TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİNİN GELİŞİMİ
VE BİR TÜRK SİYASET BİLİMCİSİ OLARAK
PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA

Ali KUYAKSİL

DOKTORA TEZİ

İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı için öngördüğü DOKTORA TEZİ olarak hazırlanmıştır.

(Malatya, Haziran, 2006)

TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİNİN GELİŞİMİ VE BİR TÜRK SİYASET BİLİMCİSİ OLARAK PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA

Ali KUYAKSİL

DOKTORA TEZİ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Yusuf KARAKILÇIK

İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı için öngördüğü DOKTORA TEZİ olarak hazırlanmıştır.

(Malatya, Haziran, 2006)

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Malatya

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : …….

Üye : …….

Üye : …….

Üye : …….

Üye : …….

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

..../..../2006

Prof. Dr. S.Kemal KARTAL

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Doktora Tezi olarak sunduğum "TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİNİN GELİŞİMİ VE BİR TÜRK SİYASET BİLİMCİSİ OLARAK PROF. DR.TARIK ZAFER TUNAYA" başlıklı bu çalışmamın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma baş vurulmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım tüm yapıtların metin içinde ve kaynakçada yöntemine uygun şekilde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Ali KUYAKSİL

09/Haziran/2006

ÖNSÖZ

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Kemal KARTAL'ın öncülüğünde Yüksek Lisans ve Doktora tezi çalışması kapsamında ilk olarak "**Bilim İnsanlarının Meslek Yaşamöyküsü"** yazma geleneği başlatılmış ve bu çerçevede çok önemli bilimsel ürünler ortaya konulmuştur.

Bu kapsamda, bizim çalışmamız da Siyaset Bilimin ülkemizdeki gelişimi ve değerli bilim insanı Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın meslek yaşamöyküsüdür. Bu çalışmayla, ülkemizdeki siyaset biliminin gelişmesi ve bu gelişmenin içerisinde değerli bilim insanının yaşam öyküsü ve yapıtları ile bu gelişmeye yapmış olduğu katkı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca siyaset biliminin ülkemizde daha iyi gelişmesi ve tanınması için nelerin yapıla bileceği; bu bilim dalı ile uğraşmış bilim insanlarından birisi olan ve 29 Ocak 1991'de vefat etmiş bulunan Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın yapıtları ve uygulamalarını tanıtarak değerinin ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Değerli öğretmenim Prof. Dr. Kemal Kartal'ın bize öğrettiğine göre, lisans üstü tez çalışmaları gibi bilimsel çalışmalarda hacim açısından bölümler arasında bir "iç denge"nin sağlanması gereklidir. Çalışmanın genel olarak tanıtıldığı ve yönteme ilişkin bilgilerin verildiği birinci kesim ve genel değerlendirmeyi içeren dördüncü kesim, genellikle çalışmanın hacmi içerisinde %5'erlik bir alan kaplamalıdırlar. Çalışmanın kuramsal çerçevesinin ortaya konulduğu ikinci kesim, genellikle tüm çalışmanın %25-30'luk bir kısmını kapsar. Çalışmada en geniş alanı ise genellikle %60-65'lik bir hacimle çalışmanın özgün katkılarının verildiği üçüncü kesim kapsamalıdır. Ancak siyaset biliminin gelişimi ve bir meslek yaşamöyküsü olan çalışmamızda, çalışmamızın konusu gereği bu iç denge tam olarak sağlanamamıştır. Çünkü ikinci kesimde teorik çerçeveyi oluşturan "Siyaset Bilimi Kavramı ve Gelişimi" başlığı konunun genişliği itibariyle olması gerekenden biraz daha fazla hacimli olmuştur.

Tezimin düşünsel başlangıcını Prof. Dr. Kemal Kartal öğretmenimden almış olduğum "Seminer Dersleri" oluşturmuştur. "**Türk Siyaset Bilimcileri Araştırma Soru Kağıdı"** (Ek.1) hazırlanmıştır. Daha sonra üniversitelerde bulunan öğretim üyesi siyaset bilimciler saptanmıştır (EK.2). Saptanan 157 öğretim üyesine bizzat veya posta yolu ile soru kağıdı uygulanmıştır. 2003 Haziran ayı üniversitelerinin çoğunun tatilde olması nedeniyle öğretim üyelerinden ancak 28 tanesinden cevap alınabilmiştir (EK.3). Bu cevapların değerlendirilmesi sonucu değerli bilim insanı Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın incelenmesi kararlaştırılmıştır. Tunaya'nın ölümünün üzerinden on yıldan fazla bir zaman geçmesi nedeniyle kendisi ile görüşme yapılamamıştır. Bu arada eşi sayın Melahat Tunaya'nın da ölmesi dolaylısı ile eşi ile de görüşme yapılamamıştır. Ancak, "**Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın Seçilmiş Çalışma Arkadaşları ve Yakın Çevresindeki Kişilere Uygulanan Görüşme Kağıdı"** (EK.15)

oluşturulmuştur. Bu görüşme kağıdına verilen cevaplar da değerli bilim insanın değerinin anlaşılması konusunda yardımcı olmuş ve tezin ilgili yerlerinde değerlendirilmiştir.

Bu çalışmamız değerli bilim insanı hakkında yapılan ilk bağımsız çalışmadır. Bu çalışmanın yeterli olduğu anlamında algılamamak gerekir. Çünkü değerli bilim insanı çok üretken bir insan olması dolayısıyla, üretip yayınladığı yayınların hepsine bile ulaştığımızı iddia edemeyiz. Kendisinin "Medeniyetin Bekleme Odasında" (1989: 3) derleme kitabının önsözünde belirttiği gibi ürettiklerinin bir çoğu yayınlanmamış dosyalar halinde kalmıştır. Bu notları eşi Melahat TUNAYA tarafında "Maltepe Üniversitesi Kütüphanesi"ne bağışlanmıştır. Ancak Temmuz 2005 tarihine kadar henüz sınıflandırılarak araştırmacıların yararlanmasına sunulmamıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmalar, bu çalışmayı aşacak düzeyde olur ve yeni fikirler ortaya koyacak olursa bu çalışma amacına ulaşmış olacaktır.

Bu çalışmanın lisansüstü eğitim yapan öğrencilere tez veya araştırma projeleri hazırlarken, ipuçları bulabilecekleri açık ve sistematik bir kaynak görevi yapabileceği kanısındayım. Siyaset Bilimi ile ilgili özel ve tüzel kişiler için de aydınlatıcı ve yol gösterici olmasını dilerim.

Bu çalışmaya beni yönlendiren ve devamlı cesaretlendiren özellikle bilimsel yöntem bakımından çok şey öğrendiğim kıymetli öğretmenim, bu arada "bilim insanı ASİ (Adlandırma, Sınıflandırma ve İlişkilendirme yapabilme) olmalıdır" cümlesinin hiç de kolay olmadığını bu tez sebebiyle daha iyi anladığım Prof. Dr. Kemal KARTAL'a tüm emekleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Değerli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Yusuf KARAKILÇIK'a tez izleme raporları ve tezin okunup kontrol edilmesinde gösterdiği sabır ve ilgiden dolayı teşekkür ederim. Önerileri ile tezin daha da gelişmesine katkıda bulunan Doç. Dr. Muharrem GÜNEŞ, Yrd. Doç. Dr. Necdet KONAN, Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ERKUL ve Yrd. Doç. Dr. Şenol ADIGÜZEL'e tez jürimde bulunmaları dolayısı ile ayrıca teşekkürlerimi sunarım. Değerli bilim insanı Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın yapıtlarına ulaşmamda yardımlarını gördüğüm son öğrencilerinden olan Erol Şadi ERDİNÇ'e, İstanbul Üniversitesi S.B.F. Öğretim Üyesi Doç. Dr. Mehmet Ö. ALKAN'a ve anket ve diğer görüşmelerle bana destek olan, değişik önerileri ile yardımcı olan diğer üniversitelerdeki hocalarıma da teşekkürü bir borç bilirim. Son olarak, mesleğimden kaynaklanan sıkıntılar yanında tezi başka bir şehirde yapmanın ve tez araştırmaları için evden ayrı kalarak benim çektiğim sıkıntılara katlanmak zorunda kalan, tüm tez çalışma süreci içerisinde bana her türlü desteği sağlayan hayat arkadaşım ve eşim Fahriye'ye de sabırları için teşekkür ederim.

Gaziantep, Haziran, 2006

Ali KUYAKSİL

TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİNİN GELİŞİMİ VE BİR TÜRK SİYASET BİLİMCİSİ OLARAK PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA

Doktora Tezi, Ali KUYAKSİL
İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nisan 2006
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Yusuf KARAKILÇIK

ÖZET VE ANAHTAR SÖZCÜKLER

Bu çalışmada Siyaset Bilimin ülkemizdeki gelişimi ve değerli bilim insanı Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın meslek yaşamöyküsü incelenmiştir. Ülkemizdeki siyaset biliminin gelişmesi ve bu gelişmenin içerisinde değerli bilim insanının yaşam öyküsü ve yapıtları ile bu gelişmeye yapmış olduğu katkı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca siyaset biliminin ülkemizde daha iyi gelişmesi ve tanınması için nelerin yapıla bileceği konusunda önerilerde bulunulmuştur. Siyaset bilimi ile uğraşmış bilim insanlarından birisi olan Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın yapıtları ve uygulamalarını tanıtarak değerinin ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırma dört kesimden oluşmaktadır. Birinci kesimde; araştırmanın konusu, amacı, denenceleri, yöntemi, evreni ve örneklemi, ile siyaset bilimi açısından önemli kavram tanımlarına yer verilmiştir.

İkinci kesimde; siyaset bilimi nedir?, ilgili disiplinler, Türk siyaset biliminin gelişme düzeyi, siyaset bilimi yayınlarının Türkiye'de gelişme düzeyi, Türkiye'de siyaset bilimi yapıtlarını tanıtma çalışmaları ve Türkiye'de siyaset bilimi yazar ve araştırmacılarını tanıtma çalışmalarına örnekler verilmiştir.

Üçüncü kesimde; "Türk Siyaset Bilimciler ve Örnek Bir Türk Siyaset Bilimcisi Olarak Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA" alt başlıkları bulunmaktadır. Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın yaşam öyküsü, yapıtlarının sınıflandırılarak tanıtılması, uygulamalarının tanıtılması ve uzmanlık alanları bakımından incelenmesi yapılarak, bilim insanı ulaşılan bilgiler doğrultusunda tanıtılmaya çalışılmıştır.

Dördüncü kesimde elde edilen bilgiler doğrultusunda ulaşılan bulgulara, üretilen önerilere ve sonuça yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Siyaset Bilimi, Türk Siyaset Bilimi, Tarık Zafer Tunaya, Siyaset Bilimciler, Anayasa, Siyasi Tarih, Meşrutiyet, Devrim, Atatürkçülük.

THE DEVELOPMENT OF POLITICAL SCIENCE IN TURKEY AND PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA AS A TURK POLITICAL SCIENTIST

Doctor of Philosophy Thesis, Ali KUYAKSİL
İnönü University of Social Sciences Institution, April 2006
Supervisor: Assist Prof. Dr. Yusuf KARAKILÇIK

ABSTRACT AND KEY WORDS

In this thesis, the development of political science in our country and the career biography of of valuable scientist Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA is investigated. The development process of political science in our country and the biography of valuable scientist and his contributions to the development process by his works is tried to state. And also suggestions are developed about how better political scince can be developed, presented and explained to our country. The importance of Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA, one of the scientist attended in political science, is stated by establishing his studies and researches.

The research has four sections. In first section; the subject, aim, hypothesis, methodology, universe and sampling of reseach and definitions of important concepts in political science is stated.

At the second section; the concept of political science and related literature, the development level of Turkish political science, the deveopment level of political science reviews in Turkey is determined and also the studies of establishing scientific research works in political science and political scientists and writers are exemplified.

In the third section; the biography of Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA is discussed. His scientific research works, practises and his area of specialization is determined. And by this way in accordance with the acquired information Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA is tried to present.

At the fourth section; the findings that are attained in accordance with the acquired data, suggestions and result is discussed.

Key Words: Political Science, Turkish Political Science, Tarık Zafer Tunaya, Political Scientists, Constitution, Political History, Constitutional Monarchy, Reform, Kemalism.

TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİNİN GELİŞİMİ
VE BİR TÜRK SİYASET BİLİMCİSİ OLARAK
PROF.DR.TARIK ZAFER TUNAYA

KISA İÇİNDEKİLER

Sayfa No

I. KESİM
ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

1. Araştırmanın Konusu, Amacı, Denenceleri, Yöntemi, Evreni Ve Örneklemi, Kavram Tanımları Ve Sunuş Sırası …….20

II. KESİM
SİYASET BİLİMİ KAVRAMI VE TÜRKİYE'DE GELİŞİMİ

2. Siyaset Bilimi Nedir? ……32
3. Siyaset Bilimiyle İlgili Disiplinler ……37
4. Bir Uzmanlık Alanı Olarak Türk Siyaset Biliminin Gelişme Düzeyi ……..41
5. Siyaset Bilimi Yayınlarının Türkiye'de Gelişme Düzeyi ……...89
6. Türkiye'de Siyaset Bilimi Yapıtlarını Tanıtma Çalışmaları ……106
7. Türkiye'de Siyaset Bilimi Yazar Ve Araştırmacılarını Tanıtma Çalışmalarına Örnekler ……...110

III. KESİM
TÜRK SİYASET BİLİMCİLERİNDEN ÖRNEKLER VE
ÖRNEK BİR TÜRK SİYASET BİLİMCİSİ OLARAK
PROF.DR. TARIK ZAFER TUNAYA

8. Türk Siyaset Bilimciler ……..126
9. Türkiye'de Siyaset Bilimi Eğitimi Ve Yayıncılığı İle İlgili Kurumlar ve Bir Yaklaşım (Model) Önerisi ……172
10. Türk Siyaset Bilimcisi Olarak Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya ……...178
11. Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın Değerinin Ortaya Konulması ……..250

IV. KESİM
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

12. Bulgular, Öneriler, Sonuç ……254

BULGULAR-ÖNERİLER MATRİKSİ……..262
EKLER …… ……263
KAYNAKÇA……..... …. 334

TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİNİN GELİŞİMİ
VE BİR TÜRK SİYASET BİLİMCİSİ OLARAK
PROF.DR.TARIK ZAFER TUNAYA

Sayfa No

İÇİNDEKİLER

Onay Sayfası ……..2
Onur Sözü ……3
Önsöz ……...4
Özet ve Anahtar Sözcükler ……....6
Abstract and Key Words ……7
Kısa İçindekiler ……...8
İçindekiler ……...9
Çizelgeler Dizelgesi ……..17
Kısaltmalar ……18

I. KESİM
ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

2. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI, DENENCELERİ, YÖNTEMİ, EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ, KAVRAM TANIMLARI VE SUNUŞ SIRASI
1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi ……20
1.2. Araştırmanın Amacı ……...20
1.3. Araştırmanın Denenceler ve Yöntemi ……20
1.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi ……21
1.5. Kavram Tanımları ……..25
1.6. Araştırmanın Sunuş Sırası ……30

II. KESİM
SİYASET BİLİMİ KAVRAMI VE TÜRKİYE'DE GELİŞİMİ

2. SİYASET BİLİMİ NEDİR?
2.1.Siyaset Biliminin Konusu ……..32
2.2.Siyaset Biliminin Yöntemi ……33
2.3.Siyaset Biliminin Doğuşu ……..33
2.4.Siyaset Biliminde Çağdaş Gelişmeler ……35
2.5.Siyaset Biliminin Kapsamı ……36

3. SİYASET BİLİMİYLE İLGİLİ DİSİPLİNLER
3.1. Sosyoloji ……37
3.2. Psikoloji ……38
3.3. Ekonomi ……38
3.4. Tarih …….. 38
3.5. Antropoloji ……39
3.6. Coğrafya ve Jeopolitik ……...39
3.7. Hukuk ……39
3.8. Kamu Yönetimi ……..39
3.9. Siyaset Bilimi ve Pozitif Bilimler ……..40

3. BİR UZMANLIK ALANI OLARAK TÜRK SİYASET BİLİMİNİN GELİŞME DÜZEYİ

4.1. Siyasi Düşüncelerin Gelişimi Açısından……41
4.1.1.Çeviri ve Taklit Aşaması ……42
4.1.2.Özgün Yerli Bilgileri Kullanan Araştırmalar Aşaması ……43
4.1.2.1.Farabi (870/950) ……43
4.1.2.1.1. Hayatı……43
.1.2.1.2. Eflâtun'la Aristo'yu Uzlaştırma Çabası……...44
4.1.2.1.3. Siyasî Düşünceleri……..45
4.1.2.2.İbn Sina (980/1037) ……47
4.1.2.3.Yusuf Has Hacip (1017/18?) ……49
4.1.2.3.1. Hayatı……49
4.1.2.3.2. Kutadgu Bilig ve İçeriği……50
4.1.2.3.3. Kutadgu Bilig'de Devlet ……52
4.1.2.3.4. Kutadgu Bilig'de Siyaset ……..……54
4.1.2.4.Maverdi (974/1058) ……...58
4.1.2.4.1. Hayatı ……58
4.1.2.4.2. Siyaset İle İlgili Yapıtları……58
4.1.2.4.3. El-Ahkamu's Sultaniye……...59
4.1.2.5.Nizamülmülk (1018/1092) ……61
4.1.2.5.1. Hayatı……..61
4.1.2.5.2. Siyasetnâme ve Fikirleri……61
4.1.2.5.3. Avrupalı Siyaset Bilginleriyle Karşılaştırma……..63
4.1.2.6.Gazzalî (1058/1111)……...64
4.1.2.6.1. Hayatı……64
4.1.2.6.2. Düşünceleri ve Yapıtları……64
4.1.2.7.İbn Rüşt (1126/1198) ……67
4.1.2.7.1. Hayatı……67
4.1.2.7.2. Siyaset Görüşü……67
4.1.2.8.İbn Haldun (1332/1406) ……69
4.1.2.8.1. Hayatı……69
4.1.2.8.2. Siyasal Fikirleri……..69
4.1.3. Evrensel Siyaset Bilimi Alanına Katkı Yapan Araştırmalar Aşaması ……...73
4.2. Çağdaş Siyaset Biliminin Gelişimi Açısından……75
4.2.1.Çeviri ve Taklit Aşaması……..81
4.2.2.Özgün Yerli Bilgileri Kullanan Araştırmalar Aşaması ……..85
4.2.3.Evrensel Siyaset Bilimi Alanına Katkı Yapan Araştırmalar Aşaması ……88

5. SİYASET BİLİMİ YAYINLARININ TÜRKİYE'DE GELİŞME DÜZEYİ

5.1. Gazete ve Magazin Makaleleri Aşaması ……...90
5.2. Bilimsel Dergi Makaleleri Aşaması ……...91
5.3. Monograf (örnek olay) Araştırma Raporları Aşaması ……..92
5.4. Derleme Kitap Aşaması (makaleler kitabı) ……...98
5.5. Önceden Yayınlanmış Makalelerin Derlenmesinden Oluşan Kitap ……100
5.6. Sipariş Üzerine Derleme Kitap İçin Yazılmış Derleme Kitap ……100

5.7. Ders Kitabı Aşaması ……101
5.8. Bütüncül Ders Kitabı ……..102
5.9. Uzman Öbeklerince Yazılan Ders Kitabı ……102
5.10. Popüler Bilim Kitabı Aşaması ……...103
5.11. Siyaset Bilimi Ünlü Kişilerinin (Ustalarının) Meslek Yaşam Öykülerinin Yayınlanması ……105

6. TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİ YAPITLARINI TANITMA ÇALIŞMALARI
6.1. Gelişi Güzel Hazırlanmış Kaynaklar ……....107
6.2. Açıklamasız Dizgeli Alan Yayın Kaynakları ……...107
6.3. Açıklamalı Dizgeli Alan Yayın Kaynakları ……109

7. TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİ YAZAR VE ARAŞTIRMACILARINI TANITMA ÇALIŞMALARINA ÖRNEKLER
7.1. Prof. Dr. Yavuz Abadan'a Armağan ……....110
7.2. Nermin Abadan – Unat'a Armağan ……111
7.3. Bahri Savcı'ya Armağan……...113
7.4. Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan ……114
7.5. Tarih ve Demokrasi Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan…… 116
7.6. Suna Kili'ye Armağan Cumhuriyete Adanmış Bir Ömür……. ..117
7.7. Türk Toplum Bilimciler Cilt:1-2……..118
7.8. Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler ……..118
7.9. Yazarlar Sözlüğü ……118
7.10. Bir Siyasal Düşünür Olarak Doktor Abdullah Cevdet ve Dönemi……119
7.11. Bir Siyasal Düşünür Olarak Mehmet Ali Aybar…….....121
7.12. Prof.Dr.Mümtaz Soysal'ın Yaşamı, Yapıtları Fikirleri Uygulamaları ve Türk Toplumsal Yaşamına Katkıları: Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Açısından Bir Araştırma ……122
7.13. İki Türk'ün Ölümü Nilgün – Ahmet Taner Kışlalı'nın Yaşamöyküsü…….122
7.14. Nermin Abadan – Unat, Kum Saatini İzlerken…….123
7.15. Osmanlı'da Yöneten ve Yönetilen Bir Şerif Mardin İncelemesi……..124
7.16. Prens Sabahaddin Hayatı ve İlmî Müdafaaları…….124

III. KESİM
TÜRK SİYASET BİLİMCİLERİNDEN ÖRNEKLER VE ÖRNEK BİR TÜRK SİYASET BİLİMCİSİ OLARAK
PROF.DR. TARIK ZAFER TUNAYA

8. TÜRK SİYASET BİLİMCİLER
8.1. Siyaset Bilimciler Geçidi ……126
8.1.1. Prof. Dr. Şerif MARDİN……..129
8.1.2. Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA ……..130
8.1.3. Prof. Dr. Nermin ABADAN-UNAT……131
8.1.4. Prof. Dr. Münci KAPANİ……..…..132
8.1.5. Prof. Dr. Ersin KALAYCIOĞLU…….....133
8.1.6. Prof. Dr. Bülent DAVER……..…133
8.1.7. Prof. Dr. İlter TURAN……..…134
8.1.8. Prof. Dr. Ergun ÖZBUDUN……..…135

8.1.9. Prof. Dr. Ali Yaşar SARIBAY……136
8.1.10. Prof. Dr. Kemal KARPAT……137
8.1.11. Prof. Dr. Mete TUNCAY……138
8.1.12. Prof. Dr. Ahmet Taner KIŞLALI……139
8.1.13. Prof. Dr. Süleyman Seyfi ÖĞÜN……140
8.1.14. Prof. Dr. Esat ÇAM……141
8.1.15. Prof. Dr. Bahri SAVCI……142
8.1.16. Prof. Dr. Cemil OKTAY……142
8.1.17. Prof. Dr. Nur VERGİN……143
8.1.18. Diğer Siyaset Bilimciler ……144
8.2. Siyaset Bilimi Yayınlar Geçidi ……146
8.2.1. Prof. Dr. Şerif MARDİN'in Bilimsel Çalışmaları……147
8.2.2. Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın Bilimsel Çalışmaları……148
8.2.3. Prof. Dr. Nermin ABADAN-UNAT'ın Bilimsel Çalışmaları ……149
8.2.4. Prof. Dr. Münci KAPANİ'nin Bilimsel Çalışmaları ……151
8.2.5. Prof. Dr. Ersin KALAYCIOĞLU'nun Bilimsel Çalışmaları ……151
8.2.6. Prof. Dr. Bülent DAVER'in Bilimsel Çalışmaları ……152
8.2.7. Prof. Dr. İlter TURAN'ın Bilimsel Çalışmaları ……153
8.2.8. Prof. Dr. Ergun ÖZBUDUN'un Bilimsel Çalışmaları ……155
8.2.9. Prof. Dr. Ali Yaşar SARIBAY'ın Bilimsel Çalışmaları ……158
8.2.10. Prof. Dr. Kemal KARPAT'ın Bilimsel Çalışmaları ……159
8.2.11. Prof. Dr. Mete TUNCAY'ın Bilimsel Çalışmaları ……160
8.2.12. Prof. Dr. Ahmet Taner KIŞLALI'nın Bilimsel Çalışmaları……161
8.2.13. Prof. Dr. Süleyman Seyfi ÖĞÜN'ün Bilimsel Çalışmaları ……162
8.2.14. Prof. Dr. Esat ÇAM'ın Bilimsel Çalışmaları ……162
8.2.15. Prof. Dr. Bahri SAVCI'nın Bilimsel Çalışmaları ……163
8.2.16. Prof. Dr. Cemil OKTAY'ın Bilimsel Çalışmaları ……164
8.2.17. Prof. Dr. Nur VERGİN'in Bilimsel Çalışmaları ……166
8.2.18. Diğer Siyaset Bilimciler ……166

9. TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİ EĞİTİMİ VE YAYINCILIĞI İLE İLGİLİ KURUMLAR VE BİR YAKLAŞIM (MODEL) ÖNERİSİ
9.1. Türkiye'de Siyaset Bilimi Eğitimive Yayıncılığı İle İlgili Kurumlar ……173
9.2. Bir Yaklaşım (Model) Önerisi …… ……177

10. TÜRK SİYASET BİLİMCİSİ OLARAK PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA
10.1. Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın Yaşam Öyküsü ……178
10.1.1. Doğumu ve Öğrencilik Yılları……179
10.1.2. Akademik Yılları ……180
10.1.3. Emeklilik ve Bilime Adanmışlık……182
10.2. Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın Yapıtlarının Sınıflandırılarak Tanıtılması ……183
10.2.1. Öğretme Amaçlı Ders Notları, Tezleri ve Kitapları ……183
10.2.1.1. Hukuk Başlangıcı ve Tarihi ……183
10.2.1.2. Âmme Hukuku Dersleri: Cilt II, Kısım II, Orta Zamanlar ……184
10.2.1.3. Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri . 186
10.2.1.4. Büyük Fransız İhtilâli'nin Âmme Hukuku ……187

10.2.1.5. Âmme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Fikir Cereyanları, ……188
10.2.1.6. Amme Hukuku Dersleri XVIII. Asrın Sonunda Avrupa ve Amerika Siyasi Müesseselerinin Karakteristik Vasıfları – Büyük Fransız İhtilâli' ve Devlet Mefhumu Üzerindeki Tesirlerin …… …… ……...190
10.2.1.7. Türkiye'de Siyasi Partiler 1859-1952 ……....191
10.2.1.8. Mufassal, Fihristti, Özetli Milletvekilleri Seçimi Kanunu ve İlgili Mevzuat ……196
10.2.1.9. Hürriyetin İlânı, İkinci Meşrutiyetin Siyasi Hayatına Bakışlar ……197
10.2.1.10. Türkiye'nin Siyasî Hayatında Batılılaşma Hareketleri...199
10.2.1.11. İslamcılık Cereyanı, İkinci Meşrutiyetin Siyası Hayatı Boyunca Gelişmesi ve Bugüne Bıraktığı Meseleler ….201
10.2.1.12. Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük…204
10.2.1.13. Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku ..……..208
10.2.1.14. Türkiye'nin Siyasî Gelişmeleri, Eski Türkler, İslâm Devleti, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu ……210
10.2.1.15. Devrim Tarihi……...212
10.2.1.16. İnsan Derisiyle Kaplı Anayasa, Görüşler-Denemeler ...213
10.2.1.17. Medeniyetin Bekleme Odasında ……214
10.2.1.18. Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) Birinci Kitap Kanun-ı Esasî ve Meşrutiyet Dönemi (1876-1918)…… 215
10.2.1.19. Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) İkinci Kitap Mütareke, Cumhuriyet ve Atatürk (1918-1938) ……..217
10.2. 2. Toplantı, Konferans ve Seminer Bildirileri ……..…….219
10.2.2.1. "1924 Anayasasının İdeolojik Karakteri" ...……219
10.2.2.2. "Atatürkçü Laiklik Politikası" ……220
10.2.2.3. "İkinci Meşrutiyetin Siyasî Hayatımızdaki Yeri"…..…...222
10.2.2.4. "Trablusgarp ve Balkan Savaşlarından Birinci Dünya Savaşına Kadar İttihad ve Terakki Fırkası"……...….223
10.2.2.5. "La France Et Le Françols Dans La Vie Politigue Et Universitaire Turque", ……..223
10.2.2.6. "Atatürkçülük-Dün, Bugün, Yarın" ……..…224
10.2.2.7. "Mithat Paşa'nın Anayasacılık Anlayışı" ……..……225
10.2.3. Bilimsel Dergilerde Yayımlanmış Makaleleri……..…...226
10.2. 3.1. "Siyasî İdareci Sınıf Nazariyesi" ……..……226
10.2.3.2. "Âmme Hukukunun Tahavvülleri" ……..……..226
10.2.3.3. "Delhi Saltanatı Zamanında Siyasî Telâkkiler" ..……...227
10.2.3.4. "1815 Viyana Kongresi", ……227
10.2.3.5. "Eski Yunanın Son Siyasî Nazariyelerine Bir Bakış….227
10.2.3.6. Milletçe Birlik" ……228
10.2.3.7. "14 Eylül 1941 Yeni Fransız Memurin Kanununa Göre Devlet Memurları" ……228
10.2.3.8. "Müessese ve Tesis Teorisi" ……229
10.2.3.9. "XIX. Asırdan Zamanımıza Değin İngiliz Âmme Hukukunda Egemenlik Kavramı" ……..229
10.2.3.10. "Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri" ……230
10.2.3.11. "Müessese Teorisinde Fikir, Şahıs, Kuvvet Unsurları

Arasındaki Münasebetler ve İçleşme Ameliyesi” …….230

10.2.3.12. “Müessese Teorisinde Fikir Unsurunun Âmme ve Devletler Hukuku Sahalarındaki Değeri” ……230
10.2.3.13. “Âmme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Siyasî Tefekküründe 'Garpçılık' Cereyanı” ……231
10.2.3.14. “Âmme Hukuku ve Jeopolitik” ……..……..231
10.2.3.15. “Jön Türk ve Sosyal İnkılâp Lideri Prens Sabahattin” ……232
10.2.3.16. “Fransız Radikal-Sosyalist Partisinin Programı” 232
10.2.3.17 “Türkiye'de îlk 'Demokrat Parti' Osmanlı Demokrat Fırkası (Fırka-i İbad) ……232
10.2.3.18. “Mülkiyeliler Partisi” ……..……233
10.2.3.19. “Âmme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Siyasî Tefekküründe 'İslamcılık' Cereyanı” ……234
10.2.3.20. “Mebuslar ve Partisi” ……....234
10.2.3.21. “Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Rejimine Geçiş” ……235
10.2.3.22. “Türkiye'nin Siyasî Gelişme Seyri İçinde İkinci Jön Türk Hareketinin Fikrî Esasları” ……235
10.2.3.23. “Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Kuruluşu ve Siyasî Karakteri” ……236
10.2.3.24. “Bağımsız Türkiye Kurucusu: Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin 50. Yıldönümünde” ……237
10.2.3.25. “İkinci Meşrutiyetin Siyasî Hayatımızdaki Yeri” …….238
10.2.3.26. “Osmanlı Anayasacılık Hareketi ve Hükümet-i Meşruta” ……..……..238
10.2.3.27. “İkinci Meşrutiyet Rejimi ve Atatürk” ……..……239
10.2.3.28. “Mütareke Döneminin Özellikleri (1918-1922)” ……....239
10.2.3.29. “Atatürk ve ‘Şark Meselesi’” …… 240
10.2.3.30. “Tarih Yolu Nasıl Keşfedilir? Atatürk Osmanlı Mirası 240
10.2.3.31. “Türk Devrimine Karşı İdeolojik, Bir Muhalefet Girişimi; Tarikât-ı Salahiyye Cemiyeti ve Eylemleri” ……241
10.2.4. Gazete Haber Bülteni ve Benzeri Yerlerde Yayımlanan Yazıları, Yapıtları ……..…242
10.2.5. Ansiklopedi Maddesi ……..…….242
10.2.5.1. “Atatürkçülük” ……..……242
10.2.5.2. “1876 Kanun-ı Esasi'si ve Türkiye'de Anayasa Geleneği” ……..242
10.2.5.3. “Mithat Paşa'nın Anayasa Tasarısı: Kanun-ı Cedid” ….243
10.2.5.4. “İlk Osmanlı Anayasa Kitabı: Hükümet-i Meşruta” ..……243
10.2.5.5. “Osmanlı Basını ve Kanun-ı Esasi ……..……..244
10.2.5.6. “Osmanlı-Batı Diyalogu” ..……. ...245
10.3. Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA’nın Uygulamalarının Tanıtılması……. ..245
10.3.1. Bilim Adamlığı ve Aydın Kimliği …..……..……..245
10.3.2. Yazarlığı ……...……....246
10.3.3. Danışma ve Danışma Kurulu Üyeliği ……..……...247
10.3.4. Yöneticiliği ……..……....247
10.3.5. Sivil Toplum Örgütçülüğü ……..……....247
10.4. Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA’nın Uzmanlık Alanları Bakımından

İncelenmesi……...248
10.4.1. Siyaset Bilimciliği ve Siyasal Tarihçiliği ……..……..248
10.4.2.Anayasa Hukukçusu …….……....250

11. PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'NIN DEĞERİNİN ORTAYA KONULMASI
11.1. Alana Yapıtları İle Katkısı Bakımından Değerinin Ortaya Konulması …….250
11.2. Alana Uygulamaları İle Katkısı Bakımından Değerinin Ortaya Konulması…..251
11.3. Uzmanlık Alanları Bakımından Değerinin Ortaya Konulması …….252

IV. KESİM
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

12. BULGULAR, ÖNERİLER, SONUÇ
12.1. Bulgular ……..254
12.2. Öneriler …….……....256
12.3. Sonuç …….……....258

BULGULAR-ÖNERİLER MATRİKSİ……...262

EKLER …… ……..263

EK.1: TÜRK SİYASET BİLİMCİLERİ ARAŞTIRMA SORU KAĞIDI ……...264
EK.2: 2003 HAZİRAN AYI İTİBARİYLE ÜNİVERSİTELERİMİZDE BULUNAN SİYASET BİLİMİ İLE İLGİLİ ÖĞRETİM ÜYELERİ LİSTESİ……...268
EK.3: "TÜRK SİYASET BİLİMCİLERİ ARAŞTIRMA SORU KAĞIDI"NA CEVAP VEREN ÖĞRETİM ÜYELERİ LİSTESİ……..271
EK.4: ANKARA SBF'DEN 1956-1968 YILLARI ARASINDA DOKTORA EĞİTİMİNİ TAMAMLAYANLAR……...272
EK.5: SİYASİ İLİMLER TÜRK DERNEĞİ TÜZÜĞÜ……..273
EK.6: TÜRK SOSYAL BİLİMLER DERNEĞİ'NİN 16.10.2004 TARİHLİ OLAĞANÜSTÜ GENEL KURULU'NDA KABUL EDİLEN YENİ TÜZÜĞÜ ……...275
EK.7: KONULARINA VE TEZ TÜRÜNE GÖRE 1987-EKİM 2001 TARİHLERİ ARASI TEZLER……..279
EK.8: TÜBA'NIN KURULMASI HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME ……..…283
EK.9: PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'NIN KRONOLOJİK OLARAK YAŞAMI ……285
EK.10: TARIK ZAFER TUNAYA HAKKINDA DEVLET-İ ALİYE-İ OSMANİYE TEZKİRESİ ……287
EK.11 A: TARIK ZAFER TUNAYA'NIN GALATA SARAY LİSESİ İBTİDAİ KISIM NAKİL İLMUHABERİ (Ön sayfa) ……...288
EK.11 B: TARIK ZAFER TUNAYA'NIN GALATA SARAY LİSESİ İBTİDAİ KISIM NAKİL İLMUHABERİ (Arka sayfa)……289
EK.12: DEVRİM OCAKLARI DERNEĞİ TÜZÜĞÜ ……...290
EK.13: TÜRKİYE EKONOMİK VE SOSYAL ETÜDLER VAKFI SENEDİ ….295
EK.14: PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'NIN YAPITLARININ

SINIFLANDIRILARAK LİSTELENMESİ ……...306

EK.15: PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'NIN SEÇİLMİŞ ÇALIŞMA ARKADAŞLARI VE YAKIN ÇEVRESİNDEKİ KİŞİLERE UYGULANANGÖRÜŞME KAĞIDI …… ……314
Ek.15.1: Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın Seçilmiş Çalışma Arkadaşları ve Yakın Çevresindeki Kişilere Uygulanan Görüşme Kağıdı'na Prof. Dr. Aydın Aybay'ın Cevabı…… ……..315
Ek.15.2: Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın Seçilmiş Çalışma Arkadaşları ve Yakın Çevresindeki Kişilere Uygulanan Görüşme Kağıdı'na Prof. Dr. İlter Turan'ın Cevabı…… ……317
Ek.15.3: Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın Seçilmiş Çalışma Arkadaşları ve Yakın Çevresindeki Kişilere Uygulanan Görüşme Kağıdı'na Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay'ın Cevabı…… ……318
Ek.15.4: Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın Seçilmiş Çalışma Arkadaşları ve Yakın Çevresindeki Kişilere Uygulanan Görüşme Kağıdı'na Doç. Dr. Mehmet Ö. Alkan'ın Cevabı…… ……319
Ek.16. Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın El Yazısı İle Siyasi Partiler Önsözü….321
Ek.17. Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın Profesörlük Raporu …….326

KAYNAKÇA……..... …. 334

ÇİZELGELER DİZELGESİ

Sayfa No

Çizelge 1 : Siyaset Bilimcilerin Değerlendirilmesi ……128
Çizelge 2 : Prof. Dr. Ersin Kalaycıoğlu'nun Yönetmiş Olduğu Tezler ……..152
Çizelge 3 : Prof. Dr. Bülent Daver'in Yönetmiş Olduğu Tezler …….153
Çizelge 4 : Prof. Dr. İlter Turan'ın Yönetmiş Olduğu Tezler …….154
Çizelge 5 : Prof. Dr. Ergun Özbudun'un Yönetmiş Olduğu Tezler ……...156
Çizelge 6 : Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay'ın Yönetmiş Olduğu Tezler ……..158
Çizelge 7 : Prof. Dr. Süleyman Seyfi Öğün'ün Yönetmiş Olduğu Tezler ……..162
Çizelge 8 : Prof. Dr. Esat Çam'ın Yönetmiş Olduğu Tezler ……...163
Çizelge 9 : Prof. Dr. Cemil Oktay'ın Yönetmiş Olduğu Tezler ……..165
Çizelge 10: Prof. Dr. Nur Vergin'in Yönetmiş Olduğu Tezler ……...166
Çizelge 11: Prof. Dr. Taner Timur'un Yönetmiş Olduğu Tezler ……168
Çizelge 12: Prof. Dr. Prof. Dr. Atilla Yayla'nın Yönetmiş Olduğu Tezler ……170
Çizelge 13: Prof. Dr. Prof. Dr. Mustafa Erdoğan'ın Yönetmiş Olduğu Tezler ……..171

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği
ABD : Amerika Birleşik Devletleri
AP : Adalet Partisi
AÜ : Ankara Üniversitesi
AÜBYYO : Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okuluı
AÜSBF : Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
AÜSBO : Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Okului
Bkz. : Bakınız
BÜİİBF : Boğaziçi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
BM : Birleşmiş Milletler
CHP : Cumhuriyet Halk Partisi
DİE : Devlet İstatistik Enstitüsü
DP : Demokrat Parti
DPE : Dış Politika Enstitüsü
DPT : Devlet Planlama Teşkilatı
İKV : İktisadi Kalkınma Vakfı
İ.Ü. : İstanbul Üniversitesi
İÜHF : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İÜHFM : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İÜSBF : İstanbul Üniversitesi Siyasal (Bilimler) Bilgiler Fakültesi
İÜSBFD : İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
İTÜ : İstanbul Teknik Üniversitesi
KAV : Konrat Adeneur Vakfı
LDT : Liberal Düşünce Topluluğu
MGK : Milli Güvenlik Konseyi
MHP : Milliyetçi Hareket Partisi
MSP : Milli Selamet Partisi
ODTÜ : Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Ord. : Ordinaryus
RP : Refah Partisi

SBF : Siyasal Bilgiler Fakültesi

SBO : Siyasal Bilgiler Okulu

SİSAV : Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Vakfı

SİTD : Siyasi İlimler Türk Derneği

TDV : Türk Demokrasi Vakfı

TESEV : Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı

TODAİE : Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü

TSBD : Türk Sosyal Bilimler Derneği

TÜBA : Türkiye Bilimler Akademisi

TÜSİAD : Türkiye Sanayici ve İş Adamları Derneği

TZT : Tarık Zafer Tunaya

Yay. : Yayınları

I. KESİM

ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Bu kesimde araştırma hakkında kısa açıklamalar yapılmıştır.

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI, DENENCELERİ, YÖNTEMİ VE SUNUŞ SIRASI

Bu bölümde, araştırmanın konusu ve önemi, amacı, denenceler ve yöntemi, evreni ve örneklemi, kavram tanımları ve sunuş sırasına yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Ülkemiz Siyaset Bilimindeki çalışmalar nicelik olarak belli bir düzeyin üzerine çıkmış olmasına karşın, nitelik olarak bir düzensizlik ve dağınıklık sergilemektedir. Yapacağımız bu çalışmada bu dağılmışlığın ortaya konulması, sorunun bu boyutuna ilgi çekilmesi ve bu sorunların çözümüne yönelik katkılar getirilmesi önem taşımaktadır. Bu çerçevede alanda çalışanların dikkatini bu sorunlara çekmeye ve ortak bir fikir birliği oluşturmaya çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmamızın amacı; aşağıda belirtilen denenceler doğrultusunda bilgi ve belgelere ulaşarak bunları değerlendirmek, araştırma konusu ile ilgili sorunları belirlemek ve bu sorunlara yönelik öneriler üretmekle beraber Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA"nın siyaset biliminin gelişimine yapmış olduğu katkıları ortaya çıkarmak ve tanınmasını sağlamaktır.

1.3. Araştırmanın Denenceleri ve Yöntemi

Araştırma iki temel denence ve bu temel denencelere dayalı olarak üretilen 7 adet alt denencelerden oluşmaktadır.

Birinci ana denence; Türkiye'de Siyaset Bilimi dalında azımsanmayacak bilgi birikimi olduğu halde, bu birikimin çok dağınık olması, Türk Siyaset Bilimcilerinin katkılarının ortak ölçütler kullanılarak değerlendirilmemesi, bu Siyaset Bilimcilerinin katkılarının uluslararası Siyaset Bilim dalındaki yerlerinin açıkça bilinmemesi, bu alanın Türkiye'deki eğitimde, öğretimde ve uygulamada hızla gelişmesine engel olmaktadır.

İkinci ana denence; Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA Türk Siyaset ve Sosyal Bilimciler içinde özgün ve önemli bir yere sahiptir.

Bu iki ana denenceyle bağlantılı olarak üretilen diğer alt denenceler şunlardır:

1. Siyaset Bilimciler Türkiye'deki hakim siyaset anlayışının çok ilerisindedirler.

2. İktidarlar Siyaset Bilimcilerinin niteliklerinden yeterince yararlanamamaktadırlar. Türkiye'de iktidarların tutumlarından kaynaklanan nedenlerden dolayı bugünkü siyasal yaşama Siyaset Bilimcilerin katkıları yok denecek kadar azdır.

3. Türkiye'de Siyaset Bilimcileri halka ulaşamamışlardır.

4. Siyaset Bilimi kamuoyuna mal olmamış seçkinci bir durumda kalmıştır.

5. Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA Türk Siyaset ve Sosyal Bilimciler içinde alana yapıtları ile katkısı bakımından özgün ve önemli bir yere sahiptir.

6. Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA Türk Siyaset ve Sosyal Bilimciler içinde alana uygulamaları ile katkısı bakımından özgün ve önemli bir yere sahiptir.

7. Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA Türk Siyaset ve Sosyal Bilimciler içinde uzmanlık alanları bakımından özgün ve önemli bir yere sahiptir.

Bu araştırmamızda "betimsel araştırma yöntemi" ile "tarihsel araştırma yöntemi" kullanılmıştır.

1.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmada "Türk Siyaset Bilimcileri Araştırma Soru Kağıdı" (EK.1) kullanılmıştır. Bu soru kağıdı ile, devlet ve özel üniversitelerin Kamu Yönetimi veya Uluslararası İlişkiler bölümlerine bağlı "Siyaset ve Sosyal Bilimler" anabilim dalında Profesör Dr., Doçent Dr. ve Yardımcı Doçent Dr. unvanlarına sahip öğretim üyelerinin kişisel kimlik bilgilerine ilişkin on soru yer almaktadır. Bu sorulardan amaç, öğretim üyelerinin akademik geçmişleri ve siyaset bilimi ile olan ilgi derecelerini anlamaya yöneliktir. İkinci grup sorular ise, araştırmanın konusu ile ilgili sorulardır. Bu sorulardan da amaç öncelikle araştırma yapacağımız "Siyaset Bilimi Alan Eğitiminde Öncü" siyaset bilimciyi saptamaktır. Daha sonra alanla ilgili onbir soruya göre siyaset bilimine katkısı bulunanları saptamak ve siyaset biliminin gelişme durumunu ortaya koymaya çalışmaktır. Araştırmanın evrenini saptamak amacıyla, internet ortamından ve telefon olanaklarından yararlanılmıştır.

Araştırmanın Evreni olarak; devlet ve vakıf üniversitelerinde bulunan siyaset bilimi ana bilim dalında görevli olan Öğretim Üyeleri seçilmiştir. Haziran 2003 tarihine kadar 16 üniversiteye bizzat gidilerek, diğerleri ile de telefonla iletişim kurularak 157 öğretim üyesi saptanmıştır (EK.2). Öğretim üyelerinin Akademik Unvanına ve Devlet Özel/Vakıf üniversite olma durumuna göre dağılımı Ek.2'de gösterilmiştir. Dağılım, Prof. Dr. (45+11=56), Doç. Dr. (15+9=24), Yrd. Doç. Dr. (63+14=77) şeklindedir.

Haziran 2003 tarihine kadar bizzat gidilerek on üniversiteden toplam 28 öğretim üyesinden araştırma soru kağıdına cevap alınmıştır (EK.3). Bu öğretim üyelerinin yukarıdaki gibi dağılımı, Prof. Dr. (8+0=8), Doç. Dr. (1+0=1), Yrd. Doç. Dr. (19+0=19) şeklindedir.

"Türk Siyaset Bilimcileri Araştırma Soru Kağıdı"na bazı öğretim üyeleri cevap verebilmek için ayrı bir çalışma yapmak gerektiği, bu nedenle cevap veremeyeceklerini belirtmişlerdir. Yine bazı öğretim üyeleri de "bir siyaset bilimciyi incelemek için böyle bir araştırma soru kağıdına gerek yok, birisini seçer incelersiniz" diyerek bu düşüncede olduğundan dolayı cevaplamak istemediklerini söylemişlerdir. Bu durumlar bizim ana denencemizdeki "Türkiye'de Siyaset Bilimi dalında azımsanmayacak bilgi birikimi olduğu halde, bu birikimin çok dağınık olması, Türk Siyaset Bilimcilerinin katkılarının ortak ölçütler kullanılarak değerlendirilmemesi, bu Siyaset Bilimcilerinin katkılarının uluslararası Siyaset Bilim dalındaki yerlerinin açıkça bilinmemesi, bu alanın Türkiye'deki eğitimde, öğretimde ve uygulamada hızla gelişmesine engel olmaktadır" görüşünü destekleyen bir davranıştır.

"Türk Siyaset Bilimcileri Araştırma Soru Kağıdı"ndan elde edilen bulgular ilerde ilgili kesimlerin içerisinde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Burada araştırma konusuyla ilgili ve tez adının belirlenmesinde kullanılan ölçüt ve bir sorunun değerlendirmesini yapılmıştır.

2.1. Türkiye'nin en iyi siyaset bilimcisini seçmek için sizce hangi ölçütler kullanılmalıdır?

Açık uçlu olan bu soruya cevap verenlerden yarıya yakını (13 kişi), "yayınları ve etkileri"; üç kişi, "alana yaptığı özgün teorik katkı, özgün ampirik katkı, eğitimci olarak rolü, öğrenciler üzerindeki etkisi, ekol geliştirmiş olması"; iki kişi, Türkiye'nin pratik sorunlarıyla ve tarihiyle siyaset bilimi arasındaki ilişkilerinden çözümleyici çalışmalar üretmiş olmak; diğer görüşler de bazı farklılıklar olmakla beraber bu üç görüşten birine veya bir kaçına anlam itibariyle yakındır.

Bu yanıtlar sonuç olarak, araştırma konusu ile ilgili olarak sorduğumuz 12 sorunun ölçüt olarak kullanılmasının yararlı olacağı yönde bizi desteklemiştir.

"2.2. Sizin değerlendirmelerinize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset

Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe giren kimlerdir? Lütfen yazınız?

2.2.1. Siyaset Bilimi Alan Eğitiminde Öncü olan ilk beş kişi:…."

Bu soruya verilen yanıtlar sonucunda belirlenen siyaset bilimciler ve görüşü paylaşan öğretim üyelerinin sayısı aşağıdaki gibidir.

1.Şerif MARDİN :16

2.Tarık Zafer TUNAYA:15

3.Nermin ABADAN-UNAT:10

4.Münci KAPANİ :6

5.Ersin KALAYCIOĞLU :5

6.Bülent DAVER :5

7.İlter TURAN:4

8.Ergun ÖZBUDUN:4

9.Ali Yaşar SARIBAY:4

10.Kemal KARPAT:3

11.Mete TUNCAY :3

12.Ahmet Taner KIŞLALI:3

13.Süleyman Seyfi ÖĞÜN:3

14.Esat ÇAM:3

15.Bahri SAVCI :3

16.Cemil OKTAY:3

17.Nur VERGİN:3

Yukarda isimleri verilen 17 siyaset bilimcinin diğer sorulara göre değerlendirilme sonuçları tezin üçüncü kesiminde **"Türk Siyaset Bilimciler"** başlığı altında yapılmıştır. Bu 17 kişinin dışında kalan 6 siyaset bilimciyi öncü olarak, ikişer öğretim üyesi seçmiştir. Bu bilim insanlarımız; Niyazi BERKES, Taner TİMUR, Yavuz ABADAN, Kemali SAYBAŞILI, Atilla YAYLA ve Mustafa ERDOĞAN'dır.

Yukarda isimleri sayılan 23 siyaset bilimci dışında 26 siyaset bilimciyi öncü olarak birer öğretim üyesi seçmiştir. Bu bilim insanlarının isimleri; Mehmet Emin KÖKTAŞ, İlber ORTAYLI, Mübeccel KIRAY, Ümit HASSAN, Çağlar KEYDER, Mehmet Ali AĞAOĞULLARI, Cemal Bali AKAL, Murat SARICA, Ayşe AYATA, Binnaz TOPRAK, Doğan AVCIOĞLU, Aydın YALÇIN, Ayferi GÖZE, Sina AKŞİN, İdris KÜÇÜKÖMER, Mümtaz Er TÜRKÖNE, Mümtaz SOYSAL, Metin HEPER, Yılmaz ESMER, Raşit KAYA, Taha PARLA, Ahmet DAVUTOĞLU, Faruk SÖNMEZOĞLU, Türkkaya ATAÖV, Mehmet Ali KILIÇBAY ve Bülent TANÖR'dür. Bir öğretim üyesi de bu soruya yanıt vermemiştir.

Yukarıda sıralamada görüldüğü gibi, birinci olarak, Prof. Dr. Şerif MARDİN için 16 kişi siyaset bilimi alan eğitiminde öncü olduğunu kabul etmiştir. İkinci, Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA, üçüncü, Prof.Dr. Nermin ABADAN-UNAT, dördüncü, Prof. Dr. Münci KAPANİ, beşinciliği ise, Prof. Dr. Ersin KALAYCIOĞLU ile Prof. Dr. Bülent DAVER beraber paylaşmışlardır.

Prof. Dr. Şerif MARDİN ile ilgili olarak yapmış olduğumuz araştırma sonucunda; Sayın Prof. Dr. Şerif MARDİN'in görüşleri üzerinde akademik bir çalışmanın yapılmış olduğunu saptadık. Bu çalışma, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Doç. Dr. Hikmet ÖZDEMİR danışmanlığında yürütülmüş bir yüksek lisans tezidir. *"Osmanlı'da Yöneten ve Yönetilenler Bir Şerif Mardin Çözümlemesi"* ismini taşıyan çalışma Adem ÇAYLAK tarafından yapılmış ve 1996 yılında bitirilmiştir. Vadi yayınları arasında yayınlanmıştır (Çaylak, 1998).

Araştırmacıya göre, Türk sosyal bilimler literatüründe seçkin bir yere sahip olan Şerif Mardin'in çalışmalarını, Osmanlı-Türk toplumunda ortaya çıkan "yöneten-yönetilen" ilişkisi ekseninde incelemek, metodolojik açıdan uygun görülmüştür (Çaylak,1998: 10). Bu çalışmanın birinci bölümünde, "yöneten-yönetilen" ilişkisini tahlil etmeye temel olabilecek "yöneten-yönetilen" ayırımı, "yönetim" olgusu, "iktidar" ve "otorite" gibi kavramlar çerçevesinde bir tür kavramsal çerçeve çözümlemesi yapılmaya çalışılmıştır (Çaylak,1998: 16-28).

İkinci bölüm, "yöneten-yönetilen" ilişkisini farklı yaklaşımlar ve savlar çerçevesinde Osmanlı-Türk toplumu özelinde incelemeye yöneliktir.

Üçüncü bölümde Şerif Mardin'in yaklaşımları esas alınarak, Osmanlı-Türk toplumunda "yöneten-yönetilen" ilişkisinin gelişme evreleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu evreler iki kesimde incelenmiştir. İlk kesimde, klasik Osmanlı toplumunda "yöneten-yönetilen" ayrımını temellendiren bir takım unsurlar ortaya konularak, Osmanlı Devletinin çöküş içerisine girdiği dönemlerin bu bağlamda meydana getirdiği dönüşüm biçimleri ele alınmıştır. İkinci kesim daha çok Osmanlı Devletinin modernleşme/batılılaşma süreci ile birlikte "yöneten-yönetilen" ilişkisinde yaratmış olduğu etkiyi değerlendirmeyi konu edinmiştir.

Araştırmacı sonuç kısmında, Şerif Mardin'in görüşlerinden esinlenerek bazı saptamalarda bulunur. Osmanlı İmparatorluğundan Cumhuriyet Türkiyesi'ne, buradan da günümüze kadar özellikle Türk toplumsal yapısının derinlerinde yatan keskin "yöneten-yönetilen", "devlet-halk" ikiliğine dayanan temel felsefesinde gözle görülür bir değişim yaşanmamıştır. Merkez-çevre ayırımına dayalı çatışma, Osmanlı'da merkez ile çevre arasına

giren yapısal unsurların (din gibi) kalktığı oranda, Cumhuriyet Türkiyesi'nde daha da bir sarsıntı ile hissedilir olduğu ileri sürülmektedir (Çaylak, 1998: 224-230).

Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA ile ilgili yapmış olduğumuz araştırma sonucunda bilim insanının gerek sağlığında ve gerek 29 Ocak 1991'de İstanbul'da vefatından sonra hayatı ve görüşleri hakkında bağımsız akademik bir çalışmaya rastlanmadı. Ancak vefatından sonra hazırlanış iki armağan kitap bulunmaktadır.

Yukarda sayılan nedenlerden dolayı Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın seçilmesi Tez İzleme Komitesine önerilmiş ve öneri komite tarafından kabul edilmiştir.

1.5. Kavram Tanımları

Araştırmada anahtar sözcük olarak "Siyaset Bilimi" ve "Siyaset Bilimci" sözcükleri sıkça kullanılmıştır. Tezin iki numaralı başlığı Siyaset Nedir? biçimindedir. Bu bölümde geniş incelemeler yapılmaya çalışılmıştır. Burada sadece sonuç niteliğinde özet olabilecek bir tanımla yetinilmiştir.

Siyaset Bilimi: Devlet ve diğer siyasal kurumların, kuruluşu, gelişimi, amaçları, işlevleri ve bunlar arasındaki ilişkilerin yanı sıra siyasal katılım, siyasal değişim, siyasal önderlik ve siyasal kararların analizlerini de içine alan çalışma alanıdır (Genç-Demirdöğen, 1994: 174).

Siyaset Bilimci: Siyaset bilimiyle; bilgi üretme, tüketme, bilgi ürettirme ve tükettirme anlamında ilgilenen kişidir.

Yukarıdaki iki anahtar sözcük yanında araştırmada sıkça kullanılan diğer anahtar sözcükler aşağıda belirtilmiştir:

Siyaset/Politika: Gerçekte hem bir çatışma ve iktidar kavgasıdır, hem de –hiç değilse bir ölçüde- toplumun bütün üyelerinin yararına olabilecek bir düzen yaratma aracıdır (Kapani, 1983:2). Toplumun tümünü ilgilendiren ilişkileri son aşamada meşru zora dayanarak düzenleyen eylemler bütünüdür (Dursun, 2002: 33).

İktidar: Bir işi yapabilme gücü, erk, kudret. Bir işi başarabilme yetki ve yeteneği. Devlet yönetimini elinde bulundurma ve devlet gücünü kullanma yetkisi; bu yetkiyi elinde bulunduran kişi ve kuruluşlar (Eren v.d., 1988: 693).

Siyasi İktidar: Tüm toplumu etkileyen ve kapsamına alan etkileme ve buyurma gücüdür. Siyasi iktidarın sosyal iktidardan farklılıkları vardır. Bunlar; etkilediği toplumsal alan yönünden kapsam farklılığı, en üstün iktidar olması açısından üstünlük farklılığı ve zor (kuvvet) kullanma farklılığıdır (Öztekin, 1993: 21).

Egemenlik: Bağımsız olma, hiçbir denetim kabul etmeme. Kendi üstünde bir otorite tanımama. Hâkimiyet. Devletin egemenliği iç ve dış işlerinde bağımsız olması, kendi üstünde bir otorite tanımamasıdır (Bağdatlı, 1997: 111). Günümüzde kapsamı açısından değişikliklere uğramış olmakla birlikte, ulusal devletin diğer devletlere karşı bağımsızlığı anlamına gelir (San, 1998: 74).

Elit: Seçkin (elite) sözcüğü 17. yüzyılda üstün kaliteli malları nitelemek için kullanılırdı. Sonraları bu sözcüğün kullanım alanı genişleyerek birinci sınıf askerî birlikler veya soyluluğun üst katmanları gibi, üst toplumsal katmanları ifade etmeye başladı. Ancak bu sözcüğün siyasî literatürde yaygın olarak kullanılması, Vilfredo Pareto'nun yazıları sayesinde olmuştur (Türköne, 2003: 380).

Devlet: Amacı, toplumsal düzenin, adaletin ve toplumun iyiliğinin sağlanması olan; belli bir toprak parçası (ülke) üzerinde yerleşmiş bir insan topluluğuna (halka) dayanan ve bu topraklar üzerinde bulunan her şey üzerinde nihaî meşrû kontrola (otoriyeye) sahip; siyasal bir örgütle (hükümet) donanmış sosyal bir organizasyondur (Dâver, 1993: 166).

Siyasal Rejim*:* Bir devletin yönetim biçimi. Cumhuriyet rejimi örneği gibi (Eren v.d., 1988: 1219).

Anayasa: Devletin şeklini, siyasal rejimini, bu siyasal rejimin gerektirdiği temel hak ve özgürlükleri, devlet birey ilişkilerinin çerçevesini belirleyerek, ayrıca devletin temel örgütlerinin kuruluş ve işleyişine ilişkin kurallar koyarak devlet gücünü sınırlandıran üstün yasa (San, 1998: 3).

Demokrasi: İktidarın egemen halk tarafından yürütüldüğü, ya da bu halkın içinden çıktığı bir ülkedeki rejime verilen isimdir. Burada iktidarın ayrılığı prensibine saygı gösterilir, azınlık hakları kanunla korunur, muhalefet tenkitlerini meşru şekilde yapabilir, seçimler serbesttir, ve iki ya da daha fazla parti arasında yapılır ve nihayet basın özgürlüğü ile grev hakkına saygı gösterilir (Angın, 1967: 70).

Siyasi Parti: Halkın desteğini sağlamak suretiyle devlet mekanizmasının kontrolünü ele geçirmeye veya sürdürmeye çalışan, sürekli ve istikrarlı bir örgüte sahip siyasal topluluklardır (Özbudun, 1979: 4).

Kamuoyu: Belli bir zamanda, belli bir tartışmalı sorun karşısında, bu sorunla ilgilenen kişiler grubuna veya gruplarına hâkim olan kanaattir (Kapani, 1983: 115).

Baskı ve Çıkar Grupları: Ortak menfaatler etrafında birleşen ve bunları gerçekleştirmek için siyasal otoriteler üzerinde etki yapmaya çalışan örgütlenmiş gruplardır (Kapani, 1983: 152; Turan,1976: 132).

Seçim : Eskiden intihap denen seçim terimi, farklı alternatifler arasından birini tercih etme, birini belirleme eylemini ifade etmektedir. Günlük hayatımızda pek çok alanda seçim yapmakta, farklı seçenekler arasından kendi isteklerimize, beklentilerimize ve arzularımıza uygun olan birini seçmekteyiz… Siyasal yönetici ve temsilcilerin seçme hakkına sahip halkın oylarıyla belirlenmesini ifade eden siyasal seçimler, hem yerel siyasal yöneticilerin seçilmesini hem de ulusal düzeyde siyasal kadroların belirlenmesini sağlayan demokrasinin en önemli kurumlarından biridir (Dursun, 2002: 335).

Seçim Sistemi: Temsil organlarıyla devlet hükümranlığını kullanack organların seçimlerini yapma ve örgütleme düzeni. Seçim sistemi devlet tarafından saptanır (Aşukin vd.,1979: 205). Seçim sistemlerinin temel fonksiyonu, parlamentodaki sandalyeleri, aldıkları oy miktarlarına göre siyasi partiler arasında dağıtmaktır. Sistemin kuralları, bu dağıtım işlevini gerçekleştirmeye yöneliktir. Seçim sistemleri, birbiriyle çelişen iki ilkeyi gerçekleştirmeyi amaçlar. Bunlar "temsilde adalet" ve "yönetimde istikrar" ilkeleridir (Önder, 2003: 294).

Siyasal Sistem: Toplumların kollektif amaçlarını belirlemek ve gerçekleştirmek üzere geliştirdikleri bir örgütler dizisidir (Turan, 1976: 16). Bir ülkenin siyasî ortamını teşkil eden ilişki, süreç, kural ve kurumların bütününü ifade eden kavram. Bir toplumun kollektif amaçlarının siyasetle alâkalı olanlarını belirleyen ve gerçekleştiren sosyal kurumlar manzumesi (Yayla, 2003: 175-176).

Siyasal Kültür: Bir toplumun gerek o toplumun siyasal sistemi içinde yer alan, gerekse öteki siyasal oluşumlar dediğimiz, devlet, parlamento, hükümet, siyasal parti, kamu yönetimi, sendika, dernek, siyasal iktidar, demokrasi, seçim, anayasa vb. gibi kavramlar konusundaki bilgisi, görgüsü, alışkanlıkları, yaklaşımları, tutum ve davranışlarının tümüdür (Öztekin, 1993: 178).

Siyasal Katılma: Siyasal sistem içinde yurttaşların doğrudan ya da dolaylı biçimde yöneticilerin seçimini ve kararlarını etkilemeyi amaçlayan eylemlerin bütünüdür (Çam, 1998: 169).

Sivil İtaatsizlik: Demokratik bir hukuk devletinde tek tek veya grup hâlinde bâzı yuttaşların toplumun dikkatini bir haksızlığa çekmek ve böylelikle onun düzeltilmesi yönünde bir toplumsal baskı yaratmak amacıyla, bilinçli olarak ve alenî tarzda hukuku

çiğnemeleri/hukuk emrine muhalefet etme durumu. Sivil itaatsizlik eylemi sistemin meşruluğunu reddetmez; tam tersine, sistemin temel ilkelerine atıfla kendini haklı gösterir ve bu ilkelere uyulmasını talep eder (Yayla, 2003: 174).

Sivil Toplum: Devletin etkinlik alanının, denetiminin ve baskısının toplum üyeleri üzerinde belirleyici olmadığı ve toplum üyelerinin militarizm ve devletin zorbalığını hissetmedikleri toplum tipidir (Kızılçelik ve Erjem, 1996: 476). Bireyle devlet arasında yer alan ara yapılar, birlikler kompleksi. Sivil toplum etnik, dinsel ve diğer gönüllü birlikleri içerir. Sivil toplumun ilkesi gönüllülük ve rızadır.

Sivil Toplumculuk: Devlet ile sivil toplum arasında kaçınılmaz bir çelişki bulunduğunu kabul eden ve seçimini sivil toplumdan yana yaparak, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda sivil toplumun güçlendirilmesi gerektiğini savunan görüş (Yıldız, 2003: 362).

İdeoloji: "İdeoloji"nin bir birine zıt farklı tanımlamaları ve anlamları bulunmaktadır. İdeoloji kavramının kendisi çok fazla ideolojiye bulaşmıştır. 18.yüzyılın sonunda "fikirlerin bilimi" anlamında icat edilmiştir (Türk, 2003: 143). Dünyayı belli bir biçimde sunan, yorumlayan, değerlendiren simgesel yüklü inanış ve anlatım örgüleridir; belli eylem tarzını biçimlendirecek, diğerlerini ise uygunsuz kılacak şekilde tasarlanmışlardır (Kettler, 1994: 393).

Siyasal İdeoloji: Bir ülke, devlet, millet, siyasal bir parti veya siyasal bir grup tarafından benimsenen; amacı belirli siyasal hedefler olan ve siyasal, sosyal, ekonomik olayları, kurumları, bu amaçlara göre yorumlayan inanç ve fikirler bütünüdür (Dâver, 1993: 274).

Resmi İdeoloji: Devlet aygıtını elinde tutan veya etkileme yeteneğine sahip olan elitlerin/seçkinlerin; kendilerini ve ellerinde tuttukları devlet aygıtını meşrulaştırmak, varlıklarını sürdürmek ve kendilerine yönelik itaati/bağlılığı sağlamak için kullandıkları çoğunlukla gevşek, pragmatik, irrasyonel, eklektik ve sistematik nitelikli değerler bütünüdür (Türk, 2003: 140).

Liberalizm: Feodalizmin çöküşünün ve kapitalizmin ortaya çıkışının bir ürünüdür. En geniş anlamıyla liberalizm, kişisel hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla devletin sınırlandırılmasını isteyen bir ideolojidir ve her ideoloji gibi düşünsel bir projeye dayanmaktadır. Liberalizmin öğeleri olarak bireycilik, özgürlük, akıl, eşitlik, hoşgörü, rıza ve sınırlı hükümeti sayabiliriz (Türk, 2003: 120-121).

Sosyalizm: Sosyalizmin dilimizde "toplumculuk" anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle sosyalizm, toplum yararını özel bireysel yararların üzerinde tutmak ve toplumu bu amaçla

örgütlemek anlamına geliyor. Sosyalist düşünceler, genellikle sanıldığı gibi kapitalizme tepki olarak doğmadı. Kapitalizmin doğuşundan çok daha önce, insanlar arasındaki eşitsizliğin nedenleri üzerine eğilinmesi ile ortaya çıkmaya başladı. Daha hakça daha kusursuz bir toplumsal düzen anlayışı biçiminde kendisini ortaya koydu (Kışlalı, 1998: 267).

Nasyonal Sosyalizm: 1920'de Adolph Hitler (1889-1945) tarafından kurulmuş Alman Nasyonal Sosyalist Partisi'nin ideolojisine verilen isimdir. Hitler bu konudaki fikirlerini 1925'de yayınlanan Mein Kampf (Kavgam) adlı kitabında açıklamıştır (Angın, 1967: 152).

Faşizm: İki dünya savaşı arasında İtalya'da doğup gelişen bir hareket olarak başlamış, iktidarı ele geçirdikten sonra da korporatif yapıda otoriter ve totaliter bir sistem kurmuştur. Daha sonra İspanya, Portekiz ve Latin Amerika ülkelerinde aynı karakterde devlet sistemlerine örnek olmuştur (Göze, 1986: 327). Faşizm, pek çok açıdan, Fransız İhtilali sonrasında serpilip büyüyen akılcılık, ilerleme, özgürlük ve eşitlik gibi değerlerden oluşan Batı siyasal düşüncesine karşı bir tepki olarak görülebilir. Sözü edilen bu değerlerin yerini faşizmde birlik, mücadele, liderlik ve güç gibi olgular almıştır. Bireyin yerini organik bir bağla birbirine bağlanmış devleti ve milleti için kendini feda etmeye hazır ve tam bir vazife anlayışıyla hareket eden insanlardan oluşan milli birlik ve dayanışma almıştır (Türk, 2003: 133-134).

Marksizm: Karl Marks'ın (1818-1883) felsefesine verilen isimdir. Sosyal olayları diyalektik ve tarihî materyalizm ile izah ve kapitalist sistemi mahkûm etmesi, çeşitli yorum ve uygulamalara yol açmıştır. Bunların başında Sovyetler Birliği kurucusu Lenin'in (1870-1924) uygulaması gelir (Angın, 1967: 135).

Kemalizm: Tıpkı liberalizm ve sosyalizm gibi bir devrim ideolojisi olarak doğmuştur. Ancak geri kalmış bir ülkede çok zor koşullarda gerçekleşmiştir. Kemalizm bağımsızlığı ve çağdaşlaşmayı gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bağımsızlık yanında ekonomik bağımsızlığı da içeren tam bir bağımsızlıktır. Milliyetçilik, ırkçı ve ümmetçi bir anlayışa dayanmaz. Ulusu yaratan temel öğe, ortak tarih ve buna bağlı olarak ortak dil ve ortak kültürdür. Seçkinciliği reddeden halkçı bir ideolojidir. Kemalist ideolojinin çerçevesini oluşturan ilkelerden milliyetçilik, cumhuriyetçilik ve laiklik liberalizmden, devletçilik, halkçılık ve devrimcilik ise sosyalizmden esinlenmiştir. Çağın ihtiyaçlarına uygun yeni kurumlar koymayı amaçlamıştır. Bir yandan da sürekli olarak yeniliklere, değişmelere açık kalmayı ve kalıplaşmayı önleme çalışmıştır. Kemalizm, insan hakları, kadın hakları konusunda insanları ezmeden, ciddi bir baskı ve talep gelmeden kendiliğinden vermiştir. Çok köklü ve ciddi reformlar gerçekleştirilmiştir. Kendi dönemindeki ideoloji ve rejimlerin çoğu yıkılırken Kemalist

ideolojinin hâlâ dimdik ayakta ve geçerli olması onun gerçekçiliğini ve sağlamlığını gösteren en önemli kanıttır (Kışlalı, 1998: 305-306).

Feminizm: Temelde kadın ile erkek arasındaki iktidar ilişkisini değiştirmeyi amaçlayan siyasî bir harekettir. Kadınla erkek arasındaki ilişkiyi aile, eğitim, iş dünyası, siyasî hayat, kültür ve tarihe kadar geniş bir yelpaze içinde sorgular. Feminizm kadın erkek arasındaki ayrımda erkek üstünlüğünü ve erkek merkezli toplumsal normları sona erdirmeyi, yerine kadınsı değerleri ikame etmeyi amaçlayan bir siyasi hareket olarak gelişmektedir (Çaha, 2003: 560).

Bürokrasi: Sözcük anlamıyla bürolarda çalışan görevliler eliyle yönetim; büroların – yönetsel örgütlerin- gayrı şahsi ve kurallara dayanan yetkisi ve egemenliği anlamına gelir. Bürokrasi kavramı başlıca dört anlam öbeğini kuşatmaktadır: 1. Bir yönetim aygıtı, 2. Bir toplumsal ve toplumbilimsel kategori, 3. Bir yönetsel örgütlenme yöntemi, 4. (Kötüleyici anlamda) Gereksiz işlemlerin, formalitelerin bolluğu (Bozkurt, 1998: 43).

Meşruiyet/Meşruluk: Bir birey, grup, siyasal sistem ya da devletin iktidarların toplumda haklılık kazanması sürecine meşruiyet denilir (Kızılçelik ve Erjem, 1996: 377). Herhangi bir olgunun, olayın, durum ya da davranışın toplumda yaygın biçimde, yerinde, doğru ve haklı bulunması keyfiyeti. Bu anlamda meşruluk, yasalara uygun olabileceği gibi aykırı da olabilir. Sözgelimi, meşru müdafaa amacıyla adam öldürmek, yasalara ve meşruluğa aykırı değildir. Buna karşılık kan davasının yaygın olduğu bir toplumda bu amaçla adam öldürme, meşru olmakla beraber yasal değildir (San, 1998: 169-170).

1.6. Araştırmanın Sunuş Sırası

Araştırma dört kesimden oluşmaktadır. Birinci kesim "Araştırma Hakkında Açıklamalar" başlığını taşımaktadır. Bu kesimde; araştırmanın konusu, amacı, denenceleri, yöntemi, evreni ve örneklemi, ile kavram tanımları ve sunuş sırasına yer verilmiştir.

İkinci kesim "Siyaset Bilimi Kavramı ve Türkiye'de Gelişimi" başlığını taşımaktadır. Bu kesimde; "Siyaset Bilimi Nedir?", "Siyaset Bilimiyle İlgili Disiplinler", "Bir Uzmanlık Alanı Olarak Türk Siyaset Biliminin Gelişme Düzeyi", "Siyaset Bilimi Yayınlarının Türkiye'de Gelişme Düzeyi", "Türkiye'de Siyaset Bilimi Yapıtlarını Tanıtma Çalışmaları" ve "Türkiye'de Siyaset Bilimi Yazar ve Araştırmacılarını Tanıtma Çalışmalarına Örnekler" başlıklarına yer verilmiştir.

Üçüncü kesim "Türk Siyaset Bilimcilerinden Örnekler ve Örnek Bir Türk Siyaset Bilimcisi Olarak Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA" başlığını taşımaktadır. Bu kesimde; "Türk Siyaset Bilimciler", "Türkiye'de Siyaset Bilimi Eğitimi ve Yayıncılığı İle İlgili Kurumlar ve Bir Yaklaşım (Model) Önerisi", "Türk Siyaset Bilimcisi Olarak Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya", "Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın Değerinin Ortaya Konulması" alt başlıkları bulunmaktadır.

Dördüncü kesim "Genel Değerlendirme ve Sonuç" başlığını taşımaktadır. Bu kesimde elde edilen bilgiler doğrultusunda ulaşılan bulgulara, üretilen önerilere ve sonuça yer verilmiştir.

Çalışma; "Bulgular Öneriler Matriksi", "Ekler" ve "Kaynakça" ile sona ermektedir.

II. KESİM

SİYASET BİLİMİ KAVRAMI VE TÜRKİYE'DE GELİŞİMİ

Bu kesimde, siyaset biliminin ne olduğuna, siyaset bilimiyle ilgili disiplinlere, bir uzmanlık alanı olarak Türk siyaset biliminin gelişme düzeyine, siyaset bilimi yayınlarının Türkiye'deki gelişme düzeyine, Türkiye'de siyaset bilimi yapıtlarını tanıtma çalışmalarına, Türkiye'de siyaset bilimi yazar ve araştırmacılarını tanıtma çalışmalarına ve Türkiye'de siyaset bilimi yapıt ve yazarlarını tanıtma çalışmalarından örneklere yer verilmiştir.

2. SİYASET BİLİMİ NEDİR ?

Bu bölümde, siyaset biliminin konusuna, yöntemine, doğuşuna, çağdaş gelişmelere ve siyaset biliminin kapsamına değinilmiştir.

2.1. Siyaset Biliminin Konusu

Siyaset biliminin varlığı Antik Yunan dönemine kadar uzanmasına karşın, son yarım yüzyıla kadar siyaset bilimi genelde bir devlet bilimi olarak anlaşılıyor ve hukuk, iktisat, sosyoloji gibi bilim dalları içerisinde inceleniyordu. Bu anlamda siyaset biliminin konusunu; devletin ne olduğu, nasıl ortaya çıktığı, kaynağı, görevleri, çeşitleri, devlet içerisindeki kurum ve kuruluşlar gibi konular oluşturuyordu.

Günümüzde ise siyaset biliminin esas konusunu siyasal iktidar oluşturmaktadır. Bu anlamda siyasal iktidarın ne olduğu, kaynağı, dayanağı, ele geçirilmesi, sınırlandırılması, devredilmesi, kullanılması, siyasal iktidarı etkileyen faktörler, siyasal partiler, egemenlik, değişik siyasal sistemler, siyaset bilimi içinde incelenmektedir. Bu çerçevede siyaset biliminin araştırma alanına siyasal partiler, seçimler, seçim sistemleri, devlet sistemleri, siyasal kurumlar ve örgütler, siyasal davranışlar, siyasal kültür, kamuoyu, baskı grupları ve bunların etkileri girmektedir (Öztekin, 1993: 16).

Siyaset bilimini, siyasal otorite ile ilgili kurumların ve bu kurumların oluşmasında ve işlemesinde rol oynayan davranışların bilimi olarak tanımlayabiliriz. Böyle bir tanım, bir yandan siyaset biliminin günümüzde ilgilendiği konuların tümünü kapsarken, öte yandan da oldukça belirgin bir sınır getirmektedir (Kışlalı, 1992: 3).

2.2. Siyaset Biliminin Yöntemi

Bilimsel yöntem evren ile ilgili bilgilerin nesnel biçimde elde edilmesinde izlenen yoldur. XVII'ci yüzyılda doğal bilimlerde gelişen bilimsel yöntem, ideal olarak sosyal bilimler, bu arada siyaset bilimi için de geçerlidir. Bu bilimsel yöntem sorunların çözümünde üç aşamadan oluşan bağlantılı düşünce ve eylem bütününe dayanmaktadır. *Birinci aşama;* sorunun belirlenmesidir. *İkinci aşama;* sorunun açıklanması için bir denence (hipotez) geliştirilmesidir. *Üçüncü aşama;* denencenin doğrulanabilmesi için olayların gözleme tabi tutulmasıdır. Böylece düzenli ve denetimli bir gözlemle denencesini doğrular veya geçersizliğini kanıtlar. Siyaset bilimcilerin araştırma çerçevelerine vermeğe çalıştıkları biçim, bilimsel yöntemin belirttiğimiz bu ideal biçimidir. Siyaset biliminde sayısal bilgileri toplama ve inceleme amacıyla dört yöntem yaygın ve verimli bir biçimde kullanılmaktadır. Bunlar; deneysel araştırma, karşılaştırmalı çalışmalar, örnek olay ve tarihsel inceleme yöntemleridir (Çam, 1998: 67-70). Siyasal bilimde yöntem ve araştırma evrelerine hakkında bilgi için; Ruşen KELEŞ tarafından derlenen, **Toplum Bilimlerinde Araştırma ve Yöntem**, isimli yapıtın içerisinde İ.TURAN'ın hazırlamış olduğu "Siyasal Bilimde Yöntem" çalışmasına bakılabilir.

Siyaset bilimi toplum bilimlerinin yani sosyal bilimlerin bir dalıdır. Dolayısıyla fizik bilimlerden farklıdır. Gerek gözlem, gerek sınıflandırma ve gerekse yorum aşamalarında bu farklılık açıkça görülmektedir. Örnek vermek gerekirse, suyun kaynama ve donma dereceleri dünyanın her yerinde yüzyıllardır aynıdır. Oysa ABD'deki siyasal partiler ve seçmenlerin eğilimleri ile Türkiye'deki siyasal partiler ve seçmenlerin eğilimleri çok farklıdır. Ayrıca aynı ülke içinde değişik zamanlarda siyasal partilerin yapılarında ve seçmen eğilimlerinde farklılıklar oluşur. İşte bu nedenle siyaset bilimcilerinin işi zordur (Kışlalı, 1998: 13). Seçimler ve oy verme üzerinde yapılan araştırmalarda kullanılan yöntemlerle ilgili olarak, Keleş tarafından derlenen ve yukarıda adı geçen yapıtın içerisinde A. Payaslıoğlu'nun hazırlamış olduğu "Seçimler ve Oy Verme Üzerinde Yapılan Araştırmalarda Kullanılan Yöntemler" isimli çalışmasına bakılabilir.

2.3. Siyaset Biliminin Doğuşu

Siyaset biliminin tarihsel kökenlerine bakarken yalnızca düşünce sistemlerini göz önünde tutmak yeterli değildir; kurumların gelişimini de dikkate almak gerekmektedir.

Yerleşik tarıma geçilmesini sağlayan neolitik aşamayla birlikte nüfus artışı, işbölümü, kentleşme, teknik ilerleme ve öğretim gibi olgular ortaya çıkmış, sosyal farklılaşma ve karmaşıklık giderek artmıştır. İlk belirleyici gelişmeler Orta Doğu'da büyük ırmakların (Dicle,

Fırat, Nil) çevrelerinde meydana gelmiş, buralarda ırmak sularını yönlendirmeye ve denetlemeye yönelik "kamu çalışmaları" yapılmıştır. Siyasal alanda da avcılık ve toplayıcılık ekonomisine uygun düşen "ailesel-kabilesel" örgütleşmelerin yerine, yeni örgütlenme türlerinde belirli sınırlar, sosyal gruplar arasında farklılaşma, inanç sistemlerinin gelişmesi, merkezi ve birleştirici bir kurum olarak krallığın ortaya çıkışı, uzmanlaşmış bir askerî ve sivil bürokrasinin oluşması çarpıcı özellikler olarak yerleşmiştir.

Bu eski deney yalnızca "tarih" olarak kalmamaktadır. Yarattıkları bazı kalıpların günümüze dek süregelmeleri nedeniyle günümüzdeki deney ve kurumlar üzerinde etkili olmuştur. Siyaset ve siyasal düşünce üzerinde Eski Yunan yanında azımsanamayacak bir etkisi bulunan Roma deneyi, bu ilk aşamanın siyasal deneyinden derinlemesine etkilenmiş ve biçimlendirilmiştir (Çam, 1998: 46).

Siyaset bilimi toplum bilimlerinin hem en eskisi, hem de en yenisi sayılır. Politikayı genel anlamda insanların yönetimi olarak ele alırsak, daha ilk çağlardan beri bir çok seçkin düşünürün bu konularda düşünmeye ve yazmaya başladıklarını görürüz. Aristo ikibin yıldan çok önceleri "Politika" başlığını taşıyan ünlü eserinde, ilk kez bilimlerin sınıflandırmasını yaparken politikayı, insan etkinliklerinin en kapsamlısı olması açısından bilgi hiyerarşisinin en üst kademesinde tutuyor ve onu pratik anlamda üstün bilim" olarak niteliyordu. Bu nedenle günümüzde bir çok yazar ve bilim adamı, Aristo'yu siyaset biliminin öncüsü ve babası saymaktadır (Öztekin, 1993: 17).

Yakın zamanlara gelinceye kadar, siyaset konusuna ilişkin eserler felsefi olmaktan öteye gidememiştir. Bu nedenledir ki, örneğin Siyasal Düşünceler Tarihi çok eskilere kadar uzandığı halde, siyasal olaylara toplum bilimsel bakış oldukça yenidir.

Siyasal düşünce alanında felsefeden bilime yöneliş Aristo ile başlar. Daha sonra İbni Haldun devlet ve iktidar kavramlarını bilimsel bir yaklaşımla incelemiştir. İtalyan Makyavel ise gözlemlediği olaylara dinsel ve ahlaki açıdan bakmayıp var olanı saptamaya çalıştı. Fransız Montesquie bir toplumda geçerli kuralların, o toplumun içinde bulunduğu coğrafi ve toplumsal şartlarla bağlantısını araştırdı.

19. yüzyıldan itibaren bütün toplum bilimler ve siyasal düşünce daha çok bilimsel hale geldiler. Aguste COMTE sosyoloji deyimini ortaya attı. Zamanla "Toplumsal Bilimler" kavramı gelişti. Karl MARX ise toplumsal değişmenin temeline ekonomik alt yapıyı koydu ve toplumsal bilimlerde öznelliğin yerine nesnelliği (objektifliği) koydu. Fransız Alexis de TOCQUEVİLLE' nin "Amerika'da Demokrasi" isimli eseri, tam anlamıyla bilimsel sayılabilecek ilk ve önemli çalışmalardandır. Kitap, özellikle toplumsal-ekonomik gelişmenin siyasal sistem üzerindeki etkisini ortaya koymak bakımından önem taşımayı ve birçok açıdan güncelliğini korumayı

sürdürmektedir. Max WEBER ise bürokrasinin çağdaş siyasal rejimler içindeki ağırlığını ortaya koydu (Kışlalı, 1998: 14).

2.4. Siyaset Biliminde Çağdaş Gelişmeler

Siyaset biliminin kökeninde siyaset felsefesi yatıyordu. Zamanla siyaset felsefesinden siyasal kurumların incelenmesine geçilirken, siyaset bilimi de doğmuş oldu. Siyaset biliminin bu ilk aşamasında, soyut çalışmalar egemendi. Oluşturulan geniş kapsamlı kuramlardan (teorilerden) hareketle, siyasal kurumlar ve bir kurumlar bütünü olarak rejimler yorumlanmaya çalışılıyordu.

Siyaset bilimindeki çağdaş gelişmeler, özellikle bu soyut çalışmalara tepki olarak doğmuş ve somuta yönelmiştir. Görgül (ampirik) araştırmalara, alan araştırmalarına önem verilmiştir. Ama ABD'nde başlayan bu eğilimin temelinde başka bir nedenin varlığını daha unutamayız. Varolan kurumların iyileştirilmesi gerektiğini düşünen Amerikalı siyaset bilimciler, siyaset biliminin yalnız açıklamakla yetinmemesi gerektiğine, somut siyasal karara dönüştürülebilecek araştırmalar yapılmasının zorunlu olduğuna inanıyorlardı. Bunun olabilmesi ise, öncelikle somut ve hatta sayısal gözlemlere bağlıydı.

Aslında bu tür araştırmalar da önce kurumlar üzerinde başlamış, ancak kısa zamanda o çerçeveyi aşmıştır. Önceleri amaç, kurumların hukuksal görünümlerinin gerisindeki "gerçek" içeriklerin tanınmasına yönelik iken, kısa zamanda, kurumlar arasındaki ve kurumlarla toplum kesimleri arasındaki etkileşimi de kapsamına almıştır. Böylece "siyasal süreç" kavramının doğduğuna ve toplumsal grupların siyasal araştırmalar açısından önem kazandığına tanık oluyoruz. Bu eğilime zamanla "davranışcı" akım (political behaviour) denilecektir. Onu da giderek "işlevci" akım ve "sistemci" akım izlemiştir (Kışlalı, 1992: 11).

Siyasal davranışçı akımın etkisiyle; matematiksel ve istatistiksel teknikler kullanılarak kamuoyu yoklamaları, seçim sosyolojisi ile ilgili araştırmalar yapılmıştır. Ancak araştırılacak konuya uygun teknikler yerine, bilinen tekniğe uygun konular araştırılmıştır.

Siyasal davranışçılık akımından sonra "yapısalcı-işlevci akım" ortaya çıkmıştır. Bu akım hiçbir şeyin bir bütün oluşturmadığı ve herşeyin bir bütünün parçası olduğu görüşünden kaynaklanmaktadır.

Üçüncü olarak "siyasal sistem analizi" akımı ortaya çıkmıştır. Sistem yaklaşımı güdümbilimsel (sibernetik) verilerden esinlenmektedir. Bu akıma göre; siyasal sistem belirli bir toplumsal sistemin bir parçasından başka bir şey değildir. Sistem yaklaşımının siyaset biliminde öncülüğünü yapan Davit EASTON siyasal sistemin fizik, biyolojik, toplumsal ve psikolojik

ortamlarla çevrili olduğunu belirtmektedir. Davit EASTON'a göre siyasal sistemin "siyasal topluluk", "siyasal rejim", "siyasal otorite" olmak üzere üç unsuru vardır (Kışlalı, 1998: 14).

2.5. Siyaset Biliminin Kapsamı

Günümüzde bir çok ülkede siyaset bilimi üç ana dala ayrılmaktadır:

- Siyasal düşünce tarihini de içeren siyasal kuram;
- İç politika ve karşılaştırmalı devlet sistemleri biçiminde ikiye ayrılan hükümet (yönetim). Bu dalda parlamento, hükümet, yargı ile ilgili kurumsal inceleme görünümü yanında, siyasal partiler, baskı grupları ve oy vermeye ait siyasal süreçlere de önem verilmektedir;
- Uluslararası ilişkiler;

Bu sınırlandırmaya, uluslararası ilişkiler ile yönetim alanı arasında ortak sorunların varlığı nedeniyle kesin gözüyle bakmak olanaksızdır (Çam, 1998: 42).

UNESCO Sosyal Bilimler Şubesi'nin 1948 yılında Paris'te düzenlediği bir toplantıda siyasal bilim uzmanları siyasal bilimi aşağıdaki şekilde sınıflandırmışlardır:

Siyaset Teorisi

a. Siyaset Teorisi (Genel)
b. Siyasal Fikirler (Düşünceler) Tarihi

Siyasal Kurumlar

a. Anayasa
b. Devlet Organları
c. Mahallî idareler ve "Bölge" İdareleri
d. Âmme İdaresi (Kamu Yönetimi)
e. Devletin Ekonomik ve Sosyal Görevleri
f. Mukayeseli (Karşılaştırmalı) Siyasal Kurumlar

Partiler, Siyasal Gruplar, Kamu Oyu

a. Siyasal Partiler
b. Siyasal Grup ve Dernekler
c. Vatandaşın Devlet ve Hükümet İşlerine Katılması (Seçimler)
d. Kamu Oyu

Uluslararası İlişkiler

a. Uluslararası Siyaset
b. Uluslar arası Örgütler ve Yönetim

c. Devletler Hukuku (Dâver,1993: 65; Kışlalı, 1998: 12-13; Öztekin, 1993: 16-17).

Amerikan Siyaset Bilimi Derneğince (APSA) 1973 yılında belirlenmiş olan siyaset biliminin alt disiplin kategorileri, siyaset bilimindeki uzmanlaşmayı da yansıtması açısından ilginçtir (Çam, 1998: 42-44). Biz burada fikir vermesi açısından sadece ana başlıkları verip alt konuları belirtmeyeceğiz:

- Yabancı ve Yerli Siyasal Kurumlar ve Davranışlar
- Uluslararası Hukuk, Örgütler ve Siyaset
- Yöntembilim (Metodoloji)
- Siyasal İstikrar, İstikrarsızlık ve Değişme
- Siyasal Kuram
- Kamu Siyaseti (Policy) Oluşumu ve İçeriği
- Kamu Yönetimi
- ABD Siyasal Kurumları, Süreçleri ve Davranış.

3. SİYASET BİLİMİYLE İLGİLİ DİSİPLİNLER

Bu bölümde, siyaset bilimi ile ilgili disiplinlerden; sosyoloji, psikoloji, ekonomi, tarih, antropoloji, coğrafya-jeopolitik, hukuk, kamu yönetimi, siyaset bilimi ve pozitif bilimlere kısaca değinilmiştir.

3.1. Sosyoloji

Toplumun genel bilimi olan sosyoloji, 19. Yüzyıldan önce iktisat ve siyaset biliminin alanları ile de uğraşmış, bu bilim dalları geliştikçe bu alanlardan çekilmiş, bunların yerine aile, nüfus, suç, din, kent, köy ve göç gibi konuları kendine araştırma alanları olarak seçmiştir. Öteki toplum bilimler, sosyolojiden birer birer ayrılmalarına karşın, bu gün hala bu bilim dalının verilerinden yararlanmaktadırlar (Öztekin, 1993: 19). Siyaset biliminin sosyoloji ile ilişkisinin yoğun olarak ele alındığı "Siyaset Sosyoloji" adı altında ayrı bir alan oluşmuştur.

3.2. Psikoloji

Siyaset biliminin en çok yararlandığı bilim dallarından birisi de psikolojidir. Siyasal davranışların, eğilimlerin, siyasal katılmanın, oy verme davranışlarının, özellikle de siyasal ve toplumsal olaylarla ilgili kamu oyu araştırmalarının yapılmasında psikolojiden geniş ölçüde yararlanılmaktadır. Hatta günümüzde siyaset biliminin psikoloji ile ilgisinin yoğun olarak işlendiği "Siyaset Psikolojisi" adı altında yani bir alan oluşmuştur (Öztekin, 1993: 19).

3.3. Ekonomi

Ekonomi bilimi servetin üretilmesi, dağıtılması ve tüketilmesi ile ilgili özel bir alanda çalışan sosyal bir bilimdir. Bugün bir ekonominin diğer sosyal ve siyasal olaylardan tamamen ayrı bağımsız olaylar örgüsü olmayıp, onlarla bağıntılı olduğunu kabul ediyoruz. Hatta bu bağ liberal ekonomi devrinde de vardır. Gelir dağılımında adaletsizlikler ve dengesizlikler ortaya çıkmaktadır. Modern devlet bu sorunların bir sosyal patlamaya yol açmadan, malî ve ekonomik reformlarla, sosyal güvenlik önlemleriyle, adaletli ücret sistemleriyle çözülmesini istemektedir (Dâver,1993: 60).

Her siyasal partinin iktidarı ele geçirmek için yaptığı mücadele sırasında ortaya koyduğu programlar arasında en önemlilerinden birisi hiç kuşkusuz izleyeceği ekonomi politikalarıdır. Bir başka söyleyişle; siyasal partiler iktidar olduklarında toplumsal değerlerin nasıl üretilip dağıtılacaklarına ilişkin ilkeler ortaya koyarlar. Bunu da iktisat biliminin yaptığı araştırmalardan yararlanarak yaparlar. Bu nedenle siyaset bilimi ve siyasetçilerin en çok yararlandıkları toplum bilimlerinden birisi de iktisat bilimidir (Öztekin, 1993: 19).

3.4. Tarih

Tarih ile siyaset bilimi arasında çok yakın bir ilişki mevcuttur. Öyle ki tarihe "geçmişteki siyaset", siyasete de "bugünkü tarih" gözü ile bakılabilir. Tarih, özellikle siyasal tarih, siyaset bilimciye çalışmaları için gerekli malzemeyi sağlar. Siyaset bilimci "tarihi bakış"ı kullanmak suretiyle geçmişteki siyasal olayları, bunlar arasındaki ilişkileri tetkik eder, açıklamalarda ve yorumlamalarda bulunur (Dâver,1993: 60).

3.5. Antropoloji

Antropoloji "insan bilimi" olup, ilkel (primitif) toplulukları tetkik ve araştırma alanı olarak kabul eden sosyal bir disiplindir. Siyasal kurum, sistem ve davranışlar üzerinde yapılacak araştırmalara antropolojinin, özellikle sosyal antropolojinin, tutacağı ışık son derece önemlidir. Siyaset felsefeciler asırlarca insanların ve toplulukların nasıl yaşamaları gerektiğini, hangi sistemin en iyi olduğunu araştırmışlardır. Fakat insanların nasıl yaşadıklarını, ne gibi siyasal, sosyal kurumlar, organizasyonlar kurduklarını pek araştırmamışlardır. İşte sosyal antropoloji ve onun bir dalı olan siyasal antropoloji ilkel toplumlardaki siyasal hayat ve davranışları, kurumları inceleyerek siyaset bilimcilere yardımda bulunmaktadır (Dâver,1993: 61).

3.6. Coğrafya ve Jeopolitik

Bir ülkenin coğrafi ve stratejik konumu, ilkimi, doğal (tabii) kaynaklarının zenginliği, nüfus yoğunluğu ve sayısı, siyaset bilimci için çok önemli verilerdir. Jeopolitik ise; bir devletin iç ve dış siyasetinin fizikî coğrafya ile ilgisini araştıran bir disiplindir. Jeopolitik örneğin İngiltere ve ABD'nde demokrasinin niçin geliştiğini, buna karşılık bazı Asya ve Afrika ülkelerinde niçin gelişmediğini açıklama yolunda ip uçları verir (Dâver,1993: 62).

3.7. Hukuk

Siyaset bilimci, toplumsal olayların özellikle siyasal yönünü araştırırken, toplumsal kurumların varlığını ve işleyişini düzenleyen hukuk kurallarını da bilmek durumundadır. Hukukun; anayasa, idare, devletler hukuku gibi dalları siyaset biliminin tamamen içindedir. Siyaset biliminin hukuk biliminden ayrıldığı temel nokta, hukuk olması gerekenleri kurallar halinde belirlediği halde, siyaset bilimi, bu günkü mevcut durumu ve olayları araştırır. Siyaset biliminin araştırmaları sonucu elde ettiği bulgulardan hukuk bilimi yani kurallar koyarken büyük ölçüde yararlanmaktadır (Öztekin, 1993: 20).

3.8. Kamu Yönetimi

Siyasal iktidarların aldığı kararları topluma hizmet olarak yansıtan ve bu hizmetin nasıl daha etkin olarak yapılabileceğini, çalışanlarla birlikte bu konuların araştırma ve incelemelerini genelde kamu yönetimi bilimi yapmaktadır. Bu bilim dalının da kendine

özgü bilimsel çalışma yöntemleri ve teknikleri vardır. Siyasal kararların uygulanmasını ve uygulayıcılarını araştıran kamu yönetimi, siyaset bilimin bir anlamda uzantısı sayılır. Bu nedenle her iki bilim dalı bir biri ile iç içe sayılır (Öztekin, 1993: 19). Bu durum UNESCO Sosyal Bilimler Şubesi'nin 1948 yılında Paris'te düzenlediği bir toplantıda siyaset bilim uzmanlarının siyaset biliminin kapsamı çalışmasında da ortaya konmuştur.

3.9. Siyaset Bilimi ve Pozitif Bilimler

Siyaset biliminin bağımsız bir bilim dalı olma özelliğine kavuşmasına yardım eden etmenlerden birisi de, bu bilim dalının teori düzeyinde bilgi üretmesinin yanı sıra, bizzat alana (topluma) inerek görgül araştırmalar sonucu elde ettiği somut bulguları sistemli ve düzenli bir şekilde birleştirip genellemeler yapabilmesidir. Siyaset biliminin, siyasal olaylarda neden-sonuç ilişkileri kurabilmesi için pozitif bilimlerden yararlanması kaçınılmazdır. Dahası hiç abartmadan denilebilir ki, hiçbir toplum bilim ya da doğa bilimi matematik, istatistik gibi pozitif bilimlerden yada onların yöntemlerinden yararlanmadan alan araştırmaları ya da konuları ile ilgili toplumsal ve doğal araştırmalar yapamazlar. Siyaset biliminin özellikle siyasal davranış araştırmaları ile ilgili olarak yapacağı alan araştırmalarında, matematik, istatistik gibi pozitif bilimlerin yöntemlerinden yararlanması şarttır. Aksi halde, bu tür araştırmalardan somut ve nesnel sonuçlar çıkarılamaz (Öztekin, 1993: 20-21).

4. BİR UZMANLIK ALANI OLARAK TÜRK SİYASET BİLİMİNİN GELİŞME DÜZEYİ

Bu başlık altında, Türk Siyaset Biliminin gelişme düzeyi; ilk olarak siyasal düşüncelerin gelişimi açısından, ikinci olarak çağdaş siyaset biliminin gelişimi açısından incelenmiştir. Bu ikili ayrım da kendi içerisinde ayrı bir inceleme ölçütüne tabi tutulmuşlardır.

Ölçütümüz; Türk Sosyal Bilimler Derneği'nin 16-17-18 Ekim 1985 tarihlerinde Ankara'da düzenlediği, *Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi Sempozyumu*'nda Çiğdem KAĞITÇIBAŞI'nın ileri sürdüğü (1986: 7-20), ve Kemal KARTAL'ın vurgu yaparak Kent Araştırmalarına uyarladığı ölçüttür.

Bu ölçütü kısaca Kartal şöyle açıklamıştır: "Çiğdem KAĞITÇIBAŞI üçüncü dünya ülkelerinde ve bu arada Türkiye'de, özelde sosyal psikolojinin, genel olarak da tüm sosyal bilim araştırmalarının gelişim çizgisini yansıtan üç evreden söz etti. Birinci evrede; gelişmiş ülkelerde geliştirilmiş ve o ülkelerin özel koşullarının rengini taşıyan kuramların ve kavramların ithal edildiği, onların gelişmekte olan ülkelerde de aynen geçerliliğinin benimsendiği ve taklit edildiği ya da en fazla ne ölçüde geçerli olduklarının sorgulandığı, sorgulanmaya çalışıldığı söz konusu olmakta; öğretimde olsun, araştırmada olsun bu ithal kuram ve kavramların gözlüğünden yerel sorunlara bakıldığı belirtildi. İkinci evrede; gelişmekte olan ülkelerin toplumsal yapılarının özgül özelliklerini dikkate alan, onları yansıtmaya, irdelemeye, anlamaya ya da çözümlemeye çalışan araştırmaların yapıldığının gözlendiği belirtildi. Üçüncü evrede ise; evrensel nitelikte katkı yapan, sentez oluşturabilen araştırmaların bu ülkelerde yapılabildiği söylendi. Türkiye'de halen önemli ölçüde birinci evrenin geçerliliğini koruduğu, ikinci evre özelliğini taşıyan araştırmaların çok az ve üçüncü evrede yer alan katkı çalışmalarının ise yok denecek kadar az olduğu belirtildi" (Kartal, 1986: 311).

Biz de Türkiye'de siyaset biliminin gelişim aşamalarını K. KARTAL'ın belirttiği üç aşama şeklinde inceleyeceğiz. Bunlar;

1. Çeviri ve Taklit Aşaması
2. Özgün Yerli Bilgileri Kullanan Araştırmalar Aşaması
3. Evrensel Siyaset Bilimi Alanına Katkı Yapan Araştırmalar Aşamasıdır.

Ancak sosyal bilimlerin yapısından kaynaklanan fen bilimlerindeki gibi kesinlikten yoksunluk siyaset biliminde de kendini göstermektedir. Yapmış olduğumuz bu üçlü gelişme aşamasında da aynı şekilde kesin sınır çizmek zor olmaktadır, ancak bazı genellemeler yapılabilmektedir. Biz de bu gelişim aşamalarına ulaşabildiğimiz kaynaklarla bağlı kaldık.

Siyaset bilimi toplum bilimlerinin hem en eskisi hem de en yenisi sayılmaktadır. Bu siyaset biliminin kendine özgü bir özelliğidir. Siyaseti insanların yönetim sanatı olarak ele alınca Aristo'ya kadar eskiye dayanmaktadır. Yani, siyaset bilimini siyasal düşüncenin gelişimi açısından ele aldığımız zaman Antik Yunan dönemine kadar gidebiliriz. 18 ve 19. yüzyıllardaki pozitif bilimlerin gelişmesine paralel olarak siyaset bilimi de çağdaş anlamda ortaya çıkıp varlığını kabul ettirmiştir. Bu nedenle Siyaset Biliminin doğuşu ve gelişim aşamalarını ele alırken bu ikili yapıya göre incelemenin yararlı olacağı kanısındayız.

4.1. Siyasal Düşüncelerin Gelişimi Açısından

Bu alt başlıktaki incelememiz yukarda açıkladığımız üçlü ayrıma göre yapılmıştır.

4.1.1. Çeviri ve Taklit Aşaması

Türkler, İslâm'dan önce doğayı seven, kadına saygı gösteren, yiğit davranan, Gök-Tanrı'ya saygılı, büyük bir ulustur. Savaşçı oldukları için, çeşitli uluslarla kültürel bağlar kurmasını bilmişlerdir. Şamanizm inançları yanında Budizmden, Maniheizmden, Mazdeizm'den ve hatta Hıristiyanlıktan haberdar olmuşlardır. Yerine göre kendilerini yenilemesini bilmişler ve çeşitli uygarlıklardan yararlanmışlardır. Çeşitli dinlerle temasa geçtikleri için de bağnaz olmamışlardır. Düşünceleri ile bir çok ulusu etkilemişlerdir. Sekizinci yüzyıldan itibaren İslâmlaşmaya başlayan Türkler, dokuzuncu yüzyılda Halife Me'mun ve Mu'tasım'ın ordularında en güçlü birlikleri oluşturmuşlardır. Hatta düşünür Cahız, "Türklerin Faziletleri"yle ilgili bir eser yazmıştır. Farabî ve İbn Sina'nın Aristo ve Eflatun'dan yararlanmakla birlikte, İslâm'a dayalı özgün felsefî görüşler sergilediği bilinmektedir. Onların görüşleri, Arapların yorumlarından farklı idi. İslâm'ın yorumuna kendi kültürlerinin damgasını vurmuşlardı. Bu yüzden de Gazzalî tarafından abartılarak suçlanmışlardır. Türk düşünürü olan Farabî ve İbn Sina akılcı felsefenin temsilcileridirler. Dinle felsefeyi uzlaştırmaya çalışmışlardır (Çubukçu,1989: 5-6).

Uygarlıkların birbirlerini etkiledikleri yadsınamaz bir gerçektir. Seyahatler, haberleşme araçları, harpler, ticarî ilişkiler ve kitap çevirileri bir uygarlığın diğerine etkide bulunmasını sağlayan başlıca etmenlerdir.

Ortaçağda, o zamana göre çok ileri sayılan bir İslâm uygarlığının doğup geliştiği hepimizce bilinmektedir. Bu uygarlık, Halife el-Me'mûn (Ölm. H. 218/M.833)'un bir çok yabancı kitapların Arapça'ya çevrilmesine hız vermesiyle daha da gelişti. Zaten fetihler ve ticarî ilişkiler Müslümanların Yunan ve İran uygarlıklarıyla ilgilenmelerini sağlamıştı. Yunanca'dan, Süryanice'den, Farsça'dan ve Hintçe'den Arapça'ya çevirilen çeşitli konulara ait kitaplar, İslâm dünyasında yeni düşünce sistemlerinin ve bilimsel çalışmaların önem kazanması sonucunu verdi.

Mu'tezile taraftarı düşünürler Suriye'de, İskenderiye'de ve İran'da izi bulunan Yunan düşüncesinin etkisiyle inanç konularını tartışma konusu yapıyorlardı. İslâm dünyasında tamamen felsefî sistemlere karşı da ilgi arttı. Gerek Yunan filozoflarının etkisinde kalan ve gerekse hiçbir okula bağlanmayan düşünürler yetişti.

Kindî (Ölm. H.252/M.866), Farabî (Ölm. H.339/M.950) ve İbn Sina (Ölm. H.428/M.1037) gibi tanınmış filozoflar, geniş ölçüde Kur'an'a dayanmakla beraber; Aristo, Eflâtun ve Yeni-Eflâtuncuların düşüncelerini birleştirerek Meşşâiyye okulunu temsil ettiler. Gazzalî, Farabî ve İbn Sina'nın yanıldıkları konuları göstermek üzere Tehâfut al-Felâsife adlı eseri yazdı.

İbn Tufeyl (Ölm. H.581/M. 1185) ve Şihabeddin Yahya Suhreverdî (Ölm. H.587/M. 1191) başta Kur'ân olmak üzere Yeni-Eflâtuncu ve Manichéen düşüncelerden yararlanarak, İslâmiyet'e özgü bir düşünce sistemi olan İşrâkiye felsefesini kurdular. Bu felsefenin Sünnet Ehli açısından tutarsız yönleri vardır. H.IV / M.X. Yüzyılda İslâmî esasları kabul eden, Doğu ve Yunan felsefesinden de yararlanan İhvân as-Safa ise, yeni ve derleyici bir sistem kurdu. Böylece din ile felsefenin birleştirilmesi uğrunda İhvân as-Safa emek harcadı (Çubukçu,1989: 115-116).

Buraya kadar kısaca değindiğimiz konu; Türk-İslâm Siyasi Düşüncesinde çevirilerin önemini, özellikle Antik Yunan düşünürlerden Aristo ve Eflâtun gibi filozofların düşüncelerinin etkili olduğunu vurgulamaktır.

4.1.2. Özgün Yerli Bilgileri Kullanan Araştırmalar Aşaması

Bu alt başlık altında; Farabi (870/950), İbn Sina (980/1037), Yusuf Has Hacip (1017/18?), Maverdi (974/1058), Nizamülmülk (1018/1092), Gazzalî (1058/1111), İbn Rüşt (1126/1198) ve İbn Haldun (1332/1406) gibi büyük Türk düşünürlerine yer verilmiştir.

4.1.2.1. Farabi (870/950)

Farabi üç başlık altında incelenmiştir. Bunlar: hayatı, Eflâtun'la Aristo'yu uzlaştırma çabası ve siyasî düşünceleri'dir.

4.1.2.1.1. Hayatı

Orta Çağ'ın Türk asıllı büyük filozofudur. Tam ismi Ebû Nasr Muhammed bin Turhan bin Uzlug el-Fârâbî et-Türkî'dir. (Künyesi-günlük dilde isim yerine kullanılan-lakabı: Ebu Nasr. Adı: Muhammed. Babası: Uzluk oğlu Turhan. Memleketi: Farab. Bundan dolayı lâkabı: Fârâbî (farablı). Türk olduğu için: Türkî). İsmi, Batı'da Alpharabius şeklinde Lâtincelendirilmiştir. Türkistan (Kazakistan)'ın Sirderya (Seyhun) Nehrinin güneyinde Aris kolu ile birleştiği yerdeki Fârâb şehrinde doğdu. Şam'da vefat etti. Türkçe konuştuğu ve ölünceye kadar bulunduğu her

yerde Türk kıyafeti ile gezdiği bilinmektedir. Babası Fârâb vilayetinin Vesic Kale Bey'i Muhammed Bey'dir. Kendisi sakin yapılı olup, sessiz ve yalnız bir ömür sürmüş, siyasal hayata karışmamıştır. Hayâtı ve tahsili hakkında fazla bir şey bilinmemektedir. Hayatı hakkındaki bilgiler kendisinden iki asır sonra yazılmış tabakat (biyografi) kitaplarında bulunabilmektedir.

Babasının tavsiyesi üzerine Bağdat'a gitti. Arapça'yı orada öğrendi ve orada hukuk öğrenimi gördü. Kadılık (hâkimlik) yaptı. Asıl hevesi ve kabiliyeti felsefeye yönelik olduğu için Hristiyan filozof Ebu bişr Metâ bin Yunus'dan felsefe (mantık) öğrendi. Ebu Bekr Saraç'tan gramer dersleri aldı. Felsefe merakı onu kişisel araştırmalara yöneltti. Harran'a giderek Yuhanna bin Haylan'dan ders gördüğüne dair de bir söylenti vardır. Zamânının bütün bilimleriyle uğraştı. Bunu felsefede derinleşmek için yaptığı bellidir. Pratiği olmayan bir hekimdi. Matematikle meşgul oluyordu. Müzikte hem kuramcı hem de uygulacı idi. İslâm mûsikîsinin temellerini kurmuştur. Kanun isimli sazın bulucusu sayılır. Yaşamı ve hünerleri, meziyetleri hakkında efsânevî, abartılı söylentiler vardır. Vefeyat-ül A'yan'da Seyfüddevle'nin sarayında (Halep'te) kurulan bir mecliste, çaldığı nağmelerle önce meclistekileri güldürdüğü, sonra ağlattığı, sonra uyutup meclisi terk ettiği kaydedilir. Yine aynı kitapta Fârâbî'nin 70 dil bildiği ilâve edilir. Halbuki Türkçe, Arapça ve Farsça'dan başka bir de Süryânice bildiği tahmin ediliyor.

Başlıca eserleri şunlardır: İhsâu'l-Ulûm (İlimlerin Sayımı), Kitâbu Füsûsü'l-Hikem (Hikmetlerin Özleri), Siyâsetü'l-Medeniye (Politika), Medînetü'l-Fâdıla (Fazîleet Sitesi), Tahsîlu's-Saâde (Mutluluğu Kazanma), Felseftu Eflâtun (Eflâtun'un Felsefesi), Felseftu Aristo (Aristo'nun Felsefesi), Uyûnü'l-Mesâil (Mes'elelerin Esasları) (Yeni Türk Ansiklobedisi, 1985: 879-883).

4.1.2.1.2. Eflâtun'la Aristo'yu Uzlaştırma Çabası

Helenistik ve patristik dönemlerde bir çok filozof, felsefenin birliği tezini savunmak amacıyla Eflâtun'la öğrencisi Aristo'nun felsefî doktrinlerini uzlaştırma doğrultusunda çeşitli eserler kaleme almışlardır. İslâm filozofları içinde yalnız Fârâbî, bu iki filozofun sistemleri arasında temele ilişkin bir fark bulunmadığını, farklılığın basit ve yüzeysel olduğunu ispat için "el- Cem' beyne re'yeyi'l- hakimeyn" adlı bir eser yazmıştır. Şüphesiz Fârâbî açısından bu uzlaştırma çabasının arkasında yatan gerçek neden filozofun "tek gerçek" ilkesine sıkı sıkıya bağlı oluşudur. Ona göre gerçek tekdir, birden fazla olamaz. Bu iki filozof da gerçeği dile getirdiklerine göre, farklı zaman ve zeminde değişik terimlerle ortaya koydukları fikirler ilk bakışta farklıymış gibi gözükse de bunları yorumlamak suretiyle bir ortak paydada uzlaştırmak ve böylece felsefenin birliğini ortaya koymak mümkündür. Öte yandan gerçeğin birliğini

savunan bir filozofun dinle felsefeyi de uzlaştırmak durumunda olduğu kendiliğinden gündeme gelmektedir ki, aslında onun sisteminin bütününde bu nokta açıkça görülmektedir. Sonuç olarak Fârâbî Eflâtun'la Aristo'nun görüşlerini uzlaştırma çabasında başarılı olamamışsa da bu konu onun engin bir düşünce dünyasına sahip olduğunu göstermesi ve başka yapıtlarında rastlanmayan bazı görüşlerine ulaşması olanağı sağlaması açısından önemlidir (Kaya, 1995: 152).

4.1.2.1.3. Siyasî Düşünceleri

Erdemli bir hayatın ancak ideal bir toplumda gerçekleşeceği düşüncesi tarih boyunca filozof ve şairler için tatlı bir hayal olmuştur. Eflâtun'un "Devlet" diyologunda tasarımını verdiği realiteden uzak ütopik devlet düzenine benzer bir düşünceye ilk defa Fârâbî'nin "el-Medine'l – Fâzıla"sında ve kısmen diğer eserlerinde rastlanmaktadır.

Fârâbî öncelikle devletin kaynağı, ortaya çıkışı konusunu tartışır; insan toplulukları bir arada yaşama ve devlet denen en üst düzeyde örgütlenme fikrini nereden almışlardır? Bu soruya şu cevaplar verilebilir: a) Genel varlık planındaki düzeni gören insan toplulukları kendi aralarında böyle bir sistem kurmayı düşünmüş olabilirler (ontolojik teori). b) Kendi vücudunda kalp, beyin ve çeşitli fonksiyonlara sahip iç ve dış organların eşgüdümlü bir şekilde çalışmasını, kalbin beyne, onun da diğer organları kumanda etmesini örnek alan insanoğlu devleti gerçekleştirmiş olabilir (biyo-organik teori). c) İnsan doğuştan sosyal bir varlıktır. Tek başına üstesinden gelemeyeceği ihtiyaçlarını karşılayabilmek için iş bölümünün ve dayanışmanın en yüksek düzeyde gerçekleşeceği büyük çapta bir örgütlenmeyi düşünerek devleti kurmuştur (yaradılış teorisi). d) İnsan topluluklarının bir arada yaşamasını sağlayacak iki önemli güç vardır: sevgi ve adalet. Mutlu olma amacı ile yaratılan insan mutluluktan tam olarak kendine düşen payı alabilmek için adaleti gerçekleştirecek güçlü bir kuruluşa ihtiyaç duymuş ve bu amaçla devleti meydana getirmiştir (adalet teorisi).

Daha sonra Fârâbî'nin insan topluluklarını sınıflandırdığı görülür ve bunu yaparken ihtiyaç, dayanışma ve ahlâkî yetkinliği gerçekleştirebilme olanağını bir ölçüt olarak daima göz önünde bulundurur. Buna göre insan toplulukları tam gelişmiş ve az gelişmiş olmak üzere ikiye ayrılabilir. Tam gelişmiş olan topluluklar küçük (şehir), orta (devlet) ve büyük (birleşik devletler) diye üç gruba ayrılır. Az gelişmiş topluluklar da aile, sokak, mahalle ve köy olmak üzere dörde ayrılır.

Filozofun uygar toplulukları bu şekilde sınıflandırmasında dikkat çeken özellik eski Yunan'da böyle bir sınıflandırmanın bulunmayışıdır. Çünkü onlarda aile ve sitenin ötesinde devlet veya birleşik devletler fikri yoktur. Halbuki Fârâbî'nin devlet felsefesinde son amaç bütün insanlığı içine alacak, ahlâki erdemleri ilke edinmiş, iş bölümü ve sosyal dayanışmanın en yetkin şekilde gerçekleştiği, sevgi ve saygının yaygın olduğu, hukukî ve sosyal adaletin tam olarak uygulandığı birleşik devletlerdir.

Fârâbî, uygar toplulukların sınıflandırılmasından sonra, devlet (medîne) şekilleri üzerinde durarak bu konuda erdemli olan ve olmayan devlet diye başlıca iki topluluktan söz eder. Erdemli devletin sadece bir şekli bulunurken erdemsiz devletler sapık, fâsık (günahkar, kötü), değişebilen ve cahil (bilgisiz) olmak üzere dörde ayrılır. Bunlardan cahil devletin de altı ayrı şekli bulunmaktadır. Bütün bu devlet şekillerinin sınıflandırılmasında devlet başkanının zihni ve ahlâki yapısının, yöneticilerin adalet, hukuk, ahlâk ve insanlık anlayışlarının belirleyici rolü vardır.

Filozof, erdemli devleti biyoorganik açıdan sağlıklı bir bedene benzetir. Önemine göre bedende her organın bir görevi vardır ve bunların verimli çalışmaları kalbe bağlanır. Tıpkı bunun gibi devletin kurum ve kuruluşların da verimli ve eşgüdümlü çalışmaları devlet başkanının yeteneği ve tutumuyla ilgilidir. Ancak kalp ve diğer organlar görevlerini doğal olarak yaparken devletteki kurum ve kuruluşlar hiyerarşik sistem içinde kendi yetenek, irade ve sorumluluklarının bilinci içinde görevlerini yapmak durumundadırlar. Burada asıl eşgüdümleyici olarak devlet başkanının önemi ortaya çıkmaktadır. Fârâbî erdemli devletin ideal başkanında şu nitelikleri arar: Mükemmel bir fizikî yapı, sağlıklı anlama ve değerlendirme yeteneği, güçlü bellek, kıvrak zekâ, ifade ve üslûp güzelliği, bilim sevgisi ve tutkusu, yeme, içme, oyun, eğlence ve cinsel ilişki gibi geçici kaba hazlara düşkün olmama, doğruluk ve dürüstlük sevgisi, kişilik sahibi ve insanlık onuruna düşkün olma, adalet sevgisi, kararlılık ve uygulama cesareti, gönül zenginliği ve tok gözlülük. Bu on iki temel niteliğe sahip bulunan bir kimse hem erdemli devletin, hem milletin hem de bütün yeryüzünün başkanı ve önderidir.

Fârâbî, bütün bu özelliklerin bir insanda bulunmasının güç bir şey olduğunun farkındadır. Bu durumda yapılacak şey, aşağıdaki altı özelliği taşıyan yeni başkanın bir önceki başkanın koyduğu yasaları uygulaması olacaktır. Bu özellikler şunlardır: Bilge olmak, öncekilerin koyduğu yasa ve töreleri bilmek, öncekilerin görüş açıklamadığı bir konuda kanun koyabilecek kadar hukuk bilgisine, yeni bir sorunu çözecek üstün zekâya, yasaları halka kabul ettirebilmek için üstün ikna yeteneğine ve savaş sırasında aldığı kararları yürütecek irade ve kudrete sahip bulunmak.

Bu üstün niteliklerin hepsi bir kişide bulunmayabilir. O takdirde devleti iki kişi yönetecektir. Bunlardan biri kesinlikle bilge olacak, öteki ise diğer özelliklere sahip olacaktır. Bu niteliklerden her biri ayrı kişilerde bulunduğu takdirde devlet altı erdemli başkan tarafından yönetilecek demektir. Eğer devleti yöneten kadroda altı nitelikten beşi bulunup, bilgelik bulunmayacak olursa o erdemli devlet başkansız sayılır ve her an tehlikeyle yüz yüzedir. Eğer bir bilge kişi bulunmayacak olursa giderek devlet yıkılır.

Fârâbî'nin erdemli bir toplum meydana getirmek üzere tasarımını verdiği erdemli devletin Eflâtun'un ütopik devletinin izlerini taşıdığına şüphe yoktur. Filozofların kral ve kralların filozof olmasını öneren Eflâtun'dan farklı olarak Fârâbî, kişinin dünya ve ahiret mutluluğunu ve toplumun dirlik ve düzenliğini sağlayacak bir düzen vaat eden Kur'an-ı Kerim'in ortaya koyduğu hayat tarzını dikkate alarak "ilk başkan" ve "önder" diye nitelediği ideal devlet başkanının şahsında yani İslâm halifelerinde Hz. Peygamber ile filozofun üstün özelliklerini birleştirmek istemiştir (Kaya, 1995: 153-154).

Yapıtlarından anlaşılacağı gibi Farabi'nin bilimsel ilgisi; felsefe, siyaset bilimi, ekonomi, toplum bilimi, teolojinin tüm dalları, tarih felsefesi ve dil bilimi alanlarına yayılmış, büyük ölçüde disiplinler arasıdır. Çalışmalarında bir içsel tutarlılık vardır. Tekniği tarihi deneysel anlatımlara dayandığı için gizemcilik yoktur. İnsanın çok boyutlu bir gerçekliğe katılımını arzular. Anlatım biçimi olarak insan deneyiminin kazandırdığı şeylere uygun olan kavramları kullanmıştır. Anlatımında bilen ile bilinenin özdeşliği vardır. İmge ile anlatma yöntemi, tüm filozoflarda olduğu gibi onda da mevcuttur. Evreni ve insanı imge olarak kullanmış ve siyaseti noetik (felsefi) anlatıma sokmuştur. Çünkü siyasal gerçeklik onun için gerçekliğin bir parçasıdır. Gerçeklik olarak Farabi'ye kadar İslâm siyaset felsefesinden söz edilemeyeceğini söyleyebiliriz (Kahveci, 1996: 163). Fârâbî'nin yaşamı, yapıtları ve düşünceleri için kaynakçada ayrıntılı olarak bildirilen şu çalışmalara bakılabilir: (Yeni Türk Ansiklobedisi, 1985: 879-883; Kaya, 1995: 152; Çubukçu,1989: 14-17; Grolier-Cilt: 6, 1993: 22-23; Kahveci, 1996: 152-163; Şirvani, 1965: 83-114; Neccar, 1995: 203-216; Alon, 1995: 217-248; Sankari, 1995: 249-258).

4.1.2.2. İbn Sina (980/1037)

İbni Sina H.370/M.980 yılında Buhara yakınlarında bulunan Afşana'da doğdu. Tam adı Ebu Ali el- Hüseyin b. Abdullah b. el-Hasan b. Ali b. Sina'dır. Türk düşünürüdür. Aslen Belh'li olan babası Buhara taraflarına göç ederek gelmiştir. Babası okur-yazar bir insandı. İhvan as-Safâ risalelerini İsmailiyye mezhebinin görüşlerini severdi. Bir gün Abdullah an-Natili adındaki felsefeyi iyi bilen kişiyi tanıyınca oğlu İbni Sina'nın onun öğrencisi olmasını istedi. An-Natilî'yi evinde misafir etti. İbni Sina Aristo'nun mantığını, Oklides'in Anasır'ını, Batlamyus'un al-

Macestî'sini bu kişiden öğrendi. Daha önce de İsmail adındaki bir kişiden hukuk bilimi öğrenmişti. On yaşındayken Kur'ân'ı ezberleyen İbni Sina, hocalarını şaşırtacak kadar zeki idi. Çok okuyan, çok öğrenen bir insandı. Felsefe, mantık, astronomi, doğal ve matematiksel bilimler onun çok iyi bildiği bilim dalları idi. Üstelik İslâm dini'ni geniş bir şekilde incelemişti. Kendi anlayışına göre de İslâmiyeti savunurdu.

Aristo'nun Ma Ba'd at-Tabia diye Arapçaya çevrilen metafiziğini kırk kere okumuş fakat anlamamıştı. Bir gün Türk filozofu Farabî' nin, adı geçen kitabı açıklayan bir yapıtını tesadüfen satın aldı. Farabî' nin bu yapıtını okuduktan sonra Aristo'nun Ma Bad at- Tabia' sından anlayamadığı noktaları çözdü (Çubukçu, 1989: 24).

İbni Sina felsefesi, düşüncesi, varlık anlayışı bakımından örnek bir Ortaçağ filozofudur. Felsefesinde, deney ve akla dayanan duyularla edinilen akıl verilerini akıl ilkelerine göre değerlendiren, açıklayan bir anlayış görülür. Aristoles'in görüşlerini benimsemiş, felsefeyi iki bölüme ayırmıştır: kuramsal ve uygulamalı felsefe. Kuramsal, doğa felsefesi, matemetik ve metafiziğe dayanan felsefeyi içerir. Bu alandaki felsefe dallarının temel konusu bilgidir. Uygulamaya ilişkin felsefe üçe ayrılır: Siyaset ya da sosyal felsefe; iktisat ya da ev felsefesi (el-hikmet ül-menziliye); ahlâksal felsefe (el-hikmet ül Hulkiye). Daha çok eyleme dayanan bu üç bölümün konuları ve inceleme alanları ayrıdır. İbni Sina, dini bağımsız bir bilgi alanı olarak ele almış, dinle felsefeyi bağdaştırmaya çalışmış, din felsefesini dört temel konuda toplamıştır: yaradılış; ölüm sonrası yaşam; peygamberlik; Tanrı bilgisi (Grolier..., 1993: 304).

İbni Sina felsefede Fârâbî'yi izlemiştir. Ancak Fârâbî ile Gazâlî arasında geçit sayılabilir. Yunan felsefesine Fârâbî kadar mutlak ağırlık vermemiş, Yunan felsefesini İslâm'da bulunan kuralların sebep sonuç ilişkisini akla uygun olarak açıklamaya çalışan kelâm bilimine yaklaştırmaya gayret etmiştir. Fakat Gazâlî gibi asla Yunan felsefesini inkâr etmemiştir. İki felsefi roman da yazmıştır. Avrupa felsefesini Ortaçağ'da şiddetle etkilemiştir. Avrupa'da "Avicenna" diye tanınmıştır. Kitâbü'n-Nefs'inde psikolojinin kurucusu olarak görülür (Yeni Türk Ansiklopedisi, 1985: 1365-6).

Kindî ile başlayan İslâm felsefe geleneğinin zirvesinde bulunan İbni Sina felsefî sisteminde Fârâbî'ye çok şey borçludur. Kendisi bir bakıma Fârâbî'nin öğrencisi ve arkasından gelen takipçisi olarak görülebilir. Bununla birlikte öğretmenini aşmış, tarih içerisinde onun adını ikinci derecede bırakmıştır. Çünkü kendinden öncekilerden çok daha parlak ve sistem sahibi bir yazardı. İbni Sina'yı eleştiren Gazzâlî ve Fahreddin er Râzî gibi İslâm filozofları da kendinden etkilenmişlerdir. Asırlarca İslâm felsefesi geleneğine hâkim olmuş kusursuz bir felsefe sistemi kuran tek kişinin İbni Sina olduğu söylenebilir (Alper, 1999: 321).

Kendisinden sonraki Doğu ve Batı filozoflarının çoğunu etkileyen İbni Sina, müzikle de ilgilenmiştir. 250'yi aşkın yapıtının başlıcası olan şifa ve kanun isimli kitapları, felsefenin temel yapıtı sayılarak, uzun yıllar boyunca pek çok üniversitede okutulmuştur (Grolier..., 1993: 305).

Yapıtları arasında siyasetle ilgili "Kitab fi's-Siyaset" isimli bir kitabı olduğu belirtilmektedir, ancak içeriği hakkında bilgi verilmemiştir (Çubukçu, 1989: 26). Yapıtları hakkında yapılan bir araştırmada ise; "es-Siyâsetü'l- menziliyye" isimli bir eseri olduğu belirtilmiştir. Bu kitap hakkında da: "Bir girişle altı bölümden oluşan kitapçıkta ahlâk, ev idaresi ve siyaset gibi konular ele alınmaktadır (Alper, 1999: 343)" şeklinde bir cümlelik bilgi verilmektedir. Yine İbni Sina hakkında yapılan bir literatür çalışmasında onun ahlak ve siyaset üzerine görüşlerini inceleyen Arapça, Farsça ve Fransızca yedi kaynak sayılmaktadır (Görgün,1999:357).

4.1.2.3. Yusuf Has Hacip (1017-18/?)

Bu alt başlıkta Yusuf Has Hacip'in hayatına, yapıtı olan Kutadgu Bilig ve içeriğine, yapıtında devlet ve siyaset kavramlarına değinilmiştir.

4.1.2.3.1. Hayatı

Kutadgu Bilig isimli, islâmî devreye âit ilk Türkçe kitabın yazarı, Türk-İslâm şairi olarak bilinen Yusuf Has Hacip'dir. İlk Adı Yusuf'tur. "Has Hâcib" veya "Uluğ Has Hâcib" kendisine verilen unvânıdır. Kaşgar (Bugün Doğu Türkistan-Çin)'da 1069/70'de büyük yapıtını sunduğu Karahanlı hükümdârı Ebû Hasan bin Süleyman Arslan Karahan (hâkanlığı: 1059-1103) yapıtın değerini ve şâirin kudretini takdîr edip mükâfatlandırmak üzere kendisine bu unvânı vermiştir. Unvânın ifâde ettiği görev ve makam, sarayda protokol ve halkla ilişkilerden sorumlu en üst düzeydeki danışmandır. Mühim bir görev ve yüksek bir unvandır. Yusuf bu görevi, eserinde "görevlerin en incesi" olarak nitelendirmektedir (2484. Beyitte). Hâkan, vezir ve kumandandan sonra has hâcib'in görevleri hakkında da bir fasıl açmıştır (31. Fasıl, 2435-2554. beyitler). Kendi ismi yapıtında yalnız bir yerde (6627. beyitte) geçer.

Hakkında bildiklerimiz son derece kısıtlı olarak, yapıtına sonradan eklediği kesin olan biri düzyazı, biri şiir şeklinde iki önsözde verilenlerden ibarettir. Buna göre Yusuf, şimdi Kırgızistan'da bulunan Balasagun (Kuz-Ordu) şehrinde doğmuştur. Balagasun Karahanlı döneminin önemli kültür merkezlerinden biridir. Soylu bir ailenin çocuğudur. Ktadgu Bilig'i yazmaya Balasagun'da başlamış ve açıkladığına göre (6624. beyit) 18 ayda tamamlayarak hükümdâra sunmuştur. Türk dili ve edebiyâtı ile Türk kültür târihinin en mühim kaynaklarından biri olan 6645 beyitlik mesnevî şeklindeki bu yapıtla hem kendi ismini, hem de 44-45 yıl

hükümdarlık ettiği halde târihte bir iz bırakmamış olan hükümdarının ismini sonsuza kadar unutulmamasını sağlamıştır.

Türk tarihinin en önemli dönüm noktalarından biri olan Malazgirt Zaferi'nden bir yıl önce yapıtını tamamlayan Balasagunlu Yusuf Has Hâcib'in kendi açıklamasından çıkartılabildiği kadarıyla, bu sıralarda 54-55 yaşlarında olduğu kabul edilebilir. Bu takdirde 1017-18'de doğmuş olması olasıdır. Büyük Türk dilcisi Kâşgarlı Mahmut'la çağdaştır ve hemşehri sayılırlar. Yusuf, Türk fikir ve toplum hayâtı, Türkler'in manevî varlığı üzerinde durmuştur. Türk dil ve edebiyatı hakkında derin bir bilgisi olduğu kesindir. Türk devlet yapılanması içinde sonradan has-hâciplik makâmını râhatlıkla, dolduracak kadar deneyim kazanmış, hizmet etmiş olduğu bellidir. Aksi takdirde çok değer verdiği ve "en ince hizmet" saydığı bu makamı kabul etmezdi (Yeni Türk Ansiklopedisi, 1985: 4830-1).

4.1.2.3.2. Kutadgu Bilig ve İçeriği

Kutadgu Bilig'i günümüz Türkçe'sine uyarlayan Fikri SİLAHTAROĞLU, yapıtın baş kısmına bir açıklama koyarak bu yapıtın edebi yapısı ve içeriği hakkında bilgiler vermektedir. Bu bilgilerden özellikle içerik ile ilgili olanları özetleyerek aşağıda aktardık (Has Hacip, 1996: VIII-IX).

Kutadgu Bilig, kısaca kişileri her iki dünyada saadete eriştirmeye yarayan bilgi de denilebilir. Kut Türkçe'de saadet, devlet, talih demektir. Bilig de bilgi, ad; oldurgan fiil eki, gu, "kılan" değeri ile sıfat ekidir. Bu eklerle sözün yüklendiği anlam; saadetli kılan bilgi, veya devlet kazandıran bilgi olmaktadır. Türkçe'nin ses sırlarını kavramış, dilini çok iyi bilen ve halk dilinden ayrılmamış biri tarafından yazıldığı görülmektedir. Kutadgu Bilig önce Tanrı'nın Peygamber'in ve dört Sahabe'nin övgüsü gelir. Ardından bahar mevsimi tasviri ile Buğra Han'ın övgüsü vardır. Sırasıyla, yedi yıldız ve oniki burç hakkında bilgi, akıl ile dilin erdem ve kusurları, kitabın yazılmasındaki amaç, iyilik etmenin faydaları, bilgi ve aklın erdemleri, kitabın adı ve kitapta adı geçenlerin kimlikleri belirtilir. Yazar sonra da asıl konuya geçer. Bu asıl kısmın yazılışında yazar, karşılıklı konuşma şeklini seçmiştir. Bu durum yapıta, şiirsi bir tiyatro üslubu kazandırmıştır. Asıl konu, ilk bakışta, devlet ve örgütü ile ilgili görünürse de, gerçekte bu dış kalıptan çok, devrinin yaşam felsefesini içermektedir. İnsana her iki dünyada da tam mutlu olabilmesi için, izleyeceği yolu anlatmaktadır. Yapıtta birbiri ile ilgili olan fert, toplum ve devlet hayatının, en iyi şekilde düzenlenmesinde gerekli olacak bilgi, düşünce, anlayış ve erdemlerin neler olduğu, bunların nasıl elde edilebileceği ve nasıl yararlı kullanılacağı anlatılmaktadır. Şair

bu konularda kendi fikirlerini desteklemesi için, çevresinin fikir ürünlerini de yeri geldikçe yapıtına almıştır. Ancak bunların nereden ve kimlerden aldıklarını belirtmemiştir.

Bütün bu fikir ve düşüncelerini anlatabilmek için, yapıt önemli dört kişi arasında geçen, bir fikir tartışması ya da karşılıklı konuşmaların bolca yer aldığı bir sahne yazısı gibi kaleme alınmıştır. Baş rollerde yer alan;

KÜN-TOĞDU : Hükümdardır, adalet ve yasayı temsil eder.

AY-TOLDI : Vezirdir, kutluluğu (saadet ve devleti) temsil eder.

ÖGDÜLMİŞ : Vezir'in oğludur, aklı ve bilgiyi temsil eder.

ODGURMUŞ : Zahit, vezirin akrabasıdır, kanaat ve akıbeti söyler.

Kutadgu Bilig'de, her zaman ve bugün de yaşanan bir ikilemin anlatımı da vardır. Bu ikilem, insanın içinde yaşadığı günlerle, geçmiş günleri karşılaştırmak yoluyla içine düştüğü açmazdır. Yapıtta iki devrin hikayesi var gibidir. Biri yaşanmış olduğu ima yoluyla anlatılan, eski ve geçmiş, mutlu erdemli devirdir. Bu devir yöneticileri de, halkı da ahlaklı, erdemli ve çok iyidir. Bu devre karşı derin bir özleyiş vardır. Yaşanmakta olan devirden ve günlerden ise, açık yakınmalar vardır. İnsanların kötülüğünden, devrin bozukluğundan ve gittikçe bozulmakta olduğundan yakınılmaktadır. Bu sözler, her devirde rastlanan ve nostalji dediğimiz, yaşlananların geçmişe olan klasik özlemi midir, yoksa gerçekten yakınmaları haklı kılacak bozulmalar mı yaşanmaktadır bilinmez.

Kısaca özetlemek gerekirse, Kutadgu Bilig Karahan devrindeki Türk aydınlarının genel kültürleri, din ve dünya görüşleri, sosyal yaşantıları hakkında bilgiler veren, bir çok fikir ve öğütleri bugün de uyulacak kadar doğru ve gerçekçi olan, her bakımdan ibret verici üstün bir eserdir.

Kitabın yazarı tarafından konulan düzyazı giriş kısmında da eserin yazar tarafından tanıtımı yapılmıştır (Has Hacip, 1996: 1): *"Bu kitap çok aziz bir kitaptır. Çin hakimlerinin hikmetleri ile bezenmiş ve Maçin âlimlerinin şiirleri ile süslenmiştir... Maşrık eyaletlerinde, bütün Türkistan memleketlerinde, Buğra Han dilinde, Türkçe olarak, bu kitaptan daha iyi bir kitabın hiç kimse tarafından tasnif edilmemiş olduğunda, Çin ve Maçin âlimleri hakimlerinin hepsi ittifak etmişlerdir. Bu kitap hangi padişaha ve hangi diyara erişti ise fevkalâdeliğinden ve sonsuz güzelliğinden dolayı, o memleketlerin hakimleri ve alimlerince makbul görülerek, her biri ona bir türlü ad ve lakap verdiler. Çinliler; Edeb'ül-Mülûk adını koydular. Maçin mülkünün hakimleri; Ayînü'l-memleke ve maşrıklılar; Zinetü'l- ümerâ dediler. İranlılar; Şâhnâme-i Türkî diye ad koymuşlar. Bazıları da, Pendnâme-i mülûk demişler. Turanlılar ise; Kutadgu Bilig demişlerdir."*

4.1.2.3.3. Kutadgu Bilig'de Devlet

Aydın KEZER tarafından yapılan bir incelemede, Machiavelli'nin Il Principe (hükümdar / Prens) isimli eseri ile; Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig (Mutluluk Veren Bilgi) isimli eserlerini karşılaştırmıştır (Kezer,1987: 1-232). Biz bu incelemeden Devletle ilgili kısmı özetleyerek aşağıya alıyoruz (Kezer,1987: 89-94).

Kutadgu Bilig'de devlet, genelde devlet başkanının kimliğinde somutlaşmış olmakla beraber; girişte canlandırılarak anlatılır. Yusuf'un görüşlerine göre; güneş, dünya için ne kadar gerekli ve ebedî bir nesne ise; devlet de, halk için, o ölçüde gerekli bir sosyal kurumdur. Devlet, güneş kadar sağlam ve tükenmez bir varlıktır. Yaşayan her şeye yarar sağlayan güneş gibi, devlet de halka yarar sağlar. Güneşin, temizi-kirliyi gün ışığına çıkarması gibi, devlet de iyiyi kötüden ayırır ve ülkeye dirlik, düzenlik getirir. Dolayısıyla devlet başkanına "Gündoğdu" adının verilmesi, amacı açıklaması açısından anlamlıdır (823-835. beyitler).

Yusuf'un devleti, halka hayat hakkı tanıyan ve halk arasında ayırım gözetmeyen bir sosyal kurumdur. Bu devletin bir niteliği de, eksilmeyen "doğruluk ile dolu" olmasıdır. Eksilmeyen doğruluk yorum gerektiren, yuvarlak bir ifade görünümündedir. Ancak düşünür, bu ifadeyi derhal açıklığa kavuşturur. Güneş gibi. "Aydınlığını", yani nimetlerini, "bütün halka eriştirir..." hem de fark gözetmeden; çünkü, onun hareketi ve sözü, "bütün halk için aynıdır", değişmez (826-828. beyitler). Düşünür; bu sözlerle demokratik bir düzeni savunur. Demokratik bir devlet düzeni fikrini, hükümdârı konuşturarak, şöyle dile getirir: "Ben doğruluk ve kanunum... Ben işleri doğruluk ile hallederim, insanları bey veya kul olarak ayırmam.... ben işleri bıçak gibi keser atarım; hak arayan kimsenin işini uzatmam... zulüme uğrayarak, kapıma gelen adaleti bende bulur... ister oğlum, ister yakınım veya hısımım olsun; ister yolcu, geçici, ister misafir olsun... kanun karşısında benim için bunların hepsi birdir; hüküm verirken hiçbiri beni farklı bulmaz..." (792-818. beyitler).

Ayrıca yoruma gerek bırakmayacak kadar açık ve kesin bir tavırla ortaya konan bu görüşleri, Odgurmış'ı göreve ilk çağırdığında, hükümdar şöylece tekrar eder: "Eğer zulüm görmüş isen bana gel; bu dert ve endişeni anlat... Ben kudretimle senin hakkını temin edeyim; neşe ve sevinç içinde burada yaşa" (3206-3207. beyitler). Burada kanun karşısında herkesin, kim ve ne olursa olsun, eşit olduğu; bu eşitliği sağlayacak bir devlet otoritesinin bulunduğu, zulme uğrayanların sığınacağı, demokratik, âdil ve süratli işleyen bir devlet düzeninin öngörüldüğü açıktır.

Bu düzenin bir hukuksal çerçevesinin de bulunması, hattâ bunun belki, sosyal içerikten önce gelmesi gerekir. Nitekim Yusuf'da öyle yapar; devletin kurulması ile, toplumun bir düzene, güvenliğe kavuştuğunu, "Hakan tahta oturunca, dünya âsayiş buldu" diyerek belirtir

(93. beyit). Demek oluyor ki, düşünür, sosyal yönden güvenli bir hukuksal düzen peşindedir; yorulmadan onu arar, arar, arar...

Yusuf, nasıl bir düzen düşünür?

Bu önce, hukuksal bir düzendir; yasalara dayanır. Öyle ki, "Güneş ışığının yeryüzüne erişmesi gibi, yasaların memlekette uygulanması ile her şey .... düzene..." girer. Bu yasalar her şeyin, herkesin, devlet başkanı dahil, üstündedir. Dolayısıyla yasa hakimiyeti esastır, keyfiliğe yer yoktur. Ayrıca bu yasaları doğru uygulamak gerekir. Yani, doğru uygulanmadıktan sonra, yasanın iyi olmasının fazla bir değeri olamaz. Önemli olan iyi yasanın, "doğru" uygulanmasıdır. Büyük gerçekçi; devletin, "yasa ile ayakta" durduğunun farkındadır. Bunun için devlet, "halka hep iyi yasalar" uygulamak ve böylece, toplum için huzur, mutluluk ve aynı zamanda meşru "iktidar" kaynağı olmak durumundadır (103-454-545- 805-807-830- 5285-5288- 5355. beyitler). Bu öyle bir yasal bir düzendir ki, bu düzende kanun karşısında "bey ve kul" ayırımı yoktur. Halkın hakkı en kısa sürede teslim edilir; adâlet yerine getirilir; devlet kapısına gelen oradan memnun ayrılır (809-818. beyitler). Bu öyle bir devlettir ki, zorbalara, doğruluktan kaçanlara, zulmedenlere ödün vermez. Çünkü halkın huzuru en büyük amaç; bu amacı gerçekleştirecek araç ise, devlettir. Devletin temeli de doğruluktur (814-816-819-821-822-5279-5280-5498. beyitler).

Bu devlet düzeninde, sosyal gereksinimler büyük ağırlık taşır. Herkes başına düşeni devletten alır; fakir zenginleşir, aç doyurulur. Çaresiz vatandaşın arkasında devlet, devlet ona destek, hattâ onun özel olarak koruyucusu, kollayıcısıdır. Hukuk devleti varsa, bu özellikle kimsesiz, sade vatandaşlar içindir. Yusuf, bu konuda kendini tutamaz, üst perdeden, egemen bir tavır içinde, kesin konuşur: "Fakir, dul ve yetimleri kolla; bunları korumak, yasayı gerçekten uygulamak demektir" der ve kestirir atar. Düşünürün gözünde, güçlünün yanında güçsüzü gözetmeyen devlet, devlet değildir (5302-5513. beyitler). Batı'nın devlet kavramı ile Türk devlet kavramının ayrıldığı temel nokta budur.

Düşünürümüze göre, devlet halk için vardır ve halkı huzura kavuşturacaktır. Bunun için de devletin, ülkede yasaları egemen kılması ve bunu gerçekleştirecek örgüte sahip olması gerekir. Sonra düzenli bir ülkede, ekonomik faaliyetler gelişecektir. Bunların sağlanması devlet maliyesinin sağlam finansman kaynaklarına dayanmasına bağlıdır. Amacı belirtilen devletin tüm hizmetlerinin giderleri, bu kaynaktan karşılanacaktır (2178-2179-2180. beyitler). Temel çizgileri yukarda verilen, Bütçe Birliği Prensibinden yola çıkan Yusuf'un devleti, önce halk için vardır. Ulusla devlet bütünleşmiş birbiri içinde erimiş gibidir.

Ulus-devlet bütünleşmesi, kaynaşması, düşünür tarafından, âdeta kapalı bir devre gibi, bir başka biçimde de şöyle anlatılır: "Ülke güvenliği için ordu; ordu için ekonomik olanak,

ekonomik olanak için halkın zenginliği, halkın zenginliği için...” doğru kanunlar koymalıdır. Ayrı bahislere değinilen, devletin sosyo-ekonomik politikaları ile, bu öneriler birleştirildiğinde, durum daha da açıklığa kavuşur. Esasen Yusuf, devletin her şeyden önce tutarlı bir siyaset izlemesini, bu siyasete uygun yasalar koymasını; böylece ülkeyi düzene kavuşturup, iç barış ve dış güvenliği sağlamasını savunur ve bunun yollarını gösterir: Dış güvenliğin anahtarı askerî güçtür. İç güvenliğin anahtarı ise, -halkın belli bir kesiminin değil !- zenginliği; bunu sağlayacak adaletli bir düzen ve düzeni yürütecek olan devlet hizmetindeki kişiler ve bunların hakkının verilmesidir. Devlet hizmetlerinden “askerî olanlar için, cesur ve yiğit kişiler; sivil hizmetlerde hakîm ve âlim kişiler; mâlî hizmetlerde zekî ve maharetli kişiler” çalıştırılacak ve devlet ayakta tutulacaktır (2057-2058; 2124-2131; 2139-2144; 2160-168; 5902-5914. beyitler).

Düşünür, halk açısından devleti ele aldığı gibi, bu canlı organizmayı maddi açıdan incelemeyi de ihmal etmez. Devlet hazinesi ile ordu gücü arasındaki doğru orantıya dikkat çeker. Devlet gücü ile bu iki öğe arasındaki bağıntıyı belirtir. Bundan sonra devleti devlet yapan, ülke içindeki (imperium) hakimiyete sıra gelir ve “... bile bile zor kullanmak gerekir” derken, devlet hakimiyetinin bilinçle kullanılması gereğine işaret eder (5462-5464. beyitler).

Yusuf’un kurduğu bu düzenin bir özelliği de tutucu değil yeniliklere açık olmasıdır. Yusuf, devletin bu niteliğini, Ay-Toldı’nın ağzından şöyle anlatır: “Ben kendime dâima yeni ve tâze şeyler seçerim.”, Çünkü, “bütün eskimiş şeyler yıpranmış olur...insana sıkıntı verir.... yeni şeyler varken eskiye ne lüzûm var.... Yeni şey varken, eskiye... güzel şey varken kötüye...” gerek yoktur. “Zevkler yenide”dir. “Zevk için insan her zahmete katlanır.” Düşünür, her yeniliğin bir fiatı olduğunu; ilerlemek için, bu mâliyete katlanmak gerektiğini vurgular (686-689. beyitler).

Kısaca devletin kurulmasından amaç, halka hizmettir. Halk var ise, devlet vardır ve bu devlet düzeni yeniliklere açıktır.

4.1.2.3.4. Kutadgu Bilig’de Siyaset

Aydın KEZER tarafından yapılan ve daha önce değinilen incelemenin şimdi de siyasetle ilgili kısmını özetleyerek aşağıya alıyoruz (Kezer,1987: 94-99).

Yusuf’un toplumu genelde üç bölümlü bir bütündür. Bu toplumda; zenginler, orta halliler ve fakirler arasında yükselme yolları açıktır. Devletin herhangi bir zorlamasına izin verilmez. Tersine, gruplar arası yükselişin kolaylaştırılması devlete bir görev olarak yüklenir (65560-5568. beyitler). Böyle bir yapıya sahip toplum ile devletin ilişkileri nasıl olabilir? Daha

doğru bir deyimle, yönetenler ile yönetilenler arasında; devlet batıda olduğu gibi, "despot"laştırılmadan, nasıl sürdürülecektir? Halka hizmeti amaç, devleti de bu hizmeti üstlenen bir sosyal kurum olarak gören düşünür, toplum ile devletin karşılıklı hak ve yükümlülüklerini büyük bir berraklıkla görür; genel tutumunun mantığına uygun olarak, devletin yükümlülüğünü öne alır. Devletin, halka karşı yüklendiği üç önemli görev vardır. Bunlar gerektiği ölçüde yerine getirilmedikçe, devletin halktan her hangi bir isteği olamaz. Dahası, devlet bu görevlerinin gereğini yerine getirirken, halkı "zorluğa düşürme"yecektir. Yani Yusuf, devletin sadece görevlerini saptamakla kalmaz; büyük bir duyarlılıkla, bunun biçimini de belirler. Halk incitilmeden, zora koşulmadan, devlet görevlerini yerine getirecektir. Yusuf kamu hizmetlerini böyle anlar, böyle anlatır (5574. beyit).

Büyük gerçekçi, toplumun maddî çerçevesini; bu çerçeve içinde mal ve hizmet değişimini sağlayan, ekonomik hayatın her hücresine kan götüren, onu canlı tutan *paranın değerinin korunmasını*, devlete ilk görev olarak verir. Bu amaçla, "memleketinde gümüş temiz kalsın, onun ayarını koru" der. Yusuf günümüzün moda deyimiyle enflasyonu, onun gerek ekonomide, gerek sosyal hayatta yapabileceği tahribatı, yıkımı net bir şekilde görür ve böyle bir durumu önlemek için, devleti göreve çağırır (5575. beyit).

Devletin ikinci görevi, halkın adaletli yasalar ile yönetilmesidir. Nedir bu "adaletli yasalar"? Herkesin kendine göre, çıkarı açısından bir anlam vermesi mümkün ve siyaset felsefesinin, belki bu en karmaşık sorununu, Yusuf, kendine özgü, pratik bir yolla çözüverir ve kargaşayı, spekülasyonu önler: "Birinin diğeri üzerinde zorbalığa kalkışmasına meydan verme" der. Böylece düşünür, adaletli yasaların amacını belirleyerek, anlamını belirgin bir şekilde ortaya koyar. Artık hiçbir fikri spekülasyonun yeri ve gereği kalmaz. Yusuf, neşteri vurur, apandisti alır. İnsanlık tarihinin en kanlı sayfalarının yer aldığı sosyal çekişmeleri, Yusuf kaynağında kurutur. Düşünce tarihinde hiçbir düşünürün, düşünemediğini; düşünse de söyleyemeyeceğini Yusuf, berrak bir şekilde gün ışığına çıkarır: Devlet, bir "zorbalık" eğiliminin değil yaşamasına, fakat oluşmasına dahi "meydan verme"yecektir. Çünkü "zorbalığa kalkışma" ancak bir oluşum aşamasını anlatır. Büyük idealist; aynı zamanda gerçekçidir. Devletçe anılan bütün önlemlere rağmen, şayet böyle bir eğilim oluşursa -ki olabileceğini düşünür öngörür- devletin, yanında yer alacağı tarafı derhal belirtir. "Onları koru" der. Devletin korumakla yükümlü olduğu tarafın, ezilenler olduğu açıktır. Devletin görevi, vatandaşlar arasında eşitliği sağlamak; bu olamamışsa, ezilenin yanında yer almaktır (5576. beyit).

Devletin üçüncü temel görevi, ülkede güvenliğin sağlanmasıdır. Gerek ekonomik faaliyetler ve gerekse toplum hayatı açısından, güvenliğin önemini gören düşünür, "bütün yolların emin" olmasının, "yol kesici ve haydutlar" dan temizlenmesinin, devlet görevi olduğunu belirtir. Bu politika yalnız yol kesicilerin değil; fakat aynı zamanda bu işle görevlendirilmesi mümkün yerel zorbaların, derebeylerinin ortaya çıkışını önler. Çünkü görev devlet başkasının bizzat şahsına (yani merkezi idareye) verilir (814 ve 5777. beyit).

Yusuf'a göre, bu temel görevlerini, halka karşı yükümlülüklerini yerine getirdikten sonra, devlet; halktan hak isteğinde buluna bilir. Nitekim Yusuf, "Böylece tebaa hakkını ödedikten sonra, sen de onlardan kendi hakkını isteyebilirsin, ey cömert hükümdar" der (5578. beyit). Bu mısrada 'teba' sözcüğünün açıklığa kavuşturulması gerekir. Bilindiği gibi, uygulamada tebea ile vatandaş arasında bir fark vardır. Ancak gerek bu, gerekse bundan sonraki mısralarda bu sözcükten vatandaş anlamı çıkarmakta bir hatâ yoktur. Yapıtın bütününden bundan başka bir anlam çıkarılamayacağından başka; düşünür özellikle bu bahiste, halkı devletin önüne aldığı ve devletin yükümlülüklerine öncelik verdiği; ancak bu yükümlülükler yerine getirildikten sonradır ki, halka sıra geldiği ve halkın öncelik hakkını açıkça ortaya koyduğu için; tebea sözcüğünden, siyasal hakları kullanma hakkını haiz "vatandaş" anlamakta bir sakınca yoktur. Nitekim düşünür, az sonra "Halk senin emirlerine hürmet etmeli" derken, amacını açıklığa kavuşturur.

Yusuf' devletin hakları ile vatandaşın yükümlülüklerini de, yukarıda olduğu gibi, üç nokta etrafında toplayarak, aradaki dengeyi saklı tutar. Bunlar, kanunlara itaat, ekonomik yükümlülükleri yerine getirme ve ulusal birliğe, bütünlüğe saygı olarak özetlenebilir (5580-5582. beyitler).

Halkın yükümlülüklerinden birincisi; siyasî otoriteye itaat durumudur. Yusuf, "halk senin emirlerine hürmet etmeli ve bu emir ne olursa olsun, onu derhal yerine getirmelidir" der. Aksi halde devlet olmanın temel göstergesi devreye girer, "… bile bile zor kullanmak..." kaçınılmaz olur (5462-5464 ve 5580. beyitler). Halkın ikinci yükümlülüğü, "hazine hakkını" gözetmesi ve vergi, resim, harç gibi ekonomik yükümlülüklerin "vaktinde", yerine getirmesidir (5581 beyit). Halkın yerine getirmesi gereken üçüncü yükümlülüğü, ulusal birlik ve bütünlüğe katkıda bulunmaları; devletin "dostuna dost, düşmanına düşman" olmalarıdır (5582 beyit). Dolayısıyla "Halk... muti ve dürüst..... olursa... beyler bu sayede saadete kavuşurlar" yani "Halk vazifesini yaparsa, beyler büyür, yükselir" (5946 ve 6110. beyitler). Devlet ve ulus birliğinin, beraberliğinin temelini, düşünürümüz böylece açıklar.

Gerek devletin, gerekse halkın bu karşılıklı hak ve yükümlülüklerinin yerine getirilmesi, sağlıklı bir devlet ve toplum hayatının gereklerindendir. Sosyo-ekonomik eylemler, ancak böyle bir ortamda gelişebilir. Böylece, "bilginler" halkı aydınlatabilir; "muhtesipler...kötülüklere engel" olabilir; "satıcılar" sattıkları malları gözetebilir; "sanat ustaları başkalarını" yetiştirebilir; "çiftçiler çiftçilikte gayret" edebilir; "hayvan besleyenler de onları" çoğaltabilirler (5583-5590. beyitler).

Yusuf'un kurduğu sistemde, iktidar ile halk arasına, karşılıklı ve devamlı bir demokratik kontrolün filizleri görülür. Her iki tarafın da iyi olmasını şart koşan yazar, egemenliğin Tanrı'dan alındığını kabul eder ve "halk iyi olursa, bey de iyi olur..." der. Halk kötülük yaparsa, beyin de kötülük yapmasına; kötülüklerin ancak kötülük yapmak suretiyle engellenebileceği gerekçesi ile izin verir. Halkın tavrını düzeltmesi halinde beyin de tabiatını düzelteceğini açıklar. Beyin tutumunun düzgün olası halinde, temiz kalpli insanların ülkeyi her türlü kötülüklerden temizleyeceği kanısını da korur.. Yusuf "zalim adam uzun müddet beyliğe sahip olamaz" der ve devam eder; "Zalimin zulmüne halk uzun müddet dayanamaz." Yani, halk gereğini yapar (2030-2031 ve 5948-5949. beyitler).

Yusuf için devlet, "halk için saadettir" çünkü devletin görevi "halk"ı mutlu kılmaktır. Düşünür burada bir idealist görünümündedir. Ancak gerçeğe hemen dönmeyi de ihmal etmez. Halkın mutluluğunu şöyle dile getirir: "Halkın mesut olması için karnının doyması lazımdır...", "halka ondan (devletten) tokluk gelmelidir...". Düşünür bilir ki, "eli darlıkta kalıp, muhtaç duruma düşünce iyilerin bile tavır ve hareketi bozulur." Yusuf, böyle bir birikimin sonuçlarına da dikkat çeker: "iyi tabiatlı insanın da muhtaç duruma düşünce, iyiliği nispetinde hareketi kötüleşebilir" der (5355-5358 ve 5525-5526. beyitler).

Görüldüğü gibi, sınıf esasına dayanmayan Yusuf'un toplumunda halk, varlık durumlarına göre üç gruba ayrılır. Devlet bu grupların durumlarını iyileştirmek, gruplar içinde yükselme yollarını açık tutacak önlemleri almakla yükümlüdür. Uygulanacak sosyo-ekonomik politikalar sağlıklı ve sağlam bir sosyal bünye meydana getirme hedefine yöneliktir.

Devletin sosyal adaleti hedef alan politikaları yanında, genel olarak adaleti, yasa karşısında eşitliği, genel güvenliği sağlama gibi, günümüzün modern toplumlarının refah devleti kavramına uygun görevlerini; Yusuf, yalnız net olarak görmekle kalmaz, aynı zamanda berraklıkla ortaya koyar. Siyasî iktidar, ancak ve ancak bu temel yükümlülüklerini, halkı incitmeden, onu zorlamadan, yerine getirdikten sonradır ki, meşruiyet sınırları içinde, halkından

itaat, ekonomik yükümlülüklerine uyma ve ulusal birliğe bütünlüğe saygı, katkı isteyebilir. Yani devlet, halk için vardır; halk devlet için değil!... Bu düşünce sistemi Yusuf'u halk ile siyasal iktidarın birbirini devamlı kontrol etmesi gibi, demokratik bir sonuca götürür. Ölümden sonrası için olduğu kadar, dünyevî önlemleri de dikkate alan düşünür, rahatsızlık halktan geliyor ise, halkın hizaya getirilmesine; siyasî iktidardan geliyor ise, alaşağı edilmesine izin verir. Yusuf'un toplumu da, devleti de bilinçli ve sorumlu olmak durumundadır.

4.1.2.4. Maverdi (974 / 1058)

Bu alt başlık altında Maverdi'nin hayatına, siyaset ile ilgili yapıtlarına ve en önemli yapıtı olan El-Ahkamu's Sultaniyye'ye yer verilmiştir.

4.1.2.4.1. Hayatı

Ebu'l Hasan Ali b.Muhammed b. Habib el-Maverdi, Bakıllani ve Bağdadinin yakın çağdaşı ama İslam hukuku ve siyasal düşüncesinin gelişiminde daha önemli bir kişidir. Onun düşünceleri; Eş'ari, Bakıllani ve Bağdadi'ninkinin açıklamaları niteliğindedir. H. 364 / M. 974'de Basra'da doğmuş ve Bağdad'ta H. 450 / M. 1058'de 86 yaşında ölmüştür. İslam hukuku konusunda Şafi'i ekolunden idi. Kadılık, akda'l Kudatlık ve Halife Kadirbillahi (H. 381 – 422 / M. 991-1031)'ye baş danışmanlık yaptı. Buveyhiler döneminde yaşadı. "Mâverdî" lakabı; gül suyu ticareti ile meşgul olduğundan "Mâu'l Verd" (gül suyu) tamlamasından gelmektedir. San'atına işaret eden bir lakaptır (Kahveci, 1996: 163). 450 hicrî, 1058 milâdî yılında Bağdad'da yaşamı sona ermiştir (Mâverdî, 1976: VII).

4.1.2.4.2. Siyaset İle İlgili Yapıtları

Mâverdî, Kur'anın açıklaması ve yorumlanması, bilhassa İslam hukuku ve yöntemi konusunda, Şafiî mezhebine göre, pek çok yapıt vermiştir. Sağlığında hiçbir yapıtını açığa çıkarmamış, kimseye göstermemiştir. Biz siyasetle ilgili bilinen bazı yapıtlarının isimlerinden bahsedeceğiz:

1- *Ahkâmu's- Sultaniye:* Devlet Başkanlığı ve Dînî idarelere ait konuları içeren bu yapıtı basılmış, çeşitli dillere çevirileri yapılmıştır.
2- *Kitâbu Nasihai'l- Mülûk:* Devlet adamlarına öğütleri tavsiyeleri içeren bir siyaset kitabıdır. Yazma kopyaları vardır.
3- *Kitâbu Teshili'n- Nazar ve Ta'cili'z- Zafer:* Bu da yine siyasal konuları içeren bir siyaset kitabıdır. Yazma kopyaları vardır.

4- *Kitâbu Kavaniyni'l- Vüzerâ:* Vezirler ve görevlerine ait konuları içine alır. Yazma kopyaları vardır.

5- *Siyastü'l- Mülûk:* Devlet idaresi ve siyâsetle ilgili bir yapıttır, yazma kopyaları vardır (Mâverdî, 1976: VIII-IX).

4.1.2.4.3. El-Ahkamu's Sultaniyye

Mâverdî'nin Ahkamu's Sultaniyye'sinin, İslâm siyasal düşüncesinin ilk temel kuramsal yapıtı olduğu, genellikle kabul edilir. Mâverdî Ahkamu's Sultaniyye'de, Hz. Muhammet'in bir hadisine dayanarak "günahkar bir sultana, günaha yöneltici bir emir vermedikçe, boyun eğilmesi gerektiğini" savunur. Nitekim bu görüş, İslâm dünyasında, daha sonraları, zalim bir sultana bile baş kaldırılamayacağı ve sultanın "Allah'ın gölgesi" olduğu düşüncesinin yaygınlaşmasına yol açmıştır. Bu yüzden Mâverdî, İslâm'da siyasal otoritenin mutlak egemenliğini hazırlayan ilk düşünür sayılır. Bununla birlikte Mâverdî'nin kitabını Abbasi halifesi tarafından verilen emir üzerine yazdığına dikkat çekilerek, Ahkamu's Sultaniyye'deki düşüncelerin, Bağdat Büveyhileri'ne ve Kahire Fatımilerine karşı Abbasi halifesinin otoritesini pekiştirmek amacıyla öne sürüldüğü, bu yüzden de siyasal bir "kuram" ortaya koyup yerleşmesini sağlamadan çok, güncel bir politik taktik gereği olduğu söylenir (Gibb, 1986: 7877). Ancak bu bilgiler kitabın Türkçe çevirisinin başında verilen "sağlığında hiçbir eserini açığa çıkarmamış, kimseye göstermemiştir" şeklindeki bilgiler ile çelişmektedir.

El-Ahkamu's Sultaniyye adlı yapıtı yönetim düşüncesi üzerinde anahtar bir doküman niteliğini taşımaktadır. Beşinci asır ve sonrası bilginleri tarafından kaynak kitap olarak kullanılmıştır. Sonraki bilginler ona çok az ekleme yapmışlardır. Yapıtlarında akliyeciliğin izleri çok açık görülür. Yapıtın yazılış tarihi belli değildir. İbn Hallikan (Ö.681/1282)'a göre ; Maverdi bu yapıtı hayatında ortaya çıkarmaktan kaçınmış ve ölümden sonra basılmasını istemiştir. Ancak modern bilginler bunu reddediyorlar. Fakat, Gazneli Mahmud'un gelişme döneminde yazıldığı bilinmektedir. Bu devir Kahire'deki Fatimiler'in Hilafete talip oldukları dönemdir. 1030'lu yıllarda en önemli sorun budur. Yani, kurulmuş ve yerleşmiş olan Hilafeti paylaşmak. Teorik bir yapıt fakat, türünün ilki sayılır. Mutezile'nin hilafet ve Şî'ilerin imamet üzerindeki iddialarına cevap sayılabilir. Zamanın İslami siyasal kurumlarının bir kopyasıdır. Halifenin yetkilerini uyulması gereken ideal kurallar şeklinde açıklar.

Mısır'da Fatimîler'in gittikçe artan yayılmaları durdurulamadı. Doğu'da, Gazneli Mahmut kahramanlıklarıyla meşhur olmuş, kendisine Halife tarafından Yeminuddevle ve Eminuddevle gibi unvanlar verilmişti. Selçuklular'ın Sultanı Tuğrul Bey, Halife Kaim (1030-1075)'i düşmanlarının pençesinden kurtarmak zorunda kalmıştır. Halife de ona hemen hemen

padişahlığın bütün imtiyazlarını verdi ve Sultan ünvanıyla mükafatlandırdıktan sonra tacı onun başına bizzat kendisi koydu. İşte bu dönemlerde Bağdat Halifeliğinin temelleri oyulmuş ve Halifeler Sultanların elinde oyuncak ve kukla olmuşlardı.

Maverdi'nin yazdığı sıralarda halifelik etkin bir siyasal güç uygulamaktan uzaklaşmış ve otonom sultanlıklar türemişti. Bunun üzerine Halife otoritesini onlara devretmiştir. Yine de teori ve pratikte iktidar otoritesi Halifenin şahsında bulunmakta ve onun siyasal yetki vermesi durumunda sultanlıklar meşrulaşabilmekteydi. Maverdi'nin sorunu iktidar sahiplerini İslam hukukunun genel çerçevesi içerisine nasıl sokulacağı idi. Bu kolay bir sorun değildi. Fakat eğer İslam hükümet sürdürülecek ve İslâmî kurumlar korunacaksa bir çözüm gerekliydi. Maverdi *"zaruret ve yarar"* gerekçeleri ile yeni durumları hukukun içine sokmak için bir yol bulmuştu. Kısa vadede başarılı olduğu bir gerçektir ancak uzun vadede bu yol vermelerin doğurduğu sonuçlar ve neden olduğu gelişmeler tartışılmaya değerdir. Artık halifenin şeriatı uygulaması gibi siyasal yükümlülüğü, sadece pratikte değil, teoride de sınırlandırıldı. Maverdi ümmetin birliğini, koruduğu Hilafet kurumu ile sürdürmeye çalışmıştır

El-Alıkamu's Sultaniyye'de Maverdi, hukuksal tartışmalara girmeden net prensipler ve sistemler gösterir. Girişte; *"Allah bize dinin öğretilerini açıkladı, Kur'an nimetini bize verdi. Hükümleri teş'ri etti. Helalı ve haramı belirleyerek Kur'an'ı dünyada hakem yaptı. Böylece halkın mesalihi tesis edilmiş ve hakkın temelleri sabitleştirilmiştir. Güzel takdir (ölçme ve değerlendirme) yapmayı, işlerini yürütmek için gerekli hükümleri vermeyi yetkililer (vulatu'l umur)e bıraktı"* demektedir. Devamla Maverdi, *"Hükümet (sultaniye) ile ilgili hükümlerin yetkililerce özel bir itina istemesi, onların ise diğer hükümlerin arasına dağılmış bulunması yetkililerin siyasetle meşguliyetleri onları yeterince araştırmalarını önlemektedir"* diyerek, *"sadece siyasal konuları içeren bir kitap yazdığını"* söylemektedir. Bu kitabı yazmasının önemli ve esas nedeni için Mâverdî, "*yetkili kendi hakkını bilsin ve onları alsın, görevlerini bilsin ve onları icra etsin, icra ve yargıda eşitlik göstersin ve hakları almada ve vermede adaleti gözetsin"* demektedir. Mâverdî'nin bu yapıtına siyasal hukuk denilebilir.

*Ahkamu's Sultaniyye'*sinde hisbeyi (Belediye-zabıta) tartışan Mâverdî, bu görevi; muhtesip adındaki görevlilere taşımaya çalışmaktadır. Muhtesip hükümetin bir görevlisi olarak iyiliği emredip kötülükten sakındırma görevini siyasi olmaktan çıkarıp moral (ahlâkî) mesele yapmıştır. Böylece siyasal konulara değil ahlaki konulara bu işi taşımıştır. Muhtesibin, bu teoriye göre, halkın dinî, sosyal ve ticari ilişkileri üzerinde geniş bir yetkisi vardır. Onun fonksiyonu inananları dince serbest bırakılan ve yasaklananları gözetmelerini sağlamaktır. Hisbeyi uygulamak birey üzerinde başka birisinin uygulamasıyla kalka bilecek bir sorumluluk

iken, muhtesip için yapması gereken bireysel bir görevdir. Bu görevi kendisine verilen memuriyet (vilayet) sayesinde yerine getirir.

Mâverdî hemen hemen daima geriye, ilk İslam tarihine, dini hükümlere ve güneye ve geçmiş zamanların harikuladeliğine ıstırapla bakar. Bu yüzden kendi zamanını tamamıyla layıkıyla anladığını söylenemez. İmparatorluğun teşkilat yapısını yaklaşık bir asır öncesinden beri mevcut olmayan şekliyle tasvir etmektedir. Bu tarz bir bakıma Aristovaridir. Aristo'nun büyük bir haz ile tasvir ettiği müesseselerin çoktan beri hiçbir manası kalmamıştı. Tıpkı bunun gibi Mâverdî'nin tartıştığı müesseslerin ruhu Türkistan ve İran'dan gelen kasırgalarla silinip gitmişti. Kendi zamanındaki mevcut olan idare mekanizmasıyla eski İslamî Devlet arasında çok az bir ilişki kalmıştı. Akademik ve idealist olduğundan kurucu ve otoriter doktrin ve geleneklerin etkisinden kurtulamamıştır. Bu dönemde yazan siyasal düşünürler gibi Mâverdî de Arap kültürü ile Arap olmayanların kültürleri arasında, hiç değilse görünüşte devam eden ve birincisinin kısmen sona ermesi ile ilgili mücadeleyi ortaya koyduğu görülmektedir (Kahveci, 1996: 168-172).

4.1.2.5. Nizamülmülk (1018/1092)

Bu alt başlık altında, Nizamülmülk'ün hayatına, siyasetnâme ve fikirlerine ve Avrupalı siyaset bilginleriyle karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

4.1.2.5.1. Hayatı

Hasan b. Alî b. İshak Tûsi 1018 yılında Tus'ta doğmuştur. Kâtiplik ve valilik görevlerinden sonra kademe kademe yükselerek 1064'te Selçuklu Sultanı Alpaslan'ın veziri oldu. Alpaslan ve oğlu Melik-Şah'ın 28 yıl vezirliğini yapmakla ünlüdür (1064-1092). Mükemmel bir tahsil gördü. İranlı'dır. Selçuklu Cihan Devleti'nin başbakanı olarak, örnek devlet adamı kişiliği gösterdi. Şafiî mezhebindendi. "Nizâmiyye" denen İslâm âleminin ilk üniversite-medreselerini kurdu ve yüksek öğretimin câmilerde yapılmasına son vererek İslâm kültür hayatında mühim bir inkılâp yaptı. Aşırı giden Şîî Bâtınîlerin bir sûikastı sonunda 74 yaşında öldü. Adı İslâm âleminde kusursuz vezir tipine örnek olarak gösterilmiştir. Siyâset-Nâme adlı Farsça eseri, pek çok dile çevrilmiş klasik bir politika kitabıdır. Selçuklu devletinin düzenini anlatır. Nizamülmülk'ün oğul ve torunlarından yetiştirdiği bir çok kimse Selçuklu devletinde vezir olarak görev almışlardır (Yeni Türk Ansiklopedisi, 1985: 1681-1682).

4.1.2.5.2. Siyasetnâme ve Fikirleri

Siyasetnâme veya Siyerü'l-mülük olarak bilinen bu kitap, meliklerin, emirlerin, vezirlerin, kadıların, hatip ve benzeri idarecilerin siyaset, ahlâk ve davranışlarını düzenlemek

için Sultan Melikşah'ın tavsiyesi ile kaleme alınmış, sade, sağlam ve güzel bir Farsça ile yazılmıştır (Nizamülmülk,1987: 14). Nizamülmülk, kendi ifadesinden de anlaşılacağı gibi, yapıtında yalnız öğüt vermekle yetinmemiş, olaylar aktarmış, Selçuklu devletinin işleyişi, aksayan tarafları, alınması gereken önlemler, kurumlara işlerlik kazandırmak için yapılması gereken düzenlemeler.... gibi konulara da değinmiştir. Selçuklu Devleti içinde yaygınlık kazanan, hatta devleti tehdit eden Bâtınî – Rafizî kaynaklı hareketler hakkında değerli bilgiler vermiştir. Nizamülk'ün tartışmasız kabul edilmesi gereken dini kurallar konusunda çok titiz davranmadığını da belirtmek gerekir. Siyasetnâme'nin 30. Faslının "şarap meclisinin kurulması ve şartları"na ayırması bu konuda bir fikir verdiği kanısındayız. Siyasetnâme bu özelliklerinden dolayı, bilhassa Selçuklular üzerinde çalışanlar ve siyasetnamelerle ilgilenenlerin dikkatini çekmiştir (Nizamülmülk, 1987: 6-7).

Selçukluların devlet felsefesi Nizamülmülk tarafından çizilmiştir... Nizamülmülk'ün yaşadığı devir, Müslüman devletin o zamana kadar kabul edilmiş siyasal doktriniyle Hilafetin siyasal bünyesine yavaş yavaş girmekte olan İran-Türk eğilimleri arasında büyük çekişmelerin doğduğu devirdir. Başkentin Medine'den Şam'a, oradan Bağdad'a taşınmasından beri Hilafet, bir mutlak monarşiye dönüşmüştü. Bu dönemde Nizamülmülk hükümdarın arzu ettiği gibi davranıp hukukun üstünde sorumsuz biri olamayacağını, İslâmın bildirdiği ilâhî hükümlerin emri altında bulunduğunu vurguluyor ve hükümdarın yetkilerini kayıtlıyordu. Onun adaletli olması ve insanlar için Allah'tan korkması gerektiğini söylüyordu. İleri sürdüğü prensiplerin Batı'da en az beş asır sonra siyasal düşünce alanında dile getirilmeye başlandığını düşünürsek ne kadar anlamlı oldukları ortaya çıkar. Onun döneminde Batı'da İngiltere fatihi William'ın Papa ile ihtilaf ve çatışmalarını bilmek konunun önemini kavramada yardımcı olur.

Nizamülmülk'ün gayreti İran ve Türk siyasal düşüncesinin İslâm'la bağdaştırılmasıydı. Onu zaman zaman zorluğa ve tezata düşmüş gibi gösteren durumun nedeni budur. Padişahlığın kanunen tesisi için gösterdiği gerekçe ile Maverdi'ninki aynıdır. Veraset yoluyla tahta çıkan padişahı savunmaya çalışırken seçilmiş bir devlet reisi için ileri sürülen delilleri kullandığı için bir zıtlık görülebilmektedir. Aslında bu zıtlığın temelinde Arap ve İran sistemleri arasında süren mücadele yatıyordu. Mesela Arap ve İran geleneği ile çatışan kadının siyasete etkili olması bir Türk geleneğiydi. Bu nedenle padişahı kadınların etkisine itibar etmemesi için uyarıyordu. Şöyle diyordu: "*Kadınlar tesettür ehlidir. Kamil akılları yoktur. Onlardan maksat sadece neslin güzel olarak devam etmesidir. Asil oldukları sürece takdir edilirler. Örtündükleri ölçüde beğenilirler. Dışarı ile ilgileri bulunmadığından emirleri ekseriye hatalı olur. Bu sebeple fitneye sebep olurlar ve padişahın ihtişamına gölge düşürürler. Halkı sıkıntıya sokar, ülke ve din zarar görür*

ve reayanın malı telef olur. Padişah kadınları, padişaha hakim oldukları devirlerde ülkede rezalet, kötülük, fitne ve fesattan başka bir şey görülmemiştir (Nizamülmülk, 1987: 246)."

Nizamülmülk, daha çok, kamu yönetimini ilgilendiren ve insan faktörünü esas alan ahlaki tavsiyelerde bulunmaktadır. Eserde, iktidar sahiplerine tipik örnek teşkil ederek, mevcut sistemin nasıl daha etkin uygulanacağına dair Sultana tavsiyeler içermektedir. Yöntemine tarihseldir diyebiliriz. İleri sürdüğü prensiplerin doğruluğunu tarihi olaylarla desteklemektedir. Bu nedenle bir fikre sayfalar dolusu menkıbeler sıralamaktadır. Müslüman memleketlerinden, İslam öncesi İran, Orta Asya ve Çin tarihlerinden örnekler vermektedir. Amacı hükümdar ve memurlarının Allah'tan korkmasını sağlamaktır.

Selçuklular'ın iktidarı tekrar kurmalarıyla devletin görevi; "Müslüman toplumu ve Müslümanların vatanını korumak" ve amacı; "Müslümanların iyi bir hayat yaşayabilmeleri için şartları sağlamaktır" şeklinde tanımlanmıştır. Din ve devlet madalyonun iki yüzü kabul edilmiştir. Aynı zamanda devlet kavramında da belirgin değişiklikler meydana geliyordu. Bağdadi ve diğerlerinin formüle ettiği hilafet teorisi artık pratikle uyuşmaz olmuştur.

Selçukluların ilk dönemi, tüm Şî'î devletlere Sünnî Halifeyi tanımalarının kabul ettirilmesinden sonra saltanatın ideal bir İslami hükümette gerekli bir unsur olarak ilavesi ile halifenin İslamî toplumun başı olma pozisyonunun tekrar ispat edildiği dönem olmuştur. Bundan birbirine bağlı salahiyetler içeren yeni idarî sistem doğdu. Selçukluların erken dağılmasıyla,1500'e kadar sürecek bir dağılma İslam dünyasında yaşanmaya başlanmıştır. Bu arada da yine Orta Asya orjinli Prens veya Sultanlarla kanun hakimiyeti ve düzen sağlanmıştır. Sayıca çok az olmalarına rağmen Türkler Arap ve Fars halkını idareleri altına almışlardır.

Mâverdî örneğini takip ederek (H.5./M.11.) asırda pek çok din bilgini hilafetin yüceliğini nasıl ispat edecekleri problemiyle uğraşmışlardır. Onların hemen hepsi halifenin Peygamber'in halefi olması misyonunu ve İslam'ı müdafa ve ümmetin işlerini idare etmek üzerinde durdular (Kahveci, 1996: 175-177).

4.1.2.5.3. Avrupalı Siyaset Bilginleriyle Karşılaştırma

Nizamülmülk ile siyaset bilimi üzerine yazı yazmış bazı Avrupalılar arasındaki fark, Nizamülmülk'ün bizzat büyük ve muvaffak olmuş bir idareci oluşu, batılı siyaset teorisyenlerinin ise, bir kural olarak, pratik politikada uygulama deneyimine az sahip olmalarıdır. Bundan başka bu yazarların vatandaşları olduğu memleketin hükümeti onların yapıtlarına çekingen ve hatta antipatik bir gözle baktığı genellikle dikkati çeker. Siyasi konularda yazı yazan ilk Avrupalılardan biri Eflâtun idi. Fakat onun ortaya koyduğu teoriler ciddi olarak uygulama alanına güçlükle konulabilecek şeylerdi. Sonra çeşitli site devletlerinin

esas teşkilatlarından deliller gösteren Aristo gelir, fakat şu da hatırlanmalıdır ki, site devletlerin Yunanistan'ı daha o zaman geçmişe karışmıştı. Makedonya'nın kudreti önünde Atina ve Ispatra bağımsız bir siyasal varlık olmaktan çoktan çıkmışlardı. Ondan sonra gelen Avrupalı yazarların durumu çok farklı değildir. Diğer taraftan Asya'nın diğer bir çok bilim adamları gibi Hoca Nizamülmülk zamanının hükümetinde en fazla göze çarpan bir kişilik idi. O dereceye kadar ki ona "isimsiz hükümdar" denildi ve onun kitabını okurken bilmeliyiz ki her ne ki yazdı ise, o yazılan tecrübenin ayar taşından geçmişti (Şirvani, 1965: 152-153).

4.1.2.6. Gazzalî (1058/1111)

Bu alt başlıkta Gazzalî'nin hayatına, düşünceleri ve yapıtlarına yer verilmiştir.

4.1.2.6.1. Hayatı

Gazzalî H.450/M.1058 yılında Tus'da doğdu. Babası ölmeden önce onu ve kardeşi Ebu'l-Fütuh Ahmet el-Gazzalî'yi bir dostuna emanet ederek çocuklarının tahsil yapmasını istemişti. Babaları ölünce çocuklar bu zattan ilgi gördüler. Daha sonra bir medreseye sığındılar. Muhammed al-Gazzalî, keskin zekâsıyla seçkin bir öğrenci oldu. Ahmet b. Muhammed ar-Razkânî'den fıkıh öğrendi. Daha sonra Nişabur'a gitti. Orada tanınmış bilgin İmam al-Harameyn'in derslerinden yararlandı. Bu hocası onu çok sevdi. Başta kelâm olmak üzere çeşitli İslâmî ilimleri burada derinliğine öğrendi. Hocası 478 hicrî yılında ölünce, o zaman bilginleri koruyan ve ilmi seven Vezir Nizamülmülkü ziyaret etmek üzere Bağdad'a gitti. Nizamülmülk, münazarada bütün konuşmacıları yenen Gazzalî'yi sevdi. Ona saygı gösterdi. Nihayet 484 hicrî yılında Gazzalî'yi Bağdad'taki Nizamiye Medresesine müderris tayin etti. Düşünürümüz derin bilgisi, keskin zekâsı, güçlü hitabeti sayesinde büyük ün kazandı. İlgi gördü. Ancak 488 hicrî yılında geçirdiği bir şüphe krizinden sonra iyi bir mutasavvıf olmağa karar vererek malı, mevkii ve dostlarını terkederek seyahate çıktı. Şurada burada gösterişsiz, her şeyden uzak ve fakat ilimle meşgul olarak 10 yıl geçirdi. 499 yılında vezir Fahr al-Mülk'ün ısrarı ile Nişabur'daki medresede tekrar ders vermeğe başladı. Ancak bu da uzun sürmedi. Tus'a çekildi. Orada 300 kadar özel öğrencisine ders vermeğe başladı. Nihayet H.505/M.1111 yılında hayta gözlerini yumdu (Çubukçu, 1989: 35).

4.1.2.6.2. Düşünceleri ve Yapıtları

Gazâli'nin yapıtları İslam hukuku, kelam ve ahlak konularındadır. Bunlar Batınîlere ve filozoflara karşı cevap ve Müslüman politik ve dini düşüncesinin bir özeti halindedir. İslam hukuku konularda Mâverdî ile İbn Teymiye arasında bir yol izler. Mâverdî'nin teorisi; tarihi

akış içinde geliştiği şekliyle hilafeti meşrulaştırmaktan ve devlete pasif bir itaatten ibarettir. İbn Teymiye'nin teorisi ise devlet idaresine katılmayı içeren bir çeşit politik çoğulculuktur. Gazâli'nin yazılarında ise mistik duygular hakimdir. Ona göre bu dünya gelecek için tohumların atıldığı yerdir. Politikanın amacı insanı, ahirette mutlu olacak şekilde hazırlamaktır. Mâverdî dönemindeki hakim problem; halifenin sahip olduğu dünyevi işlerin idaresinin, yardımcıları tarafından gasbedilmesi ve Şî'î-Fâtimîler'in Abbâsî idaresini tehdid etmesiydi. Paralel olarak, Gazâli'nin siyasal düşüncesi nizamsızlık ve anarşiye götüren iç çatışma (fitne) ve kargaşa (fesat) üzerinde idi. O birinci olarak, halife ile sultanın birbiri ile olan ilişkileri, ikinci olarak ise, Bâtınîlerce oluşturulan iç tehdit ile meşgul idi.

Gazâlî'nin eserleri kronolojik olarak incelenirse onun siyaset düşüncesinin genel gelişimi anlaşılabilir. Bağdad'ta iken Mustazhiri ve padişahın etkinliğinin esaslarından bahseden *"el-İktisâd fi'l İ'tikâd"* kitabı imametin tartışıldığı esas yapıtıdır. Diğer yapıtları buna pek fazla katkıda bulunmaz. Gazâlî' en meşhur yapıtı *"İhyau Ulumi'd-Din"* i 1096 ile 1101 tarihleri arasında kaleme almıştır. Bu yapıt siyasetin Müslüman için dinden ayrı bir disiplin olmadığını hatta kelam ilminin bir parçası olduğunu göstermektedir. Ne felsefe ne de kelam kitabıdır. Sıradan bir Müslüman için hukuku manevileştirme teşebbüsüdür (Kahveci, 1996: 180).

İmam Gazâlî, meslek ve sanat kollarını değerlendir iken şunları söylemektedir: "İnsanların işi, sanat ve meslekleri üç kısımda toplanabilir: *Birincisi:* Yaşayabilmek için gerekli olan işlerdir. Bunlar dört kısımdır: çiftçilik, dokumacılık, inşaat ve son olarak toplumun sevgi, saygı ve yardımlaşma ve beraberliğini sağlamak için siyaset. *İkincisi:* Yukarıdaki işlere yardımcı olup onların yapılmalarına imkân veren işlerdir ki bunlar da ikiye ayrılır; demircilik, dokumacılığa yardım eden hallaçlık ve eğirme işi. *Üçüncüsü:* Bütün bu işleri tamamlayıp süsleyen işlerdir. Bunlar da pişirmek, dikmek, boyamak ve yıkamak gibi işlerdir. Bütün bunlar dünya hayatına bağlantısı, bir kişinin organları gibidir ki, bu organlar da görevlerine göre üçe ayrılır: 1. Kalp, ciğer ve beyin gibi asıl organlar. 2. Bu asıl organlara hizmet eden mide, damarlar, sinirler ve toplar damarlar. 3. Bu asılları süsleyip tamamlayıp süsleyen şeyler, yani, deri, tırnak, parmak ve kaş gibi şeyler... Bu saydığımız sanatların en şereflisi asılları olup, asılların da en şereflisi siyasettir. Bunun içindir ki siyaset sanatı kaynağında diğer sanatların aramadığı olgunluk ve yetkinliği ister. Yine bunun içindir ki, bu sanat sahibi, öteki sanatları kendisine hizmet ettirir. İnsanlığı iyileştirip geliştirecek, dünya ve öteki dünyada kurtuluşa ulaştıracak doğru yolu gösteren siyaset dört katmandır: 1. Peygamberlerin 2. Halife/Melik-Sultanların 3. Alimlerin 4. Vâizlerin... Peygamberlikten sonra insana en büyük yarar sağlayan şeyin ilim olduğunda şüphe yoktur (Kaplan, 1997: 25-26)."

Halife Mustazhir için yazılan *Mustazhîrî,* her halde 1094-1095 yılları arasında kaleme alınmıştır. Bu kitapta sadece devlet lideri ele alınır. Özellikle halifenin isteği üzerine Batınilere karşı kaleme alınmış ama, o aynı zamanda kısmen bir İslam hukuku kitabı ve kısmen de sultana bir nasihattir. Onun amacı Mustazhîrî'nin yasal bir devlet lideri ve Allah'ın temsilcisi olduğunu göstermektir. O ilahi hukuka göre tahta çıkmış, bu nedenle tüm insanların ona itaat etmek ve yardımcı olmak borcu vardır.

Nasihâtül Mulûk idareciye nasihat kitabıdır. 1105-1111 arasında yazılmıştır. Bunda teoriden daha çok idarenin pratik görevlerine yer verilmiştir. Klasik ahlak kitaplarında olduğu gibi burada da Gazâlî, yöneticinin adaletli olması gerektiği, etrafında çöreklenen dalkavuklara yüz vermemesi gibi konulara yer verilmiştir.

Gazâlî, gerçekçi olduğundan olayları olduğu gibi kabul etmiştir. Kelam ilmine ait olan*"el-İktisâd fi'l İ'tikâd"* onun siyaset düşüncesi üzerindeki en önemli yapıtıdır. *Mustazhîrî'*den az bir zaman sonra yazılmıştır. Burada mevcut imamın, aranan özelliklerde olmasa da meşrulaştırılması gerektiğini söyler. "*İmam aranan şartları taşımıyorsa itaat etmeyecek miyiz?"* sorusunu sorar. "*Bütün kadıları atıp tüm otoriteyi kıymetsiz mi ilan edeceğiz? Evlenmeye ara mı vereceğiz. Yüksek mevkilerde görevli yetkililerin icraatlarını geçersiz mi kabul edeceğiz? Böylece halkı "günah" içinde mi bırakacağız? Ya da olduğumuz gibi devam mı edeceğiz? Böylece mevcut imametin geçerli olduğunu kabul edersek otoritenin tüm icraatları meşru olur. Eğer meşrulaştırılmazsa tüm idari tasarruflar, evlenmenin geçerli olması dahil, yasadışı olacaktır. Bu durumda Müslümanlar günahkar olmaktadırlar. Zaruret haramı helal yapar. Bilinen odur ki, ölü bir hayvanın etiyle beslenmek haramdır. Ama açlıktan ölmek daha kötüdür. Sormak isteriz; hangisi tercih edilecektir? İstendiği şekilde bir otorite tesis edilmedi diye, anarşinin çıkması ve sosyal hayatın durması mı, yoksa mevcut otoriteyi tanımak mı?Bu tavizimiz ortaya yeni çıkmış değildir. İslam hukuku bilginleri daha önce de hep ikincisini tercih etmiştir"* izahını getirir (Kahveci, 1996: 183).

Yöntem olarak Gazâlî, tarih yöntemini benimser. Meverdi ve Nizamülmülk gibi ortaya attığı bir konuyu açıklarken çeşitli tarihi ve geleneksel örnekler aktarır. Fakat Nizamülmülk'ün aksine, gerçeği daha çok peygamberin yolunda, arkadaşlarının ve onların arkasından gelenlerin eğilimlerinde bulmayı yeğler. Yunan, Fars ve Hind tarihlerine Mâverdi'den daha çok başvursa da onlara çok az güvenir. Gazâlî'nin yapıtlarında, klasik şarklı siyaset bilginlerinin özelliği olan adalet doktrini çokça işlenir. Bu dönemde İslam hukukçularının karşılaştığı sorun İslam kurumlarının devamını sağlamak için idarecilerin otoritesinin tanımlanmasıydı. Egemen olan görüş; hükümet kötü olsa da itaat edilmesi şarttır. Çünkü itaat anarşiden daha az şerdir (Kahveci, 1996: 187-188).

4.1.2.7. İbn Rüşt (1126/1198)

Bu alt başlıkta İbn Rüşt'ün hayatına ve siyaset görüşüne yer verilmiştir.

4.1.2.7.1. Hayatı

Endülüslü Arap filozofudur. Avrupa'da "Averroés" diye tanınır. Dedesi ve babası yüksek görevlilerdi. Kendisi de mükemmel bir tahsilden ve Endelüs'te (Müslüman İspanya) devlet görevlerinde bulunduktan sonra 28 yaşında Fas ülkesine, Muvahhid İmparatorluğu'nun taht şehri Merrâkeş'e gidip yerleşti. İmparatorluk baş kadısı, sultânın başhekimi oldu. Arada Endelüs'e gidip geldi. 72 yaşında öldü.

Yunan felsefe ekolünün takipçisidir. Aristo'nun günümüze kadar en büyük açıklayıcısı sayılır. Aristo'nun yapıtları, Orta Çağ Avrupası'nda ancak İbnü Rüşd'ün yapıtlarının Latince, İbrânîce daha sonra diğer batı dillerine çevrilen tercümeleriyle anlaşılabilmiştir. Yeni Çağ'ın başında ise Avrupalı filozoflar tarafından dinsiz kabul edilmiştir. Dante ve Petrarce, ona şiddetle hücum etmişlerdir. 1512'de Van Riswik, Lahey Üniversitesinde İbnü Rüşd'ün eserlerini okuttuğu için diri diri yakılmıştır. XVII. asırda yeniden itibara kavuşarak, en büyük filozoflar arasında sayılmıştır. Gazâlî'nin Yunan felsefesini reddeden ünlü yapıtına, ünlü bir eleştiri kitabı yazmıştır (Yeni Türk Ansiklopedisi, 1985: 1365).

4.1.2.7.2. Siyaset Görüşü

Ahlâk ve siyaset konularında ayrı bağımsız bir yapıt kaleme almayan İbn Rüşd'ün Eflâtun'un Cumhûriyet (Devlet), Aristo'nun Retorika ve Nikomakhos Ahlâkı adlı eserlerine yazdığı izahlardaki değerlendirmelerden ve kendi zamanına ait göndermelerden bu konudaki görüşleriyle ilgili bazı ipuçları elde etmek mümkündür. Aristo'nun "Politika"sı yerine Eflâtun'un "Cumhuriyet"ine izah yazmayı tercih etmesinin sebebi, *Politika'*nın Arapçaya tercüme edilmemiş olmasıdır.

Toplumda yönetenlerin ve yönetilenlerin bulunması doğal bir kural olduğundan bu farklılık ayrı sınıfların oluşmasına yol açmış ve böylece devlet ortaya çıkmıştır. Diğer Müslüman düşünürler gibi İbn Rüşd de devletle insan ruhu arasında paralellikler kurarak kişinin erdemli olabilmesi için nefsin diğer bölümlerinin teorik aklın egemenliği altına girmesi gerektiği gibi devletin de ideal bir devlet olabilmesi için yönetimin akla dayalı olması gerektiğini belirtir. Devletin asıl görevi vatandaşların arasında erdemlerin yaygınlaşmasını sağlamaktır. Bunun için devlet biri ikna (eğitim), diğeri de zorlama olmak üzere iki yol takip edebilir. İkna yolları Aristo gibi İbn Rüşde göre de halkın büyük çoğunluğu için retorik ve şiirsel söylem, seçkinler ve

bilginler içinse aklî delil gösterme yöntemleridir. Gerçekçi ve akılcı olmayı sürekli ön planda tutan filozofa göre ikna yöntemleriyle başarı sağlanamazsa zorlama yoluna başvurulabilir. Aslında bu olumlu bir yöntem değildir; çünkü zorlama ancak bir fikri kendi isteği ile kabul etmeyenler için baş vurulan bir yöntemdir, dolayısıyla erdemli bir devlette buna gereksinim duyulmaz.

Savaş kaçınılmaz olduğunda devlet, vatandaşları arasında savaşın gereği olan kahramanlıkları motive etmelidir. Kahramanlık erdemiyle ilgili olarak bölgeden bölgeye, toplumdan topluma farklılıklar görülür. Bir erdem olan kahramanlığın elde edilmesi konusunda Eflâtun'un *Cumhûriyet*'indeki görüşlerini tekrarlayan İbn Rüşd, aklî yöntemlerin insanlar tarafından daha iyi anlaşılması için onların duyuları aracılığı ile doğrulayabilecekleri örneklerden yararlanmak gerekir. Aynı şekilde kazâ ve kader, âhretteki mükâfat ve ceza gibi konularda da bu yöntemi kullanmak uygun olur, aksi takdirde toplumda yanlış inançlar yaygınlaşabilir.

Bir devlette doktorların ve hukukçuların bulunması zorunludur. Ancak hukukçulara ve doktorlara fazla gerek duyulması sistemin bozukluğunun göstergesidir. Buradan devlet organlarına geçen filozof, Eflâtun'un *Cumhûriyeet'*indeki görüşlerini açıklayarak devlet başkanının doğuştan ne gibi olumlu özelliklere sahip bulunması gerektiğini, sonradan hangi özellikleri kazanması gerektiğini ve hangi yöntemlerle seçilmesinin daha uygun olacağını tartışır. Ona göre kadınlarla erkekler eşit olmakla beraber cinsiyet bakımından kabiliyet ve yetenekleri farklıdır. Ancak bu farklılıklar kadınların devlette görev almalarına, felsefe ile uğraşmalarına engel teşkil etmez. Erdemli devletin bozularak sapık devlet haline nasıl dönüştüğünü araştıran filozof yine Eflâtun'un görüşleri doğrultusunda monarşi, timokrasi, oligarşi, demokrasi ve tiranlık şeklinde beş farklı devlet modelinden söz eder ve bunlarla erdemli devlet arasında karşılaştırmalar yapar. Hikmet, iyi anlayış, hayal gücü ve savaşma yeteneği gibi karakteristik özelliklere sahip yöneticinin başkanı olduğu devletin erdemli devlet sayılacağını belirtir.

Hz. Peygamber ve dört halife devrinde Müslümanların erdemi esas alan bir hukuk devleti kurduklarını ve bu devletin örnek alınması gerektiğini söyleyen İbn Rüşd'e göre Muâviye b. Ebû Süfyân döneminde bu devlet şan ve şerefi ön plana çıkaran timokrasiye dönüşmüştür. İslâm dünyasında bu geleneğin Murâbıtlar devletine kadar böyle devam edegeldiğini söyleyen düşünür, bu devlet şeklinin kendisinin yaşadığı dönemde zevkçi bir tiranlık biçimini aldığını belirtir. Erdemli devletin karşısında yer alan bozuk devlet şekillerinden en iyisi seçkinlerin yönetime egemen olduğu oligarşilerdir. Monarşilerde ise yönetim bir aileden gelen bireylerin elinde bulunur. Devletin malî ve ekonomik olanakları daha çok bu aile üyeleri

veya yakın kişilerce kullanıldığından askerler bunların ödedikleri vergilerle beslenir. Savaş durumu ortaya çıkınca krallar asker sağlamak için zaman zaman zenginlerin mallarına el koyar ve böylece monarşiler istibdat şeklini alır. Demokrasilerde ise özgürlük sevgisi egemendir ve halkın farklı kesimlerinin görüşleri ön plana çıkar. İbn Rüşd kendi zamanındaki yönetimlerin kısmen buna benzediğini düşünmektedir. Yapıtın sonunda Eflâtun'un görüşlerini eleştirici bir gözle değerlendiren düşünür, onun adaletle ilgili fikirlerinin kesinlikten uzak diyalektik bir söylem, öteki dünya ile ilgili görüşlerinin ise edebî bir söylem olduğunu belirterek bu görüşlerin yetersiz ve geçersiz olduğunu belirtir (Karlığa, 1999: 257-288).

4.1.2.8. İbn Haldun (1332/1406)

Bu alt başlıkta İbn Haldun'un hayatına ve siyasal fikirlerine yer verilmiştir.

4.1.2.8.1. Hayatı

Veliyyeddün (dinin dostu) lakabını taşıyan Ebu Zeyd b. Muhammed b. Hasan b. Muhammed b. Cabir b. Muhammed b. İbrahim b. Muhammed b. Abdurrahman ibn haldun H. 732 / M. 1332 de Tunus'ta aslen Yemenli bir Arap aileden doğmuştur. İslam ilimleri ve felsefe tahsili yaptığından İslam hukukçuları ile felsefecilerin insan ve toplum üzerindeki farklı bakışlarını biliyordu. Ulema, dini aklın üzerinde, filozoflar ise teorik ve pratik ilimlerde aklı sorgulamayı üstün tutuyor. O, İslami-Eflatuni geleneğin öğrencisiydi ve ibn Sina, Fahruddin Razi, ibn Rüşd ve Nasiruddin Tusi'nin yapıtlarını okumuştu. Sadece bir teorisyen değil aynı zamanda kadılık gibi devlet görevlerinde bulunmuş kişidir. Bu görevler ona; yerleşik ve göçebe, şehir ve köy arasındaki farklılıklara deneyim ile bilme olanağını vermiştir. Mukaddime isimli yapıtını, devlet memuriyetlerini bıraktıktan sonra 1370' lerde yazmıştır.

1378'de Tunus'a gelerek bu yapıtını Tunus sultanı Ebu Abbas'a sundu. 1381 yılında Kahire Ezher üniversitesi'ne hoca oldu. 1384'te Maliki mezhebi kadılığına getirildi. 1400'de Mısır'ı ele geçiren Timur onu yanına aldı. 1406'da 74 yaşında iken Kahire'de vefat etti. Tarih, sosyoloji ve siyaset – sosyolojisi konularında üstat olan İbn Haldun sosyoloji ilmini ilk önce ortaya koyan kişi şöhretine erişmekle birlikte, milli devlet ve milliyet teorisini de bilimsel anlamda ilk önce açıklayandır. Ona göre devlet liderliği, kamu yararına hizmet eder ve asıl amacı toplumun dini ve dünyevi çıkarlarını denetlemektir (Kahveci, 1996: 205).

4.1.2.8.2. Siyasal Fikirleri

İbn Haldun'nun siyaset felsefesini şöyle özetlemek mümkündür: "*Devlet kurmak ve onu sürdürmek kuvvet ve zor kullanmayı gerektirir. Hem kendi toplumuna yardım etmek hem de*

düşmanları boyun eğdirmek bunlarla mümkün olur. Kuvveti kaybedenlerin yerine zayıflığa uğramayan bir diğer boy geçer. Bunun temeli asabiyettir. Asabiyet; aynı nesilden gelenlerin bir araya toplanarak bir kuvvet, kudret üstünlük sahibi olmaları ve bir ideal etrafından toplanmalarıdır. Asabiyet türlü çağ ve türlü kavimlerden başka, başka dır. Zevkler ve nimetler içine dalmak, devleti eskitmekte ve tamamıyla ortadan kaldırmaktadır." Onun teorisinde gruplara bağlılık yöneltmesi önemli yer tutar. İnsan sadece sosyal bir hayvan değil aynı zamanda belirli sosyal guruplara kuvvetli duygu bağları ile bağlanmak eğilimindedir. Ona göre Araplar için asabiyet dar anlamda kabiliyet milliyetçiliğidir. "*Arap kavminin devlet kurması ancak peygamberlerden birinin dinine uymak yahut bir veliye yahut Allah'ın velilerinden olduğuna inandıkları birine veyahut dini büyük bir esere inanmak tabii olmakla mümkündür. Çünkü Araplar çöllerde dolaşan vahşi hayvanlar tabiatının kaba kılıklı kibirli, gururlu, himmetleri büyük, başkalarına ve baş olmak için birbirlerine çok zor boyun eğerler. Bu nedenle onların düşünce ve isteklerinin bir noktada topladığı az görülür. Fakat yukarıda sayılan kişilere inanır ve onlara uyarlarsa, kalplerinde yerleşen bu inanç onların kibir gurur ve bütün kötü huylarını giderir, boyun eğmeleri ve bir fikir etrafında toplanmaları kolaylaşır*'' görüşüyle Arapların dini ve sosyal karizmatik kişilere büyük sadakat duyan ve onları bağlanma noktaları gören karakterde olduklarını açıklamaya çalışmıştır. Devleti kuracak ve ayakta tutacak efsanevi kavramını şöyle anlatır: "*Büyük devletler bir peygambere iman veya herhangi bir hak mezhebe davet ve iman sayesinde devletlerini kurmaya muvaffak oldular. "Çünkü, devlet ancak kuvvet ve kudret neticesi galip olmak gibi yetki ve araç sahibi olmakla hükümet etmek sonunda kurulur."*

"Galebe çalmak ise, ancak asabiyet ve bir düşünce etrafında toplanarak onu gerçekleştirmeye azim ve kalpler ise ancak Allah'ın dinini yaymak ve hakim kılmak konusunu birbirleriyle yardımlaşmaları ile birleştirilebilir. Allah elçisine hitap ederek; "Allah'ın yardımı olmasaydı, sen yeryüzünün tüm servetini sarf etseydin bile onların kalplerini birbirine ülfet (sevgi ve dostluk) ettiremezdin" diyor. *Bunun sebebi şudur; kalpler batıl olan arzulara ve dünyayı sevmeye çağrılır ise, insanlar arasında çekişme olur, bunun bir sonucu olarak aralarında anlaşma mümkün olmaz. Kalpler hak ve hakikate döner, dünyayı ve batılı bırakır, Allah'ı razı etmek yoluna saparsa, onlar amaç ve hedeflerinde birleşirler. Böylece çekişmeler sona erer. Anlaşmazlıklar aza iner. Birbirine yardım etme ve arka olma başlar. Hüküm ve nüfuz daireleri genişler."* İbn Haldun devleti ayakta tutacak ve toplumu birbirine kaynaştıracak sosyal çimentoyu göstermektedir. Bunların temelinde dinin bulunduğunu şöyle açıklar: "*Din insanları iyilik ve çıkarlarında öngörülü düşünmeye yöneltir. Amaç ve hedefleri bir ve hepsi için eşit bir derecede olduğu için maksatlarına ulaşmalarına kimse engel olmaz. Çünkü onlar bu amaca ulaşmak için ölümü göze almışlardır. Hakkın galip gelmesi için savaştıklarında onları sayıca*

aşan orduları yenerler. Çünkü yanlış yolda olanların istekleri çeşitlidir. Ölümden sakındıkları için lezzet ve nimetlere dalarlar ve dağılırlar." Dine çağrının asabiyetten başka bir güçle tamam olamayacağını şöyle açıklar: "*Din ve mezhebi veya bir devleti korumak gibi düşünce etrafında halkı toplamak ve boyun eğdirmek asabiyet yani kudretli ve kuvvetli bir kavmin destek olması şarttır.''* Bu fikrini peygamberin şu sözüyle destekler "Allah, kavimleri doğru yola çağırmak üzere gönderdiği her peygamberi ancak kendisini koruyacak ve davetini yayacak olan kudretli kavmi bulunanlar arasından seçerek göndermiştir".

İbn Haldun hilafetin sultanlığa dönüşmesini analiz eden tartışmasına şöyle başlar: "*Bil ki, devlet milli toplulukların doğası gereklerindendir. Devlet isteğe bağlı olarak kurulmaz. O, var olmak ve tertip ve düzen için bir gereklilik olarak kurulur.''* Hilafet tarihini asabiyyet teorisi ile izah eder. "*Tüm şerayi' ve diniyyat ve insandan yapması beklenen tüm şeyler asabiyeti gerektirmektedir. Sadece asabiyetle ile bir iddia başarılı bir şekilde hayata geçirilebilir. Asabiyet ümmet için gereklidir ve Allah'ın dini ancak onunla yayıla bilir, emirleri ancak onunla uygulanabilir.*" Devamla, "bil ki dini gönderici bütün dünyayı ve onun malını, bütün hal ve durumlarını ahiret için bir vasıta bir basamak olarak kabul eder. Vasıta bulunmadığı taktirde hedefe ulaşmak imkansızdır. Din koyucunun dünyaya dalınmasını yermesindeki maksadı devlet ve serveti büsbütün ihmal etmeye ve temelinden koparıp atmaya, kuvvet, arzu ve şehvetleri büsbütün boşa çıkarmaya çağırmak değildir. Din koyucunun maksadı bunları insanları gücü oranında hak ve şerefli olan amaçlar uğrunda kullanmaya çağırır. Böylece hedefler birleşir ve hayırlar doğar" demektedir.

Ona göre cahiliyyet (bilgisizlik) çağındaki asabiyet kötü işlere kullanıldığı için Peygamber tarafından yasaklanmıştır. Yasaklamadaki amaç; asabiyet ile öğünmeye engel olmak, onun kötü ve yanlış işlerde kullanmasını önlemek ve kimsenin zararına kullanmamaktır. Onu doğru yolda ve Allah'ın emirlerini yerine getirmek ve iyiliklere uygun kullanmak övülmüştür. Aksi taktirde dinin buyrukları ve hükümleri uygulanmazdı. Çünkü asabiyetsiz kuralları korumak mümkün değildir. Milliyetçiliğin toplumları geliştirici ve hürriyeti kavuşturucu rolüne önemle işaret ederken aşırı uçlara doğru kayan şoven milliyetçiliğin kötülüğüne de değinmektedir.

Hükümdarlığı da aynı açıklamaya tabi tutar. "*Kural koyucu ilah'ın hükümdarlığı kayıtsız olarak yerleşmiştir. Dünyevi hükümdar ancak hakkı egemen kılmak halkı dine riayet ettirmek iyilik ve yararlara ulaşmak için olursa yerilmiş değildir. Çünkü bu şekilde yanlışın, kişilerin kötü amaçlarının, şehvet ve arzularının arkası kesilecektir. Hükümdarın amacı; Allah rızası ve insanların O'na ibadete sevk etmek ve O'nun düşmanları ile savaşmak olursa hükümdarlık kötülenmiş değildir.''* İbn Haldun kurum olarak hükümdarlığı yada sultanlığı, insanların

bencillik, tutku ve duygusallık gösterecekleri, çatışma ve çelişme gibi rasyonel davranışlarını önleme fonksiyonunu göreceği gerekçesiyle uygun bulmuştur. Kınanan kötü saltanattır. Yoksa Allah rızası için yapılan, insanları Allah'a ibadete yönelten ve onun düşmanlarına karşı dini savaş açan saltanatta kötülenecek bir şey yoktur. Ona göre; saltanat asabiyettin neticesidir: *"Saltanat, daha çok, asabiyetin doğal amacıdır ve ondan doğmuştur, isteğe bağlı değil zorunludur"* demektedir. Anlaşıldığı kadarıyla İbni Haldun Peygamberimizin saltanatı ve sultanı kınamasını olumlu olarak izaha çalışmıştır.

Müslümanlar arasında sürüp giden tarihi Ali ve Muaviye çatışmasına değinir: "*Asabiyetin icabı olarak Ali ile Muaviye arasında bozgunculuk baş gösterdikten sonra bile her iki taraf dini anlayışına göre hareket ederek hak yolundan ve içtihatlarından ayrılmadılar. Savaşları dünyevi amaçlar için olmadığı gibi sapkınlığı üstün kılmak, kin ve öç alma duygusuyla da değildi*" ve "*Her iki taraf amaç ve niyetleri ile doğru yol üzere idiler*" sözleriyle İbn Haldun, ulemanın geçmişten aktarılan delillerle savunduğu hilafeti saltanata dönüştüren Muaviye'yi sosyoloji ile savunur. Ali ile Muaviye arasında ortaya çıkan ilk bozgunculuk savaşını asabiyetin zorunlu sonucu görür.

Asabiyete sahip güçler, sosyal bağların doğurduğu dayanışmanın sonucunda saltanatı meydana getirir. Mezhepler arası çatışmalar bu asabiyetin egemenlik kavgasıdır. Sosyal dayanışmanın temeli olan asabiyete sahip olmayanlar bir ideal için kavga yapamaz. O, aynı soydan olanlarda bulunduğu gibi cemaatçilik ve grupçulukla da elde edilebilir. Cemaatler bireysel ve toplumsal kimliklerin ayrışmasıdır. Mensubiyet duygusuna sahip cemaatlerin, üyelerini korumak özelliği vardır. Üyelerini kollektif ve anonim bir kimlik içinde tutarak aynılaştırır ve onların potansiyelini örgütler. Orada birey kendisine, kendisini toplumsal bir aktör olarak kanıtlamak imkanı bulur işte başarıya ulaştıran temel budur (Kahveci, 1996: 206-211).

İbn Haldun'a göre devlet, hal ve şartların değişmesiyle değişikliğe uğrar. Bir devlet yükselme, duraklama ve gerileme hallerini geçirir. En sonra da yıkılır. Devletin devamlılığı insan hayatına benzer. İnsan topluluğunun geçireceği bu evreleri önlemeye imkân yoktur. İbn Haldun'a göre bir devlet şu beş olguyu yaşar:

1- Göçebelikten zafere ulaşmak.
2- Alınmış yerlerdeki kavimlere hükmetme. İktidarın sağlamlaştırılması, köleler sınıfının ve sanatların doğması.
3- Büyük şehirlerin kurulması. Zenginliğin artması. Çiftçilik ve ticaretin gelişmesi.
4- Yönetenlerin barış ve esenlik yolunu seçmesi. Başka ülkelere göz dikmemesi ve geçmiş milletlerin tecrübelerinden yararlanması.

5- Yönetenlerin eğlenceye ve haksız işlere yönelmesi. Bu hale düşünce devletin çökmesi bir gün kesinleşir (Çubukçu, 1989: 82; Göze, 1986: 92-95).

Bu Alt başlık altında daha incelenmesi gereken Lahika şeklinde sunulan "Siyasetnameler" bulunmaktadır. Ancak araştırmanın hacmini daha fazla büyütmemek için bu kadarla yetinilmiştir. Ayrıca Meşrutiyetten beri Türk Siyasal Hayatında önemli roller oynamış Çağdaşlaşma, İslamlaşma ve Türkleşme fikirleri ile ilgili çalışmalar da ayrı bir inceleme konusu olacak kadar çoktur. Bu nedenle onlara da yer veremedik.

4.1.3. Evrensel Siyaset Bilimi Alanına Katkı Yapan Araştırmalar Aşaması

Bahsettiğimiz Türk-İslâm felsefecileri ile ilgili dönemleri değerlendirirken tüm bilimlerin felsefe içerisinde geliştiği ve felsefecilerin bugün tamamen ayrı kabul edilen birçok bilim dalında bilgi ve yapıt sahibi olduğu unutulmamalıdır. Biz genel olarak bu felsefecilerin felsefi/siyasal yönlerini göz önüne alarak değerlendirmelerde bulunacağız. Bunu yaparken de mümkün olduğu kadar genel değerlendirmeler yaparak fazla ayrıntıya girmeyeceğiz. Bu alt başlıkta bahsedilen bilgiler tercümeler ve özgün Türk-İslâm kültürü ile üretilen bilgilerin Lâtince ve Batı dillerine tercümeleri ile Batı kültür ve medeniyetine olan katkısına değinilecektir.

İslâm kültürünün Batı'ya tesirinde çeviri faaliyetlerinin rolü büyük olmuştur. Bu çeviri faaliyetleri 1130-1150 yılları arasında İspanya'da Tuleytula şehrinde başlamıştı. İspanya başpiskoposu olan Raymont, İslâmî eserlerin Latinciye çevrilmesini arzu ediyordu. Bunun için bir çeviri okulu kurdu. Bu okulun başına da Dominic Gundisalvi'yi getirdi. Burada Farabî, İbn Sina ve İbn Rüşd'ün fikirleri Batı dünyasına tanıtıldı. Birçok Arapça yapıtların Latinceye çevirtilmesi sağlandı. Aristo'nun eserlerini açıklayan Arapça yapıtlar da Batı'ya tanıtıldı. 1215 yılında II. Frederick imparator oldu. Bu imparator Sicilya Krallığını yeniden örgütlemeye önem verdi. Frederick Haçlı Seferleri esnasında İslâm uygarlığına hayran kalmıştı. Bu uygarlığın Batılılarca da bilinmesini istiyordu. Bu nedenle 1224 yılında Napoli'de bir üniversite kurdu. İslâm düşünürlerinin düşünceleri ve yapıtları kısa zamanda Bolonya ve Padua Üniversitelerinde yaygın hale geldi. Hele İspanya'daki çeviriler sayesinde İbni Rüştçülük Fransa'da bile tesirini gösterdi. İslâm felsefecilerinin yapıtlar Paris ve Montpélier Üniversitelerine kadar girdi. XIII. Yüzyılda İbn Rüşd'ün fikirleri Oxford'da yayıldı. Kilise mensupları İslâm düşünürlerinin fikirlerinin Batıda yayılmasından memnun olmadılar. Çünkü İbn Rüşd, akılcı ve gözlemci idi. Aristo'nun fikirlerinden faydalanmıştı. İbn Rüşd'ün fikirleri Batı kiliselerinin otoritelerini sarsıyordu. Kiliseler ise koyu fikir karanlıkları içine gömülmüştü. Akıl, ahlâk ve imana çok

önem veren İslâm dininin üstünlüğü, papazları memnun etmiyordu. Bu sebeple İslâm düşünürlerinin fikirlerinin Batı'da yayılmasını önlemeye çalıştılar. Buna rağmen İslâm bilginlerinin felsefe, tıp, fizik, astronomi ve din hakkındaki bir çok görüşleri Batı Üniversitelerinde iyice tanındı. Esasen Ortaçağ'da İslâm uygarlığı, Batı uygarlığından çok üstündü. Doğu kültürü ve tekniği, Batı'yı her alanda etkiledi. Hatta Rönesans'ın doğmasında başta İbn Rüşd olmak üzere İslâm düşünürlerinin etkisi çok olmuştur. İslâm düşünürleri arasında, Latinceye kitabı çevirilenlerin başında İbn Rüşd gelir. Onun tanınmış eseri Külliyât, Tehâfut at-Tehâfut ve Aristo'yu açıklayan yapıtları Latinceye çevirildi. Saint Thomas (Ölm. M. 1274) üzerinde büyük etkisi bulunan Türk filozofu Farabî (Ölm. H.339/M.950)'nin de bazı yapıtları Latince'ye çevirilmiştir. Ayrıca bu İslâm felsefecisinin Albertus Magnus üzerine etki yaptığı da bilinmektedir. Türk düşünürü olan İbn Sina (Ölm. H.428/M.1037)'nın Şifâ'sı, Necât'ı ve Kitâb an-Nefs'i de Latince'ye çevrilmiş yapıtlar arasındadır. Al-Kânûn fi't-Tıbb'ı ise doktorluk alanında Batı üniversitelerine yüzyıllar boyunca ışık tutmuştur. Bu felsefecimizin de gerek Saint Thomas ve gerekse Albertus Magnus üzerinde etkisi inkârı güç bir gerçektir (Çubukçu,1989: 119-120).

Gerçekten de Aristoteles'in yapıtlarının İbn-i Rüşt (Avéroés) ve İbn-i Sina tarafından batıya tanıtılması ortaçağ düşüncesinde önemli gelişmelere neden olmuştur. St. Thomas Aristoteles'in görüşlerini Hıristiyan dininin ilkeleriyle uzlaştırmak istemiştir (Göze, 1986: 78-79).

Aristo'dan uzun yüzyıllar sonra, siyaset biliminin ikinci öncüsü görünümüyle ortaya çıkan kişi, Tunuslu bir İslâm düşünürü oldu. Bazı batılı kaynakların, "sosyolojinin kurucusu" saydıkları İbn Haldun (1332-1406), devlet ve iktidar kavramlarını bilimsel bir yaklaşımla incelemiştir. Oysa aynı çağın batılı Hıristiyan düşünürleri, olaya dinsel bir açıdan bakıyorlar ve açıklamalarını tanrısal iradeye dayandırıyorlardı (Kışlalı, 1998: 5).

İbn Haldun toplumların oluşum, gelişim ve çöküşünün açıklamasını yaparken gözlemlerine dayanmış, tarihsel olayları neden-sonuç bağlantısı kurarak bilimsel yöntemde incelemiştir. Tarihin yasalarını bulmağa çalışan İbn Haldun'a göre doğal durum zararlı olduğundan insanlar bir liderin emrinde toplanarak toplum halinde yaşarlar ve bir liderin emrinde toplanırlar. Bu görüşüyle Kuzey Afrikalı düşünür, İngiliz Hobbes'dan önce insanın doğal durumundan toplumsal hale geçişini açıklamaktadır. Devletler ve uygarlıkların tıpkı canlı varlıklar gibi doğup, gelişip, bir gün yok olduklarını ileri süren İbn Haldun, ondokuzuncu yüzyıl organizmacılığının (Spencer) öncülüğünü de yapmaktadır. Toplumları siyasal gelişmeleri açısından üçe ayırmıştır: bedevilik, kabile toplumu, site devleti... Kuruluş halindeki toplumun lideri, toplumca benimsenmiş ulu bir kişidir. Bu vurgulama ile İbn Haldun, Weber'in karizmatik lider tipinin öncülüğünü yapmıştır. İbn Haldun görüşlerini içeren "Mukaddime" adlı yapıtını

parlak Arap uygarlığı dışarıdan gelen saldırılar ve iç gerilimler sonucunda çökerken yazmıştır. Prof de Boer, "Halefsiz ve selefsiz" bu doğu, bilgininin çok alçak gönüllü olduğunu gerçekte kendisinden sonra gelen yazar ve araştırmacıların onun görüşlerine büyük önem vererek geliştirdiklerini ileri sürmüştür (Çam, 1998: 42).

İslâmî ilimlerin çeşitli dallarında, otorite olan Gazzalî (Ölm. H.505/M.1111)'nin bazı yapıtları Latince'ye çevrilmiştir. Ayrıca felsefecilerin hatalarını gösteren Tehâfut al- Falâsife yapıtına karşılık vermek üzere İbn Rüşt (Ölm. H.595/M.1198) Tehâfut al-Tehâfut'ü yazmıştı. İşte İbn Rüşd'ün bu eseri Latince'ye çevrilince, Batılılar Gazzalî'nin felsefeciler hakkındaki fikirlerini öğrendiler… Gazzalî'nin şüpheden sağlam imana geçiş konusundaki fikirleri ile Montaigne (Ölm. M. 1592), Descardes (Ölm. M. 1650), Pascal (Ölm. M. 1662), ve Davit Hume (Ölm. M. 1776),'nun görüşleri arasında bir karşılaştırma yapıldığı zaman, İslâm felsefecisinin bu düşünürlere öncülük ettiği akla geliyor (Çubukçu, 1989: 121).

Tarihçiler genellikle Orta Çağ'ı "karanlık çağ" olarak nitelendirirler. Oysa bu değerlendirme sadece Hıristiyan dünyası için geçerliydi. Toplum yaşamına tamamen egemen olan kilise, dinsel dogmaların baskısı altında, özgür düşüncenin ve bilimin gelişmesini önlemişti. Aynı dönemdeki İslâm dünyası ise, bir çok önemli bilgin yetiştirdi. Çünkü Hıristiyan dünyasındaki bağnazlık, o dönemdeki İslâm dünyasında yoktu (Kışlalı, 1998: 248).

Bütün bu gerçekler gösteriyor ki Müslümanlar Ortaçağ'da büyük bir uygarlık kurmuşlardır. Bu uygarlık Avrupa'yı etkilemekte gecikmemiştir. Avrupalılar Müslümanların gerek teknik ve gerekse fikir alanındaki üstün medeniyetlerinden yararlanmak gereksinimini duymuşlardır. Rönesans'tan sonra Avrupa, daha hızlı adımlarla ilerlemeye başlamıştır. Bunun başlıca nedenleri arasında matbaacılığın ilerlemesi, Yeni Dünya'nın keşfi, ateşli silahların gelişmesi, ticaret yollarının değişmesi, sanatta yükselme ve kilise tutuculuğunun yıkılması vardır (Çubukçu, 1989: 121). Türk felsefesi gelişimini 1574 yılına kadar sürdürdü. Bu tarihten sonra felsefenin katı görüşler nedeniyle medreselerde yasaklandığını, pozitif bilimlere en az derecede yer verildiğini görüyoruz. Ancak ulusumuz, medreselerde söyleyemediği felsefesini, tasavvuf şiirlerinin dizelerinde devam ettirmiştir (Çubukçu, 1989: 7).

Çağdaş Siyaset Biliminin Gelişimi Açısından

Bu başlık altında, genel olarak, Türkiye'deki, çağdaş siyaset biliminin gelişimine değinilerek, "Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi" ve "İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi" hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra konu bir önceki başlıktaki sınıflandırmaya uyularak, "Çeviri ve Taklit Aşaması", "Özgün Yerli Bilgileri Kullanan

Araştırmalar Aşaması" ve "Evrensel Siyaset Bilimi Alanına Katkı Yapan Araştırmalar Aşaması" şeklinde alt başlıklara ayrılarak incelenmiştir.

Genel Olarak: Siyaset Biliminin Türkiye'deki, "Siyasal Düşüncelerin Gelişimi Açısından" seyrini bir önceki alt başlığımızda incelemiş bulunduk. Siyaset Biliminin Türkiye'deki, "Çağdaş Siyaset Biliminin Gelişimi Açısından" seyrini incelerken başlangıç sorunu ile karşılaşılmaktadır. Başlangıç olarak 18.yy'daki gelişmeler kabul edilebilir. Ancak bu durumda yine ağırlıklı olarak Siyasal Düşünceler Tarihi karşımıza çıkmaktadır. 19 yy'daki Jön Türkler Hareketini, Batıcılık, İslamcılık, Türkçülük hareketlerini esas alsak; bunlar da tam anlamıyla Siyaset Bilimi olarak değil, Türk Siyasal Hayatı içerisindeki fikir akımları olarak değerlendirilebilir. Bu da bir bakıma Türk Siyasal Düşüncesi'nin devamı niteliğinde sayılır. Amerika'da başlayan çağdaş gelişmeler, önce Fransa'da etkisini göstermiştir. Daha sonra bu ülkelerdeki farklı yaklaşımları birleştirmek ve ortak bir Siyaset Bilimi konu kapsamı için 1948 yılında UNESCO tarafından değişik ülkelerden katılan Siyaset Bilimcilerinin oluşturduğu bir toplantı yapılarak Siyaset Biliminin içeriği konusunda uzlaşmaya varılmıştır.

Türkiye açısından çağdaş Siyaset Biliminin başlangıcını bu içerik belirlenmesi tarihi olan 1948 tarihinden sonra; 23 mart 1950 tarihinde Siyasal Bilgiler Fakültesinin kuruluşu gerçekleşmiştir. Bu nedenle Çağdaş Siyaset Biliminin Türkiye'de başlangıcını 1950 tarihinde başlatmak daha uygun olacaktır.

Ali Yaşar Sarıbay, "Siyasal Sosyolojinin Türkiye'deki Fikri Temelleri" hakkında bilgi verirken; Türkiye'de siyaset bilimi'nin çağdaş anlamda gelişimi hakkında özetle aşağıdaki ışık tutucu bilgileri vermektedir (Sarıbay, 1996: 18-23).

"Türkiye'de siyasal düşünce ve siyasal yazılarını inanılmayacak kadar gelişmiş bir tarihçeye sahip" olmasına; hatta "Osmanlı İmparatorluğu süresince yazılmış eserlerin en orijinallerinin siyasal alanda" bulunmasına karşın, felsefi yaklaşımın hakim olduğunu görüyoruz. Çünkü esas itibariyle Osmanlılarda siyasal düşünce siyasal gücün kullanılması ve otoritenin kabulü için gerekçeler yaratma sorunu ile ilgili olmuştur ki, bunun özünde yatan yaklaşım siyasal felsefeciliktir. Gerek İttihat ve Terakki döneminde, gerek Milli Mücadele ve Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında "Siyasal ilimlere konu olacak bir çok malzeme ortaya çıkmakla beraber siyasal ilimlerin ilim olarak gelişmesinde büyük başarı sağlanamamasının" bizce en önemli sebebi, söz konusu yaklaşımın hakimiyetinin kırılmamış olmasıdır (Karpat, 1971: 67).

Bu bakımdan önemli bir aşama "Siyasi Bilgiler Okulu"nun (SBO) 1948 yılında Ankara Üniversitesi bünyesine Fakülte olarak kabul edilmesiyle gerçekleşmiştir. Okul bundan böyle "Siyasal Bilgiler Fakültesi" adını taşımağa başlamıştır. Böylece, hem siyasal ilimlerin

bilimselleşmesini sağlayacak, hem de söz konusu kurum içinde ileri ki yıllarda siyaset sosyolojisini bir disiplin olarak ortaya çıkartacak süreç başlamış oluyordu.

Bu süreç içinde 1950'li yıllarda, ikinci Dünya Savaşından sonra artmaya başlayan Amerikan siyasal etkisi ve kültürel rolünün Türkiye'de de yoğunlaşmasıyla beraber, S.B.F., ders programında köklü değişiklikler yapma gereksinmesini duymuş, bu doğrultuda ilk adımı atmıştır. Bu tarihe kadar S.B.F. taşıdığı isme karşın, Avrupa Üniversitelerinin klasik hukuk öğretimi programlarının, ekonomi ve maliye disiplinlerinin bir karmasının uygulayıcısı olmuştur. 1859 yılında Fransa'dan esinlenerek kurulmuş olan bu yüksek öğretim kurumu, kamu yönetiminin üst kademe yöneticilerini, diplomatik temsilcilerini vd. yetiştirme işlevini üstlenmişti. Üniversiteler bir kurum haline gelince, bu defa personel yetiştirmenin ötesinde bilimsel araştırmalara girişme zorunluluğunu benimsemişti. Böylece 1950'lerin başında Anayasa Hukuku, Kamu Yönetimi gibi dersler okutan Bahri Savcı ve Yavuz Abadan bu derslere daha çok siyaset bilimine yönelik bir içerik kazandırmaya girişmişlerdir. Örneğin Y. Abadan yayınladığı Amme Hukuku ve Devlet Nazariyeleri (1952), adlı kitabın birinci kısmını "Kamu Hukuku Kavramı", "Devletin unsurları ve işlevleri" gibi konulara ayırırken, ikinci kısımda "parti doktrinleri"ne yer vermiştir. Hiç kuşkusuz bu tür toplayıcı bir yaklaşımın siyaset bilimini tam anlamıyla yerleştirdiğini söyleyemeyiz. Yine de ülkemizde siyasetin salt hukuki bir yaklaşımla incelenemeyeceği düşüncesinin belirmesi bu tür erken dönem çalışmalarının katkısıyla olmuştur.

S.B.F.'de olsun, diğer kurumlarda olsun, hukuk yaklaşımını benimseyenleri siyaset bilimi içerikli çalışmalara yönelten önemli etken de 1950'de çok partili siyasal hayata geçişle yaşanılan rejim değişikliğinin doğurduğu yeni toplumsal ve siyasal oluşumların zorlamasıdır. Hukuk çerçevesinin bu oluşumları tam anlamıyla kavramada yetersiz kalmış olması, siyaset bilimi çerçevesine bir rağbet yöneltmiştir. Nitekim, Türk siyaset bilimini sağlam temellere oturtmada büyük emeği geçen Tarık Zafer Tunaya, 1952 yılında yayınladığı "Türkiye'de Siyasal Partiler" adlı kapsamlı kitabının 'Önsöz'ünde bu durumu şöyle açıklamaktadır: "…memleketimiz tarihinin hiç bir devresinde rastlamadığı demokratik inkişaflar içinde bulunmaktadır. Ve asıl bu senelerde, hayli geç kalmış olmakla beraber bizim için yeni hadiselerin şimdiye kadar karşılaşmadığımız zorluklar tevlid ettiği ve edeceği buhranlı senelerde memleketimizin siyasal partilerini ve dokunulmamış taraflarını, ileri ki inkişaflarını tayin ve tahmin bakımlarından bilmek lüzumu ve mecburiyeti vardır... Siyaset İlmi (Political Science - Science Politique) adında yeni bir branşın üniversite kürsülerinde inkar edilmez ve muzafferane bir gelişme kaydetmekte bulunması, bizimde kendi sahamızda bu modern gidişe ayak uydurmak ve yardım vazifemizi meydana çıkarmaktadır".

Tunaya'nın sözünü ettiği bu modern gidişe "ayak uydurmak" çabaları S.B.O.'nun fakülteye dönüştürülmesinden sonra daha da hız kazanmıştır. Bu kurum yeni kimliğine kavuşunca da, Avrupa'daki bilim anlayışına uygun olarak lisans düzeyinde belirli uzmanlık alanlarının gelişmesine olanak tanıyan uzmanlık şubeleri sistemine son vermemiştir. Böylece yüksekokul bulunduğu sırada kurulmuş olan maliye, diplomasi, idari bilimler şubelerinin gelişmesi yeni boyutlar kazanmış; çağdaş bilimsel gereklere uygun yeni uzmanlık dalları, tek bir ana konu etrafında örgütlenmiş bulunan fakültelere oranla daha kolay yerleşmiştir. Dolayısıyla S.B.F.'de "Siyaset Bilimi", "Siyasal Teoriler", "Mukayeseli Devlet İdareleri", vd. dallar bu sayede kökleşebilmiştir. Belirtmek gerekir ki, bu gelişimi hızlandıran bir takım dış etkenler de rol oynamıştır. S.B.F.'nin 1952'de Birleşmiş Milletlerin önerisi üzerine kendi bünyesinde "Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü"nü kurması bu etkenlerin başında gelenlerden bir tanesidir. Söz konusu Enstitünün kurulmasıyla beraber bir gurup Anglosakson bilim adamının gayretiyle normatif anlamda idare hukuku anlayışının ötesinde devlet düzeneğinin işleyişini siyaset bilimi kavramlarıyla anlamaya çalışan yeni bir disiplin olarak "Kamu Yönetimi" popülerlik kazanmaya başlamıştır. Yine S.B.F.'nin 1955-59 yılları arasında "Amerikan Yardım Programı"nın bir sonucu olarak New-York Üniversitesi ile organik bir işbirliği oluşturması ders programını bu çerçevede gelen uzmanlarla birlikte gözden geçirmesi Anglo Amerikan siyaset bilimi kavramlarının ve anlayışının iyiden iyiye yerleşmesine yol açmıştır. 1960'dan sonra ise, bu kez UNESCO'nun yardımı ile yine S.B.F.'ne bağlı olarak Basın Yayın Yüksek Okulu'nun kurulması, zorunlu olarak siyasal iletişim kavram ve kuramlarına yeni alanlar açmıştır. Ayrıca gene bu dönemlerde S.B.F. İdari İlimler Enstitüsüne bağlı "Halkoyu Araştırma Grubu (SİHAG)", seçmen davranışı, kitle iletişim araçlarının etkinliği, vb. konularda sınırlı da olsa görgül araştırmaların yapılmasına olanak sağlamıştır. Örneğin Nermin Abadan – Unat'ın 1966 yılında yayınladığı *Anayasa Hukuk ve Siyasi Bilimler Açısından 1965 Seçimlerinin Tahlili* adlı kitabı bu çerçevede ortaya çıkan ilk kapsamlı çalışma olmuştur. Yazar bu çalışmada, bir yandan seçimin hukuki temellerini ve siyasal süreç olarak seçim mücadelesinin çeşitli aşamalarını; öbür yandan Eskişehir ve Diyarbakır'da 270 kanaat önderini kapsayan bir görgül araştırma ile siyasal partilerin profili ve siyasal parti adaylarının sosyal kökenlerini ayrıntılı bir şekilde incelemiştir.

Abadan – Unat'ın bu çalışması, aynı zamanda S.B.F. içinde siyaset sosyolojisini temel alan bağımsız bir kürsü kurulmasının da gerekçesini oluşturmuştur. S.B.F.'nde bu şekilde bir gelişme seyri gösteren siyaset sosyolojisi, diğer kurumların öğretim programlarında da yer edinmiştir. Örneğin, ODTÜ'de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde; Türk yönetimine geçtikten sonra Boğaziçi Üniversitesinde, nihayet 1975'te Bursa (Uludağ) Üniversitesinde (İstanbul İktisat Fakültesi Siyaset İlmi Kürsüsünün patronajı altında) siyaset sosyolojisinin

kapsamına giren konularda dersler konulmuş, araştırmalar yapılmış ve konunun uzmanlarının yetiştirilmesine başlanmıştır.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi: Türkiye'de Siyaset Biliminin çağdaş anlamda gelişmesinde Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin ayrı bir yeri vardır. Bu bakımdan S.B.F.'nin kısaca tarihine değinmekte yarar vardır.

Temelini 1859'da İstanbul'da *Mektebi Mülkiyei Şahane* adıyla açılan eğitim kurumu oluşturur. Kaymakam ve nahiye (bucak) müdürü yetiştirmesi amaçlanan bu kuruluş, Dahiliye Nezaretine (İçişleri Bakanlığı) bağlı olarak etkinlik gösterirdi. Başlangıçta öğretim iki yıldı. Bu süre, 1877'de beş yıla çıkartılarak kurum yüksekokul düzeyine getirildi.1883'te okula yatılı öğrenci de alınmaya başlandı. 1892'de öğretim süresi altı yıla çıkarıldı. 1902-1903 ders yılında yatılılığa son verildi. 1908' de adında değişiklik yapılarak *Mektebi Mülkiye* diye anılmaya başlandı. Okul 1915'te kapatıldı. 1918'de yeniden açıldı. 1920'de statüsünde değişiklik yapılarak Maarif Nezareti'ne (Eğitim Bakanlığı) bağlandı. İstanbul'un işgalden kurtulması üzerine, Ankara hükümeti okulu kendi Maarif Nezareti'ne bağladı (1922). Okulun Ankara'ya taşınması için 1934'te Cebeci semtinde yapımına başlanan bina 1935'te tamamlandı. Aynı yıl Atatürk'ün isteği doğrultusunda *Mülkiye Mektebi*'nin adı *Siyasal Bilgiler Okulu*'na çevrildi. Öğretim süresi dört yıl olarak saptanan okul, Ankara'da etkinlik göstermeğe başladı (1936). 1946 ve bu tarihi izleyen yıllarda kuruma yeni bir statü kazandırılması için çalışmalar yürütüldü. 23 Mart 1950 tarih ve 5627 sayılı yasayla okul fakülteye dönüştürülerek Ankara Üniversitesi'ne bağlandı. 1956'da doktora programı yürürlüğe konuldu. 1956-1957 ders yılından 1967-1968 ders yılı sonuna kadar, geçen on yıl içinde, 38 öğrenci gerekli doktora sınavını başarmışlar; tezlerini savunup kabul ettirerek "Siyasi İlimler Doktoru" unvanını kazanmışlardır (Çankaya, 1968-1969: 664). Bunlardan 24 kişi maliye ve iktisat, 14 kişi ise idare ve siyasi ilimler konularında tezlerini hazırlamışlardır (EK.4). 1965-6 ders yılında fakülteye bağlı bir Basın ve Yayın Yüksekokulu öğretime başladı. 1983'de yükseköğretim kurumlarını düzenleyen 2809 sayılı yasayla Ankara Üniversitesi yeniden düzenlenirken Basın ve Yayın Yüksekokulu S.B.F.'nden alınarak rektörlüğe bağlandı. S.B.F., 1992-3 öğretim yılında 6 anabilim dalından (Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, İktisat, İşletme, Kamu Yönetimi, Maliye, Uluslararası İlişkiler) oluşmaktadır (Büyük Larousse,: 10608).

Siyaset biliminin ülkemizde gelişmesine önemli katkıları olan ikinci bir kurum da İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'dir. Bu fakülte hakkında da kısa bilgi vermekte yarar vardır.

İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi: Kamu Yönetiminin akademik bir disiplin olarak ilk defa Osmanlı Devletinde ele alındığı ve devlet yöneticilerinin yetiştirilmeleri için dünyada ilk açılan okulun Osmanlı sarayında bulunan "Enderun" olduğu tarihi bir gerçektir.

Fatih Sultan Mehmed tarafından kurulan ve II. Mahmut devrine kadar devam eden Enderun, Osmanlı İmparatorluğu'nun ihtiyaç duyduğu üst düzey yöneticileri yetiştirmişti. Daha sonra II. Abdülhamid tarafından açılan Mekteb-i Mülkiye (Mülkiye-i Şahane)'nin de Cumhuriyet döneminde Ankara'ya nakledilmesi, İstanbul'u Enderun görevini üstlenebilecek bir mektepten mahrum bırakmıştı.

1933 yılında İstanbul Üniversitesi kurulurken ayrı bir siyaset bilimi fakültesine ihtiyaç duyulmamıştı. Bu disiplin içerisine giren konuların bir kısmı Hukuk Fakültesi, diğer bir kısmı ise daha sonra kurulan İktisat Fakültesi programlarında yer alıyordu.

Ancak bu eksiklik daima hissedilmiş ve İstanbul Üniversitesi bünyesinde yine Türk Yönetim Hayatında etkin olabilecek yöneticilerinin yetiştirilmesi için bir Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin kurulması düşüncesi; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, özellikle 1960'lı yılların sonuna doğru iyice kuvvetlenmeye başlamıştı. Bu düşünce ilk defa Hukuk Fakültesi Profesörler Kurulu'nda incelenip, kabul edilerek Üniversite Senatosu'na gönderilmiş ancak dönemin özelliği itibariyle teklif uzun süre görüşülememiştir.

Senato, 13 Ekim 1977 tarihli fakültenin kurulması kararını vermiş ve bu karar 15 Aralık 1977 günü Milli Eğitim Bakanlığı'nca onaylanarak kesinleşmiştir. Bu karara göre fakültenin kuruluş görevi Hukuk Fakültesi'ne verilerek çalışmalar başlatılmıştır.

Yeni fakültenin kurulması için kanunen gerekli olan yedi Öğretim Üyesi'ni Hukuk Fakültesi bünyesinden nakledilmesi işlemi, Üniversite Senatosu'nun 26 Nisan 1978 günkü toplantısında karara bağlanmış ve Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA, Prof. Dr. Ümit Yaşar DOĞANAY, Prof. Dr. Aydın AYBAY, Doç. Dr. Murat SARICA, Doç. Dr. Ali Ülkü AZRAK, Doç. Dr. İzzettin DOĞAN ve Doç. Dr. Ersan İLAL bir yıl için yeni fakültede görevlendirilmişlerdir.

Dekanlığa Tarık Zafer TUNAYA'nın seçilmesinden sonra fakülte ilk defa merkez binaya bağlı enstitüler bloğu yapılmıştır. Dersler ilk yıl, Hukuk ve İktisat Fakülteleri'nin bulunduğu blokta sağlanan derslikte sürdürülmüştür. Daha sonraki sabit bir yer bulma çabaları sonucu, eski adıyla "Bekir Ağa Bölüğü" olarak bilinen, İstanbul Tıp Fakültesi'ne bağlı Morfoloji Enstitüsü'nün kullanmakta olduğu bina, 12 Mart 1981 tarihli Üniversite Senatosu'nun kararı ile tamamen Siyasal Bilimler Fakültesi'ne ayrılmıştır.

Bilindiği üzere bugün İstanbul Üniversitesi merkez (Rektörlük) binası olarak kullanılmakta olan bina, Şeyhül Vüzera Serasker Mehmet Namık Paşa tarafından 1867-1872 yılları arasında

"Daire-i Umur-u Askeriye", yani Harbiye Nezareti (Genelkurmay Başkanlığı) olarak yaptırılmıştır.

Bugün fakültemizin bulunduğu bina ise esas binaya ek olarak Harbiye Nezareti Muhafız Kıtaları için yine aynı tarihte yapılmıştır. Bina, muhafız bölüğüne uzun yıllar komutanlık yapan Bekir Ağa'nın ismine bağlantılı olarak "Bekir Ağa Bölüğü" adıyla tanınmıştır.

1982 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Yüksek Lisans ve Doktora sınıfları öğrenime başlamıştır. Fakülte bünyesinde 18.03.1982 tarihinde Kamu Yönetimi Bilimleri Araştırma Merkezi kurulmuş ve faaliyete başlamıştır. Ayrıca Orta Doğu ve Balkanlar Araştırma Merkezi bünyesinde, AET/AB ile ilgili bir dokümantasyon birimi de bulunmaktadır. İlk kuruluşunda Siyasal Bilimler adını taşıyan fakülte, mezunlarının yasal bazı haklardan yararlanamamaları üzerine 22. 6. 1986 tarih ve 3286 sayılı kanunla **"**SİYASAL BİLGİLER" adını almıştır. 1983 yılından itibaren çıkmakta olan *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi* de isim değiştirerek *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* olarak çıkmaya devam etmektedir (İÜSBF 1989 Yıllığı: 7).

Fakülteye 1992 öğretim yılında Maliye, Uluslararası İlişkiler, İşletme ve İktisat bölümleri de eklenerek daha güçlü bir hale getirildi. Ancak 1999 Yılında Rektörlüğün tasarrufu ile İktisat, İşletme ve Maliye Bölümleri kapatılarak Fakülte iki bölüm haline getirildi.

4.2.1. Çeviri ve Taklit Aşaması

Ankara Üniversitesi; S.B.F. eğitimde Birleşmiş Milletler'in ve Amerikan hükümetinin (New York Üniversitesi) yardımından yararlanmıştır. Birleşmiş Milletler adına gelen Profesör Gunnar Heckscher, Fakültedeki öğrencilerin dar anlamda kamu yönetimi öğretimiyle kısıtlı tutulmayıp yönetkibilimle (siyaset bilimi)toplum bilimleri alanlarını da kapsaması gerektiğini belirmiştir (Mıhçıoğlu, 1988: 29-30).

O dönemde (1951-2) mezun olan 4. Sınıf siyasi şube öğrencilerinin gördükleri dersler şunlardır: Devletler Umumi Hukuku, Devletler Hususi Hukuku, İktisadi Doktrinler Tarihi, Diplomasi Muhabere, İktisadi Coğrafya, Siyasi Tarih, Dış Ticaret ve Gümrük Siyaseti, Türk Devrim Tarihi, Yabancı Dil, İhtisas Ödevi. Birinci sınıfta; Siyasi Tarih, dersi ikinci ve üçüncü sınıflarda da hukuk ağırlıklı dersler okutulmuştur. İlk üç yılda öğrencilerin okudukları derslerin %60,7'si hukuk konularını oluşturan 17 ders vardır.

S.B.F. yönetmeliğinde 1955 yılında Siyaset Bilimi ile ilgili derslerin saati 34'ten 1967 yılında yapılan yönetmelik değişikliği ile 36 saate çıkarılarak yeni gelişmelere yer verilmek istenmiştir.

New York Üniversitesi – S.B.F. işbirliği ile Kamu Yönetimi / Siyaset Biliminin konusuna giren 13 kitap tercüme ve hazırlanarak ortak yayın yapılmıştır. Ayrıca fakülteden Birleşik Amerika'ya küçümsenmeyecek sayıda genç bilim adamı gönderilerek kuruma güçlü bir öğretim üyesi kazandırılmasına katkıda bulunulmuştur (Mıhçıoğlu, 1988: 62). Bu gidenlerden bir kısının isimleri: Cemal MIHÇIOĞLU, Cemal AYGEN, İsmail TÜRK, Bülent DAVER, Reşat AKTAN, Hicri FİŞEK, Münci KAPANİ, İlhan ARSEL, Metin KIRATLI, Sait OBUT (MİMAROĞLU), Mehmet SELİK, Nejat ERDER, Atilla KARAOSMANOĞLU, Şeref GÖZÜBÜYÜK, Orhan TÜRKAY, Cevat GERAY, Ruşen KELEŞ (Mıhçıoğlu, 1988: 32).

Bu gidenlerin büyük bir kısmı yurda döndükten sonra kendi ilgi alanları ile ilgili olarak yapıtlar ortaya koymuşlardır. Bu yapıtlarda dikkati çeken noktaların başında, yararlandıkları kaynakçaların büyük kısmının yabancı olup, çeviri yapılarak yararlanılmış olması gelir.

Bülent DAVER, siyaset bilimi ile ilgili yerli yayın eksikliğini kendi yazdığı *Siyaset Bilimine Giriş* (1993) isimli ilk baskısı 1964 yılında yapılan kitabında şöyle belirtmektedir: "Bildiğimiz kadar, Türk dilinde ilk 'Siyaset Bilimine Giriş' kitabı olan bu deneme genel bir nitelik taşımaktadır... Türkiye'de pozitif bir siyasal bilim açısından yapılan ve özellikle ülkemizin sosyal ve siyasal yapısını incelemeyi konu edinmiş araştırmalar ve monografiler henüz pek azdır. Son birkaç yıldır sosyal bilimlerle uğraşan fakültelerde bu yönde değerli araştırmalar yapılmasına başlanmış olması Türk Siyasal Bilimi'nin geleceği için umut vericidir. Bu araştırmalar belli bir yoğunluk ve zenginlik kazanınca, Türk siyasal sistemi ve Türk siyasal hayatı hakkında sentetik ve sistematik bir eser yazılabilmesi mümkün olacaktır" (Daver, 1993: VII).

B. DAVER' in kendi yazmış olduğu eserin bibliyografyası "**Çeviri ve Taklit Aşaması**"na güzel bir örnek oluşturmaktadır. Kaynakçada Siyaset Bilimi ile ilgili toplam 144 eser önerilmiştir. Bunlardan (29) adeti Türkçe; (34) adeti Fransızca; (81) adeti de İngilizce'dir. Ayrıca önerilen (29) adet Türkçe kaynaktan (20) adeti de Türkçe'ye çevrilmiş yabancı dildeki siyaset bilimi ile ilgili eserlerdir. Bu örnekte de görüldüğü dibi Siyaset bilimi ile ilgili kaynakların 1/3'ü Türkçe 2/3'ünü ise Türkçe'ye tercüme edilen kaynaklar oluşturmaktadır (Daver, 1993: 293-304).

Münci KAPANİ; *Politika Bilimine Giriş* (1983) kitabını ise B. Dever'den 11 yıl sonra 1975 yılında hazırlamıştır. Bu kitabın kaynakçasında da 111 kaynak bulunmaktadır. Bunlardan (18) adeti Türkçe; (93) adeti yabancı dildeki kaynaklardır. Türkçe (18) kaynak içerisinden (3) adedi yabancı dilden Türkçe'ye çevrilmiştir (Kapani, 1983: 169-176).

Üçüncü bir örnek olarak; Ersin KALAYCIOĞLU'nun "*Çağdaş Siyasal Bilim Teori Olgu ve Süreçler"* (1984) isimli yapıtını örnek olarak verebiliriz. Bu yapıtta M. KAPANİ'den

yaklaşık 10 yıl sonra yazılmıştır. Bu kitabın kaynakçasında da 190 kaynak bulunmaktadır. Bunlardan (19) adeti Türkçe; (171) adeti yabancı dildeki kaynaklardır. Türkçe (19) kaynak içerisinden yabancı dilden Türkçe'ye çevrilen bulunmamaktadır. Yabancı kaynaklardan biri yazar tarafından; ikisi ise; İ.TURAN ile beraber hazırlanıp yabancı bilimsel dergilerde yayınlanmıştır (Kalaycıoğlu, 1984: 427-440).

Bu örnekler bize göstermektedir ki Türk Siyaset Bilimi ile ilgili bilgilerin yaklaşık olarak %80' i yabancı kaynaklı çeviri yoluyla elde edilen bilgilerdir.

Çeviri ve yoluyla bilgi edinilmesi aşamasına bazı kurumların katkıları oldukça fazla olmuştur. Kurucuları arasında; 1.Fethi Çelikbaş, 2.Fadıl Hakkı Sur, 3.Yavuz Abadan (30.06.1967 tarihinde vefat etmiştir), 4.Zeki M. Alsan, 5.Bedri Gürsoy, 6.Ahmet S. Esmer, 7.Sadun Aren, 8.Aziz Köklü, 9.Turhan Feyzioğlu, 10.Bahri Savcı, 11.Seha L. Meray ve 12.Suat Bilge' nin bulunduğu "Siyasi İlimler Türk Derneği" bunların en önemlilerindendir. Derdeğin tüzüğünün (EK.5) birinci maddesinde gayesi, "Siyasi ilimler sahasında çalışma ve araştırmalar yapmak, yapılan araştırmaları teşvik etmek ve yaymak gayesiyle "Siyasi İlimler Türk Derneği" adı altında ilmi bir dernek kurulmuştur" şeklinde açıklanmaktadır. Tüzüğün üçüncü maddesinde de faaliyetleri, "Dernek, ilmi kongre, konferans, anket ve müsabakalar tertip etmek, vesikalar toplamak ve neşriyatta bulunmak gibi faaliyet gösterir. İcabında Bakanlar Kurulu kararıyla mümasil çalışmalarda bulunan yerli ve milletlerarası müessese, dernek, üniversite ve kütüphanelerle muhabere ve münasebete geçer, ilmi temas ve mübadelelerde bulunur" şeklinde belirtilmiştir.

Bu derneğin 1960-1970'li yıllarda tercüme yoluyla siyaset bilimine kazandırmış oldukları yapıtların sadece listesini veriyoruz:

1.Woorrow WILSON, **Seçme Parçalar**,

2.Thomas JAFFERSON, **Seçme Parçalar,**

3. **Anayasa Üzerine Düşünceler:** Federalistlerin Makalelerinden Seçmeler,

4**.**Alex de TOCQUEVILLE, **Amerika'da Demokrasi,**

5.James BRYCE, **Amerikan Siyasî Rejimi**,

6.Henry B. MAYO, **Demokratik Teoriye Giriş**,

7.C.FREDRICH ve Z. BRZEZINSKI, **Totaliter Diktatörlük ve Otokrasi**,

8.Seymaur M. LİPSET, **Siyasî İnsan**,

9.W. GELLHORN, **Amerikan Hakları**,

10.Adam ULAM, **Bitmemiş Devrim**,

11.R. EMERSON, **Sömürgelerin Uluslaşması**,

12.D.KRECH ve R.S. CRUTCHFİELD, **Sosyal Psikoloji**,

13.K. R. POPPER, **Açık Toplum ve Düşmanları:I Platon'un Büyüsü**,

14. K.R. POPPER, **Açık Toplum ve Düşmanları:II Hegel ve Marx,**

15.G. SARTORI, **Demokrasi Teorisi,**

16.G. SABİNE, **Siyasal Düşünüş Tarihi: I İlk ve Orta Çağlar,**

17.G. SABİNE, **Siyasal Düşünüş Tarihi: II Yeni Çağ,**

18.G. SABİNE, **Siyasal Düşünüş Tarihi: III Yakın Çağ**,

19. B. WOLFE, **Devrim Yolu Üç Kişi: Lenin – Troçki – Stalin**,

20. Juan J. LINZ, **Totaliter ve Otoriter Rejimler**,

1980'li yıllardan sonra Siyasi İlimler Türk Derneğinin yayınları arasında bir duraklama görülmüştür. Bundan sonra 20 Şubat 1987 tarihinde kurulan Türkiye Demokrasi Vakfı ile bazı ortak yayınlar çıkarmışlardır. Bu yayınlardan bazıları;

1.Arend LIJPHART, **Çağdaş Demokrasiler: Yirmibir Ülkede Çoğunlukçu ve Oydaşmacı Yönetim Örüntüleri**,

2.G. BINGHAM POWELL, **Çağdaş Demokrasiler: Katılma, İstikrar ve Şiddet,**

3. Robert A. DAHL, **Demokrasi ve Eleştirileri**,

4. Robert A. DAHL, **Demokrasi Teorisine Geri Dönüş**, bunların haricinde vakıf kendi yayınlarını da çıkarmaktadır. Ancak son yıllarda vakfın yayın faaliyetlerinde azalma olduğu görülmektedir.

Son yıllarda siyaset bilimine tercüme yoluyla katkıda bulunan kurumlardan birisi de Liberal Düşünce topluluğudur. 26 Aralık 1992'de Ankara'da resmi olmayan bir şekilde kurulmuştur. Dernek olarak kuruluşunu ise, Nisan 1994'te tamamladı ve bu tarihten itibaren faaliyetlerine resmen başladı. Topluluğun amacı, çağdaş medeniyetin temelinde yatan fikri geleneklerin Türkiye'de tanıtılmasını sağlamak; piyasa ekonomisi, etik, özgürlük, insan hakları adalet, barış, eşitlik, hoşgörü, hürriyetçi demokrasi gibi insanların güven düzen ve refah içerisinde yaşamasını sağlayan değerlerin ve kurumların anlaşılmasına ve benimsenmesine yardımcı olacak çalışmalar yapmak; vatandaşlarımızın düşünme ve yargılama yeteneğini geliştirmek için başvurabilecekleri fikri, felsefi, emprik kaynakların oluşumuna katkıda bulunmak; dernek amaçlarına uygun araştırma ve inceleme faaliyetlerinde bulunan kimselere maddi ve manevi destek sağlamak ve buna benzer faaliyetlerde bulunmaktır. Bu amaçlar doğrultusunda Liberte yayınları çıkarılmaktadır. Özellikle liberal düşünce temelli, özgürlük, demokrasi, ifade özgürlüğü, sivil toplum, devlet, despotizm, Türkiye ve Uluslar arası ilişkilerle ilgili yapıtları tercüme yaptırarak siyaset bilimi alanına katkıda bulunmaktadırlar.

Yine sosyal bilimlerin bir özelliği olarak buradaki ayırım dönemlerini de bıçakla keser gibi bir tarihte bitirip diğer aşamaya geçilemeyeceğini belirtmekte yarar görmekteyiz. Örneğin

özgün yerli bilgileri kullanma aşamasında iken dahi tercüme yolu ile kazanılan bilgi aşaması devam etmektedir. Bu diğer ülkelerdeki siyaset bilimcilerin ürettikleri bilgilerden yararlanmanın kaçınılmaz sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2.2. Özgün Yerli Bilgileri Kullanan Araştırmalar Aşaması

Özgün yerli bilgileri kullanma aşamasına yukarda verdiğimiz ders kitapları örneği ile devam edebiliriz.

Ahmet Taner KIŞLALI; "*Siyaset Bilimi*" isimli kitabını 1987 yılında hazırlamıştır (1992). Bu kitap bir giriş, üç ana bölüm ve dokuz alt bölümden oluşmaktadır. Kitap kendinden öncekilerden farklı olarak her ana bölüm veya alt bölümden sonra seçilmiş kaynakça vermektedir. Bu da bize siyaset bilimi ile ilgili artık yerli ve yabancı kaynakların çoğaldığını göstermektedir. Giriş "Siyaset Bilimi Nedir?" olarak belirlenmiştir. 17 sayfa olan bu giriş bölümünün sonunda bir genel kaynakça konulmuştur. Bu kaynakçada toplam (22) adet kaynak belirtilmiştir. Bunlardan (8) adeti yabancı dil kaynaktır. (14) adeti ise Türkçe kaynaktır. Türkçe kaynakların içerisinden sadece (5) adeti yabancı dilden Türkçe'ye çevrilen kaynaktır, geri kalan (9) adet Türkçe yazılmış kaynaktır. Örnek olarak verilen bu bölümde de görüldüğü gibi Türkçe kaynak oranı yabancı kaynak oranını geçmiştir. Aynı şekilde de Türkçe Kaynaklar içinde yerli kaynak sayısı tercüme kaynak sayısını geçmiştir.

İkinci bir örnek olarak da Ali ÖZTEKİN'in "*Siyaset Bilimine Giriş"* 1993 yılında hazırlanmış kitabını gösterebiliriz. Bu kitap da önceki kitap gibi bölümler şeklinde hazırlanarak (8) bölümden meydana gelmiştir. Her bölümün sonunda dipnot şeklinde kaynakça belirtilmiştir. Ayrıca kitabın sonuna genel bir kaynakça konmuştur (Öztekin, 1993: 264-269). Bu kaynakçada toplam (88) adet kaynak belirtilmiştir. Bunlardan (3) adeti yabancı dil kaynaktır. (85) adeti ise Türkçe kaynaktır. Türkçe kaynakların içerisinden sadece (4) adeti yabancı dilden Türkçe'ye çevrilen kaynaktır, geri kalan (81) adet Türkçe yazılmış kaynaktır. Bu örnek de göstermektedir ki, siyaset bilimi "Özgün Yerli Bilgileri Kullanan Araştırmalar Aşaması"na geldiğini rahatlıkla belirtebiliriz.

Bu aşamada Türk Sosyal Bilimler Derneği (EK.6)'nin 1967'den itibaren yaptırmış olduğu; araştırmalar, bilimsel toplantılar, ulusal sosyal bilimler kongreleri (6 defa), Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi Sempozyumu ve yapmış oldukları yayınlar da "Özgün Yerli Bilgileri Kullanan Araştırmalar Aşaması"na dahil edilebilecek çalışmalardır (Türk Sosyal Bilimler Derneği, 1996: 1-22).

Üniversitelerimizde özellikle sosyal bilimler enstitüleri bünyesinde yapılan tezler (EK.7), TODAİE bünyesinde yapılan KYUP tezleri de özgün bilgileri kullanma aşamalarına örnekler olarak verilebilir. Bu tezlerden bir çoğu kitap olarak basılarak okuyucuların yararına sunulmaktadır. Daha sonraki bölüm içerisinde bu çalışmalardan ve konularından isimlerle örnekler verilecektir.

Ülkemizde siyasal bilimler kapsamına giren konular üzerinde araştırmalar yapan, yaptıran, konferanslar düzenleyen, yayınlar yapan kurumlar, akademik kurumlarla sınılı değildir. Uzun yıllar varlığını sürdüren kuruluşlar arasında Dış Politika Enstitüsü, Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (SİSAV), İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV), Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı (TESEV) adlı vakıflar bulunmaktadır (Turan, 1997: 190). Yine bunlara ilave olarak, Türk Demokrasi Vakfı (TDV), Konrat Adeneur Vakfı (KAV), Türkiye Sanayici ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD) ve Liberal Düşünce Topluluğunun yaptırmış olduğu araştırmalar ve projeler örnek olarak verilebilir.

Türkiye Bilimler Akademisi (EK.8), Eylül 1993'te yürürlüğe giren 497 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kuruldu. Kurucu üyelerin başbakan tarafından atanması, ilk genel kurulun oluşturulması, Başkan ve Akademi Konseyi'nin seçilmesi, Başkanın atanması sonuçlandırıldıktan sonra Akademi, 7 Ocak 1994'te çalışmalarına başladı. TÜBA yasası gereği, başbakana bağlı, tüzel kişiliği olan, bilimsel, idari, mali özerkliğe sahip bir kurumdur.

TÜBA'nin kuruluş amacı (497 Sayılı K.H.K. madde:1): “Türkiye'de tüm bilim alanlarında; araştırmaları, bilimci kişiliğini, araştırıcılığı özendirmek; bu alanlarda emeği geçenleri onurlandırmak; gençleri, bilim ve araştırma alanına yöneltmek; Türkiye'deki bilimcilerin ve araştırmacıların toplumsal statülerinin yükseltilmesi ve korunmasına çalışmak; Bilim ve araştırma standartlarının uluslararası düzeye çıkartılmasına yardım etmek”dir

TÜBA'nin görevleri (497 Sayılı K.H.K. m:2): “bilimsel konularda ve bilimsel önceliklerin saptanması amacıyla incelemeler ve danışmanlık yapmak; toplumda bilimsel yaklaşım ve düşüncenin yayılmasını sağlamak; Hükümete, Türk bilimcileri ve araştırmacılarının toplumsal statüleri, yaşam düzeyleri, gelirleri ve bu tür faaliyetlerin gereği olan özel kolaylık ve ayrıcalıklara ilişkin mevzuat değişiklikleri önermek; bilimin öneminin ülke kamuoyunca takdir ve kabulünü sağlamak ve bilim adamlığını özendirmek için ödüller vermek; yukarıda belirtilen amaçların gerçekleşmesi ve görevlerin yerine getirilebilmesi için her türlü faaliyette bulunmak”tır. Bu görevler doğrultusunda siyaset bilimine katkı olabilecek bazı yayınlar aşağıda verilmiştir (http://www.tuba.gov.tr/files_tr/yayinlar/yayin_data/tumyayinlar.doc Erişim:07.07.2005).

TÜBA - Akademi Forumu Dizisi:

Akademi Forumu 4: Sema Tutar PİŞKİNSÜT, ***Türkiye'de İnsan Hakları ve Demokrasi***

Akademi Forumu 5: Karen FOGG**,** ***Avrupa Birliği'nin Güncel Eğilimleri ve Türkiye***

Akademi Forumu 6: Bakır ÇAĞLAR, ***İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Hukukunda Türkiye***

Akademi Forumu 7: Atilla KARAOSMANOĞLU, ***Türkiye'de Yeniden Yapılanmayla İlgili Sorunlar***

Akademi Forumu 8:Stefanos YERASIMOS**,** ***Birinci Dünya Savaşı ve Ermeni Sorunu***

Akademi Forumu 12: Bozkurt GÜVENÇ, ***Osmanlı'dan Cumhuriyete Kültürümüzde Batı Etkileri***

Akademi Forumu 20: Ünal TEKİNALP, ***Türk Hukukunun AB Hukukuna ve Avrupa Konvansiyonuna Uyumu Sorunu***

Akademi Forumu 22: Ergun ÖZBUDUN**,** ***2002 Seçimleri Işığında Türk Siyasetinde Eğilimler***

Akademi Forumu 25: İoanna KUÇURADİ**,** ***Felsefe ve İnsan Hakları***

Akademi Forumu 30: İlhan TEKELİ, ***Avrupa Birliği, Türkiye ve Demokrasi***

TÜBA-Raporları:

- *Türkiye İçin Sürdürülebilir Kalkınma Öncelikleri*
- *Bilimsel Araştırma ve Politika İlişkisi*

TÜBA-Bilimsel Toplantı Dizisi:

- *İnsan Haklarının Gelişimi*
- *Türk Bilim Politikasında Yeni Arayışlar*

TÜBA - Türkiye Cumhuriyeti'nin 75.Yılı Toplantı Dizisi:

- *Türkiye Cumhuriyetinin 75. Yılında TÜBA Konferansları I, "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Bilim", "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Bilime Toplu Bir Bakış ve Gelecek Hakkında Beklentiler"*

- *Türkiye Cumhuriyetinin 75. Yılında TÜBA Konferansları II, "Demokrasinin Temel Sorunları"*

TÜBA - Diğer Yayınlar:

- *Türkiye'de Bunalım ve Demokratik Çıkış Yolları*

4.2.3. Evrensel Siyaset Bilimi Alanına Katkı Yapan Araştırmalar Aşaması

Bu aşamaya genel olarak katkımız; Türk Siyasal Hayatı'nın kendine özgü geçmişi ve gelişim seyridir. Bu yönden ele alındığı zaman 19 yy.'ın sonları Jön Türkler, Meşrutiyet, Tanzimat, İttihat ve Terakki, I. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı, Atatürkçü Çağdaşlaşma, Devrimler, Demokrasi Denemeleri, Siyasal Partiler, hep Batının ve diğer gelişmekte olan ülkelerin ilgisini çekmiştir.

Bu aşamaya yukarda değindiğimiz konuların her biri için ayrı ayrı örnek kaynakçalar bulmak mümkündür. Ancak bu şekilde örnekler dahi geniş inceleme ve zaman gerektirecek bir araştırmanın konusu olabilecek niteliktedir. Türk demokrasisinin gelişimine Kemal H. KARPAT'ın 1959'senesinde Princeton Üniversitesinde yayınlanan "Turkey's Politics" isimli kitabını örnek verebiliriz. Bu kitap 1967 yılında Türkçe'ye çevrilmiş ve "Türk Demokrasi Tarihi" adı ile yayınlanmıştır. Kitabın daha sonra başka baskıları yapılmıştır (Karpat,1996).

Bu şekildeki katkı yapan yayınların bulunabildiği bir kaynak da Bernat LEWİS'in "Modern Türkiye'nin Doğuşu" isimli tercüme edilmiş kitabının kaynakçasında belirtilen Türk bilim adamlarının Türkçe ve yabancı dilde yazmış olduğu yapıtlar belirtilebilir.

Şerif Mardin'in özellikle *"Jön Türklerin Siyasi Fikirleri (1992)"*, *"Din ve İdeoloji (1986)"* isimli yapıtları; çeşitli yurt içi ve yurt dışı dergilerde yayınlanmış makaleleri [1-Türkiye'de Toplum ve Siyaset (1994); 2-Siyasal ve Sosyal Bilimler (1994); Türkiye'de Din ve Siyaset (1992)] ve State Universitesi tarafından "Religion and Social Chang in Modern Turkey. The Case Of Bediüzzaman Said Nursi"(1989) adı ile yayınlanıp, Türkçe'ye "Türkiye'de Din ve Toplumsal Değişme Bediüzzaman Said Nursi Olayı" adı ile çevrilen (1992) yapıtları hep "Evrensel Siyaset Bilimi Alanına Katkı Yapan Araştırmalar Aşaması"na örnek olarak verilebilir.

Bu konuda, özellikle Prof.Dr. İller TURAN, Prof.Dr. Ergun ÖZBUDUN, Prof.Dr. Nermin ABADAN-UNAT, Prof.Dr. Ali Yaşar SARIBAY, Prof.Dr. Ersin KALAYCIAĞLU ve diğer siyaset bilimcilerin çalışmaları örnek olarak verilebilir. Tezimizin ileriki bölümlerinde siyaset bilimcilerin çalışmalarına değinilecektir.

5. SİYASET BİLİMİ YAYINLARININ TÜRKİYE'DE GELİŞME DÜZEYİ

Önceki alt bölümde Türkiye'de siyaset biliminin gelişim aşamalarını üç aşama şeklinde incelemiştik. Bunlar; Çeviri ve taklit aşaması, Özgün yerli bilgileri kullanan araştırmalar aşaması, Evrensel siyaset bilimi alanına katkı yapan araştırmalar aşamasıdır.

Türkiye bilimsel yayınlar 1998 yılı dünya sıralamasında Fen Bilimlerinde 27. ve Sosyal Bilimlerde 33. sırada yer almaktadır (Denkel ve diğerleri, 2002: 16). Türkiye son yıllarda çok değişik alanlarda büyük başarılar kazandı. Özellikle önemli olan, bilim alanında Türkiye'nin kaydettiği önemli ilerlemedir. 1992 yılında, dünyanın önde gelen dergilerinde yayımlanmış makaleler esas alındığında, Türkiye 37. sırada idi. 2001 yılında 25 sıraya kadar yükselmiştik. 2002 yılında ise 22. sıraya sıçradık. Bu gelişmeyle Türkiye Avrupa Birliğinin (AB) 7 ülkesini, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, İrlanda, Lüksemburg, Portekiz ve Yunanistan'ı geride bıraktı. AB'ye aday ülkelerden ise Polonya hariç hepsini geride bıraktı. Diğer bir deyişle, Türkiye bugün 28 üyeli genişletilmiş AB içinde 10. sırada yer almakta.

Şubat 2003'de sonuçları açıklanan bir pilot araştırma, Türkiye'nin Sosyal Bilimler alanında da uluslarası arenada yerini almakta olduğunu gösteriyor. Londra Üniversitesinin Siyaset Bilimi Bölümü öğretim üyelerinden Dr. Simon Hix, 1997-2001 yıllarında dünyadaki en prestijli siyaset bilimi dergilerinde öğretim üyelerinin en fazla sayıda makale yayımladıkları 200 Siyaset Bilimi Bölümünü saptadı. Bu araştırmaya göre, söz konusu dergilere en fazla katkı yapan 200 Siyaset Bilimi Bölümünün 199'u Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Kanada, Batı Avrupa, İsrail, Japonya, Çin ve Güney Kore'deki üniversitelerin Siyaset Bilimi Bölümlerinden oluşuyor. Türkiye de, Bilkent Üniversitesinin Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü ile, adı geçen ülkeler arasında yerini almış bulunuyor. Dr. Hix ayrıca, ABD ve Avrupa ülkeleri hariç tutulursa dünyadaki en iyi 20 Siyaset Bilimi Bölümünü sıraladı. Bu listede de, Kanada'dan 12, İsrail'den 3, Japonya'dan 2, Avustralya'dan 1, Çin'den 1 ve Türkiye'den 1 (Bilkent Üniversitesi Siyaset ve Kamu Yönetimi Bölümü) yer aldı (http://www.bilkent.edu.tr/~pols/ranking.html, Erişim T.: 10.06.2005).

Tezler, YÖK Yayın ve Dokümantasyon Dairesi tarafında 1987 yılından itibaren sistematik olarak toplanmaya başlanmıştır. Ekim 2001 tarihine kadar veritabanına girişi yapılan doktora, sanatta yeterlilik, yüksek lisans ve tıpta uzmanlık tezlerini kapsamaktadır. Bu yıllar arasındaki tezlerin toplamı 92310'dur. Siyasal bilimlerinki ise, 467'dir. Bunlardan 102'si doktora, 365'i yüksek lisans tezidir. Bu tüm tezler içinde yaklaşık %5'e denk gelmektedir. Oysa yayın sayısına göre ele alınacak olursa 159 konu (bilim alanı) içerisinde 59'uncu sırada yer almaktadır (EK.7).

Siyaset bilimi yayınlarının gelişmesinde de Kartal'ın belirlemiş olduğu gelişme aşamalarından yararlanacağız. Kemal KARTAL, bir ülkede bir bilim dalındaki gelişme aşamalarını belirmiştir (Kartal, 1999: 198). Buna göre: "Yaptığım araştırma ve gözlemlerime dayalı olarak bir ülkede bir bilim dalındaki yayınların gelişmesini sırasıyla şu sekiz aşamada özetleyebiliyorum: (1) Genel süreli yayınlarda o bilim dalıyla ilgili kısa popüler makalelerin yayınlanması. (2) Tek konulu araştırma yazanaklarının (monografların) kitap biçiminde yayınlanması. (3) Derleme kitapların yayınlanması. (4) Ortak (çok yazarlı) kitapların yayınlanması. (5) Ders kitaplarının (Text Book) yayınlanması. (6) Hakemsiz uzmanlık (meslek) dergilerinin yayınlanması. (7) Hakemli uzmanlık (meslek) dergilerinin yayınlanması. (8) O bilim dalının ünlü kişilerinin (ustalarının) meslek yaşam öykülerinin (veya özyaşam öykülerinin) yayınlanması" aşamalarıdır.

Ancak sosyal bilimlerin yapısından kaynaklanan fen bilimlerindeki gibi kesinlikten yoksunluk siyaset biliminde de kendini göstermektedir. Yapmış olduğumuz bu sekizli gelişme aşamasında da aynı şekilde kesin sınır çizmek zor olmaktadır, ancak bazı genellemeler yapılabilmektedir. Biz de bu gelişim aşamalarına ulaşabildiğimiz kaynaklarla bağlı kalacağız.

Siyaset bilimi toplum bilimlerinin hem en eskisi hem de en yenisi sayılmaktadır. Bu siyaset bilinin kendine özgü bir özelliğidir. Siyaseti insanların yönetim sanatı olarak ele alınca Aristo'ya kadar eskiye dayanmaktadır. Yani siyaset bilimini siyasal düşüncenin gelişimi açısından ele aldığımız zaman Antik Yunan dönemine kadar eskilere dayanmaktadır. 18 ve 19. yüzyıllardaki pozitif bilimlerin gelişmesine paralel olarak siyaset bilimi de çağdaş anlamda ortaya çıkıp varlığını kabul ettirmiştir. Biz siyaset bilimi yayınlarının gelişimini ele alırken öncelikli olarak çağdaş gelişmeleri göz önünde bulunduracağı.

5.1. Gazete ve Magazin Makaleleri Aşaması

Bir bilim dalının bu ilk gelişme aşamasında, bilim dalı ile ilgili ürünlerin, kuramsal açıklamalardan çok, güncel popüler çalışmalar biçiminde süreli yayınlarda yer aldığı görülür. Siyaset Bilimi alanında bu durum; siyasal düşünceler açısından ele alındığında, bugünkü anlamda broşür büyüklüğünde diyebileceğimiz "risaleler" şeklinde kendini gösterir. Özellikle, Farabî, Yusuf Has Hacib, İnb Sina, Gazâli, Nizamülmülk, gibi eski Türk-İslâm felsefecileri bu tür yazına örnek verilebilir. Daha sonra ise, özellikle Osmanlı Devleti'nin duraklaması ve

gerilemesi karşısında çözüm öneren Defterdar Sarı Memmet Paşa'nın "Devlet Adamlarına Öğütler (1990)" adı ile yayınlanan "Nesâyıh'ül –Vüzerâ v'el- Ümerâ" kitabı ile Koçi Bey tarafından yazılan "Koçi Bey Risalesi"(1985) bu tür örneklerdendir.

Osmanlıda Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde gazetelerin günlük yaşama girmeleri, ve mecmuaların yayınlanmaları, tüm sosyal bilimlerde, bu konularda yayınların gelişmesine yol açılmıştır. Ziya GÖKALP' "içtimaiyyat"; Hüseyin Cahit Yalçın'ın ve diğer düşünürlerin, "Sevet-i Funun", "Tanin"-"Sabah", "İkdam", "Sırat-ı Mustakim" gazetelerinde çıkan günlük siyasal düşünce ve yorum yazıları da özellikle "Batılılaşma-İslamlaşma-Türkleşme" siyasal düşüncesi bakımından araştırmacılar açısından önemli kaynaklar oluşturmaktadır.

1945' li yıllardan sonra ise çok partili hayata geçiş çalışmalarının hızlanması bu tür gündelik magazin türü yazıların sayısını arttırmıştır. 1945'den 1950'li yıllara doğru tek parti iktidarını eleştirel nitelikte; 1957'den sonraları da iktidardaki Demokrat Partiyi eleştirel nitelikte siyasal yazılar değişik bilim adamlarınca yazılmıştır. İncelemek üzere seçtiğimiz bilim adamı Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın Vatan, Cumhuriyet Milliyet gibi gazetelerde güncel olarak yazdığı makaleler bu türdendir. Daha sonra bu makaleleri kendisi ve diğer araştırmacılar kaynak olarak sıklıkla kullanmışlardır. Özellikle askeri darbelere zemin hazırlayan durumlar ve uygulamalar daha sonraları Türk Kamu Yönetiminin yapısal değişikliğe neden olacak durumlara gelmiştir.

1980'li yıllardan sonraları özellikle seçimlere yönelik anketlerin yayınlanmasında ve bu anketlerin sonuçlarının yorumlanması sonucunda gazete ve magazin makaleleri aşamasında bir gelişme olmuştur.

5.2. Bilimsel Dergi Makaleleri Aşaması

Bilimsel dergiler hakemli ve hakemsiz olarak yayınlanmaktadırlar. Hakemsiz olanları bir yayın komisyonu yada yayın kurlu bulunmaktadır. Bu komisyon veya kurulun kendi değerlendirmelerine göre uygun buldukları yazıları yayınlamaktadırlar. Hakemli dergilerde ise; yayın işi ile uğraşanlar, kendilerine gelen makaleleri o alanda uzman veya yeterli gördükleri bilim adamlarına incelettirerek onlardan gelen olumlu raporlardan sonra yayınlamaktadırlar.

Bu aşamaya ilk önce *AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisini* örnek olarak gösterebiliriz. Bu dergi araştırmacıların yararlanmaları için *Ankara Üniversitesi SBF DERGİSİ DİZİNİ (CİLT 1-46)* şeklinde bir kitapçıkta konularına ve yazar adlarına göre toplamıştır (Onaran, 1992).

İkinci örnek olarak İçişleri Bakanlığı tarafından 1928 yılından itibaren çıkarılan *Türk İdare Dergisi*'ni gösterebiliriz. Bu dergide de özellikle 1945'li yıllardan sonraki sayılarında

siyaset bilimini ilgilendirecek, tercüme ve yerli makaleler ile siyasal partileri konu alan makaleler yayınlanmıştır. Tayfur ÖZŞEN 1928-1988 yılları arasında çıkan sayılarını konu ve yazar adlarına göre sınıflandırmıştır (Özşen,1988: 183-185). Daha sonraki (1987-2002) yıllar içinde 64 sayısında 983 adet yazı ve 358 yazar yer almış bulunmaktadır. Konu, makale ve yazar dizini şeklinde alfabetik ve kronolojik esaslara göre düzenlenmiştir. İçişleri Bakanlığı APKK başkanlığınca hazırlanarak bastırılmıştır (2003).

Başka bir örnek olarak; TODAİE tarafından 1968 yılından üç ayda bir çıkarılan "*Amme İdaresi Dergisi"* verilebilir. Bu dergi ağırlıklı olarak Kamu Yönetimi içerikli makaleler yayınlamakla beraber, siyaset bilimi ile ilgili makaleler de yayınlamaktadır. Genel anlamda bakıldığında ise, kamu yönetimi de siyaset bilimi içerisinde değerlendirilebilir. Mart 1968 ile Aralık 1980 tarihleri arasındaki 13 ciltin konu ve yazar adları dizini bulunmaktadır.

'İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi' ve '*İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*' belli aralıklarla bu konudaki yayınına devam etmektedir. Daha sonraları bünyesinde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bulunduran büyük üniversitelerin "Sosyal Bilimler Dergileri" de siyaset bilimi alan yayınına katkıda bulunmaktadırlar.

Ayrıca üniversitelerden bağımsız ancak üniversite öğretim üyelerinin araştırmalarına makalelerine ağırlık veren dergilerde bulunmaklardır. Bunlara örnek olarak; *Türkiye Günlüğü*, *Doğu Batı, Toplum ve Bilim*, *Birikim, Yeni Türkiye, Düşünen Siyaset, Liberal Düşünce,Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Akademik Araştırmalar Dergisi* (11. sayıda ilk on sayının makale adı ve yazar adı dizini mevcuttur) gibi dergileri örnek olarak verebiliriz.

5.3. Monograf "Örnek Olay" Araştırma Raporları Aşaması

Monografiler, alana inip özgün kaynaklardan yararlanma çabasıdır. Siyaset Biliminde bu konudaki çalışmaların çoğu 1950'li yıllardan sonra başlamış ve 1960'lı yıllardan sonra giderek gelişme göstermiştir. Bu konudaki gelişmeler örnek bakımından çoktur. Bu konuda kapsamlı bir araştırma Nermin ABADAN - UNAT ve Ali Yaşar SARIBAY tarafından yapılmış ve "Siyaset Sosyolojisi: Geçmişi, Kapsamı, Türkiye'deki Gelişim Çizgisi ve İlgi Alanına Bir Bakış" adı ile Türk Sosyal Bilimler Derneği'nin "**Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi**"(1986) adı ile basılmıştır.

Abadan Unat ve Sarıbay'ın çalışması siyaset sosyolojisi temel alınmakla beraber 1986 yılına kadar yapılan monograf türü çalışmaları kapsayacak nitelikte geniş hacimli bir çalışma olmuştur. Bu çalışmanın sistematiği üzerinden kısaca bilgi vermeye çalışacağız:

Siyasetin Toplumsal Köklerine İlişkin Araştırmalar: Bu araştırmalar kendi içerisinde iki alt grupta incelene bilir.

1) Toplumsal Yapı ve Siyaset İlişkisi Üzerine Yapılan Çalışmalar

Bu grup altında yer alan çalışmalar bir yandan siyaseti genel olarak toplumsal gerçekliğin bir öğesi olarak çözümleyen, öbür yandan daha özgül şekilde siyasetin problem alanlarını derinlemesine ele alan çalışmalardır. Bu kapsamda Mardin'in bazı çalışmalarına (1967; 1969a; 1973) ve Metin Heper'in bir çalışmasına (1980) değinilerek bilgi verilmiştir.

2) Siyasetin Özgül Problem Alanlarına İlişkin Çalışmalar

- *Siyasal Katılma, Oy Verme ve Seçmen Davranışları*

Bu konuda siyaset yazınımızı hayli zengin kılan sayıda çalışmalar bulunmaktadır. 1950 seçimleriyle başlayan yarışmacı parti sistemi çerçevesinde toplum bireyleri siyaseti etkilemede etkin bir konuma gelmişlerdir. Bu nedenle, o zamana kadar karşılaşılmayan oluşumlara sahne olan Türk siyasal hayatı seçmen davranışları ve siyasal katılma açısından da gerek yabancı gerek Türk bilim adamlarının yoğun ilgisini kazanmıştır. Ne var ki bu konudaki ilk çalışmalar sadece seçim olayını kavramaya ve ona normatif bir açıklama getirme çabalarıyla yüklüdür ve anayasa hukukunun bir problem alanıdır. Batılı anlamda konuya yaklaşan çalışmaların ortaya çıkması için 1960'lı yılları beklemek gerekmiştir.

Nitekim, bu yıllarda Abadan – Unat'ın (1965) "Siyasal faaliyetlerin mihrak noktası olan Ankara'da" kent nüfusunun genel siyasal bilgi derecesini ve buna bağlı olarak beliren eğilimleri ölçerek çeşitli toplumsal tabakaların tutumunu ortaya koyan çalışması ilk akla gelen çalışmadır.

Seçmen davranışı konusundaki yazın, daha sonraki seçimler üzerine değişik boyutlarda çözümlemeler yapan araştırmalarla zenginleşmiştir. Bu araştırmaların sunduğu bulgular, Türk seçmen davranışının ve seçim olayının siyasal süreci ne şekilde etkilediğinin anlaşılması bakımın dan çok önemli katkılar getirmiştir.

Örneğin, Ergun Özbudun'un (1974) 1973 seçimleri üzerine yaptığı bir araştırmada "..1973 seçimlerinin Türk parti sisteminde önemli değişimlerin bir işareti olduğu" ve "Türk toplumunun içinde bulunduğu hızlı şehirleşme ve endüstrileşme süreçlerine paralel olarak, partilerin sosyal tabanları(nın) hızla değiş(tiği), seçmen kütlesinin yeni bir gruplaşma içinde bulun(duğu)" sonucuna varılmış; bu siyasal değişimin "özellikle büyük şehirlerde bütün açıklığıyle kendisini göster(diği)", "köylerde ise değişimin ana çizgileri(nin) bu derece belirgin (olmadığı)" vurgulanmıştır.

Bazı araştırmalarda ise, seçmen davranışları sosyal sınıf değişkeni esas alınarak incelenmiştir. Örneğin, Muzaffer Sencer'in (1974) Bahattin Akşit'in (1976) ve Yüksel Gülmen'in (1979) araştırmaları bu türdendir. Ancak, Akşit'in ki hariç diğer iki çalışmada da

seçmenlerin siyasal davranışı ile sınıfsal konumları (Gülmen'in kavramı daha dar tuttuğu şekliyle, sosyo –ekonomik statüleri) arasındaki ilişki zayıf bulunmuştur.

Siyasal katılma, her şeyden önce, bireyin kendi iradesi doğrultusunda meydana getirdiği davranışlarla siyaseti etkileme olayıdır. Bu bakımdan seçimlerde oy verme katılmanın sadece bir boyutunu oluşturur. Bir başka deyişle siyasal katılma seçimlerde oy vermekten ibaret değildir. Nitekim, bizde bu alanda yapılan çalışmalarının ilki olan Deniz Baykal'ın (1970) kitabında, siyasal katılmanın seçimlerde oy vermenin çok ötesinde bir kapsama sahip olduğu vurgulanmış; bir "siyasal davranış" olarak çeşitli değişkenlerle (sosyo- ekonomik, psikolojik ve siyasal) olan bağlantısı açıklanmış; nihayet bir tipoloji oluşturulmuştur.

Siyasal katılma üzerine yapılan araştırmalarda yapılan çözümlemelerde hemen hemen daima oy kullanan kitle göz önüne alınmaktadır. Oysa, çeşitli nedenlerle sandık başına gitmeyen seçmenlerin ve siyaseti etkilemede bilinçli olarak pasif kalan bireylerin varolduğu bir gerçektir. Dolayısıyla, siyasal katılma olayının bu bakımdan irdelenmesinde de yarar vardır. Ancak belirtmek gerekir Türkiye'de bu konuda yapılan araştırmaların sayısı pek azdır. Ahmet Taner Kışlalı, haklı olarak bu durumun Türkiye'de seçim sonuçlarının tahliline yönelmiş araştırmalarda daha başlangıçta önemli bir hatanın kaynağı olduğunu belirtmektedir.

- *Siyasal Davranışın Psikolojik Boyutlarına İlişkin Çalışmalar*

Siyasal davranışı güdüleyen psikolojik etkenler üzerine yapılan çalışmalar daha çok bireyin siyasal benliğinin ve siyasal inanç sistemi veya ideolojisinin nasıl oluştuğu üzerinde yoğunlaşan çalışmalardır. Bu tür çalışmalar, psikolojik kuramlardan yararlanarak bireyde hangi psikolojik mekanizmaların hâkim olduğunu ve bireyin bu mekanizmaları siyasal hayat içindeki davranışlarına ne şekilde taşıdığını açıklamaya yönelmektedirler.

Bizde ise, maalesef en az çalışma bu alana ilişkin bulunmaktadır. Bunların başında Şerif Mardin'in (1969b) "Türkiye'de halk katındaki dinsel inançların siyasal eylemi etkilendirmesine ilişkin" yaptığı çalışma gelmektedir. Diğer bir çalışma Türker Alkan'a (1979) aittir. Alkan' ın irdelemeye yöneldiği sorun ise bireyin siyasal bilincinin gelişmesinde ailenin okulun ve toplumsal sınıf(lar)ın ne dereceye kadar etkin olduğudur.

- *Toplumsal ve Siyasal Değişme Sorunlarına İlişkin Çalışmalar*

Toplumsal değişme olgusu Türkiye'de Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana toplumun bir çok alanını, bu arada siyasal sistemi çok çeşitli ve karmaşık sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır. Nitekim bu durum siyaset incelemelerinin de ilgi alanını oluşturmuş; söz konusu sorunlar bu incelemelerde siyasal sistemin değişimi ve istikrarı açısından irdelenmiştir.

Bu açıdan dinin toplumsal ve siyasal değişim karşısındaki konumu ve siyasetle olan ilişkisi en çok ilgiyi çeken sorun olmuştur. Bir diğer sorun, ordunun siyasal hayata

müdahalesidir: Ordunun hangi koşullarda, hangi güdülerle ve hangi tarihsel sebeplerle siyasete karıştığı konusunda, Türkiye'nin üç kez deneyim geçirmiş bir toplum olmasına karşın, yapılan araştırmaların sayısı çok değildir. Öğrenci hareketleri ve öğrencilerin siyasal davranışları da üzerinde önemle durulan sorunlardan olmuştur.

1970-1980'ler Türkiye'sinde siyasal hayat terör ve şiddet olgusunu yaşadı. Sosyal bilimcilerimiz elbette buna kayıtsız kalamazlardı. Nitekim yapılan araştırmalarda, terör ve şiddet konusu yapısal ve kültürel kaynakları ve diğer boyutlarıyla ele alınıp incelendi, anlaşılmasında ve çözülmesinde kısmen de olsa ipuçları sunuldu. Ne var ki, siyasal hayatı bu kadar çok etkilemiş olmasına karşın, bu sorun üzerinde yapılan araştırmaların sayısı çok azdır. Bu çalışmaların da büyük kısmı soruna kavramsal düzeyde yaklaşmakta, ancak çok azı görgül veriler çerçevesinde çözümlemeler yapmaktadır.

Nihayet, toplumsal değişme sürecinde ortaya çıkan önemli sorunlardan biri de, kadınların toplumsal ve siyasal hayatta oynadıkları role ilişkindir. Son yıllara gelinceye kadar Türk toplumunda kadın sorunu, tümüyle kadınlara tanınan yasal haklar bakımından incelenmişse de, bugün bu sorunun toplumun her kesiminde varolduğu ve çok boyutluluk gösterdiği anlaşılmıştır. Nitekim bu husus, Sosyal Bilimler Derneğinin yayınladığı kitapta (Abadan-Unat, 1979) yetesiye vurgulanmıştır. Siyasal iletişimin etkisiyle, bir çok kadının siyasallaşarak, bir anlamda siyaseti kendilerini de ilgilendiren bir olgu olarak gördüğünü ortaya çıkaran görgül bir araştırmayı burada belirtebiliriz (O. Tokgöz, 1979).

Siyasetin Siyasal Yapısına İlişkin Araştırmalar: Siyasetin siyasal yapısına ilişkin araştırmalar, iktidar olgusu etrafında toplanan sorunları irdeleyen araştırmalardır. İktidarın ne şekilde, hangi araç ve yöntemlerle ele geçirildiği ve korunduğu; iktidarın toplumun hangi kesimleri tarafından kullanıldığı, hangi yöntemlerle el değiştirdiği, nihayet iktidarın nasıl bir kurumlaşma süreci izlediği bu grup araştırmaların açıklamaya yöneldiği temel sorulardır. Sorulara aranan yanıtlarda odak niteliğindeki konular ise şunlardır: "Siyasal Partiler ve Baskı Grupları", "Siyasal Seçkinler", "Parlâmentolar", "Siyasal Gelişme" ve "Siyasal Sistem Türleri".

- *Siyasal Partiler ve Baskı Gruplarına İlişkin Çalışmalar*

Siyasal iktidarı ele geçirmek veya paylaşmak amacı siyasal partilerin varlık nedenleridir. Bu nedenle siyasal partiler özellikle çoğulcu yapıdaki siyasal sistemlerin baş aktörleridir.

Türkiye'de çoğulcu siyasal hayata geçildikten sonra siyasal partilerin önemi ve etkinliği artmış, aynı zamanda bu konudaki siyaset yazını zenginleşmeye başlamıştır.

Partiler konusunda ilk yapılan çalışma 1946 yılında ortaya çıkmış ve bir sosyolog tarafın dan yapılmıştır. Niyazi Berkes (1946) çalışmasında 'modern parti'yi "siyasal mücadeleyi gayri

şahsi şekle sokan mekanizma" olarak tanımlayarak, iktidar mücadelesinin kurumsal çerçevesine dikkati çekmektedir. Türkiye'de partiler konusunda yapılan bazı araştırmalar ise, monografi türündedir (C. Eroğlu, 1970; S. Kili, 1976; A. Y. Sarıbay, 1985).

Siyasal iktidarı ele geçirmek kadar olmazsa bile gene de önemli bir hareket onu etkilemektedir. Bu işlevi demokratik toplumlarda baskı grupları yerine getirir. Kuşkusuz baskı grupları bu işlevlerin yerine getirirlerken siyasal partilerle olduğu kadar, siyasal iktidarla da düzenli bir ilişki geliştirebilirler ve bu ilişki demokratik siyasal hayatın işlerliğinde önemli katkılarda bulunabilir.

- *Siyasal Seçkinlere İlişkin Çalışmalar*

Siyasal iktidarın kimler tarafından elde tutulduğu, veya toplumun kimler tarafından yönetildiği konusu, siyasal iktidar mücadelesini anlamak bakımından çok önemlidir. Hele Türkiye gibi yenileşme hareketlerinin hep seçkin gruplarınca gerçekleştirildiği, siyasal seçkinlerin etkinliklerini uzun süre koruya geldikleri toplumlarda bu önem daha da artmaktadır.

Türkiye'de siyasal seçkinler üzerine doğrudan yapılan çalışmaların sayısı çok azdır. Bu çalışmalarda da daha çok konunun kavramsal düzeyde irdelenmesi veya mevcut kuramların sınırlı bir çerçevede karşılaştırılmasından ibarettir. Buna karşılık, bürokrasi ile ilgili çalışmalarda dolaylı olarak siyasal seçkinler konusunun da işlendiğini görüyoruz. Bu tür çalışmaların başında M. Heper'in (1974) yapıtı belirtilebilir. Yapıtında özellikle Osmanlı Türk sivil bürokrasisinin siyasal hayatta oynadığı rol üzerinde duran Heper, aynı zamanda konuyu siyaset sosyolojisi yaklaşımıyla kapsamlı bir şekilde ilk inceleyenlerdendir. G. Şaylan, (1974) Türkiye'de endüstriyel topluma geçiş yönünde toplumsal değişimin "girişimci sınıf"ın önderliğinde yürütüldüğünün; Cumhuriyetin ilk yıllarında burjuva sınıfının güçsüzlüğü nedeni ile etkisiz kalan girişimciliğin giderek güçlenmesi ve önderlik fonksiyonunu yürüte gelmesinin öyküsüyle ilgilidir. Bu çalışmada görgül bulguların desteği ile bize gösterilen, iktidar mücadelesinde ekonomik seçkinlerin siyasal seçkinlerden daha etkin bir konum kazandıklarıdır. Bu gözlem diğer bazı çalışmalar tarafından da doğrulanmaktadır (M. Heper, 1976a; İ.Turan, 1984).

- *Parlâmentoya İlişkin Çalışmalar*

Siyasal iktidar ilişkisi, aynı zamanda bir hükmetme tâbi olma ilişkisidir. Bu ilişkinin özünde bazı genel kabul görmüş ve meşruiyetini yasalardan alan kurallar bulunur. Siyasal sistemlerde kural yapımı parlâmento veya meclislerin başta gelen görevidir ki bu, insanlık tarihinin kaydettiği nispeten yeni bir olgudur.

Türk siyasal hayatının gelişim süreci içinde parlâmentonun konumu, işlevi ve yapısını çözümleyen araştırmalar sınırlı sayıda yapılmıştır. Bu çalışmaların çoğunluğu parlâmento olgusunun ya hukuki boyutlarıyla ele almış veya tarihsel boyutuna ağırlık vererek incelemiş pek azı toplumsal ve siyasal boyutları üzerinde daha ağırlıklı olarak durmuştur.

- *Siyasal Gelişmeye İlişkin Çalışmalar*

Siyasal gelişme, çok boyutlu, değişik şekillerde tanımlanan bir kavramdır. Bununla beraber 1950'lerde ortaya atıldığında bu kavramla amaçlanan, İkinci Dünya Savaşından sonra Afrika ve Asya'ya yayılan yeni devletlerin oluşturduğu çeşitli siyasal kurumların grupların ve süreçlerin açıklanması ve gelişmelerinin tahminidir.

Türkiye'nin siyasal gelişmesi üzerine yapılan çalışmaların çoğu Türk siyasal gelişiminin arka planını (Osmanlı dönemi batılılaşma girişimlerini) sorgulayan ve bunun boyutuna daha çok ağırlık verir niteliktedir. Bir kısmı uzun bir modernleşme sürecinin aşamalarını sosyolojik ve siyasal bilimsel kavramlaştırma girişimleridir. Söz konusu çalışmalarda kullanılan kavramsal çerçevelerde çok büyük oranda batı siyasal gelişme yazınının etkisi görülmekle beraber, olguların açıklanmasında eleştirel bir tutum ve yeni kavram arayışları da gözden kaçmamaktadır.

- *Siyasal Sistem Türlerine İlişkin Çalışmalar*

Siyasal sistem, herhangi bir toplumda iktidarı, hükmetmeyi ve otoriteyi içeren kurumsallaşmış insan ilişkileri biçimidir. Bu biçimler üzerine yapılan incelemeler, batıda Aristo ile başlar ve günümüz sosyal bilimcilerine kadar gelir. Bu alana siyaset bilimcilerimizin gösterdikleri ilgi yok denecek kadar az olmuştur. Bu konuda yapılan bir kaç çalışmada genel olarak dünyanın belli başlı siyasal sistemlerini betimlemeye yönelik çalışmalardır.

Cemil Oktay (1983) yapıtında Türk siyasal sistemini çevre koşullarında vuku bulan değişimler bağlamında ele almakta ve bunun sistemin alt öğesini oluşturan kamu bürokrasisinin işleyişinde ne gibi sorunlara yol açtığını tartışmaktadır. A. Ünsal (1980) ise, siyasal sistemini alt sistem etkileşimi açısından inceleyen çalışma yapmıştır. Yazar bu çalışmasında bir alt sistem olarak Anayasa Mahkemesinin Türk siyasal sisteminde oynadığı rolü kuramsal ve görgül düzeylerde irdelemektedir.

Siyasetin Topluma Etkilerine İlişkin Çalışmalar: Siyasetin toplum üzerine etkilerini irdeleyen çalışmalar, esas itibariyle yönetsel kurumların, programların ve siyasaların hizmet sunulan kurum veya gruplar üzerindeki etkinliğini değerlendirmeye yönelmektedirler. "Siyasal ekonomi" (political economy), "siyasa değerlendirmesi" (policy evaluation) ve "siyasa analizi" (policy analiysis) alanlarında yapılan incelemeler bu türdendir. Bizde ise bu tür çalışmalar hem

az hem de kapsam olarak sınırlı bulunmaktadır. Oysa, hem siyasal sistemin alt – sistemlerle olan ilişkisinin, hem de siyasal sürecin bütünselliğinin anlaşılmasına bu tür araştırmaların artması oldukça katkıda bulunabilecektir.

5.4. Derleme Kitap Aşaması (makaleler kitabı)

Bu aşamada değişik kaynaklarda yayınlanmış birden çok araştırmacının çalışmaların derlenmesi yanında belli bir "başlık" üzerinde yazılan üretilen ürünlerin de derlendiğini görürüz. Derlemenin bilim alanına en büyük katkısı, siyaset bilimi alanı ile ilgili çalışan araştırmacıların tek kaynak içinde buluşturulmasıdır. Bu okuyuculara ve okuyucu araştırmacılara konuyu "bütüncül" değerlendirme, "bütüncül" düşünebilme olanağı tanır ve bilgiye erişim hızını da arttırır.

Derlenme kitap aşamasına Ersin KALAYCIOĞLU ve Ali Yaşar SARIBAY'ın editörlüğünü yaptığı *"Türk Siyasal Hayatının Gelişimi"* (1986) isimli yapıtını örnek olarak verebiliriz. Bu derlemede; (1) Türkiye'de Siyasal Değişmenin Hızlanması kısmında dört makale, (2) Siyasal Değişme Sürecinin Yapısal Görüntüsü kısmında beş makale (3) Yönetenler ve Yönetim kısmında dört makale, (4) Yöneten-Yönetilen İlişkileri: Siyasal Temsil ve Siyasal Örgütler kısmında beş makale, (5) Yönetilenler: Siyasal Katılma ve Siyasal Kültür kısmında beş makale olmak üzere toplam 23 makale derlenmiştir. Bu derlemenin önsözünde Tunaya: "Okuyucu bu yapıtta memleketimizde Siyasal Bilim'in gelişme çizgisini bulacaktır. Bu alanda çalışmış bilim adamları ile tanışacaktır. Siyasal Bilim'e olan katkılarını, Türkiye'nin katkısı olarak değerlendirebilecektir" diyerek Siyaset Bilimine olan yararının önemini vurgulamıştır. Aynı kitap daha sonra içerisinde 8 makale çıkarılmış yeni 11 makale eklenerek, kitabın ismi "Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme" olarak değiştirilmiştir (Kalaycıoğlu – Sarıbay, 2000).

Kamâli SAYBAŞILI tarafından hazırlanan "Siyaset Biliminde Temel Yaklaşımlar" (1985) isimli yapıtı başka bir örnek olarak verebiliriz. Yazar bu kitabın birinci kesiminde genel olarak yaklaşımlar hakkında bilgi vermektedir. İkinci kesimde ise; bu temel yaklaşımlara kaynaklık etmiş olan yabancı bilim adamlarının yazmış olduğu 11 makalenin tercümesi derlenmiştir.

Atilla YAYLA tarafından hazırlanan "*Sosyal ve Siyasal Teori Seçme Yazılar* (Yayla, 1999)*"*isimli çalışma da; yerli ve yabancı yazarlardan toplam 37 seçme yazıyı dört bölüm halinde bir araya getiren bir derlemedir. Bu bölümlerin başlıklarını sıralamak, hem kitabın genel yapısını hem de kitapta ele alınan konuları görmek açısından yararlı olacaktır:

Birinci bölüm; Demokrasi: Fikri – Felsefî Kökler, Çağdaş eğilimler,
İkinci bölüm: Liberalizm, Demokrasi, Muhafazakârlık,
Üçüncü bölüm; İnsan Hakları, Adalet ve Özgürlük,
Dördüncü bölüm: Kollektivizm, Totaliterizm, Sosyalizm.

Türkiye Demokrasi Vakfı tarafından demokrasi ve insan hakları yayınları kapsamında çıkarılan 4.'üncü kitap "*Türkiye'de Demokratik Siyasal Kültür*" adını taşımaktadır. Bu kitapta; Prof.Dr. Ergun ÖZBUDUN'un 'Türkiye'de Devlet Seçkinleri ve Demokratik Siyasal Kültür' isimli makalesi, Prof.Dr. Ersin KALAYCIOĞLU'nun 'Türkiye'de Siyasal Kültür ve Demokrasi' isimli makalesi ve Prof. Dr. Levent KÖKER'in 'Kimlik, Meşruluk ve Demokrasi: Türkiye'de Yeni-Muhafazakar Kültür Politikasının Eleştirisi' isimli makaleler yer almıştır.

Prof. Dr. Özer OZANKAYA'nın hazırladığı ve kültür bakanlığı cumhuriyet kitap dizsinde 27 nolu çalışmanın ismi "*Cumhuriyet ya da Demokrasi*"dir. Bu çalışmada sekiz farklı bilim insanına ait sekiz tane makale derlenmiştir (Ozankaya, 2002)

Prof. Dr. Suna KİLİ'nin hazırladığı ve kültür bakanlığı cumhuriyet kitap dizsinde 29 nolu çalışmanın ismi "*Cumhuriyet ve Küreselleşme*"dir. Bu çalışmada da yedi farklı bilim insanına ait yedi tane makale derlenmiştir (Kili, 2002).

Başka bir örnek olarak da Davut DURSUN ve Hamza AL tarafından editörlüğü yapılan *"Türkiye'de Yönetim Geleneği"* (1998) isimli derlemeyi verebiliriz. Editörler bu kitabı üç bölüm halinde hazırlamışlardır. Bu derlemede; (1) Geçmişten Bugüne Kurumlar, Sorunlar bölümünde sekiz makale, (2) Cumhuriyet İdaresi bölümünde yedi makale, (3) Yeniden Yapılanma ve Arayışlar bölümünde on iki olmak üzere toplam 27 makale yer almıştır.

5.5. Önceden Yayınlanmış Makalelerin Derlemesinden Oluşan Kitap

Bu aşamada bir siyaset bilimi araştırmacısının değişik, dergilerde yayınlanan makaleleri veya gazetelerde yayınlanan yazı dizileri gibi araştırmalarının bir araya getirilmesi sonucu oluşan kitaptır. Burada da bir araştırmacının yayınlarına derli toplu olarak ulaşma imkanı söz konusudur. Ayrıca kitap haline gelmesi dergilere ulaşamayan okuyucular ve araştırmacılar için daha kolay bilgiye erişme olanağı sağlar.

Bu konudaki yapıtların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Sadece fikir vermesi açısından bazı örnekler ile yetineceğiz. Tarık Zafer Tunaya'nın "*İnsan Derisiyle Kaplı Anayasa*" (1979); *"Medeniyetin Bekleme Odasında"* (1989) yapıtları. Ruşen Keleş'in *"Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992)*" (1993) yapıtı. Şerif Mardin'in makalelerinin toplandığı; "*Türkiye'de Toplum ve Siyaset"* (1994), *"Siyasal ve Sosyal Bilimler"* (1994), *"Türkiye'de Din ve Siyaset"* (1992) isimli yapıtları örnektir. Ayrıca; Cemil Oktay'ın "*'Hum' Zamirini Serencamı"* (1991), Mustafa Erdoğan'ın *"Demokrasi Laiklik Resmi İdeoloji"* (1995), Davut Dursun'un *"Devlet Siyaset ve Toplum"* (1996), Mehmet Turan'ın *"Siyaset ve Anayasa*" (1995), Levent Köker'in *"Demokrasi Üzerine Yazılar"* (1992), İlhan Tekeli'nin "*Modernite Aşılırken Siyaset*" (1999), Süleyman Seyfi Öğün'ün "Türk Politik Kültürü" (2000) ve Nur Vergin'in "*Din, Toplum ve Siyasal Sistem*" (2000) isimli yapıtlar verilebilecek başlıca örneklerdendir.

5.6. Sipariş Üzerine Derleme Kitap İçin Yazılmış Derleme Kitap

Bu aşamada belirli bir konuyu kamuoyuna mal etmek veya belirli bir konuyu araştırmacıların dikkatine sunmak için yapılan özel veya resmi bir kurum kuruluş tarafından derlenen kitaplardır. Bu derlemede; aynı uzmanlık alanında farklı konularda çalışan araştırmacıların ürünlerinin bir araya getirildiği görülür.

Sipariş üzerine derleme kitaba Türk Demokrasi Vakfı'nın "Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi Projesi" kapsamında hazırlattıkları; *"Demokrasi ve İnsan Hakları El Kitabı"* (1999) ile "*Türkiye'de Demokratik Siyasal Kültür*" (1999) kitaplarını örnek olarak verebiliriz.

Türk Sosyal Bilimler Derneğinin yapmış olduğu sempozyum ve ulusal kongreleri de bu kapsamda sayabiliriz. Çünkü bu tür faaliyetlerde siyaset bilimi ile ilgili araştırmalara da yer

verilmektedir. Örnek olarak; *"Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi"* (1986) içerisinde "Siyaset Bilim Araştırmaları" kısmında dört araştırma sunulmaktadır.

Yeni Türkiye Dergisi'nin belli konulara ayırdığı özel sayılar da bu gruba örnek olabilir. Çünkü bu derginin özel sayılarının hacmi normal bir kitabın boyutlarını geçecek düzeyde olmaktadır. Örnek olarak; *"Türk Siyaseti Özel Sayısı*"nı (1996, Sayı: 9), *"Siyasette Yozlaşma Özel Sayısı I-II"* (1997, Sayı: 13-14), "*Türk Demokrasisi Özel Sayısı*"nı (1997, Sayı: 17), "*Sivil Toplum Özel Sayısı*"nı (1997, Sayı: 18), "*Demokratikleşme ve Yeni Anayasa Özel Sayısı I-II*" yi (1999, Sayı: 30) ve Cumhuriyetin 75.Yılı Anısına çıkarılan beş cildin ikincisi *"Cumhuriyet 1923-1998 Dönemi Değerlendirmesi II Siyasal Değerlendirme"* (1998, Sayı: 23-24)' verebiliriz.

Hala çalışmaları devam eden, iletişim yayınları tarafından hazırlatılan "MODERN TÜRKİYE'DE SİYASİ DÜŞÜNCE" isimli dokuz cilt olarak tamamlanacak seriyi de güzel bir örnek olarak gösterebiliriz. Serinin günümüze kadar (Temmuz 2005) altı cildi çıkmıştır. Bu ciltler;

1.Mehmet Ö. ALKAN, **Cumhuriye'e Devreden Düşünce Mirası: Tanzimat ve Meşrutiyetin Birikimi,**
2.Ahmet İNSEL, **Kemalizm,**
3.Uygur KOCABAŞOĞLU, **Modernleşme ve Batıcılık**,
4.Tanıl BORA, **Milliyetçilik**,
5.Ahmet ÇİĞDEM, **Muhafazakârlık**,
6.Yasin AKTAY, **İslâmcılık**,
7.Mustafa ERDOĞAN, **Liberalizm**,
8.Murat GÜLTEKİNGİL**, Sol Düşünce**,
9.Ömer LAÇİNER, **Dönemler ve Karakterler**,

5.7. Ders Kitapları Aşaması

Bir bilim dalı için ders kitapları olgun bir dönemi belirler. Bilim dalı ile ilgili temel kavramların ve kuramsal bilgilerin, özgün çalışmalardan elde edilen bilgilerle beraber ders kitaplarında yer almaya başlaması Türk Siyaset Bilimi açısından da önemli bir gelişme kaydetmiştir.

Ders Kitapları aşamasına saptayabildiğimiz örnekler, eskiden okutulmuş veya okutulmakta olan ders kitaplarıdır. Siyaset Bilimi bu aşamada da iyi bir durumdadır denebilir. Ayrıca bazı üniversitelerde, ders görevlilerinin kendi notları mevcut olup, ders kitabı olarak

bastırılamamıştır. Burada ele aldığımız kitaplar Siyaset Bilimine giriş niteliğinde okutulan kitaplardır.

Bu aşamaya içeriğinden bahsetmeden sadece örnekler vereceğiz: Bülent Daver'in *"Siyaset Bilimine Giriş"* (1993), Münci Kapani'nin "*Politika Bilimine Giriş"* (1983), İlter Turan'ın "*Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış"* (T. Y.), Ersin Kalaycıoğlu'nun *"Çağdaş Siyasal Bilim"* (1984), Cemil Oytay'ın *"Yükselen İstemler Karşısında Türk Siyasal Sistemi ve Kamu Bürokrasisi"* (1983) ile "*Siyaset Bilimi İncelemeleri*" (2003), Esat Çam'ın *"Siyaset Bilimine Giriş"* (1998), Ali Öztekin'in *"Siyaset Bilimine Giriş"* (1993), Ahmet Taner Kışlalı'nın "Siyaset Bilimi (Giriş)" (1992), Ali Yaşar Sarıbay'ın *"Siyasal Sosyoloji"* (1996) ve Süleyman Seyfi Öğün ile beraber hazırladıkları "*Politikbilim"* (1999), Nur Vergin'in "*Siyasetin Sosyolojisi"* (2003) ve Davut Dursun'un "Siyaset Bilimi" kitabı (2002) verile bilecek ilk örneklerdir.

5.8. Bütüncül Ders Kitabı

Bütüncül ders kitabı; ilgili olduğu bilim alanının konularını genel olarak kapsayan ders kitaplarıdır. Sadece belli konuları ele alıp inceleyen ders kitaplarından farklıdır. Bir önceki başlıkta vermiş olduğumuz örneklerden bu gruba girenler de bulunmaktadır. Bu gruptaki kitaplar siyaset bilimi alanına giren konu başlıklarına daha çok yer vermişlerdir.

Bu aşamaya; Bülent Daver'in *"Siyaset Bilimine Giriş"* (1993); Esat Çam'ın *"Siyaset Bilimine Giriş"* (1998); Ali Öztekin'in *"Siyaset Bilimine Giriş"* (1993) kitapları akla ilk gelen örneklerdendir. Ayrıca Ahmet Taner Kışlalı'nın Prof. Dr. Nüvit Gerek tarafından editörlüğü yapılan ve Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları şeklinde 21 ünite olarak hazırlanan *"Siyaset Bilimi"* (1998) kitabı çok güzel bir örnektir. Son olarak Davut Dursun'un "Siyaset Bilimi" kitabı (2002) da kapsadığı konular itibariyle bu gruba örnekdir.

5.9. Uzman Öbeklerince Yazılan Ders Kitabı

Bu ders kitabının özelliği, ilgili olduğu bilim alanının çeşitli konularında yada bölümlerinde o konudaki uzman kimselere hazırlatılmasıdır. Bu gruba verebilecek fazla bir örneğimiz bulunmamaktadır. Sadece bir örnek saptaya bildik. Bu örnek Mümraz'er TÜRKÖNE'nin editörlüğünü yaptığı "Siyaset" (2003), kitabıdır. Kitapta editörle beraber 12 alan uzmanı görev almıştır. Kitap altı ana bölümden oluşmuştur. Bunlar; Siyaset Teorisi, İdeolojiler ve Sistemler,

Siyasetin Toplumsal ve Kurumsal Boyutları, Siyasetin Güç Merkezleri, Çağdaş Siyasal Yönelimler ve son bölüm olarak da Siyasetin Küresel Boyutları bulunmaktadır.

Editör tarafından kitabın siyaset bilimi konseptine yeni bir anlayış yerleştirmek iddiasında olduğu ifade edilmektedir. İçerik belirlenirken batıdaki siyaset kitaplarının gözden geçirildiği ve Türk siyasetinin konuları da göz ününe alınmıştır. Feminizm, Yeşil Siyaset, Küreselleşme, Gelecekbilim, Modernite ve Postmodernite gibi konular, siyaset bilimi okuyucularının mutlaka bilgi sahibi olmaları gereken konular iken; Din ve Siyaset, Ordu ve Politika, Milliyetçilik gibi konular da Türkiye'de yaşamaktan dolayı bilgi sahibi olunması gereken konular olarak kitaba alınmıştır.

5.10. Popüler Bilim Kitabı Aşaması

Bir bilim dalının, o bilim dalı ile ilgili olmayan kişilerce de anlaşılıp yaşamdaki yerlerini bulmasını sağlayan kitap çalışmalarını popüler kitaplar olarak adlandırabiliriz. Bu tür çalışmalar ilgili bilim dalı araştırmacılarının "bilimsel doyum" aşamasıdır. Bu aynı zamanda ilgili bilim dalının ulaştığı bilgi birikiminin popüler olarak sergilenmesidir. Aslında popüler yazın, "geleceğin öykülenmesi"dir.

Amerikalı yazar George Orwell'in "Bin Dokuzyüz Seksen Dört" (1984) veya "Hayvan Çiftliği"(1989) benzeri yapıtlara 2000'li yıllara kadar Türkiye'de Siyaset Bilimi araştırmacılarının ürünleri arasında saptayamadık. Bu alanda bir boşluk bulunmaktaydı.

Ancak bizim saptaya bildiğimiz kadarıyla politik bilim kurgu romanı alanında ilk diye bileceğimiz yapıt "**Metal Fırtına**" (2004) isimli yapıttır. Yapıtın yazarları Orkun Uçar ve Burak Turna'dır.

Orkun Uçar, 1 Haziran 1969'da Kocaeli-Gölcük'te doğdu. İÜ İletişim Fakültesi'nden mezun oldu. Uzun yıllar gazete ve televizyonlarda çalıştı. 1999 yılında Nostromo Dergisi Bilimkurgu Kısa Öykü Yarışması'nda birincilik alınca yazarlığa profesyonel olarak devam etmeye karar verdi. 2000 yılında internet üzerinde Xasiork Ölümsüz Öykü Kulübü'nü hayata geçirdi. 2002 yılında Sibel Atasoy'la birlikte Ölümsüz Öyküler Yayımevi'ni kurarak Türk bilimkurgu ve fantastik edebiyatının ilk adımlarını atmaya çalıştı. On kitaptan oluşacak epik fantezi Derzulya serisinin iki kitabını yayınladı. Kızıl Vaiz (2002), Kara Gezgin (2003). Şu anda Deccal isimli romanı üzerinde çalışıyor.

Burak Turna, 20 Ocak 1975 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Yeşilköy'de tamamladı. Kıbrıs Girne Amerikan Üniversitesi'nden İşletme lisansını aldı.

Medya sektöründe, dergi ve kitap çevirmenliği, ekonomi muhabirliği yaptı; sonrasında bankacılık, tekstil gibi çeşitli işlerde çalıştı. Yazarlık serüveni, ilk romanı Metal Fırtına ile başladı; ancak hayal kurma serüveni, bilincinin açıldığı ilk andan beri sürüyor. Profesyonel yazarlık hayatına başladığı ilk kitabı "Metal Fırtına" Cumhuriyet ve Radikal gazetelerinin kitap eklerinde haftalarca en çok satanlar listelerinde yer aldı. Temmuz 2005 yılına kadar 50.000 adet baskı üzerinden 9 baskısı yapılmıştır.

Her iki yazarın da Amerikalı yazar George Orwell gibi basın yayın sektöründen olması ilgi çekici bir ortak özelliktir. Kısaca yapıtın konusu; Tarih, 23 Mayıs 2007… Yer, Kerkük'ün kuzeydoğusu… Kuzey Irak'taki kargaşa devam ederken, bölgede bulunan Türk birlikleri ani bir Amerikan saldırısına uğrar. Türk birlikleri "müttefik"lerinden hiç de beklemedikleri bir darbe almıştır. CNN International hemen haber geçmeye başlar: "Kuzey Irak'ta çatışma… 13 ABD askeri öldü, 30 yaralı var. Ordu yetkilileri, Amerikan güçlerine saldıran 35 Türk askerinin öldürüldüğünü açıkladı." Amerikalıların niyeti Türkiye'deki zengin bor minerallerini ele geçirmektir. Bunun için her şeyi göze almışlardır. İstanbul ve Ankara dahil olmak üzere tüm Türkiye'yi savaş alanına çevirmeyi bile.

Yapıt konusunda ilk olmasına rağmen kamuoyunun ABD ve Kuzey Irak konusunda çok duyarlı olduğu ve yakın geleceği hikayeleştirdiği için şimdiye kadar örneği görülmedik bir okuyucu ilgisi ile karşılaşmıştır. Bu durumun ekonomik yansıması da kendini göstermiş ve kitap piyasasına politik bilim kurgu romanlarının yeni örnekleri çıkmaya başlamıştır. Bu alanda saptaya bildiklerimiz:

- Serkan Dulkadrir (Nisan 2005): **Varoluş Projesi**, Konya: Nüve Kültür Merkezi Yayınları. 1983 Kırşehir doğumlu olan yazar, Selçuk Üniversitesi Turizm ve otel işletmeciliği bölümüne girdi. Selçuk Üniversitesi Türkçe Topluluğunu kurarak Türkçecilik akımını yaymak için çalışmalarda bulunmuştur. Değişik üniverselerdeki arkadaşlarıyla Türkçe Toplulukları Birliğini (TTB) kurdu. Türk dilinin maruz kaldığı bozulmayı duyurabilmek için eylemler düzenleyip yönetmiştir. Yazar bu yapıtta konu olarak İsrail'in istekleri doğrultusunda İngiltere ve Amerikanın Türk Devletini ve Milletini yok etmek için önce dil ve kültür yozlaştırması yapmalarını, buna karşı ülke içinde ve dışında gizli örgütlerle yapılan mücadeleleri konu almaktadır.
- Burak Turna (Temmuz 2005): **Üçüncü Dünya Savaşı**, İstanbul: Timaş Yayınları. Yapıtın yazarı "Metal Fırtına" yapıtının yazarlarından birisidir. Bu yapıt da ilk baskısında 100.000. adet baskı yapmıştır. Yapıtın konusu kısaca 2010 yılı medeniyetler çatışması neticesinde üçüncü dünya savaşının çıkması ve Türkiye'nin kilit bir rol almasıdır.

5.11. Siyaset Bilimi Ünlü Kişilerinin (Ustalarının) Meslek Yaşam Öykülerinin (Veya Özyaşam Öykülerinin) Yayınlanması.

Bu aşamayı Türk Siyaset (Yönetici) adamları açısından ele alacak olursak; Türk Siyasal Hayatında aktif rol almış kimselerin yaşam öykülerinin ele alındığı yapıtlar başta Atatürk ve İnönü olmak üzere, Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, Bakanlık ve Siyasal Parti Genel Başkanlığı yapmış olan kimseleri bakımından azım sanamayacak kadar çoktur.

Türk Siyaset Bilimcisi kimselerin yaşam öykülerini anlatan yapıtlar ise yok denecek kadar azdır. Bunlara örnek olarak; Üniversitelerin, bazı kurum veya yayınevlerinin çıkarmış olduğu armağan sayılarını gösterebiliriz. Bu armağan sayıların içerisinde o bilim adamının özgeçmişi hakkında bilgiler bulunmaktadır. Siyaset Bilimi açısından örnekler:

- **Prof. Dr. Yavuz Abadan'a Armağan,** AÜSBF Yayınları No:280, Ankara: Sevinç matbaası, 1969.

- **Nermin Abadan – Unat'a Armağan,** AÜBYYO YILLIK, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1989/1990.

- **Bahri Savcı'ya Armağan**, (Hazırlayan: Mülkiyeliler Birliği Vakfı), Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları:7, 1991.

- **Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan**, İstanbul: İstanbul Barosu Yayını, 1992.

- **Tarih Ve Demokrasi Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan**, İstanbul: Cem yayınevi, 1992.

- **Suna Kili'ye Armağan Cumhuriyete Adanmış Bir Yaşam,** (Hazırlayan:Boğaziçi Üniversitesi), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 1998.

- **Türk Toplum Bilimciler Cilt: 1-2,** (Hazırlayan: Emre Kongar), İstanbul: Remzi Kitabevi, 1996.

- **Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler,** (Hazırlayan: Ali Çankaya), Cilt: 1-8, Ankara: Mars Matbaası, 1968/1969.

- **Yazarlar Sözlüğü**, (Hazırlayan: İhsan Işık), İstanbul: Risale Yayınları, 1990.

Yukarıdaki çalışmaların dışında bir bilim adamı ve görüşleri ağırlıklı olarak yapılan makale düzeyinde araştırmalar da mevcuttur. Bunlardan bir kısmı aşağıda örnek olarak verilmiştir.

- Ersin KALAYCIOĞLU (2000): "Tarık Zafer Tunaya: Osmanlıdan Cumhuriyete Siyasal Kurumlar ve Çağdaşlaşma", s.111-119, **Doğu Batı Düşünce Dergisi,** Yıl: 3, Sayı: 12, Ankara.

- E. Fuat KEYMAN (2001): "Şerif Mardin, Toplumsal Kuram ve Türk Modernitesi", s.9-29, **Doğu Batı Düşünce Dergisi,**Yıl: 4, Sayı: 16, Ankara.

- Aylin ÖZMEN-Simta COŞAR(2001);"Siyasal Tehayyülde Devletin Belirleyiciliği Metin Heper Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme",s.81-95, **Doğu Batı Düşünce Dergisi,**Yıl: 4, Sayı: 16, Ankara.

- Ahmet İÇDUYGU (2001): "Türk Moderleşmesi İçinde Bir 'Rönesans' İnsanı ve(ya) 'Tecessüskar' Bir Biliminsanı: Nermin Abadan-Unat", s.185-197, **Doğu Batı Düşünce Dergisi,**Yıl: 4, Sayı: 16, Ankara.

Ayrıca tek bilim adamının yaşam öyküsünü, dönemini veya görüşlerini inceleyen bazı araştırmalar da saptadık. Bunlar;

- M. Şükrü HANİOĞLU, **Bir Siyasal Düşünür Olarak Doktor Abdullah Cevdet ve Dönemi**, İstanbul: Üçdal Neşriyat, T.Y.

- Barış ÜNLÜ, **Bir Siyasal Düşünür Olarak Mehmet Ali Aybar,** İstanbul: İletişim Yayınları, 2002.

- İlhan KARAKOYUNLU, **Prof.Dr.Mümtaz Soysal'ın Yaşamı, Yapıtları Fikirleri Uygulamaları Ve Türk Toplumsal Yaşamına Katkıları: Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Açısından Bir Araştırma**, Malatya: İn.Ü.S.B.E. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2000.

- Sıtkı ULUÇ, **İki Türk'ün Ölümü Nilgün – Ahmet Taner Kışlalı'nın Yaşamöyküsü**, Ankara: Ümit Yayıncılık, 2001.

- Nermin ABADAN – UNAT, **Kum Saatini İzlerken**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2. Baskı, 1998.

- Adem ÇAYLAK (1998), **Osmanlı'da Yöneten ve Yönetilen Bir Şerif Mardin İncelemesi,** Ankara: Vadi Yayınları: 107.

- **Prens Sabahattin Hayatı ve İlmî Müdafaaları,** (Hazırlayan: Nezahet Nurettin Ege), İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1977.

6. TÜRKİYEDE SİYASET BİLİMİ YAPITLARINI TANITMA ÇALIŞMALARI

Bu bölümü üç alt başlık halinde inceleyeceğiz. Bunlar; gelişi güzel hazırlanmış kaynaklar, açıklamasız dizgeli alan yayın kaynakları ve açıklamalı dizgeli alan yayın kaynaklarıdır.

6.1. Gelişi Güzel Hazırlanmış Kaynaklar

Bu kaynaklara örnek olarak; değişik yayınevlerinin özellikle sosyal yayınlar yapanlarının kitap kataloglarını, gazetelerin verdikleri kitap tanıtım eklerini gösterebiliriz.

Özellikle sosyal, siyasal, hukuk ve tarih kitapları basan yayın evlerinden, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Kültür Bakanlığı Yayınları, İletişim yayınları, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, Cumhuriyet Gazetesi Yayınları, Der Yayınevi, Siyasal Kitabevi, Bağlam Yayınları, TODAİE Yayın Katoloğu, Dost Kitabevi, Gündoğan Yayınları, Tarih Vakfı Yayınları, TÜBA Yayınları, Turhan Kitabevi, İş Bankası Yayınları, Yapı Kredi Yayınları, İmaj Yayıncılık, Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Liberte Yayınları, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Gazi Kitabevi Yayınları, Alfa Yayınları, İmge Yayınevi, Kaynak Yayınları, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları ve Gerçek Yayınevi örnek olarak verilebilir.

Özellikle bazı dağıtım şirketleri 3-4 ayda bir dağıtımını yaptığı yayın evlerinin kitap ve yazar adlarını konulara göre vermektedirler. Bu konuda en kapsamlı örneği Türdav yayınevinin çıkardığı ve yayınevi yazar adı ve konusuna göre ayrı sınıflandırma yaptığı ve kitap fiyatını belirtmeyen Genel Türkiye Kitap Yayınevi Katalogudur dört cilde kadar ulaşmıştır.

Günlük gazeteler de zaman zaman belirli sayfaları veya ekleri kitap tanıtımına ayırmaktadırlar. Bunların içerisinden en iyi örnek haftada bir çıkan, en uzun süreli olması ve siyaset bilimine ait kitapların tanıtılmasına yer vermesi bakımından Cumhuriyet Kitap ve Radikal Kitaptır. Cumhuriyet Kitap, 7 Temmuz 2005 Perşembe tarihinde 803'üncü ek olarak çıkmıştır. Radikal Kitap, 8 Temmuz 2005 Cuma günü itibariyle 225'inci ek olarak çıkmıştır.

6.2. Açıklamasız Dizgeli Alan Yayın Kaynakları

Bu kaynaklara örnek olarak Siyaset Bilimi ile ilgili yayınların ve tezlerin arkalarında bulunan kaynakçaları gösterebiliriz. Ankara Üniversitesi SBF Dizini, Türk İdare Dergisi, Amme İdaresi Dergisi, Mülkiyeliler Birliği Dergisi Makaleler Bibliyografyası, gibi dergilerin belli dönemlerde çıkardıkları makaleleri içeren özel sayılar veya ekler de bu gruba örnek olarak verilebilir.

Bu aşamaya ilk önce *AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisini* örnek olarak gösterebiliriz. Bu dergi araştırmacıların yararlanmaları için *Ankara Üniversitesi SBF DERGİSİ DİZİNİ (CİLT*

1-46) şeklinde bir kitapçıkta konularına ve yazar adlarına göre toplamıştır (Onaran, 1992). Çalışmanın I. Bölümü'nde 16-25'inci sayfaları arası siyasi bilimlere ayrılmıştır. Siyasi bilimler de kendi içerisinde on bir alt başlığa ayrılarak makaleler bu başlıkların altında yer almışlardır. Başlıklar; "genel, siyasi sosyoloji, devlet ve hükümet şekilleri, yasama ve yürütme organları, siyasi kuramlar (amme hukuku), hürriyetler – insan hakları – devrimler, seçimler, siyasi partiler, kamu oyu, uluslar arası politika, uluslar arası kuruluşlar" şeklindedir. Çalışmanın II. Bölümü'nde 35-63'üncü sayfaları arası siyasal ve toplumsal bilimlere ayrılmıştır. Siyasi bilimlerle ilgili alt başlıklar da; "siyasal tarih, siyasal teoriler, siyaset sosyolojisi ve psikolojisi, Türk siyasal tarihi ve uluslararası ilişkiler" şeklindedir.

İkinci örnek olarak İçişleri Bakanlığı tarafından 1928 yılından itibaren çıkarılan *Türk İdare Dergisi*'ni gösterebiliriz. Bu dergide de özellikle 1945'li yıllardan sonraki sayılarında siyaset bilimini ilgilendirecek, tercüme ve yerli makaleler ile siyasal partileri konu alan makaleler yayınlanmıştır. Tayfur ÖZŞEN 1928-1988 yılları arasında çıkan sayılarını konu, ülkeler ve yazar adlarına göre sınıflandırmıştır (Özşen, 1988: 183-185). Siyaset bilimi / siyasal hareketler başlığı altında 12, siyasi partiler başlığı altında 6 makale belirtilmiştir. Daha sonraki (1987-2002) yıllar içinde 64 sayısında 983 adet yazı ve 358 yazar yer almış bulunmaktadır. Konu, makale ve yazar dizini şeklinde alfabetik ve kronolojik esaslara göre düzenlenmiştir. İçişleri Bakanlığı APKK başkanlığınca hazırlanarak bastırılmıştır (2003). Bu fihristte konular arasında direk siyaset bilimi ve siyasi partiler konulmamıştır. Ancak; genel yönetim, yerel yönetim, yabancı ülkeler uluslar arası kuruluşlar ve uygulamalar başlıkları altında siyaset bilimi alanına giren makaleler de yer almaktadır.

TODAİE Amme İdaresi Dergisi, Konu ve Yazar Adları Dizini (Cilt 1 Mart 1968 - Cilt 13Aralık 1980) isimli çalışma (Tarih Yok) derginin 13 yıllık yayını içerisindeki makaleleri konu ve yazar adlarına göre sınıflandırmıştır. Ancak konu dizini içinde siyaset bilimi ile ilgili bir başlık bulunmamaktadır. Siyaset bilimi ile ilgili makalelerin daha çok "Yönetim (Genel)" başlığı altında yer aldığı görülmektedir.

Mülkiyeliler Birliği Dergisi Makaleler Bibliyografyası (1966-1992,) isimli çalışma (Benli, 1993) 27 yıllık bir yayın hayatında 150 sayı ve 1500 civarında makalenin sınıflandırılmasıdır. Bu bibliyografya altı bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde dergi hakkında genel bilgiler yer almaktadır. Dergide yer alan imzasız yazılar ikinci, dizi yazılar üçüncü ve mülkiyeliler birliğince düzenlenen açık oturum, tartışma, sempozyum v.s. gibi toplantıların metinleri de dördüncü bölümü oluşturmaktadır. Beşinci bölüm yazar soyadına göre düzenlenmiştir. Altıncı bölüm konulara göre bibliyografyadır. Uluslar arası ilişkiler başlığı altında 145 makale, Siyaset başlığı altında ise 78 makale belirtilmiştir.

Bu konuda verilebilecek en iyi örneklerden birisi de; Bülent Dâver- Metin Kıratlı- Alâattin Şenel- İlkay Sunar tarafından hazırlanan, "*Siyaset Biliminde Seçilmiş Eserler Bibliyografyası"* (1973) isimli çalışmadır. Bu çalışmada ÜNESCO'nun siyaset Bilimi alan ayırımı göz önüne alınarak alt konular belirlenmiş ve buna göre hazırlanmıştır. Ana konular; "siyaset bilimine ait genel eserler, siyaset biliminde metod, siyaset teorisi, siyasi hayat ve davranış" şeklinde belirtilmiştir.

Kişisel olmakla beraber bu alanda verile bilecek bir örnek; Mehmet Ö.Alkan tarafından yayına hazırlanan "*Prof. Bahri Savcı Kaynakçası*" (1995) isimli yapıttır. Bu yapıtta ilk önce siyaset bilimi açısından önemi olan 12 makaleye yer verilmiştir. Sonra kitapları; kitap adına göre ve yayın yılına göre sınıflandırılarak verilmiştir. Daha sonra makalelerine; makale adına, tarih sırasına ve yayın adına göre sınıflandırılarak yer verilmiştir.

6.3. Açıklamalı Dizgeli Alan Yayın Kaynakları

Bu konuda şimdiye kadar ayrı bir yapıt olarak yapılmış bir çalışma saptayamadım. Ancak makale düzeyinde; Nermin Abadan-Unat ve Ali Yaşar Sarıbay tarafından yapılan: "Siyaset Sosyolojisi: Geçmişi, Kapsamı, Türkiye'deki Gelişim Çizgisi ve İlgi Alanına Bir Bakış" (1986) isimli araştırma örnek olarak verilebilir.

Ayrıca açıklamalı olması bakımından AÜSBF Dergisi, Amme İdaresi Dergisi, Türk İdare Dergisi gibi akademik dergilerde çıkan "Tez Özetleri" ve "Kitap Tanıtım Yazıları" bu kapsamda değerlendirilebilir.

Bu aşamaya ilk önce *AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisini* örnek olarak gösterebiliriz. Bu dergi araştırmacıların yararlanmaları için *Ankara Üniversitesi SBF DERGİSİ DİZİNİ (CİLT 1-46)* şeklinde bir kitapçıkta konularına ve yazar adlarına göre toplamıştır (Onaran, 1992). Çalışmanın I. Bölümü'nde 47-54'inci sayfaları arası; kitap tahlillerine ayrılmıştır. Çalışmanın II. Bölümü'nde 65-67'inci sayfaları arası doktora tez özetlerine ayrılarak 36 tez tanıtımına yer verilmiştir. Çalışmanın II. Bölümü'nde 67-72'inci sayfaları arası ise, kitap incelemeleri adı altında 49 kitap tanıtımına yer verilmiştir.

Bireysel bir örnek olarak, İlhan Karakoyunlu tarafından hazırlanan "**Prof. Dr. Mümtaz Soysal'ın Yaşamı, Yapıtları Fikirleri Uygulamaları Ve Türk Toplumsal Yaşamına Katkıları: Kamu Yönetimi Ve Siyaset Bilimi Açısından Bir Araştırma**, Malatya: İÜSBE Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2000." isimli tezi göstere biliriz. İkinci kesimde; Mümtaz Soysal'ın tanıtılmasına yer verilmiştir. Bu kesim içerisinde "Mümtaz Soysal'ın yapıtlarının sınıflandırılarak Tanıtılması" başlığı altında kitapları, makaleleri ve gazete yazıları, diğer

yapıtları şeklinde bir sınıflandırma yapılarak anlatılmış ve Ek.4'te 23 kitap ve çevirisi ile 94 makale ve yazısı seçilerek kısaca tanıtılmıştır.

7. TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİ YAZAR VE ARAŞTIRMACILARINI TANITMA ÇALIŞMALARINA ÖRNEKLER

Türk Siyaset Bilimcisi kimselerin yaşam öykülerini anlatan bağımsız yapıtlar yok denecek kadar azdır. Ancak bazı yapıtların içerisinde bölümler şeklinde çalışmalar daha çoktur. Bunlara örnek olarak; Üniversitelerin, bazı kurum veya yayınevlerinin çıkarmış olduğu armağan yayınları veya armağan dergi sayılarını örnek olarak gösterebiliriz.

Bu başlık altında daha önceki "*5.11. Siyaset Bilimi Ünlü Kişilerinin (Ustalarının) Meslek Yaşam Öykülerinin (Veya Özyaşam Öykülerinin) Yayınlanması***"** alt başlığı altında bildirilen bazı çalışmalar hakkında kısaca bilgiler verilecektir.

7.1. Prof. Dr. Yavuz Abadan'a Armağan
(AÜSBF Yayınları No: 280, Ankara: Sevinç matbaası, 1969)

Bu çalışma değerli bilim insanı Prof. Dr. Yavuz Abadan'ın 1967 yılında ölümünden sonra onun hatırası için çıkartılmış, 895 sayfalık bir yapıttır. Önsöz ve baştaki üç yazı değerli bilim insanı için hazırlanmıştır. Armağanın diğer Kısmı üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, Siyaset Bilimi başlığını taşımaktadır. Bu başlıkaltında sekiz makaleye yer verilmiştir. İkinci bölüm, Kamu Hukuku başlığını taşımaktadır. Bu bölümde üç makaleye yer almıştır. Üçüncü bölüm, Tarih ve Sosyoloji başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında da on makale yer almaktadır.

Armağanın önsözünü Abadan'ın ölümünden sonra onun yerine geçen dekan İlhan UNAT yazmıştır. Abadan'ın insani yönünü anlatmıştır. Bu nedenle başlık olarak "İnsan Yavuz Abadan" ismini koymuştur. Özetle; Abadan'ın insan kişiliğinin temel unsurları şu noktalarda toplanır: ülkücülük, hoşgörü, yetiştiricilik, insancıllık, aile babalığı sorumluluğudur. Anlatım bunlarla ilgili öreklerle devam eder. Sonuç olarak Abadan'ın hatıra defterine bir yılbaşı akşamı yazdığı cümle ile bitirir. "Davam, sadece insan olmak, hiçbir zaman insanlığa (ferdî ve millî manada) ihanet etmemektir".

İkinci yazı Abadan'ın 12 yıl boyunca öğrenciliğini yapmış Mete TUNCAY tarafından hazırlanmıştır. "Yavuz Abadan" başlıklı yazıda öğrencilik yılları boyunca Abadandan duyduğu yaşam öyküsü ve eşi Nermin Abadanın verdiği bilgilerden yola çıkarak, Abadan hocanın ailesinin Rusyadan gelişini, Eskişehire yerleşme, çocukluk yılları, ilköğretim, İstanbul Erkek Lisesi ve Hukuk fakültesi öğrencilik yılları kısaca anlatılmıştır. Almanyada dokrora sonrası

Hukuk Fakültesine Doçent olması, 1940'ta Eminönü Halkevinin başına getirilişi, eskişehirden milletvekili seçilişi, Nermin Suley ile evlenişi, tekrar üniversiteye dönüşü, SBF dekanlığına seçilişi, yayınları, yetiştirdiği öğrencileri ve Türk Siyasi İlimler Derneğinin kuruluşu, oğlunun doğumu ve hastalanarak ölümünekadar bütünhayatına kısaca değinilmiştir.

Üçüncü yazı, eşi Nermin Abadan tarafından derlenmiştir ve "Prof.Dr.Yavuz Abadan'ın Yayınları (1934-1967)" başlığını taşımaktadır. Bibliyografya iki ölüm halinde hazırlanmıştır. Birinci bölüm Prof. Dr. Yavuz Abadan'ın akademik karyer hayatı boyunca kaleme almış olduğu ders kitapları, inceleme, dergi makalelerini kapsamaktadır. Yabancı dilde yazmış olduğu makaleleri ve yabancı dilden çevirileri de ayrı bir başlık altında verilmiştir. Toplam 68 yapıt ye almıştır. İkinci bölümde ise, 1944'ten ölümüne kadar takriben 2250 kadar makale konu esneksine göre toplanmıştır. Bu makaler, Cumhuriyet, Ulus, Yeni İstanbul,Vatan, Hürses, Son Havadis ve Milliyet'te çıkmıştır.

Dördüncü yazı ise, Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya tarafından hazırlanmış, "Doğu – Batı Politikaları Arasında Türkiye (Profesör Yavuz Abadan'ın Açtığı Yol) ismini taşımaktadır. Bu yazıda özellikle Abadan'ın Eminönü Halkevine başkan olması ile orada yaşanan canlılık ve diğer halkevlerine bir önder oluşu anlatılmaktadır. Bu yazıda altbaşlık olarak; "Halkevi Ekibi", "Türkiye'nin Durumu", "Bugünün Tablosu", "Doğu – Batı Arasında", "Atatürk'e Varış". Abadan hakkında sonuç olarak, "o, hiçbir maddî menfaat bağlarının bulunmadığı, sadece memlekt meselelerinde ortak değerlerin yaratılması amacıyla etrafında kenetlenen bir ekip kurmuştu… Bugün hoca aramızde değil. Fakat, yükselen eserlerdeondan çok şey var" demektedir.

7.2. Nermin Abadan – Unat'a Armağan

(AÜBYYO YILLIK, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1989/1990)

Bu armağan Ankara Üniversitesi Basın - Yayın Yüksekokulu'nun 1989/1990 yıllığı olarak çıkmıştır. Yıllıkta Yüksekokul Müdürü Prof. Dr. Oya Tokgöz'ün "Önsöz"ü, Türker Alkan'ın "Nermin Hanım'a Minnet ve Şükranla", Ahmet Taner Kışlanı'nın "Niçin Kemalist'im" ve Dr. Eser Köker'in "Nermin Abadan-Unat'ın Kaynakçası yazıları ile değişik konularda 16 makale yer almaktdır.

Tokgöz, Nermin Abadan'ın Basın Yayın Yüksekokulunun kuruluş çalışmalarına ve iki kez müdürlüğünü yaptığını belirttikten sonra kısaca bilimsel özelliklerini anlatmıştır. Özetle; Nermin Abadan 1950'li yıllarda "Halk Efkârı" kavramını doktora tezi yaparak, kamuoyu, siyasal davranış, iletişim disiplinlerinin Türk bilim literatüründe yerleşmesine ön ayak olmuştur.

Siyasal davranış, siyasal gelişme, sosyal iletişim alanlarında amprik araştırma geleneğini kendisi kamuoyu araştırmalarına girişerek, içerik çözümlemesi yaparak başlatmıştır. Türk toplumunda kadın araştırmalarının başlatılması konusunda da öncü roloynamıştır. Başlattığı amprik araştırma geleneği pek çok bilim insanına yol gösterici olmuştur, olmaktadır.

Türker Alkan ise Nermin Abadan'ın öğrenciliği yıllarında onun eğiticilik yönünü ve sıkıcı konuları bile nasıl çekici bir hale getirdiği üzerinde durmaktadır. Özetle, ilginç olan şey konular değil, insanlardır. Kafasının içinde kıpır kıpır düşüncelerle ve yaratma heyecanı ile dolu bir insan, en sıradan ve sıkıcı gibi gözüken bir konuyu alır, en akla gelmeyecek bir boyutundan tutup çekici ve renkli bir hale getirebilir. Bazıları da en cıvıl cıvıl konuyu alıp tam yüreğinin üzerine öyle bir hançer sokarlar ki, konu donuklaşır, renksizleşir, solar, yapraklarını döker. Hiçbir zaman emekli olmayacak insanlardan birisi Nermin Hanım. Kendisinin bütün verimliliği ve yaratıcılığı ile Türk aydın yaşamındaki yerini koruduğunu görüyoruz ve daha uzun yıllar da korumaya devam edeceğine inanıyoruz.

A. Taner Kışlalı ise, Nermin Abadan'ın son derste anlattığı hayat öyküsünü anlatmaktadır. Sonuç olarak; "Ben yurdumu da, ulusumu da kendi irademle seçtim!.. Mustafa Kemal olmasaydı, belki ben de olmazdım..Niçin Kemalist olduğumu, niçin milliyetçi olduğumu öyle sanıyorum ki artık anlamışsınızdır!..." demektedir.

Dr. Eser Köker ise; yapıtlarını sınıflandırak saymıştır. Sonra yanında Doktora yapanların isimlerini saymıştır (6 kişi). Çalışmanın sonunda ise "Nemin Abdan-Unat'ın Zaman Çizelgesi" başlığı altında kronolojik olarak yaşamını vermiştir. Yapıtlarının sınıflandırılmasında Türkçe Kitaplar (12) adettir. Türkçe Makaleleri altbaşlıklara bölmüştür. Buna göre İletişim (9), Siyasal Süreç ve Örgütler (19), Kadın Araştırmaları (11), Göç Üzerine (10) olmak üzere toplam (49) adet makale yer almıştır. Kitap tanıtma yazıları (12) adettir. Çeviri kitaplar (4) adettir. Çeviri makaleler (5) adettir. Yabancı dildeki kitapları (7) adettir. Yabancı dildeki makaleleri (53) adettir. Teksir edilmiş ders notları (2) adettir. Çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanan yazıları İletişim (18), Siyasal Süreç ve Örgütler (55), Kadın (14), Göç (10), ABD (41), Kanada (6), İspanya (24), Avrupa (6) olmak üzere toplam (174) adetdir.

7.3. Bahri Savcı'ya Armağan

(Hazırlayan: Mülkiyeliler Birliği Vakfı, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları: 7, 1991)

Bu armağan Bahri Savcı'nın 1983'te 1402'lik olarak ayrılmasından sonra resmen onun anısına bir armağan hazırlanmaması üzerine Mülkiyeliler Birliği Vakfınca hazırlanmıştır. Armağan'da Bahri Savcı ile ilgili olarak Mülkiyeliler Birliği Vakfı Başkanı Alper Aktan'ın "Sunuş"u, Mümtaz Soysal'ın "Bu da Bir Armağan" isimli sunuşu ve Cem Eroğul'un Bahri Savcı ile yaptığı "Prof. Bahri Savcı'nın Özyaşam Öyküsü ve Kişiliği" ile "Prof. Bahri Savcı'nın Anayasa ve Türk Siyasal Yaşamına İlişkin Bazı Görüşleri" isimlerini taşıyan görüşme dizileri yer almıştır. Ayrıca armağanda farlı bilim dallarından 35 bilim insanının değerli makaleleri yer almıştır. Armağan toplam 539 sayfadır.

Alper Aktan Bahri Savcı'nın hep gerçek hep genç hemde devamlı öğrencilerle beraber oluş yönüne vurgu yapmaktadır. Özetle; Anayasa dersinin o kuşağın bilinç düzeyinin oluşmasında çok önemli bir ağırlık taşıdığını, temel siyaset kavramlarını, cumhuriyetçiliği, demokrasinin anlamını, insan haklarını, sosyal haklar kavramlarını hep onun derslerinde yerli yerine oturttuklarını belirtmektedir. Bu armağan ile Sayın Bahri Savcı'ya olan borcu ödemeye ve SBF yönetiminin unuttuğu görevlerden birisini de böylece yerine getirmiş olduklarını belirtmektedir.

Mümtaz Soysal ise, "Armağan kavramı üzerinde bazı açıklamada bulunduktan sonra Bahri Savcı'nın ayrılmasının ardından resmi bir armağanın olmadığını belirtmekte ve bu armağanın özelliğine vurgu yapmaktdır. Özetle bu armağan hakkında; "bu armağanı Prof. Bahri Savcı'nın Türk üniversite ve düşünce yaşamındaki yerini anımsatmak üzere ortak bir heykel olarak dikiyoruz…gönüllerden kopma duyguların oluşturduğu heykeller de vardır, görülmeyen, dokunulmayan, dolayısıyla da kimsenin şu ya da bu kararla, emirle yıkıp kıramayacağı" diyerek görüşlerini dile getirmektedir.

Cem Eroğul'un Bahri Savcı ile yaptığı "Prof. Bahri Savcı'nın Özyaşam Öyküsü ve Kişiliği" başlıklı görüşme yazısında; doğumundan, babasının işinden, annesinin ölümünden babasının ikinci evliliğinden, ilkokul yıllarından, soyadı olan "savcı"nın nasıl alındığından, İstanbul Erkek Lisesi yıllarından, müzik-spor ilgisinden, kadınlara bakış açısından, Mülkiyedeki öğrencilik yıllarından ve eğitim sisteminden, gazete yazarlığı, askerlik yıllarından, 1942'de SBF'ye asistan olarak girişten, Doçentliği, Avrupaya gidişi, Profesörlüğü, evliliği, öğretmen derneği başkanlığı, 12 Mart 1971'de başından geçenler, ve 7 Şubat 1983 günü 1402 sayılı sıkıyönetim yasasına dayanılarak görevine son verilişi konularına değinilmiştir.

Cem Eroğul'un Bahri Savcı ile yaptığı ikinci görüşme "Prof. Bahri Savcı'nın Anayasa ve Türk Siyasal Yaşamına İlişkin Bazı Görüşleri" ismini taşımaktadır. Bu görüşmede de özetle;

laiklik, diyanet, din eğitimi, askeri yargı, doğu sorunu, bazı kurumların özerkliği, ölüm cezası ve tepeden inmecilikle tarihin hızlandırılabilirliği konularında görüşleri alınmıştır.

7.4. Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan

(Hazırlayan: İstanbu Barosu, İstanbul: İstanbul Barosu Yayını, 1992)

Bu armağan değerli bilim isnadı Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'ya için İstanbul Barosu tarafından hazırlanmıştır. Armağan, baro başkanı Turgut Kazan'ın "Saygıyla Anıyoruz" başlıklı bir sunuş yazı ile başlamaktadır. Daha sonra Mehmet Ö. Aklan tarafından hazırlanan "Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın Yaşamı ve Yapıtları (Biyografya – Bibliyografya)" yer almaktadır. Bundan sonra armağan üçbölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm "Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya Üstüne" başlığını taşımaktadır. Bu bölüm içerisinde içeriğine aşağıda değineceğimiz beşyazı yer almaktadır. İkinci bölüm "Hukuk Yazıları" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde (14) makale yer almaktadır. Üçüncü bölüm "Tarih Ve Siyaset Bilimi" başlığını taşımaktadır. Bu bölümd de (13) makale yer almaktadır. Armağan (585) sayfadan oluşmaktadır.

Turgut Kazan'ın "Saygıyla Anıyoruz" başlıklı bir sunuş yazısında Tunaya'nın hocalık yönünü ele almaktadır. Derste bulunan 300-500 kişiyle öyle bağlantı kurduğunu bu bağlantının koridorlarda Tunaya'nın odasına kadar, hatta fakülte bittikten sonra bile devam ettiğini belirtmektedir. Kısacası Tunaya'nın öğrecilerini yıllar geçse bile unutmadığını, söyleyeceği sözü söylemekten sakınmadığını, gerçek bir dost ve insan olduğunu anlatmaktadır.

Mehmet Ö. Aklan tarafından hazırlanan "Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın Yaşamı ve Yapıtları (Biyografya – Bibliyografya)" başlığından da anlaşıldığı gibi iki bölümden oluşmaktadır. Biyografya kısmı kronolojik olarak Tunaya'nın 7 Şubat 1916 yılında doğumundan 29 Ocak 1991'de İstanbul'da vefatına kadar geçen önemli olayları iki sayfa olarak vermektedir. Bibliyografya kısmı ise kendi içinde Kitaplar ve Makaleler diye ikiye ayrılmaktadır. Kitaplar; a-Telif (20) adet olarak belirtilmiştir. Tunayanın aynı yapıtının farklı baskılarıda bu sayıya dahil edilmiştir, b-Ortak (1) adettir, c- Çeviri (5) adettir. Makaleler Telif ve Çeviri olarak tek başlık altında verilmiştir, toplam (52) adettir.

Prof. Dr. Aydın Aybay "Ders" başlıklı yazısında Tunaya ile öğrenci olarak tanışmasını ve her konuda diyalog ortamını son sınırına kadar zorlamasını, bu hoşgörülü, sabırlı ve bilge tavırları ile pek çok kimseyi okumaya, öğrenmeye ve anlamaya sevkettiğine tanık olduğunu belirtmektedir. Bu arada 1982 yılında SBF'nin o dönemdeki askeri yönetim tarafından kapatılmasını engellemek için Ankara'ya yaptıkları yolculuk ve oradaki geçen görüşmelerde Tunaya'nın doğru bildiği konuda çekinmeden demokrasi dersi vermesini anlatmaktadır. Sonuç

olarak Tunaya'nın egemen insana son olarak "Şunu unutmayın, hukuk ve hukuki güvence hepimize lâzım olan bir şeydir. Bana da bu genç arkadaşa da size de" dediğini belirtmektedir.

Prof. Dr. Erdoğan Teziç "Nerede Kalmıştık" isimli yazısında; Tunaya'nın bütün davranışlarıyla şair Térence'ın 'ben insanım, insani olan hiçbir şey bana yabancı değildir' özdeyişini somutlaştıran, bunun yanı sıra duygusal olduğu kadar gerçekçi bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir. 27 Mayıs Rejiminde 147'likler arasında görevden uzaklaştırılıp 1962 yılında göreve tekrar başlayınca çok heyecanlandığını, ilk cümlesinde ilk ders olmasına rağmen nerede kalmıştık diye başladığını, sonradan bu duygusal ortamdan hemen uzaklaşarak yerini gerçekçiliğe bıraktığını belirtmektedir. Yine üniversiden ayrılacağını ve kendi köşesinde yapacağı çalışmalardan bahsettiğini anlatmaktadır.

Prof. Dr. Rona Aybay "Bilge ve Sevecen Hocam:Tarık Zafer Tunaya" başlıklı yazısında; hukuk fakültesindeki anfide kürsü ile öğrenciler arasında saydam bir tabaka olduğunu, bir soğukluk olduğunu Tunay'nın kürsü ile sınıfı birbirine ısındırdığını, sadece bilen değil bildiğini öğrencileriyle paylaşmaktan zevk alan bir hoca olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Tuanaya'nın, araştırma ve inceleme konularını, pozitif hukukun kalıplarına, belli yasa maddelerinin yorumuna bağlamayı reddeden, "siyaset bilimi" yaklaşımını geliştirdiği, bu yüzden olumsuz tepkilerle karşılaştığını, yılmadan devam etmesi sonucu başarısını kabul ettirdiğini vurgulamaktadır. Evindeki Çarşamba toplantılarında genç araştırmacıları yakın tarihin bilinmeyen yönlerini incelemeye teşvik etmesi, Tutaya'nın bilimsel kişiliğinde bu boyutu simgeler. Sonuç olarak Tunaya'nın bu çabası yine kendisinin bir sözü ile özetlenebilir: "*Az gelişmiş kafalarla az gelişmişlikten kurtulamazsınız!"*.

Doç. Dr. Bülent Tanör "Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın 'Anayasal Gelişme' Tezi" başlıklı yazısında; Tunaya'nın klasik Anayasa Hukuku teorimize ve öğretimimize sosyal ve siyasal bilimlerin ışığını getiren ilk kişilerden olduğunu, 1950'lerdenbu yana verdiği bütün ürünlerde, hukuk sorunlarını ekonomik, sosyal ve ideolojik yönleri ile irdeleme yönteminin sürekli gelişme gösterdiğini belitmektedir. Tunaya'ya göre anayasal gelişmemiz, teokratik saltanattan meşruti sisteme, oradan da laik cumhuriyete doğru bir çizgi izlemiştir. Bu sürecin doğal uzantısı ise, çok partili batı demokrasisi olmuştur. Bu gelişme birbirini izleyen ve tamamlayan birikimlerden oluşmuştur. Laiklik batıyı taklit olsun diye alınmamıştır. Üstün bir siyeset ilkesi olarak batıya karşı olabilecek engelleri aşmak için doğal bir önlem olarak alınmıştır.

Bülent Ece tarafından yapılan "Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya İle Türkiye'de Çok Partili Hayatın 40. Yılı Üzerine Bir Röportaj" isimli röportaj yazısında, 1945'e kadar geçen dönemdeki parti hareketleri, Demokrat Partinin kuruluşu, iç ve dış etkenler, D.P.'nin başarılı olmasındaki

toplumsal nedenler ve yıkılışı, Türk siyasal hayatında askerlerin yeri, 40 yıllık deneyimlerden çıkarıla bilecek sonuçlara değinilmiştir.

7.5. Tarih ve Demokrasi Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan
(Hazırlayan: Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği, İstanbul: Cem yayınevi, 1992)

Bu armağan, Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği tarafında 3 Mayıs 1991 günü Tarık Zafer Tunaya'nın anısına düzenlenen "Türk Siyasal Yaşamı" isimli sempozyumun daha geniş bir kitleye duyurulması için kitap haline getirilmiştir.

Armağanda; Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği Başkanı Coşkun Özdemir'in "Türk Siyasal Yaşamı Sempozyumunu Açış Konuşması", Prof. Dr. Aydın Aybay "Tunaya'yı Anarken" başlıklı yazısı, Zafer Toprak'ın "Tarık Zafer Tunaya'nın Ardından" başlıklı yazıları ile Tarih başlığı altında (2), Demokrasi başlığı altında (3) makale yer almaktadır. Ayrıca Mehmet Ö. Aklan tarafından hazırlanan "Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın Biyografisi" ve "Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın Bibliyografyası" isimli çalışmalar yer almaktadır. En sonda da Tunaya'nın soyut resim çalışmalarından örnekler verilmiştir. Armağan 147 sayfadan oluşmaktadır.

Coşkun Özdemir'in "Türk Siyasal Yaşamı Sempozyumunu Açış Konuşması"nda özetle; "Tarık Zafer Tunaya gönül ve kafa zenginliklerini birlikte yaşayan insanlardandı… Tunaya'yı anmak, sapasağlam, eğilmeyen, ilkelerinden ödün vermeyen, insanlık onurunun simgesi bir kişiliği anmak demektir" diyerek duygularını dile getirmiştir.

Prof. Dr. Aydın Aybay "Tunaya'yı Anarken" başlıklı yazısında özetle, Tunaya'nın bölümünde asistan olamadığı için üzüldüğünü ancak beraber SBF'yi kurarak 100 öğrenci alıp eğitime başlayınca, öğrencilerle beraber olmanın onun enbüyük mutluluğu olduğunu, ikinci mutluluğunu da MGK döneminde fakülteyi kapanmaktan kurtardığı zaman olduğunu belirtmektedir.

Zafer Toprak'ın "Tarık Zafer Tunaya'nın Ardından" başlıklı yazısı Tunaya'yı bilimsel yönü ile tanıtmaya yöneliktir. Bu yazı; "Tarık Zafer'in Yöntemi", "Tarık Zafer'in Bilimi", "Tarık Zafer'in Eseri", "Tarık Zafer'in Devrimi" alt başlıklarını taşımaktadır. Sonuç olarak Tarık Zafer'in; "cumhuriyetçi, demokrat, eleştiriden yana bir kişiliğe, sağduyulu, hoşgörülü, uzlaştırıcı bir bakışa sahip olduğu, tarih bilinciyle düne bakabilen, bugünü anlayan ve yarını gören bir bilge, bir bilim adamı" olduğu vurgulanmaktadır.

7.6. Suna Kili'ye Armağan Cumhuriyete Adanmış Bir Yaşam,
(Hazırlayan: Boğaziçi Üniversitesi), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 1998.

Bu armağan Prof. Dr. Suna Kili'nin Boğaziçi Üniversitesinde emekliye ayrılması üzerine onun anısına hazırlanmıştır. Armağanda B.Ü.İ.İ.B.F. Dekanı Prof. Dr. Güven Alpay'ın "İlksöz" yazısı, Prof. Dr. Suna Kili'nin "Birkaç Söz" isimli yazısı ile "Özgeçmiş" başlıklı yazıları yer almaktadır. Ayrıca armağanda değerli araştırmacılar tarafından hazırlanmış 15'i Türkçe, 17'si yabancı dilde olmak üzere toplam (13) makale yer almaktadır. Armağan 479 sayfadan oluşmaktadır.

Prof. Dr. Güven Alpay'ın "İlksöz" yazısında, Kili'nin yaşamı boyunca ülkesinin çağdaş düzeye ulaşmasına çaba göstermiş ve gerek düşünsel, gerekse uygulama alanında yaptığı katkılarla kendisini kanıtlamış bir kimse olduğunu bildirmektedir. Ayrıca Kili'nin yaşamı boyunca yabancı dilde eğitim görmüş olmasına karşın Türk dilini çok güzel kullandığı da vurgulanmaktadır. Kili'ye göre her koşulda kişinin ülkesini en iyi şekilde temsil etmesi, ulusal kültürü ve varlığıyla gurur duyması ve bu anlamda her türlü çabayı göstermesi gerekir. Alpay Kili ile ilgili sonuç olarak, "Kemalist idealizmin yılmaz bir savaşçısı ve bilim insanının karakterli, tutarlı bir öncüsüdür… Gelecek kuşaklara örnek insan olma niteliğini taşımaktadır" diye duygularını dile getirmektedir.

Prof. Dr. Suna Kili'nin "Birkaç Söz" isimli yazı kendi yaptıkları değil, yaşamı hakkında biraz bilgi istenmasi üzerine yazılmıştır. Aile geçmişinin 15. yüzyıl Osmanlı üst kademe yönetiminde, Jön Türk hareketinde, Kurtuluş Savaşında yeraldığını ve evlerinde devrimi hazırlayan ve uygulayan başta İnönü gibi kimselerle görüşme ve etkileşimlerinin olduğunu bildirmektedir. Yaşadığı çevre itibariyle de İstanbul Yeniköy semtinde çocukluğunun geçtiğini, bu semtte birçok yazar, ressam, müzisyen ve tiyatro sanatçısının evlerinin konukları arasında bulunduğunu ve yetişmesinde etkisi olduğunu belirtmektedir.

Prof. Dr. Suna Kili'nin "Özgeçmiş" başlıklı kısaca özgeçmişini anlatmaktadır. Özgeçmişte, İstanbul Amerikan Kız Kolejini (Robert lisesi) bitirmesi, lisans ve lisanüstü eğitimini ABD'de bitirmesi, Doktorasının ana uzmanlık alanının Siyasal Bilim, yan uzmanlık alanının ise uluslar arası ilişkiler olduğu, ülkeye döndükten sonra Ankara Hukuk ve SBF'de asistanlık yapması, akademik hayatının Robert koleji ve Boğaziçi Üniversitesind devam ettiğinden, birçok ülkede bildiri sunmak veya kısa süreli öğretim üyeliği için bulunduğundan, Eylül 1995'te Çin'de toplanan "Dünya Kadınlar Kongresinde Türkiye'yi temsil eden heyette bulunarakt artışmalarda Türk tezini açıkladığından bahsetmektedir.

Ödüller başlığı adı altında kazandığı beş ödülü saymaktadır. Bunların içerisinden bizim çalışmamız açısından dikkat çekeni, "1981 yılı Türkiye İş Bankası Siyasal Bilim Büyük

Ödülü"dür. Ayrıca yurt içi ve yurt dışında sunmuş olduğu Türkçe ve yabancı dilde toplam (24) bildirinin ismi yer almaktadır. Uluslar arası kuruluşlardaki ve Türkiyede Akademik faaliyette bulunduğu kuruluşları da saymaktadır. Bunlar arasında bizim çalışmamız açısından dikkat çekeni, Uluslararası Siyasal Bilimler Derneğinin, Siyasal Eğitim Komitesi 2. başkanlığını 12 yıl süreyle yürütmesidir.

Kitaplar başlığı altında Türkçe ve yabancı dilde yayınlanmış toplam (16) kitap ismi yer almaktadır. Makaleler başlığı altında Türkçe ve yabancı dilde yayınlanmış toplam (58) makale ismi yer almaktadır. Büyük Larousse Ansiklopedisinde; "Cumhuriyet Halk Partisi", "Devrimler", "Erzurum Kongresi" ve "Laiklik" konularını yazmıştır. Ayrıca Cumhuriyet gezetesinde 54, Milliyet gazetesinde 23 yayınlanan makalenin isimleri yer almaktadır.

7.7. Türk Toplum Bilimciler Cilt: 1-2

(Hazırlayan: Emre Kongar), İstanbul: Remzi Kitabevi, 1996)

Bu iki ciltlik yapıt içerisinde 16 toplum bilimci incelenmektedir. Ancak bunların içerisinde Türk Siyaset Bilimine katkısı bulunan Ziya Gökalp, Prens Sabahattin ve Niyazi Berkes gibi bilim insanları da incelenmektedir.

7.8. Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler

(Hazırlayan: Ali Çetinkaya), Cilt: 1-8, Ankara: Mars Matbaası, 1968/1969)

Bu sekiz ciltlik yapıtta, siyasal bilgiler fakültesinin tarihi, okutulan dersler, mezun olanlar, öğretim üyelerinin ve dekanlık yapanların kısa yaşam öykülerini bulmak olasıdır. Kitap 1889-1968 yılları arasını kapsamakta olup ilk yedi cilt toplam 4780 sayfadır. Sekizinci cilt ise, endeksler, istatistikler ve ek'lere ayrılmış olup 350 sayfadır.

7.9. Yazarlar Sözlüğü

(Hazırlayan: İhsan Işık, İstanbul: Risale Yayınları, 1990)

Bu yapıtta edebiyattan siyasete kadar değişik konularda yapıtları olan 1765 kişi yer almıştır. Bunların içerisinde siyaset bilimi alanında yapıtları olan bilim adamlarının kısa özgeçmişlerine ve yapıtlarının adlarına ulaşılabilir.

7.10. Bir Siyasal Düşünür Olarak Doktor Abdullah Cevdet ve Dönemi
(M. Şükrü HANİOĞLU, İstanbul: Üçdal Neşriyat, T.Y.)

Bu şalışma Prof. Dr.İlter Tunan tarafından yönetilen1977-1981 yılları arasında yürütülen araştırma sonucunda İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne sunulan bir doktora tezidir. Bu çalışma hakkında İlter Turan "Sunuş" yazısında; "Çalışma, bir düşünürün düşüncelerini incelemeyi amaçlarken, düşüncenin içinde oluştuğu bağlamdan soyutlanamayacağını .. göstermekte ve düşünce bağlam etkileşimini başarıyla sergilemektedir. Dolayısıyla çalışmayı okuyanlar, Dr. Abdullah Cevdet Bey'in yaşamı ve düşüncesi dışında, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemini de yakından tanımak olanağı bulacaktır" diyerek araştırmanın özelliğini ortaya koymaktadır.

M. Şükrü Hanioğlu ise önsözünde kendisine yardımcı olan kişiler ve kurumlara teşekkür etmektedir. Bu teşekkürde Tunaya'ya ayrı bir yer ayırmaktadır: "… bu konulardaki araştırmaları bilimsel olarak ülkemizde başlatanların başında gelen Sayın Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya aynı şekilde tezi en ince ayrıntılarına kadar incelemiş, ilginç ve çok yararlı eleştirilerde bulunmuştur".

İçindekileri: Çalışma; Sunuş ve Önsöz'ün dışında girişle beraber 17 başlıktan sonra Bibliyografya ve İndeksle sona ermektedir. Çalışma 439 sayfadır.

İçindekiler; I. Giriş, II. Öğrencilik Döneminde Düşünce Akımları ve Siyasal Faaliyetler, III. Jön Türk Hareketi – Siyasal Örgütlenme, IV. Bir Toplumsal İlerleme ve Siyasal Muhalefet Aracı Olarak "İslâm Dini", V. Batı Kültürel Çevreleriyle İlişki ve Batı Kökenli Düşünce Akımlarından Etkilenme, VI. Doğulu – Batıcılık, VII. "Adem-i Merkeziyet ve Teşebbüs-ü Şahsî" Düşüncesi, VIII. Osmanlı Hanedanına Karşı "Osmanlıcılık", IX. Jön Türklerde Yabancı İttifak Tercihleri, X. Jön Türk Hareketi – Anarşizm, XI. İkinci Jön Türk Hareketi ve Abdullah Çevdet, XII. İkinci Meşrutiyet Sonrası Siyasal Faaliyetler, XIII. Meşrutiyet Sonrası Etnik Ayrılıkçılık, XIV. Meşrutiyet Sonrası "Toplumsal Gelişme Karşısında İslâm Dini" Hakkındaki Düşünceler, XV. "Garplılaşma Utopıa"sı, XVI. Cumhuriyet Dönemi Siyasal ve Kültürel Yaşamı", XVII. Sonuç, XVIII. Bibliyografya, XIX. İndeks'ten oluşmaktadır.

Özeti: Bu çalışmada, Osmanlı İmpatarluğunun son dönemlerindeki bir aydın-düşünürün siyasal düşünce ve eylemleri aracılığıyla içinde bulunduğu dönemin düşünce ortamının ve siyasal yaşamının özelliklerinin saptanmasına çalışılmıştır.

Bulguları ve Önerileri: Çalışmadan saptaya bildiğimiz bulgular maddeler şeklinde aşağıya çıkartılmıştır:

1- Osmanlı İmparatorluğunda modern anlamı ile siyasal düşüncenin imparatorluğun zorunluluklar sonucu Batı'ya yönelmesinden sonra ortaya çıktığı görülmektedir. Bu alanda ise temel etki ders içeriklerinden dolayı ilk önce Mekteb-i Tıbbiye ve ondan önceki tıp kurumlarında ortaya çıkmıştır.

2- Toplumda din ve geleneksel değerlere bağlı olan halk yığınlarının varlığı, aydınları bir toplumsal araç olarak din kurumundan yararlanmaya yöneltmiştir.

3- Abdullah Cevdet de diğer dönem aydınları gibi gerek Batı düşüncesi içerisinde seçim yaparken ve gerekse seçtikleri bu düşünceleri Osmanlı toplumuna uygulamaya çalışırken belirli bir "kültür kodu" süzgecinden yararlandıkları görülür.

4- Abdullah Cevdetin büyük önemi, Batılılaşmayı sistematik bir hale getirmesi ve teknik tartışılmayan üstünlüğünün yanı sıra kültürünün de aktarılmasının kaçınılmaz bir sonuç olduğunu görmesidir.

5- "Merkez-Çevre İlişkileri" analizinde Jön Türklerin yeri "merkez içi muhalifler" özelliklerini taşımaktadırlar. Bu meşrutiyet ve Cumhuriyetin ilk dönem aydınlarının "elit" düşüncelerine uygun bir durumdur.

6- Biyolojik materyalist düşünceleri nedeniyle bu dönem aydınlarının din kurumuna karşı olumsuz bir tavır almalarında önemli bir etkinin de İslâmiyetin ulusal bilincin uyanmasındaki geriletici özelliğinden kaynaklandığı belirtilebilir.

7- Meşrutiyet sonrası görülen önemli bir durumda toplumsal olayları çözümlemeyi amaçlayan düşünce sistemlerinin daha sistematik bir hal alması ve bunların içinde yerli fikirlerin daha geniş çapta görülmesidir.

8- Yeni devletin ideolojisinin özellikle 1908 sonrası oluşan düşünce ortamının bir ürünü olduğu göz önünde tutulursa içinde Abdullah Cevdet ve arkadaşlarının geliştirdikleri tezlerin ne denli etkili olduğu kolaylıkla tahmin edilebilir.

9- Devletin nasıl kurtarılabileceği düşünceleri ülkemizin son dönem aydınları arasında güçlü yabancı ülkelere karşı geliştirilen bir çeşit taraftarlığın oluşmasına neden olmuştur.

10- Ortada kurtarılması gereken bir devlet kalmadığı dönemde bu çeşit taraftarlıkların ortadan kalkmasının yanı sıra siyasal düşüncelerin de çeşitliliğini kaybettiğini görüyoruz.

7.11. Bir Siyasal Düşünür Olarak Mehmet Ali Aybar
(Barış ÜNLÜ İstanbul: İletişim Yayınları, 2002)

Bu çalışma Prof. Dr. Sina Akşin yönetiminde hazırlanmış ve AÜSBE'nce kabul edilmiş bir Yüksek Kisans tezidir. Çalışma 328 yayfadır.

İçindekileri: Çalışma bir giriş, iki bölüm, sonuç, kaynakça ve dizin ile son bulmaktadır. Giriş biraz uzun tutularak, "İmparatorluğun Çöküşünden Cumhuriyetin Doğuşuna, Aybar'ın Çocukluğunun ve Gençliğinin Geçtiği Yıllar" ve "Aybar'ın Akademik Çalışmaları" giriş içerisinde anlatılmıştır. Birinci Bölüm, "Mehmet Ali Aybar'ın Tek Başına Mücadele ve Suskunluk Yılları (1945-19609" başlığını taşımaktadır. Bölüm kendi içerisinde; "Aybar'ın Tek Başına Mücadele Yılları (1945-1950)" ve "Aybar'ın Suskunluk Yılları (1950-1960)" altbaşlıklarına ayrılmıştır. İkinci bölüm, "Türk Sosyalist Hareketi İçinde Aybar (1960-1995)" başlığını taşımaktadır. İkinci bölüm de kendi içinde; "Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Aybar (1960-1969" ve "Aybar'ın Marksizm Üzerine Yoğunlaştığı Yıllar (1970-1995) isimli alt başlıklara ayrılmıştır. Sonuç kısmında, çalışmanın özeti niteliğinde Aybarın zihni gelişim süreçlerine değinilmiştir.

Özeti: 1960 sonrası Türk sosyalist hareketinin önde gelen isimlerinden Mehmet Ali Aybar incelenerek anlaşılmaya çalışılmıştır. Aybarın düşüncesinin Türk solunu ve Türk düşünce dünyasını 1960'lardan günümüze kadar etkilediği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Düşünce yapısındaki bazı değişiklikler gelişme ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Bulguları ve Önerileri: Bu çalışmanın saptaya bildiğimiz kadarıyla bulguları maddeler şeklinde aşağıya çıkarılmıştır:

1- Aybar'ın düşüncesi 1940'lardan bu yana, belli başlı damarlar içinde gelişmiştir. Bu damarlar Marksizm, Sosyalizm, Demokrasi ve Bağımsızlıktır.

2- Aybar'ın eleştirel düşünme alışkanlığı, kendini her hangi bir ideolojiye devlete, partiye vb. sorgulamaksızın bağlı hissetmeme ve bu anlamda, taraf tutmaktan çok, doğruyu, adil olanı ve gerçeği bulmaya yöneltmiştir.

3- Aybar düşüncelerine, bürokrasinin Osmanlı – Türk tarihinde bir egemen sınıf oluşturduğu sonucuna varmıştır. Böyle bir toplumsal yapı doğal olarak devleti, fetişleştiren bir felsefe, ideoloji de yaratmıştır.

4- Aybar bağımsızlık sorununu bir çok solcunun yaptığı gibi sadece ABD karşısında görmeyip, Sovyetler Birliğini de işin içine katmaktadır.

5- Aybar bürokrasinin SSCB'nde de bir egemen sınıf haline geldiği sonucuna varmıştır. Bu sorunu ilk başlarda Stanlizmde gören Aybar, arayış içinde bir

entelektüel olarak, eleştirilerini en sonunda Leninizm ve Leninist parti modelinde toplamıştır.

6- Bir çok Türk sosyalisti, eleştirel ve sol düşünce azlığı, her zaman Sovyetler Birliği'nin güdümünde olan TKP geleneği gibi nedenlerle bağımsız düşünememişler ve dolayısıyla bağımsız hareket edememişlerdeir. Bağımsız düşünen ve hareket eden Aybar'ı da, Türk solu içerisinde bir anlamda yalnızlaştırmışlardır.

7- Aybar'a göre, insanın insanı sömürmesi bitmedikçe sosyalizm için mücadele de bitmeyecektir.

7.12. Prof.Dr.Mümtaz Soysal'ın Yaşamı, Yapıtları Fikirleri Uygulamaları Ve Türk Toplumsal Yaşamına Katkıları: Kamu Yönetimi Ve Siyaset Bilimi Açısından Bir Araştırma.

(İlhan KARAKOYUNLU, Malatya: İn.Ü.S.B.E. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2000)

Bu çalışma dört kesimden oluşmaktadır. Birini kesimde, araştırma hakkında açıklamalara yer verilmiştir. İkinci kesimde; Mümtaz Soysal'ın tanıtılmasına yer verilmiştir. Üçüncü kesimde; Mümtaz Soysal'ın değerinin ortaya konulmasına çalışılmıştır. Dördüncü kesimde; genel değerlendirme yapılarak, bulgular, öneriler ve genel sonuça yer verilerek araştırma sonuçlandırılmıştır.

7.13. İki Türk'ün Ölümü Nilgün – Ahmet Taner Kışlalı'nın Yaşamöyküsü,

(Sıtkı ULUÇ Ankara: Ümit Yayıncılık, 2001)

Bu çalışma gazeteci Sıtkı Uluç tarafından değerli bilim insanı Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı'nın eşi Nilgün Kışlalı'nın bir trafik kazasında hayatını yitirmesi sonucunda onu tanıtmak için başlanmış, bu arada değerli bilim insanının teröristlerce öldürülmesi kitaba ikisinin de yaşam öykülerini anlatan bir özellik kazanmıştır.

Çalışma bir önsöz ve üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, "Nilgün" başlığını, ikincisi "Ahmet Taner" başlığını üçüncü bölüm ise "İran" başlığını taşımaktadır.

Sıtkı Uluç önsözde kitabı hazırlama serüvenini anlatmaktadır. Özetle; bu kitap sevgi dolu insanların, sevgisiz ve bilinçsizler tarafından katledilişinin hikayesine dönüşecek ve bir isyanla noktalanacak… Bence ondaki deneyim ve yetenekler, Türkiye'ye daha büyük kazanımlar sağlayacak boyuttaydı, zaten bu nedenle öldürüldü… demektedir. Birinci bölümde; Nilgün'ün

(Nicole) doğumu çocukluğu, pariste Kışlalı ile tanışması, evlenmeleri, çocukları ve trafik kazasından ölümü anlatılmaktadır.

İkinci bölümde, Kışlanının ailesi, çocukluğu, lise ve üniversite yılları, doktora için Fransaya gitmesi, evlenmesi, üniversitede görev alması, bakanlğı, tekrar üniversitede görev alması Atatürkçü Düşünce Derneği çerçevesindek ifaaliyetleri, eşinin bir trafik kazasında kaybedişi, tekrar evlenmesi, bir bombalı saldırı sonucu öldürülmesi ve Kışlalı'nın arkasından yakın arkadaşlarının onun hakkındaki düşünceleri anlatılmaktadır. Bu anlatım bilimsel çalışmaktan çok gündelik yaşam içerisindek akışa göre ele alınarak anlatılmıştır.

Üçüncü bölüm başlığı altına değerli bilim insanı Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı'nın 16 Temmuz 1999 tarihli bir yazısı konmuştur. Bu yazı kısaca değerli bilim insanını İran hakkındaki görüşlerini özetlemektedir: "İran'ın mollaları, kapılarını çağa kapatarak yaşamak istiyorlar… Yaşayamazlar. Türkiye'nin yanı başlarında olması, çıkmaz bir yolu sadece kısaltıyor". Bu bölümde cinayet sanıklarının yakalanması, DGM'de açılan dava, Kışlalı'nın kızı Dolunay'ın Ecevit ve Sezer'e mektupları ile Dışişleri Bakanlığı'na vermiş olduğu dilekçeler yer almaktadır. Çalışma Sıtkı Uluç ve Dolunay'ın ayrı ayrı son sözleri ile bitmektedir. Uluç'un sonsözünde; "Nilgün "Türk" dedi… Ahmet Taner "Atatürk" dedi. Bir Türk'ün ölümü… İki Türk'ün ölümü… Türklerin ölümü… Öldürüyorlar "Türk" dedikçe, "Atatürk" dedikçe… ve "Ölen ölür, kalan sağlar bizdendir" diyenler ürüyor…" cümlelerine vurgu yapılıyor.

7.14. Nermin Abadan – Unat, Kum Saatini İzlerken

(Nermin ABADAN – UNAT, İstanbul: İletişim Yayınları, 2. Baskı, 1998).

Siyaset bilimi ünlü kişilerinin (ustalarının) meslek yaşam öykülerinin (veya özyaşam öykülerinin) yayınlanması aşamasına en güzel örnek oluşturmaktadır. Bu yapıtta yazar kendi yaşam öyküsünü anlatırken, Türk siyasal hayatı hakkında, üniversitelerin durumu hakkında, siyaset biliminin gelişme aşamaları hakkında, ilk eşi olan Yavuz Abadan hakkında bilgiler vererek çok yönlü olarak bilgilenmemizi sağlamaktadır. Bu özellikler bu tarz yapıtlara olan ihtiyacın daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır.

7.15. Osmanlı'da Yöneten ve Yönetilen Bir Şerif Mardin İncelemesi

(Adem ÇAYLAK, 1998, Ankara: Vadi Yayınları: 107)

Bu çalışma, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Doç. Dr. Hikmet ÖZDEMİR danışmanlığında yürütülmüş bir yüksek lisans tezidir. *"Osmanlı'da Yöneten ve Yönetilenler Bir Şerif Mardin Çözümlemesi"* ismini taşıyan çalışma Adem ÇAYLAK tarafından yapılmış ve 1996 yılında bitirilmiştir. Vadi yayınları arasında yayınlanmıştır.

Araştırmacıya göre, Türk sosyal bilimler literatüründe seçkin bir yere sahip olan Şerif Mardin'in çalışmalarını, Osmanlı-Türk toplumunda ortaya çıkan "yöneten-yönetilen" ilişkisi ekseninde incelemek, metodolojik açıdan uygun görülmüştür. Bu çalışmanın birinci bölümünde, "yöneten-yönetilen" ilişkisini tahlil etmeye temel olabilecek "yöneten-yönetilen" ayırımı, "yönetim" olgusu, "iktidar" ve "otorite" gibi kavramlar çerçevesinde bir tür kavramsal çerçeve çözümlemesi yapılmaya çalışılmıştır. İkinci bölüm, "yöneten-yönetilen" ilişkisini farklı yaklaşımlar ve savlar çerçevesinde Osmanlı-Türk toplumu özelinde incelemeye yöneliktir. Üçüncü bölümde Şerif Mardin'in yaklaşımları esas alınarak, Osmanlı-Türk toplumunda "yöneten-yönetilen" ilişkisinin gelişme evreleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmacı sonuç kısmında, Şerif Mardin'in görüşlerinden esinlenerek bazı saptamalarda bulunur. Osmanlı İmparatorluğundan Cumhuriyet Türkiyesi'ne, buradan da günümüze kadar özellikle Türk toplumsal yapısının derinlerinde yatan keskin "yöneten-yönetilen", "devlet-halk" ikiliğine dayanan temel felsefesinde gözle görülür bir değişim yaşanmamıştır. Merkez-çevre ayırımına dayalı çatışma, Osmanlı'da merkez ile çevre arasına giren yapısal unsurların (din gibi) kalktığı oranda, Cumhuriyet Türkiye'sinde daha da bir sarsıntı ile hissedilir olduğu ileri sürülmektedir (Çaylak, 1998: 224-230).

7.16. Prens Sabahaddin Hayatı ve İlmî Müdafaaları

(Hazırlayan: Nezahet Nurettin Ege), İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1977)

Bu çalışma senelerce büyük bir inançla Prens Sabahaddin'in fikirlerinin gerçekleşmesi için çalışmış Ragıp Nurettin Ege'nin eşi, Nezahat Nurettin Ege tarafından hazırlanmış derleme nitelikli bir çalışmadır. Çalışma bir önsöz ve dört kısımdan oluşmakta olup toplam 520 sayfadır.

Önsözde, bu çalışma içerisinde Prens Sabahaddin'in hangi çalışmalarının nasıl bir sistematik içerisinde verildiğine değinilmektedir. Yerli ve yabancı düşünürlerin takdir ettikler vurgu yapılan başka bir konu ise Prens Sabahaddin'in bizzat bir hükümdar ailesinin üyesi olmakla beraber alçakgönüllü bir vatandaş gibi ulusal davalara büyük bir özveri ile hayatını adamış

olmasıdır. Prens Sabahaddin'in iç ve dış siyasetteki ilkesinin "*Mihver-i hissiyatımız mütefessih bir garaz değil, âlem-şumûl bir muhabbet olmalıdır"* (Düşüncelerimizi merkezi kokuşmuş bir kin değil, evreni kapsayacak bir sevgi olmalıdır), düşüncesi olduğu belirtilmektedir.

Birinci kısım; "Prens Sabahaddin'in İlk Seneleri ve 1899 Tarihinden 1908'de Meşrutiyetin İlânına Kadarki Faaliyetleri ismini taşımaktadır. Bu kısımda, hayatı ve aile ağacı, birinci Jön Türk kongresi, La Science Sociale Cemiyeti'ne girişi, Avrupa basınında yayınladığı çeşitli makaleler, ikinci Jön Türk kongresi gibi konulara yer verilmektedir.

İkinci kısım; "23 Temmuz 1908 Tarihinde Meşrutiyet'in İlânında 1918 Tarihinde Birinci Cihan Harbi'nin Sonunda Mütarekenin İlânına Kadar Prens Sabahaddin'in İlmî Müdafaalaerı ve Siyasî Faaliyetleri" başlığını taşımaktadır. Bu kısımda, Meşrutiyet'in Avrupa'da olumlu tesirleri, Osmanlı donanmasının sahip olduğu harp gemileri, Çanakkale boğazının tarihi önemi, Teşebbüs-i Şahsî ve Adem-i Merkeziyet hakkında izahlar, İtalyan-Balkan- Birinci Cihan Harbi, harp esnasındaki faaliyetlerine değinilmektedir.

Üçüncü kısım; "1918 Senesinden İstanbul'da Bulunduğu Müddet Zarfındaki Hayatı ve Neşretmiş Oldukları Muhtıralar ve Telgraflar" başlığını taşımaktadır. Bu kısımda, Prens Sabahaddin'in "Türkiye Nasıl Kurtarılabilir? – Meslek-i İctimâî ve Programı" isimli çalışması, birici dünya savaşı sonrası faaliyetleri, Millî Müdafaa hareketine karşı gösterdiği alâkaya yer verilmiştir.

Dördüncü kısım; "Prens Sabahaddin'in 1924 Tarihinden Vefatına Kadar Hayatı" başlığını taşımaktadır. Bu kesimde, Osmanlı tarihini izah tarzı, kişiliği ve son çalışma programı, o dönem yayınlanmış makaleleri, son günleri ve ölümü üzerine onun hakkında yazılmış iki şiire yer verilmiştir. Çalışmada bundan sonra indeks yer almaktadır. Çalışmanın sonuç bölümü bulunmamaktadır.

III. KESİM

TÜRK SİYASET BİLİMCİLERİNDEN ÖRNEKLER VE ÖRNEK BİR TÜRK SİYASET BİLİMCİSİ OLARAK PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA

Bu kesimde, Türk Siyaset Bilimciler ve Türk Siyaset Bilimcisi Olarak Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA başlıklarına yer verdik. Türk Siyaset Bilimcilerini değerlendirirken üniversitede görevli öğretim üyelerinden "Türk Siyaset Bilimcileri Araştırma Soru Kağıdı"na verilen cevaplar göz önünde bulundurulmuştur.

Türk Siyaset Bilimcisi Olarak Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA başlığında ise yaşam öyküsüne, yapıtlarının incelenmesine, uygulamalarının tanıtılmasına ve uzmanlık alanları bakımından incelenmesine yer verilmiştir.

8. TÜRK SİYASET BİLİMCİLER

Bu bölümde, 'Siyaset Bilimciler Geçidi', 'Siyaset Bilimi Yayınlar Geçidi' ve "Türkiye'de Siyaset Bilimi Eğitimi ve Yayıncılığı İle İlgili Kurumlar ve Bir Yaklaşım (Model) Önerisi" başlıklarına yer verilmiştir.

8.1. Siyaset Bilimciler Geçidi

Bu başlık altında araştırmada kullanılan "Türk Siyaset Bilimcileri Araştırma Soru Kağıdı"na verilen cevaplardan yararlanılacaktır (EK.1). Bu soru kağıdında iki bölüm yer almaktadır. Birinci bölümde, devlet ve özel üniversitelerin Kamu Yönetimi veya Uluslararası İlişkiler bölümlerine bağlı "Siyaset ve Sosyal Bilimler" anabilim dalında öğretim üyelerinin kişisel kimlik bilgilerine ilişkin on soru yer almaktadır. Bu sorulardan amaç, öğretim üyelerinin akademik geçmişleri ve siyaset bilimi ile olan ilgi derecelerini anlamaya yöneliktir. İkinci bölümdeki sorular ise, araştırmanın konusu ile ilgili sorulardır. Bu sorulardan da amaç öncelikle araştırma yapacağımız "Siyaset Bilimi Alan Eğitiminde Öncü" siyaset bilimciyi saptamaktır. Daha sonra alanla ilgili onbir soruya göre siyaset bilimine katkısı bulunanları saptamak ve siyaset biliminin gelişme durumunu ortaya koymaya çalışmaktır.

Araştırmanın Evreni olarak; devlet ve vakıf üniversitelerinde bulunan siyaset bilimi ana bilim dalında görevli olan Öğretim Üyeleri seçilmiştir. Haziran 2003 tarihine kadar 16 üniversiteye bizzat gidilerek, diğerleri ile de telefonla iletişim kurularak 157 öğretim üyesi saptanmıştır (EK.2). Haziran 2003 tarihine kadar bizzat gidilerek on üniversiteden toplam 28 öğretim üyesinden araştırma soru kağıdına cevap alınmıştır (EK.3).

"Türk Siyaset Bilimcileri Araştırma Soru Kağıdı"na bazı öğretim üyeleri cevap verebilmek için ayrı bir çalışma yapmak gerektiği, bu nedenle cevap veremeyeceklerini belirtmişlerdir. Yine bazı öğretim üyeleri de "bir siyaset bilimciyi incelemek için böyle bir araştırma soru kağıdına gerek yok, birisini seçer incelersiniz" diyerek bu düşüncede olduğundan dolayı cevaplamak istemediklerini söylemişlerdir. Bu durumlar bizim ana denencemizdeki "Türkiye'de Siyaset Bilimi dalında azımsanmayacak bilgi birikimi olduğu halde, bu birikimin çok dağınık olması, Türk Siyaset Bilimcilerinin katkılarının ortak ölçütler kullanılarak değerlendirilmemesi, bu Siyaset Bilimcilerinin katkılarının uluslararası Siyaset Bilim dalındaki yerlerinin açıkça bilinmemesi, bu alanın Türkiye'deki eğitimde, öğretimde ve uygulamada hızla gelişmesine engel olmaktadır" görüşünü destekleyen bir davranıştır.

Burada "Türk Siyaset Bilimcileri Araştırma Soru Kağıdı"nın ikinci bölümünde yer alan "*Siyaset Bilimi Alan Eğitiminde Öncü Olan"* sorulara verilen cevaplar neticesinde isimleri öne çıkan ilk 17 siyaset bilimcilerimize yer verilecektir. Üzerinde çalıştığımız bilim insanının saptanmasında da bu ölçüt kullanılmıştır. Çalışmanın hacminin daha fazla büyümemesi açısından burada da bu ölçüte göre bir sınırlama yapmayı uygun bulduk.

Değerlendirmesi yapılacak olan siyaset bilimcilerimiz; Şerif MARDİN, Tarık Zafer TUNAYA, Nermin ABADAN-UNAT, Münci KAPANİ, Ersin KALAYCIOĞLU, Bülent DAVER, İlter TURAN, Ergun ÖZBUDUN, Ali Yaşar SARIBAY, Kemal KARPAT, Mete TUNCAY, Ahmet Taner KIŞLALI, Süleyman Seyfi ÖĞÜN, Esat ÇAM, Bahri SAVCI, Cemil OKTAY ve Nur VERGİN'dir (Bkz.: Çizelge 1). İsimleri verilen 17 hocamızın dışında 6 hocamızı öncü olarak ikişer öğretim üyesi seçmiştir. Bu hocalarımız; Niyazi BERKES, Taner TİMUR, Yavuz ABADAN, Kemali SAYBAŞILI, Atilla YAYLA, Mustafa ERDOĞAN'dır. Bu 23 hocamızın dışında, birer öğretim üyesi 26 bilim insanını da öncü olarak seçmiştir.

Çizelge 1: Türk Siyaset Bilimcilerin Değerlendirilmeleri

2. ARAŞTIRMA KONUSUYLA İLGİLİ SORULAR		Prof.Dr.Şerif Mardin	Prof.Dr.Tarık Zafer TUNAYA	Prof.Dr. Nermin Abadan-Unat	Prof.Dr.Münci Kapani	Prof.Dr.Ersin Kalaycıoğlu	Prof.Dr.Bülent Daver	Prof.Dr. İlter Turan	Prof.Dr. Ergun Özbudun	Prof.Dr. Ali Yaşar Sarıbay	Prof.Dr. Kemal Karpat	Prof.Dr. Mete Tuncay	Prof.Dr. Ahmet Taner Kışlalı	Prof.Dr. Süleyman Seyfi Öğün	Prof.Dr. Esat Çam	Prof.Dr. Bahri Savcı	Prof.Dr. Cemil Oktay	Prof.Dr. Nur Vergin
No:	SORULAR : sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir? Lütfen yazınız.	CEVAPLAR																
1	"Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olan ilk beş kişi:	16	15	10	6	5	5	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3
2	"Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanı katkısı bakımından ilk beş kişi:	11	11	8	1	6	-	9	4	5	2	4	2	1	-	2	2	-
3	"Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" ile (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından ile beş kişi:	3	3	3	3	4	2	6	1	6	1	1	-	2	1	1	2	1
4	"Ortak imzalı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından ilk beş kişi:	1	1	1	-	8	-	5	-	9	-	-	-	4	-	-	-	-
5	"Editörlük, yayına hazırlama, derleme" görevlisi olarak yönettiği araştırmalar ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından ilk beş kişi:	-	-	2	-	5	-	4	3	4	-	5	-	1	-	-	1	-
6	"Siyaset Bilimi alanındaki yayın sayısı" bakımından ilk beş kişi:	10	-	1	1	6	-	3	2	4	1	4	-	3	-	-	-	3
7	"Siyaset Biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi" (Popüler bilim kitabı, makalesi, gazete yazısı, radyo Tv programı, seminer, açıkoturumlar) bakımından ilk beş kişi:	2	1	1	1	4	-	7	-	3	-	2	4	1	-	-	-	4
8	"Türkçe Siyaset Bilimi alan dili"ne katkıları bakımından ilk beş kişi:	5	2	1	2	3	3	3	1	4	-	1	1	2	1	-	1	2
9	"Farklı alan yazınları"na (literatürüne) katkıları bakımından ilk beş kişi:	6	-	1	-	2	-	2	-	3	2	-	-	6	-	-	-	1
10	Siyaset Bilimi dışında "Farklı alan yayınları"na katkıları bakımından ilk beş kişi:	6	-	-	-	3	-	1	1	2	2	1	-	1	-	-	-	1
11	"Çeviri yoluyla" Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından ilk beş kişi:	-	-	-	-	4	-	2	6	1	-	13	-	1	-	-	-	-
12	Siyaset Bilimi konusuyla ilgili "Özel ve kamu kurumlarında fiilen çalışma ve danışmanlık yapma" bakımından ilk beş kişi:	-	-	-	-	-	-	2	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-
TOPLAM		60	33	28	14	50	10	48	24	46	11	34	10	26	5	6	9	15

8.1.1. Prof. Dr. Şerif MARDİN

1927 yılında İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'nde başladığı orta öğrenimini ABD'de tamamladı. Stanford Üniversitesi Siyasal Bilimler Bölümü mezuniyetinin ardından lisansüstü eğitimini John Hopkins Üniversitesi'nde yaptı. 1954'te Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne asistan olarak giren Şerif Mardin, doktorasını Yeni Osmanlıların Düşünsel Yapıtları konulu teziyle Stanford Üniversitesi'nde tamamladı. 1964'te doçentliğe, 1969'da profesörlüğe yükseldi. 1973'te geçtiği Boğaziçi Üniversitesi'nde siyaset bilimi ve sosyoloji dersleri verdi. ABD'de Columbia ve California, İngiltere'de Oxford Üniversitesi'nde konuk öğretim üyesi olarak dersler verdi. Halen Washington D.C.'deki American University Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyeliği yapan ve aynı üniversite bünyesinde faaliyet gösteren İslâmî Araştırmalar Merkezi'nin başkanlığı görevini sürdüren, aynı zamanda Sabancı Üniversitesi'inde öğretim görevliliğine devam etmektedir (http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=1335, Erişim T.: 18.07.2005).

Araştırma Alanları : Din sosyolojisi; kökten dincilik; siyaset sosyolojisi; tarihsel sosyoloji (Osmanlı İmparatorluğu); Osmanlı dönemi entellektüel tarihi (http://www.sabanciuniv.edu/?OgretimUyesiVeCalisanlar/BirimlerCV.php?sicil=140,ErişimT.: 8.07.2005)

Prof. Dr. Şerif Mardin'in değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (16), "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından (11), "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından (3), "Ortak imzalı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (1), "Siyaset Bilimi alanındaki toplam yayın sayısı" bakımından (10), "Siyaset Biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi" (Popüler bilim kitabı, makalesi, gazete yazısı, radyo-Tv programı, seminer, açık oturumlar) bakımından (2), "Türkçe Siyaset Bilimi alan dili" ne katkıları bakımından (5), "Farklı alan yazınları" na (literatürüne) katkıları bakımından (6), Siyaset Bilimi dışında "Farklı alan yayınları" na katkıları bakımından (6) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 60'tır.

Şerif Mardin hoca sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak birinci sırada yer almıştır. Kendi yaptığı araştırmalar ve siyaset bilimi alanındaki toplam yayın sayısı bakımından oldukça iyi bilinmektedir.

8.1.2. Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA

Tarık Zafer Tunaya, 1915'te İstanbul'da doğdu. (İlerde belirtilen başka kaynaklara göre doğum tarihi 16 Ocak 1916'dır). Saint Benoit Lisesi'ni (1937), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni (1940) bitirdi. Bu fakültede asistan oldu (1942); doçentliğe (1949), profesörlüğe (1960) yükseldi. Kurucu Meclis üyeliğine seçildi (1961); yeni Anayasa'yı hazırlayan komisyonda görev yaptı. Hukuk (1968-1969) ve İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakülteleri dekanlıklarında bulundu. Ocak 1991'de yitirdiğimiz Tunaya, Anayasa, siyasal partiler, ikinci Meşrutiyet'ten sonraki siyaset ve düşünce akımlarıyla ilgili yapıtlarıyla tanınır. Türkiye' de Siyasal Partiler adlı yapıtının 3. cildiyle, 1989 yılında Sedat Simayi Siyasal Bilimler Odülü'nü almıştır.

Ülkemizde Anayasa Hukukunun önde gelen fikir babalarındandır. İ.Ü Hukuk Fakültesinde öğrencilik ve hocalık yapan Tunaya üretken bir hukuk adamıdır. "Bilgin Hukukçu" diye adlandırdığı Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil' in öğrencisi olduğunu her zaman vurgulayan Sayın Tunaya ölümüne kadar ülkemiz, dünya anayasal hareketi için çalışmıştır. Hukuk alanında olduğu kadar kültür alanında da üstün yetenekleri olan Tunaya' nın "Türkiye' de Siyasal Partiler", "Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku" gibi daha pek çok, demokrasi, toplum bilim ve anayasa hukuku dallarında kitap ve makaleleri vardır. (http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2813, Erişim T.:15.07.2005). Değerli bilim insanı Tunaya hoca hakkında ileride ki başlıklar altında daha fazla bilgi verilecektir.

Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (15), "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından (11), "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından (3), "Ortak imzalı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (1), "Siyaset Biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi" (Popüler bilim kitabı, makalesi, gazete yazısı, radyo-Tv programı, seminer, açık

oturumlar) bakımından (1), "Türkçe Siyaset Bilimi alan dili" ne katkıları bakımından (2) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 33'dür.

Tarık Zafer Tunaya hoca sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak yedinci sırada yer almıştır. Sorulara verilen cevaplardan, hocanın öncü olarak ve "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından bilindiği, ancak diğer katkılarının ve çalışmalarının yeterince bilinmediği anlaşılmaktadır.

8.1.3. Prof. Dr. Nermin ABADAN-UNAT

Prof. Dr. Nermin Abadan Unat Viyana`da doğmuştur. İlköğreniminden sonra 1940`ta İzmir Kız Lisesi`ni, ardından 1944`te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi`ni tamamladı. Bir süre Ankara`da Ulus gazetesinde çalıştıktan sonra 1952`de Fullbright bursu ile Minnesota Üniversitesi`nde lisansüstü öğrenimi gördü. İki yıl sonra Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi`nde ilk kadın asistan olarak giren Abadan-Unat, 1955`te "Kamuoyu ve Etki Alanı" adlı teziyle doktora tezini aldı. 1958`de siyaset bilimi dalında önce doçentliğe ve 1966`da da profesörlüğe atandı. SBF`de Siyasal Davranış Kürsüsü`nü kuran Abadan-Unat, siyaset sosyolojisi ve kitle iletişimi konularının dışında 1963`ten beri özellikle Türk dış göçüyle ilgili sorunlara eğildi. Bu konuda Türkçe, Almanca, İngilizce kitaplar, değişik makaleler yayımladı. Aynı zamanda kadın çalışmaları ile de ilgilenen yazar, 1978-1999 yılları arasında Avrupa Konseyi Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu`nda Türkiye`yi temsil etti. İ.Ü. Kadın Araştırmaları Merkezi`nde de dersler verdi. Uzun yıllar A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi`nde öğretim üyeliği yapan yazar, halen Boğaziçi Üniversitesi`nde yarı zamanlı olarak ders vermektedir (http://www.bilgiyay.com/authordetails.asp?id=9&r=7%2F19%2F2005+9%3A53%3A52+AM, Erişim T.: 10.06.2005).

Prof. Dr. Nermin Abadan Unat'ın değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (10), "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından (8), "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından (3), "Ortak imzalı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (1), "Editörlük, yayına hazırlama, derleme" görevlisi olarak yönettiği araştırmalar ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (2), "Siyaset Bilimi alanındaki

toplam yayın sayısı" bakımından (1), "Siyaset Biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi" (Popüler bilim kitabı, makalesi, gazete yazısı, radyo-Tv programı, seminer, açık oturumlar) bakımından (1), "Türkçe Siyaset Bilimi alan dili" ne katkıları bakımından (1), "Farklı alan yazınları" na (literatürüne) katkıları bakımından (1) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 28'dir.

Nermin Abadan Unat sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak altıncı sırada yer almıştır. Kendi yaptığı ve başkalarına yaptırdığı yayınlarla daha çok bilinmektedir.

8.1.4. Prof. Dr. Münci KAPANİ

Prof. Dr. Münci Kapani 1921'de İzmir'de doğdu. Galatasaray lisesi ve Ankara Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Cenevre Üniversitesinde hukuk doktorasını yaptı. 1949'da Ankara Hukuk Fakültesine asistan olarak akademik kariyerine başladı. Doçent olduktan sonra New York ve Londra Üniversitelerinde araştırmalarda bulundu. 1961 Kurucu Meclis Anayasa Komisyonu üyesi olarak çalıştı. 1964'te profesör oldu. Yirmi yılı aşkın bir süre Kamu Hukuk Kürsü Başkanlığını yürüten Prof. Dr. Münci Kapani, 1983 yılı başlarında YÖK düzenine tepki göstererek üniversitedeki görevinden ayrıldı. Kendisinin kamu hukuku, siyasal bilim ve insan hakları konularında yayımlanmış kitapları ve incelemeleri vardır.

Prof. Dr. Münci Kapani'nin değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (6), "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından (1, "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından (3), "Siyaset Bilimi alanındaki toplam yayın sayısı" bakımından (1), "Siyaset Biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi" (Popüler bilim kitabı, makalesi, gazete yazısı, radyo-Tv programı, seminer, açık oturumlar) bakımından (1) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 14'tür.

Münci Kapani hoca sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak onbirinci sırada yer almıştır. Kendi yaptığı çalışmalar yanında, Türkçe Siyaset Bilimi alan diline katkıları ile de bilinmektedir.

8.1.5. Prof. Dr. Ersin KALAYCIOĞLU

1973 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nden mezun olmuştur. Daha sonra, Amerika Birleşik Devletleri'nde The University of Iowa, Siyaset Bilimi Bölümü'ne devam ederek 1975'te Master of Arts (M. A., Yüksek Lisans), 1977'de de Ph. D. (Doktora) programını tamamlamıştır. Uzmanlık dalı Karşılaştırmalı Siyaset olup, bu dal içinde siyasal katılma ve siyasal temsil konularında uzmanlaşmıştır (http://www.isikun.edu.tr/cv/e_kalaycioglu.htm Erişim: 06.06.2005).

Prof. Dr. Ersin Kalaycıoğlu'nun değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (5), "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından (6), "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından (4), "Ortak imzalı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (8), "Editörlük, yayına hazırlama, derleme" görevlisi olarak yönettiği araştırmalar ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (5), "Siyaset Bilimi alanındaki toplam yayın sayısı" bakımından (6), "Siyaset Biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi" (Popüler bilim kitabı, makalesi, gazete yazısı, radyo-Tv programı, seminer, açık oturumlar) bakımından (4), "Türkçe Siyaset Bilimi alan dili" ne katkıları bakımından (3), "Farklı alan yazınları" na (literatürüne) katkıları bakımından (2), Siyaset Bilimi dışında "Farklı alan yayınları" na katkıları bakımından (3), "Çeviri yoluyla" Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (4) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 50'dir.

Ersin Kalaycıoğlu hoca sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak ikinci sırada yer almıştır. Sorulara verilen cevaplardan hocanın öncü olmaktan çok; kendi yaptığı araştırmalar, ortak imzalı araştırmalar ve yayın sayısı bakımından bilindiğini göstermektedir.

8.1.6. Prof. Dr. Bülent DAVER

Prof. Dr. Bülent Daver; Âbidin Dâver ile merhûme Lem'an Dâver Hanım'ın oğludur. 1929'da İstanbul'da doğdu. 1946'da Gaziantep Lisesini "Pekiyi" derece ile bitirdi. S.B.F.'nden mezuniyetinden sonra, Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Dairesi memur adaylığına

tayin edilerek Devlet hizmetine girdi. Ocak 1951'de asaleti tasdik edilip Raportörlüğe terfi etti. 1952'de açılan sınavı kazanıp, S.B.F. Âmme Hukuku Kürsüsü asistanlığına atandı. 1952'de Ankara Hukuk Fakültesi'nde fark sınavı verip sertifika aldı. 1955'de yine Ankara Hukuk Fakültesi'nde "Türkiye Cumhuriyeti'nde Laiklik" adlı doktora tezini savunarak "Pekiyi" derecede "Hukuk Doktoru" unvanını kazandı. 1955'de bir yıl süreyle bilgi ve görgüsünü arttırmak maksadıyla A.B.D.'ne gitti. 1960'da Doçentliğe terfi etti. 1961'den 1963'e kadar iki defa A.B.D.'nde bulundu. 29.06.1968'de Siyasal Teoriler Profesörlüğüne yükseltildi. Mülkiyeliler Birliği ve uluslar arası siyasi ilimler derneğinin üyesidir (Çankaya, 1969-1970: 3277). Değerli bilim insanı hakkında güncel bilgiye ulaşamadık.

Prof. Dr. Bülent Daver'in değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (5), "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından (2), "Türkçe Siyaset Bilimi alan dili" ne katkıları bakımından (3) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 10'dur.

Prof.Dr. Bülent Daver, sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak onüçüncü sırada yer almıştır. Sorulara verilen cevaplardan hocanın **"**Türkçe Siyaset Bilimi alan dili"ne katkıları bakımından bilindiğini göstermektedir.

8.1.7. Prof. Dr. İlter TURAN

İlter Turan 28 Mart 1941'de İstanbul'da doğdu. Ankara Sarar İlkokulunu bitirdikten sonra, Tarsus Amerikan Kolejine devam etti. 1957 yılında aldığı bir bursla ABD'ne giderek, 1958 yılında El Cerrito (California) lisesinden mezun oldu. 1958-1964 yılları arasında Oberlin Koleji (Ohio, ABD) ve Columbia Üniversitesine (New York) devam ederek Siyasal Bilimler konusunda Bachelor ve Masters derecelerini aldı. 1964 yılında İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Siyaset İlmi Kürsüsüne asistan olarak girdi. 1966'doktor, 1970 yılında Doçent unvanını aldı. Aynı kürsüde 1976 yılında Profesörlüğe terfi etti. 1983 yılından itibaren İ.Ü. Siyasal Bilimler Fakültesinde çalışmaya başladı (Işık, 1990: 492). İ.Ü.S.B.F'de çalıştığı dönemde 1987-1993 yılları arasında Uluslararası İlişkiler Bölüm başkanlığı ve 1985-1993 yılları arasında Ortadoğu ve Balkanlar Araştırma Merkezi Müdürlüğü yaptı. Koç üniversitesinde de görevde bulundu (1993-1998). İstanbul Bilgi Üniversitesi Rektörlüğünü

yaptı (1998-2001). Halen İstanbul Bilgi Üniversitesi İ.İ.B.F.'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Halen Türk Siyasal Bilimler Derneğinin başkanlığını yapmaktadır. Türk Ekonomi ve Araştırma Vakfı gibi bir çok kuruluşun yönetiminde bulunmaktadır. En son yazıları, TBMM üyelerine yönelik olarak Ulusal ve Uluslararası su politikaları üzerinedir (http://www.ipsa.ca/en/about/profile.turan.asp, Erişim Tarihi:18.07.2005).

Prof. Dr. İlter Turan'ın değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (4), "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından (9), "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından (6), "Ortak imzalı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (5), "Editörlük, yayına hazırlama, derleme" görevlisi olarak yönettiği araştırmalar ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (4), "Siyaset Bilimi alanındaki toplam yayın sayısı" bakımından (3), "Siyaset Biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi" (Popüler bilim kitabı, makalesi, gazete yazısı, radyo-Tv programı, seminer, açık oturumlar) bakımından (7), "Türkçe Siyaset Bilimi alan dili" ne katkıları bakımından (3), "Farklı alan yazınları" na (literatürüne) katkıları bakımından (2), Siyaset Bilimi dışında "Farklı alan yayınları" na katkıları bakımından (1), "Çeviri yoluyla" Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (2), Siyaset Bilimi konusuyla ilgili "Özel veya kamu kurumlarında fiilen çalışma ve danışmanlık yapma" bakımından (2) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 48'dir.

Prof.Dr. İlter Turan'ın sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak üçüncü sırada yer almıştır. Sorulara verilen cevaplardan hocanın siyaset biliminde öncü olmaktan çok "kendi yaptığı araştırmalar", "siyaset biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi" ve "başkalarına yaptırdığı araştırmalar" ile bilindiğini göstermektedir.

8.1.8. Prof. Dr. Ergun ÖZBUDUN

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Ergun Özbudun'un yaşam öyküsü hakkında fazla bir bilgiye ulaşamadık. Öğrenmiş olduğumuz kısa bilgiler aşağıdadır (http://www.tuba.gov.tr/uyegoster.php?uye=ergunozbudun, Erişim T.: 10.06.2005):

Ankara, 1937 doğumludur. Halen Bilkent Üniversitesi, İ.İ.S.B.F. Siyaset Bilimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Araştırma alanları; Anayasa Hukuku, Türk Siyasal Hayatı, Seçim Araştırmaları'dır. Journal of Democracy, Editorial Board üyesidir. Türk Siyasi İlimler Derneği başkanlığını yapmıştır. Türk Demokrasi Vakfı başkan yardımcılığını yapmıştır. Türkiye Bilimler Akademisi asli üyesidir.

Prof. Dr. Ergun Özbudun'un değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (4), "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından (4), "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından (1), "Editörlük, yayına hazırlama, derleme" görevlisi olarak yönettiği araştırmalar ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (3), "Siyaset Bilimi alanındaki toplam yayın sayısı" bakımından (2), "Türkçe Siyaset Bilimi alan dili" ne katkıları bakımından (1), Siyaset Bilimi dışında "Farklı alan yayınları" na katkıları bakımından (1), "Çeviri yoluyla" Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (6), Siyaset Bilimi konusuyla ilgili "Özel veya kamu kurumlarında fiilen çalışma ve danışmanlık yapma" bakımından (2) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 24'tür.

Prof.Dr. Ergun Özbudun'un sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak dokuzuncu sırada yer almıştır. Sorulara verilen cevaplardan hocanın siyaset biliminde öncü olmaktan çok "çeviri yoluyla" ve "kendi yaptığı araştırmalar ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından bilindiğini göstermektedir.

8.1.9. Prof. Dr. Ali Yaşar SARIBAY

Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay 1952 doğumludur. İlk ve orta öğrenimini Tarsus' ta tamamladı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Siyasi İlimler-Maliye disiplininden 1973 yılında mezun oldu. Doktorasını aynı Fakültede Siyaset Bilimi Alanında verdi (1979). 1980-1981 yıllarında doktora sonrası çalışmalar için University of Iowa (A.B.D.)'da, 1988-1989 yıllarında Fulbright burslusu olarak Ohio State University' de bulundu. 1984' te Doçent, 1989' da Profesör oldu. Evli ve bir çocuk sahibidir. Politik Sosyoloji, Demokrasi Teorisi, Din ve Modernleşme Sosyolojileri alanlarında çalışmakta; bu alanlarda çok sayıda kitap ve

makaleleri bulunmaktadır. Halen Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi Bölümünde öğretim üyesidir.

Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay'ın değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (4), "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından (5), "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından (6), "Ortak imzalı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (9), "Editörlük, yayına hazırlama, derleme" görevlisi olarak yönettiği araştırmalar ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (4), "Siyaset Bilimi alanındaki toplam yayın sayısı" bakımından (4), "Siyaset Biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi" (Popüler bilim kitabı, makalesi, gazete yazısı, radyo-Tv programı, seminer, açık oturumlar) bakımından (3), "Türkçe Siyaset Bilimi alan dili" ne katkıları bakımından (4), "Farklı alan yazınları" na (literatürüne) katkıları bakımından (3), Siyaset Bilimi dışında "Farklı alan yayınları" na katkıları bakımından (2), "Çeviri yoluyla" Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (1), Siyaset Bilimi konusuyla ilgili "Özel veya kamu kurumlarında fiilen çalışma ve danışmanlık yapma" bakımından (1) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 46'dır.

Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak dördüncü sırada yer almıştır. Sorulara verilen cevaplardan Sarıbay'ın siyaset biliminde öncü olmaktan çok "ortak imzalı araştırmalar", "başkalarına yaptırdığı araştırmalar" ve "kendi yaptığı araştırmalar ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından bilindiğini göstermektedir.

8.1.10. Prof. Dr. Kemal KARPAT

Prof. Dr. Kemal Karpat, Dobruca'nın Babadağ kasabasında doğdu. Akademik çalışmalarına 1950 yılında New York ve Washington üniversitelerinde başlayan Kemal H. Karpat, Birleşmiş Milletler Toplumsal Araştırmalar Bölümü'ndeki görevinin ardından, sırasıyla Montana Devlet Üniversitesi, New York Üniversitesi, Princeton Üniversitesi, Robert Koleji, Bilkent Üniversitesi, ODTÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, AÜ Siyasi Bilgiler Fakültesi, Harvard Üniversitesi, John Hopkins Üniversitesi, Colombia Üniversitesi ve Ecole des Hautes Etudes en Science Sociales gibi eğitim kurumlarında öğretim üyeliği ve

yöneticilik faaliyetlerinde bulundu. 1970-88 yılları arasında Wisconsin Üniversitesi Ortadoğu Çalışmaları Bölüm Başkanlığı'nı yürüten Profesör Karpat, Türk Araştırmaları Derneği ile Türk Araştırmaları Kurumu'nun başkanlıklarını da yaptı. Orta Asya Çalışmaları Derneği'nin kurucu başkanlığından sonra Wisconsin Üniversitesi Orta Asya Çalışmaları Programının bölüm başkanlığı görevini yerine getirdi (1989-1995). Halen Türk Tarih Kurumu onur üyesi olan Karpat, International Journal of Turkish Studies, Central Asian Survey ve Journal of Muslim Minority Affairs dergilerinin editörler kurullarında yer aldı. Karpat bilimsel çalışmaları nedeniyle, Romanya bağımsızlık madalyası ve Bükreş Üniversitesi Dimitri Kantemir madalyasıyla ödülendirildi; kendisine, Romanya Ovidius Üniversitesi ve Rusya Çuvaş Milli Üniversitesi tarafından onur doktoraları verildi. Rusya Kazan Bilimler Akademisi onursal üyeliği, Wisconsin Üniversitesi Hilldale ödülü ve Türk Bilimler Akademisi ödülüne de sahip Karpat, MESA-Ortadoğu Çalışmaları Derneği'nin kurucu üyelik ve başkanlık görevlerinde bulundu. Karpat, Wisconsin Üniversitesi Tarih bölümünde öğretim üyeliğini sürdürmektedir **(**http://www.bilgiyay.com/authordetails.asp?id=49&r=7%2F19%2F2005+10%3A00%3A24 +AM**,** Erişim T.: 10.06.2005)

Prof. Dr. Kemal Karpat'ın değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (3), "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından (2), "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından (1), "Siyaset Bilimi alanındaki toplam yayın sayısı" bakımından (1), "Farklı alan yazınları" na (literatürüne) katkıları bakımından (2), Siyaset Bilimi dışında "Farklı alan yayınları" na katkıları bakımından (2) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 11'dir.

Prof. Dr. Kemal Karpat hoca sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak onikinci sırada yer almıştır. Sorulara verilen cevaplardan hocanın siyaset biliminde öncü olmaktan çok kendi yaptığı araştırmalar, farklı alan yazıları ve yayınları alanına katkıları bakımından bilindiğini göstermektedir.

8.1.11. Prof. Dr. Mete TUNCAY

Prof. Dr. Mete Tunçay 1936'da İstanbul'da doğdu. 1958'de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun oldu. 1961'de siyasal bilimlerden doktorasını veren

Tunçay, 1966'da Siyasal Teoriler üzerine hazırladığı teziyle doçent oldu. 1983'te 1402 sayılı yasayla üniversiteden uzaklaştırılan Mete Tunçay, bu tarihten sonra 10 yıl süreyle aylık Tarih ve Toplum dergisini yönetti. Halen Bilgi Üniversitesi´inde Öğretim Üyeliği yapmaktadır (http://www.birikimdergisi.com/birikim/kisi.aspx?kisi_id=76&gorev_id=141003095230, Erişim T.: 18.07.2005).

Prof. Dr. Mete Tunçay'ın değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (3), "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından (4), "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından (1), "Editörlük, yayına hazırlama, derleme" görevlisi olarak yönettiği araştırmalar ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (5), "Siyaset Bilimi alanındaki toplam yayın sayısı" bakımından (4), "Siyaset Biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi" (Popüler bilim kitabı, makalesi, gazete yazısı, radyo-Tv programı, seminer, açık oturumlar) bakımından (2), "Türkçe Siyaset Bilimi alan dili" ne katkıları bakımından (1), Siyaset Bilimi dışında "Farklı alan yayınları" na katkıları bakımından (1), "Çeviri yoluyla" Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (13) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 34'dür.

Prof.Dr. Mete Tuncay hoca sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak beşinci sırada yer almıştır. Sorulara verilen cevaplardan Tuncay'ın siyaset biliminde öncü olmaktan çok "Çeviri yoluyla" ve kendi yaptığı araştırmalar bakımından katkılarının bilindiğini göstermektedir.

8.1.12. Prof. Dr. Ahmet Taner KIŞLALI

10 Temmuz 1939'da doğdu Tokat`ın Zile ilçesinde. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi`ni bitirdikten sonra 1962-63 yılları arasında Yenigün Gazetesi'nde yazı işleri müdürlüğü yaptı. 1968-72 yılları arasında öğretim görevlisi olan Ahmet Taner Kışlalı, 1967 Paris Hukuk Fakültesi'nde doktorasını yaptı. 1988 yılında da profesör olan Ahmet Taner Kışlalı, 1977'de Cumhuriyet Halk Partisi`nden 5. Dönem İzmir Milletvekili seçildi. Kışlalı, Bülent Ecevit tarafından kurulan 42. Hükümet`te 1978-79 yıllarında Kültür Bakanı olarak görev yaptı.

12 Eylül sonrasında üniversiteye dönen Kışlalı, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi`nde siyaset bilimi dersleri verdi. Ahmet Taner Kışlalı, aynı zamanda Cumhuriyet Gazetesi`nde "Haftaya Bakış" başlığıyla köşe yazıları yazıyordu. Kışlalı, 21 Ekim 1999 Perşembe günü, Ankara'da evinin önünde uğradığı bombalı saldırı sonucu vefat etti. (http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=1235, Erişim T.:28.06.2004).

Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı'nın değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (3), "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından (2), "Siyaset Biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi" (Popüler bilim kitabı, makalesi, gazete yazısı, radyo-Tv programı, seminer, açık oturumlar) bakımından (4), "Türkçe Siyaset Bilimi alan dili" ne katkıları bakımından (1) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 10'dur.

Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak ondördüncü sırada yer almıştır. Sorulara verilen cevaplardan hocanın siyaset biliminde öncü olmaktan çok "siyaset biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi" ve **"**kendi yaptığı araştırmalar" bakımından katkılarının bilindiğini göstermektedir.

8.1.13. Prof. Dr. Süleyman Seyfi ÖĞÜN

Prof. Dr. Süleyman Seyfi Öğün 1959'da Muğla'da doğdu. 1977 yılında Bursa Anadolu Lisesi, 1983 yılında Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F.'nden mezun oldu. 1986 yılında İstanbul Üniversitesi S.B.F.'de yüksek lisans, 1993 yılında Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktora çalışmalarını tamamladı. 1993 yılında Doçent oldu. Halen Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Prof. Dr. Süleyman Seyfi Öğün'ün değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (3), "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından (1), "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına

yaptığı katkıları bakımından (2), "Ortak imzalı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (4), "Editörlük, yayına hazırlama, derleme" görevlisi olarak yönettiği araştırmalar ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (1), "Siyaset Bilimi alanındaki toplam yayın sayısı" bakımından (3), "Siyaset Biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi" (Popüler bilim kitabı, makalesi, gazete yazısı, radyo-Tv programı, seminer, açık oturumlar) bakımından (1), "Türkçe Siyaset Bilimi alan dili" ne katkıları bakımından (2), "Farklı alan yazınları" na (literatürüne) katkıları bakımından (6), Siyaset Bilimi dışında "Farklı alan yayınları" na katkıları bakımından (1), "Çeviri yoluyla" Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (1), Siyaset Bilimi konusuyla ilgili "Özel veya kamu kurumlarında fiilen çalışma ve danışmanlık yapma" bakımından (1) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 26'dır.

Prof. Dr. Süleyman Seyfi Öğün sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak sekizinci sırada yer almıştır. Sorulara verilen cevaplardan hocanın siyaset biliminde öncü olmaktan çok "farklı alan yazınları" na ve "ortak imzalı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından bilindiğini göstermektedir.

8.1.14. Prof. Dr. Esat ÇAM

Prof. Dr. Esat Çam İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nün kurucularından ve fakültenin eski dekanlarından Prof. Esat Çam yıllarca ders verdiği Merkez Bina II No'lu amfide düzenlenen bir toplantıyla anılmıştır. 11 Şubat'ta 2003'te vefat eden Çam, doktorasını Fransa'da tamamlamış, 1970 İstanbul Üniversitesi'nde profesör olmuştu. 1972'de İktisat Fakültesi Dekanı olan Esat Çam, 1998'den beri İstanbul Kültür Üniversitesi'nde görev yapıyordu (http://www.radikal.com.tr/veriler/2003/02/18/haber_66374.php, Erişim T.: 04.01.2005).

Prof. Dr. Esat Çam'ın değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (3), "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından (1), "Türkçe Siyaset Bilimi alan dili" ne katkıları bakımından (1) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 5'dir.

Prof. Dr. Esat Çam sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak onyedinci sırada yer almıştır. Sorulara verilen cevaplardan hocanın siyaset biliminde öncü olma bakımından bilindiği, diğer çalışmaları bakımından bilinmediğini göstermektedir.

8.1.15. Prof. Dr. Bahri SAVCI

Prof. Dr. Bahri Savcı, 1961 Anayasasının mimarlarındandır. Uzun yıllar hukuk fakültelerinde hocalık yapmıştır. 27 Mayıs Hareketinin düşünsel önderlerindendir. İnsan hakları ve demokrasi aşığı olan Prof. Dr. Bahri Savcı Türk Demokratikleşme Hareketi içinde önemli yeri olan, binlerce aydın yetiştirmiş ülkemizin önde gelen fikir ve hukuk adamlarındandır (http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2768, Erişim:28.06.2004).

Prof. Dr. Bahri Savcı'nın değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (3), "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından (2), "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından (1) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 6'dır.

Prof. Dr. Bahri Savcı sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak onaltıncı sırada yer almıştır. Sorulara verilen cevaplardan hocanın, "siyaset biliminde öncü olma" ve "kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından bilindiğini göstermektedir.

8.1.16. Prof. Dr. Cemil OKTAY

Prof. Dr. Cemil Oktay, ilkokul mezunu, gazeteci ve matbaacı Ali Oktay ile merhume Âkile Hanım'ın oğludur. 9 Mart 1944'de Çanakkale''de doğdu. !962'de Çanakkale Lisesini "iyi" derece ile bitirdi. S.B.F. mezuniyeti sonrasında Ağustos 1966'da tayin edildiği İstanbul Maiyyet Memur adaylığında ve Şubat 1967'de asaletinin onaylandığı aynı il Maiyyet Memurluğunda bir süre görevden sonra, açılan sınavı kazanıp, 15.04.1967'de Milli Eğitim Bakanlığı hesabına âmme İdaresi Konusunda doktora yapmak üzere Fransa'ya gitti. (Çankaya, 1969-1970:4607). Dönüşte İstanbul üniversitesi İktisat Fakültesinde akademik

göreve başladı. 15 Ekim 1981 tarihinde "*Yükselen İstemler Karşısında Türk Siyasal Sistemi ve Kamu Bürokrasisi*" isimli tezi ile doçent olmuştur. Profesörlüğünü de İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesinde almış ve 2004 yılında buradan emekli olmuştur.

Prof. Dr. Cemil Oktay'ın değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (3), "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından (2), "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından (2), "Editörlük, yayına hazırlama, derleme" görevlisi olarak yönettiği araştırmalar ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından (1), "Türkçe Siyaset Bilimi alan dili" ne katkıları bakımından (1) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 9'dur.

Prof. Dr. Cemil Oktay sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak onbeşinci sırada yer almıştır. Sorulara verilen cevaplardan hocanın "siyaset biliminde öncü olma", "kendi yaptığı araştırmalar" ve "başkalarına yaptırdığı araştırmalar" ile siyaset bilimi alanına katkısı bakımından bilindiğini göstermektedir.

8.1.17. Prof. Dr. Nur VERGİN

Prof. Dr. Nur Vergin, lisans, yüksek lisans ve doktora diplomalarını Paris-Sorbonne Üniversitesi'nin Sosyoloji Bölümü'nden aldı. 1977'de İstanbul Üniversitesi'nde Siyasal Davranış Bilimi dalında doçent unvanını alan Nur Vergin, 1989'da Bilkent Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi profesörü oldu. Nur Vergin, Marmara Üniversitesi Fransızca Kamu Yönetimi Bölümü'nde Siyaset ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı öğretim üyesi ve başkanlığı yapmıştır. Siyaset Sosyolojisi, Din Sosyolojisi ve Siyasi Düşünce dalında çeşitli makaleleri ve İki kitabı bulunmaktadır. Genel oyla cumhurbaşkanı seçimi ile yarı-başkanlık sistemi konusunda 1991 ve 1996 yıllarında Türkçe yayınlanmış iki incelemesi vardır (www.tusiad.org/turkish/ rapor/secimler/ dsy2.pdf, Erişim T.: 18.07.2005). Bilkent ve Marmara Üniversitelerinde de öğretim üyeliği yapan Nur Vergin, halen İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde akademik kariyerine devam etmektedir. Çeşitli Uluslar arası Sosyal Bilimler Derneklerine üyedir.

Prof. Dr. Nur Vergin'in değerlendirilmesi ile ilgili olarak; "sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir?" sorusuna verilen cevaplar değerlendirilmişrir (Bkz.: Çizelge 1).

Bu değerlendirmeye göre; "Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü" olma açısından (3), "Başkalarına yaptırdığı araştırmalar" (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından (1), "Siyaset Bilimi alanındaki toplam yayın sayısı" bakımından (3), "Siyaset Biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi" (Popüler bilim kitabı, makalesi, gazete yazısı, radyo-Tv programı, seminer, açık oturumlar) bakımından (4), "Türkçe Siyaset Bilimi alan dili" ne katkıları bakımından (2), "Farklı alan yazınları" na (literatürüne) katkıları bakımından (1), Siyaset Bilimi dışında "Farklı alan yayınları" na katkıları bakımından (1) öğretim üyesi ilk beş kişi içersinde değerlendirmiştir. Yukarda belirtilen araştırma sorularına verilen toplam cevap sayısı 15'dir.

Prof. Dr. Nur Vergin sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak onuncu sırada yer almıştır. Sorulara verilen cevaplardan hocanın "siyaset biliminde öncü olma" yanında, "Siyaset Biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi" ve "Siyaset Bilimi alanındaki toplam yayın sayısı" bakımından" bilindiğini göstermektedir.

8.1.18. Diğer Siyaset Bilimciler

Yukarda belirtilen 17 siyaset bilimcinin dışında, 6 hocamızı ikişer öğretim üyesi öncü olarak seçmiştir. Bu hocalarımız; Niyazi BERKES, Taner TİMUR, Yavuz ABADAN, Kemali SAYBAŞILI, Atilla YAYLA, Mustafa ERDOĞAN'dır. Bu hocalarımızı da kısaca tanıtmakta yarar görmekteyiz.

Prof. Dr. Niyazi BERKES: 1908'de Kıbrıs'ta doğdu. 1927'de İstanbul Lisesi'ni bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde felsefe ve sosyoloji öğrenimi gördü. Bu sırada aynı fakültenin Tarih bölümünden de sertifika alan Berkes, bir süre Ankara'da Türk Ocağı Kütüphanesi'nde ve Türk Eğitim Derneği'nin kurduğu deneme lisesinde öğretmenlik ve müdürlük yaptı. 1934'te üniversitenin yeniden yapılanması sırasında Edebiyat Fakültesi'nin Felsefe Bölümü'nde sosyoloji asistanı oldu. Bir yıl sonra ABD'ye giderek Chicago Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde çalıştı. 1939'da Türkiye'ye döndükten sonra Ankara'da Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi'ndeki sosyoloji doçenti olarak göreve başlayan Berkes, 1945'e kadar burada çalıştı. Aynı yıl tasfiye hareketi sonucunda kürsüsü kaldırıldı. Bunun üzerine gelişen olaylar sonucunda 1952'de yurtdışına gitti.

Kanada'da McGill Üniversitesi İslâm Araştırmaları Enstitüsü'nde önce misafir profesör olarak görev yapan Berkes, 1956'da aslî profesör oldu. 1958-1959 arasında bu görevinin yanısıra Hindistan'da Aligarh Üniversitesi'nde de ders verdi, Pakistan, Endonezya ve Japonya'yı ziyaret etti. Emekli olduktan sonra İngiltere'ye yerleşen Niyazi Berkes, çalışmalarını burada sürdürdü. 18 Aralık 1988'de İngiltere'de Hythe'da öldü (http://www.iletisim.com.tr/, Erişim T.: 10.06.2005).

Prof. Dr. Taner TİMUR: 1958 yılında AÜ SBF'nden mezun oldu. Aynı fakültede asistan olmasının ardından, 1968 yılında doçentliğe, 1979 yılında profesörlüğe yükseldi. 12 Eylül askeri darbesinden sonra görevinden istifa ederek çalışmalarını Paris'te sürdürdü. Eylül 1992'de eski görevine döndü. 2002 yılına kadar bu görevini sürdürdü (http://www.imge.com.tr/yayinevi/person.php?person_id=4264, Erişim T.: 04.07.2005)

Prof. Dr. Yavuz ABADAN: Hukukçu ve siyaset adamı Yavuz Abadan 1905'de Eskişehir'de doğdu. İstanbul Hukuk Fakültesi'nde doçent ve profesör oldu. SBF Dekanı ve milletvekili oldu. 30 Haziran 1967'de Ankara'da öldü. Yapıtları; Hukuk Başlangıcı ve Tarihi, Hukuk Felsefesi Dersleri, Türkiye'de Anayasa ve Gelişmelere Bir Bakış (Bahri Savcı ile birlikte) (http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=11, Erişim T.:24.06.2004).

Prof. Dr. Kemâli SAYBAŞILI:Tarih Vakfı kurucu üyelerinden, akademik dünyamızın saygın ismi Kemali Saybaşılı'yı kaybettik. 1944 Tarsus doğumlu Saybaşılı 1963 yılında Tarsus Amerikan Koleji, 1967 yılında ODTÜ Kamu Yönetimi'nden mezun olmuştur. 1971 yılında ODTÜ Kamu Yönetimi Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başlayan Saybaşılı, 1975 yılında Glasgow'da doktorasını tamamlamıştır. Yurda dönüşünden sonra ODTÜ Siyaset ve Kamu Yönetimi Bölüm Başkanlığı'nı yürüten Saybaşılı, 1982 yılında Doçent olmuş, 1983 yılında ise 12 Eylül'ün olumsuz ortamı nedeniyle üniversiteden ayrılmıştır. Dört yıla yakın süre özel sektörde yönetici olarak çalışan Saybaşılı, 1987 yılında Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde görev alarak akademik hayata dönmüştür. 1989 yılında Profesör olan Saybaşılı, 1991-1998 yılları arasında Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanlığı'nı yürütmüştür. 1999 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilmi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü kuran Saybaşılı o tarihten bu yana bu bölümün başkanlığını yürütmekteydi. İktisat, devlet, siyaset ilişkileri üzerine çok sayıda kitap ve makalesi bulunan Prof. Dr. Kemali Saybaşılı, Tarih Vakfı'nın ve TESEV'in kurucu üyesidir. Demokratik, katılımcı ve eşitlikçi yönetim anlayışı ve demokrat aydın kimliği ile hem öğrencilerine hem de çevresine örnek teşkil eden bu kıymetli hocamızı 15.03.2005 tarihinde vefat etmiştir (http://www.tarihvakfi.org.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=360,Erişim T.:10.06.2005).

Prof. Dr. Atilla YAYLA: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü'nden mezun oldu, yüksek lisans ve doktorasını yine aynı üniversitede siyaset biliminde tamamladı. Akademik hayatına A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde başladı daha sonra Hacettepe Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü'nde çalıştı. Halen Gazi Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümünde siyaset bilimi profesörü olarak görev yapan Yayla, iktisadi ve siyasi düşünce tarihi, demokrasi teorileri gibi dersler vermektedir. Kurucuları arasında olduğu Liberal Düşünce Topluluğu'nun Yönetim Kurulu Başkanı'dır. Topluluğun yayınladığı Liberal Düşünce dergisinin yayın kurulu üyesi ve Piyasa isimli iktisadiyat dergisinin editörüdür. ABD Virginia eyaletinde yerleşik George Mason Üniversitesi'nde misafir öğretim üyeliği yapmıştır. Ayrıca Mont Pelerin Topluluğu üyesidir. Telif eserleri arasında, Liberalizm, Siyaset Teorisine Giriş; Siyasi Düşünce Sözlüğü bulunuyor.

Prof. Dr. Mustafa ERDOĞAN: Ankara Hukuk Fakültesi mezunu. Aynı fakültede yüksek lisans ve doktorasını yaptı (1981-88). İdari yargıda hakim olarak çalışırken 1985 yılında Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde akademik mesleğe intisap etti. Erdoğan 1991 yılında Anayasa Doçenti oldu, 1997 yılında Profesörlüğe yükseldi. 1997-98 akademik yılında Amerika'nın Virginia eyaletindeki George Mason Üniversitesinde Fulbright bursiyeri olarak araştırmalar yaptı. Halen Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde Hukuk Bilimleri Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yapıyor. Mustafa Erdoğan ayrıca 1992 sonunda bir grup arkadaşıyla birlikte Liberal Düşünce Topluluğu'nu kurdu. 1996 yılından beri Topluluğun çıkardığı Liberal Düşünce adlı üç aylık fikir ve araştırma dergisinin editörlüğünü yürütüyor ve akademik çalışmalarını da öncelikle bu dergide yayımlıyor. Erdoğan yaklaşık yirmi yıldır aktif olarak düşünce ve yazı hayatının içinde yer alıyor; bu arada, Liberal Düşünce dışında, Yeni Forum (1983-93), Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (1986-1990), Türkiye Günlüğü (1989-1994), HÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sosyopolitik Yaklaşım, Diyalog, İslami Araştırmalar, Karizma, Doğu-Batı, İslamiyat gibi dergilerde onlarca bilimsel makalesi ve çeşitli gazetelerde (Yeni Yüzyıl, Yeni Binyıl, Radikal, Zaman, Yeni Şafak, Öncü) yüzlerce güncel yazısı yayımlandı. Bazı makaleleri yabancı dergilerde yayımlandı. Halen düzenli olarak Liberal Düşünce Topluluğu'nun web sayfası (Açık Toplum) için kısa yazılar yazmaktadır. Mustafa Erdoğan evli ve iki çocuk babasıdır (http://www.biyografi.net/ kisiayrinti.asp?kisiid=2736**,** Erişim T.: 18.07.2005).

8.2. Siyaset Bilimi Yayınlar Geçidi

Bu başlık altında bir önceki başlıkta tanıtmaya çalıştığımız siyaset bilimcilerimizin özellikle ulaşabildiğimiz kitaplarına ve yöneticiliğini yaptıkları tezlere ulaşılmaya

çalışılmıştır. Böylece siyaset bilimine bilim üretme ve bilim ürettirme açısından katkılarını ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu başlık altında ayrıca bir önceki başlıkta adı yer almasa bile siyaset bilimine bilgi üretme ve ürettirme açısından yapıtları ile katkısı olduğunu saptadığımız bazı bilim insanlarına da yer verdik.

YÖK Yayın ve Dokümantasyon Dairesi tarafında 1987 yılından itibaren tezler sistematik olarak toplanmaya başlanmıştır. Ekim 2001 tarihine kadar veritabanına girişi yapılan doktora, sanatta yeterlilik, yüksek lisans ve tıpta uzmanlık tezlerinin istatistikleri çıkarılmıştır (EK.7). Bu nedenle özellikle 1987 yılından önce siyaset biliminde öncülük yapmış, vefat etmiş veya emekli olmuş olan hocalarımızın yönettiği tezlere ulaşılamamıştır. Günümüzdeki genç siyaset bilimcilerin yönettikleri tezlere ulaşmak ve onların bilgi üretim aşamasındaki katkılarını ortaya koymak daha kolay olmuştur.

8.2.1. Prof. Dr. Şerif MARDİN'in Bilimsel Çalışmaları

Prof. Dr. Şerif Mardin hocanın yayımlanan kitaplarından bazılarının isimleri aşağıda verilmiştir. Jön Türklerin Siyasi Fikirleri 1895-1908 (1964), Din ve İdeoloji (1969), İdeoloji (1976), Türkiye'den Toplum ve Siyaset (Makaleler derlemesi, 1990), Siyasal ve Sosyal Bilimler (Makaleler derlemesi, 1990), Türkiye'de Din ve Siyaset (Makaleler derlemesi, 1991), Türk Modernleşmesi (Makaleler derlemesi, 1991), Religion and Social Change in Modern Turkey. The Case of Bediüzzaman Said Nursi (1989) [Bediüzzaman Said Nursi Olayı / Modern Türkiye'de Din ve Toplumsal Değişim (1992)], The Genesis of Young Ottoman Thought (1962) [Yeni Osmanlı Düşüncesinin Doğuşu (1996)], Etik, Din ve Laiklik, (1995) (http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=1335, Erişim T.: 18.07.2005)

Tezler, YÖK Yayın ve Dokümantasyon Dairesi tarafında 1987 yılından itibaren sistematik olarak toplanmaya başlanmıştır. Ekim 2001 tarihine kadar veritabanına girişi yapılan doktora, sanatta yeterlilik, yüksek lisans ve tıpta uzmanlık tezlerinin istatistikleri çıkarılmaktadır. Değerli bilim insanın 1987'den önce yönettiği tezler hakkında bilgiye ulaşamadık. Ancak kendisive görüşleri hakkında yapılmış üç adet Yüksek Lisans tezi saptadık. Bunlar (http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim: 07.07.2005):

- Alim Arlı: *Oryantalizm ve Oksidentalizm Tartışmaları Ekseninde Şerif Mardin,* Yüksek Lisans, 2003.

- Mustafa Serin: *Şerif Mardin ve Din Sosyolojisi*, Yüksek Lisans, 1998.

- Adem Çaylak: *Osmanlı'da "Yöneten-Yönetilen" İlişkisi: Başlıca Yaklaşımlar ve Şerif Mardin*, Yüksek Lisans, 1997.

8.2.2. Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın Bilimsel Çalışmaları

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın yapıtlarının sınıflandırılmış listesi çalışmamızda ek olarak konulmuştur (EK.14). Biz burada sadece kitaplarından seçmiş olduğumuz bir kısmının ismini vermekle yetiniyoruz:

-1943, Prof. Dr. Yavuz ABADAN, (Gözden geçiren: Asistan Tarık Zafer Tunaya), **Hukuk Başlangıcı ve Tarihi,** İstanbul Üniversitesi Talebe Cemiyeti Yayınları No:15, İstanbul: Kenan Matbaası,

-1946, **Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri**, İstanbul: Teksir, Basılmamış Doktora Tezi.

-1946-1947, Ord. Prof. Charles CROZAT, Çeviri: **Büyük Fransız İhtilâli'nin Âmme Hukuku**, İstanbul: Teksir, Basılmamış Ders Notu.

-1948, **Âmme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Fikir Cereyanları,** İstanbul: Teksir, Basılmamış Doçentlik Tezi.

-1952, **Türkiye'de Siyasi Partiler 1859-1952**, İstanbul: Doğan Kardeş Matbaası.

-1954, Reşit ÜLKER ile: **Mufassal, Fihristti, Özetli Milletvekilleri Seçimi Kanunu ve İlgili Mevzuat,** İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.

-1959, **Hürriyetin İlânı, İkinci Meşrutiyetin Siyasi Hayatına Bakışlar,** İstanbul:Baha Matbaası.

-1960, **Türkiye'nin Siyasî Hayatında Batılılaşma Hareketleri,** İstanbul: Yedigün Matbaası.

-1962, **İslamcılık Cereyanı, İkinci Meşrutiyetin Siyası Hayatı Boyunca Gelişmesi ve Bugüne Bıraktığı Meseleler**, İstanbul: Baha Matbaası.

-1964, **Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**, İstanbul: Baha Matbaası.

-1966, **Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku,** İstanbul: Sulhi Garan Matbaası.

-1970, **Türkiye'nin Siyasî Gelişmeleri, Eski Türkler, İslâm Devleti, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu,** İstanbul: Baha Matbaası.

-1971, **Devrim Tarihi,** İstanbul: Basılmamış Teksir Ders Notu, Bulunduğu Yer: Milli Kütüphane, SYSNO:0420809, Dewey:956.0807, Yer:1972 BD 469, Fiz Tan: 64y.; 35 cm

-1979, **İnsan Derisiyle Kaplı Anayasa, Görüşlcr-Denemeler,** İstanbul: Çağdaş Yayınları.

-1981, **Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**, Ankara: Turhan Kitabevi, Genişletilmiş İkinci Baskı.

-1984, **Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt l, İkinci Meşrutiyet Dönemi 1908-1918,** İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

-1986, **Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt 2, Mütareke Dönemi 1918-1922,** İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

-1988, **İnsan Derisiyle Kaplı Anayasa,** İstanbul: Ar-ba Yayınları, İkinci Baskı.

-1989, **Medeniyetin Bekleme Odasında,** İstanbul: Bağlam Yayınları.

-1989, **Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt 3, İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi,** İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

-2001, **Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) Kanun-ı Esasî ve Meşrutiyet Dönemi,** Editör:Erol Şadi ERDİNÇ, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını, 2. Baskısı:2003.

-2002, **Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) Mütareke, Cumhuriyet ve Atatürk,** Editör:Erol Şadi ERDİNÇ, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını.

8.2.3. Prof. Dr. Nermin ABADAN-UNAT'ın Bilimsel Çalışmaları

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Nermin Abadan-Unat`ın Türkçe kitapları, makaleleri, kitap tanıtma yazıları, çeviri kitapları, çeviri makaleleri, çeşitli gezete ve dergilerde yayımlanmış yüzlerce makaleleri bulunmaktadır. Bu yapıtları Eser Köker tarafından "Nermin Abadan-Unat`ın Kaynakçası" başlığı altında "A.Ü.B.Y.Y.O. Yıllık Nermin Abadan-Unat`a Armağan" (1989-1990) isimli armağan kitabın içerisinde listelenmiştir. Biz burada Türkçe yayınlanmış kitaplarından bazılarını belirtmekle yetineceğiz:

- **Halk Efkârı, Mefhumu ve Tesir Sahaları**, Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları, 1956.
- **Bürokrasi**, Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları, 1959.

- **Türk Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyeti**, Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları, 1961.

- **Federal Almanya'nın Siyasi Partileri**, Ankara: T.O.D.A.İ.E. Yayınları, 1962.

- **Batı Almanya'daki Türk İşçilerinin Sorunları**,Ankara: D.P.T. Yayınları, 1964.

- **Anayasa ve Siyaset Bilimi Açısından 1965 Seçimlerinin Tahlili**, Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları, 1966.

- **Batı Avrupa'da ve Türkiye'de Basın Yayın Öğretimi**, Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları, 1972.

- **Göç ve Gelişme** (Ruşen Keleş ve Diğerleri ile Birlikte), Ankara: Ajanstürk Matbaası, 1976.

- (Derleyen) **Türk Toplumunda Kadın**, Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını, 1979.

- (Neşe Kemiksiz ile Birlikte) **Türk Dış Göçü: 1960-1965, Yorumlu Bibliyografya**, Ankara: A.Ü.S.B.F. ve Türkiye Araştırmalar Merkezi Yayını, 1986.

- **Kum Saatini İzlerken**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2.Baskı, 1998.

Prof. Dr. Nermin Abadan - Unat`ın ulaşabildiğimiz kadarıyla danışmanlık yaparak yönettiği doktora öğrencileri ve tezlerinin isimleri aşağıda belirtilenlerdir:

- Ahmet N. Yücekök: *Türkiye'de Dinin Sosyo-Ekonomik Tabanı(1946-1948),* 1969.
- Oya Tokgöz: *Türkiye ve Ortadoğu Ülkelerinde Radyo-Televizyon Sistemleri (Mukayeseli Bir Araştırma),* 1972.
- Oya Çitçi: *Kadın Sorunu ve Türkiye'de Kamu Görevlisi Kadınlar*,1976.
- Eser Köker: *Türkiye'de Kadın Eğitim ve Siyaset,* 1988.
- Neşe Kemiksiz: *Yurtdışına İşçi Göçü ve Bu Olgunun Dönen İşçilerin Siyasal Tutum ve Davranışları Üzerindeki Etkisi*, 1989.
- Serpil Üşür: *Siyaset Bilimi Açısından İran Devrimi, Nedenleri, Sonuçları ve Kadının Konumuna Etkisi*, 1989.

8.2.4. Prof. Dr. Münci KAPANİ'nin Bilimsel Çalışmaları

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Münci Kapani'nin saptaya bildiğimiz kadarıyla yayınlanmış kitapları aşağıda adı verilenlerdir.

- **Siyasal Partiler**, Ankara: Sevinç Matbaası, Üçüncü Bası, 1979.
- **Kamu Hürriyetleri**, Ankara: AÜHF Yayınları No:453, Yenilenmiş 6. Baskı, 1981.
- **Politika Bilimine Giriş**, Ankara: AÜHFYayınları No:468, Üçüncü Baskı, 1983.
- **İnsan Haklarının Uluslararası Boyutları**, İstanbul: Bilgi Yayınevi, Yenilenmiş 2. Baskı, 1991.

Kapani hocanın yönetmiş olduğu tezlerini maalesef YÖK veritabanına yüklenmediği için saptayamadık.

8.2.5. Prof. Dr. Ersin KALAYCIOĞLU'nun Bilimsel Çalışmaları

Değerli bilim insanı Prof. Kalaycıoğlu'nun yapıtları ile ilgili ulaşabildiğimiz bilgileri aşağıda aktardık.

Prof. Kalaycıoğlu'nun ***Karşılaştırmalı Siyasal Katılma, Çağdaş Siyasal Bilim***, ve Ali Yaşar Sarıbay'la birlikte derlediği ***Türk Siyasal Hayatı, Türkiye'de Siyaset: Süreklilik ve Değişim, Türkiye'de Politik Değişme ve Modernleşme*** ve Çiğdem Balım, Cevat Karataş, Gareth Winrow ve Faroz Yasemee ile birlikte derlediği ***Turkey: Political, Social and Economic Challenges in the 1990s*** adlı beş kitabı, ve yedi adet kitap boyutlarında, çeşitli araştırmaların sonuçlarını irdeleyen Prof. Dr. Üstün Ergüder, Prof. Dr. Yılmaz Esmer, Prof. Dr. Hamit Fişek, Prof. Dr. Süleyman Özmucur, Prof. Dr. Murat Sertel, Prof. Dr. Nihat Falay ve Dr. Umut Özkırımlı ile birlikte kaleme aldığı araştırma raporları, Türkçe ve Ingilizce olarak bilimsel ulusal ve uluslararası dergi ve kitaplarda yayınlanmış olan makaleleri vardır. 1990-1998 arasında Prof. Dr. Üstün Ergüder ve Prof. Dr. Yılmaz Esmer'le birlikte, Michigan Üniversitesi profesörlerinden Dr. Ronald Inglehart'ın başkanlığında yürütülen Dünya Değerler araştırmasının bir parçası olarak yapılmakta olan Türkiye'de Değerler araştırmasında çalışmıştır. Boğaziçi Üniversitesi'nden Binnaz Toprak'la birlikte yürüttüğü kadının siyasal ve toplumsal rolü üzerindeki araştırma 2004 yılında TESEV tarafından kitap olarak basılmıştır. Prof. Kalaycıoğlu'nun Mark Kasselman, Joel Krieger ve William A Joseph, ***Introduction to Comparative Politics*** (Houghton-Mifflin, 2005) tarafından derlenen ve A.B.D. üniversitelerinde okutulan karşılaştırmalı siyaset ders kitabına yazmış olduğu "Turkey" bölümü 2005 yılında basılmış olacaktır. Prof. Kalaycıoğlu'nun ***Turkish Dynamics: A Bridge***

Across Trouble Lands adlı kitabı 2005 yılında Macmillan/Palgrave tarafından basılacaktır. Prof. Dr. Üstün Ergüder ve Doç. Dr. Ali Çarkoğlu (Sabancı Üniversitesi) ile birlikte yürütmekte olduğu siyasal katılma ve seçmen davranışı araştırması ***Turkish Democracy Today: Elections, Protest and Stability in an Islamic Society*** adıyla I. B. Tauris tarafından kitap olarak 2005 yılında basılacaktır. (http://www.isikun.edu.tr/cv/e_kalaycioglu.htm Erişim: 06.06.2005).

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Ersin Kalaycıoğlu'nun saptayabildiğimiz kadarıyla yönetmiş olduğu tezler aşağıda gösterilmiştir (http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim T.: 20/04/2004).

Çizelge 2: Prof. Dr. Ersin Kalaycıoğlu'nun Yönetmiş Olduğu Tezler

Tez No	Tez Adı	Yazar	Tez Türü	Yıl
52147	Critical analysis of the nation-building processes of the central Asian states	Mert Bilgin	Yüksek Lisans	1996
52144	Ethnic conflict in the post cold war era	Lütfihak Alpkan	Yüksek Lisans	1996
43191	Nationalism in the Middle East: The case of the Syrian Ba'th Party	Zeynep Demirkol	Yüksek Lisans	1995
36161	International environmental cooperation: A theoretical exploration	Stefani Mertoğlu (Gambucci)	Yüksek Lisans	1994

8.2.6. Prof. Dr. Bülent DAVER'in Bilimsel Çalışmaları

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Bülent Daver'in saptaya bildiğimiz kadarıyla yayınlanmış kitapları aşağıda adı verilenlerdir.

- (1955), **Siyaset Bilimi Türkiye Cumhuriyeti'nde Laiklik** A.Ü.SBF Yay. Ankara,
- (1965), **Siyaset Biliminde Temel Referanslar Bibliyografyası,** Ankara: SBF yayını.
- (1969), **Çağdaş Siyasal Doktrinler; Devletin Rolü** Doğan Yayınevi, Ankara,
- KIRATLI Metin, ŞENEL Alâattin, SUNAR İlkay (1973), **Siyaset Biliminde Seçilmiş Eserler Bibliyografyası,** Ankara: SBF Yayınları.
- (1983), **Atatürk ve Sosyo-Politik Sistem Görüşü** Eczacıbaşı Vakfı Yay. İstanbul,
- (1993) , **Siyaset Bilimine Giriş**, Ankara: Siyasal Kitabevi, 5.Baskı.

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Bülent Daver'in yönetmiş olduğu tezlerden saptaya bildiğimiz aşağıda gösterilmiştir (http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim:07.07.2005)

Çizelge 3: Prof. Dr. Bülent Daver'in Yönetmiş Olduğu Tezler

Tez No	Tez Adı	Yazar	Tez Türü	Yıl
10832	Recep Peker'in siyasal sosyal ve ekonomik görüşleri	Lütfiye İldan	Doktora	1989

8.2.7. Prof. Dr. İlter TURAN'ın Bilimsel Çalışmaları

Prof. Dr. İlter Turan'ın çalışmalarından özellikle kitapları bilgi verilecektir. Değerli bilim insanının yerli ve yabancı bir çok dergide makaleleri bulunmaktadır.

İngilizce Kitapları:

- **The Legıslatıve Connectıon: The Polıtıcs Of Representatıon In Kenya, Korea And Turkey** with Joel D. Barkan, C. L. Kim and Malcolm Jewell. Durham: Duke University Press, 1984.

- **Students As A Polıtıcal Force In Turkey: 1853-1962**. Unpublished Master's Essay, Columbia University, 1964.

Türkçe Kitapları:

- **TBMM'nin Etkinliği** (Editor) İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı, 2000 (The Effectiveness of the Turkish Parliament)

-**İstanbul'da Sivil Toplum Örgütleri Tarihi**, with Ahmet N. Yücekök and Mehmet Alkan. İstanbul: Tarih Vakfı, 1997 (A History of Associational Life in İstanbul).

- **Finansal Piyasaların Derinleşmesi Uluslararası Sempozyumu Bildirileri** (Co-editor with Gül G. Turan) İstanbul: Koç Üniversitesi, 1996. Proceedings of the International Symposium on the Deepening of Financial Markets.

- **Mevduat Toplayan Kurumların Kamu Tarafından Düzenlenmesi Uluslarası Sempozyumu Bildirileri** (Co-editor with Gül G. Turan) İstanbul: Koç Üniversitesi, 1996. Proceedings of the International Symposium on Public Regulation of Depository Institutions).

- **Özelleştirme Uluslarası Sempozyumu Bildirileri** (Editor.) İstanbul : Koç Üniversitesi, 1995. (Proceedings of the International Symposium on Privatization)

- **Kırsal Gelişmede Köyler, Köy Örgütleri Ve Devlet**. İstanbul: İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1988) (Villages, Village Organizations and the State in Rural Development)
- **Siyasal Demokrasi, Siyasal Katılma, Baskı Grupları Ve Sendikalar,** İstanbul: Türkiye Denizciler Sendikası, 1986. (Political Democracy, Political Participation, Pressure Groups and Labor Unions)
- **Siyasal Sistem Ve Siyasal Davranış,** İstanbul: Der Yayınları, 1983. (The Political System and Political Behavior)
- **NATO İttifakının Stratejik Ve Politik Sorunları,** İstanbul: İ. Ü. İktisat Fakültesi, 1972. (The Strategic and Political Problems of NATO)

- **Cumhuriyet Tarihimiz,** İstanbul: Çağlayan, 1969. (A History of the Turkish Republic)

Değerli bilim insanı Prof. Dr. İlter Turan'ın yönetmiş olduğu tezlerden saptaya bildiğimiz aşağıda gösterilmiştir (http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim T.: 07.07.2005).

Çizelge 4: Prof. Dr. İlter Turan'ın Yönetmiş Olduğu Tezler

Tez No	Tez Adı	Yazar	Tez Türü	Yıl
42866	Role of the Supreme Engineering Committe in resolving a dispute between the Municipality of İstanbul and a joint venture Yüksek Fen Heyeti'nin, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile bir konsorsiyum arasında çıkan anlaşmazlığı çözümlemesindeki rolü	Ahmet Kemal Atasoy	Yüksek Lisans	1995
42864	Appropriation of Maçka building of İTU İTÜ'nün Maçka binasının tahsisatı	Yağış Çelikkol	Yüksek Lisans	1995
42859	Relocation of the leather sector in Kızılçeşme and its implications Kızılçeşme'deki deri sektörünün taşınması ve etkileri	Meltem Şahbazoğlu	Yüksek Lisans	1995
42850	Business government relations during the construction of Galata Bridge Galata Köprüsü'nün yapımı sırasında iş alemi-Türk hükümeti ilişkileri	Banu Gölcüklü	Yüksek Lisans	1995
42841	Analysis on business government relations İş dünyası devlet ilişkileri üzerine bir inceleme	Özgür Emre Ergüngör	Yüksek Lisans	1995
42836	Analysis of business government relations Bilge Tourism and Foreign Industry Corporation's credit inquiry for hotel investment Devlet ile iş dünyası ilişkileri analizi Bilge Turizm ve Dış Ticaret Şirketi'nin otel yatırımı için yapmış olduğu kredi başvurusu	Havva Başkaya	Yüksek Lisans	1995
42831	Turkish color TV's in Europe, Turkish government, European Economic Community and Bekoteknik relations Avrupa'da Türk renkli televizyonları, Türk hükümeti, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Bekoteknik arasındaki ilişkiler	Feyza Yılmaz	Yüksek Lisans	1995
42828	Prohibition of the broadcasts of private radios and the change in constitution Özel radyo istasyonlarının yayınlarının dondurulması ve anayasadaki değişiklik	Rafael Rafi Billurcu	Yüksek Lisans	1995
42823	Foundation of a brokerage house in the period 1989-1990 1989-1990 döneminde bir menkul değerler şirketinin kuruluşu	Ahmet Güralp Aksoy	Yüksek Lisans	1995
25714	G. Kore ve Türkiye'de askerlerin siyasete müdahalelerinin karşılaştırılması (1960-1980)	Joochan Kim	Doktora	1993

Tez No	Çizelge:4'ün Devamı Tez Adı	Yazar	Tez Türü	Yıl
25630	Baskı grupları, Türkiye'de dernekleşme ve Balkan göçmen ve mülteci dernekleri örneği	Hasan Buran	Doktora	1993
25580	Avrupa'da konvansiyonel kuvvet indirimleri	S.Gülden Ayman	Doktora	1993
16351	Seçim sistemleri ve seçim sürecinin demokratikleşmesi	Kemal Aydın Akagündüz	Yüksek Lisans	1991
11699	Türkiye'de askeri müdahaleler: Bir açıklama modeli	Birsen Hekimoğlu	Doktora	1990
9946	Tek pazar için banka stratejileri AT bankaları tek pazara nasıl hazırlanıyor	Z.Füsun Şaşmaz	Yüksek Lisans	1990

Değerli bilim insanı Prof. Dr. İlter Turan'ın siyaset bilimine bilgi üretme ve ürettirme açısından katkılarının bir çok siyaset bilimciye göre önde olduğu görülmektedir.

8.2.8. Prof. Dr. Ergun ÖZBUDUN'un Bilimsel Çalışmaları

Bu başlık altında Prof. Dr. Ergun Özbudun'un çalışmalarından saptaya bildiğimiz kadarıyla isimleri aşağıda verilmiştir (http://www.tuba.gov.tr/uyegoster.php?uye=ergunozbudun, Erişim T.: 10.06.2005):

-(1968), **Parti Disiplini: Batı Demokrasilerinde ve Türkiye'de**, Ankara: AÜHF Yay.
- (1974), **Siyasal Partiler**, Ankara: Sosyal Bilim.Der.Yay
- (1975), **Türkiye'de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma**, Ankara: AÜHF Yay.
- (1984), **Totaliter ve Otoriter Rejimler**, Ankara: Siyasal Bil.Türk Der.Yay.
- (T.Y.), **Çağdaş Demokrasiler**, (Çeviri), Ankara: Türk Demokrasi Vakfı.Yay.
- (1992), **1921 Anayasası**, Ankara: Atatürk.Kültür .Dil ve Tarih.Yüksek Kurulu.Yay.,
- (1993), **Demokrasiye Geçiş Sürecinde Anayasa Yapımı**, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- (1995), **Türkiye'de Demokratik Siyasal Kültür**, Ankara: Türk Demokrasi Vakfı.Yay.
- (1996), **Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi: Yeni Değerlendirmeler** (Çeviri), Ankara: Türk Demokrasi Vakfı.Yay.
- (1994), **Türkiye'de Özelleştirme: Araştırma Raporu**, Ankara: Türk Demokrasi Vakfı.Yay
- (1997), **Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği,** (Çeviri), Ankara: Yetkin Yayınları.
- (2000), **Contemporary Turkish Politics: Challenges to Democratic Consolidation**, Lynne Riener Press, Boulder and London.
- (2002), **2001 Anayasa Değişiklikleri ve Siyasal Reform Önerileri**, TESEV Yayınları, İstanbul.
- Yazıcı, S. (2004), **Democratization Reforms in Turkey**, TESEV Publications, İstanbul.
- 2004), **Türk Anayasa Hukuku** (gözden geçirilmiş 8. Baskı) Ankara:Yetkin Yayınları,

Değerli bilim insanının öğrenebildiğimiz kadarıyla danışmanı olup yönettiği tezler aşağıdaki gibidir (http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim:07.07.2005):

Çizelge 5: Prof. Dr. Ergun Özbudun'un Yönetmiş Olduğu Tezler

Tez No	Tez Adı	Yazar	Tez Türü	Yıl

117429	The state elites and secularism with special reference to the military: The case of the 1980 Military intervention Ordu özelinde devlet seçkinleri ve sekülarizm: 1980 askeri müdahalesi örnek olayı	Mehmet Yılmaz	Doktora	2002
117418	European Union and Turkey in the realm of the common foreign and security policy Ortak dış ve güvenlik politikası alanında Avrupa Birliği ve Türkiye	Barın Kayaoğlu	Yüksek Lisans	2002
117335	Total Quality Management (TQM) in the Turkish public sector: The views of public employees on practices, impacts and problems for the implementation of TQM in two public organizations Türk kamu sektöründe toplam kalite yönetimi (TKY):çalışanların iki kamu kuruluşunda TKY uygulamaları, etkileri ve problemlere ilişkin görüşleri	Selim Coşkun	Doktora	2002
107073	Rethinking the DLP: Analysis of the 1999 election campaign DSP'yi yeniden düşünmek: 1999 seçim kampanyası analizi	Hale Doğan	Yüksek Lisans	2001
103659	Rethinking the Turkish center-right in 1990 s: Erosion or replacement? -The case of the nationalist action party 1990`lı yıllarda Türk merkez sağını yeniden düşünmek: Erimemi yoksa kaymamı? -Milliyetçi Hareket Partisi`nin durumu-	Yusuf Gözüküçük	Yüksek Lisans	2001
101987	Kazakhstan: Transition to democracy? Kazakistan: Demokrasiye geçişmi?	Ozat Tokhtarbayev	Yüksek Lisans	2001
94932	Freeddom and Solidarity Party (Özgürlük ve Dayanışma Partisi) From the past to the future: A short history Geçmişten geleceğe Özgürlük ve Dayanışma Partisi: Bir kısa tarihçe	Bülent Eken	Yüksek Lisans	2000
89666	"Sol" searching: Dilemmas of the Turkish left Bir "sol" arayış: Türkiye'de solun açmazları	Ben Ball	Yüksek Lisans	1999
72491	Anayasal bir tercih olarak başkanlık sistemi Presidentialism as a constitutional choice	Nur Uluşahin	Yüksek Lisans	1998
64989	Bülent Ecevit as a political leader Siyasal lider olarak Bülent Ecevit	Hatice Ferah Köseoğlu	Yüksek Lisans	1998

Çizelge 5'in Devamı

Tez No	Tez Adı	Yazar	Tez Türü	Yıl
64969	Left of center politics in Turkey: The Republican People's Party 1965-1980	Ahmet Metin Oktay	Yüksek Lisans	1998

	Türkiye'de merkez sol: Cumhuriyet Halk Partisi 1965-1980			
64954	Political party elites and the breakdown of democracy: The Turkish case, 1973-1980 Siyasal parti seçkinleri ve demokrasinin kesintiye uğraması: Türkiye örneği, 1973-1980	Tanel Demirel	Doktora	1998
64937	Westernization paradigms of the committee of union and progress and Atatürk: Rupture or continuity İttihat ve Terakki Cemiyeti ile Atatürk'ün batılılaşma paradigmaları	Ali Rıza Güney	Yüksek Lisans	1998
64401	Way towards Customs Union a policy analysis of the negotiations between actors of the European Union and Turkey Gümrük Birliği'ne doğru Avrupa Birliği ve Türkiye arasındaki müzakerelerin siyaset analizi	Christian Kemper	Yüksek Lisans	1997
64388	Turkish military and the Republican people`s Party (1960-1983) Ordu-CHP ilişkileri (1960-1983)	R. Ayça Eruygur	Yüksek Lisans	1997
51960	Coalition governments in Turkey Türkiye'deki koalisyon hükümetleri	Tuna Başköy	Yüksek Lisans	1996
41590	Türkiye'de askeri müdahaleler ve anayasal etkileri	Serap Yazıcı	Doktora	1995
37279	Hukukta çıkarım ve argümantasyon teorileri açısından anayasa mahkemesi kararlarında kamu yararı kavramının temellendirilişi	Yakup Levent Korkut	Yüksek Lisans	1994
37259	Anayasa hukukunda yeni eğilimler; milletlerarası anayasa hukuku	Levent Gönenç	Yüksek Lisans	1994
32168	Post 1989 experience with the presidency in Turkey: A Comparative analysis of the presidencies of Turgut Özal and Süleyman Demirel With special reference to their respective conceptions of the presidency	Halit Sait Güler	Yüksek Lisans	1994

Bu çizelgeden Prof. Dr. Ergun Özbudun'un Siyaset biliminde bilgi ürettirme yönünden katkısının büyüklüğü anlaşılmaktadır.

8.2.9. Prof. Dr. Ali Yaşar SARIBAY'ın Bilimsel Çalışmaları

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay'ın akademik ilgi alanları; kültürel globalleşme, dinsel akımlar-demokrasi ilişkisi, Türk demokrasisinin kültürel meseleleri gibi konulardır. Yayınlarından kitap olarak saptaya bildiklerimiz aşağıda belirtilmiştir:

- **Postmodernite, Sivil Toplum ve İslam**, İstanbul: Alfa, 2003, 4.b.
- **Global Bir Bakışla Politik Sosyoloji**, Alfa: İstanbul: Alfa, 2001, 3.b.
- (Ersin Kalaycıoğlu ile),**Türkiye'de Politik Değişme ve Modernleşme,** İstanbul: Alfa, 2000.
- (Fuat Keyman ile), **Global/Yerel Eksende Türkiye** İstanbul: Alfa, 2000.
- **Kamusal Alan, Diyalojik Demokrasi, Sivil İtiraz**, İstanbul Alfa, 2000.
- (Süleyman Seyfi Öğün ile), **Politikbilim,** İstanbul: Alfa, 1999.
- **Demokrasi ve Politik Partiler**, İstanbul: Alfa, 1999.
- **Türkiye'de Modernleşme, Din ve Parti Politikası: Milli Selamet Partisi Örnekolayı,** İstanbul: Alfa, 1985.

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay'ın saptayabildiğimiz kadarıyla yönetmiş olduğu tezler aşağıda gösterilmiştir (http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim: 07.07.2005).

Çizelge 6: Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay'ın Yönetmiş Olduğu Tezler

Tez No	Tez Adı	Yazar	Tez Türü	Yıl
127946	Sekülerizm modernite ve din -Abdulkerim Suruş'un politik düşüncesi üzerine bir çözümleme denemesi Secularism modernity and religion	Fatih Subaşılar	Yüksek Lisans	2003
74392	Siyaset-felsefe ilişkisi (siyaset felsefesinin sınırları) The Relationship politics and philosophy (limits of political philosophy)	Derda Küçükalp	Yüksek Lisans	1999
54246	Grup kimliğinin siyasal davranış üzerine etkisi: Müşküle köyünün retrospektif analizi	Sertaç Serdar	Doktora	1996
16403	Türkiye'de sosyal değişme karşısında küçük partiler: Islahatçı Demokrasi Partisi örnek olayı	Sertaç Serdar	Yüksek Lisans	1991
10979	Siyasal toplumlaşma süreci açısından Atatürk'ün düşünce yapısının oluşumunu etkileyen faktörler	Halil Emlik	Yüksek Lisans	1988
10135	Siyasal eğitim anlamsal ve işlevsel boyutları	Sevinç Keskin	Yüksek Lisans	1990

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay'ın siyaset bilimine bilgi üretme ve ürettirme açısından katkılarının son kuşaktan bir çok siyaset bilimciye göre önde olduğu görülmektedir.

8.2.10. Prof. Dr. Kemal KARPAT'ın Bilimsel Çalışmaları

Prof. Dr. Kemal Karpat çalışmalarından özellikle kitapları hakkıda bilgi verilecektir. Değerli bilim insanının yerli ve yabancı bir çok dergide makaleleri bulunmaktadır. Saptaya bildiğimiz kadarıyla kitapları aşağıda verilmiştir (http://kitap.antoloji.com/kisi.asp?CAS= 33050, Erişim T.: 10.06.2005).

- Richard L. Chambers, William R. Polk, **Ortadoğu'da Modernleşme**, İstanbul: İnsan Yayınları, 1995.

- **Osmanlı ve Dünya / Osmanlı Devleti ve Dünya Tarihindeki Yeri**, İstanbul: Ufuk Kitapları, 2000.

- **Balkanlarda Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk**, Tercüme: Recep Boztemur, Ankara: İmge Kitabevi, 2004.

- **İslam'ın Siyasallaşması**; İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004.

- **Ortadoğu'da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk**;Yayına Hazırlayan: Oktay Özel; Tercüme: Recep Boztemur, İstanbul: İmge Kitabevi, 2001.

- **Osmanlı Geçmişi ve Bugünün Türkiye'si**, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004.

- **Osmanlı Modernleşmesi (Toplumsal, Kurumsal Değişim ve Nüfus)**, Tercüme: Kaan Durukan, Ankara: İmge Kitabevi, 2002

- **Osmanlı Nüfusu (1830-1914) Demografik ve Sosyal Özellikleri**, Çeviren: Bahar Tırnakçı, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2003.

- **Ottoman Population 1830-1914. Demographic and Social Characteristics,** Wisconsin: Wisconsin University Press, 1985.

- **The Turks of Bulgaria: the history, culture and political fate of a minority**; İstanbul: Isis Press, 1991

- **Türk Edebiyatında Sosyal Konular**, İstanbul: Varlık Yayınları, 1962.
- **Türkiye ve Orta Asya**, Ankara : İmge Kitabevi, 2003.

- **Türkiye'de Toplumsal Dönüşüm**, Tercüme: Abdülkerim Sönmez, Ankara: İmge Kitabevi, 2003.

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Kemal Karpat ABD'nde yaşamakta ve oralardaki üniversitelerde görev yapmaktadır. Zaman zaman Türkiye'ye de uğramaktadır. Ülkemizdeki bir üniversite de kadrolu olarak bulunmadığı için bilim ürettirme ölçütü olarak gördüğümüz tez yöneticiliği hakkında bir bilgimiz bulunmamaktadır.

8.2.11. Prof. Dr. Mete TUNCAY'ın Bilimsel Çalışmaları

Prof. Dr. Mete Tuncay özellikle siyaset bilimine çeviriler yoluyla katkısı olan bir kimsedir. Değerli bilim insanı saptaya bildiğimiz kadarıyla çeviri veya özgün araştırması olarak yayınlanmış kitaplarının adı aşağıda verilmiştir.

- **Marksist Düşünce Sözlüğü** (Çeviri), İletişim Yay., İstanbul, 1993.
- **Dünya Tarihi ve Çağdaş Uygarlık; 1453'ten Bugüne** (Çeviri), Cem Yayınevi, İstanbul, 1982.
- **Siyasi İnsan**, (Çeviri),Türk Siyasi İlimler Derneği Yay., Ankara, 1964.
- **Sosyalist Siyasal Düşünüş Tarihi**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1976.
- **Bir Bunalım Çağında Toplum Felsefesi** (Çeviri), Bilgi Yayınevi, Ankara, 1972.
- **Tarihte Neler Oldu?,** Odak Yay., Ankara, 1974.
- **Türkiye'de Sol Akımlar (1908-1925)**, A.Ü.SBF Yay., Ankara, 1967.
- **Devlet Felsefesi; Seçilmiş Okuma Parçaları** (Çeviri), A.Ü.SBF Yay., Ankara, 1959.
- **Açık Toplum ve Düşmanları** (Çeviri), Türk Siyasi İlimler Derneği Yay., Ank., 1967.
- **Bizans Siyasal Düşüncesi**, A.Ü.SBF Yay., Ankara, 1980.
- **Din Üstüne** (Çeviri), Kült.Bak.Yay., Ankara, 1979.
- **Yeni Düşün Adamları**, MEB Yay., İstanbul, 1979.
- **Eski Sol Üstüne Yeni Bilgiler**, Belge Yay., İstanbul, 1982.
- **Politika** (Çeviri), Remzi Kitabevi, İstanbul, 1983.
- **Bilineceği Bilmek,** Alan Yay., İstanbul, 1983.
- **Batıda Siyasal Düşünceler Tarihi; Seçilmiş Yazılar** (Çeviri), Teori Yay., Ankara, 1985.
- **İslam Dünyası; 1500'den Bu Yana** (Çeviri), İletişim Yay., İstanbul, 1986.
- **Sol Kemalizme Bakıyor**, Metis Yay., İstanbul, 1991.
- **Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931),** Cem Yayınevi, İstanbul, 1992.

- **Çağdaş Siyaset Felsefecileri** (Çeviri), Remzi Kitabevi, İstanbul, 1994.

- **Tarih ve Toplumsal Kuram** (Çeviri), Tarih Vakfı Yay., İstanbul, 1994.

- **Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyalizm ve Milliyetçilik 1876-1923**, İletişim Yay., İstanbul, 1995.

- **Mustafa Suphi'nin Yeni Dünyası**, BDS Yay., İstanbul, 1995.

Prof. Dr. Mete Tuncay 1983'te üniversiteden ayrılmıştır. Bu dönemde ki yönetmiş olduğu tezler YÖK istatistik veri tabanına girilmediği için ulaşılamamıştır.

8.2.12. Prof. Dr. Ahmet Taner KIŞLALI'nın Bilimsel Çalışmaları

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı'nın saptaya bildiğimiz kadarı ile kitaplarının isimleri aşağıda verilmiştir.

- (1974), **Öğrenci Ayaklanmaları** Bilgi Yayınevi, Ankara,

- (1987), **Siyaset Bilimi** A.Ü.Bas.Yay.Yük.Ok.Yay.,Ankara,

- (1991), **Siyasal Sistemler** İmge Kitabevi Yay.,Ankara,

- (1992) , **Siyaset Bilimi,** Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 3.Baskı.

- (1993), **Siyasal Çatışma ve Uzlaşma,** Ankara: İmge Kitabevi.

- (1993), **Atatürk'e Saldırmanın Dayanılmaz Hafifliği** İmge Kitabevi Yay., Ankara,

- (1995), **Seçimsiz Demokrasi** Çağdaş Yay., İstanbul,

- (1998), **Siyaset Bilimi,** (Editör:Nüvit GEREK), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları No:534.

Sayın Kışlalı'nın yönettiği tezler hakkında YÖK istatistik veri tabanında bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu yönettiği tez yok demek değildir. Veri tabanına girişler sınırlı bir zamanı (1987-Ekim 2001) içermesinden kaynaklanmaktadır.

8.2.13. Prof. Dr. Süleyman Seyfi ÖĞÜN'ün Bilimsel Çalışmaları

Sayın Pof. Dr. Süleyman Seyfi Öğün'ün saptaya bildiğimiz kadarıyla yayınlanmış kitaplarının adları aşağıda verilmiştir.

- (1992), **Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik ve Nurettin Topçu,** İstanbul.

- (1995), **Modernite, Milliyetçilik ve Türkiye,** İstanbul.

- (1997), **99 Soruda Milliyetçilik,** İstanbul.

- (1999), (SARIBAY A.Yaşar ile), **Politikbilim,** 2.Baskı, İstanbul.

- (2000), **Türk Politik Kültürü,** İstanbul.

Sayın Pof. Dr. Süleyman Seyfi Öğün'ün saptaya bildiğimiz kadarıyla yönetmiş olduğu tezler aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir (http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim T. : 07. 07. 2005)

Çizelge 7: Prof. Dr. Süleyman Seyfi Öğün'ün Yönetmiş Olduğu Tezler

Tez No	Tez Adı	Yazar	Tez Türü	Yıl
95959	Etnik caydırıcılık ve Kafkaslar`da Rus dış politikası	Mehmet Ali Mert Gökırmak	Doktora	2000
43040	Türkiye'de İslamist Entellijansiya'nın sivil toplum arayışı ve Ali Bulaç Civil soceity search of Islamist Intelligentsian at Turkey and Ali Bulaç	İsmail Güneş	Yüksek Lisans	1995

8.2.14. Prof. Dr. Esat ÇAM'ın Bilimsel Çalışmaları

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Esat Çam'ın saptaya bildiğimiz kadarıyla basılmış olan kitapları aşağıya çıkarılmıştır.

- (1966), **Batı Demokrasisinde Siyasi İktidar İle İktisadi İktidar,** İstanbul: İÜİF Yay.
- (1982), **Devlet Sistemleri,** İstanbul: İÜİF yayınları.
- (1989), **Türk Dış Politikasında Sorunlar,** İstanbul: Der Yayınları.
- (1998), **Siyaset Bilimine Giriş,** İstanbul: Der Yay. 5.Baskı

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Esat Çam'ın saptayabildiğimiz kadarıyla yönetmiş olduğu tezler aşağıda gösterilmiştir (http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim: 07.07.2005).

Çizelge 8: Prof. Dr. Esat Çam'ın Yönetmiş Olduğu Tezler

Tez No	Tez Adı	Yazar	Tez Türü	Yıl

52026	Uluslararası ilişkilerde Fransız dili	Sevgi Gençay	Yüksek Lisans	1987
51219	Batı ile Osmanlı-Türk toplumlarındaki sekülerleşmenin karşılaştırılması	Gamze Kona	Yüksek Lisans	1996
43215	Demokrat Parti'nin kuruluşu ve 1946 seçimleri	Cemil Kılıç	Yüksek Lisans	1995
41665	SSCB'de Gorbaçev liderliğinde başlayan radikal reform hareketlerinin nedenleri, reform hedefleri-uygulanışı ile Doğu Bloku'nda, Sovyet Cumhuriyetleri'nde ve uluslararası alanda etkileri-sonuçları	Filiz İrge	Doktora	1995
31737	Avrupa Siyasal Birliği çerçevesinde Avrupa Topluluğu'nun güvenlik ve savunma boyutu olarak Batı Avrupa Birliği	C. Uğur Özgüker	Doktora	1994
31059	Japonya'nın dış politikasında Türkiye'nin yeri ve önemi	Hiranao Matsutani	Doktora	1994
31019	Kuzey Irak'taki Kürtler ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin aldığı kararlar	Güzide Yülek	Yüksek Lisans	1994
30302	Cumhuriyet döneminde yabancı dil öğretimi	Gülen Olut	Yüksek Lisans	1993
25712	Güç ve global sistemde rol oynayan aktörler	Deniz Ülke Arıboğan	Doktora	1993
25400	Avrupa Topluluğu bütünleşme sürecinde parasal birlik-siyasal birlik ilişkisi	H.Beril Dedeoğlu	Doktora	1993
21062	Türkiye'de çağdaşlaşma sürecinde devletçi politikaları oluşumu	Muammer Tuna	Yüksek Lisans	1992
19099	Türkiye'de Çağdaş-Demokratik Cumhuriyetin oluşum süreci	Bilgi Küçükcan	Yüksek Lisans	1990
18700	Bir siyasal gelişme olarak Kemalizm	Mustafa Özkan	Yüksek Lisans	1991
18404	Bush-Gorbachev görüşmeleri ve dünya politik konjonktürüne etkisi	M.Ecmel Pehlivanlı	Yüksek Lisans	1992
18403	1980 sonrası Türk dış politikası (1980-1991)	Zafer Bozkış	Yüksek Lisans	1992
18300	Avrupa Topluluğu'nun dış ilişkileri	Seher Nar	Yüksek Lisans	1992
18299	Çevre sorunlarına ekonomik yaklaşım su-deniz kirliliğinin denetimi	F.Nuran Özgan	Yüksek Lisans	1992
15066	Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası	Nevin Ateş(Yurdsever)	Doktora	1991
12741	İran İslam Cumhuriyeti'nin dış ticaret politikası (1979-1989)	Ali Reza Amini	Doktora	1991
12729	Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na katılma çabaları	Nazlı Eycan	Yüksek Lisans	1990

Bu çizelgeden Prof. Dr. Esat Çam'ın Siyaset biliminde bilgi ürettirme yönünden katkısının büyüklüğü anlaşılmaktadır.

8.2.15. Prof. Dr. Bahri SAVCI'nın Bilimsel Çalışmaları

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Bahri Savcı'nın bu başlık altında sadece kitaplarının adı verilecektir. Yönettiği tezler hakkında bir bilgiye ulaşamadık. Yaptığı yayınları tanıtmak için Doç. Dr. Mehmet Ö. Aklan tarafından "Prof. Dr. Bahri Savcı Kaynakçası" (1995) isimli bir yapıt hazırlanmıştır.

Kitapları:

- **Atatürk ve Çağdaş Türkiye**, İstanbul: VarlıkYayınları, 1981.

- **Demokrasimiz Üzerine Düşünceler**, Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları, 1963.

- **Hürriyetler Üzerine Düşünceler**, Ankara: Yargıçoğlu Matbaası, 1968.

- **Laik Düşünce ve Hareketin Gerilemesindeki Tehlikeler**, Ankara:Türk Hukuk Kurumu Yayınları,1958.

- **İncelemeler: Türkiye'de Meclis – Hükümet Münasebetlerine Bir Bakış**, Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları, 1960.

- **İnsan Hakları (Kanunilik Yolu İle Korunması),** Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları, 1953.

- **Türkiye'de Anayasa Gelişmelerine Bir Bakış** (Prof. Dr. Yavuz Abadan ile beraber): Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları, 1959.

- **Türkiye'de İnsan Haklarının Gelişimi**, Ankara: B.M. İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Sağlama Koruma Türk Kurumu, 1959.

- **Yaşam Hakkı ve Boyutları,** Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları, 1980.

- **Yeni Fransız Anayasası Üzerine Bir Seminer** (Doç. Dr. Fahir Armaoğlu ve Dr. Bülent Daver ile beraber), Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları, 1960.

Prof. Dr. Bahri Savcı 1983'te 1402'lik olarak üniversiteden ayrılmıştır. Bu dönemde ki yönetmiş olduğu tezler YÖK istatistik veri tabanına girilmediği için ulaşılamamıştır.

8.2.16. Prof. Dr. Cemil OKTAY'ın Bilimsel Çalışmaları

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Cemil Oktay'ın saptaya bildiğimiz kadarıyla yayınları aşağıdaki gibidir:

- **Hum Zamirinin Serencamı**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1991.

- **Siyaset Bilimi İncelemeleri: Meşruiyet Sınıflandırma Kültür Modernleşme**; İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 2003.

- **Yükselen İstemler Karşısında Türk Siyasal Sistemi ve Kamu Bürokrasisi**, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayın No:13, 1983.

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Cemil Oktay'ın saptayabildiğimiz kadarıyla yönetmiş olduğu tezler aşağıda gösterilmiştir (http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim: 07.07.2005).

Çizelge 9: Prof. Dr. Cemil Oktay'ın Yönetmiş Olduğu Tezler

Tez No	Tez Adı	Yazar	Tez Türü	Yıl

92691	Uluslararası ilişkiler ortamında 27 Mayıs Müdahalesi May 27 1960 Military intervention in the light of international political situation	Cüneyt Akalın	Doktora	1999
92533	Suriye Baas Partisi ve ideolojisi Syria Ba`th Party and its ideology	Sabahattin Şen	Doktora	1999
92252	Hint milliyetçiliğinin temelleri (Ram Mohan Roy'dan Mahatma Gandi'ye kadar) The Foundations of Indian nationalism (from Ram Mohan Roy up to the Mahatma Gandhi)	Celalettin Güngör	Doktora	1999
64650	Ders kitapları ve siyasal toplumsallaşma The Books of lesson and political socialization (1940-1960)	Mahmut Celalettin Öktem	Yüksek Lisans	1997
41934	Tarihte ve günümüzde Rusya'nın Orta Asya siyasetleri	Yaşar Onay	Doktora	1995
41892	İslam İhtilal Cemiyetleri ittihadi yayın organı Liva El-İslam dergisi	Selçuk Gürsoy	Yüksek Lisans	1995
41857	Gerilla savaşı	Mesut Uyar	Yüksek Lisans	1995
41702	İkinci Dünya Savaşı sonrası dünya siyasal ortamında Türkiye'nin ittifak arayışları ve NATO'ya giriş süreci	Mehmet Atay	Doktora	1995
31701	Fırat-Dicle sorununun teknik-hukuki-siyasi boyutu ve Türkiye'nin güney komşularına yönelik su politikası	Ali Faik Demir	Yüksek Lisans	1994
25763	Şark meselesi ve Osmanlı Rum basını 1. Meşrutiyet'te siyasal aktüalite Rumca haftalık gazete Savatiea Epiteorisis- "Cumartesi Revüsü"	Georgios Govessis	Yüksek Lisans	1993
20409	Türkiye'de yönetimi yeniden düzenleme çalışmaları çok partili dönem (1945-1963)	Ali Kuyaksil	Yüksek Lisans	1992
20381	Türk-Rus-Ermeni münasebetleri (1878-1895)	Recep Karacakaya	Yüksek Lisans	1992
18827	Aydınların çoğulcu demokrasi arayışı Yeni Gündem örnek olayı	Cengiz Çağla	Yüksek Lisans	1992
18322	Demokratik Sol Parti	Meriç Erdoğan	Yüksek Lisans	1992
16837	Türkiye'de savunma sanayinin gelişimi ve Türkiye ekonomisi ile entegrasyonu	A.Turan Öztürk	Doktora	1991
15290	II. Meşrutiyet'te Osmanlı kadın hareketi ve Kadınlar Dünyası dergisi	Serpil Çakır	Doktora	1991
13117	İngiltere'de mahalli idareler ve merkezi kontrol	Ahmet Altıparmak	Yüksek Lisans	1991
11608	1. Meşrutiyet ve (Türkiye'de Meclis-i Mebusan)	Zeki Kaya	Yüksek Lisans	1990
9840	İsrail ve Arap devletlerinin Afrika siyaseti 1948-1973	Mohammad Arafat	Doktora	1990
9339	İdari kolluk, idari kolluk önlemleri ve bu önlemlere başvurmadaki şartlar, idari kolluk önlemlerindeki ölçülülük ilkesi	Ahmet Karagöz	Yüksek Lisans	1990
7100	12 Mart 1971 ara rejiminin Adalet Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi	Taşkın Eslek	Yüksek Lisans	1989

Bu çizelgeden Prof. Dr. Cemil Oktay'ın da siyaset biliminde bilgi ürettirme yönünden katkısının büyük olduğu anlaşılmaktadır.

8.2.17. Prof. Dr. Nur VERGİN'in Bilimsel Çalışmaları

Değerli bilim insanı Prof Dr. Nur Vergin'in saptaya bildiğimiz kadarıyla yayınlanmış kitaplarının isimlerini aşağıda veriyoruz.

- (2000), **Din, Toplum ve Siyasal Sistem**, İstanbul: Bağlam Yayınları.

- (1988), **Türkiye'ye Tanık Olmak,** İstanbul: Sabah Kitapçılık.

- (2003), **Siyasetin Sosyolojisi Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar**, İstanbul:Bağlam Yay.

Prof Dr. Nur Vergin'in saptaya bildiğimiz kadarıyla yönetmiş olduğu tezler aşağıdaki çizelgede belirtilmiştir (http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim:07.07.2005)

Çizelge 10: Prof. Dr. Nur Vergin'in Yönetmiş Olduğu Tezler

Tez No	Tez Adı	Yazar	Tez Türü	Yıl
27090	Laiklik, cumhuriyet dönemi uygulamaları ve demokrasi	Nurten Çaylak	Yüksek Lisans	1993

8.1.18. Diğer Siyaset Bilimciler

Türk Siyaset Bilimciler isimli soru kağıdına yukarda belirtilen 17 siyaset bilimcinin dışında, 6 hocamızı ikişer öğretim üyesi öncü olarak seçmiştir. Bu hocalarımız; Niyazi BERKES, Taner TİMUR, Yavuz ABADAN, Kemali SAYBAŞILI, Atilla YAYLA, Mustafa ERDOĞAN'dır. Bu hocalarımızın da yapıtlarından özellikle kitaplarına ve saptaya bildiğimiz kadarıyla yönettikleri tezlere kısaca değinmekte yarar görmekteyiz.

Prof. Dr. Niyazi BERKES'in Bilimsel Çalışmaları: Değerli bilim insanının esas alanı tarih ve sosyolojidir. Ancak yapıtları ile siyaset biliminin gelişmesine de katkı da bulunmuştur. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD'nda Prof. Dr. Nevin Güngör Ergan yönetiminde Gül Aktaş tarafından "Niyazi Berkes'te Çağdaşlaşma" adlı bir yüksek Lisans tezi 2003 yılında kabul edilmiştir.

Saptaya bildiğimiz kadarıyla kitapları ve yayın tarihleri: **Batıcılık, Ulusçuluk ve Toplumsal Devrimler** (1965), **200 Yıldır Neden Bocalıyoruz** (1965), **100 Soruda Türkiye İktisat Tarihi I-II** (1969,70), **Türkiye'de Çağdaşlaşma** (1973), **Türk Düşününde Batı Sorunu** (1975), **Arap Dünyasında İslâmiyet, Milliyetçilik, Sosyalizm** (1969, İslamcılık,Ulusçuluk, Sosyalizm adı ile yeni baskısı 1975'de yapılmıştır), **Asya Mektupları** (1976), **Atatürk ve Devrimler** (1982), **Felsefe ve Toplumbilim Yazıları** (1985) (Işık, 1990: 90). Prof. Dr. Niyazi Berkes'in siyaset bilimi açısından ve öncü olma açısından en önemli yapıtı bizce "**Siyasî Partiler"** (İstanbul 1946)' dır. Değerli bilim insanı yurtdışında bulunması nedeniyle yönetmiş olduğu tezlere ulaşılamamıştır.

Prof. Dr. Taner TİMUR'un Bilimsel Çalışmaları: Değerli bilim insanı Prof. Dr. Taner Timur'un saptaya bildiğimiz kitaplarının isimleri aşağıda verilmiştir:

- (2000), **Türk Devrimi ve Sonrası,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

- (2000), **Osmanlı Toplumsal Düzeni,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

- (2000), **Osmanlı Kimliği,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

- (1998), **Osmanlı Çalışmaları-İlkel Feodalizmden Yarı Sömürge Ekonomisine,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

- (2003), **Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

- (2002), **Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

- (2000), **Küreselleşme ve Demokrasi Krizi,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

- (2000), **Toplumsal Değişme ve Üniversiteler ,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

- (2000), **Sürüden Ayrılanlar,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

- (2001), **Türkler ve Ermeniler,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

- (2004), **Türkiye Nasıl Küreselleşti,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları (http://www. imge.com.tr/yayinevi/person.php?person_id=4264, Erişim T.: 04.07.2005).

Prof. Dr. Taner Timur'un saptaya bildiğimiz kadarıyla yönetmiş olduğu tezler aşağıdaki çizelgede belirtilmiştir (http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim T.: 10.06.2005).

Çizelge 11: Prof. Dr. Taner Timur'un Yönetmiş Olduğu Tezler

Tez No	Tez Adı	Yazar	Tez Türü	Yıl
128121	1905 Rus Devrimi ile 1908 Jön Türk Devrimi'nin karşılaştırmalı incelemesi The Comparative analysis of the 1905 Russian Revolution and the 1908 June Turc Revolution	Esra Atalı	Yüksek Lisans	2002
126387	Avrupa kimliği: Pan-milliyetçilikten post-milliyetçiliğe European identity: From pan-nationalism to post-nationalism	Faik Hasip Burak Erdenir	Doktora	2003
122411	Türkiye'de çok partili hayata geçiş sürecinde sol iki parti: Türkiye Sosyalist Partisi ve Türkiye sosyalist Emekçi Köylü Partisi Two leftist party in the process of transition to multi-party life in Turkey: The Socialist Party of Turkey and the socialist Workers and peasants Party of Turkey	Savaş Danacı	Yüksek Lisans	2002
122350	Aydın üzerine bir değerlendirme An Evaluation on intellectual	Şerif Toka	Yüksek Lisans	2002
117749	Türkiye'de demokrasiye geçiş sürecinde 1983 milletvekili genel seçimi 1983 parliament general election in process to democracy of Turkey	Mehmet Aslan	Yüksek Lisans	2002
117745	Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine sorgulayıcı yaklaşım (eleştiren çevreler bağlamında) Interrogative approache to the EC membership of Turkey (in the aspect of criticising environment)	Sıddık Arslan	Doktora	2002
100249	Halide Edip Adıvar ve romanlarında Cumhuriyet Dönemi yeni kadın kimliği Halide Edip and Republic Period new female identity in her novels	Ece Paralı	Yüksek Lisans	2001
100135	İslami radikalizm: Ali Şeriati örneği Islamic radicalism: The case of Ali Shariati	Fatih Duman	Yüksek Lisans	2001
100083	Halkevlerinin politik işlevlerinin evrimi üzerine bir inceleme, 1932`den günümüze  A Study on the evolution of political functions of the people`s houses , from 1932 till now	Nilgün Can	Yüksek Lisans	2001

Prof. Dr. Yavuz ABADAN'ın Bilimsel Çalışmaları: Değerli bilim insanı Prof. Dr. Yavuz Abadan'ın saptaya bildiğimiz kitaplarının isimleri aşağıda verilmiştir:

- (1942), **Hukuk Başlangıcı ve Tarihi**, İstanbu: Arkadaş Kitabevi.

- (1951), **Türk İnkılâbı Tarihi Notları**, Ankara: Ulus Basımevi.

- (1954), **Hukuk Felsefesi**, Ankara: AÜHF Yayını.

- (1959), **Devlet Felsefesi Seçilmiş Okuma Parçaları**, (Çevirenler: N.Abadan, B. Daver, M. Tuncay, Giriş ve Metin Açıklamaları: Y. Abadan), Ankara: AÜSBF Yayını.

- (1959), **Türkiye'de Anayasa Gelişmelerine Bir Bakış**, (Bahri Savcı ile), Ankara: AÜSBF Yayını.

- (1960), **İnkılâp Tarihine Giriş**, Ankara: Ajans Türk Matbaası.

- (1964), **Mustafa Kemal ve Çetecilik**, İstanbul: Varlık Yayınevi.

Prof. Dr. Yavuz Abadan'ın yönetmiş olduğu tezlere YÖK veri tabanına konulmamış olması nedeniyle ulaşamadık.

Prof. Dr. Atilla YAYLA'nın Bilimsel Çalışmaları: Prof. Dr. Atilla Yayla'nın saptaya bildiğimiz kitaplarının isimleri aşağıda verilmiştir:

- (1990), **Terörizm Üzerine**, Ankara.

- (1993), **Liberal Bakışlar**, Ankara: Siyasal Kitabevi.

- (1994), **Kanun ve Düzen,** (F.A. Hayek'ten çeviri), Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.

- (1998), **Liberalizm,** Ankara: Liberte Yayınları.

- (2000), **Sosyal ve Siyasal Teori**, Ankara: Siyasal Kitabevi.

- (2000), **Özgürlük Yolu: Hayek'in Sosyal ve İktisadi Felsefesi**, Ankara: Liberte Yayınları.

- (2001), **Demokrasiyi Koruma Kılavuzu**, Ankara: Liberte Yayınları.

- (2001), **Devletçi Zihniyet ve Piyasa Ekonomisi**, Ankara: Liberte Yayınları.

- (2001), **Islam, Civil Society and Market Economy,** (Derleyen) İngilizce, Ankara: Liberte Yayınları.

- (2003), **Siyaset Teorisine Giriş,** Ankara: Liberte Yayınları.

- (2003), **Siyasi Düşünce Sözlüğü**, Ankara: Liberte Yayınları.

- (2004), **Piyasa Medeniyeti**, Ankara: Liberte Yayınları.

Prof. Dr. Prof. Dr. Atilla Yayla'nın saptaya bildiğimiz kadarıyla yönetmiş olduğu tezler aşağıdaki çizelgede belirtilmiştir (http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim T.: 07.07.2005).

Çizelge 12: Prof. Dr. Prof. Dr. Atilla Yayla'nın Yönetmiş Olduğu Tezler

Tez No	Tez Adı	Yazar	Tez Türü	Yıl
126447	Yakın dönem fikir tarihimizde Namık Zeki Aral	Enver Yeniçeri	Yüksek Lisans	2003
108802	Siyasal iktidar ve meşruiyet -Meşruiyetin tipolojisi, fonksiyonları ve araçları- Political power and legitimacy: Types, functions and means of legitimacy	Halis Çetin	Doktora	2001
73569	Kamu yönetiminde yeni arayışlar ve Türk kamu yönetiminin sorunları New search in public administration and the problems of Turkish public administration	Hüseyin Yayman	Yüksek Lisans	1998
72236	Cumhuriyet dönemi Türk ulusçuluğunda kültürel ulusçuluğun bir unsuru olarak "tarih"'in rolü	Cennet Uslu	Yüksek Lisans	1998

Prof. Dr. Mustafa ERDOĞAN'ın Bilimsel Çalışmaları: Prof. Dr. Mustafa Erdoğan'ın saptaya bildiğimiz kitaplarının isimleri aşağıda verilmiştir:

Başlıca yapıtları: **Liberal Toplum Liberal Siyaset** (1993, 1998), **Anayasacılık Parlamentarizm Silahlı Kuvvetler** (1993), **Demokrasi Laiklik Resmi İdeoloji** (1995, 2000), **Anayasal Demokrasi** (1996, 1997, 1999, 2001), **Türkiye'de Anayasalar ve Siyaset** (1997, 1999, 2001), **Rejim Sorunu** (1997), **28 Şubat Süreci** (1999), **Dersimiz Özgürlük** (2001). Erdoğan'ın üç de çevirisi var: Jack Donnelly'den **Teoride ve Uygulamada Evrensel İnsan Hakları** (1995, L. Korkut'la birlikte), F. A. Hayek'ten **Sosyal Adalet Serabı** (1995), Norman Barry'den **Komünizm Sonrası Dönemde Klasik Liberalizm** (1997) **(**http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2736, Erişim T.: 18.07.2005).

Prof. Dr. Prof. Dr. Mustafa Erdoğan'ın saptaya bildiğimiz kadarıyla yönetmiş olduğu tezler aşağıdaki çizelgede belirtilmiştir (http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim T.: 07.07.2005).

Çizelge 13: Prof. Dr. Prof. Dr. Mustafa Erdoğan'ın Yönetmiş Olduğu Tezler

Tez No	Tez Adı	Yazar	Tez Türü	Yıl
132746	Siyasal düşünceleri ile Ahmet Hamdi Başar Ahmet Hamdi Başar with his political thoughts	Mümin Köktaş	Yüksek Lisans	2003
113520	Türkiye örneğinde yeni sağ: Anavatan Partisi üzerine bir inceleme New right in the Turkish example: A study on the Motheland Party	Uğur Ersoy	Yüksek Lisans	2002
113335	Sosyal demokrasinin dönüşümü ve küreselleşme: Almanya örneği The Transformation of social democracy and globalization: Case of Germany	Saim Şallı	Yüksek Lisans	2002
100379	Farklı özgürlük kavramlaştırmaları: Isaiah Berlin`in özgürlük anlayışı  Different concepts of freedom: Isaiah Berlin`s understanding of freedom	Barış Demirhan	Yüksek Lisans	2001
63813	Başkanlık sistemi Presidental system	Cem Yaşın	Yüksek Lisans	1997
63792	Aristoteles`in adalet anlayışının günümüz adalet anlayışlarıyla ilişkikeri  The Reletionship between Aristotle`s understanding of justica and contemporary understandings justice	Bican Şahin	Yüksek Lisans	1997
61142	1980'den sonra Türkiye'de insan haklarını koruma amaçlı resmi ve sivil girişimler The Official and civil attempts for the protection of the human rights in post 1980 Turkey	Muhammet Ecevit Carti	Yüksek Lisans	1996

Prof. Dr. Kemali SAYBAŞILI'nın Bilimsel Çalışmaları: Prof. Dr. Kemali Saybaşılı hocanın saptaya bildiğimiz kadarı ile yapıtlarından kitaplarına ve yönetmenliğini yaptığı tezler aşağıda verilmiştir ((http://www.sbu.yildiz.edu.tr/kemali.htm,Erişim T.:10.06.2005).

Kitaplar:

- "Münevver, Entelektüel, Aydın", içinde, Sabahattin Şen (der) **Türk Aydını ve Kimlik Sorunu**, (İstanbul:Bağlam Yayınları,1995)

- "Refahyol Dönemi'nde Siyasal Yaşam", içinde, Gencer Özcan (der), **Onbir Aylık Saltanat: Siyaset, Ekonomi ve Dış Politikada Refahyol Dönemi**, İstanbul:Boyut Kitapları, 1998.

- **Siyaset Biliminde Temel Yaklaşımlar** (der + Giriş), Ankara: Birey ve Toplum Yayınları, 1985); ikinci baskı: Doruk Yayınları, 1999.

- **Devletin Ekonomiye Müdahalesi** *(1963-1995),* Ankara: Birey ve Toplum Yayınları, 1986.
- **Political Theory: Historical Foundations**, V.1, İstanbul: University of Marmara, 1989.

- **İktisat, Siyaset, Devlet ve Türkiye**, İstanbul: Bağlam Yayınları, 1992.

- **Liberalizm, Refah Devleti, Eleştiriler** (der + Giriş), İstanbul: Bağlam Yayınları, 1993.

- **Balkans: A.Mirror of the New International Order**:(der + Giriş; Günay Göksu Özdoğan ile birlikte; İstanbul: Eren Yayıncılık 1995.

- **DYP-SHP Koalisyonu'nun Üç Yılı**, İstanbul: Bağlam Yayınları, 1995.

- **Yeni Balkanlar, Eski sorunlar** (der.+Giriş; Gencer Özcan ile birlikte, İstanbul: Bağlam Yayınları, 1997.

Yönetilen Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri:

Yüksek Lisans Tezleri:

- Taylan Kartal, *Kitle İletişim Araçlarında Tekelleşme ve Türkiye Örneği*, 1989.
- Sultan Türkay, *Batı Avrupa'da Yeşiller ve Türkiye'de Yeşiller Partisi Örneği*, 1989.
- Vildan Kocaman, "*AT Üyeliğinin Türk Sigortacılık Sistemine Olası Etkileri"* (İngilizce: Integration of the Insurance Industry in the European Community and its Implications for the Turkish Insurance Market.), 1993.
- Hakan Tanıttıran, *1960 Askeri Darbesi Üzerine Bir Değerlendirme*, 1992.
- Ertuğrul Kayserilioğlu, *Osmanlı İmparatorluğun'da Batılaşma Çabaları*, 1993.

Doktora Tezi :

-Nuray Bozbora, "*Osmanlı Yönetimi'nde Arnavutlar ve Arnavut Ulusçuluğu*, 1994; Osmanlı Yönetimi'nde Arnavutluk ve Arnavut Ulusculuğu'nun Gelişimi adıyla 1997 yılında Boyut Kitapları arasında yayınlanmıştır, 1997'de 'ayın kitabı' seçilmiştir."

9. TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİ EĞİTİMİ VE YAYINCILIĞI İLE İLGİLİ KURUMLAR VE BİR YAKLAŞIM (MODEL) ÖNERİSİ

Bu bölümde kısaca, ülkemizde siyaset bilimine eğitim yoluyla ve yayınlar yolu ile katkısı bulunan resmi ve sivil kurumlar ve bunların amaçlarından bahsedeceğiz. Daha sonra siyaset biliminin eğitim ve yayın açısından daha verimli olabilmesi için bu kurumlarıla ilgili olarak bir model önerimiz olacaktır.

Siyaset biliminin eğitim ve yayın olarak gelişimine katkısı olan sivil toplum kuruluşları ile ilgili olarak Mustafa YILDIRIM'ın (2005) "***Project Dedocracy Sivil Örümceğin Ağında***" isimli bir çalışması bulunmaktadır. Bu çalışmada, ABD ve Avrupalı

Sivil Toplum Örgütü adı altındaki kuruluşların ülkemizdeki benzer kuruluşlarla yaptıkları ortak eylemler belgelerle anlatılmaktadır.

Özetle, dünyanın 92 ülkesinde devlet yönetimine paralel yönetim şebekesi oluşturan ABD ve Batı Avrupa devletleri egemenliklerini gizliden değil, olabildiğince açıktan pekiştiriyorlar. Bunu yaparken kurdukları ya da kurdurttukları dernek ve vakıflar aracılığıyla toplumun tüm kesimini örgütlüyor, yasa değişikliği çalışmalarını yönlendiriyor, ya da yasa tasarılarını kendileri kaleme alıyorlar. Ülkeyi yönettiğini sanan devletin kurumlarına 'reform' için para veriyor ve değişiklikleri kendi bildiklerince yönlendiriyorlar (Yıldırım, 2005:8).

Yukarda açıklanan durum için bir siyaset bilimi ile ilgili faaliyette bulunan kurumlar için bir genelleme yapılması söz konusu değildir. Aşağıda belirtileceği gibi bazı kurumlar amaçları doğrultusunda uluslararası ilişkilerde bulunabileceklerini belirtmişlerdir.

9.1. Türkiye'de Siyaset Bilimi Eğitimi ve Yayıncılığı İle İlgili Kurumlar

Ülkemizde siyasal bilimler kapsamına giren konular üzerinde araştırmalar yapan, yaptıran, konferanslar düzenleyen, yayınlar yapan kurumlar, başta Ankara Üniversitesi SBF, İstanbul Üniversitesi SBF, TODAİE ve bünyesinde İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri bulunan devlet ve özel üniversitelerdir.

Siyaset bilimine katkı yapan kuruluşlar sırf üniversiteler ile sınırlı değildir. Uzun yıllar varlığını sürdüren kuruluşlar arasında Dış Politika Enstitüsü (DPE), Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Vakfı (SİSAV), İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV), Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı (TESEV) adlı vakıflar bulunmaktadır (Turan, 1997: 190). Yine bunlara ilave olarak, Siyasi İlimler Türk Derneği (SİTD), Türk Sosyal Bilimler Derneği (TSBD), Türk Demokrasi Vakfı (TDV), Konrat Adeneur Vakfı (KAV), Türkiye Sanayici ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD) ve Liberal Düşünce Topluluğu (LDT) örnek olarak verilebilir. Son olarak, Eylül 1993'te yürürlüğe giren 497 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan, 7 Ocak 1994'te çalışmalarına başlayan, yasası gereği başbakana bağlı, tüzel kişiliği olan, bilimsel, idari, mali özerkliğe sahip Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA)'nden bahsedilebilir. Saymış olduklarımız hemen ilk akla gelebilecek siyaset bilimine katkı yapıcı nitelikte yayınlar ve faaliyetler yapan kurumlardır. Ayrıntılı bir araştırma yapılsa uzun bir liste oluşturabilir.

Bu kurumlardan bazılarının faaliyet amaçlarını belirterek amaç birliğini ortaya koyup, eylem birliği içinde de olabilmeleri için gelecek alt başlıkta bir model geliştirmeye çalışacağız.

Türk Sosyal Bilimler Derneği'nin 16.10.2004 tarihli olağanüstü genel kurulu'nda kabul edilen yeni tüzüğü (EK.6) Madde 1'de Derneğin Adı ve Amacı: " *Sosyal Bilimler alanında çalışma ve araştırmalar yapmak, yapılan araştırmaları desteklemek ve yaymak* amacıyla … kurulmuştur" denmektedir. Madde 3'de Derneğin Etkinlikleri, "*bilimsel araştırmalar yapmak, bilimsel kongre, konferans ve benzeri bilimsel toplantılar, anket ve yarışmalar düzenlemek, bilimsel çalışmalara yardımcı kaynaklar toplamak ve bunları sosyal bilimlerde araştırma yapanlar tarafından kullanılmasını sağlayacak araştırma ve dokümantasyon birimi ile kitaplık kurmak gibi etkinlikler gösterir"* şeklinde belirtilmiştir.

Siyasi İlimler Türk Derneği Tüzüğü'ün (EK.5) 1. maddesinde derneğin gayesi, "*siyasi ilimler sahasında çalışma ve araştırmalar yapmak, yapılan araştırmaları teşvik etmek ve yaymak*" olarak belirtilmiştir. 3. maddesinde ise, derneğin faaliyeti, "… *ilmi kongre, konferans, anket ve müsabakalar tertip etmek, vesikalar toplamak ve neşriyatta bulunmak*" olarak belirtilmiştir.

Türk Demokrasi Vakfı, 20 Şubat 1987'de bir grup siyasetçi, işadamı, akademisyen ve gazeteci tarafından kar gütmeyen bir sivil toplum örgütü olarak kurulmuş olup, sınırlı ve seçkin üyelere sahiptir. Kapsamlı amacına uygun olarak ve kuruluş tüzüğünün doğrultusunda, Vakıf; Türk demokrasisinin dünü, bugünü ve geleceği üzerine araştırma yapar veya yapılanları destekler. Demokrasi eğitimi planlaması yapar veya yapılanları destekler. Bu planlara uygun olarak eğitim ve yöneltme programları oluşturur. Demokrasi eğitimi programı çerçevesinde gençler ve büyükler için seminerler, sempozyumlar, paneller, açık oturumlar, konferanslar ve diğer toplantılar düzenler. Amaçlarına uygun kitap ve her türlü yayını yapar veya yapılanları destekler. Sağlıklı ve istikrarlı bir demokrasiye temel olarak Türkiye'de demokratik değerler sisteminin gelişmesi ve korunmasına gayret eder. Eğitim ve yöneltme merkezleri, enstitüler ve benzeri kurumlar kurar. Amaçları doğrultusunda, yurt içinde ve dışında benzer amaçlı kurum ve kişilerle işbirliği yapar. Türk ve yabancı vakıflar, dernekler, kamusal ve özel kuruluşlar ve üniversitelerle ilişki kurar, ortak programlar düzenler; bunlardan ayni ve nakdi bağış, teknik yardım ve insan gücü desteği alır. Demokratik değerler, insan hakları ve liberal ekonomiye özel önem vererek yurttaşlık eğitimi ve insan kaynaklarının geliştirilmesi konularında projeler düzenler. Geliştirme projelerinin uygulanabilmesi için özel birimler meydana getirir. Milli ve yabancı kuruluşlara danışmanlık

hizmetleri sağlar. Yabancı ve Uluslararası kuruluşların temsilciliklerini yapar (http://www.konrad.org.tr/index.php?id=13; Erişim T.: 08.08.2005).

Türk Demokrasi Vakfı'nın dış yardım alarak yürüttüğü projelerden bazıları; Türkiye'de özelleştirme, iki kitap ve dört sayılık bülten yayınlanacak (Yıldırım, 2005:586), demokratik ilkelerin ve hakların güçlendirilmesi için sivil eğitim (Yıldırım, 2005:590).

Liberal Düşünce Topluluğu, 26 Aralık 1992'de Ankara'da informel bir şekilde tesis edildi. Dernek olarak kuruluşunu ise, 1 Nisan 1994'te tamamladı ve bu tarihten itibaren faaliyetlerine resmen başladı. Topluluğun amacı, "çağdaş medeniyetin temelinde yatan fikri geleneklerin Türkiye'de tanıtılmasını temin etmek; piyasa ekonomisi, etik, özgürlük, insan hakları, adalet, barış, eşitlik, hoşgörü, hürriyetçi demokrasi gibi, insanların güven, düzen ve refah içerisinde yaşamasını sağlayan değerlerin ve kurumların anlaşılmasına ve benimsenmesine yardımcı olacak çalışmalar yapmak, vatandaşlarımızın düşünme ve muhakeme kabiliyetlerini geliştirmek için başvurabilecekleri fikrî, felsefî, emprik kaynakların oluşumuna katkıda bulunmak; dernek amaçlarına uygun araştırma ve inceleme faaliyetlerinde bulunan kimselere maddî ve manevî destek sağlamak ve buna benzer faaliyetlerde bulunmaktır". Topluluk, ayrıca bu doğrultuda Türkiye'nin temel problemlerine liberal ilkelerle bağdaşan çözüm yolları bulmayı ve kamu politikasının oluşturulmasında etkili ve yetkili odakları yeniden eğitmeyi ve bilgilendirmeyi hedeflemektedir. Liberal Düşünce Topluluğu aktif politikayla ilgilenmemektedir. Partilere karşı bağımsızdır. Bir fikir grubu olarak faaliyet göstermektedir (http://www.liberal-dt.org.tr/index.php?lang=tr&message=about, Erişim T.:10.06.2005).

Liberal Düşünce Topluluğu'nun dış yardım alarak yürüttüğü projelerden bazıları; iş ve ekonomi, medya ve yayın, politika, serbest piyasa ekonomisinin İslam dini ile bağdaştığı anlatılacak (Yıldırım, 2005:589), iş ve iktisat politika, pazar ekonomisine yönelik reformun savunucularını yan yana getirmek üzere akşam yemekleri ve toplantılar düzenlenecek (Yıldırım, 2005:592), Türkiye'de ifade özgürlüğü ile ilgili yasal ve sosyal durumu saptamak, sempozyum, konferans, panel, ulusal ödüllü yarışma düzenlenmesi (Yıldırım, 2005:594), demokrasi okulu isimli proje (Yıldırım, 2005:595).

Konrad Adenauer Vakfı'nın Amacı; "Barışı ve özgürlüğü kollamak, demokrasiyi ve insan haklarını yaşama geçirmek, kendi kendine yardım olanaklarını güçlendirerek yoksulluğa karşı savaşmak ve doğal yaşam kaynaklarını korumak..."İşte, Konrad Adenauer Vakfı'nın hem Almanya'da hem de uluslararası planda sürdürdüğü işbirliği çerçevesinde güttüğü

hedefler bunlardır. Konrad Adenauer Vakfı, danışmanlık ve eğitim programlarına, yayın faaliyetine, eğitim malzemesi teminine, politik bilimler, toplum bilimleri ve ekonomi alanlarında bilimsel araştırmalara destek verir (http://www.konrad.org.tr/index.php?id=3, Erişim T.: 10.06.2005).

Konrad Adenauer Vakfı adından da anlaşılacağı gibi bir alman vakfıdır ve Türk Demokrasi Vakfı ile ortaklaşa faaliyetlerde bulunmaktadır.

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı Senedi'nin 3. maddesinde (EK.13) Vakfın Amacı ve Faaliyetleri belirtilmiştir. Vakfın amacı, Türkiye ve dünyadaki değişme ve gelişmeleri izleyerek, toplum yaşamının her alanını kapsayan konularda bilimsel araştırmalar yapmak, yaptırmak, bunları kamuoyuna ve ilgili kurum ve kuruluşlara sunarak çözüm seçeneklerinin oluşmasına katkıda bulunmak; bu araştırmalar ışığında eğitim çalışmaları yürütmektir. Vakıf bu amaçlarına ulaşmak için bir araştırma ve eğitim merkezi kurarak başlıca şu çalışma ve etkinliklerde bulunur:

a) Ülke gündemini ve toplumsal yaşamı ilgilendiren her alanda bilimsel ve uygulamaya dönük araştırmalar yapmak ve yaptırmak;
b) Araştırmaların sonuçlarını tartışmaya açmak ve serbestçe tartışılmasını sağlamak;
c) Kamuoyunu aydınlatmak ve eğitim amacıyla toplantı, konferans, panel v.b. gibi platformlar oluşturmak;
d) Araştırmalarını yayınlamak, ilgili kurum ve kuruluşlara iletmek;
e) Araştırmalara dayalı çözüm seçeneklerini açıklayarak kamuoyu oluşmasına katkıda bulunmak;
f) Yurt dışındaki ve yurt içindeki benzeri kuruluşlarla işbirliği yapmak, ortak araştırma ve projeler oluşturmak ve bu yolla bilimsel araştırma –geliştirme ve genel eğitim düzeyinin yükseltilmesine katkıda bulunmak.
g) Yurt dışındaki ve yurt içindeki eğitim kurum ve kuruluşları ile işbirliği yaparak, bilimsel araştırma-geliştirme, eğitim ve öğretim birimleri kurmak.
h) Vakfın amacını gerçekleştirecek imkanları sağlamak için ortaklıklar kurmak, ortak girişimlerde bulunmak, ticari ve iktisadi işletmeler kurmak ve işletmektir.

Vakıf, bu faaliyetlerini tarafsız bir biçimde, çok sesliliğe ve çeşitli kesimlerin katılımına olanak sağlayarak yürütür ve çağdaşlaşmaya katkıda bulunmaya çalışır (http://www.tesev.org.tr/, Erişim T.: 10.06.2005).

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın dış yardım alarak yürüttüğü projelerden bazıları; yerel hükümetlerin etkinliğini ve saygınlığını arttırmak, Marmara bölgesi Belediyeler

Birliğinin destekleyeceği iki günlük bir seminer düzenlenmesi (Yıldırım, 2005:588), siyasi partiler ve demokratik reformların değerlendirilmesi amacıyla toplantılar düzenlenmesi (Yıldırım, 2005:591), Türkiye'de yolsuzluk araştırması (Yıldırım, 2005:593), gençlik sivil örgütleriyle işbirliği yapılarak, gençliğin kendi çevrelerinde sivil ve siyasal yaşama katılmalarının desteklenmesi (Yıldırım, 2005:594).

Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) kuruluş amacı (EK.8) 497 Sayılı K.H.K. madde:1'de "Türkiye'de tüm bilim alanlarında; araştırmaları, bilimci kişiliğini, araştırıcılığı özendirmek; bu alanlarda emeği geçenleri onurlandırmak; gençleri, bilim ve araştırma alanına yöneltmek; Türkiye'deki bilimcilerin ve araştırmacıların toplumsal statülerinin yükseltilmesi ve korunmasına çalışmak; Bilim ve araştırma standartlarının uluslararası düzeye çıkartılmasına yardım etmek"dir şeklinde belirtilmiştir.

TÜBA'nin görevleri (497 Sayılı K.H.K. m:2): "bilimsel konularda ve bilimsel önceliklerin saptanması amacıyla incelemeler ve danışmanlık yapmak; toplumda bilimsel yaklaşım ve düşüncenin yayılmasını sağlamak; Hükümete, Türk bilimcileri ve araştırmacılarının toplumsal statüleri, yaşam düzeyleri, gelirleri ve bu tür faaliyetlerin gereği olan özel kolaylık ve ayrıcalıklara ilişkin mevzuat değişiklikleri önermek; bilimin öneminin ülke kamuoyunca takdir ve kabulünü sağlamak ve bilim adamlığını özendirmek için ödüller vermek; yukarıda belirtilen amaçların gerçekleşmesi ve görevlerin yerine getirilebilmesi için her türlü faaliyette bulunmak"tır.(http://www.tuba.gov.tr/files_tr/yayinlar/yayin_data/tumyayinlar.doc Erişim T.: 07. 07. 2005).

Baş tarafta da belirttiğimiz gibi, Türk Demokrasi Vakfı, Liberal Düşünce Topluluğu, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı v.b. sivil toplum kuruluşlarına yapılan yardımların hangi amaçla yapıldığı ve ülke yararına ne kadar yararlı olup olmadığı da dikkate değer bir husustur.

9.2. Bir Yaklaşım (Model) Önerisi

Tezimizin birinci kesiminde (1.3) belirttiğimiz denencemize göre; Türkiye'de Siyaset Bilimi dalında azımsanmayacak bilgi birikimi olduğu halde, bu birikimin çok dağınık olması, Türk Siyaset Bilimcilerinin katkılarının ortak ölçütler kullanılarak değerlendirilmemesi, bu Siyaset Bilimcilerinin katkılarının uluslararası Siyaset Bilim dalındaki yerlerinin açıkça bilinmemesi, bu alanın Türkiye'deki eğitimde, öğretimde ve uygulamada hızla gelişmesine engel olmaktadır.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz üniversiteler haricinde sivil toplum örgütü olarak dernek ve vakıflar da siyaset bilinin gelişmesine katkı yapabilecek amaçlara sahip oldukları ve dağınık oldukları görülmektedir. Bu dağınıklık bilgi birikiminin planlı bir şekilde yapılmasını engellemektedir. Ayrıca dağınık olarak ayrı ayrı yapılan çalışmalar her kese ulaşamayıp belirli sayıda basılarak dar bir çevrede kalmasına yol açmaktadır.

Bu olumsuzluğu giderecek önerimiz; TÜBA'nin üyeleri arasına siyaset bilimi ile uğraşan dernek vakıf gibi sivil toplum örgütlerinden temsilci bilim insanları da alınmalıdır. Bu üyeler ülkemiz ihtiyaçlarına yönelik konuları belirleyerek o konularda araştırmalar, tezler yapılmasını teşvik etmelidirler. Ayrıca uluslar arası yayın indekslerince taranacak nitelikte bir yabancı dilde dergi çıkarılıp bu dergide Türkiye'ye özgü yaptırılan araştırmaların konusunda uzman çevirmenlerce yabancı dile çevirtilip basılması sağlanmalıdır. Belirli aralıklarla dernek ve vakıflarla ortaklaşa olarak siyasal bilim kongreleri düzenlenerek siyaset bilimcilerin birbiri ile tanışmaları sağlanmalı ve bildirilerin basılarak araştırmacıların eline ulaşacak biçimde düşük maliyetle çıkarılması sağlanmalıdır. Yabancı dilde çıkan alan yayınlarından kitaplar ekonomik bir değeri olması nedeniyle özel yayınevleri tarafından çevirisi yapılmakta, okuyucu ve araştırmacıların eline ulaşmaktadır. Oysa aynı şeyleri alan konusunda yayınlanmış bilimsel makaleler için söylemek oldukça güçtür. Bu makaleler gündemden düşmeden TÜBA aracılığı ile çevrilerek periyodik dergiler halinde yayınlanarak araştırmacılara ulaşması sağlanmalıdır.

10. TÜRK SİYASET BİLİMCİSİ OLARAK PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA

Bu başlık altında; Tunaya hocanın yaşam öyküsüne, yapıtlarının sınıflandırılarak tanıtılmasına, uygulamalarının tanıtılmasına, ve uzmanlık alanları bakımından incelenmesine yer verilmiştir.

10.1. Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın Yaşam Öyküsü

Anayasa, Siyaset Bilimi ve özellikle Meşrutiyet ve Cumhuriyet'in sorunları konusunda araştırmalarıyla tanınmış olan Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın yaşamı hakkında yapmış olduğumuz araştırmada ayrı özgün bir çalışmaya rastlayamadık. Bazı ansiklopedilerde (Büyük Lorousse,T.y.:11743) yazarlar Sözlüğü'nde (Işık, 1990: 430), İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Mezunları Derneğinin çıkarmış olduğu "SBF Enderun" isimli bir bültende (İÜSBF Bülteni 5) ve bilim adamına İstanbul Barosu ve Üniversite Öğretim Üyeleri

Derneği tarafından armağan olarak adanmış iki çalışmanın içerisinde (Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan, 1990: 1-2; Tarih ve Demokrasi Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan, 1990:133-135) Mehmet Ö. ALKAN tarafından hazırlanmış bir kronolojik çalışma saptamış bulunmaktayız (EK.9). Ayrıca bazı bilim adamlarının çalışmalarında ve anılarında da bilim adamımızla ilgili bilgilere rastlamaktayız (Abadan-Unat,1998; Armağan, 2003). Son olarak değerli bilim adamımızın yapıtlarından bazıları ve makalelerinin bir kısmı günümüz toplumunun yararına sunulmak üzere İstanbul Bilgi Üniversitesi tarafından "*Türkiye'de Siyasal Gelişmeler 1876-1938"* adı altında iki cilt kitap olarak basılmıştır. Bu yapıtların başlangıç sayfalarında yayın editörlüğü yapan Erol Şadi ERDİNÇ'in hazırlamış olduğu çalışma en kapsamlı olanıdır. Sayın Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın yaşamı hakkında vermeye çalıştığımız bilgiler çoğunlukla söz konusu kaynaklara dayanmaktadır.

10.1.1. Doğumu ve Öğrencilik Yılları

Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA, Saint Benoit Lisesinden elde ettiğimiz tezkire kayıtlarına göre; Hicrî 29 Rebiyülevvel 334, Rumî 25 Kanunusani 331, (Miladi 16 Ocak 1916) tarihinde Dersaadet'te (İstanbul) doğmuştur ve Zafer Tarık Bey ismi verilmiştir. Babasının ismi; Hayrettin Şevket Bey'dir. Annesinin ismi; Emine Ruhiye Hanım'dır. Milleti İslam'dır. Nüfusa kayıtlı olduğu vilayeti İstanbul, Kazası Beyoğlu, Mahallesi Cihangir, Sokağı Yeni Çeşme Yokuşu, Mesken Numarası 8/63 – 20'dir (EK.10).

Saint Benoit Lisesinden elde ettiğimiz 4 Mayıs 1927 tarihinde hazırlanan "Galatasaray Lisesi Orta Mektebi İptidaî Kısım Talebesine mahsus Nakil İlmühaberi" de bilim adamı hakkında bizlere bazı bilgiler vermektedir (EK.11 A ve EK.11 B). Bu belgeden anlaşıldığı kadarıyla; Hayrettin Bey Efendi oğlu Tarık Efendi 1922 yılının Eylül ayında Galatasaray mektebinin iptidai kısmının ihtiyad sınıf ikinci şubesine 573 numara ile kaydolmuştur. 1926-1927 eğitim yılında ibtidai kısmın beşinci sınıfına devam ederken velisinin isteği üzerine okuldan ayrılarak "Nakil İlmühaberi" hazırlanmıştır. Bu belgede 1922 ile 1927 yılları arasındaki beş eğitim döneminde görmüş olduğu dersler ve almış olduğu notlar belirtilmiştir. Bu bilgilere göre, not değerlendirilmesi "on" puan üzerinden yapılmaktadır. ilk dört yılı başarısı "6-7" arasında son yılınınki ise "5" dir. Ayrıca bu Nakil İlmühaberi'nin baş tarafına konulan hüviyet cüzdanı suretinden devlet yönetimimizin "ümmetçi" çizgiden "milliyetçi" çizgiye doğru geçirdiği değişimi de görmek mümkündür. Devlet-i Aliye-i Osmaniye Tezkiresi'nde Milleti yazan sütunda "İslam", Nakil İlmühaberinde ise aynı sütundu "Türk"

yazmaktadır. Daha sonra naklen Saint Benoit Lisesi'ne kaydını yaptırdı. 1935-36 öğretim yılında Edebiyat bölümünü birincilikle bitirerek mezun oldu (18.06.1936).

Aynı yıl girdiği İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1939-40 öğretim yılında "iyi derece" ile mezun oldu. Bu yıllarda hocamızın üzerinde etkisi büyük olan ve "Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük" adlı yapıtının ortaya çıkmasına neden olan bir anısını aktarmakta yarar görüyorum (2002: XV): "*Atatürk hakkında bir kitap yazmak bana çok zor görünüyordu, daha sonra böyle bir ödevi başarmayı düşünüyordum. Bunu şimdi değil, daha 1938'de ölümünden bir hafta sonra, O'nu Hukuk Fakültesi üçüncü sınıf talebesi olarak büyük bir kalabalık içinde uzun yolculuğuna uğurlarken, Sarayburnu'na doğru ilerleyen anıtlaşmış top arabasının ardında yürürken tasarlamıştım. Sonra, O'nu İzmit'e götüren Yavuz zırhlısını, çok sevdiği Türk halkı olarak, yaşlı gözlerle Adalar açığına doğru uğurladık.O'nu ve eserini, kendimizi incelemeye söz vererek şehre döndüm*".

10.1.2. Akademik Yılları

22.11.1940 tarihinde Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsü'nde doktora programına kaydoldu. Tunaya hocamız 05.02. 1942 tarihinde Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsü'nde fahri asistanlığa başlayarak 27.03.1942 tarihinde de Namzet Asistanlığa atanmıştır. 29.04.1943 tarihinde de Esas Teşkilât Hukuk Asistanlığında asaleti tasdik edildi.

25.11. 1946 tarihinde, Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsü'nde, Ord. Prof. Dr. Charles Crozat'nın yönetiminde yaptığı "Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri" başlıklı tezini, yine Ord. Prof. Dr. Charles Crozat'mn başkanlığında ve Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil ile Prof. Dr. Recai Galip Okandan'ın üyelikleriyle oluşan jüri önünde savunarak, 'Hukuk Doktoru' oldu. Aynı zamanda kadrosu Umumî Âmme Hukuku Kürsüsü'ne aktarıldı. 1948 yılında Âmme Hukuku Kürsüsü'ne Doçentlik başvurusunda bulundu. Bu çalışmasından sonra giderek geliştireceği Osmanlı Anayasal ve Siyasal Gelişmeleri ile Siyaset Bilimi'ne başlangıç olarak, doçentlik tezine de kaynaklık edecek olan Meşrutiyet Dönemi'nin düşünce akımlarını incelemeye girişti. "Âmme Hukukumuz, Bakımından İkinci Meşrutiyetin Fikir Cereyanları" başlıklı tezi kabul edilerek 'Doçent' unvanını aldı (30.11.1950) ve Umumî Âmme Hukuku Doçentliğine atandı (02.01.1950). Yedek Subay olarak istihkâm okulunda askerlik görevini (17.11.1951-23.04.1952) yaptı. 21.03.1953 tarihinde ilk asistanlığa başladığı Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsü'ne nakledildi.

1953-54 yıllarında Fransa, İngiltere, F.Almanya ve İtalya'da bilimsel araştırmalar yaptı. 1955 yılında, Rockefeller Vakfı'nın davetiyle Amerika Birleşik Devletleri'ne, bilimsel araştırmalar yapmak amacıyla gitti. A.B.D.'nde California'da Stanford Üniversitesi'ne bağlı

Hoover Enstitüsü'nde incelemeler yaptı. Harvard, Columbia, Princeton, New York Üniversitelerinde Türkiye'nin siyasal rejimi ve anayasaları üzerine konferanslar verdi.

Tunaya hoca, bilimsel çalışmalarının yanı sıra, kapanıncaya kadar Eminönü Halkevi'nde önceleri Yavuz Abadan ile beraber, sonra Abadan hocanın ayrılıp Ankara'ya gitmesi ile kendi öncülüğünde toplumsal çalışmalar yapmıştır (Abadan-Unat, 1998:146).

20.07.1959'da profesör olarak 1 numaralı Anayasa Kürsüsü'nde görevlendirildi. Bu görevi yanında İktisat Fakültesi'nde Devlet Doktrinleri ve Esas Teşkilât Hukuku, bu fakülteye bağlı Gazetecilik Enstitüsü'nde de Esas Teşkilât Hukuku ve Siyasi ve İdarî Bilgiler derslerini verdi.

27 Mayıs 1960 Askerî Hareketi'nin "meşruiyetini kaybetmiş bir iktidara karşı" haklılığını belirten 28 Mayıs 1960 tarihli raporu imzalayan yedi kişilik bilim heyetinde ve İstanbul Üniversitesi'nce kurulan Anayasa Hazırlık Komisyonu'nda yer aldı. 1 Eylül 1960 tarihinde Komisyon Başkanı Sıddık Sami Onar ile anlaşmazlığı sonucu bu görevinden alındı. Millî Birlik Komitesi'nin 27 Ekim 1960 tarihli kararıyla 147 profesör, doçent ve asistanın Üniversite ile ilişiğinin kesildi. Milli Birlikçiler, yaptıkları "üniversite reformu"nun eski kadrolarla yürümeyeceği düşüncesiyle böyle bir temizliği zorunlu görmüşlerdi. 147'ler, "lüzumundan fazla ince eleyip sık dokudukları" gerekçesiyle Anayasa Komisyonundan çıkarılan Tarık Zafer Tunaya, ve İsmet Giritli ile muhalif Ali Fuat Başgil gibi, atılmaları açıkça siyasi nedenlere bağlı olanlardan başka Milli Birlik Komitesinin üniversite içinden gelen ihbarlara dayanarak belirlediği isimlerden oluşuyordu (Aslandaş-Bıçakçı, 2002:249).

27.12.1960'da Tunaya, İstanbul İl Temsilcisi olarak Kurucu Meclis üyeliğine seçildi ve yeni Anayasayı hazırlayan Kurucu Meclis Anayasa Komisyonu'nda sözcülük yaptı. 27.04.1961'de kendi isteğiyle Kuzey Atlantik Antlaşması nezdinde Türkiye daimî delegeliğine üçüncü derece ile 'Mütehassıs Delege' olarak atandı.

24.04.1962 İ.Ü. Senatosu'ndan üniversitedeki görevine dönmesi kararı çıktı ve Ekim 1962'de üniversitedeki görevine döndü. 1963-65 Devrim Ocakları Genel Başkanlığı yaptı (EK.12). 4 Haziran 1965'te yaşamı süresince büyük desteği olacak Melahat Tunaya ile evlendi.

1968'de 1 Numaralı Anayasa Kürsüsü Başkanlığı'na getirildi; aynı yılda İÜ Hukuk Fakültesi Dekanlığı'na seçildi. 1969'da Öğrencilerle Üniversite yönetimi ilişkileri politikasında Rektörlükten farklı görüşleri savunduğundan Dekanlık görevinden istifa etti.
"Balyoz" harekâtında beş gün süreyle tutuklandı (18.05-22.05.1971). 17 Mayıs 1971 günü, İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Efraim Elrom'un, Mahir Çayan ve arkadaşları tarafından kaçırılmasından sonra solcu oldukları ya da sola sempati besledikleri bilinen yüzlerce aydının

gözaltına alınması ve genel olarak 12 Mart döneminde sola karşı yürütülen baskı ve işkence politikası, "Balyoz Harekatı" diye anılır (Aslandaş-Bıçakçı, 2002:37).
1972-73 yıllarında meslekî çalışmalarda bulunmak üzere Fransa'ya gitti. 1975'de UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Sosyal-Beşerî Bilimler Dalı üyeliğine seçildi. 11.02.1977 tarihinde İ.Ü. Hukuk Fakültesi Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsü Başkanlığına getirildi.

İ.Ü. Senatosu'nun 13.10.1977 tarihinde aldığı, İstanbul Üniversitesi'ne bağlı olarak Siyasal Bilimler Fakültesi kurulması kararından sonra İstanbul Üniversitesi'nce oluşturulan Siyasal Bilimler Fakültesi Kurucu Heyetinde yer alan Tunaya, bu heyet tarafından -oybirliği ile- dekanlığa seçildi ve 26 Nisan'da İ.Ü. Siyasal Bilimler Fakültesi "Kurucu Dekanı" oldu. Ancak emekliliğine üç ay kala 12 Eylül 1980'den sonra kurulan Milli Güvenlik Konseyi askeri yönetimi 1402 sayılı meşhur bir kanun çıkardı. Bu kanuna göre Tarık Zafer Tunaya, görevden alınma kararı bir subayla gönderildiği halde, görevinden alınmayı kabul etmemiş, hemen o gün bir istifa dilekçesi vermiş ve istifa etmişti (Armağan, 2003: 206). 15.02.1983 Öğretim Üyeliği görevinden emekliye ayrıldı.

10.1.3. Emeklilik ve Bilime Adanmışlık

Emekli olduktan sonra, 1952 yılında basılan "Türkiye'de Siyasî Partiler" adlı temel başvuru yapıtını genişletme çalışmalarına başladı. Ancak ilk üç cildi yayınlanabildi. Bu serinin "İttihat ve Terakki" adındaki üçüncü cildi, 1989 yılında Sedat Simavi Vakfı Sosyal Bilimler Ödülü'nü kazandı. Yurt dışında incelemelerde bulunmak, bildiri sunmak ve konferans vermek üzere Bulgaristan'da (1981), Yugoslavya'da (1982), Yunanistan'da (1982-83), The British Acatiemy'nin davetlisi olarak İngiltere'de (1983), Arnavutluk'ta (1985), Hollanda'da (1988) ve F. Almanya'da (1989) bulundu. 28 Eylül 1990'da İstanbul Barosu tarafından "Hukuk Devleti"ne yaptığı katkılardan dolayı kendisine Onur Ödülü verildi.

Bilimsel çalışmalarından artakalan zamanlarda desen çalışmaları yapan Tunaya'nın ilk sergisi ölümünden az önce İstanbul'da açıldı. Hoca'nın desenleri daha sonra eşi Sayın Melahat Tunaya tarafından iki kez sergilendi. Prof.Dr.Tarık Zafer Tunaya 29 Ocak 1991'de hayata veda etti. Mezarı İstanbul Aşiyan mezarlığında bulunmaktadır. Ölüm yıldönümünde dostları, öğrencileri ve sevenleri tarafından mezarı başında anılmaktadır.

Değerli bilim insanı Tunaya'nın dergi ve gazete gibi süreli yayınlardaki yakın tarihimiz, siyasal yaşam ve anayasa ile ilgili çok sayıdaki yazılarının yanı sıra özgün bilimsel kitapları da bulunmaktadır. Bu yapıtlar daha sonra gelecek alt başlıklarda ayrıntılı olarak incelenecektir.

Tarık Zafer Tunaya, Türkiye'nin yakın tarihine ilgi duymuş, Türkiye'de Siyasal Bilimlerin cılızlığını gözlemlemiş ve bu doğrultuda siyasal tarih ve düşünce tarihine eğilen genç nesle yol göstermiş ve onları yönlendirmiş bir hocadır.

10.2. Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın Yapıtlarının Sınıflandırılarak Tanıtılması

Tunaya'nın yapıtlarına ulaşmak zaman alıcı ve güç olmuştur. Özellikle İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi kütüphanelerinde, Beyazıt Devlet kütüphanesinde, Milli Kütüphanede, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi kütüphanelerinde araştırmalar yapılmıştır. Ayrıca kitaplarının eşi Melahat Tunaya tarafından Bogaziçi Üniversitesi Kütüphanesine bağışlandığının öğrenilmesi neticesinde bazı ders notlarına burada ulaşılmıştır. Yine sayın Melahat Tunaya ölümünden önce Tarık Zafer hocanın diğer notlarını, dokümanlarını el yazılarını Maltepe Üniversitesinin Kütüphanesine bağışlamıştır. Sayın Prof. Dr. Aydın Aybay ile son olarak Haziran 2005 sonlarında yaptığımız görüşmeler neticesinde bu notların bir kısmının elyazması ve Osmanlıca yazılmış olması neticesi henüz sınıflandırılarak kullanıma açılmadığı, Tunaya hoca ile uzun süre beraber çalışmış ve onun el yazıları konusunda bilgi ve deneyim sahibi Erol Şadi Erdinç'in yardımları ile çalışma bitince araştırmacıların yararlanmasına sunulacağı bildirilmiştir. Bu nedenle Tunaya hoca ve yapıtları hakkında ki çalışmalar devam etmelidir.

Bu başlık altında Tunaya'nın yapıtları beş alt başlığa ayrılarak tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu alt başlıklar; " 1. Öğretme Amaçlı Ders Notları, Tezleri ve Kitapları, 2.Toplantı, Konferans ve Seminer Bildirileri, 3. Bilimsel Dergilerde Yayımlanmış Makaleleri, 4. Gazete Haber Bülteni ve Benzeri Yerlerde Yayımlanan Yazıları, 5. Ansiklopedi Maddesi" şeklindedir.

10.2.1. Öğretme Amaçlı Ders Notları, Tezleri ve Kitapları

Bu alt başlıkta ulaşa bildiğimiz yapıtların kısaca tanıtılması yapılacaktır. Genel kaynakçada sadece elimizde olan ve tanıtımı yapılan yapıtla yer verilecektir. Aynı yapıtın değişik baskıları hakkında ayrıntılı liste çalışmanın sonuna ekler kısmına konulmuştur (EK.14).

10.2.1.1. Hukuk Başlangıcı ve Tarihi

(1943, Prof. Dr. Yavuz ABADAN, Gözden Geçiren: Asistan Tarık Zafer TUNAYA, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Yayınları No:15, İstanbul:Kenan Matbaası)

Bu yapıt Tunaya hocanın asistanlık yıllarında Prof. Dr. Yavuz ABADAN hoca ile beraber girmiş olduğu hukuk başlangıcı dersi için hazırlanmış olan notlardan oluşmaktadır. Yavuz hocanın İstanbul'dan ayrılıp Ankara'ya gitmesinden sonra da yeni baskısı yapılmamıştır. Toplam 168 sayfalık bir yapıttır.

İçindekileri: Bu yapıt üç ana bölüme ayrılmaktadır. Birinci bölüm yedi alt başlıktan meydana gelmektedir Bunlar: 1- Hukuk ve Hayat, 2- Hukuk, Örf ve Ahlâk, 3-

Kaide Fikri, 4- Hukukun Gayesi, 5- Hukuk İlmi, 6- Hukukun Esas Mefhumları, 7- Hukuki Hükümlerin Bünyesi başlıklarıdır. İkinci bölüm "Hukuk Tarihi" başlığını taşımaktadır. Buda kendi içerisinde iki başlığa ayrılmaktadır. Bunlar: 1- Hak Fikrinin Tekâmülü, 2- Hukukî Müesseselerin Tekâmülü başlıklarını taşımaktadır. Üçüncü bölüm "Hukuk Sistemi başlığını taşımaktadır. Bu bölümde kendi içerisinde iki başlıktan oluşmaktadır. Bunlar: 1- Hususiye Hukuku, 2- Âmme Hukuku başlıklarıdır.

Özeti: Temel Hukuk ders notu özelliği taşımaktadır. Bu nedenle hukukun ortaya çıkışı, hukuk kurallarının diğer toplum kurallarından farklılığı, suç, hak fikri ve bunu açıklamaya çalışan teoriler, çeşitli milletlerin geçirmiş olduğu hukuki gelişmeler, ve hukukun günümüz anlatımı ile özel ve kamu hukuku diye kısımlara ayrılması ve tanıtılmasına yer verilmiştir.

Bulguları ve Önerileri: Yapıt bir dess notu özelliği taşıdığından sadece bilgi verilmekle yetinilmiştir. Ayrıca bulgu ve önerilere yer veren bir sonuç bulunmamaktadır.

10.2.1.2. Âmme Hukuku Dersleri: Cilt II, Kısım II, Orta Zamanlar

(1946, Ord. Prof. Charles CROZAT, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, İstanbul Üniversitesi Yayınlar:219, İstanbul: Kenan Matbaası)

Bu yapıt; Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsü'nde, Ord. Prof. Dr. Charles Crozat'nın okutmuş olduğu Âmme Hukuku Dersleri'ne ait notlardan oluşmaktadır. Kitabın kapağında çeviri yapan hakkında bilgi bulunmamaktadır. Mehmet Ö. Alkan'ın Tunaya'ya Armağan kitabı içerisinde belirttiği bibliyografyaya göre aşağıdaki bölümler Tunaya hoca tarafından çevrilmiştir (1992:4).

İçindekileri: Sekizinci Fasıl: Dokuzuncu Asra Kadar Devlet Teorisi, s. 403-455. Onbirinci Fasıl: Curalistes'lerin Teorisi: Papalığın Üstünlüğü ve Ruhanî Tefevvuk, s. 515-560. Onikinci Fasıl Imperialistes'lerin Teorisi: 1. Dante'ye Kadar İlk Formüller, s. 561-567 ve Lupold von Bebenburg, s. 685-688. Onüçüncü Fasıl: Millî Muhtariyet Teorisi: Fransız Kralcı Hukukçular, s. 730-744. Ondördüncü Fasıl: Onbeşinci Asırda Concillaire Hareketlerinin Teşklâtlanması ve Selâhiyetlerinin Tahdidi, s. 745-764. Onyedinci Fasıl: Netice: Orta Çağın Devlet Doktrinine Yardımı, s. 814-841.

Sekizinci Fasıl: "Dokuzuncu Asra Kadar Devlet Teorisi-Patristique – Augustinus ve Devlet İçinde Adalet Teorisi" başlığını taşımaktadır. Bu fasıl kendi içerisinde iki ana başlık ve alt başlıklara ayrılmaktadır: I. Siyasi düşüncelerin fikrî kaynakları: A.İbrani yardımı (Tevrat), B.Roma stoisiyenleriyle hukuk şinasları cereyanı, C.Hıristiyanlığın

yardımı. II. Augustinus: A.Eser ve mehazleri, B.Devlet teorisi, C.Kanun teorisi, D.Kilise ve Devlet arasındaki münasebetler, E.Augustinus'un tesiri.

Onbirinci Fasıl: "Curaliste (Küryasist) lerin Teorisi: Papalığın Üstünlüğü ve Ruhanî Tefevvuk", başlığını taşımaktadır. Bu fasıl kendi içerisinde dört ana başlığa ayrılmaktadır: I.Büyük Fermanlardan önceki devre: A.Siyasetle dinin ayrılmasına müstenit ikinci Gelasius prensibi; B.Papalık doktrinin mebdeleri; C.Ruhani ve mülki makamlar arasındaki ihtilaflar; vasıtasız iktidar teorisi. II. Fransa Krakı Güzel Filip ile papalık arasındaki ihtilaf. Büyük Fermanlar III. Küryalist Doktrinler: A.Jonas d'Orle'ans'dan Aegidius Romanus'a kadar; 1.Jonas d'Orle'ans, 2.Bernalt, 3.Henricus deSergusia, 4.Boneventure, 5.Ptole'mee' de Lucques, 6.Durandus de Mende, 7. Henri de Cre'mone. B. Aegidius Romanus. C. Diğer Müellifler; 1.Jacques de Viterbe, 2.Augustinus Trimphus, 3.Alvarus Pelagius. IV. Uzlaştırıcı görüşler: 1.Questi in utramquem Partem, 2.Unam Sançtam Fermanının Şerhi, 3. Jean de Paris.

Onikinci Fasıl: "İmparatorluk Taraftarlarının (Imperialistes) Teorisi: Cihanşumul Monarşi – İmparatorluğun Üstünlüğü Veya Cismani Tefevvuk", başlığını taşımaktadır. Bu da kendi içerisinde üç alt başlığa ayrılmaktadır. Bunlar: 1.Dante'ye Kadar İlk Formüler, 2. Dante Alighieri'nin Devlet teorisi, 3.Dante'den sonraki nazariyeciler.

Onüçüncü Fasıl: "Millî Muhtariyet Teorisi: Fransız Kralcı Hukukçular", başlığını taşımaktadır. Bu da kendi içerisinde üç alt başlığa ayrılmaktadır. Bunlar: I. Kralcı Fransız Hukukçular (legistes) ve istiklal düsturları, II. Papalıkla Kırallık ihtilâfı arasında hukukî zihniyetle meşbu eserler ve hukukçular.

Ondördüncü Fasıl: "Onbeşinci Asırda Concillaire Hareketlerinin Teşkilatlanması ve Selâhiyetlerinin Tahdidi" başlığını taşımaktadır. Bu da kendi içerisinde üç alt başlığa ayrılmaktadır. Bunlar: I. Cereyanın sebepleri, hedefleri ve öncüleri, II. Konsiller ve nazariyeciler, III. Conciliaire cereyanının akameti ve siyasi doktrinler üzerindeki tesiri: Konstitüsyonalizm ve Gallikanizm.

Onyedinci Fasıl: "Netice: Orta Çağın Devlet Doktrinine Yardımı", başlığını taşımaktadır. Bu da kendi içerisinde dokuz alt başlığa ayrılmaktadır. Bunlar: I. Umumi mülahazalar, II. Devlet teorisi (geniş manada), III. Garbın imparatorluk fikri, IV. Ruhani ve cismani iktidarlar arasındaki münasebetler teorisi, V. İktidarın meşruiyet ve tahdidi, ferdin durumu, VI. Hükümet etme şekilleri: müesseseleşen kraliyet, Temsil, VII. Feodalite ve iki cephesi, VIII. Hukuk teorisi, IX. Ortaçağ Devlet telâkkisinin Rönesans ve reform telâkkilerine yakınlığı meselesi.

Özeti: İçindekiler kısmında verilen bilgilerden de anlaşıldığı gibi çevirilerin içeriği kamu hukuku ders notu şeklindedir. Avrupa'da özellikle Fransa ağırlıklı olarak; devlet teorisi, ruhani ve cismani iktidarlar arasındaki ilişkiler teorisi, hükümet etme şekilleri konuları üzerinde durulmuştur.

Bulguları ve Önerileri: Çalışmanın 17. faslı "netice" olarak ayrılmıştır. Bu fasıl altında çalışmanın kısa bir özetine değinilmiştir.

10.2.1.3. Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri
(İstanbul: Teksir, Basılmamış Doktora Tezi, 1946)

Değerli bilim insanı Tunaya, Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsü'nde, Ord. Prof. Dr. Charles Crozat'nın yönetiminde yaptığı "Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri" başlıklı tezini, yine Ord. Prof. Dr. Charles Crozat'ın başkanlığında ve Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil ile Prof. Dr. Recai Galip Okandan'ın üyelikleriyle oluşan jüri önünde savunarak, 'Hukuk Doktoru' oldu (25.11.1946). Aynı zamanda kadrosu Umumî Âmme Hukuku Kürsüsü'ne nakledildi.

Tunaya hocanın doktora tezini, İ.Ü. Hukuk fakültesi, İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi ve üniversitenin genel kütüphanesinde aslını veya kopyasını bulamadık. Bu konuda araştırma ve bilgi sahibi olan, Doç. Dr. Mehmet Ö. Aklan ve sayın Erol Şadi Erdiç beye de ulaşılarak tez kendilerinde bulunuyorsa bir kopyasını almak istediğimizi söylememiz üzerine, kendilerinde de mevcut olmadığını bildirdiler. Eşi Melahat Tunaya tarafından 1996 yılında değerli bilim insanının kütüphanesinin İstanbul Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesine bağışlandığını öğrendikten sonra, bu kütüphanede yapılan araştırmada da doktora tezine rastlanamadı. Son olarak notlarından, dokümanlarından ve el yazılarından oluşan arşivinin Maltepe Üniversitesinin Kütüphanesine bağışlamış olduğunu, henüz sınıflandırma yapılmadığından dolayı araştırmacıların yararlanmasına sunulamadığı öğrenilmiştir.

Ancak değerli bilim insanının "Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku" isimli yapıtının ikinci bölümü sekizinci dipnotunda (1975: 124) doktora tezinden üç tane makale oluşturduğu bilgisini öğrenmekteyiz:

"Tezimizin yayınlanan bazı kısımları: Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri (1946); Müessese Teorisinde Fikir, Şahıs Kuvvet Unsurları Arasındaki Münasebetler ve İçselleşme Ameliyesi (1947); Müessese Teorisinde Fikir Unsurunun Amme ve Devletler Hukuku Sahalarındaki Değeri (1948)"

Bu makalelerin değerlendirmesini çalışmamızın ileri kısmında gelecek olan "Bilimsel Dergilerde Yayımlanmış Makaleleri", başlığı altında yapılacaktır.

10.2.1.4. Büyük Fransız İhtilâli'nin Âmme Hukuku

(Ord. Prof. Charles CROZAT, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, İstanbul: Teksir, Basılmamış Ders Notu, 1946-1947)

Bu çalışma Amme Hukuku Dersleri için ders notu olarak o zaman Asistan olan Dr. Tarık Zafer Tunaya tarafından çevirisi yapılmıştır. Toplam 96 sayfa olup daktilo ile yazılarak çoğaltılmıştır.

İçindekileri: Giriş: A- Mevzuun Önemi ve Zaman İtibariyle Tespiti. B- Eski Fransa'nın Âmme Hukuku. C- Büyük Fransız İhtilâliyle İlgili Ünlü Tetkikler.

Birinci Başlık: İhtilâlin Belli Başlı Vesika ve Kanunları ve İhtilalci Tefekkürün Kaynakları. Birinci Başlık kendi içerisinde dört başlığa ayrılmaktadır. Bunlar: I- İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi. II. Ruhbanın Mülki Nizamı (La Constitution Civile du Clergé). III. Fransa'nın İlk Yazılı Ana Kanunu: 1791 Anayasası. IV. İntikal Devresi Mevzuatı. Girondin'lerin Anayasa Lâhihası ve Montegnards'ların 1793 Anayasası.

İkinci Başlık: "I789 İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesinin Tahlili" adını taşımaktadır. Bu başlık da kendi içerisinde yedi alt başlığa ayrılmaktadır. Bunlar: I. Beyannamenin Hazırlanması ve Muhtevası. II.Beyannamenin Kaynakları Meselesi. III. Beyannamenin Hukukî Değeri. IV. Beyannamenin Siyasi Tesiri. V. Yeni Bir Beyannamenin Faydası. VI. Birinci Müessisan Meclisi ve 19 Nisan 1946 Haklar Beyannamesinin Tahlili. VII. İkinci Müessisan Meclisi, 29 Eylül 1946 Anayasasının Dibacesi, IV. Cumhuriyet Anayasasının Hususiyetleri.

Özeti: Bu not özellikle tarihsel açıdan 1789-1799 tarihleri arasındaki on senelik bir devre incelenmektedir. Ancak içindekilerden de anlaşılabileceği gibi; gerek ihtilal öncesi Fransa'nın durumunu, gerek ihtilâlin kaynaklarını araştırmak ve ihtilalin ortaya koyduğu kamu hukuku prensiplerini yorumlama bakımından bu çerçeve aşılmıştır.

Bulguları ve Önerileri: I789 İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi öncelikle Fransa'nın geçmişi ve sosyal yapısı içerisindeki etkileşimler sonucu ortaya çıkmıştır. Böyle olmakla beraber dünyada bir çok bilim insanının ilgisini çekmiş ve üzerinde değerlendirmeler yapılarak yani yapıtlar ortaya konmuştur. Bu beyanname Fransa tarihi içerisinde anayasal nitelikteki belgeleri etkilemiş veya kendisine yollamalar yapılmasını sağlamıştır. Beyannamenin kaynakları ve hukuki değeri hakkında fikir çeşitliliği mevcuttur. Beyanname başta İngiltere, Rusya ve Almanya olmak üzere dünyanın bir çok

ülkesinin anayasal düzenlerinde değişiklik yapacak kadar etkilemiştir. Beyannamede belirtilen hakların etkin olabilmesi yasal bir güvenceye ve yargısal bir denetim sağlanmasına bağlıdır.

10.2.1.5. Âmme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Fikir Cereyanları,

(İstanbul: Teksir, Basılmamış Doçentlik Tezi, 1948)

Değerli bilim insanı Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın bu tezi Osmanlı İmparatorluğu ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki siyasl düşünceleri bir biri ile bağlamıştır. Siyasi düşünceler açısından Türkiye bir anda ortaya çıkmamış bu düşünce temellerini Osmanlıdan miras almıştır. Bu tez aslında değerli bilim insanının bütün çalışmalarının bir özeti niteliğindedir. Diğer kitapları ve bilimsel makaleleri bu tezde değinilen bir bölümün daha ayrıntılı araştırması niteliğindedir. Ne yazık ki bu doçentlik tezi de her yer de ulaşılabilecek bir durumda değildir. Bu tezin şimdiye kadar bağımsız bir kitap olarak basılmamış olması değerli bilim insanının fikirlerine kısa sürede ulaşmayı engelleyici bir durum olmuştur. Tez daktilo yazısı ile; VI+VI+190+XIX sayfadan oluşmaktadır.

İçindekileri: Önsöz. Giriş: İkinci Meşrutiyetin Hazırlanışı: 1908 Harekitinin Arifesinde Hakim Olan Fikirler.1- İstibdat İdaresi ve Neticeleri. 2- Jön Türklere Göre Osmanlı İmparatorluğunun Kurtuluş Yolları. 3- Üç Siyaset Tarzı: Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük. 4- Jön Türk Telakkilerine Toplu Bir Bakış

Birinci Kısım: İkinci Meşrutiyetin Hudutları, Hadiseleri ve Meşrutiyet Cemiyetini Kaplayan Dertler. I- İkinci Meşrutiyetin Hudutları. II- İkinci Meşrutiyetin Sahne Olduğu İç ve Dış Hadiseler . III- İkinci Meşrutiyet Cemiyetini Kaplayan Dertler

İkinci Kısım: I- Garpçılık Cereyanı. 1- Osmanlı İmparatorluğunun Durumu: İnhitat Tablosu 2- İçtimaî İnkılâp ve Garpçılılaşmak Zarureti. 3- Osmanlı Hukuk Nizamında Garpçılık ve Radikal Islahat. 4- Diğer Cereyanlar Karşısında Garpçıların Aldıkları Cephe. 5- Garpçılığın Siyasi Sahaya İn'ikasına Dair Misaller. 6- Garpçılık Cereyanının Anahtarına Toplu Bir Bakış. II- İslamcılık Cereyanı: Umumî mülâhazalar, İslâmcı Cereyanın diğer cereyanlara nazaran hususiyetleri. A- İslâmcı Cereyan ve İkinci Meşrutiyet. B- İslam'ın Siyaset Prensipleri, Tekabül Ettikleri Devlet Sistemi ve Nazariyesi. C- Osmanlı Meşrutiyetinin İslami Esasları Ne Dereceye Kadar Tahakkuk Ettirmiştir? D- Diğer Cereyanlar Karşısında İslamcıların Aldıkları Cephe. E- İslamcı Doktrine Nazaran, Osmanlı İmparatorluğunun Kurtuluş Yolu. F- İslamcı Doktrin Bakımından İkinci Meşrutiyetin

Hadiseleri. G- İslamcılık Cereyanının Anahatlarına Toplu Bir Bakış. III- Türkçülük Cereyanı: A- Türkçülüğün Tarifi Ve Sosyolojik Tezi. B- Türkçülük Tezinin Âmme Hukuku Sahasına İntikali. C- Türk Milletinin Varlığına Şuur Kesbetmesi: Türkleşmek. D- Türkçülük ve Turan. E- Türkçülerin Diğer Cereyanlar Karşısında Aldıkları Cephe; 1- Türkçülük Ve Garpçılık, 2- Türkçülük Ve İslamcılık, 3- Türkçülük Ve Osmanlıcılık. F- Türkçülük Cereyanının Siyasi Sahadaki Durumu

Üçüncü Kısım: Fikir Cereyanları Bakımından İkinci Meşrutiyetin Arz ettiği Hususiyetler. I-Siyasi Tefekkür Ve Hadise Birliği. II- Muhtelif Fikir Cereyanlarının Amme Hukukumuz Bakımından Karakteristik Vasıfları ve Zamanımız İçin Haiz Oldukları Ehemmiyet: A- Fikir Cereyanlarında Müşterek Noktalar. B- Fikir Cereyanlarının İltihak Ettikleri Devlet Teorileri. C- Fikir Cereyanlarının Zamanız Bakımından Arzettikleri Ehemmiyet. Biblografya.

Özeti: Bir devletin sona ermesi sırf arazi kaybetmesi ile ifade edilemez. Bir devlet kendisini, birliğini meydana getiren manevi sebeplerin içeriklerini kaybettikleri zaman, kıtaları kapsayan bir ülkeye sahip olsa da, gerileme ve çökme devresine girmiştir. Osmanlı devletinde de her alanda çözülme vardır. Fakat ikinci Meşrutiyetin insanı, kendisini ezecek muazzam çığ karşısında hâlâ ondan nasıl kurtulabileceğini düşünmektedir. Devlet hayatına dair en alâka verici formüller bu devrede aranmış, kurtuluş eski gelenekleri baltalamayan büyük bir hürriyet havası ve parlamentarizm havası içinde sağlanmak istenmiştir. Bir imparatorluğun geçmişi şimdiki durumu ve geleceğine ait bütün sorular 1908'de fiilen sorulmuş ve cevapları aranmıştır. Bu arayışlar, siyasi kişileri ve kurumları besleyen siyasal düşünce cereyanları halinde gözükmekte ve başta hükümet ve parlamento olmak üzere çeşitli siyasi oluşumlar (cemiyet ve fırkalarla) gerçekleştirilmek istenmektedir. Bu müthiş gayretler on iki sene kadar sürmüş, tarihte an bile diyemeyeceğimiz bir devre içinde başlamış (1908-1912) ve Anadolu yaylasında kurulan devletin meydana gelmesinde büyük rol oynamıştır.

Bulguları ve Önerileri: Saptaya bildiğimiz kadarıyla çalışmanın bulgu ve önerileri aşağıya maddeler halinde çıkarılmıştır:

1- İkinci Meşrutiyet, Tarihimizin en çeşitli ve mutezad amme hukuku meselelerini muhtevi bir devresidir. Şark ve garbın her çeşid fikir ve nazariyelerine açık kalan bu devre amme hukuku lâboratuarı hususiyetlerine sahiptir.

2- İkinci Meşrutiyet, zamanın fikri tezahürlerinde belirtildiği gibi, tam ve hakiki bir inkılâp hareketi değil, fakat Osmanlı Devletinin ihya ve rönesansına müstenit tadilci ve ıslahçı bir devredir.

3- İkinci Meşrutiyet, tabii inkişaf kanununu bulamayan bir Devletin muvazeneden mahrum terkiplerle diriltilmek istenmesinden ötürü idamesi muhal bir rejimdir.

4- İkinci Meşrutiyetin hakiki veçhesi asırlık istibdatlara karşı bir direnme, asıl manâsıyla bir antitez olmasıdır. İkinci Meşrutiyet bir sentez hassalarına sahip olmamıştır. Türk İnkılâbı İstibdat tezi ve Meşrutiyetler antitezi karşısında bir sentez vasıflarını hazırlayabilmiştir.

5- İkinci Meşrutiyete hemen her görüş ve fikir hakkında ortaya konulan iddia ve gayretler, söylenmesi yazılması icap eden hususların büyük çoğunluğunu bu rejim söylemiş ve yazdırmış, hatta tatbikatını dahi, kısmi de olsa, sağlamıştır. İkinci meşrutiyet bu suretle en orijinal ve çeşitli Devlet hukuku meselelerini içeren bir hazne olduğunu ispat etmektedir.

6- İkinci Meşrutiyet, tapılacak bir hale getirilen mutlak fikirlerin bir cemiyeti çöküntüden kurtarmayacağını, bununla beraber fikirler arasında saygı ve hoşgörünün bir memleketin siyasi düşüncesine geniş ilerlemeler kaydettireceğini de kısa ömrü ile yaşamış ve ispat etmiştir. Bağnazlık ve şiddetin fikri ilerlemeyi durdukları tetkik edilen devrenin tarihi ile sabittir.

7- İkinci Meşrutiyet, çeşitli, üretken ve fedakâr fikri araştırmalarıyla tarihimizin aydınlık kahraman bir safhasıdır. Uzun asırlar varlığının bilincine varmayan Türk unsuru, enkaz ve karanlıklar arasından çıkacak ve Anadolu inkılâbı ile milli bir Devlet kuracaktır. Türk tarihinin yeni bir bölümü bu suretle başlamaktadır.

10.2.1.6. Amme Hukuku Dersleri XVIII. Asrın Sonunda Avrupa ve Amerika Siyasi Müesseselerinin Karakteristik Vasıfları - Büyük Fransız İhtilâli' ve Devlet Mefhumu Üzerindeki Tesirleri

(Ord. Prof. Charles CROZAT, Çev.: Tarık Z. TUNAYA 1948-1949 Ders Yılı Takrirleridir, İstanbul: Talat Altın Matbaası, 1949)

İçindekileri: Bu çalışma; iki kısımdan oluşan 216 sayfalık bir çalışmadan ibarettir. Ayrıca kısımlar da kendi içerisinde bölümlere ve alt başlılarla ayrılmaktadır. Biz fazla ayrıntıya yer vermeden sadece kısımların içerisinde bölümleri belirteceğiz:

Birinci Kısım: XVIII. Asrın Sonunda Avrupa ve Amerika Siyasî Müesseselerinin Karakteristik Vasıfları: I. İngilter'nin An'anevî Hürriyetleri. II. Almanya – Rusya – Habsburg'lar Monarşisi ve Münevver İstipdat Teorisi. III. 1789 Tarihine Kadar Amerikanın Amme Hukuku.

İkinci Kısım: Büyük Fransız İhtilâli ve Devlet Mefhumu Üzerindeki Tesirleri: I. Bölüm: Eski Fransız Amme Hukuku. II. Bölüm: Büyük Fransız İhtilâliyle İlgili Ünlü

Tetkikler. III. Bölüm: İhtilâlin Belli Başlı Vesika ve Kanunları ve İhtilâlci Tefekkürün Kaynakları. IV. Bölüm: Muasır Hürriyetlerin Temeli Halinde 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi V. Bölüm: Haklar Beyannamesinin Hukuki Değeri. VI.. Bölüm: Fransız İhtilâlinin Devlet Mefhumu Üzerindeki Tesirleri. VII. Bölüm: IV. Fransız Cumhuriyeti Anayasasına Göre Haklar Beyannamesi

Özeti: 1600'lü yıllardan itibaren İngiltere, Almanya, Rusya ve Amerikanın amme hukukunun ana hatları, devlet yapıları 1789'a kadar ele alınıp incelenmiştir. Daha sonra büyük Fransız ihtilâlinin devlet yapısı üzerindeki etkileri, ihtilal hakkındaki düşünürlerin görüşleri ve beyannamenin hukuki değeri üzerinde durulmuştur.

Bulguları ve Önerileri: Amerikan kamu hukukunun Büyük Fansız İhtilâli Kamu hukukuna büyük etkisi olmuştur. Haklar beyannamesi, korkunç rakibi Nazi – Faşist ideolojisine zaferle göğüs germiştir. Bu haklar beyannamesinin eksik bıraktığı konulardan biri sosyal güvenliği ilgilendiren ekonomik ve sosyal haklardır. İnsan hakları sadece iç hukuk bakımından ele alınmamalıdır. Etkili teminat ve denetim önlemleri olmazsa hukuki yaptırımının ulusal düzeyde olduğu gibi uluslar arası düzeyde de yetersiz olacaktır.

10.2.1.7. Türkiye'de Siyasi Partiler 1859-1952

(İstanbul: Doğan Kardeş Matbaası, 1952)

Değerli bilim insanı Tunaya hocanın doktora ve doçentlik tezlerinden sonra bağımsız olarak yaptığı ilk ve en önemli çalışma bu yapıtı olmuştur. Bu yapıtı hazırlamak ayrı bir eğitim ve ekip işi olmuştur. Önsözden sonra verilen yardım edenler listesinin 130 kişilik olması da bunu göstermektedir. Tunaya hocanın bu yapıtı için kendi el yazısı ile yazmış olduğu önsöze ulaşılmış ve ek olarak konmuştur (EK.16).

Tunaya hocanın profesörlüğe yükseltilmesinde bu yapıtının ayrı bir yeri vardır. Komisyon raporunda iki sayfa bu yapıtı değerlendirmeye ayrılmıştır (EK.17). Bu raporun ilgili kısmını özetleyerek aktaracağız.

Tunaya'nın eser ve neşriyetı ilişik listede gösterilmiştir. Bunlardan burada bilhassa, 1952'de telif ve neşrettiği "Türkiyede Siyasî Partiler" unvanlı eseri üzerinde duracağız. Büyük kıt'ada 782 sayfa tutan bu eser, Türkiye siyasî rejimi ve Esas Teşkilat Hukuku bakımından yüksek bir tahlil ve dokümantasyonkıymeti taşımaktadır. Uzun ve yorucu bir araştrma ve emek mahsulü olan "Türkiyede Siyasî Partiler" geniş bir Giriş ile dört Kitap ihtiva etmektedir. … Eser "Bazı Müşahede ve Tezler" başlığı altında umumi bir netice ile sona ermektedir. Bu son kısımda müellif Türkiye'mizin son yüz yıllık siyasî hayat ve

cereyanlarına dair sentetik bir özet vermekte ve netice olarak Türkiyede siyasî partilerin şahıs ve zümre istibdadına karşı birer tampon hizmeti görecek kuvvet telakki ettiğini açıklamaktadır. Yukarıdaki şematik izahlardan da anlaşılacağı üzere, Tunaya'nın "Türkiyede Siyasî Partiler", Esas Teşkilât Hukukunun bilhassa siyasî partiler faslı için değerli bir mehaz mahiyeti taşımaktadır.

Mete Tuncay, sevgili hocamızla ilgili bir anısını naklederken şöyle diyor: «Dostoyevski, ünlü Palto' hikayesini kastederek hepimiz Gogol'un Palto'sundan çıktık demiş; biz de, benim kuşağım ve benden sonraki araştırmacılar kuşağı da Tarık Zafer Tunaya'nın paltosundan çıktık». Tuncay, bunu merhum hocamıza söylediğinde, kendisinin çok duygulandığını nakledi-yor (Aybay, 1992: 11).

Prof. Dr. Zafer Toprak'ın bu kitap hakkında ki görüşlerini özetleyerek aktarıyoruz (Toprak, 1992: 22 -23): Tarık Zafer'in 800 sayfalık eseri salt siyaset bilimi açısından değil, diğer tüm toplum bilimler açısından o günlerin koşullarıyla erişilmesi güç bir doruğu simgeliyor. Dipnotu geleneğinin bile oluşmadığı bir ülkede dipnotları, belgeleri, kaynakçası ve indeksiyle kitap yayınlamak yayıncılık açısından da bir dönüm noktası. Öte yandan dedektifçesine kaynak izi sürmek, bunları derlemek, bir bütüne oturtmak, Türkiye'de belki de ilk kez bu denli sistematik bir uğraşla gerçekleştiriliyor… Türk siyasal yaşamına değinen tüm siyaset bilimcilerin başucu kitabı. Bir çok geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet dönemleri araştırmacılarının esin kaynağı. Tarihte çok az bilim adamı bu denli uzun bir süre gönderme yapılan esere sahip.

Bu değerli yapıt uzun bir süre sonra 1995'de İstanbul'da Ar-ba Yayınevi tarafından tıpkı basımı yapılmıştır.

Değerli bilim insanı Tunaya bu yapıtı genişleterek 6 cilt yapmayı düşünmüştür. Ömrü ancak üç cildini bitirmeye yetmiştir. İlk önce kitap yeni partiler ve belgelerle genişletilerek iki cilt olarak basılmıştır.

"Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt l İkinci Meşrutiyet Dönemi 1908-1918" ismi ile İstanbul'da Hürriyet Vakfı Yayınları arasında, Genişletilmiş 2. Baskı olarak 1984 yılında yapılmıştır. 1988 yılında 3.Baskısı aynı yayınevi tarafından yapılmıştır. 1998 yılında İstanbul'da İletişim Yayınlarınca ilk ancak kitabın Genişletilmiş 4. Baskısı yapılmıştır.

"**Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt 2, Mütareke Dönemi 1918-1922"** ismi ile İstanbul'da Hürriyet Vakfı Yayınları arasında, genişletilmiş 2. Baskı olarak 1986 yılında yapılmıştır. İletişim yayınları arasında genişletilmiş 3. baskısı 1999 yılında, 4. baskısı 2003 yılında yapılmıştır.

"Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt 3, İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi" ismi ile İstanbul'da Hürriyet Vakfı Yayınları arasında genişletilmiş 2. Baskı olarak 1989 yılında çıkmıştır. Ancak kitap bu isim ve cilt olarak ilk baskıdır. İletişim yayınlarında ise kitap bu isim ve cilt olarak 2000 yılında 3. ve 4. baskıları yapılmıştır.

İçindekileri: Kitabın sistematiği, giriş, dört kitap, netice, bibliyografya, vesikalar, umumi fihrist ve indeks üzerine kurulmuştur.

Giriş; "İçtimaî ve Hukukî İnkişaf Seyri İçinde Siyasî Parti" başlığını taşımaktadır ve üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım, siyasî partinin tarifi ve hususiyetleri; İkinci kısım, çok partili rejim; üçüncü kısım, tek parti devleti (tek parti rejimi) başlıklarını taşımaktadır.

Birinci kitap, "Hürriyet'in İlânına Kadar" başlığını taşımakta ve üç kısımdan oluşmaktadır. *Birinci kısım*, XIX. asrın başlangıcından İkinci Meşrutiyetin ilânına kadar İmparatorluk bünyesi içerisinde vuku bulan milliyet hareketleri ve bu gayeye müsteniden kurulan bazı siyasî cemiyetler başlığını taşımaktadır. Yunan, Ermeni ve Bulgar faaliyetleri ile teşkilatlanmaları anlatılmaktadır. *İkinci kısım,* iki alt başlıktan oluşmaktadır. I- Birinci Meşrutiyete Doğru. II. Abülhamide karşı Murat V. in tekrar cülûsunu isteyen iki komite. *Üçüncü kısım*, "Abdülhamid istibdadına karşı vücuda getirilen hürriyet perver teşkilât" başlığını taşımakta ve iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, 'hürriyet mücadelesi ve cemiyetler' adını taşımaktadır. İkinci bölüm, '1889 – 1908 devresinde kurulan siyasî cemiyetlere ait bilgi ve vesikalar (Tarihçe, kurumlar, program ve nizamnameler' başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında 6 cemiyet ile İkinci Jön Türk Kongresine ait vesikalar ile, onlar tarafından çıkarılan belli gazeteler yer almaktadır.

İkinci kitap, "İkinci Meşrutiyet Devresi" başlığını taşımakta ve iki kısımdan oluşmaktadır. *Birinci kısım*, "1908 – 1918 Devresi İttihad ve Terakki Hâkimiyet" başlığını taşımakta ve üç bölümden oluşmaktadır. Birini bölüm '1908 – 1918 devresinin siyasî teşekkülleri' başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında 13 cemiyet, fırka, grup incelenmektedir. İkinci bölüm*,* "1908 – 1919 devresinde harsî, içtimaî ve iktisadî gayelerle kurulmuş ve siyasî hayata tesir etmiş olan bazı cemiyetler" başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında 12 kulüp, cemiyet yurt incelenmektedir. Üçüncü bölüm, "1908 – 1918 devresinde faaliyette bulunan infiratçı – milliyetçi teşekküllere ve elde ettikleri neticelere kısa bir bakış (Rumlar, Bulgarlar, Arnavutlar, Ermeniler, Araplar)" başlığını taşımaktadır. *İkinci kısım*, "Mütareke Devresinin siyasî teşekkülleri" başlığını

taşımakta ve iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, "Mütareke Devresinin siyasî ve hukukî hâdiseleri ve siyasi teşekküller" başlığını taşımaktadır. İkinci bölüm "Mütareke devresinin siyasî parti, cemiyet ve heyetleri" başlığını taşımakta olup bu başlık altında 31 tane siyasî parti, cemiyet ve heyet incelenmiştir.

Üçüncü kitap, "Müdafaai Hukuk Devresi" başlığını taşımakta ve iki bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm "Müdafaai Hukuk Devresinin Hususiyetleri" başlığını taşımaktadır. İkinci bölüm "Müdafaai Hukuk Devresinin Cemiyetleri" adını taşımakta ve iki safhadan oluşmaktadır. Birinci safha, "TBMM'nin açılışına kadar" başlığını taşımaktadır. Bu safhada 15 dernek cemiyet ve grup anlatılmaktadır. İkinci safha "Cumhuriyetin ilânına kadar" başlığını taşımaktadır. Bu safhada devrenin hususiyetlerine, TBMM devresindeki siyasî teşekküllere ve TBMM içindeki birinci ve ikinci gruplara değinilmektedir.

Dördüncü kitap, "Cumhuriyet Rejiminde Siyasî Partiler" başlığını taşımakta ve iki kısımdan oluşmaktadır. Binci kısım "Türkiye Cumhuriyetinin siyasî ve hukukî hüviyetine dair" isimli başlığı taşımaktadır. Bu kısımda, kuruluş, iç ve dış hadiseler, muhtelif seçimler ve hükûmetler, cemiyet hürriyeti ve siyasi partilere değinilmiştir. İkinci kısım "1923 – 1952 seneleri içinde kurulmuş olan siyasî Partiler" başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında 35 siyasi parti incelenmektedir.

Netice; "Bazı müşahede ve tezler" başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında içindekiler kısmında belirttiğimiz dört kitap bölümlemesi planına göre incelemeler özetlenmektedir.

Özeti: Giriş kısmı 73 sayfadan oluşmaktadır. Bu konunun kavramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Bu çerçevede siyasal partinin tanımı, özellikleri, tarihi, toplumsal gelişimini eski Yunan ve Roma'dan günümüze anlatmaktadır. Duverger'den esinlenerek parti türlerini, çeşitli devlet rejimleri ve siyasi partileri, çok partili ve tek partili rejimleri incelemektedir. Bir memleketin siyasi partilerinin tarihi o memleketin bizatihi siyasî tarihidir. Kitabın incelediği doksan üç sene içinde 130'dan fazla siyasi parti ve cemiyet dört deveye ayrılarak incelenmiştir. 1859'dan 1908'e kadar tarihimizde batılı ve bilimsel anlamda siyasal oluşumları yaşatacak bir ortama dolayısı ile de siyasi partilere rastlamak olanaksızdır. Parti diktatörlüğüne yalnız tek parti rejiminde değil, Meclis çoğunluğunu elinde bulundurduğu takdirde, çok partili rejimde dahi rastlamak mümkündür. İkinci meşrutiyet döneminde normal bir demokrasi iklimi kurulamadığı için, iktidarla

muhalefet arasındaki ilişki fırkacılığa, yani birbirini yok etme ilişkisi üzerine kurulmuştur. Askerin siyasete karışması da olumsuz sonuçlar vermiştir. Bu durumlar Türk siyasal yaşamında siyasete ilgisizliğin kültürel temellerinden birisini oluşturmuştur. Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti eski düzen ve yönetimi sırf yıkıcı olarak kalmamış, aynı zamanda yapıcı olmuştur. Meşrutiyetin bıraktığı siyasi mirası gerçekleştirmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra 1945 senesinden sonra kurulan partilerin büyükleri yaşama olanağı bulmuşlardır. Türkiye tarihinde ilk defa olarak serbest seçim sonucunda muhalefet partisi iktidara geçmiştir. Bu durum derin sonuçlar doğurabilecek bir niteliktedir.

Bulguları ve Önerileri: Tunaya hocanın "Netice"nin baş kısmında belirttiği gibi; bu kitabın amacı program ve doktrinler üzerinde karşılaştırmalar yapmak ve sonuçlar çıkarmak değildir. Bu amaçla yazılacak yapıtlara malzeme sağlamaktır. Ulaşabildiğimiz bulgular aşağıda maddeler halinde sayılmıştır.

1- İnceleme devreleri içerisinde kurulan siyasi partiler parti amacına uygun ortak ekonomik ve sosyal grupların menfaatini sağlayan bir özellik gösterememiş devamlı bir dağınıklık içerisinde kalmışlardır.
2- 1945 senesine kadar çok partili rejim kurulamamış, partiler arası ilişkiler amansız bir mücadeleye dönüşmüştür.
3- Fiili tek parti sistemi meşrutiyette olduğu gibi meclis hükümeti döneminde de varlığını devam ettirmiştir.
4- İktidar parti ve liderleri mazileri ne olursa olsun müstebit ilan edilerek karşılarında geniş bir muhalefet bloğu kurulmuştur.
5- Çok partili rejimin siyasi bir miras halinde özgürlük garantisi olduğu anlayışı bu gün de önemini korumaktadır.
6- Türkiye'nin yüz senelik siyasi tarihi boyunca en geniş büyük ve yıldırıcı hareketleri doğuran olay şahıs ve zümre istibdadı olmuştur.

10.2.1.8. Mufassal, Fihristti, Özetli Milletvekilleri Seçimi Kanunu ve İlgili Mevzuat

(T. Zafer TUNAYA - Reşit ÜLKER, İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1954)

Tunaya bu çalışmanın önsözünde; "1876'dan beri, hürriyet yolunun yolcusu bir memleketin, muhtelif duralamalara rağmen, elde ettiği müspet neticelerden birisi de, 1950 de gerçekleşmiş olan umumî (geniş), tek dereceli ve dürüst bir seçim olmuştur…Tarihî bir muhit olan bu vatan üzerinde yeni, diri ve genç bir demokrasinin kurucuları, kendi kendilerini idare hususunda her şeyden önce seçim emniyetini bilgileriyle sağlamak mecburiyetindedirler" diyerek seçimle ilgili bilgilerin önemini vurgulamaktadır..

İçindekileri: Çalışmanın içindekileri, önsöz, "Türkiye Tarihînde Seçimleri" konu edinen bir makale ve 6 adet başlıktan oluşmaktadır: Önsöz. Türkiye Tarihînde Seçimler. 1- Milletvekilleri Seçimi Kanunu Metni. 2- Seçim Kurulları ve Başkanlarının görevleri, yetkileri, çalışma usullerini gösteren sentetik özetler: Yüksek Seçim Kurulu, İl Seçim Kurulu, İlçe Seçim Kurulu, Sandık Seçim Kurulu. 3- İtirazlar. 4-Temsilci ve Müşahitlerin Görev ve Yetkilerini Gösteren Sentetik Özet. 5- Seçimle İlgili Diğer Mevzuat: 1- Belediye Kanununun Belediye Meclisi Seçimiyle ilgili maddeleri, 2- Şehir ve kasabalarda mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyeti teşkiline dair kanunun Muhtar ve ihtiyar Heyeti seçimiyle ilgili maddeleri, 3- Köy Kanununun köy muhtarı ve ihtiyar meclisi seçimiyle ilgili maddeleri, 4- İdarei Umumiyei Vilâyat Kanununun Vilâyet Umumî Meclisi seçimiyle ilgili maddeleri, 6- Milletvekilleri Seçimi Kanununa ait mufassal alfabetik fihrist.

Özeti: Önsözden sonra, Türkiye tarihindeki seçimlerin sayılarını, gelişme ve özelliklerini merak edenler için, yardımcı bilgi ve başvuracak bazı kaynakları dipnotlarda bulabileceklerdir.

Bu çalışmada; seçmen, aday, Sandık, İlçe ve İl Seçim Kurulları mensubu, temsilci veya müşahit olan vatandaşların ellerine temiz bir kanun metni vermek, kanunun çeşitli maddeleri arasına serpili görev ve yetkilerini sentetik özetler halinde göstermek amaçlanmıştır.

Ayrıca, geniş bir alfabetik fihrist ile kanunun bütününü kapsayacak şekilde aranılan konuların kolayca bulunması sağlanmıştır. Yine seçimle ilgili, belli başlı

mevzuatı ayrı bir kısım olarak eklenmiş ve Seçim Kanunu ile olan bağlantıları da kısaca belirtilmiştir.

Bulguları ve Önerileri: Çalışma esas itibariyle bir kanun metni düzenlemesi olduğu için bulgu ve önerileri içermemektedir. Ancak "Türkiye Tarihînde Seçimleri" başlıklı ve önsözden sonra yer alan makaleye değine biliriz.

Bu makaleye göre; 1934 değişikliği ile seçme yaşı 22'ye çıkarılmakla beraber bu kadınları da kapsayacak biçimde genişletilerek batı demokrasilerine göre bir ilerilik kaydedilmiştir. Ayrıca seçim tarihimizden başka bir sonuç daha çıkarılmıştır; "emniyet esaslarından uzak bir seçim mânasını kaybetmekte, her seçim hürriyeti getirmemektedir".

10.2.1.9. Hürriyetin İlânı, İkinci Meşrutiyetin Siyasi Hayatına Bakışlar
(İstanbul:Baha Matbaası, 1959)

Bu küçük hacimli, bilimsel açıdan son derece önemli, günümüzdeki siyasal düşüncelerin Osmanlıdaki köklerini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu yapıtın ikinci baskısı 1996 yılında İstanbul'da Ar-ba yayınları tarafından yapılmıştır. Üçüncü baskısı ise 1998 yılında Cumhuriyet gazetesinin okurlarına hediye olarak vermesi üzerine gerçekleşmiştir.

İçindekileri: Önsöz, altı bölüm ve bibliyografyadan oluşmaktadır. Önsözde kitabın yazılmasındaki amacı "… Osmanlıca'yı anlayamayan bugünkü nesle, memleketimizdeki ideolojik hareketlerin gelişmesini anlatmak. Bu hareketlerin zaman unsuru içinde mukayese ve değerlendirme imkânını, vesikalara dayanarak genç kuşağa vermek…" şeklinde açıklamaktadır. İkinci Meşrutiyet bugünün kapılarını açacak özlü bir devredir. Meşrutiyet, Türkleri İmparatorluk formülünden demokratik bir Cumhuriyet formülüne iletmiş olan köprüdür. Bu kitabın özelliği çeşitli sisasal akımların nasıl bir iklim içinde geliştiklerini göstermek istemesidir. Bu kitap bir giriş niteliğindedir. Bu konuyu doçentlik tezi içerisinde işlediğini, ancak yeni kaynaklar ve ilavelerle tekrar niteliğinden çıkmış olduğu belirtilmektedir.

Birinci bölüm, "İkinci Meşrutiyetin Sınırları" başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında İkinci Meşrutiyetin ne zaman başlayıp, ne zaman son bulduğu irdelenmektedir. İkinci bölüm, "Meşrutiyetin Siyasi Hayatı" başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında iç ve dış olaylara, meşrutiyet kadrosu içinde siyasi ve hukuki olaylara değinilmektedir. Üçüncü bölüm, "Siyasi Hayatın Unsurları" başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında idare edilenlere, idare edenlere, iktidar mücadelesine ve İttihat ve Terakki'nin

icraatlarına değinilmektedir. Dördüncü bölüm, "İkinci Meşrutiyet Toplumunu Kaplayan Dertler" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde, İkinci Meşrutiyetten beklenen büyük ümitlere, hayal kırıklığı sebepleri ve sonuçlarına, bu dönemde herkesi meşgul eden büyük soruya "Bu devlet nasıl kurtarılabilir?" değinilmektedir. Beşinci bölüm "Meşrutiyetin Siyasi Fikir Cereyanları" başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında batıya yeni bir açılım ile birlikte, kısaca Garpçılık, İslâmcılık, Türkçülük, Mesleki İçtimai, Sosyalizm ve bu cereyanların özelliklerine değinilmiştir. Altıncı bölüm "Sonuç" başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında iki alt başlığa yer verilmiştir. 1. İkinci Meşrutiyetin Siyasi Hayatına Toplu Bir Bakış (Müşahedeler ve Tezler). 2. İkinci Meşrutiyet Devresinin Kısa Kronolojisi. Çalışma bibliyografya ile sona ermektedir. Bibliyografyanın zenginliği dikkat çekici boyuttadır. Toplam 120 sayfa olan çalışmanın sonunda bibliyografya 13 sayfa tutmaktadır.

Özeti: İkinci Meşrutiyet bugünün kapılarını açacak özlü bir devredir. Meşrutiyet, Türkleri İmparatorluk formülünden demokratik bir Cumhuriyet formülüne iletmiş olan köprüdür. Bu kitabın özelliği çeşitli siyasal akımların nasıl bir iklim içinde geliştiklerini gösterilmek istenmiştir. Kitapta; İkinci Meşrutiyetin sınırlarına, siyasi hayatına ve unsurlarına, toplumunu kaplayan dertlere, siyasi fikir cereyanlarından garpçılık, İslâmcılık, Türkçülük, Mesleki İçtimai, Sosyalizm ve bu cereyanların özelliklerine kısaca değinilmiştir.

Bulguları ve Önerileri: Saptayabildiğimiz kadarıyla kitabın bulgu ve önerileri maddeler şeklinde aşağıya çıkartılmıştır.

1- Türk olmayan milletler yabancı müdahalesini davet etmişlerdir. Osmanlı Devletinin şekli federasyon, konfederasyon değildir. Fakat fiilen bağımsızlığa kavuşmuş milletleri barındırdığı için bu şekle vardığı söylenebilir.

2- Siyasi hayatın özellikleri dikkate alındığında, parlamenter ve çok partili bir Meşrutiyet ideali ancak kâğıt üzerinde gerçekleşe bilmiştir.

3- Meşrutiyet siyasî personeli içinde, millî ve lâik bir devlet şeklini düşünenler, bilhassa ittihatçılar olmuştur. Dönem şartları içerisinde etkili olamamışlardır. Bu ideal TBMM hükümeti kanalı ile Türkiye Cumhuriyetinin manevi temelini oluşturmuştur. Müdafaai Hukuk hareketi de, büyük bir oranda İttihat ve Terakki teşkilatına dayanarak ortaya çıkmıştır.

4- Türkiye'de iktidarlar, 1908'den itibaren, daima kurtarıcı olarak gelmişler, fakat müstebit ilân edilerek mevkilerini terk etmişlerdir.

5- Türkçülük (milliyetçilik) – İslâmcılık karışımı iktidar partisinin programı olmuş ve uygulanmıştır. Ademi merkeziyetçilik ise muhalefetin, uygulanamamış programı olarak kalmıştır.
6- Meşrutiyetin fikrî çalışması, siyasî çalışmalarından çok daha üstün ve başarılı olmuştur. Hâlâ bu akımların Meşrutiyet yılları içinde bol bol yazılmış ve söylenmiş fikirlerini büyük bir sadakatle tekrarlayan çevreler ve yazarlar vardır.

10.2.1.10. Türkiye'nin Siyasî Hayatında Batılılaşma Hareketleri
(İstanbul: Yedigün Matbası, 1960)

Bu yapıt da Tunaya hocanın doçentlik tezi içerisinde incelemiş olduğu "Garpçılık" konusunun yeni kaynaklarla geliştirilmiş ve güncelleştirilmiş şeklidir. 1960'da yapılan birinci baskının bitmesinden sonra ikinci baskısı 1996 yılında İstanbul'da Ar-ba yayınları tarafından tıpkı basım olarak yapılmıştır. Üçüncü baskısı Cumhuriyet Gazetesi tarafından okuyuculara verilmek amacıyla 1999 yılında küçük boy kitap şeklinde iki cilt olarak yapılmıştır. Dördüncü baskı ise 2004 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi yayınları tarafından yapılmıştır. Bu yapıtta da kaynakçanın zenginliği dikkati çekecek niteliktedir. Toplam 268 sayfalık yapıtta 15 sayfayı kaynakça oluşturmaktadır.

İçindekileri: Çalışma önsöz, üç bölüm ve bibliyografya'dan oluşmaktadır. Önsözde, bu kitabın siyaset ilmi serisinin sekizinci kitabı olarak çıktığı belirtilmektedir. Ayrıca araştırma yöntemi hakkında da bilgi vermektedir. Kısaca "Ödevim lâboratuarım olan siyasî hayatın dinamiklerini, fikirlerini ve olaylarını ilim açısından incelemektir. Evvela siyasi olaylarla fikirler arasında münasebet kurmaya çalışırım. Sonra da fikirlerle olayların zamanın akımı içinde nasıl değişik şekillere büründüklerini, şekiller aynı kaldığı halde özlerin nasıl değiştiğini araştırırım. .. Ben önce olayı tespit ederim. Bir olayın iyi veya fena, ahlâkî veya gayrı ahlâkî oluşu onu ortadan kaldırmaz" demektedir. Ayrıca Osmanlı tarihine aşağıdan yukarı, halktan padişaha doğru bakmanın pek yeni olduğu belirtilmektedir.

Birinci bölüm, "Osmanlı İmparatorluğunda Batılılaşma Olayları ve Fikirleri" başlığını taşımaktadır. Bu bölüm kendi içerisimde üç alt başlığa ayrılmaktadır: I- Osmanlı Nizamı. II- Batılılaşma Olayları: kısmi müessese ıslahları, aydın despotluk devresi, modern devlet fikrinin gerçekleşmesine doğru, modern devlet fikrinin son gerçekleştirmelerine değinilmektedir. III- Batılılaşma Fikirleri: batı düşüncesinin vardığı

siyasî platform ve Osmanlılar, Tanzimat devlet adamlarının siyasî görüşleri, Jön Türkler ve İkinci Meşrutiyetin siyasî düşüncelerine değinilmiştir.

İkinci bölüm "Türkiye Cumhuriyeti Rejiminde Batılılaşma Olayları ve Fikirleri" başlığını taşımaktadır. Bu bölüm de kendi içerisinde iki alt başlığa ayrılmaktadır. I- Batılılaşma olayları: Türkiye'nin kuruluşu, Batı Medeniyetine geçiş kararı, hukuk düzeninde batılılaşma, konularına değinilmiştir. II- Batılılaşma Fikirleri: bütüncüller, kısmîci görüşler, Garplılaşmanın neresindeyiz? Konularına değinilmiştir.

Üçüncü bölüm "Sonuç" başlığını taşımaktadır. Sonucun da altındaki başlık ise, 'Müşahede ve Tezler' dir. Bu değerlendirme de üç alt başlık altında yapılmaktadır. 1. Osmanlı Tarihinin Oluşları Işığında. 2. Bugünün Oluşları Işığında. 3.Dünya Olaylarının Işığında.

Özeti: Bu çalışmada önce kısaca Osmanlı düzeni gözden geçirilmiştir. Sonra Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna kadarki Batılılaşma olayları saptanmaya çalışılmış ve bu olaylara karşılık gelen siyasal fikirler üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde Türkiye Cumhuriyeti rejiminde batılılaşma olayları ve fikirlerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde sonuç olarak tarihin, ve dünya olaylarının ışığı altında varılabilecek müşahede ve tezlere yer verilmiştir.

Bulguları ve Önerileri: Değerli bilim insanı Tunaya hocanın bu yapıtının sonunda yer alan "müşahede ve tezler" başlığı altındaki paragraflar kendisinin bulgu ve önerilerini oluşturmaktadır. Üç alt başlık altında 53 maddeden oluşmaktadır. Biz kendi açımızdan saptayıp vurgu yapmak istediklerimizi maddeler halinde aşağıda sıraladık.

1- Biz Türk toplumu ve milleti olarak kendimizi henüz keşfetmiş, birey ve toplum olarak bilimsel bir zihniyetle kendimizi tanımış değiliz. Monografilerimiz azdır. Arşivlerimiz bugün de bilinmezliklerini korumaktadır.
2- İki yüz yıldır 'bu devlet nasıl kurtulabilir?' sorusunun cevabı batılılaşmanın yöntemi ve derecesini tayin ederek aranmak yoluna gidilmiştir.
3- Kişisel haklar Osmanlı bireyi tarafından alınmamıştır. Islâhatçı padişahlar tarafından topluma verilmek yoluna gidilmiştir. Avrupa'ya göre, özgürlüğü için mücadele eden halk unsuru bu hareketlerde eksiktir.
4- Yukardan aşağıya ıslâhat hareketlerinin ortaya çıkardıkları olay odur ki, iktidarlar kendi kendilerini frenleyebilmişlerdir. Fakat bu otolimitasyona son vermek de daima yetkileri içinde kalmıştır.

5- Birinci Meşrutiyet, kuvvetli bir Padişahın Parlamento üzerindeki olumsuz etkisini ispat eden bir devre olmuştur.
6- İkinci meşrutiyet bir parti çoğunluğunun, liderlerinin baskısı altında demokratik kurumlar arkasında Abdülhamit rejimini gölgede bırakacak bir istibdadın kurulabileceğini göstermiştir.
7- İkinci Meşrutiyet ilk defa olarak, siyasî hürriyet ikliminin fikri bir canlılık doğurduğunu ispat etmiş olan devredir ve fikir hürriyetinin ilk büyük ve verimli ürününü de bu devre almıştır.
8- Millî hâkimiyet prensibi, derin ve köklü sonuçlar vermiştir. Halk egemenliğin sahibi ve yeni bir unsur olarak siyasî yerini almıştır. İktidarın kaynağı toplumun dışında değil, içindedir.
9- Batı medeniyeti ortak bir medeniyettir. Cumhuriyet rejiminin fikir hayatı içinde, batılılaşmak, üzerinde en fazla durulan meselelerden birisi olmuştur.
10- Türkiye tarihinde iktidarların incelenmesinden edinilen sonuca göre; iktidarlar kurtarıcı olarak gelmiş, müstebit ilân edilerek gitmişlerdir.
11- Batılılaşmak Türkiye için bir yaşama prensibidir. Batılı prensip ve kurumların rasyonel bir şekilde alınışı Türkiye'yi Türklerin vatanı olmaktan çıkarmayacaktır.

10.2.1.11. İslamcılık Cereyanı, İkinci Meşrutiyetin Siyası Hayatı Boyunca Gelişmesi ve Bugüne Bıraktığı Meseleler
(İstanbul: Baha Matbaası, 1962)

Bu yapıt da Tunaya hocanın doçentlik tezi içerisinde incelemiş olduğu "İslamcılık" konusunun yeni kaynaklarla geliştirilmiş ve güncelleştirilmiş şeklidir. 1962'da yapılan birinci baskının bitmesinden sonra ikinci baskısı 1991 yılında İstanbul'da Simavi yayınları tarafından "İslamcılık Akımı" adı ile basımı yapılmıştır. Üçüncü baskısı Cumhuriyet Gazetesi tarafından okuyuculara verilmek amacıyla 1998 yılında küçük boy kitap şeklinde üç cilt olarak yapılmıştır. Dördüncü baskı ise 2003 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi yayınları tarafından yapılmıştır.

Biz incelememizde Simavi yayınları tarafından **"İslamcılık Akımı"** adı ile yapılan baskıyı kullanacağız. Bu yapıtta da kaynakçanın zenginliği dikkati çekecek niteliktedir. Toplam 296 sayfalık yapıtta 21 sayfayı kaynakça oluşturmaktadır.

İçindekileri: İkinci Baskıya Önsöz, Önsöz, Giriş, Üç Bölüm ve Kaynakçadan oluşmaktadır. İkinci baskıya önsözde insanların II. Meşrutiyet laboratuarından çok

yararlanmış olduğunu vurgulamaktadır. Kitabın hazırlandığı dönemde İslâmcı bir partinin olmadığı ancak 1961 Anayasasının getirdiği ortam içinde 1970'de Milli Nizam Partisinin siyasi hayatta anayasaya dayalı olarak yerini almış olduğunu belirtmektedir. Dinci akımların koolisyon gerektiren durumlarda varlığını ve hızla yayılmalarına devam edebildikleri belirtilmektedir. İslamcılık konusunda Sina Akşin'in *31 Mart*, İsmail Kara'nın da *Türkiye'de İslâmcılık Düşüncesi* isimli kitapların yayın hayatına girdiğini ancak kendi yapıtının devamı niteliğinde bir çalışmanın henüz ortada olmadığını vurgulamaktadır. Bu dönemlerin araştırmacılar tarafından incelenmesini önermektedir.

Birinci baskı için yazılan önsözde kitabın hangi sorulara cevap aradığı belirtilmektedir: Belli bir dini görüş bir memleketin, kendi memleketimizin, sosyal ve siyasal hayatı üzerine nasıl tesir eder? Din adına hareket ettiklerini ileri sürenler siyasal iktidara nasıl baskı yaparlar? Siyasal iktidara verdikleri nedir? Ondan ne alırlar? Türk devriminin etiği, temel ilkeleri dışına çıkan gelenekçi bir çevre, Türk toplumu içinde nasıl bir siyasal kuvvet olur, seçmenle seçilenler arasında nasıl bir rol oynar ve oynayabilir? İslâm dünyasının diğer ülkelerinde aynı nedenler benzer sonuçlar doğuruyor mu?. Bu sorulara cevap aranarak İkinci meşrutiyetin başından bugüne (1960) gelişen olayların değerlendirmesinin yapıldığı bildirilmektedir. Sonuç itibariyle, Türk Devrimi bugün varsa ve yaşıyorsa, bunun sebebi her şeyden önce bize geleceği sevmeyi, karşılamayı aşılamış olmasında XX. yüzyılın sosyal ve siyasal gereklerine uyan ilkelere dayanmasındadır. Girişte, İslâmcılık cereyanının İkinci Meşrutiyetin düşüncesine hâkim siyasal ve ideolojik akımların en kuvvetlisi ve tesirlisi olduğu belirtilmektedir. İslâm'ın ana ilkelerine dönüş "İslâmcı" adı verilen fikir akımının ana tezidir. İslâmcı akım o dönemde devlet yönetimindeki idarecilerden, camilerdeki vaizlerden ve yayın organlarından fikirlerini yaymada yararlanmışlardır.

Birinci bölüm, "İslâmcılık Akımının Ana Çizgileri" başlığını taşımaktadır. Bu bölüm yedi alt başlıktan oluşmaktadır. Bunlar: I- İslâm ve Osmanlı Dünyasının Gerileme Tablosu. II- İslâmlaşmanın Anlamı ve İslâmcı bir Rönesans'ın Dayandığı Temeller. III- İslâmcılık Akımı Mensuplarına Göre İslâm'ın Siyaset Prensipleri. IV- İslâmcılık Akımı Tarafından Belirtilen Prensiplerin Tekabül ettikleri Devlet Sistemi ve Teorisi, Hükümet Şekilleri Arasında İslâm Hükümeti Şeklinin Yeri. V- Osmanlı Meşrutiyeti İslâm Esaslarını Gerçekleştirebilmiş midir? VI- İslâmcıların Diğer Akımlar Karşısındaki Davranışları. VII- İslâmcılık Akımına Göre Osmanlı İmparatorluğu'nun Kurtuluş Yolları.

İkinci bölüm, "Meşrutiyetin Siyasi Hayatı içinde İslamcılık Akımı ve Bugüne Bıraktığı Meseleler" başlığını taşımaktadır. İki ayrımdan oluşmaktadır.

Birinci Ayrım, iki alt başlıktan oluşmaktadır. I-Sosyal ve Hukuki Hayata Tesirler ve Karışmalar. II—Siyasal Hayata Etkiler ve Karışmalar. İkinci Ayrım altı alt başlıktan oluşmaktadır. Bunlar: I- Millî Hâkimiyet Yolu İle Laik Devlete Geçiş Hareketinin Uyandırdığı Tepkiler. II- Devrim Hareketleri ve İslamcılar. III- 1945-1950 Devresi: Çok Partili Rejim İçinde Muhafazakâr ve Dinci Akımların Siyasal Hayata Karışmaları. IV- 1950-1960 Devresi: Laik İktidarın Gelenekçi Çevrelere Dayanması, Karşılıklı istismar. V- Laik Cumhuriyetin Karşılaştığı Yeni Güçlükler. VI- 27 Mayıs ve Sonrası.

Üçüncü bölüm, "Sonuç-Gözlemler ve Tezler" başlığını taşımaktadır. Bu bölüm de kendi içinde iki alt başlığa ayrılmaktadır. I- İslâm Dünyasındaki Reformcu Gelişmeler ve Türkiye. II- İslam'ın Siyaset Prensipleri Alanındaki Gelişmeler. Çalışma Kaynakça ve Dönemli Yayınlar şeklinde sona ermektedir.

Özeti: İslâmcı akım üç bölümde incelenmiştir. Birinci bölümde İslâmcı doktrin incelenmiştir. Genel olarak, İslâm'ın siyaset ve devlet esasları ve bu bakımdan İkinci Meşrutiyetin değerinin ne olabileceği incelenmiştir. İkinci Meşrutiyet İslâmî kaidelere dayanmış mıdır ve bu bakımdan tatminkâr mıdır? Diğer akımlar karşısında İslâmcıların davranışları ne olmuştur? Hangi fikir akımlarına katılmışlar veya uzaklaşmışlardır? İkinci bölümde, İslâmcı akımın İkinci Meşrutiyetin siyasal hayatında nasıl bir rol oynadığı, hangi olaylara katılıp ne gibi sonuç aldığı, Türk Devrim hareketleri içinde tutumunun ne olduğu, ve bugüne hangi sorunlar bıraktığı konularına değinilmiştir. Üçüncü bölümde de, İslâmcılık akımının düşünce ve eylem alanlarından elde edilen gözlemler ve tezler incelenmiştir.

Bulguları ve Önerileri: Değerli bilim insanı Tunaya hocanın bu yapıtının Üçüncü bölüm, "Sonuç-Gözlemler ve Tezler" başlığı altındaki paragraflar kendisinin bulgu ve önerilerini oluşturmaktadır. İki alt başlık altında 131 maddeden oluşmaktadır. Biz kendi açımızdan saptayıp vurgu yapmak istediklerimizi maddeler halinde aşağıda sıraladık.

1- İslâm dini, yüksek seviyeli, evrensel dinlerin en yenisi sayılır. İslâm dini hiçbir suretle sosyal çevrenin esiri değildir. Sadece coğrafi bakımdan değil, aynı zamanda insanın bütünlüğüne uyumu bakımından evrensel olduğu iddiasındadır.
2- İslâm'ın dünya tarihinde olağanüstü önemli ve ilerletici bir rol oynadığı kesin olarak kabul edilmiştir.

3- Diğer dinlerin sadece uhrevi olmalarına karşılık, İslâm birey ve toplum hayatlarını, en ince ilişkilerine kadar düzenlemek amacını güder. İslâm dini aynı zamanda dünyevidir, siyasal ve toplumsaldır. Din ve dünya işlerini bağdaştırmak ister.
4- İslâm dünyasında reformcu hareketlerin reaksiyon yolu ile yapılması geçerli bir yöntem olmuştur. Mısır, Suriye, Pakistan, Tunus gibi devletlerde bu yöntemin belli başlı gerçekleştirilme hareketleri ortaya çıkmıştır.
5- İslâm dünyası içinde, Batılılaşma "Çağdaş olma" alanında bir yöntem daha vardır: laik yöntem. Bu batılılaşmayı katılma (iltihak) sureti ile gerçekleştirme yoludur. Ne var ki bireysel ve toplumsal devrimlerin gerçekleştirilmesinde dini görüşlere göre, dini çevrelere taviz vererek, din adına hareket ettiklerinin iddia edenlerin patronluğu altına girerek hareket etmez. İslâm dünyasında bu tutum istisnadır ve sadece Türk Devrimi tarafından bütün halinde uygulanmıştır.
6- Türk İslâmcıları, İslâmcı bir Rönesans gayesinde birleşmiştirler. Batılı medeniyeti derecesinde yüksek seviyeli bir toplum olmak için kendini tamamen Batıya terk etmeye lüzum yoktur, İslâm'ın esasları gerçek bir yorum ve uygulamaya kavuşturulursa, bu mesafe alınabilir.
7- İslâmcılık akımı, Meşrutiyetle başlayan ve son bulan bir fikir akımı değildir. Cumhuriyet tarihi içinde, İslâmcı akımın en büyük özelliği, Türk Devriminin kuvvetli yıllarında ve hükümetlerin Devrim prensiplerine enerjik bir şekilde bağlı kaldıkları devrelerde, açık yorumlarını ve çalışmalarını azaltmış ve zayıflatmış oluşudur.
8- İslâmda batı anlamında laikliğin yokluğunu saptayan İslâm bilginleri, buna karşılık bütün genişliği ile din ve vicdan özgürlüğünün varlığını belitmişlerdir.
9- Devrim prensipleri Türkiye'nin kuruluş ve kurtuluş yollarıdır. Bağımsız ve milli bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti cehaletle, gerilikle, hurafecilikle savaşarak kurulmuştur. İstiklâl savaşının bir anlamı da budur. Savaş bitmemiştir.

10.2.1.12. Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük
(İstanbul: Baha Matbaası, 1964)

Değerli bilim insanı Tunaya hocanın bu yapıtının temelini 10-19 Kasım 1963 tarihleri arasında Milliyet gazetesinde "Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük" isimli yazı dizisi oluşturmuştur. İstanbul'da 1964 yılında baha matbaasında basılmış ve

siyaset ilmi serisi içerisinde yayınlanmıştır. Kitabın baskısının tükenmesi üzerine 1981 yılında, Atatürk'ün 100. Doğum Yılı Armağanı olarak Ankara'da bulunan Turhan Kitabevi tarafından genişletilmiş ikinci baskısı yapılmıştır. Üçüncü baskısı 1994'te İstanbul'da bulunan Ar-ba yayınları tarafından tıpkı basım olarak gerçekleştirilmiştir. Dördüncü baskı, 1997 yılında Cumhuriyet gazetesinin okurlara hediye baskısı olarak yapılmıştır. Bu baskıda 1.baskı tekrar basılmıştır. Beşinci baskı, 2002 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi yayınları tarafından yapılmıştır. Bu baskıda genişletilmiş ikinci baskı esas olarak ele alınmış, ikinci baskı üzerinde Tunaya hoca tarafından yapılan düzeltmelerin Editör Erol Şadi Erdinç tarafından dikkate alındığı belirtilmektedir. Biz bu çalışmamızda Turhan kitabevi tarafından basılmış genişletilmiş ikinci baskıyı kullandık.

İçindekileri: Birinci basımın ve ikinci basıma önsözü ile üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci Bölüm, "Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük" başlığını taşımaktadır. Bu bölüm kendi içerisinde 14 alt başlığa ayrılmaktadır: I. "Mes'ut, muvaffak, muzaffer ve müreffeh"bir Türkiye'nin oluş felsefesi. II. Meşrutiyet Kadrosu. III. Mütareke Koridoru. IV. Müdafaai Hukuk Ruhu. V. Çoban Ateşleri. VI. Batı'nın Sorusu: Türkler Uygar mıdır? VII. Doğu'nun Sorusu : Türkler Millî Bir Devlet Kurmalı mı? VIII. Ankara'dan Dünyaya Bakış. IX. Milletin Meclisi. X. Devrimciler ve Batı. XI. Devrimciler ve Doğu. XII. Millî İktidar. XIII. Şark Kafası ile Savaş. XIV. Uygarlık Güneşi.

İkinci Bolüm, "Denemeler" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde konu ile ilgili Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinde yayınlanan 11 makale yer almıştır. Bunlar: "Siyasal Belge Olarak "NUTUK", "Biz, Cumhuriyetçiler", "Genç Cumhuriyet ve Eski Muhalefet", "Tek Kişi Kalsa da", "Atatürk ve Milliyetçilik", "Atatürk ve Medeniyetçilik", "Atatürk, Devrim ve Halk", "Atatürkçü Üniversite Anlayışı", "Türk Devriminin Yarattığı Rejim", "Ellinci Yıl" ve "Atatürk'ten Bugüne" başlıklarını taşımaktadırlar.

Üçüncü Bölüm "Araştırmalar" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde dergilerde yer alan bilimsel makalelerden ve makale şekline getirilmiş seminer ve konferanslardan beş tanesine yer verilmiştir. Bunlar: I- Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Rejimine Geçiş 1919 Genel Seçimleri ve Osmanlı Parlamentosunun Son Toplantı Devresi. II- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Kuruluşu ve Siyası Karakteri. III- Bağımsız Türkiye Kurucusu Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin 50. Yıldönümünde. IV- 1924 Anayasasının İdeolojik Karakteri.V. Atatürkçü Lâyiklik Politikası.

Özeti: Tunaya hocanın Türk Devrim hareketlerini ve bunu kapsayan süreç içerisinde Atatürk'ün konumunu, sonra da bir sistem içinde gelişen Atatürkçü düşünce ya da Atatürkçülüğü çeşitli yönleri ile araştırma ve inceleme çalışmalarını her biri ayrı

ama birbirini izleyen yazı dizisi halinde 10-19 Kasım 1963 tarihleri arasında Milliyet gazetesinde "Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük" adı ile yayınlaması bu kitabın temelini oluşturmuştur. Sonra genişletilmiş ikinci baskı da bu kısım birinci bölüm olarak yer almıştır. İkinci bölüm, birincisini güçlendirecek nitelikte süreli yayınlardaki "Denemeler"i kapsamaktadır. Üçüncü bölüm, Türk Devrim Tarihi konusunda yapılan ve yapılacak olan çalışmalarda kaynak özelliğini taşıyan "Araştırmalar"a ayrılmıştır.

Bulguları ve Önerileri: Yukarda belirtildiği gibi kitap üç bölümden oluşmaktadır. İkinci ve üçüncü bölümler bir birinden bağımsız deneme ve araştırmalardan oluşmuştur. Bu nedenle bunlar üzerinde bulgu ve önerileri ayrı çalışmak gerekmektedir. Biz burada sadece birinci bölümle ilgili saptamış olduğumuz bulgu ve önerileri kısaca maddeler halinde aşağıda belittik.

1- 1924 yılı 18 Eylülde Atatürk Giresun'a gider. Gençlik adına Necdet bey bir konuşma yapar "…Sizin büyük huzurunuzda bütün gençler yemin eder ki, vatanın aleyhine, millî hâkimiyetin ve Cumhuriyetin zararına hangi baş kalkarsa onu koparacağız. Velev o baş vatanı ve millî hâkimiyeti bize verenlerden biri olsun. Ferdi saltanatın mezarı Büyük Millet Meclisi binasının altındadır." Bu konuşmadan sonra Atatürk "… Memleketin şuurlu ve zinde gençliği karşısında hissettiğim bahtiyarlık büyüktür" der.

2- Atatürk açılan bir devirle kapanan bir devir arasında tarihsel görevini başarır. Aşama aşama izlediği bir kurtuluş programını, ana çizgilerinde en ufak bir ödün vermeden, ısrarla, azimle yürütür ve uygular. Atatürkçülük, bu büyük eylemin felsefesidir.

3- Atatürk, millet ruhu ve halkın yetenekleri gibi hazineyi keşfetmiş bir insandı. Michel Ange'ın bir şiirinde söylediği gibi, her mermer bloğunda bir Venüs heykeli saklıdır. Gerçek sanatçı bu heykeli, o kaya parçasından çıkarana derler. Atatürk de Türk milletinde bu ruhu, bu görkemli varlığı sezen ve ona şekil veren büyük insandır.

4- Meşrutiyet her şeyden önce, Türk toplumuna "Vatandaş" tipini hediye etmiştir. "Tebaa-i Şahane"nin "Vatandaş"lığa yükselişi tarihimizde anılacak büyük askeri zaferler kadar önemlidir. Vatandaş, devletin kendi yapısı, insan yapısı olduğuna, kendi hayatı ile devletin alın yazısı arasında sımsıkı bir bağ bulunduğuna inanan insandır.

5- En kötü istibdat, türlü nedenlerle kişi ve zümre baskısı kuran ve bunları demokratik "müesseseler" ardında gizleyen ve durmadan hürriyeti siper ettiği için istibdatların en tehlikelisidir.

6- İstanbul'la Anadolu'yu birbirinden ayıran farkların en önemlisi, İstanbul'un kararsızlığı, Anadolu'nun da kesinliği olmuştur. İstanbul hükümeti Türk milletinden ayrıydı. Hükümetin harp edememesine karşılık, millet savaşa hazırdı. Öyleyse, hükümet milleti temsil etmiyordu. Millî ülkede bir yabancıydı.

7- İşgal bölgelerinden çığ gibi gelen, yağma ve zulüm yakınmalarını bildiren telgraflara, Dahiliye Vekili Ali Kemal Bey şu cevabı verir: "İşgali sabır ve sükûnla karşılayınız, Sulh Konferansında hakkımızı alacağız". Sulh konferansı Sevres hükümleri üzerine kuruluydu.

8- Müdafaa-i Hukuk yolundan "Millî Devlet"in kuruluşuna varabilmek için, Atatürk bu hareketin üç safhadan geçirmiştir. I- Bölgesel kongre hareketleri safhası. II- Sivas kongresi. III- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti safhasıdır.

9- Doğu da, Türklerin ulusal ve bağımsız bir devlet kurmasından yana değildi. Sovyet Rusya, Anadolu hareketine bu açıdan bakmıştır.

10- Türk Devrimi doğuda ilk kez demokratik bir cumhuriyet kurmuştu. İlk kez köylüyü efendi diye ilan etmişti. İlk kez dini dünyadan ayırmıştı. İlk kez uygar insanlığın ortak bir aile olduğunu ilan etmişti. Yeni bir sosyal yapının mimarı olmuştu.

11- Millî Kurtuluş Hareketi ile varılan amaç, Batılı sistemde bir demokrasiydi ama, mutlak surette sosyal niteliklere de sahipti. Girişilen bağımsızlık savaşı ile Türklerin sırf siyasal değil, ekonomik ve sosyal bağımsızlığı da elde edilmek istenmiştir.

12- 1934'te Atatürk medeniyet bakımından hedefi şöyle tanımlamaktadır: "… Bugün iki kere sekiz onaltıdır. Bunu on kişi böyle dese ve yüz kişi de on diye ısrar etse, yüz kişinin dediğini mi kabul edeceğiz?... Biz artık Garplıyız, eski dünyaya hâkim eski medeniyetimizle sadece öğünerek değil, bütün zincirleri kırarak, son asır medeniyetinin gittiği yollardan yürüyerek, ***bu seviyenin de üstüne çıkacağız".***

10.2.1.13. Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku
(İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1966)

Değerli bilim insanı Tunaya'nın Anayasa Hukuku ile ilgili temel yapıtı budur. !966'daki birinci baskısının bitmesinden sonra, 1969 yılında İstanbul'da Sulhi Garan Matbaası tarafından genişletilmiş ikinci baskı yapılmıştır. Üçüncü baskı, 1975 yılında İstanbul'da Sulhi Garan Matbaası tarafından genişletilmiş şekilde yapılmıştır. Dördüncü baskı 1980 yılında "**Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku**", adı altında İstanbul'da Fakülteler Matbaası tarafından yapılmıştır. Bu baskı içerisinde Türkiye ile ilgili bölümler çıkarılmıştır, "Siyasal Muhalefet" konusu ileve edilmiştir. Beşinci baskı da 1982 yılında İstanbul'da Ekin Matbaası tarafından dördüncü baskıya göre yapılmıştır. Biz değerlendirmemizde genişletilmiş üçüncü baskıyı kullandık.

İçindekileri: Çalışma giriş ve altı kitap şeklinde kısımlara ayrılmış olup, 789 sayfadan meydana gelmektedir.

Giriş, "Çağdaş Dünya ve Anayasa Hukuku" başlığını taşımaktadır. Ayrıca iki alt başlık yer almaktadır: I- Çağımızın gerçekleri ve çatışmaları. II- Anayasa Hukuku: Kapsamı ve yöntemi.

Kitap I, "Siyasi Hayat" adını taşımakta ve dört bölümden oluşmaktadır. Bunlar: I- Siyasî Hayatın Analizi. II- Siyasi Yapılar ve Müesseseler. III- Siyasî İktidar. IV- Siyasî Rejimler.

Kitap II, "Türkiye'de Siyasî Gelişmeler" başlığını taşımakta ve iki bölümden oluşmaktadır. I- Mutlakiyetten Meşrutiyete. II- Monarşiden Cumhuriyete.

Kitap III, "Kamu Hürriyetleri" adını taşımaktadır. Bu başlığın altında iki bölüm bulunmaktadır. I- Genel Olarak Kamu Hürriyetleri. II- Türkiye'de Kamu Hürriyetleri.

Kitap IV, Siyasi Kuvvetler" başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında ayrıca üç bölüm bulunmaktadır. I- Siyasi Partiler. II- Türkiye'de Siyasi Partiler. III- Baskı Grupları.

Kitap V, "Siyasi Rejimler" başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında dört bölüm bulunmaktadır. I- Batı Demokrasisi. II- Marksist Rejimler. III- Faşist Rejimler. IV- Üçüncü Dünya Rejimleri.

Kitap VI, "Sosyal Devlet" başlığını taşımaktadır. Bu başlık iki alt bölüme ayrılmaktadır. I- 1961 Anayasası ve Türk Sosyal Devlet Modeli. II- Sosyal Devletin Yapısal Unsurları..

Çalışmada kaynakça her kitap ayrımının sonuna konmuştur. Ancak altıncı kitabın kaynakçası olmayıp, saysa altında dipnot tekniği ile kaynaklar verilmiştir.

Özeti: Kitap bir ders kitabı olarak hazırlanmıştır. Ancak Tunaya hocanın da belirttiği gibi konulara sırf pozitif hukuk açısından bakılmamış, siyaset bilimi yöntemi ile incelemiştir. Kitapta içinde bulunduğumuz dünyanın gelişmeleri ve anayasa hukukunun kapsamı, siyasi hayat, kurumlar, iktidar, rejimler incelenmiştir. Ayrıca Türkiye'de siyasi gelişmeler, kamu hürriyetleri, siyasi kuvvetler, batı doğu ve üçüncü dünyadaki rejimler ile 1961 Anayasası ve Türk Sosyal Devlet Modeli incelenmiştir.

Bulguları ve Önerileri: Çalışma çok kapsamlı konulardan oluşmaktadır. Bu anlamda bulgu ve öneriler geniş bir alana yayılabilecektir. Biz ülkemiz açısından önemli gördüğümüz noktalara değinmekle yetineceğiz

1- Batı uygarlığını temsil ettiklerini iddia edenler ve Türkleri medeniyetsizlikle itham edenlerin yanlış yolda oldukları açıkça ortaya çıkmıştır. Uygarlık kapitülâsyonculuk ve emperyalizm değildir.

2- Yüzyıla yakın bir zaman parçası içinde değişmeyen bir olay vardır: Ortayı temsil eden bir iktidar karşısında, muhalefetin yığınlaşması. Bu değişmezlik kalıcı bir sosyal etkene dayandırılabilir: Geri kalmış, az gelişmiş bir sosyal yapı. Bu yapı değişmedikçe, siyasi partilerde şaşılacak bir özdeşlik görülmektedir.

3- Baskı grupları, kurtuluş aşamalarında hayli etkin olabilmişlerdir. Çok partili rejim gelişmeleri içinde, özellikle 1961 Anayasasının kurduğu sisteme dayanarak dinci ve muhafazakar kuruluşlar, açık ve gizli çalışmalarıyla, siyasal sonuçlar elde edebilmektedirler.

4- Türk tecrübesinin dünyaya kanıtladığı gerçek şudur: Siyasi bağımsızlık iktisadi bağımsızlıkla tamamlanmadıkça, yeterli değildir. İktisadi bağımlılık, siyasi bağımsızlığı sıfıra indirebilecek bir tehlikedir.

5- Demokrasi biçim değildir, özdür ve bir yaşantıdır. Demokrasi insanların mutluluğu için bir araçtır. Türkiye'nin kalkınması sosyal bir demokrasi doğrultusunda gerçekleşecektir. Türk halkı ve milleti, demokrasiyi geliştirebilecek ve koruyabilecek bilinci kazanmıştır.

6- Planlı kalkınma kendi serbest irademizin ürünü olmalı, öz projelerimize dayanmalıdır. Kamu, özel'e hâkim olmalıdır. Dış baskıları cesaretle önleyecek gücü, Bağımsızlık Savaşı deneyinden ve kaynağından almalıyız.

10.2.1.14. Türkiye'nin Siyasî Gelişmeleri, Eski Türkler, İslâm Devleti, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu

(İstanbul: Baha Matbaası, 1970)

Bu yapıtın araştırmalarımız sonucunda başka bir baskısına rastlayamadık. Tunaya hoca ayrı gelişmiş bir baskısını düşünmesine rağmen ömrü yetmemiştir.

İçindekileri: Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır.

Girişte, iki yüz yıla yakın bir süre batılı anlamda bir siyasi gelişmenin mirasına sahip olduğumuz belirtilmektedir. Türkiye'de yaşayan Türklerin Karşılaştıkları sorunları çözebilmeleri için geçmişlerini bilmeli ve bağlantı kurabilmelidir.

Birinci Bölüm: "Eski Türklerde ve İslâm'da Siyasî Gelişmeler" başlığını taşımaktadır. İki ayrımdan oluşmaktadır. Birinci Ayırım: Dört alt başlıktan oluşmaktadır: I- Eski Türk Devletlerinin Tarihî Yapıları, II- Eski Türk Devletlerinin Sosyolojik ve Siyasî Yapıları, III- Eski Türk Devlet Düzeni, IV- Eski Türk Devlet Düşüncesinden Bugün İçin Çıkarılan Sonuçlar. İkinci Ayırım, "İslâm'da Siyasî Gelişmeler" başlığını taşımaktadır. Bu ayrım da onbir alt başlığa ayrılmıştır: I- İslâm'da Siyasî Gelişmelerin Özellikleri, II- İslâm'ın Siyasî Gelişmeleri, III- İslâm'ın İdeolojik Prensipleri, IV- Şeriat, V- Şeriat ve Hukuk, VI- Teokrasi, VII- İslâm'da Siyasî İktidar, VIII- Hilafet, IX- İktidarın Yapısı, X- İslâm Devletinin Teşkilatı, XI- İslâm'ın Siyasî Gelişmelerinden Çıkarılan Sonuçlar.

İkinci Bölüm, "Osmanlı Devleti" başlığını taşımaktadır. Birinci Ayırım: Örnekler Arasında (Kuruluş Problemleri): I- Selçuklular, II- Bizans, III- Anadolu Beylikleri.

Genel Bibliyografya.

Özeti: Çalışmanın konusu, günümüzü de ilgilendirmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kuruluşu, Türk toplumunun kuruluşu, siyasal, sosyal ve ekonomik düzeni birkaç yıl içinde oluşmuş şeyler değildir. Türkiye'de yaşayan Türklerin en yakın tarih safhası Osmanlı İmparatorluğudur. XII. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan gelişimlerin, bu kadar canlı ve bugün'ü hazırlayıcı oldukları, çoğu zaman gözden kaçmıştır. Anadolu, barındırdığı Türk kitlesiyle, Osmanlı Devletinin kurulusundan iki yüz yıl önce karakterini kazanmıştır. Osmanlı'lar, Anadolu Selçuklularının mirasçısıdırlar. Bir çok müesseseler, bugün bile yaşamaktadırlar. Osmanlı Devlet düşüncesi incelenmek isteniyorsa, Orta Asya Türklerinin işlemiş oldukları devlet ve siyaset prensipleri, kurumlar ve yapılanma ile ilgisi ortaya çıkar. Türklerin siyasi gelişmelerini incelemek bu bağlantının kurulmasını gerektirir. Ayrıca, Türklerin girmiş olduğu Uzak Doğu Medeniyeti, Doğu İslâm Medeniyeti ve Batı Medeniyetini de incelemek gerekir. Ayrıca İslâm hukuku ile ilgimizi de belirtmemiz gerekir.

Kısaca belirtmeye çalıştığımız bu konulara bu yapıt yer verilerek bazı sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Bulguları ve Önerileri: Tunaya hocanın bu çalışmadaki bizce önemli buduğumuz noktalara değineceğiz. Eski Türklerin devlet düşünce ve politikasına, step aristokrasisi ile halk arasındaki çatışmalar etkili olmuştur. Devlet düşüncesi bağımsızlık, emniyet ve adalet ilkelerinin ifadesidir. Belli bir din ve vicdan hürriyeti, Türk olmayan kavimlere ve özellikle esirlere iyi muamele, kişiler arasında göreceli de olsa bir eşitlik vardı.

1- Eski Türklerin hâkimiyet ya da siyasi iktidarı sınırlayıcı bir fikre sahip oldukları, töreler, halk ve beyler bu sınırların maddi ve hukuki görünüşleri olarak ortaya çıkmıştır.

2- Eski Türklerin devlet düşüncesi ve teşkilatı üzerinde yapılmış araştırmalar, Türklerin Devlet Kurucu ve medeni yeteneklerini ispat etmiştir. Türkler sadece asker bir ulus olmadıkları gibi, göçebeliğin eseri sayılan medeniyetsiz "sürü"ler değildir.

3- Bozkır şartlarının da büyük etkisiyle, Türkler siteyi (şehir devleti) aşan, geniş ülkelere yayılmayı ve bu ülkelerin idaresini sağlama eğilimlerine sahip bir teşkilatlanmayı gerçekleştirebilmişlerdir.

4- Eski Türk iktidarının yer yüzü temsilcisi Kaan, ödevini yapacak tek kişi olduğu inancına sahiptir. İktidara, Tanrının açtığı yoldan gitmeyi tercih eder. Kaan, dünyaya hükmetme ve kavimleri birleştirici ve koruyucu bir fonksiyona sahip olduğu iddiasındadır.

5- Tunaya hocaya göre; eski Türk medeniyetinin mahsulü olan Türk siyasi düzeni bizler için hayati öneme sahiptir. Bu konuyu bir efsane hüviyetinden çıkarmak, bu konuya dar ve ırkçı açıdan bakmamak ve bugünkü meselelerimiz içindeki yerine oturtmak gerekir.

Değerli bilim insanı Tunaya'nın İslâm'ın siyasî gelişmelerinden çıkardığı bazı sonuçlara da kısaca değinmekte yarar görmekteyiz.

6- Amme hukuku – hususi hukuk karışıktır. Amme hukuku gelişmemiştir. Yasama çatışmaları, birey – iktidar karşılaşması batıdaki sonuçlara ulaşamamıştır. Bununla beraber, İslâm bir kabileler keşmekeşi yerine devrimci bir sosyal düzen getirebilmiştir.

7- İslâm'ın ideolojik prensipleri Tanrı tarafından konmuşlardır, her zaman ve her yerde geçerli sayılırlar. Ümmet darül İslâm'ın insan unsurudur. İslâm'da her şey

sözleşmeye dayanır. Tanrı, peygamber, halk, halife, devlet başkanı ve görevliler arasında sözleşmeler vardır. Egemenlik Tanrıda olmasına karşılık, siyasi iktidar Halife ya da Devlet Başkanlarındadır. Sözleşme (misak) sosyal değil, siyasidir. İslâm hukukunun temel prensiplerinden biri olan eşitlik, Batıda olduğu gibi, sınıflar arası sosyal çatışmaların eseri sayılmamıştır. Eşitlik Tanrı emri ve vergisidir. İslâm'da Müslüman kişiler, toplumlar, milletler birbirine eşittir. Kişiler arasında mutlak eşitlik vardır. İslâm'da ruhban sınıfı yoktur. İmtiyazlılık, sosyal sınıf, kast zihniyeti İslâma aykırı ve yabancı sayılır. Kadının erkeğin hakimiyetinde olması bu geniş eşitlik felsefesini kökünden zedelemiş ve kendisiyle çelişmeye düşürmüştür. İslâm'da özgürlüğü de Tanrı verir. Kişi ile iktidar arasındaki ilişkileri de Tanrı düzenler. Batıda olduğu gibi bir kamu hakları teorisi yoktur. Hürriyet Tanrının kölesi olma fikrinden doğar. Adalet Tanrı emridir. Siyasete, devlet idaresine ahlâkilik sağlama çabasının eseridir. Hukuk ve şeriat ilim işi sayılmıştır. Ulema ilk başlarda müçtehitken nakilci ve taklitçi olarak yapısı bozulmuş bir siyasi kuvvet olarak kalmıştır.

8- Devletle halife arasında bir özdeşlik kurulmuştur. Siyasi sistemin mutlak sultanlık karakteri gittikçe kökleşmiştir. Ulema bu yapının manevî desteği olmuştur. Meşveret ve Huruç (ihtilâl) prensipleri etkisiz kalmışlardır. İdare edenlerin edilenlere karşı sorumluluğu siyasî ve hukukî yaptırımlara bağlanamamıştır.

9- Hukukî bakımdan Tanrı Resulünün vekili olan halife, siyasi iktidarın zilyedi sayılır. Ehli Sünnet sistemine göre, Ehli Hal Vel'Akd'in biatı ile tamamlanan bir sözleşme uyarınca işbaşına getirilir ve iktidarı meşruiyet kazanır. Aynı şekilde görevine son verilebilir (sözleşmenin feshi).

10- İslâm'ın anayasa prensiplerine göre bir Yasama organından bahsedilemez. Buna karşılık Yargı, bağımsızlığını kazanarak Yürütme'den ayrılmıştır. Yargı organının temsilcileri Kadı ve Müftü olmuşlardır.

10.2.1.15. Devrim Tarihi

(Basılmamış Teksir Notu, 1972, Bulunduğu yer: Milli Kütüphane, SYSN:0420809, Dewey:956.0807, Yer:1972 BD 469)

Bu çalışma Tunaya hocanın bazı fakültelerde girmiş olduğu Devrim Tarihi dersi için hazırlamış olduğu notlardır. Daktilo yazısı ile teksir edilmiştir. Toplam 64 sayfadan oluşmaktadır.

İçindekileri: Notlar iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm "Osmanlı Düzeni" başlığını taşımaktadır. Tunaya hoca bu bölümü "Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku" isimli kitabının 1969 baskısının,255-314'üncü sayfalarından alındığını belirtmiştir. Bu bölümde; 1- Türkiye'de Siyasi Hayatın Gelişmelerine Toplu Bakış, 2- Osmanlı Düzeni, 3- XIX. Yüzyılın Siyasi Hayatı, 4- Tanzimat Kavşağı, 5- Büyük Şurayı Devlet ve Osmanlı Bankası, 6- Jön Türkler ve Birinci Meşrutiyet, 7- Mütareke ve Müdafaai Hukuk, 8- Cumhuriyet Rejimi Boyunca, 9- Batı ve Türkiye, 10- Sonuçlar ve Gözlemler başlıkları bulunmaktadır. İkinci bölüm "İkinci Meşrutiyetin Siyasi Düşüncesi" başlığını taşımaktadır. Tunaya hoca bu bölümün "Türkiye'nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri" isimli kitabının 1960 baskısının 75 ile 99'uncu sayfalarından alındığını belirtmektedir. Bu bölümde de alt başlık olarak; Garpçılar, İslâmcılar, Türkçüler, Meslekçiler, Sosyalistler ve Siyaset Laboratuvarı bulunmaktadır.

Özeti: Ders notu olarak, Osmanlı yönetim yapısından, 19. yüzyıla kadar geçirdiği değişimler, Tanzimat dönemi ve ikinci meşrutiyetin getirdiği fikir zenginliği ve bu siyasi laboratuarda kazanılan tecrübeler sonucunda TBMM'nin kuruluşuna kadar tarihi süreç anlatılmaktadır.

Bulguları ve Önerileri: Osmanlı karşısında Batının ilerlemesi sonucunda bu devlet nasıl kurtulur sorusunun meşrutiyet döneminde sorulmuş olduğu ve bir fikir zenginliğinin ortaya çıkmış olduğu vurgulanmıştır. Meşrutiyet dönemi de Tanzimat dönemi gibi ikili yapılanmayı koruyarak muhafazakar, telifçi kalmıştır. Batı bir bütün olarak alınmalıydı ancak bu durum yeni devletin ortaya çıkması ile gerçekleşebilmiştir.

10.2.1.16. İnsan Derisiyle Kaplı Anayasa, Görüşler-Denemeler
(İstanbul: Çağdaş Yayınları, 1979)

Bu çalışma Tunaya hocanın makalelerinden derlenmiştir. İkinci baskısı 1988 İstanbul'da Ar-ba yayınları tarafından yapılmıştır. Biz çalışmamızda ikinci baskıyı kullandık. Kitap Cumhuriyet, Milliyet ve vatan gazetelerinde yayınlanmış gazete makalelerinden 31 adetinin derlenmesinden oluşmaktadır. Tunaya hoca önsözde genel olarak kitap hakkında bazı bilgiler vermektedir. Özetle; "*Ben aslında çok yazan bir yazar değilim. Yazmam uzun sürer, yazdıklarımı yırtar, tekrar tekrar değiştiririm. Bu bakmadan günlük fıkra yazarlarına hayret ederim ve de hayranlık duyarım. Okuyacağınız bu yazılar, bu gibi duyguların ve anıların damgalarını taşır. Bu yazılar hukuk mesleğini geniş anlamıyla ve içeriğiyle seçmiş bir öğretim üyesinin memleket sorunları karşısında gösterdiği merak ve tepkilerin eseridir. Bu*

kitabı bir eser olarak değil, ama güncel olayların üzerimdeki etkileri olarak değerlendirmek gerekir ve tümü de günün izlerini taşırlar. Hayatımın yarısından çoğunda bu yazıların tarihi yatmaktadır." demektedir.

İçindekileri: 31 adet makalenin isimleri belirtilenlerdir. **"**İnsan Derisiyle Kaplı Anayasa", "Demokratik Siyasi Hayat" , "Demokrasi ve Azgelişmişlik", "Suçlanan Anayasa", "Meclissiz Cumhuriyet", "Yapıdaki isyan" , "Tabandaki Deprem", "Sosyal Yapı Hasta", "Süleymancılar ve Beyaz Put", "Tedbirlerin Hürriyeti", "Orman Suçları Demokrasisi", "Bağımsız Ölebilmek", "Emperyalizmler Arasında", "Batman Meydan Savaşı", "Borçlanma ve Bağımsızlık", "Devlet Adamı ve Siyaset Adamı İnönü", "Çelişmeler Komedyası", "Siyasi Hayatımızın Yılan Hikâyesi", "Kanunu Esasî Yüz Yaşında", "Volkan'ın Lavları", "Bir İdeolojinin Yargılanması Olayı", "Kana Kan Katmak", "Fırkacılık", "Prens Sabahattin", "Meşrutiyette Kavgalı Meclis Müzakereleri", "Lûtfi Fikri Bey", "Halkın Seviyesi", "Romantik Milletler", "Rençber ve Memur", "Refat Paşa İstanbul'da", "Atatürk'ten Bugüne".

Özeti: Makaleler belirli bir konuda toplanmamıştır. Meşrutiyet hayatındaki düşüncelerden, anayasadan, orman suçlarından batmanda petrol bulunmasına kadar günlük olaylar yelpazesi içerisinde yazılmış makalelerden oluşmaktadır.

Bulguları ve Önerileri: Konuların ve makalelerin çokluğu nedeniyle makalelerin teker teker üzerinde durarak bulgu ve öneriler ortaya çıkarmak çalışmanın boyutunu aşmaktadır. Ancak şunu söyleye biliriz ki Tunaya hoca hangi konuyu ele alıp işlemişse, olaylara devrimcilik, demokrasi ve Türkiye'nin geri kalmışlıktan kurtulması gözü ile bakmış ve yorumlamıştır. Çalışmanın ileri başlıklarında gazete makalelerinden bir kısmı incelenecektir.

10.2.1.17. Medeniyetin Bekleme Odasında
(İstanbul: Bağlam Yayınları,1989)

Bu yapıtın yaptığımız araştırmalar neticesinde başka baskısına rastlanmamıştır. Bu yapıtta Tunaya hoca "İnsan Derisiyle kaplı Anayasa" kitabına koyamadığı bazı makaleleri ve röportajları bu yapıtta bir araya getirmiştir.

İçindekileri: Önsöz, kitaba ismini veren "Medeniyetin Bekleme Odası" makalesi ve beş başlık altında gruplandırılmış makaleler ile röportajlardan oluşmaktadır.

Üniversite ve Gençlik: 1- Eğitim Mahkumları. 2- Genç İnsanların Dünyası. 3- Atatürkçü Üniversite Anlayışı. 4- Üniversite Var mı?

Dünyaya Bakış: 1- Devlet Biziz. 2- Filadelfiya'dan Kamboçya'ya. 3- Çekoslovakya Dosyası. 4- Callud'un Düşündürdükleri. 5- İsveç Sosyalizmi. 6- Kıbrıs Meselesi mi Meseleleri mi? 7- Adem Yavuz'dan Karamanlis'e. 8- Birleşmemiş Milletler : NONU. 9- Mr. Kissinger, Tarih Önünde. 10- Heykel'in Düşündürdükleri.

Dostlarını: 1- Savaşçının Ölümü (Behçet Kemal Cağlar). 2- Dostluk ve Bilim Anıtı : Öker. 3- Meray' ın Son Dersi. 4- Hocaların Hocası. 5- Berkes'in Acı Gülüşü.

Tarihin Güncelliği: 1- Bir Bağımsızlık Belgesi. 2- Hakimiyet-i Siyasiye ve Ulusal Egemenlik. 3- Ekim Notlan. 4- Meclissiz Cumhuriyet. 5- Irak Çölünden Dumlupınar'a. 5- Cumhuriyet'in Yeni Boyutları. 6- İkinci Meşrutiyet. 7- Milli Haklan Muhafaza. 8- Reddi ilhak Zihniyeti. 9- Müdafaa-i Hukuk Ruhu. 10- Muhalefetin Teşekkülü. 11- Muhalefetin Lüzumu. 12- Meşrutiyette Muhalefetler. 13- Muhalefetin Birleşmesi. 14- Zulmetten Nura. 15- Büyük Devlet ve «Küçük Kafalar. 16- Atatürksüz Cumhuriyet.

Röportajlar: Bu bölümde beş röportaja yer verilmiştir. 1- "Yeni Ortam", 22-29 Kasım 1971, Sadun Tanju ile. 2- "Milliyet", 20 Şubat 1983, Zafer Toprak ile. 3- "Cumhuriyet", 24 Şubat 1983, ŞAHİN Alpay ile. 4- "Somut", 27 Mayıs 1983, Şahap Balcıoğlu ile. 5- "Çağdaş Eleştiri"de, Mart 1985, Zeki Coşkun ile.

Özeti: Bu çalışmada makalelerden ve röportajlardan oluşan bir derlemedir. Üniversite ve Gençlik, Dünyaya Bakış, Dostlarını, Tarihin Güncelliği bölümleri altında 36 makale yer almıştır. Röportajlar bölümde beş röportaja yer verilmiştir.

Bulguları ve Önerileri: Konuların ve makalelerin çokluğu nedeniyle makalelerin teker teker üzerinde durarak bulgu ve öneriler ortaya çıkarmak çalışmanın boyutunu aşmaktadır. Ancak şunu söyleye biliriz ki Tunaya hoca hangi konuyu ele alıp işlemişse, olaylara devrimcilik, demokrasi, insanlık sevgisi ve Türkiye'nin geri kalmışlıktan kurtulması gözü ile bakmış ve yorumlamıştır. Çalışmanın ileri başlıklarında gazete makalelerinden bazıları seçilerek incelenecektir.

10.2.1.18. Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) Birinci Kitap Kanun-ı Esasî ve Meşrutiyet Dönemi (1876-1918)

(Editör:Erol Şadi ERDİNÇ, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını, 2001)

Bu çalışma Tunaya hocanın ölümünden sonra, Mete Tuncay, Fahri Aral, Zafer Toprak, Şükrü Hanioğlu ve Erol Şadi Erdinç'ten oluşan bir komisyon tarafından hocanın çalışmalarından derlenerek ortaya çıkarılmıştır. Editörlüğünü Erol Şadi Erdinç yapmıştır. Kitabın ikinci baskısı tıpkı basım olarak aynı yayınevi tarafından 2003 yılında yapılmıştır. Bu çalışma 343 sayfadan oluşmaktadır.

İçindekileri: Tarık Zafer Tunaya'nın kısaca özgeçmişinden sonra sunuş yer almaktadır. Birinci kitap, iki bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm, "Kanun-ı Esasî ve Jön Türkler" adını taşımaktadır. Bu bölüm adı altında çeşitli yerlerde daha önce yayınlanmış 9 makaleye yer verilmiştir. I- 1876 Kanun-ı Esasiî Ve Türkiye'de Anayasa Geleneği. II- Midhat Paşa'nın Anayasacılık Anlayışı. III- Midhat Paşa'nın Anayasa Tasarısı: Kanun-ı Cedid. IV- İlk Osmanlı Anayasa Kitabı: Hükümet-i Meşruta. V- Osmanlı Anayasacılık Hareketi ve Hükümet-i Meşruta. VI-Osmanlı Batı Diyalogu. VII- Osmanlı Basını ve Kanun-ı Esasî. VIII- Türkiye'nin Siyasi Seyri İçinde İkinci Jön Türk Hareketinin Fikrî Esasları. IX- Bugünkü neslin Tanımadığı Bir Mütefekkir: Jön Türk ve Sosyal İnkılap Lideri Prens Sabahattin.

İkinci bölüm, "Meşrutiyet Dönemi (1908-1918)" ismini taşımaktadır. Bu başlık altında çeşitli yerlerde daha önce yayınlanmış 7 makaleye yer verilmiştir. I- İkinci Meşrutiyetin Siyasal Hayatımızdaki Yeri. II- Amme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Siyasi Tefekküründe "Garpçılık" Cereyanı. III- Amme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Siyasi Tefekküründe "İslâmcılık" Cereyanı. IV- Trablusgarp Savaşı ve Batı Kamuoyu. V- Türkiye'de İlk "Demokrat Parti": Osmanlı Demokrat Fırkası (Fırka-i İbad). VI- Trablusgarb ve Balkan Savaşlarından Birinci Dünya Savaşına Kadar İttihad ve Terakki Fırkası. VII- Osmanlı Parlemontosunda "Harb-i Umumi" Tartışmaları.

Dizin ile birinci kitap sona ermektedir.

Özeti: Birinci kitapta öncelikle Kanun-ı Esasî ve değişiklikleri, Batı'daki yankıları ile Osmanlı aydınlarının yorumu, Kanun-ı Esasî'nin hazırlık çabaları ve Midhat Paşa'nın bu çabalara örnek olarak "Kanun-ı Cedid"i ile "Hükümet-i Meşruta" konuları, sonra da Kanun-ı Esasî'yi ihya çabaları olarak Jön Türkler'in fikri yapısı yanında bir Jön Türk Sabahaddin Bey ve kurucusu olduğu "Teşebbüsü Şahsi ve Adem-i Merkeziyet Cemiyeti"nin siyasal programı birinci bölümü oluşturmuştur. İkinci bölümde ise, II. Meşrutiyetin genel nitelikte siyasal hayatımızdaki yeri, Garpçılık ve İslâmcılık akımları, Osmanlı Demokrat Fırkası ve siyasal programı, Osmanlı ittihat ve Terakki Cemiyeti'nin devletlerarası sorunlarda, özellikle Trablusgarp ve Balkan Savaşları ile İmparatorluğun sonunu belirleyecek olan "Birinci Dünya Savaşı" hakkında Mebusan Meclisi'ndeki tartışmalarda dikkat çekilen görüşler, sebep ve sonuç arasındaki bağlantı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bulguları ve Önerileri: Bu derleme yapıtın birinci kitabında toplam 16 bilimsel makale zaman akışına uygun olarak konulmuştur. Bu araştırmacılar ve okuyucular için

güzel bir uygulama olmuştur. Çünkü söz konusu makalelerin alındığı kaynakların çoğuna normal koşullarda ulaşmak çok zaman ve emek alıcı bir süreci gerektirmektedir. Böylelikle bir çok kaynağa tek kitap içerisinde ulaşma olanağına kavuşulmuştur. Bu makalelerden bir kısmı çalışmanın ileri başlıklarında incelenecektir.

10.2.1.19. Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) İkinci Kitap Mütareke, Cumhuriyet ve Atatürk (1918-1938)

(Editör:Erol Şadi ERDİNÇ, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını, 2002)

Bu çalışma da Tunaya hocanın ölümünden sonra, Mete Tuncay, Fahri Aral, Zafer Toprak, Şükrü Hanioğlu ve Erol Şadi Erdinç'ten oluşan bir komisyon tarafından hocanın çalışmalarından derlenerek ortaya çıkarılmıştır. Önceki çalışmanın devamı niteliğinde ikinci kitaptır. Editörlüğünü Erol Şadi Erdinç yapmıştır. Bu çalışma 368 sayfadan oluşmaktadır.

İçindekileri: Kitap iki bölüm ve "Tarık Zafer Tunaya İçin"başlığı altında değerli bilim insanı hakkında yazılanların yer aldığı ayrı bir bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm, "Mütareke (1918-1922)" başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında üç makaleye yer verilmiştir. Bunlar: I- "Mütareke" Döneminin Özellikleri. II- Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Rejimine Geçiş (1919 Genel Seçimleri ve Osmanlı Parlemontosu'nun Son Toplantı Devresi). III- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin Kuruluşu ve Siyasî Karakteri.

İkinci bölüm, "Cumhuriyet ve Atatürk (1923-1938)" başlığını taşımaktadır. Bu bölüm altında 10 makale ve bir röportaj yer almaktadır. Makalelerin isimleri: I- Bağımsız Türkiye Kurucusu Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin 50. yıldönümünde. II- 1924 Anayasası'nın İdeolojik Karakteri. III- Türk Devrimine Karşı İdeolojik Bir Muhalefet Girişimi: "Tarikat-ı Salâhiyye Cemiyeti" ve Eylemleri. IV- İkinci Meşrutiyet Rejimi ve Atatürk. V- Atatürkçülük. VI- Atatürkçü Laiklik Politikası. VII- Atatürkçülük – Dün, Bugün, Yarın. VIII- Tarihin Yolu Nasıl Keşfedilir? Atatürk ve Osmanlı Mirası. IX- Atatürk ve "Şark Meselesi". X- Türkiye Tarihinde Seçimler. XI- Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya ile Türkiye'de Çok Partili Hayatın 40.Yılı Üzerine Bir Röportaj.

"Tarık Zafer Tunaya İçin" başlığı ile ayrılan bölüme İstanbul Barosu tarafından hazırlanan armağan içerisindeki Tunaya hoca için yazılmış yazılardan, Öğretim Üyeleri Derneği tarafından hazırlanan armağan ve Doğu-Batı Dergisinden bir makale ve İlter Turan hocanın "Tarık Zafer Hoca'yı Anarken" başlıklı yazılarına yer verilmiştir.

Özeti: Savaş sonrası dört yıl sürmüş Mütareke döneminin özellikleri, Mebusan Meclisi'nin açılması, işgalci güçlerin müdahalesi ile çalışmalarını durdurma karaı almaları ve sonrası gelişmeler, Türkiye Cumhuriyetine giden yolu açacak olan Birinci Meclisin Osmanlı İmparatorluğundan TBMM Hükümeti Rejimine geçiş ile bu olayın hemen devamı olan TBMM Hükümetinin kuruluşu ve siyasal yapısı incelenmektedir. Kurtuluş Savaşını başarmış olan Meclis, Cumhuriyeti ilan etmiş, 1924 Anayasasını koymuştur. Bu gelişmelere karşı çıkanlardan Tarikat-ı Salâhiyye Cemiyeti" ve Eylemleri incelenmiştir. Daha sonra Atatürkçülük değişik açılardan incelenmiştir.

Bulguları ve Önerileri: Bu derleme yapıtın ikinci kitabında toplam 13 bilimsel makale zaman akışına uygun olarak konulmuştur. Bu araştırmacılar ve okuyucular için güzel bir uygulama olmuştur. Bu makalelerin her biri ayrı incelenip değerlendirilecek niteliktedir. Genel anlamda bazı bulgu ve önerileri maddeler halinde aşağıda belittik.

1- Mütareke dönemi tamamen kendine özel ve kendisinden öncekiyle farklı bir dönemdir. Mütareke dönemindeki gelişmelerin asıl önemli sonucu altı yüz yıllık bir yapıyı yıkarak yepyeni bir devletin ortaya çıkışını sağlayan süreçleri taşımakta olmasıdır.

2- 1908'den beri iç ve dış olayların baskısı altında Meşrutiyet rejiminin hukuk sistemi kurulamamış, teamülleri teessüs edememiştir. 1920 Nisanından itibaren, TBMM bir taraftan İstiklâl Savaşını idare ederken, bir taraftan da yeni millî ve bağımsız bir devletin temellerini atmıştır.

3- Türkler, Batı'nın bütün ithamlarına rağmen, Batı ile savaşarak Batı demokrasileri camiasına girmişlerdir. Bu da, Müdafaa-i Hukuk doktrininin eseri olmuştur. TBMM'nin iki ateş arasında kendine has tutumu "ideolojik istiklal" olarak vasıflandırılmıştır.

4- TBMM Hükümetinin doğruluğunu ispat ettiği büyük olay şu: Bir millet ancak kendi "azmi ve kararı" ile kurtulabilir. İnsanları bölmeyerek, birbirine kırdırmayarak… Yalnız dış yardımlardan medet umanlar sadece uydu değil, dilencidirler.

5- Tarikat-ı Salâhiyye Cemiyeti, Mütareke kinleri ile yüklü bir yer altı girişiminin temsilcisi olmuştur. İstanbul'da bu eylemci grup, cemiyetin ideolojisine oranla, çok küçük kalmıştır. Ankara İstiklâl Mahkemesi Tarikat-ı Salâhiyyecilere çeşitli cezalar vermiştir: 11 idam ve çeşitli ağır hapis cezaları.

6- Günümüzde Atatürkçülük çeşitli yorumların konusudur. Çoğulcu bir siyasal rejim içinde bu durum doğaldır. Fakat Atatürkçülük asıl değerini ancak tarihin gerçekleri içinde bilimsel incelemelerle kazanabilir.

7- Türkiye'de laiklik prensibi Türkiye'nin gelişmesi ve kalkınması için bir gereklilik olarak ortaya çıkıyor. Bunu bozacak bir gücü, bunu zayıflatacak bir kuvveti tasavvur etmek zordur. Çünkü tarihin verdiği şeyi ve tarihin yürüyüşüne uygun olan bir prensibi, yapma tutucu kuvvetlerle ortadan kaldırmaya imkân yoktur. Nitekim bu kadar saldırıya rağmen gördüğümüz de budur ve bütün saldırılar da zaten laiklik prensibini hedef edinmişlerdir.

8- "Şark Meselesi"ni en saldırgan biçimlerle Türkleri mahkum etmek için kullananlara Atatürk'ün yanıtı çok anlamlı olmuştur: Kapitülasyoncu Batı ile savaş, uygarlıkla dostluk ve kaynaşma. Türk Devrimine göre Batı uygarlığı yalnızca coğrafi bir terim değildi. Irkı, rengi, cinsi milliyeti ne olursa olsun O, her insanın hissesi bulunan ve her insandan yardım bekleyen "müşterek medeniyet"ti. Bu tutum ve anlayış "Şark Meselesi"ni tarih sahnesinden dışarı atmıştır.

10.2.2. Toplantı, Konferans ve Seminer Bildirileri

Bu başlık altında değerli bilim insanı Tarık Zafer Tunaya'nın saptaya bildiğimiz 7 adet konferans ve semineri incelenecektir.

10.2.2.1. "1924 Anayasasının İdeolojik Karakteri"
(Sosyal ve İktisadî Etütler (Kilyos) Semineri, İstanbul, 1959)

Bu seminer Tunaya hocanın başka çalışmaları içinde de yayınlanmıştır. "***Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük"*** isimli yapıt 1981 yılında, Atatürk'ün 100. Doğum Yılı Armağanı olarak Ankara'da bulunan Turhan Kitabevi tarafından genişletilmiş ikinci baskısında ve 1994'te İstanbul'da bulunan Ar-ba yayınları tarafından tıpkı basım olarak gerçekleştirilen üçüncü baskısında ve 2002 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi yayınları tarafından yapılan beşinci baskı da yer almıştır. Ayrıca, "***Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) İkinci Kitap Mütareke Cumhuriyet ve Atatürk (1918-1938*)**,* Editör:Erol Şadi ERDİNÇ, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını, 2002" isimli derleme kitap içinde de yer almıştır.

İçindekileri: Çalışma, "Anayasalar ve İdeolojiler" başlığından sonra iki kısım ve sonuçtan oluşmaktadır. Birinci kısım, iki alt başlığa ayrılmaktadır. I- Osmanlı

İmparatorluğu'nun Anayasal İlkeleriyle İlgili İdeolojik Formüller. Bu başlık da dört alt başlığa ayrılmaktadır: Osmanlı Düzeninin Dayandığı Tekçi İslâmcı Formül, Gerileyen Bir Devleti KURTARMA Formülü: İslâmî Rönesans, Doğu ve Batı Uygarlıkları Karışımına Dayanan Yeni İdeoloji: İkici Teokratik Meşrutiyet Formülü, İkinci Meşrutiyeti "Pluralist" (çoğulcu) Formülü. II- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Rejiminin Tekçi ve Laik Formülü: Müdafaa-i Hukuk. İkinci kısım, "1924 Teşkilât-ı Esasiye Kanunu'nun İdeolojik Unsurları" başlığını taşımaktadır. Bu kısım da kendi içerisinde iki alt başlığa ayrılmıştır. I- Genel Nitelikte Siyasal ve Sosyal İlkeler. Bu başlık da kendi içinde 6 alt başlığa ayrılmıştır. Bunlar; 1- Ulusal Egemenlik İlkesi, 2- Milliyetçilik İlkesi, 3- Halkçılık İlkesi, 4- Devletçilik İlkesi, 5- Laiklik İlkesi, 6- İnkılapçılık İlkesi. II- İdeolojik İlkeleri Gerçekleştirici Kurumlar. Çalışma "Sonuç" ile bitmektedir.

Özeti: Osmanlı Devletinde devlet yönetim zihniyetinde egemen olan İslamcı yönetim tarzı ve bu tarzın zamanın getirdiği sorunlar paralelinde değişimleri ele alınmıştır. İslamcı Rönesans, meşrutiyet, Müdafaa-i Hukuk zihniyeti ve ulaşılan 1924 anayasasındaki altı ilke incelenmiştir.

Bulguları ve Önerileri: Aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir:

1- Anayasanın (1924) ideolojik ilkelerine uygun bir sistemden uzaklaşmış bulunmaktayız. İdeoloji ile onu uygulayacak siyasal kurumların zamanın akışına uygun olarak, birbiri ile uzlaşması sağlanmalıdır.

2- Türkiye ulusal mücadele ile ulusal özgürlüğünü elde etmiştir. Bugün bireysel özgürlük sistemini yerleştirme aşamasındadır. İdeolojik bir boyuta sahip olan bu aşamanın niteliği ile bağdaşan faaliyetlerdir ki başarıyı sağlaya bilirler. Bu takdirde yalnız bir iç sorun halledilmiş olmayacaktır. Aynı zamanda bizzat Batı demokrasisine de bir yardımı olacaktır.

10.2. 2.2. "Atatürkçü Laiklik Politikası"

(Atatürk Konferansları, Seri III, 1969, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1970)

Bu konferans Tunaya hocanın başka çalışmaları içinde de yayınlanmıştır. "***Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük"*** isimli yapıt 1981 yılında, Atatürk'ün 100. Doğum Yılı Armağanı olarak Ankara'da bulunan Turhan Kitabevi tarafından genişletilmiş ikinci baskısında ve 1994'te İstanbul'da bulunan Ar-ba yayınları tarafından tıpkı basım olarak gerçekleştirilen üçüncü baskısında ve 2002 yılında İstanbul

Bilgi Üniversitesi yayınları tarafından yapılan beşinci baskı da yer almıştır. Ayrıca, "***Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) İkinci Kitap Mütareke Cumhuriyet ve Atatürk (1918-1938*),** Editör:Erol Şadi ERDİNÇ, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını, 2002" isimli derleme kitap içinde de yer almıştır.

İçindekileri: Konferans doğrudan "Atatürkçü Laiklik Politikası" başlığı ile başlamaktadır. Başka alt başlıklandırma ve sonuç bulunmamaktadır. Düz bir konuşma metnidir.

Özeti: Atatürkçü laiklik politikasını özellikle seçtiğini, büyük Atatürk'ü kanunlarla korumaya çalıştığımız bir zamanda bunu söylemekte fayda olduğu kanaatinde olduğunu belirtmektedir. Konferansta üç sorunun cevabı aranacağı bildirilmiştir: 1- Atatürk hangi nedenle laikliği seçmiştir? 2- Hangi engellerle karşılaşmış ve elde ettiği sonuçlar ne olmuştur? 3- Biz Atatürksüz bir dönemde bu tip engellerle savaşabiliyor muyuz? Bizim istediğimiz Batılı bir yöntemle Batılılar gibi bir şeyler yapabilmek ve yaşayabilmek olanaklarına kavuşmaktır. Biz kurum ithalatçılığı istemiyoruz. Batı, Atatürkçü ekibin dilinde "ortak uygarlık"tır. Bütün insanlığın malıdır. Bütün toplumlar bundan yararlanacaktır. Batı istese de, istemese de, Batı'ya rağmen batılılaşmak mümkündür. Atatürkçü politikanın ilk kuralı Osmanlı düzenini devam ettirmemekte toplanır. Türk devrimi, Tanzimatçı yönteme son vermiştir. Teokrasiden kurtulmak demek, din ve devlet ayrılığının gerçekleşmesi demektir. Laikliği biz sadece din ve devlet ayrılması olarak kabul edemeyiz. Ona ikinci bir unsur katıyoruz, oda şudur: Devletin dinci çevrelerin devlet işlerine karışmamasını sağlaması ve onu kesin ve güçlü bir şekilde kontrol etmesi. Eğer devlet bu kontrole sahip değilse asla laikliği yerine getiremiyor demektir. Laiklik sadece kanunlarla korunamaz. Çünkü laiklik bir sosyal yapı meselesidir. Az gelişmiş bir sosyal yapıdan kurtulduğumuz andan itibaren, belki de laiklik prensibine ihtiyaç bile kalmayacaktır.

Bulguları ve Önerileri: Türkiye'de laiklik prensibi Türkiye'nin gelişmesi ve kalkınması için bir gereklilik olarak ortaya çıkıyor. Bunu bozacak bir gücü, bunu zayıflatacak bir kuvveti tasavvur etmek zordur. Çünkü tarihin verdiği şeyi ve tarihin yürüyüşüne uygun olan bir prensibi, yapma tutucu kuvvetlerle ortadan kaldırmaya imkân yoktur. Nitekim bu kadar saldırıya rağmen gördüğümüz de budur ve bütün saldırılar da zaten laiklik prensibini hedef edinmişlerdir.

10.2. 2.3. "İkinci Meşrutiyetin Siyasî Hayatımızdaki Yeri"
(Kanun-ı Esasî'nin 100. Yılı Sempozyumu (9-11 Nisan 1976), Türk Parlamentoculuğunun İlk Yüzyılı, 1876-1976, Ankara: Siyasî İlimler Türk Derneği, s.75-131, 1977)

Kanun-ı Esasî'nin 100. Yılı Sempozyumunda (9-11 Nisan 1976) yer alan bu bildiri, ***Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) Birinci Kitap Kanun-ı Esasî ve Meşrutiyet Dönemi (1876-1918),*** **(**Editör:Erol Şadi ERDİNÇ, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını, 2001) isimli deleme kitabın içinde de yer almıştır.

İçindekileri: Çalışma kendi içerisinde beş ana başlık ve sonunda tartışmalardan oluşmaktadır. Ana başlıklar: I- Hürriyetin İlanı. Bu ana başlık da kendi içerisinde üç alt başlığa ayrılmaktadır. 1- Bir "Nutuk" ve Bir "İrade", 2- Yabancı Yorumlar, 3- Yabancı Parmağı Sorunu. II- İkinci Meşrutiyet'in Sosyal ve Siyasal Yapısı. Bu başlık da kendi içinde iki alt başlığa ayrılmaktadır. 1- Sosyal Yapı Sorunları, 2- Meşrutiyet'in Anayasal Şeması. III- İttihat ve Terakki. Bu ana başlık da onbir alt başlığa ayrılmaktadır. 1- Kuruluş Sorunları, 2- Türk Jakobenleri, 3- "Rumeli Ahvali", 4- İttihat ve Terakki'nin İdeolojisi, 5- İttihat ve Terakki'nin Ekonomik Doktrini ve Politikası, 6- İttihat ve Terakki ve Sosyalizm, 7- İttihat ve Terakki'nin Yapısal Nitelikleri, 8- İttihat ve Terakki ve Yan Kuruluşları, 9- "İttihatçılık Şiarı", 10- İttihat ve Terakki'nin Oluşturduğu Siyasal Rejim, 11- İttihat ve Terakki'nin Yargılanması. IV- İkinci Meşrutiyet'e "Bugün"den Bakış. V- Tartışmalar: Sina Akşin, Bahri Savcı, Mete Tuncay, İdris Küçükömer, Münci Kapani ve Emre Kongar'ın Tunaya hocaya çeşitli soruları ve cevapları yer almaktadır.

Özeti: Çalışmada, Hürriyetin ilanına, İkinci Meşrutiyet'in sosyal ve siyasal yapısına, İttihat ve Terakki'nin çeşitli yönlerden incelenmesine ve İkinci Meşrutiyet'e bugünden bakış yapılarak değerlendirmelere yer verilmişti.

Bulguları ve Önerileri: Maddeler halinde aşağıya çıkarılmıştır.

1- Bir çok sorunları, hâlâ İttihatçı açıdan –bilerek, bilmeyerek- gören ve düşünen kişiler ve çevreler, günümüzde vardır. Bir bakıma İttihatçıların oluşturduğu zihniyet Türk toplumunun bugününde etkinliği ile süregelmektedir.

2- 1961 Anayasası'nın çatısı altında yeni bir kuşak, yeni bir kafa ile toplum hayatı içindeki yerini almıştır. Bu kuşak Jön Türklerin sonunu ilan eden, onlara hiç benzemeyen, alışılmış çizgilerin dışında oluşan ve düşünen bir kuşaktır. Bu kuşağın Meşrutiyetçiler ile olan sürtüşmeleridir ki, toplumda sarsıntılı çatışmalar yaratıyor.

10.2.2.4. "Trablusgarp ve Balkan Savaşlarından Birinci Dünya Savaşına Kadar İttihad ve Terakki Fırkası"

(Atti Del Simposio di Ricerche E di Studi Per Uno Svluppo Scientifico Dei Rapporti İtalo- Turchi, Ankara-İstanbul, 9-14 Ottobre 1980, Universita' di Cagliari, İstuto di Studi Africani e Orientalli 1981, s.35-41, 1980)

Bu toplantı bildirisi, ***Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) Birinci Kitap Kanun-ı Esasî ve Meşrutiyet Dönemi (1876-1918),*** **(**Editör:Erol Şadi ERDİNÇ, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını, 2001) isimli deleme kitabın içinde de yer almıştır.

İçindekileri: Bildiri doğrudan **"**Trablusgarp ve Balkan Savaşlarından Birinci Dünya Savaşına Kadar İttihad ve Terakki Fırkası" başlığı ile başlamaktadır. Başka alt başlıklandırma ve sonuç bulunmamaktadır. Düz bir konuşma metnidir.

Özeti: Bildiriye "Kültürel bağlar insanları birbirine daha fazla yaklaştıran ilişkiler olduğu için siyasal bağlardan çok daha kuvvetlidir" denerek başlanıyor. İttihat Terakkinin başa geçmesinden ülkenin ekonomik durumundan Trablusgarp'ın geriliği ve İstanbula uzaklığından, İtalya'ya yakınlığından, İtalya'nın medeniyet götürücü olarak Traplusgarp ve 12 adayı işgalinden, Balkan savaşı ve neticelerinden, Mekodonyanın özelliğinden, Birinci Dünya Savaşının eşiğine gelinmesi ve Müdafaa-i Hukuk hareketine kadar tarihi gelişmelere değinilmiştir.

Bulguları ve Önerileri: Batıdaki Türkler aleyhindeki kamu oyuna İtalya da katılarak medeniyet götürücü olarak Trablusgarp ve 12 Adayı işgal etmiştir. Uşi anlaşmasında gözden kaçan bir nokta olarak; Trablus'ta bir "Naib Sultan" yani sultan vekili ve bir de kadı bulundurulacak ve Osmanlı Menfaatlerini himaye edeceklerdir.

10.2.2.5. "La France Et Le Françols Dans La Vie Politigue Et Universitaire Turque"

(Collection Turcica l La Turquie Et La France Al'Epoque d'Atatürk, Paris:Association Pour Le Developpement Dej Etudes Turques, 1981)

Türk Eğitimi Geliştirme Derneği tarafından 1981'de çıkarılan "Atatürk Döneminde Türkiye ve Fransa" adlı koleksiyonun (derlemenin) içerisinde yer alan Tunaya hoca'nın bildirisi, "Türk Üniversiteleri ve Siyasetinde Fransızca ve Fransa", (s.161-178) başlığını taşımakta ve 16 sayfadan oluşmaktadır. Yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde bu bildirinin Türkçe'sine henüz rastlayamadık.

İçindekileri: Çalışma, "Türk Üniversiteleri ve Siyasetinde Fransızca ve Fransa" ana başlığından sonra dört alt başlıktan oluşmaktadır. I- 1876 ve Sonrası. II- Jön Türk Devrimi Sonrası. III- Fransız Görüşleri. IV- Yeni Ufuklara Doğru.

Özeti: Fransa'nın medeniyette öncü rolünün etkisiyle, güçlü bir sömürge sistemi kurmasından, Türkler gösteriş için Fransızca'yı kullanmaya başlamaları ve devrimci fikirlerden etkilenmelerinden, 1876-1909 arası Fransız tipi parlamenter bir sistem ortaya konmasından, Ziya Gökalp ve Prens Sabahaddin Fransız sosyolojisinden esinlenmelerinden, Çok sayıda Fransız, Türk siyasi hayatı ile ilgili gelişmeleri, Kurtuluş Savaşını kaleme almış olmalarından, Sivas Kongresi beyanatları Fransız basınında geniş yer almasından, M. Kemal'in Fransız Devriminden etkilendiğinden bahsedilmektedir.

Bulguları ve Önerileri: Maddeler halinde aşağıya çıkarılmıştır.

1- Fransa'nın medeniyette öncü rolünün etkisiyle, güçlü bir sömürge sistemi kurmuştur.
2- İlk başta Türkler gösteriş için Fransızca'yı kullanmaya başladılar, fakat daha sonra devrimci fikirlerden etkilendiler.
3- 1876 sonrası Osmanlı genç aydınları Fransızcayı geniş bir şekilde kullanıyorlardı. Jön Türk devrimi sonrası 1876-1909 arası Fransız tipi parlamenter bir sistem ortaya konmuştur.
4- Ziya Gökalp ve Prens Sabahaddin Fransız sosyolojisinden esinlenmişlerdir.
5- Çok sayıda Fransız, Türk siyasi hayatı ile ilgili gelişmeleri, Kurtuluş Savaşını kaleme almışlardır.
6- M. Kemal Fransız basını ile iyi ilişkiler içindeydi Sivas Kongresinde verdiği beyanatları Fransız basınında geniş yer almıştır.
7- Cumhuriyetin kuruluş aşamasında M. Kemal'in Fransız Devriminden etkilendiği görülmüştür. Atatürk döneminde iki ülke arasındaki iyi ilişkiler dostluk çerçevesinde geçmiştir.

10.2. 2.6. "Atatürkçülük-Dün, Bugün, Yarın"

(Boğaziçi Üniversitesi Uluslararası Atatürk Konferansı Tebliğleri II, 10-11, Kasım 1981, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 1981)

Bu Konferans, ayrıca, "***Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) İkinci Kitap Mütareke Cumhuriyet ve Atatürk (1918-1938*),** Editör:Erol Şadi ERDİNÇ, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını, 2002" isimli derleme kitap içinde de yer almıştır.

İçindekileri: Çalışma "Atatürkçülük-Dün, Bugün, Yarın" ana başlığından sonra iki alt başlık ve tartışma ile sona ermektedir. I- Dün. Bu alt başlık da kendi içinde iki alt başlıktan oluşmaktadır: 1- İdeolojik Bağımsızlık, 2- Müdafaa-i Hukuk. II- Bugünden Yarına. III-

Tartışma: Suna Kili, Samim Tara, Hamza Eroğul, Zekai Öke, Cemal Ertek ve Adnan Akfırat'ın konu ile ilgili soruları ve Tunaya hocanın cevaplarından oluşmaktadır.

Özeti: Dün derken Atatürk'ü geldiği İkinci Meşrutiyet ortamından koparark anlamanın mümkün olmayacağını kastediyor. Mustafa Kemal Paşa Samsuna çıkışından henüz dört ay sonra, Şark Meselesi'nin karşısında dimdik duran bir kişidir. Müdafaa-i Hukuk'un yaptığı Atatürk'ün önderliğinde siyasal ve ideolojik bir bağısızlıktır. Türk Milletinin ruhundaki cevherden bağımsız bir devlet çıkarmaktır.

Bulguları ve Önerileri: Maddeler halinde aşağıya çıkarılmıştır.

1- Türkler, Batı'nın bütün ithamlarına rağmen, Batı ile savaşarak Batı demokrasileri camiasına girmişlerdir. Bu da, Müdafaa-i Hukuk doktrininin eseri olmuştur. TBMM'nin iki ateş arasında kendine has tutumu "ideolojik istiklal" olarak vasıflandırılmıştır.

2- Dün resmî bir ideoloji gibi görülen aslında kendi zamanında ideolojisi yapılmamış olan Atatürkçülük yerini Atatürkçülere bıraktı… Sonuç olarak şunu diyorum ki: Bugün Atatürkçülük yok, Atatürkçülükler var.

10.2.2.7. "Mithat Paşa'nın Anayasacılık Anlayışı"

(Uluslararası Mithat Pasa Semineri, Bildiriler-Tartışmalar, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1986)

Bu seminer bildirisi, ***Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) Birinci Kitap Kanun-ı Esasî ve Meşrutiyet Dönemi (1876-1918),*** **(**Editör:Erol Şadi ERDİNÇ, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını, 2001) isimli deleme kitabın içinde de yer almıştır.

İçindekileri: Bildiri, "Mithat Paşa'nın Anayasacılık Anlayışı" başlığı altında başka alt başlıklara ayrılmadan konuşma metni şeklinde devam etmektedir. Bildirinin sonunda, Tartışmalar ve Açıklamalar yer almaktadır.

Özeti: Mithat Paşa'nın kişiliği çalışmaları, Şûra-yı Delet'te görev alması, Anayasa taslağını hazırlaması, 1876 Anayasası'nın hatalı yönleri üzerinde duruluyor.

Bulguları ve Önerileri: Maddeler halinde aşağıya çıkarılmıştır.

1- Mithat Paşa'nın en önemli yönü Anayasacılığıdır. 1876 Anayasası'na özellikle Batı'da Midhat Paşa anayasası deniliyor.

2- Osmanlı İmparatorluğu içinde Anayasa isteyen, kuvvetle isteyen, olmazsa ihtilal yaparız diyen bir kitle yok; fakat bir bürokrasi yetişmiş. Asker, sivil bir şeyler istiyor.

3- Midhat Paşa bir Anayasa yapıldığı an evvela Osmanlı İmparatorluğu içinde bir birliğin vücuda geleceğini, sonra da Batı'ya karşı kuvvetli olunacağını söylüyor.

4- Biz Türk'lerde bir Anayasa tutkusu vardır. Bir Anaysa şüphesiz ki, muazzam bir meseledir. Ama bir memleketi ne cennete çevirir, ne cehenneme. Anayasa büyük bir kanun, karizma yaratan bir kanundur; o kadar.

10.2.3. Bilimsel Dergilerde Yayımlanmış Makaleleri

Bu başlık altında Tunaya hocanın çeviri veya kendi yazdığı bilimsel makalelerden saptaya bildiklerimizden 31 Adetinin kısaca tanıtılmasına yer verilmiştir. Makalelerin tamamının listesi eklere konulmuştur (EK.14)

10.2.3.1. "Siyasî İdareci Sınıf Nazariyesi"

(1939, Gaetano MOSCA, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, Yeni Türk, No: 82, İstanbul)

Bu nazariye "Lincei" ler akademisi profesörlerinden G. Mosca'nın "Siyasi Doktrinler Tarihi" adlı eserinin en son kısmını teşkil etmektedir. Buradaki tercüme, Fransa "Yüksek İçtimai İlimler Mektebi" profesörlerinden Gaston Bouthoul'ün Fransızcaya çevirdiği bu eserden alınmıştır.

Konu özet itibariyle; hükümet şekilleri hakkında Aristo ve Montesquieu'nun sınıflandırmaları incelenmektedir.

9.2.3.2. "Âmme Hukukunun Tahavvülleri"

(1940, Leon DUGUİT, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, Yeni Türk, No: 84, İstanbul)

Büyük hukukçu Leon Duguit'den çevrilmiş olan bu parça, (Les Trasformations du Droit Public) adlı yapıtının önsözüdür. Duguit bu önsöz ile, ispat etmek istediği meselelerin ana hatlarını kısaca açıklamaktadır.

Konu özet olarak; realist ve sosyalist sahadan bir hukuk sistemi, evvelki ferdiyetçi ve metafizik sahaya ait hukuk sisteminin yerine geçiyor. Bu şekilde kamu hizmeti kavramı hakimiyet kavramı yerine geçmektedir. Devlet emredici hakim bir kudret olmaktan çıkmıştır. O ellerinde kamu hizmeti yaratmak gayesi ile kuvvet bulunan bir insan birliğinden başka bir şey değildir.

10.2.3.3. "Delhi Saltanatı Zamanında Siyasî Telâkkiler"

(1940, A.M. HUSAİN, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, Yeni Türk, No: 86, İstanbul)

Bu yazı Paris Üniversitesi doktorlarından (Agha Mahdi Husain)'in "Delhi Saltanatının Hükümet İdaresi, İbni Battuta ve on dördüncü asır Hint tarihlerinin tenkidi bir tetkiki" eserinin birinci kısmını oluşturmaktadır.

Konu özet olarak; saltanat kavramı üzerinde durmakta, Hindistan devlet yöneticilerine gelinceye kadar İslâm'da yönetimin nasıl şahsileştiğine ve monarşik bir yapıya dönüştüğümü, İbni Haldun, Maverdi gibi İslam düşünürlerinin ve Hindistanlı düşünürlerin görüşleri ile açıklamaktadır. Bu durumun hint tarihinde bir sıkıntıya sebep olmadığını, Cihangir ve Şah Cihanın kendilerini Müslüman krallar olarak kabul ettiklerini belirtmektedir.

10.2.3.4. "1815 Viyana Kongresi"

(1940, Henri HOUSSAGE, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, Yeni Türk, No:87, İstanbul)

Bu yazı, Fransa Akademisi azalarından Henry Houssaye'in "1815" adlı yapıtının III.'üncü kısmından alınmıştır. Yapıtın III. Kısmı "Viyana Kongresi" başlığını taşımaktadır. Çeviri, bu kısmın ikinci bölümünün tamamı ve üçüncü bölümün başıdır.

Konu özet olarak; 1815'de büyük devletlerin anlaşma için Viyan'da bir araya gelip toplanmaları ve kongre boyunca gündelik yaşam ayrıntıları ile anlatılmıştır.

10.2.3.5. "Eski Yunanın Son Siyasî Nazariyelerine Bir Bakış"

(1940, Gaetano MOSCA, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, Yeni Türk, No: 92, İstanbul)

Bu yazı "Lincei" ler akademisi profesörlerinden G. Mosca'nın "Siyasi Doktrinler Tarihi" adlı eserinin VIII. Bölümüdür. Buradaki tercüme, Fransa "Yüksek İçtimai İlimler Mektebi" profesörlerinden Gaston Bouthoul'ün Fransızcıya çevirdiği bu eserden alınmıştır.

Konu özet olarak; eski Yunanda eflatun ve aristodan sonra ortaya çıkan düşünceler kısaca tanıtılıyor. Roma İmparatorluğunun yapısı hakkında bilgi veriliyor. Diogene'in temsilcisi bulunduğu (Cyinque)'ler mektebi, Epicure mektebi, Stoik mektep ve Polybe'nin düşünceleri anlatılmaktadır. Polybe'ye göre Roma Hükümeti başarısını, askeri teşkilatına ve o zamana kadar hiç iç savaş yaşamamış olan hükümetin başarısına bağlamaktadır.

10.2.3.6. "Milletçe Birlik"

(1941, Tarık Z. TUNAYA, **Yeni Türk**, No: 102, İstanbul)

Bu makale "Yeni Türk İstanbul Halkevleri Mecmuası"nın Kahraman "MEHMETÇİK" ve onu doğuran "ANA"ya ayrılmış bir sayı içerisinde yer almaktadır.

Konu özet olarak; insanların birleşerek bir tek insan gibi beraber hareket etmelerini saplayan sebepler araştırılmaktadır. Bazılarına göre kuvvet, bazılarına göre dış baskılar gösterilmektedir. Yazarın kanaatine göre milletçe beraberlik problemini en iyi çözebilecek açıklama fikirdir. Türkiye Cumhuriyetini ortaya çıkaran istiklal fikri olmuştur. Cumhuriyet fikri de istiklal fikrinin bir devamı olmuştur ve gelişmemizi sağlamıştır. Başka bir birlik halinde olduğumuz fikir de "Yurtta ve Cihanda Sulh"dür. Bu birlikteliğimiz bize uluslararası sahada mühim mevkiimizi vermiştir. Milletçe beraberliğimiz mevcut oldukça "istikbal bizimdir" diyebiliriz.

10.2.3.7. "14 Eylül 1941 Yeni Fransız Memurin Kanununa Göre Devlet Memurları"

(1943, Ord, Prof. Dr. Charles CROZAT, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, Ord. Prof. Dr. Ebul'ulâ Mardin'e Armağan, İstanbul: Talebe Yayınları)

Çalışma Fransa'daki o dönem itibariyle yapılan Fransız Devlet Memurları Kanunu tanıtmaya yönelik bir çalışmadır.

İçindekileri: Girişle beraber toplam on ana başlıktan oluşmaktadır. Bunlar: I- Giriş. II- Statü Projeleri. III- Yeni Kanunun Tertip ve Tanzimi. IV- Memurun Hukukî Vaziyeti ve Tarifi. V- Memurların Tabi Oldukları Mükellefiyetler ve Sorumluluklar. VI- Memurların Tedariki, Terfileri ve Malî Menfaatleri. VII- Memurların Hukukî Vaziyetleri, Memuriyetin Kat'î Olarak Terki. VIII- Mes'uliyet ve İnzibat. IX- Memur Birlikleri. X- Netice.

Özeti: Fransa'da kamu hizmeti gören memurların daha önceki durumları kısaca anlatıldıktan sonra yeni kanun ayrıntılı başlıklar şeklinde iyice açıklanmıştır.

Bulguları ve Önerileri: Maddeler halinde aşağıya çıkarılmıştır.

1- Genel ve Karşılaştırmalı hukuk açısından bu kanun Fransa'yı kamu hizmetlerini yasal bir statüye dayandırmış devletler arasına sokmaktadır.
2- Siyasi bakımdan, kanun münakaşa götürmez şartlar içinde ortaya çıktığı için kamu hizmetinin şeref ve yüksekliğini kabul eden devlet prensiplerini yansıtmaktadır.
3- Devlet, memur ve birey menfaatleri arasında bir denge kurulmuştur.

10.2.3.8. "Müessese ve Tesis Teorisi"
(1944, Maurice HAURİOU, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt IX, Sayı: 3-4.)

İlk olarak "Cahier de la nouvelle journee"nin dördüncü sayısında yayınlanan bu çalışma sonraları aynı derginin 23'üncü sayısında tekrar yayınlanmıştır. Çeviride son baskıdan yararlanılmıştır. Çalışmada alt başlıklandırma olmayıp sadece roma rakamı ile üç bölüme ayrılmıştır. Bu konu Tunaya hocanın Doktora tezinin temellerini oluşturacak olan bir konudur.

Konu özet olarak; Müesseseler tarihte olduğu kadar hukuk aleminde de sürekliliğin, hakikiliğin ve oluşun ifadesidirler; teessüs ameliyeleri cemiyet ve devletin hukukî temelini teşkil eder. Her şahsiyet sahibi veya korporatif müessesenin üç unsuru vardır: 1- İçtimai birlik içerisinde gerçekleştirilebilecek bir iş veya teşebbüs fikri, 2- Fikrin gerçekleşmesi için emrinde teşkilatlanan bir kudret, 3- Fikrin gerçekleşmesi uğrunda içtimaî birlik içinde tahassül eden iştirak teşahürleri.

10.2.3.9. "XIX. Asırdan Zamanımıza Değin İngiliz Âmme Hukukunda Egemenlik Kavramı",
(1945, Ord.. Prof. Dr. Charles CROZAT, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası [İ.Ü.H.F.M.])

İçindekileri: Çalışma kısa bir açıklamadan sonra altı başlık ve bibliyografya ile sona ermektedir Başlılar: I- John Austin'in Kanunilik Teorisi. II- Austin'in Sir Henry Sumner Maine Tarafından Tenkidi ve Patriyarkal Bir Egemenlik Teorisi. III- Austin'in İdealistler Tarafından Tenkidi ve Bu Mektebin Egemenlik Teorisi: Thomas Hill Gren. IV- Hukukî "Parlemonto Egemenliği" Teorisi. V- Plüralistler ve Birci Egemenlik Kavramına Hücumlar. VI- Netice.

Özeti: İngiliz Siyasal düşüncesinde egemenlik kavramı ile ilgili düşünürlerin görüşleri incelenmektedir.

Bulguları ve Önerileri: Maddeler halinde aşağıda belirtilmiştir.

1- İngiliz düşüncesi geniş bir çeşitliliğe sahiptir. Egemenlik kavramı da derin değişikliklere uğramıştır.
2- İngiliz düşüncesine hakim olan yabancı tesirleri Bodin, Hegelcilik, Gierke, Amerikan yardımı ve Duguit'de görmekteyiz.
3- Parlemonto egemenliğini tarihi verilerle açıklanmaktadır. Hiçbir teoriyle izah edilememektedir.

4- İngiliz düşüncesi iktidarın sınırlandırılmasıyla ilgilenmektedir ve egemenlik kavramına bağlı sayılmaktadır.

10.2.3.10. "Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri"

(1946, Tarık Z. TUNAYA, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası [İ.Ü.H.F.M.], Cilt XII, Sayı: 2-3.)

Bu makale Tunaya hocanın doktora tezinden bir bölümden oluşmuştur. Tezin tamamına ne yazık ki ulaşamadık.

İçindekileri: Makale üç ana başlıktan oluşmaktadır.I- Ana hatları İtibariyle Müessese ve Tesis Teorisi. II- Fikir Unsurunun Bazı Hususiyetleri. Bu başlık kendi içerisinde üç alt başlığa ayrılmaktadır: 1- Gayrı müteazzi kütle şartı, 2- Fikrin objektifliği ve cazibesi, 3- Fikrin şuurlara yayılması. III- Müessesede Nâzım Fikrin Taaddüdü. 1- Nâzım fikrin vahdeti….

Konu özet olarak; Çalışma tezin bir parçasını oluşturmaktadır. Bu nedenle sadece teorik çerçevede müessese teorisi ve fikir kavramları açıklanmaya çalışılmıştır.

10.2.3.11. "Müessese Teorisinde Fikir, Şahıs, Kuvvet Unsurları Arasındaki Münasebetler ve İçleşme Ameliyesi"

(1947, Tarık Z. TUNAYA, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt XIII, Sayı: 1.)

Bu makale de Tunaya hocanın doktora tezinden bir bölümden oluşmuştur. İstanbul'da İsmail Akgün matbaası tarafından yapılmış ayrı bir baskısı Milli Kütüphanede bulunmaktadır.

İçindekileri: Makale üç başlıktan oluşmaktadır. Bunlar; 1- Müessesede Fikir ve Şahıs, 2- Müessesede Fikir ve Kuvvet, 3- İçleşme Ameliyesi: Kaynaşma ve Şahoslanma Safhası'dır.

Konu özet olarak; yabancı literatür yanında kendi tarihimizden örnekler ve kaynaklarla işlenmiştir. Bgün muhtelif dış siyaset kombinezonları içinde devletlerin bütün endişesi dağılmamak, egemenliklerini kaybetmemektir. "Millî Birlik" adı verilen merkezileşme olayı, müessese teorisindeki içleşme ameliyesinden farklı değildir.

Makalede bulgu ve önerileri içeren bir sonuç bölümü bulunmamaktadır.

10.2.3.12. "Müessese Teorisinde Fikir Unsurunun Âmme ve Devletler Hukuku Sahalarındaki Değeri"

(1947, Tarık Z. TUNAYA, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt XIII, Sayı: 2-3)

Bu makale de Tunaya hocanın doktora tezinin bir bölümünden oluşmuştur.

İçindekileri: Çalışma dört başlıktan oluşmaktadır. I- Müesselerin Tasnifinde nâzım fikrin rolü, II- Devlet Müesseselerinde fikir unsuru, III- Bazı Türk-İslâm âmme Hukuku Kaynaklarına göre Devlette şahıs unsuru ve gerçekleştirilmesi istenen fikirler, IV- Devletler hukuku sahasında Müessese Teorisi ve Fikir Unsuru.

Konu özet olarak; yabancı literatür yanında kendi tarihimizden örnekler ve kaynaklarla işlenmiştir.

10.2.3.13. "Âmme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Siyasî Tefekküründe 'Garpçılık' Cereyanı"

(1948, Tarık Z. TUNAYA, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt XIV, Sayı: 3-4)

Bu makale Tunaya hocanın doçentlik tezinden geliştirilerek oluşturulmuştur. Daha da gelişmiş şekli bir kitap olmuştur. Bu kitap yukarıdaki başlıkların altında incelendi.

İçindekileri: Çalışma, önsözden sonra altı başlıktan oluşmaktadır.I- Osmanlı İmparatorluğu'nun Durumu: İnhitat Tablosu. II- İçtimai İnkılap ve Garplılaşmak Zarureti. III- Osmanlı Hukuk Nizamında Garpçılık ve Radikal Islahat. IV- Diğer Cereyanların Karşısında Garpçıların Aldıkları Cephe. V- Garpçılığın Siyasi Sahaya İn'ikasına Dair Bazı Misaller. VI- Garpçılık Cereyanının Anahatlarına Toplu Bir Bakış. Bibliyografya.

Özeti: Osmanlı devletinin gerilemesi ve çöküşe doğru gidişinde bu durumu önlemek için ortaya atılan düşünceler ve bu düşüncelerden özellikle garpçılık ayrıntılı olarak diğer düşünce akımları ile ilişkileri incelenmiştir.

Bulguları ve Önerileri: Diğer cereyanlara göre garpçılık cereyanı, Osmanlı monarşisinin, garp devletler sistemine girebilecek, modern bir devlet mefhumuna kısmen de olsa, yeter bir anlayışa ulaşa bilmiştir.

10.2.3.14. "Âmme Hukuku ve Jeopolitik"

(1948, Tarık Z. TUNAYA, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt XIV, Sayı: 3-4)

İçindekileri: Çalışma üç ana başlık ve bibliyografyadan oluşmaktadır.I- Terimin Tevlit ettiği Tefsir ve Manalar: Bu başlık altında Alman, Fransız ve İngiliz anlayışları ile, kavramın hangi manalara cevap verebileceği incelenmiştir. II- Jeopolitik İle Amme Hukuk Arasındaki Münasebet: Bu başlık adlında devlet ve diğer kamu hukuklarının jeopolitik ile alakaları incelenmiştir. III- Jeopolitiğin Tarihe Tatbiki Misalleri: Tevrat'ta jeopolitik görüşler ile, İslâm siyasi düşüncesine ait bazı örnekler incelenmiştir.

Özeti: Jeopolitik kavramı değişik anlayışlara göre incelenmiş, Tevrat'tan ve İslam siyasi düşüncesinden örnekler verilmiştir.

Bulguları ve Önerileri: Kamu hukuku, soyut dayanaksız kavramlar içinde kaybolmuş bir bilim değildir. O yaşamın her aşamasında ve insanlığın her bilgisi ile ilgilidir. Beşeri bir disiplin olan coğrafya da işte bu suretle kamu hukuku ile alakadardır.

10.2.3.15. "Jön Türk ve Sosyal İnkılâp Lideri Prens Sabahattin"

(1948, Tarık Z. TUNAYA, , Sosyal Hukuk ve İktisat Mecmuası, Sayı:I\3, Kasım)

Özeti: Çalışma bir başlık altında devam etmektedir. Alt başlıklar bulunmamaktadır. Prens Sabahaddi'in hayatı Abdülhamit yönetimine karşı tutumu, mücadelesi, fikirleri kıcaca anlatılmaktadır. Çalışmanın sonuna "Teşebbüs-i Şahsî ve Adem-i Merkeziyet Cemiyetinin Programı" konulmuştur.

10.2.3.16. "Fransız Radikal-Sosyalist Partisinin Programı"

(1949, Tarık Z. TUNAYA, Sosyal Hukuk ve İktisat Mecmuası, Sayı:6, Şubat)

Özeti: Fransız Radikal Sosyalist Partisinin harpten sonraki gerileme durumu anlatılarak bu durumdan kurtulmak için yapmış oldukları program açıklanmaktadır. Kısaca maddeler halinde; 1- Radikal Sosyalist Partisi, bütün azim ve iktidarıyla mllî hâkimiyet prensibini müdafaa edecektir. 2- Fransa malûm hürriyetlere kavuşmalıdır. 3- Ferdi yani hususi mülkiyet muhafaza edilmelidir. 4- Ferdi mülkiyetin muhafazası yanında, Radikal Parti bir çok husularda Devletleştirme veya millileştirme esaslarını kabul etmektedir. 5- Halkın tasarrufa alışması elzemdir. 6- Aile meselelerine gittikçe önem verecektir. 7- İşçi pasif bir icra ajanı olmaktan çıkarılmalı, işletmelerle maddi ve manevi alaka peyda etmelidir. 8- RSP gençlik meseleleri ile de alakadar olmalıdır. 9- Dış siyaset ihtiyatlı olmalı, iç düzeni sağlamadan imkansız gayeler peşinde koşmamak.

10.2.3.17. "Türkiye'de îlk 'Demokrat Parti' Osmanlı Demokrat Fırkası (Fırka-i İbad)"

(1949, Tarık Z. TUNAYA, Sosyal Hukuk ve İktisat Mecmuası, Cilt:2, Sayı:15, Aralık, İstanbul)

Bu makalede on yıldan biraz fazla süren ikinci meşrutiyet Devresinde yüzden fazla siyasi parti, cemiyet, teşekkülde "Osmanlı Demokrat Fırkası", diğer adı ile "Fırka-i İbad" incelenmiştir.

İçindekileri: 1- Fırkanın Kuruluşu ve Taazzuvu, 2- Osmanlı Demokrat Fıkrası'nın İdeolojisi ve Faaliyeti: Fıkra Siyasi Programının ve Dahili Nizamnamesinin Tahlili, 3- Osmanlı Demokrat Fıkrası'nın (Fırka-i İbad) Siyasi Programı

Özeti: Bu fıkranın 1908'den önce kurulan "Selamet-i Umumiye Kulübü" ne dayandığı bu kulübünde sözlü bir yemine dayanıp yazılı belgeleri olmadığından varlıklarını koruyabildikleri belirtilmektedir. İbrahim Temo ve Abdullah Cevdet bunları siyasi parti kurmaya teşvik etmişlerdir. 1909 Martının sonlarında "ırka-i İbad" isimli bir fırka kurmak için izin alınmıştır. Doktor Temoya göre, Demokrat Fırka İttihat ve Terakki'nin inhiraflarını önlemek ve halkın iktidar partisine karşı baslemeye başladığı sevgisizlik dolayısıyla dağılmamasını temin maksadıyla kurulmuştur. Demokrat Fırka 15 maddelik bir siyasi program ve 66 maddelikde bir dahili nizamname ile gelişmeye başlamıştır. 5 Aralık 1911 de Hürriyet ve İtilaf 'a katılma kararıalınarak iki sene sekiz aylık ömrünü tamamlamıştır.

Bulguları ve Önerileri: Demokrat Fırka, programından kolayca anlaşılacağı üzere, sosyalizan bir bünyeye sahiptir. "Osmanlı Demokrat Fırkası" iktidarı ele geçirmeyeceğini ve sadece tenkit safında kalacağını bildiren muhalefet anlayışı ile, bizatihi parti mefhumunu nefyetmiş olmaktadır.

10.2.3.18. "Mülkiyeliler Partisi"

(1952, Tarık Z. TUNAYA, Siyasî İlimler Mecmuası, Aralık)

Siyasal Bilgiler Fakültesinin kuruluşunun 96'ncı yılında çıkan bu makalede bu okul mezunlarının birleşerek bir parti kurmaları konusu işlenmiştir.

İçindekileri: 1- Mekteb-i Mülkiye Mezunları İttihat ve Teavün Cemiyeti: a) Kuruluş, b) Faaliyet, 2- Siyasi Parti Kurulması Hakkında Teşebbüs, a) Âzalara Danışma, b) Tebellür Eden Fikirler, c) İkinci Kongrede Teklifin Müzakeresi ve Reddi.

Özeti: "Mekteb-i Mülkiye Mezunları İttihat ve Teavün Cemiyeti" tarafından böyle bir çalışmanın yapılması istenmiştir. Ancak Sonuç olumsuz olmuştur.

Bulguları ve Önerileri: 6 Mart 1909 itibariyle 1063 olan mezun sayısı içerisinden 17 mezun milletvekili olmuştur. Bu da %1.6 ya denk geldiğinden kardeşlik maksadı ile teşkil edilen cemiyetin siyasi parti haline gelmesi bu önemli maksada aykırı düşeceği gerekçesi ile partileşme kabul edilmemiştir.

10.2.3.19. "Âmme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Siyasî Tefekküründe 'İslamcılık' Cereyanı"

(1954, Tarık Z. TUNAYA, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt XIX, Sayı: 3-4, İstanbul: İ.Ü.Hukuk Fakültesi Yayınları)

Bu makalenin temelini Tunaya hocanın "Amme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Fikir Cereyanları" isimli doçentlik tezinin bir bölümü oluşturmaktadır. Bu makalenin ayrı basımı Beyazıt Devlet Kütüphanesinde bulunmaktadır. Ayrıca "Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-1" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

İçindekileri: Giriş, I- İslâmcılık Cereyanının Ana Hatları: A- İslâm Dünyası ve Osmanlıdaki İnhitat Tablosu, B- İslâmlaşmanın Manası ve İslâmcı Bir Rönesansın Dayandığı Esaslar, II- İslâmcılık Cereyanı Mensuplarına Göre İslâmın Siyaset Prensipleri: 1- İslâm İçtimaî ve Hükümeti Emreden Bir Dindir, 2- İslâm Siyaset Prensiplerine göre Hâkimiyet ve Hudutları, 3- İsâmî Devlette Halk Unsuruna (idare edilenlere) Ait Esaslar, III- İslâmcı Doktrin Tarafından Belirtilen Prensiplerin Tekabül Ettikleri Hükümet Sistemi ve Teorisi; Hükümet Şekilleri Arasında İslâmi Hükümet Şeklinin Yeri, 1- Meşrutiyet ve Hilafeti Kâmile Nazariyesi, 2- Hilafet ve İngiliz Meşrutiyeti İle Mukayese, IV- Osmanlı Meşrutiyeti Bu İslâmi Esasları Gerçekleştirebilmiş Midir? 1- Meşrutiyet Lehinde Serdedilen Fikirler, 2- Meşrutiyet aleyhinde Serdedilen Fikirler, 3- Kanunu Esasi Meselesi, 4- Parlmantarizm ve Siyasi Partiler.

Özeti: İslam alemi ve Osmanlının gerileme sebepleri, bu geri kalmışlıktan kurtulması için İslamın yeniden anlaşılır şekilde yorumlanması, İslamın siyasi meselelerinin bugünkü sorunlara da çözüm olabileceği, meşrutiyetin lehinde ve aleyhinde ileri sürülen görüşler anlatılmıştır.

Bulguları ve Önerileri: İkinci meşrutiyet içerisinde en yaygın akım olarak İslamcılık olduğu söylene bilir. İslâm siyaset prensiplerine göre hakimiyet ve hudutları tarihi gelişim içerisinde yıpratılarak uygulanamaz hale gelmiştir. İslâmcılara göre, İslâmiyet'in insan haklarını, insan ve yurttaş Beyannamelerinden asırlarca evvel ilân edilmiş olduğu tezi ileri sürülmektedir.

10.2.3.20. "Mebuslar ve Partisi"

(1955, Tarık Z. TUNAYA, Siyasî İlimler Mecmuası, No:296 Kasım)

Bu makale Tunaya hocanın 4 Kasım 1955 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde çıkan makalesinin aynen yayınlanmış şeklidir.

Konu özetle, bir partiden seçilerek milletvekili olan bir kimsenin partisinden ayrılması milletvekilliğini düşürür mü? Konusu üzerine yoğunlaşmıştır. 21 Şubat 1910

günü İsmail Hakkı beyle altı arkadaşının İttihat ve Terakki Cemiyetinden ayrılıp "Ahali Fırkası" kurulmuş ve sıkıyönetim ortamı içinde bu sorun serbest tartışmalarla çözülmeğe çalışılmıştır. Benzeri parti değiştirmelerin Fransa, İsviçre ve Çekoslovakya'da olduğu vurgulanmaktadır.

10.2.3.21. Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Rejimine Geçiş"

(1956, Tarık Z. TUNAYA, "Ord. Prof. Dr. Muammer Reşit Seviğ'e Armağan, İstanbul: İ.Ü.H.F.Yayınları)

Bu makale "Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük" genişletilmiş ikinci baskı içerisinde ve Kalaycıoğlu ile Sarıbay'ın editörlüğünü yaptığı "Türk Siyasal Hayatının Gelişimi" isimli kitapta yer almaktadır. Ayrıca "Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-2" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

İçindekileri: 1- 1919 Genel Seçimleri, 2- Osmanlı Parlamentosunun Son Toplantı ve Çalışmaları, 3- Müdafaa-i Hukuk Teşkilâtı'nın Osmanlı Parlamentosu Üzerindeki Baskısı, 4- Meclis-i Mebasan'ın İşgal Kuvvetleri Tarafından Basılması ve İn'ikatların Tehiri, 5- Heyet-i Temsiliye'nin Cevabı, 6- Mebusan'ın Feshi, Ek: Vesikalar.

Özeti: Bu makalede 1919 genel seçimleri ve Osmanlı Parlamentosu'nun son toplantı devresi anlatılmaktadır. İşgal altında seçimlerin nasıl yapıldığı, meclisin toplanması ve işgalleri reddetmesi, Müdafaa-i Huku esaslarının meclis tarafından kabul edilmesi, Misak-ı Milli Beyannamesinin ittifakla kabulü, İstanbulun işgali ve meclisin basılması ile toplantıların ertelenmesi ve meclisin kapatılması konuları anlatılmaktadır.

Bulguları ve Önerileri: 1908'den beri iç ve dış olayların baskısı altında Meşrutiyet rejiminin hukuk sistemi kurulamamış, teamülleri teessüs edememiştir. 1920 Nisanından itibaren, TBMM bir taraftan İstiklal Savaşını idare ederken, bir tarafdan da yeni milli ve bağımsız bir devletin temellerini atmıştır.

10.2.3.22. "Türkiye'nin Siyasî Gelişme Seyri İçinde İkinci 'Jön Türk' Hareketinin Fikrî Esasları"

(1956, Tarık Z. TUNAYA, Tahir Taner'e Armağan, İstanbul: İ.Ü.H.F.Yayınları)

Bu makale ayrıca, Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-1" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

İçindekileri: 1- İstibdat İdaresi ve Neticeleri, 2- Jön Türklere Göre Osmanlı İmparatorluğu'nun Kurtuluş Yolları, 3- Üç Siyaset Tarzı: Osmanlıcılık, İslâmcılık, Türkçülük, 4- İkinci Jön Türk Hareketinin Dayandığı Fikirlere Toplu Bir Bakış.

Özeti: Osmanlının bir istibdat içerisinde olduğu, bu duruma Abdülhamid'in sebep olduğu ülkenin gün geçtikçe gerilediği belirtilmektedir. Kurtuluş kanuni esasi ve parlamentonun yeniden açılmasında görülmektedir. İkinci Jön Türklerin Osmanlıcılık, İslâmcılık ve Türkçülük karşısındaki tutumlarına değinilmektedir. Fikirlerinde yıkıcılık, ferdilik, terettüd ve muhafazakarlık egemendir.

Bulguları ve Önerileri: Jön Türkler Meşrutiyet kapısından Garp fikirlerinin Osmanlı Cemiyetine taşıyıcıları olmuşlardır. Jön Türkler bir istibdat idaresini yıkmaya muvaffak olmuş bir hareketin mensuplarıdır. Fakat içlerinden bazıları eskisinden daha acı bir istibdadın kurucuları olmak durumundan kaçınamamışlardır.

10.2.3.23. "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Kuruluşu ve Siyasî Karakteri"

(1957, Tarık Z. TUNAYA, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt XXIII, Sayı: 3-4)

Bu makale, "Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük" genişletilmiş ikinci baskı içerisinde ve "Türk Siyasal Hayatının Gelişimi" isimli kitapta yer almaktadır. Ayrıca "Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-2" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

İçindekileri: Makale iki ana başlıktan ve alt başlıklardan oluşmaktadır. 1- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin Kuruluşu, İlk Çalışmaları ve Özellikleri: a) 1920 Seçimi, b) Meclisin Açılışı ve İlk Çalışmalar, c) Meclis'in Kuruluş ve Terkibindeki Özellikler, d) İlk İcra Organının Kuruluşu, 2- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin Siyasi Karakteri, a) Tecanüs, b) Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin Gayesi, c) Batı ve Doğunun Türkiye ve Türkler Hakkındaki Tezleri.

Özeti: İstanbul'da meclisin dağılmasından sonra 23 Nisan 1920tarhinde Ankara'da açılması, meclisteki millet vekillerinin nasıl seçildiği, vekillerin mesleki dağılımı, ilk bakanlar kurulunun oluşumu, hükümetin gayesinin, Hilafet ve Saltanatı, vatan ve milleti, milli hakimiyet prensibinin gerektirdiği esaslar dahilinde kurtarmak olduğu, Batılıların Türkleri kendi camiası dışına atmak istemesine karşılık Sovyet Rusya'nın önce tampon olarak kendi birliğine katılmaya davet etmesi konularına değinilmektedir.

Bulguları ve Önerileri: Türkler Batının bütün ithamlarına rağmen, Batı ile savaşarak, Batı demokrasileri camiasına girmişlerdir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin iki ateş arasında, kendine hâs tutumu "ideolojik istiklâl" olarak vasıflandırılmıştır.

10.2.3.24. "Bağımsız Türkiye Kurucusu: Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin 50. Yıldönümünde"

(1970, Tarık Z. TUNAYA, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Cilt VI, Sayı:31, Nisan)

Bu makale "Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük" genişletilmiş ikinci baskı içerisinde veBelgelerle Türk Tarih Dergisi VI/31 (Nisan 1970) sayısında yer almaktadır. Ayrıca "Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-2" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

İçindekileri: 1- Meclis Kendini Tanıtıyor, 2- Kuruluş Öncesine Bakış, 3- İç Yapı Meseleleri, 4- İlk İşler, 5- "Büyük" Meclis, 6- "Kurucu" Meclis, 7- "Hükümet" Meclis, 8- "Yargılayan" Meclis, 9- "Sürekli" Meclis, 10- "Diktatör" Meclis, 11- "Anayasacı" Meclis, 12- "İhtilalci" Meclis, 13- Arayıcı Meclis, 14- "Halkçı" Meclis, 15- "İdeolojik İstiklal"ci Meclis, 16- Ve Kapanış: "Mukaddes Karar" 17- Dün ve Yarın.

Özeti: İşgal yıllarından, yeni kurulan meclisin iç yapısından meclisin yapmış olduğu ilk işlerden, meclisin büyük, kurucu, hükümet, yargılayan, sürekli, diktatör, anayasacı, ihtilalci, arayıcı, halkçı ve ideolojik istiklalci gibi özellikleri ile kapanmasından bahsetmektedir.

Bulguları ve Önerileri: 1- Gerçekleri apaçık söyleyebilen, Batı'dan ve Doğu'dan bitmez tükenmez dalgalar gibi Anadolu'yu döven dalgaların üstüne üstüne gidebilen insanlar büyüktüler. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti kahramandı, kurtarıcı ve yapıcıydı. … Onların oğulları ve torunları, bizler aynı şeyleri söyleyemediğimiz için küçük kalıyoruz. Tehlikeleri göğüslemekten korktuğumuz için, yapıcı değil taklitçiyiz. Kurtarıcı olamadığımız için de, binbir zorlukla sınırları çizilmiş olan bu ülke hâlâ fakir, hâlâ az gelişmiş. 2- TBMM Hükümeti'nin doğruluğunu ispat ettiği olay şu: Bir millet, ancak ve ancak kendi "azmi ve kararı" ile kurtulabilir. İnsanları bölmeyerek, birbirine kırdırmayarak… Yalnız dış yardımlardan medet umanlar sadece uydu değil, dilencidirler.

10.2.3.25. "İkinci Meşrutiyetin Siyasî Hayatımızdaki Yeri"

(1976, Tarık Z. TUNAYA, Türk Parlamentoculuğunun İlk Yüzyılı, Ankara: AÜSBF Yay.)

Bu makale "Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-1" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

İçindekileri: Hürriyetin İlanı, 2- İkinci Meşrutiyetin Sosyal ve Siyasal Yapısı, 3- İttihat ve Terakki, 4- İkinci Meşrutiyete "Bugün"den Bakış, 5- Tartışmalar.

Özeti: Makale bu dönemi ayrıntılı olarak ele alıp inceleyen bir makaledir. Hürriyetin ilanı ve bu ilanı yabancı devletlerin tereddütle karşılamaları, meşrutiyet hareketi için yabancı yardım alınması konusu, sosyal yapı sorunları, seçimler ve parlamento, İttihat ve Terakki'nin kuruluşu,ideolojisi,ekonomik doktrini ve politikası, yapısal nitelikleri, yan kuruluşları, yargılanmaları gibi konulara değinilmiştir.

Bulguları ve Önerileri: 1- İttihat ve Terakki rejimi –Abdülhamit rejimini yıktıktan sonra- merkezi umumi istibdadını kurma, çoğulcu siyasi hayata son vererek tek parti rejimini açma biçiminde gelişmiştir. 2- "Jön Türk kafası", 1960'a değin, büyük bir güçle devam etmiştir. Fakat özellikle 1960'dan beri Türkiye'mizde, büyük bir düşün değişikliği oluşmuştur. 1961 Anayasasının çatısı altında yeni bir kuşak, yeni bir kafa ile toplum hayatı içinde yerini almıştır. Bu kuşak, Jön Türklerin sonunu ilan eden, onlara hiç benzemeyen, alışılmış çizgilerin dışında oluşan ve düşünen bir kuşaktır.

10.2.3.26. "Osmanlı Anayasacılık Hareketi ve Hükümet-i Meşruta"

(1976, Tarık Z. TUNAYABoğaziçi Üniversitesi Dergisi, Beşeri Bilimler VI, İstanbul:Boğaziçi Üniversitesi Yayınları)

Bu makale "Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-1" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

İçindekileri: Makalede alt başlıklar bulunmamaktadır. Osmanlı anayasacılık hareketi hakkında bilgi verilmektedir. Daha sonra Esat Efendinin sorulu cevaplı hazırlamış olduğu "Hükümet-i Meşruta" isimli broşür Latin harfleri ile yayınlanarak ek olarak konulmuştur.

Özeti: "Hükümet-i Meşruta" isimli broşürde; meşruti hükümetin tanımı, kanunların genelliği, memurların ve bakanların umum millet adına oluşturulacak bir meclis tarafından denetlenmesi, hazinenin ne surette harcandığının denetlenmesi, mecliste Hıristiyanların temsil edilmesi, Hristiyanların askerliğe alınması konularına değinilmektedir. Ayrıca, Fransız ve İngilizlerin ihtiyacı üzerine yapılmış şeylerin bizim işimize gelmeyeceği, şeriat-ı İslamiyye her türlü hürriyet-i beşeri ve mehâsin-i idareyi şamil ve pek vasidir. Buna ve ihtiyacımıza göre (kanun) yapılmalıdır

Bulguları ve Önerileri: 1-Esat Efendiye göre, meşruti denetim şeriata aykırı olmadığı gibi, Meclis de şeriata uygun kanunlar yapmakla yükümlüdür. Ancak böyle bir meclis Osmanlı Devleti'ni eski yüceliğine kavuşturabilir. 2- Meşrutiyetçilikle Osmanlı siyasal ideolojisinde bir değişme olmaktadır. O zamana değin, adaletli, soyut ve mutlak hükümdar tipi, yerini somut, tabanı halk olan bir kuruma, Meclis'e bırakacaktır. 3- "Hükümet-i Meşruta", yakın tarihimizde, Siyasetname türünden ayrı, ilk kez yazılmış bir Anayasa Hukuku kitapçığıdır.

10.2.3.27. "İkinci Meşrutiyet Rejimi ve Atatürk"

(1981, Tarık Z. TUNAYA, İstanbul Üniversitesi İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, Sayı: 3, İstanbul)

Bu makale, Kalaycıoğlu ile Sarıbay'ın editörlüğünü yaptığı "Türk Siyasal Hayatının Gelişimi" isimli kitapta "Hakimiyet-i Siyasiye ve Milli Egemenlik: Türkiye'de Siyasal Rejimin Dayandığı Temeller" başlığı ile yayınlanmıştır. Ayrıca "Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-1" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

İçindekileri: 1876 Rejimi ve Gelişmeleri İçinde, 2- Meşrutiyetçi Yorumlar, 3- Müdafaa-i Hukukun Tepkileri, 4- Müdafaa-i Hukuk ve İttihat ve Terakki.

Özeti: İkinci Meşrutiyet denilen siyaset laboratuarında üretilen siyasal rejim ve bu rejimin anayasal yapısı ile Müdafaa-i Hukuk hareketi lideri Atatürk arasındaki etki ve tepki ele alınarak incelenmiştir.

Bulguları ve Önerileri: 1- İkinci Meşrutiyet, tarihte Reval Buluşması ile (10 Haziran 1908) Montros Mütarekesi (30 Ekim 1918) arasındaki yerini alır. Osmanlı İmparatorluğu'nun batış yıllarını kapsar. Bu on yıl, siyasal yapılaşma olgusu bakımından çok hareketli olmuştur. 2- 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, yabancıdan taklit değildir. Gerçek kanundur ve "her ferd-i milletin kalb ü vicdanından kendiliğinden tecelli etmiştir. 3- Müdafaa-i Hukukçuların kurdukları tek parti rejimi ile, eski rakip ve yakın tarihimizde tek parti rejimin ilk kurucusu İttihat ve Terakkinin son karşılaşması çok sert ve şiddetli olmuştur.

10.2.3.28. "Mütareke Döneminin Özellikleri (1918-1922)"

(1982, Tarık Z. TUNAYA, Prof. Dr. Ümit Yasar Doğanay'ın Anısına Armağan -2-, İstanbul: İ.Ü.S.B.F.Yayınları)

Bu makale, Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-2" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

İçindekileri: 1- Mütareke Döneminin Özellikleri, a) İki "Dünya" ve İki "Taraf", b) Mütareke Döneminde Beliren Ana Sorunlar, c) Uygulamalar 2- Mütareke Döneminde Osmanlı Devleti, a) Anayasal Kurumlar, b) Birinci Şurayı Saltanat, c) Son Osmanlı Parlamentosu, d) İkinci Şurayı Saltanat, e) İstanbul Hükümeti'nin İdeolojisi, f) Türkiye'de Türklere Karşı Açılan Kampanya, f) Varılan Sonuçlar.

Özeti: Bu makalede, Mütareke Döneminin Özellikleri ve temel sorunları ele alındıktan sonra gerçekleşen "oluş ve olgular üzerinde durulmuş ve bunların genel bir yorumu yapılmıştır.

Bulguları ve Önerileri: Mütareke dönemi, tamamen kendine özel ve kendisinden öncekiyle farklı bir dönemdir. "Meşruiyet krizi" dahi, döneme bambaşka bir açıdan bakılmasını gerektirmektedir. Mütarekenin oluşları ve İstanbul Hükümeti'nin ideolojisi ile Müdafaa-i Hukukçuların karşı savları incelendiğinde bunların pek çoğunun ilginç, çatışan yeni sorunlar ortaya çıkardığı görülmektedir. Ama Mütareke'deki bu gelişmelerin asıl önemi sonuçta altı yüz yıllık bir yapıyı yıkarak yep yeni bir devletin ortaya çıkışını sağlayan süreçleri taşımakta olmalarıdır.

10.2.3.29. "Atatürk ve 'Şark Meselesi'"

(1982, Tarık Z. TUNAYA, Revue Internationale d'Histoire Militaire [Uluslar arası Askeri Tarih Dergisi] Atatürk Özel Sayısı, No:50, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi)

Bu makale, Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-2" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

Makalede alt başlıklar bulunmamaktadır. Özetle şark meselesi hakkında Avrupalı ve Amerikalı devlet adamları ve düşünürlerin görüşleri incelenmiştir. Bu kadar aleyhteki görüşlere rağmen Atatürk'ün Batı uygarlığını, hiçbir zaman küçültmediğini belirtmektedir.

Türk Devrimi'ne göre Batı uygarlığı yalnızca bir coğrafya terimi değildi. Irkı, rengi, cinsi, milliyeti ne olursa olsun O, her insanın hissesi bulunan ve her insandan yardım bekleyen "müşterek medeniyet"ti. Bu tutum ve anlayış "Şark Meselesi"ni tarih sahnesinden dışarı atmıştır.

10.2.3.30. "Tarih Yolu Nasıl Keşfedilir? Atatürk ve Osmanlı Mirası"

(1983, Tarık Z. TUNAYA, Çağdaş Düşüncenin Işığında Atatürk, İstanbul: Dr. -Nejat Eczacıbaşı Vakfı Yayınları)

Bu makale, Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-2" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

İçindekileri: 1- Giriş, 2- Dün'le Yarın'ın Çarpışması, 3- Tarih'e Tarihle Verilen Yanıt, 4- Emperyalizm, 5- Lozan: "Barış Açgözlü Şirketlerin Oyuncağı Olmuştur", 6- Devrim ve Mantığı, 7- Sonuç.

Özeti: Atatürk'ün 100. doğum yıldönümünde Atatürkçülükle ilgili bugün'den dün'e giderek meselenin kökleri araştırılmaya çalışılmıştır.

Bulguları ve Önerileri: 1- Sanki her şey Atatürkçülük ve sanki herkes Atatürkçü. Oysa, devrimciler, tarihsel birikimlerin eseridir. Ama annelerini yumruklayan çocuklar gibi, geçmişi yadsımak ve yeniliklerini kanıtlamak için de ondan kopmak isterler. Acımasızdırlar. Ne var ki "tarih ana" bekler ve devreye girer. 2- Türklere ve Türkiye'ye bağımsızlık, belli bir emperyalizm faturası ile, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal bağımsızlıklar alanında yabancıların etkilerini saklı tutmaları koşuluyla "verilmiş" değildir. Atatürk'le alınanı Atatürk'çe koruyabilmek, Türk devriminin temel ve gerçek ilkesidir.

10.2.3.31. "Türk Devrimine Karşı İdeolojik, Bir Muhalefet Girişimi; Tarikât-ı Salahiyye Cemiyeti ve Eylemleri"

(1984, Tarık Z. TUNAYA, Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil'in Anısına Armağan, İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası Özel Sayı II, İstanbul, İÜ.İ.F.Yayınları)

Bu makale, Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-2" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

İçindekileri: 1- Mütareke Ortamı İçinde a) Kuruluş ve Kaynaklar, b) Örgütlenme Sorunları ve Yapısal Özellikler, c) İdeoloji ve Eylemler, 2- Cumhuriyet Rejimi İçindeki Gelişmeler, a) Distol'cular ve Eylemleri, 3-Cemiyetin sonu.

Özeti: "Tarikât-ı Salahiyye Cemiyeti" 1920 Eylülünde kurulmuş gizli ve ihtilalci bir dernektir. Ankara'ya karşı, İstanbul'cu (padişahçı ve halifeci) bir örgütün adıdır. İttihat ve Trakki düşmanıdır. Üyelerinin hemen tümü Hürriyet ve İtilafçı ve onun çizgisinde kurulmuş derneklerin üyeleri olmuşlardır. 1922'de çalışmaları durmuştur. 1925 yılında Türk Devriminin karşısına çıkmış ve Ankara İstiklal Mahkemesi'nce varlığına son verilmiştir.

Bulguları ve Önerileri: 1- Tarikât-ı Salahiyye Hareketi, Cumhuriyet rejimi ve "Şark'taki İsyan" ortamı içinde, mütareke kinleriyle yüklü bir yer altı girişiminin temsilcisi olmuştur. İstanbul'da bu eylemci grup, cemiyetin ideolojisine oranla çok küçük kalmıştır. 2- Ankara İstiklal Mahkemesi Tarikât-ı Salahiyyeci'lere çeşitli cezalar vermiştir. 11 idam ve çeşitli ağır hapis cezaları.

Çalışmanın hacminin daha fazla büyümemesi açısından bu değerlendirdiğimiz makaleler dışında 20 civarında daha saptamış olduğumuz makaleler bulunmaktadır. Bu makalelerin listesi eklere (EK.14) konulmuştur.

10.2.4. Gazete Haber Bülteni ve Benzeri Yerlerde Yayımlanan Yazıları Yapıtları

Değerli bilim insanı Tunaya hoca, akademik olarak hocalığı yanında toplumu da, halkı da eğiten ve aydınlatan bir insandı. Topluma ulaşma açıdan gazete makaleleri vazgeçilmezdir. Değerli bilim insanının; Cumhuriyet gazetesinde 51, Milliyet gazetesinde 15, Vatan gazetesinde 36, Ulus gazetesinde 1 olmak üzere toplam 103 makale makalesini saptamış durumdayız. Bu makaleler ve yayınlandıkları tarihler eklerde (EK.14) gösterilmiştir.

10.2.5. Ansiklopedi Maddesi

Değerli bilim insanı Tunaya hoca, ansiklobedi maddeleri de yazmıştır. Saptaya bildiğimiz kadarıyla 6 maddedir. Bu maddeler aşağıda gösterilmiştir:

10.2.5.1. "Atatürkçülük"

(1983, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt l, İstanbul: İletişim Yayınları)

Bu ansiklopedi maddesi Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-2" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır. Maddede alt başlıklar bulunmamaktadır.

Önce Kemalizm sonra Atatürkçülük ile Türk devriminin ideolojisi belirtilmek istenir. Kurtuluş Savaşı'nı da içeren Türk devrimi, emperyalist bir dünyaya karşı ilk kez ulusal planda gerçekleştirilmiş olan bir harekettir. Batılı işgalci devletlerin emperyalist politikalarına karşı yapılmış olan ulusal bir ihtilaldir. Bu devrimin özellikleri dokuz madde halinde sayılmıştır. Günümüzde Atatürkçülük çeşitli yorumların konusudur. Çoğulcu bir rejim içerisinde bu durum doğaldır. Fakat Atatürkçülük asıl değerini ancak tarihin gerçekleri içinde bilimsel incelemelerle kazanabilir.

10.2.5.2. "1876 Kanun-ı Esasi'si ve Türkiye'de Anayasa Geleneği"

(1985, Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, Cilt l, İstanbul: İletişim Yayınları)

Bu ansiklopedi maddesi Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-1" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

İçindekileri: 1- Anayasanın yapıldığı Ortam, 2- Anayasanın Yapılışı, 3- Anayasanın

Esin Kaynağı, 4- Anayasanın Yapısı, 5- 1876 Anayasası'nın Uygulanması, 6- 1976 Kanun-ı Esasi'nin "Tadilleri", 7- Kanun-ı Esasi'nin Sonu.

Özeti: Anayasalar tarihsel gelişim süreçlerinin kavşaklarıdır. Bu bakımdan ilk anayasa ile son anayasa arasında görünen ve görünmeyen bağlar vardır. 1876, Batı'ya oranla, anayasalandırma alanında geç bir tarihtir. Yakın tarihimizin geçmişe doğru uzantısı Osmanlı İmparatorluğu, ilk yazılı anayasasına (1293 Kanun-ı Esasisine) kavuştuğu zaman, Çarlık Rusyası ve İran'a oranla kıdem almıştır.

Bulguları ve Önerileri: 1- Kanun-ı Esasi 1876'dan 1924 yılına değin yarım yüzyıla yakın bir süre (48 yıl) yürürlükte kalmıştır. Bu süre içerisinde padişahçı bir meşrutiyeti, otokratik bir rejimi, parlamenter bir meşrutiyeti çatısı altında toplamıştır. 2- 1920-1924yıllarını kapsayan TBMM Hükümeti döneminde de yürürlükte sayılmıştır. 3- Kanun-ı Esasi'nin ve tadilatının TBMM'nce var sayılmasının en anlamlı kanıtı 1924 Teşkilatı Esasiye Kanunun 104. maddesi ile ilga edilmiş (kaldırılmış) olmasıdır.

10.2.5.3. "Mithat Paşa'nın Anayasa Tasarısı: Kanun-ı Cedid"

(1985 Tanzimattan, Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi**,** Cilt l, İstanbul: İletişim Yayınları)

Bu ansiklopedi maddesi Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-1" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

İçindekileri: 1- Vükelâ Heyeti, 2- Şûra-yı Devlet, 3- En Önemli Sorunlar

Özeti: Kanun-ı Esasi'nin hazırlık çalışmaları sırasında üzerinde çok durulan tasarılardan biri, Mithat Paşa'nın Kanun-ı Cedid'idir. 57 maddelik Kanun-ı Cedid dokuz bölüme ayrılmıştır.

Bulguları ve Önerileri: Kanun-ı Cedid'i, bir devre ismini vermiş, yakın tarihimizde Kanun-ı Esasi akımı ile bütünleşmiş Mithat Paşa^nın düşündüğü ve kaleme aldığı anayasal gerçekleri kapsayan bir metin olarak görmek mümkündür. Fakat bu metin kaleme alındığı zamanın koşulları içinde yeterli bir anayasa metni sayılamaz.

10.2.5.4. "İlk Osmanlı Anayasa Kitabı: Hükümet-i Meşruta"

(1985, Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, Cilt l, İst.: İletişim Yay.)

Bu ansiklopedi maddesi Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-1" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

İçindekileri: 1- Kamuoyunun Merak ettikleri, 2- Meclis ve Cemaatler

Özeti: "Hükümet-i Meşruta" isimli broşürde; meşruti hükümetin tanımı, kanunların genelliği, memurların ve bakanların umum millet adına oluşturulacak bir meclis tarafından denetlenmesi, hazinenin ne surette harcandığının denetlenmesi, mecliste Hıristiyanların temsil edilmesi, Hristiyanların askerliğe alınması konularına değinilmektedir. Ayrıca, Fransız ve İngilizlerin ihtiyacı üzerine yapılmış şeylerin bizim işimize gelmeyeceği, şeriat-ı İslamiyye her türlü hürriyet-i beşeri ve mehâsin-i idareyi şamil ve pek vasidir. Buna ve ihtiyacımıza göre (kanun) yapılmalıdır

Bulguları ve Önerileri: 1-Esat Efendiye göre, meşruti denetim şeriata aykırı olmadığı gibi, Meclis de şeriata uygun kanunlar yapmakla yükümlüdür. Ancak böyle bir meclis Osmanlı Devleti'ni eski yüceliğine kavuşturabilir. 2- Meşrutiyetçilikle Osmanlı siyasal ideolojisinde bir değişme olmaktadır. O zamana değin, adaletli, soyut ve mutlak hükümdar tipi, yerini somut, tabanı halk olan bir kuruma, Meclis'e bırakacaktır. 3- "Hükümet-i Meşruta", yakın tarihimizde, Siyasetname türünden ayrı, ilk kez yazılmış bir Anayasa Hukuku kitapçığıdır.

10.2.5.5. "Osmanlı Basını ve Kanun-ı Esasi"

(1985, Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, Cilt l, İst.: İletişim Yay.)

Bu ansiklopedi maddesi Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-1" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır.

İçindekileri: 1- Teodor Kasap'ın Yorumu, 2- Ahmet Mithat Efendi ve Bürokrasi, 3- Namık Kemal'e Göre.

Özeti: 1870'li yılların ortalarında Osmanlı basını siyasal gelişmeleri çok yakından izlemiş, Osmanlı Kamuoyunun oluşmasında önemli bir işlev görmüştür. Padişah değişikliklerinin ve dış tehlikelerin sarsıntıları içinde Kanun-ı Esasi halkın beklediği ve benimsediği temel sorun niteliğini korumuştur. Gazetelerin Kanun-ı Esasi hazırlıklarını sunuş biçimleri farklı ve ilginçtir. Genel olarak "meşrutiyet" terimi kullanılmamaktadır. Kanun-ı Esasi yerine "konstitüsyon", "şartname-i Esasi", Şeriat-ı Esasiye" gibi sözcüklerin kullanıldığı görülür.

Bulguları ve Önerileri: 1- Teodor Kasp, Milletvekillerini bürokratların seçmesi fikrine şiddetle karşı çıkmıştır. Halk mebuslarını seçecek ehliyete sahip değil midir? Millet hala uykudamıdır. Yoksa zulüm altında ses çıkaramıyor mu? 2-Ahmet Midhat Efendi; bir "meclis-i umum"nin kuruluşunda mutlaka devletin (bürokrasinin) yeri ve payı olmalıdır. 3- Namık Kemal'e göre, Meclis-i Umumi aleyhinde bulunan her kim ise, "hain"dir.

10.2.5.6. "Osmanlı-Batı Diyalogu"

(1985, Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, Cilt l, İstanbul: İletişim Yayınları)

Bu ansiklopedi maddesi Türkiye'de Siyasi Gelişmeler (1876-1938)-1" isimli derleme kitabın içerisinde de bulunmaktadır. Maddede alt başlıklar bulunmamaktadır.

Özetle; "Tanzimat kafası", Osmanlı-Batı diyaloğunun bir ürünüdür. Amacı "civilisation"'a girmek, Batılılaşmaktır. Batılılaşmak ama nasıl? Bir yandan Doğu'lu kalarak, bir yandan da Batı kurumlarını "ithal" ederek. Bu görüş ne halktan geliyordu, ne de halka mal olmuştu. Kuşkusuz "Tanzimat kafası" kendini arayıp bulma gücü bakımından sıfır değildi. Sivil topluma geçişi amaçlamıştı. Fakat bu amaca erişmenin, yeteneği ve gücü bakımından olanaksız olduğunu anlayamamıştır.

10.3. Prof.Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın Uygulamalarının Tanıtılması

Bu başlık altında değerli bilim insanı Tunaya hoca kısaca "bilim adamlığı ve Aydın Kimliği", "yazarlığı", "danışma ve danışma kurulu üyeliği", "sivil toplum örgütçülüğü" ve "yöneticiliği", bakımından tanıtıldı.

10.3.1. Bilim Adamlığı ve Aydın Kimliği

25.11. 1946 tarihinde, Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsü'nde, Ord. Prof. Dr. Charles Crozat'nın yönetiminde yaptığı "Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri" başlıklı tezini, yine Ord. Prof. Dr. Charles Crozat'mn başkanlığında ve Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil ile Prof. Dr. Recai Galip Okandan'ın üyelikleriyle oluşan jüri önünde savunarak, 'Hukuk Doktoru' oldu.

1948 yılında Âmme Hukuku Kürsüsü'ne Doçentlik başvurusunda bulundu. Bu çalışmasından sonra giderek geliştireceği Osmanlı Anayasal ve Siyasal Gelişmeleri ile Siyaset Bilimi'ne başlangıç olarak, doçentlik tezine de kaynaklık edecek olan Meşrutiyet Dönemi'nin düşünce akımlarını incelemeye girişti. "Âmme Hukukumuz, Bakımından İkinci Meşrutiyetin Fikir Cereyanları" başlıklı tezi kabul edilerek 'Doçent' unvanını aldı (30.11.1950) ve Umumî Âmme Hukuku Doçentliğine atandı (02.01.1950).

1953-54 yıllarında Fransa, İngiltere, F.Almanya ve İtalya'da bilimsel araştırmalar yaptı. 1955 yılında, Rockefeller Vakfı'nın davetiyle Amerika Birleşik Devletleri'ne, bilimsel araştırmalar yapmak amacıyla gitti. A.B.D.'nde California'da Stanford Üniversitesi'ne bağlı

Hoover Enstitüsü'nde incelemeler yaptı. Harvard, Columbia, Princeton, New York Üniversitelerinde Türkiye'nin siyasal rejimi ve anayasaları üzerine konferanslar verdi.

20.07.1959'da profesör olarak l numaralı Anayasa Kürsüsü'nde görevlendirildi. Bu görevi yanında İktisat Fakültesi'nde Devlet Doktrinleri ve Esas Teşkilât Hukuku, bu fakülteye bağlı Gazetecilik Enstitüsü'nde de Esas Teşkilât Hukuku ve Siyasi ve İdarî Bilgiler derslerini verdi.

Prof. Dr. Rona Aybay Tarık Zafer Tunaya Hoca'yı ilk kez tanıması ve dersleri sevdirmesini anlatırken hocanın bilim adamlığına da vurgu yapmaktadır. "Hukuk Fakültesi'nin birinci sınıfının ilk haftalarında, bana hiçbir zaman aşılamayacak gibi görünen o tabaka o zamanki unvanı Doçent olan' Tarık Hoca'nın öğrenciye sevecen bakışı ile çabucak eridi. Tarık Hoca, «Kürsü» ile sınıfı birbirine ısındırmayı başarmıştı! Tarık Hoca'nın kendisine ve bilgisine olan güveni ile, öğrencilerine karşı duyduğu derin sevgiyi aynı anda hissediyorduk. Karşımızda sadece «bilen» değil, bildiğini öğrencileriyle paylaşmaktan zevk alan bir hoca olduğunu anlamıştık (TZT'ya Armağan, 1992: 16).

Prof. Dr. Aydın Aybay Tunaya hocanın bilim adamlığı yönü hakkında: "TZT. İnsan olarak olgun, çevresine değer veren, özellikle genç insanları çalışmaya ve yükselmeye teşvik eden bir kişiydi. Bilimsel çalışmaları genç yaşlarından, yaşamının sonuna kadar aralıksız sürdürmüştür (EK.15.1)" demektedir.

Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay ise hocanın aydın kişiliği hakkında "Cumhuriyetçi ve demokrattı (EK.15.3)" demektedir.

Y. Doç. Dr. Mehmet Ö. Aklan hocanın bilim adamlığı ve aydın kişiliği ile ilgili olarak; " Tarık Hoca, siyasal ve toplumsal konularda hep duyarlı olmuştur. Laik, çağdaş ve güçlü bir Türkiye özlemini hiç yitirmemiştir. Atatürk ve Atatürkçülüğün bilimsel savunuculuğunu yapmıştır. Siyasal iktidarları ve kurumları uyarmaktan, eleştirmekten asla geri durmamıştır" demektedir (EK.15.4).

10.3.2. Yazarlığı

Değerli bilim insanı Tunaya yazarlığa kendi ifadesi ile 1936 yılında Açıksöz gazetesinde başlamıştır.

Prof. Dr. Aydın Aybay Tunaya hocanın yazarlığı konusunda; "hem kitapları, hem de zaman zaman gazete ve dergilerde yayımlanan makaleleri ile, Türkçeyi hem çok iyi, hem de sanatkarane kullanan az sayıdaki yazarlar arasında sayılır. Şunu da ekleyeyim: Tunaya daha hukuk öğrenciliğinden başlayarak, çeşitli gazete ve dergilerde tefrika edilen takma adla

yazılmış yüzlerce roman tercüme etmiştir. Hukuk öğrenciliği sırasında Beykoz Ortaokulunda Fransızca hocalığı yapmıştır" demektedir (EK.15.1).

Bizim çalışmamız neticesinde saptadığımız Tunaya hocanın kitapları, bilimsel makaleleri, konferansları, ansiklopedi maddeleri ve 103 gazete makalesi bu konuda hocanın ne kadar geniş bir alana sahip olduğunu göstermektedir (Ek.14).

10.3.3. Danışma ve Danışma Kurulu Üyeliği

27 Mayıs 1960 Askerî Hareketi'nin "meşruiyetini kaybetmiş bir iktidara karşı" haklılığını belirten 28 Mayıs 1960 tarihli raporu imzalayan yedi kişilik bilim heyetinde ve İstanbul Üniversitesi'nce kurulan Anayasa Hazırlık Komisyonu'nda yer aldı. l Eylül 1960 tarihinde Komisyon Başkanı Sıddık Sami Onar ile anlaşmazlığı sonucu bu görevinden alındı.

Y. Doç. Dr. Mehmet Ö. Aklan, hocanın bu görevi ile ilgili olarak; "bir anayasa hukukçusu olarak 1961 Anayasasının hazırlanmasına katkıda bulunmuş, katkısını bu anayasayı savunarak sürdürmüştür" demektedir (EK.15.4).

10.3.4. Yöneticiliği

Tunaya hoca, 1963-65 Devrim Ocakları Genel Başkanlığı yaptı. 1968'de l Numaralı Anayasa Kürsüsü Başkanlığı'na getirildi; aynı yılda İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı'na seçildi. Öğrencilerle Üniversite yönetimi ilişkileri politikasında Rektörlük'ten farklı görüşleri savunduğundan Dekanlık görevinden 1969'da İstifa ederek ayrıldı. 1979'da İstanbul Üniversitesi'nce oluşturulan Siyasal Bilimler Fakültesi Kurucu Heyeti'nde yer alan Tunaya, bu heyet tarafından -oybirliği ile- dekanlığa seçildi; ancak emekliliğine üç ay kala 12 Eylül 1980'den sonra kurulan askeri yönetim tarafından görevinden alınmak istenmesi üzerine istifa ederek emekliliğini istedi.

10.3.5. Sivil Toplum Örgütçülüğü

Değerli bilim insanı Tunaya hoca doğru bildiği değerleri her ortamda savunmasını ve yaymasını bilmiştir. Resmi görevlerinin yanında bildiklerini evi de dahil her ortamda yaymaya çalışmıştır. Evi Çarşamba sohbetleri ile adeta sivil bir eğitim kurumuna dönüşmüştür.

Tunaya hoca, bilimsel çalışmalarının yanı sıra, kapanıncaya kadar Eminönü Halkevi'nde önceleri Yavuz Abadan ile beraber, sonra Abadan hocanın ayrılıp Ankara'ya gitmesi ile kendi öncülüğünde toplumsal çalışmalar yapmıştır (Abadan-Unat, 1998:146).
Tunaya hoca, yine inandığı değerlerin yayılması için Devrim Ocakları Derneğinin kurulmasına katkıda bulunmuş ve 1963-65 yılları arası Genel Başkanlığı yapmıştır (EK.12). Derneğin amacı dördüncü maddede sayılmıştır. Buna göre;

1- Devrim ocakları derneği, halkımızın anti-emperyalist, anti-faşist gençliğinin demokratik örgütüdür.
2- Devrim ocakları derneği, halkımızın ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda anayasal - demokratik haklara kavuşması için uğraş verir.
3- Devrim Ocakları Derneği Türk devrimleri ve Atatürk devrimleri doğrultusunda uğraş veren tüm devrimci kuruluşlarla eylem birliği ve ortak dayanışmada bulunur.
4- Devrim ocakları derneği amaçlarına ulaşmak için illerde,ilçelerde şubeler kurar.

10.4. Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA'nın Uzmanlık Alanları Bakımından İncelenmesi

Bu başlık altında Tunaya'nın Siyaset Bilimciliği ve Siyasal Tarikçiliği ile Anayasa Hukukçusu yönü, incelenmiştir.

10.4.1. Siyaset Bilimciliği ve Siyasal Tarihçiliği

Tunaya Hocanın Siyaset bilindeki yerini anlayabilmek için tezimizin ikinci bölümde değindiğimiz bazı konuları kısaca hatırlamakta yarar vardır.

Siyaset biliminin kökeninde siyaset felsefesi yatıyordu. Zamanla siyaset felsefesinden siyasal kurumların incelenmesine geçilirken, siyaset bilimi de doğmuş oldu. Siyaset biliminin bu ilk aşamasında, soyut çalışmalar egemendi. Oluşturulan geniş kapsamlı kuramlardan (teorilerden) hareketle, siyasal kurumlar ve bir kurumlar bütünü olarak rejimler yorumlanmaya çalışılıyordu.

Siyaset bilimindeki çağdaş gelişmeler, özellikle bu soyut çalışmalara tepki olarak doğmuş ve somuta yönelmiştir. Görgül (ampirik) araştırmalara, alan araştırmalarına önem verilmiştir. Önceleri amaç, kurumların hukuksal görünümlerinin gerisindeki "gerçek" içeriklerin tanınmasına yönelik iken, kısa zamanda, kurumlar arasındaki ve kurumlarla toplum

kesimleri arasındaki etkileşimi de kapsamına almıştır. Böylece "siyasal süreç" kavramının doğduğuna ve toplumsal grupların siyasal araştırmalar açısından önem kazandığına tanık oluyoruz. Bu eğilime zamanla "davranışcı" akım (political behaviour) denilecektir. Onu da giderek "işlevci" akım ve "sistemci" akım izlemiştir (Kışlalı, 1992: 11).

Tunaya hoca, siyaset bilimi anlayışı daha ziyade siyaset felsefesine dayanan, siyasal kurumların incelenmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Bunda da eğitiminde etkilenmiş olduğu Fransız kamu hukuku hocalarından Ord. Prof. Dr. Charles CROZAT'ın, idare Hukukçusu Leon DUGUİT'in, müessese teorisi konusunda esinlendiği Maurice HAURİOU'nun ve siyasi parti konusunda yararlandığı Maurice DUVERGER'in payları olduğunu söyleye biliriz.

Prof. Dr. İlter Turan, Tunaya hocanın siyaset bilimi ile olan ilgisini şöyle anlatmaktadır: "… Hissettiğim kadarıyla, Tarık Hoca daha çok özel hukuk ağırlıklı olan Hukuk Fakültesi'nde mutlu değildi. Kendi yerinin kurmak istediği bir Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde olacağını düşünüyordu. Biz İktisat Fakültesi'ndeki Siyaset İlmi Kürsüsü mensupları ise böyle bir ihtiyaç hissetmiyor, sosyal bilimlerin ve onlara özgü yaklaşımların egemen olduğu bir fakültede çalışmanın mutluluğunu yaşıyorduk. Dolayısıyla, Tarık Hoca bir Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin kurulması için büyük bir özveriyle çalıştı, biz ise konuya fazla ilgi göstermedik, hatta direndik. Rüyasını gerçekleştirdi, büyük emek verdi. Bunu her zaman takdirle anmamız gerekiyor. 12 Eylül yönetiminin üniversiteye sert müdahalesini, bir dizi meslekdaşın uzaklaştırılmasını kabul edemedi, pek de uzak olmayan emekliliğini hemen istedi (EK.15.2).

Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay ise hocanın bilim alanı olarak; "Siyaset Bilimi (EK.15.3)" demektedir.

Tunaya hocanın yazmış olduğu kitaplara "Siyaset İlmi Serisi" diye numara vermesi, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesini kurmak için uğraşması, kurduktan sonrada 12 Eylül Döneminde kapanmaması için uğraş vermesi kendisini siyaset bilimci olarak kabul ettiğinin bir göstergesidir. Hocanın kendisi, Türk Siyasal Hayatı ve Türk Siyasal Düşüncesi açısından adeta bir okul niteliğini taşımaktadır. Bu konuda hocanın Seha Meray hakkında kullanmış olduğu bir terim sanıyorum Tunaya hoca için de isabetli olacak; "Müessese Adam".

10.4.2. Anayasa Hukukçusu

Değerli bilim insanı Tunaya kuşkusuz köken itibariyle, doktora, doçentlik ve görev yaptığı kürsü itibariyle kamu hukukçusudur. Ancak pozitif hukukun dar alanı ona yeterli gelmemiştir. Siyaset bilimine ilgi duymasına, Anyasa hukuku konularına da siyaset bilimi yöntemi ile yaklaşmasına sebep olmuştur. Yazmış olduğu "Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku" isimli yapıtı beş baskı yapmıştır. Araştırmacıların başvurduğu kaynak bir yapıt olma özelliğini taşımaktadır.

Prof. Dr. Aydın Aybay Tunaya hocanın bilim alanı olarak; "TZT. Anayasa Hukuk bilim dalında çalışan bir akademisyen olarak bilinir. Ama onun asıl özelliği Türk Anayasa hukukuna "Siyaset Bilimi" aşısını yapmış olmasıdır. Bugünkü siyaset bilimcilerinin bir çoğunun yetişmesinde TZT.nın payı vardır. (EK.15.1)" demektedir.

Y. Doç. Dr. Mehmet Ö. Aklan, Tunaya hocanın bilim dalı konusunda; "Tek bir anabilim dalı içinde değerlendirmek doğru değildir. Siyaset Bilimi, Anayasa Hukuku ve Türk Siyasal Hayatı anabilim dalları içinde değerlendirilmelidir" demektedir (EK.15.4).

11. PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'NIN DEĞERİNİN ORTAYA KONULMASI

Bu bölümde Tezin birinci kesiminde (1.3.) Tunaya ile ilgili ortaya konular denenceler değerlendirilecektir. Bu nedenle bu bölümün altbaşlıklandırması denencelerle uyumlu olması açısından üç alt başlık şeklinde düzenlenmiştir. Bunlar: "Alana Yapıtları İle Katkısı Bakımından Değerinin Ortaya Konulması, Alana Uygulamaları İle Katkısı Bakımından Değerinin Ortaya Konulması ve Uzmanlık Alanları Bakımından Değerinin Ortaya Konulması"dır.

11.1. Alana Yapıtları İle Katkısı Bakımından Değerinin Ortaya Konulması

Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın yapıtlarını ortaya koymaya başladığı 1940'lı yıllar dünyada olduğu gibi ülkemizde de yeni tanınma ve gelişme yıllarıdır. Bu yıllarda ülkemizde siyaset bilimi Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Okulu/Fakültesi aracılığı ile yerleşmeye çalışmaktadır. Bu arada Birleşmiş Milletler Örgütü'nün desteği ve Nevyork Üniversitesi'nin desteği söz konusudur. Gelişmenin ağırlık merkezini çeviriler oluşturmaktadır. Özellikle Türk Siyasi İlimler Derneği'nin yapmış olduğu yayınların bu konudaki katkısı büyüktür.

Tunaya'nın öğrencilik ve asistanlık yılları İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde geçmiştir. Bu nedenle Ankara Üniversitesindeki ortamdan uzak kalmıştır. O zamanki şartlar içerisinde İstanbul Üniversitesi'nde Almanya'dan kaçan öğretim üyeleri ile Fransız öğretim üyelerinin etkileri bulunmaktadır.

Tunaya bulunduğu Amme Hukuku Kürsüsü nedeniyle siyeset bilimiyle ilgilenmiştir. Bu ilgilinme kürsüde bulunan Ord. Prof. Dr. Charles Crozat'tan Avrupa'da Amme Hukukunun (Kamu Hukuku) gelişimiyle ilgili çevirilerle başlamıştır. Daha sonra Leon Duguit, Gaetano Mosca ve Maurice Hauriou gibi bilim insanlarından makaleler çevirmiştir (Bkz. EK.14).

Tunaya "Müessese Teorisindi Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri" isimli doktora tezi ile yabancı kaynaklardan öğrenmiş olduğu bilgilerle yerli bilgilerin kaynaşmasını sağlamıştır. "Amme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Fikir Cereyanları" isimli doçentlik tezi ile de, Osmanlı ile yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti arasındaki bağlantıyı siyasal düşünceler açısından ortaya koymuştur. Tunaya ikinci meşrutiyet dönemini siyaset bilimi açısından kendi deyimi ile bir "Siyaset Bilimi Laboratuarı" olarak tanımlamaktadır. Yaşamı boyuncu bu laboratuardan yararlanmış ve günümüzde karşılaşılan sorunların köklerini bularak ona göre çözümler üretmiştir.

Tunaya'nın "Öğrenme Amaçlı Ders Notları, Tezleri ve Kitapları saptaya bildiğimiz kadarıyla, yapıtların değişik baskıları da dahil 46 adettir (Bkz. EK.14.1). "Toplantı, Konferans ve Seminer Bildirileri" ulaşabildiğimiz kadarıyla 7 adettir (Bkz. EK.14.2). "Bilimsel Dergilerde Yayımlanmış Makaleleri" saptaya bildiğimiz kadarıyla 48 adettir (Bkz. EK.14.3).

Tunaya güncel konularda halkı aydınlatmayı da kendisine görev bilmiş aydın bir bilim insanıdır. Bu nedenle özellikle o zamanlarda halka ulaşmanın en gelişmiş yolu olan gazetelerde de makaleler yazmıştır. Ulaşabildiğimiz kadarıyla Cumhuriyet Gazetesi'nde (51), Milliyet Gazetesi'nde (15), Vatan Gazetesi'nde (36) ve Ulus Gazetesi'nde (1) makalesi yayımlanmıştır (Bkz. EK.14.4). Halkı aydınlatmada ve bilginin yayılmasında ansiklopedilerin de önemi vardır. Tunaya'nın ulaşabildiğimiz kadarıyla, hazırlamış olduğu (6) adet ansiklopedi maddesi vardır (Bkz. EK.14.5).

11.2. Alana Uygulamaları İle Katkısı Bakımından Değerinin Ortaya Konulması

Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın uygulamaları; bilim adamlığı ve aydın kişiliği, yazarlığı, dadışma ve danışma kurulu üyeliği, sivil toplum örgütçülüğü ve yöneticiliği gibi konular altında kısaca değerlendirilmiştir.

Bilim adamı ve aydın kişi olarak Tunaya, ömrünün sonuna kadar bilimsel yöntemden ayrılmamıştır. Olayları sadece göründüğü şekli ile açıklamamış, tarihi bağlarını, sosyal ve ekonomik nedenlerini sorgulamıştır. Ülkemiz için cumhuriyet, demokrasi ve laikliğin en önemli değerler olduğunu savunmuştur. Bu değerlere zarar verebilecek bir durumun ortaya çıkması halinde hangi iktidar olursa olsun eleştirmiştir.

Tunaya'nın yazarlığı, çeşitlilik itibariyle çok geniş kapsamlıdır. Çevirilerden, gazete makalelerinden, bilimsel dergilerdeki makalelerden, ansiklopedi maddelerinden ve ders kitaplarından oluşan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. İlgilendiği konular itibariyle "Ben bir insanım, insana ait her şey bana yabancı değildir" özdeyişine uygun bir tavır sergilemiştir.

Tunaya 1961 Anayasası'nın hazırlanması ile ilgili danışma kurulunda görev almıştır. Bu anayasa ile getirilen hakların her zemen savunuculuğunu yapmıştır.

Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya, inandığı düşüncelerini ve Atatürk Devrimlerini savunmak için, Eminönü Halkevi yöneticiliği yapmıştır. Yine aynı amaçla Devrim Ocakları Derneğini kurarak 1963-1965 yılları arasında başkanlığını yapmıştır. Ayrıca evinde Çarşamba toplantıları düzenleyerek, bir çok bilim insanının yetişmesine katkısı olmuştur.

Tunaya yöneticilik olarak; 1968'de Anayasa Kürsüsü Başkanlığı, Hukuk Fakültesi Dekanlığı ve Siyasal Bilimler/Bilgiler Fakültesi kurucu dekanlık görevini yapmıştır. Yapmış olduğu bu görevleri dolayısıyla kerdi inandığı ve bildiği doğrulara göre hareket etmiştir. Görüşleri ve kendi doğruları ile ilgili çelişkili duruma düşmemek için gerekirse verilen görevlerden ayrılmasını bilmiştir.

11.3. Uzmanlık Alanları Bakımından Değerinin Ortaya Konulması

Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın uzmanlık alanlarını"Siyaset Bilimciliği ve Siyasi Tarihçiliği" ile "Anayasa Hukukçusu" olarak inceleye biliriz.

Uygulamış olduğumuz "Türk Siyayet Bilimcileri Araştırma Soru Kağıdı"na verilen cevapların değerlendirilmesi neticesinde 'Siyaset Bilimi Alan Eğitiminde Öncü Olma" bakımından ikinci seçilmiştir (Bkz. Çizelge:1). Tarık Zafer Tunaya hoca sorulara verilen cevaplar içerisinde genel toplam olarak yedinci sırada yer almıştır. Sorulara verilen cevaplardan, hocanın öncü olarak ve "Kendi yaptığı araştırmalar" ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından bilindiği, ancak diğer katkılarının ve çalışmalarının yeterince bilinmediği anlaşılmaktadır.

Tunaya, siyaset bilimi anlayışı daha ziyade siyaset felsefesine dayanan, siyasal kurumların incelenmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Tunaya hocanın yazmış olduğu kitaplara

"Siyaset İlmi Serisi" diye numara vermesi, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesini kurmak için uğraşması, kurduktan sonrada 12 Eylül Döneminde kapanmaması için uğraş vermesi kendisini siyaset bilimci olarak kabul ettiğinin bir göstergesidir. Hocanın kendisi, Türk Siyasal Hayatı ve Türk Siyasal Düşüncesi açısından adeta bir okul niteliğini taşımaktadır. Bu konuda hocanın Seha Meray hakkında kullanmış olduğu bir terim sanıyorum Tunaya hoca için de isabetli olacak; "Müessese Adam".

Değerli bilim insanı Tunaya kuşkusuz köken itibariyle, doktora, doçentlik ve görev yaptığı kürsü itibariyle kamu hukukçusudur. Yazmış olduğu "Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku" isimli yapıtı beş baskı yapmıştır. Araştırmacıların başvurduğu kaynak bir yapıt olma özelliğini taşımaktadır. Ama onun asıl özelliği Türk Anayasa hukukuna "Siyaset Bilimi" aşısını yapmış olmasıdır. Bugünkü siyaset bilimcilerinin bir çoğunun yetişmesinde Tunaya'nın payı vardır.

IV. KESİM

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

12. BULGULAR, ÖNERİLER, SONUÇ

Bu bölümde araştırmacının denenceleri doğrultusunda ulaşabildiği bulgulara, bu bulgularla ilintili olarak geliştirilen önerilere yer verilerek sonuç ortaya konulmaktadır.

12.1. Bulgular

Bu araştırmamız neticesinde bazı bulgular elde etmiş bulunmaktayız. Bunları kısaca aşağıdaki şekilde belirtebiliriz:

1- Siyaset Bilimi; Siyasi Düşünceler Tarihi yönü ile Felsefe kadar eski bir bilimdir.

2- Birinci alt denencemizde ki; "*Siyaset Bilimcileri Türkiye'nin çok ilerisindedirler*" görüşü hem eski dönemler için, hem günümüz Türkiye'si için doğrulanmıştır.

3- Siyaset Bilimine Siyasi Düşünceler Tarihi yönü ile İslâm - Türk düşünce bilim adamlarının katkısı göz ardı edilemeyecek kadar çok olmuştur. Özellikle Avrupa, Aristo ve Eflâtun'un eserlerini, Türk - İslâm bilginlerinin çevirileri sayesinde tanımışlardır.

4- Üçüncü alt denencemizde ki, "*Türkiye'de Siyaset Bilimciler halka ulaşamamıştır*" görüşü eski dönemler için doğrulanmıştır. Siyaset Bilimine Siyasi Düşünceler Tarihi yönü ile katkı yapan İslâm- Türk düşünce bilim adamlarının eserleri çok fazla olmakla beraber, Yusuf Has Hacib'in "Kutatku Bilig" eseri hariç genel olarak o zamanın bilim dili kabul edilen Arapça ve Farsça yazıldığından halka ulaşılamamıştır. Kütüphanelerde yazma nüshalar şeklinde kalmış veya bir kısmı kaybolmuştur.

5- Siyaset Bilimi ile ilgili çağdaş gelişmeler; Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi açıldıktan sonra 1950 yıllarında başlamıştır diyebiliriz. Bu gelişmede Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve New York Üniversitesinin katkıları büyük olmuştur. Özellikle öğretim görevlileri olacak bilim insanları ABD'ye gönderilmiştir. Bu bilim insanları ülkemize döndükten sonra Siyaset Biliminin değişik konularında yapıtlar ortaya koymuşlardır.

6- Türk Siyasal Hayatı, özellikle çağdaşlaşma çalışmaları, Atatürk devrimi ve Türkiye'nin geçirdiği demokratikleşme süreci, "evrensel siyaset bilimin alanına katkı yapan" en büyük konulardır.

7- Türk Siyaset Bilimi ile ilgili kaynaklarda, yabancı kaynaklardan tercüme aşaması nispeten azalmakla yerli bilgileri kullanan üretim aşaması gelişme göstermektedir.

8- İkinci alt denencemizde ki; "*İktidarlar Siyaset Bilimcilerinin niteliklerinden yeterince yararlanamamaktadırlar*" görüşü Türk - İslam siyasi düşüncesi bakımından doğru çıkmamıştır. Eski siyasi düşünürler genellikle idarede görev yapmış en üst görevlerde

bulunmuş uygulamadan haberdar olan kimselerdir. Eserlerini de ya hükümdarın isteği ile yada ona sunulmak üzere hazırlanmıştır. İkinci denence günümüz açısından kısmen doğrulanmıştır. Günümüzde, siyaset bilimi ve günlük siyaset arasında kopukluk bulunmaktadır. Genelde siyaset adamları, seçimlerin dışında siyaset bilimcilere karşı mesafeli durmaktadırlar.

9- Üçüncü alt denencemizde ki, "*Türkiye'de Siyaset Bilimciler halka ulaşamamıştır*" görüşü araştırmamız sonucunda günümüz için de doğrulanmıştır. Günümüzdeki siyaset bilimcilerin yapıtlarını, çeviri ağırlıklı yabancı ülke bilim adamlarının görüşleri ve diğer ülke örnekleri ile açıklamaları dolayısıyla halka mal olamamıştır. Hatta bazı bilim adamlarımız kendi dilimiz ile değil ağırlıklı olarak yabancı dilde yayın yapmayı akademik prensip haline getirerek iyice halkın seviyesinden uzak bir boyuta düşülmektedir. Ancak bu konuda olumlu sayıla bilecek bir gelişmeyi de belirtmekte yarar görmekteyim. O da siyaset bilimi ile ilgili popüler bilim kitabı aşamasına geçişin yaklaştığını gösteren "politik bilim kurgu romanları"nın çıkmaya başlaması ve elli ile yüzbin adetlik baskıların yapılmasıdır.

10- Dördüncü alt denencemiz deki "*Siyaset Bilimi kamuoyuna mal olmamış seçkinci bir durumda kalmıştır*" görüşümüz hem eski dönemler için hem de yeni dönemler için doğrulanmıştır.

11- Türkiye'de Siyaset Bilimi ile ilgili eserler, siyasi düşünceler açısından çok gerilere kadar gitmektedir. Bunların sayılarının belirlenmesi ve güncelleştirilmeleri Siyaset Bilimciler tarafından yapılamamıştır.

12- Türkiye'de de İkinci dünya savaşından sonra siyaset bilimi ile ilgili yayınların gelişim gösterdiği görülmüştür.

13- Siyaset bilimi ile ilgili yayınlar gelişmekle beraber, eksik kalan kısımları da bulunmaktadır. Popüler siyaset bilimi eserleri alanında ve siyaset bilimcileri yaşam öyküleri alanında ki çalışmalar yeterli değildir.

14- Beşinci alt denencemizde belittiğimiz, "*Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA Türk Siyaset ve Sosyal Bilimciler içinde **alana yapıtları ile katkısı** bakımından özgün ve önemli bir yere sahiptir*" görüşü doğrulanmıştır. Üçüncü kesimde yapılan araştırmalar neticesinde, Tarık Zafer Tunaya'nın Türkiye'de Siyaset Biliminin gelişmesine ***yapıtları*** ile büyük katlısı olmuş bir bilim insanı olduğu ortaya çıkmışdır.

15- Altıncı alt denencemizde belirttiğimiz "*Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA Türk Siyaset ve Sosyal Bilimciler içinde **alana uygulamaları ile katkısı** bakımından özgün ve önemli bir yere sahiptir*" görüşü doğrulanmıştır. Tarık Zafer Tunaya, Türkiye'de Siyaset Biliminin gelişmesine, ***uygulamaları*** ile katkısı olmuş bir bilim insanıdır.

16- Yedinci alt denencemizde belirttiğimiz "*Prof. Dr. Tarık Zafer TUNAYA Türk Siyaset ve Sosyal Bilimciler içinde* ***uzmanlık alanları bakımından*** *özgün ve önemli bir yere sahiptir*" görüşü doğrulanmıştır. Özellikle Doçentlik Tezi ile; Tarık Zafer Tunaya Türk Siyasal Düşüncesinde Cumhuriyet ile Osmanlı arasındaki kopukluğu giderici bir köprü görevi görmüştür.

17- Siyaset bilimi ile ilgili güncel çalışmalar da bir organizesizlik sonucu, dağınık bir vaziyette kalmaktadır. Siyaset bilimine bağlı alt disiplinlerdeki gelişmeler daha hızlı olmaktadır. Böylece siyaset bilimi dalları arasında gövdesi görülmeyen bir söğüt ağacı görünümüne dönüşmektedir.

12.2. Öneriler

Yukarıda belirtilen bulgular için araştırmacı tarafından geliştirilen öneriler aşağıda maddeler halinde çıkartılmıştır.

1- Siyaset bilimini öğrenmek için, siyasi düşünceler tarihini incelemek gerekir bu incelemeyi de sadece batı kaynaklarından değil doğu kaynaklarından da yapmak gerekir.

2- Siyaset bilimcilerin başarılarının daha da artarak devam edebilmesi için bu bilim insanlarını bir araya getirip tanıştıracak bilimsel faaliyetler yapılmalıdır. Özgün çalışmaların yabancı dile çevirisinin yapılarak evrensel bilime katkı aşaması daha çok arttırılmalıdır.

3- Siyaset bilimine, özellikle siyasi düşünceler tarihi açısından katkımızı bilerek sahip çıkmalıdır. Genç siyaset bilimcilere bu dönemlerin araştırılması önerilerek teşvik edilmelidir.

4- Eski Türk – İslâm bilginlerinin o dönemin bilimsel dili olarak kabul edilen Farsça ve Arapça yazılan siyaset bilimi ile ilgili elyazması yapıtlar saptanarak, çevirileri yapılıp araştırmacıların eline ulaşacak miktarda basılmalıdır. Çünkü bilgi üretimi için bilgi birikimi de şarttır. Bu özellikle özgün yerli araştırmalar kullanma aşaması için gereklidir.

5- Siyaset biliminin Türkiye'de gelişim tarihini incelemek ve anlamak için, 1950'li yıllar ayrı bir öneme sahiptir. O dönemde ki kuşağı ve faaliyetlerini incelemek siyaset biliminin gelişmesine büyük katkı sağlar. Bu nedenle o dönemdeki kuşağın yaşam öyküleri yazılmalıdır.

6- Türkiye'de siyaset biliminin dünyada tanınmasına en büyük katkı Türk siyasal hayatının gelişim çizgisi içerisinde, monarşi, meşrutiyet ve demokrasi gelişmesini demokratik

yollarla sağlayan tek doğulu ülkedir. Bu gelişim çizgisini anlamak ve doğru değerlendirebilmek için Tarık Zafer Tunaya'nın yapıtlarından yararlanmak kaçınılmaz bir ihtiyaçtır.

7- Yerli bilgiler aşamasının gelişimini gösteren en önemli bilimsel göstergeler tezlerdir. Siyasal Bilimler alanında 1987 yılı ile 2001 tarihleri arasında; 102 Doktora, 365 Yüksek Lisans olmak üzere toplam 467 tez üretilmiştir. Bu tezlerden araştırmacıların yararlana bilmesi için bunların uygun maliyetle basılıp araştırmacıların eline ulaşması sağlanmalıdır.

8- Siyaset bilimi ve günlük siyaset arasında kopukluk giderilmelidir. Siyaset bilimciler, siyaset adamları ile seçimlerin dışında da karşılıklı olarak diyalog içinde olmalıdırlar. Siyaset Bilimciler bilgi üretimlerinde teorik tekrarların yanında ülke yöneticisi siyasetçilerin işine yarayacak alan çalışmalarına dayalı özgün yerli bilgiler üreterek, bu diyalogu geliştirici ortamlar hazırlamalıdırlar

9- Siyaset bilimciler halka ulaşabilmelidir. Onlara da hitap edecek tarda yapıtlar ortaya koymalıdırlar. Bu da popüler bilim kitapları üretmekle olur. Popüler siyaset bilimi kitabı yazımı resmi ve sivil kurumlarca özendirilmelidir.

10- Siyaset bilimi kamuoyundan uzak kalmamalıdır. Kendini üniversite içerisine hapsetmemelidir. Halkın anlayışına uygun bir anlatım tarzı içeren yapıtlar üretilmelidir.

11- Türkiye'de Siyaset Bilimi ile ilgili yapıtlar özelikle siyasi düşünceler açısından çok gerilere kadar gitmektedir. Bunların sayıları belirlenmeli ve güncelleştirilmeleri Siyaset Bilimciler tarafından yapılarak halkın ve yeni nesil araştırmacıların yararlanmasına sunulmalıdır.

12- 1950'li yıllar Türkiye için tekrar çoğulcu döneme geçişin demokratik bir şekilde gerçekleştiği, dünya'nın da dikkatini çektiği bir dönemdir. Bu dönemde siyaset bilimi ile ilgili gelişmeler daha çok BM ve Nevyork üniversitesinin katkıları ile olmuştur. Ağırlıklı olarak çeviri yolu ile siyaset bilimi yapıtları Türkçe'ye kazandırılmıştır. Bu dönemde ülkemizin içinde bulunduğu toplumsal yapısı ve siyasal kültürünün araştırmacılar tarafından incelenmesi özgün yerli bilgiler açısından çok yararlı olacaktır.

13- Siyaset bilimi ile ilgili yayınların gelişim aşamasında eksik kalan, popüler siyaset bilimi yapıtları ve siyaset bilimcilerin yaşam öykülerini yazmaları teşvik edilmeli ve ödüllendirilmelidir.

14- Siyaset bilimciler değerli bilim insanı Tarık Zafer Tunaya'nın yapıtlarına ulaşarak ondan yararlanmalıdırlar. Yapılan anketler neticesinde Tunaya'nın isim olarak bilinmesine karşılık özellikle genç kuşak araştırmacılar tarafından yapıtlarının bilinmediği dikkati çekmiştir. Yapıtlarının yeni baskılarının yapılması sağlanmalıdır.

15- Tarık Zafer Tunaya'nın uygulamasına en güzel örnek, İstanbul üniversitesi SBF'yi açtırması ve araştırmaya yönettiği genç nesildir. Tunaya'nın uygulamaları genç araştırmacılar tarafından ayrı bir inceleme konusu yapılmalıdır.

16- Tarık Zafer Tunaya Türk Siyasal Düşüncesinde Cumhuriyet ile Osmanlı arasındaki kopukluğu giderici bir köprü görevini anlayabilmek için doçentlik tezi ve o tezin gelişmiş bölümlerinden oluşan ayrı ayrı yapıtları incelenmelidir. Özellikle doçentlik tezi henüz hiçbir yayınevi tarafından basılmamıştır.

17- Siyaset bilimi çalışmalarındaki dağınıklığı giderecek önerimiz; TÜBA'nin üyeleri arasına siyaset bilimi ile uğraşan dernek vakıf gibi sivil toplum örgütlerinden temsilci bilim insanları da alınmalıdır. Bu üyeler ülkemiz ihtiyaçlarına yönelik konuları belirleyerek o konularda araştırmalar, tezler yapılmasını teşvik etmelidirler. Ayrıca uluslararası yayın indekslerince taranacak nitelikte yabancı dilde bir dergi çıkarılıp bu dergide Türkiye'ye özgü yaptırılan araştırmaların konusunda uzman çevirmenlerce yabancı dile çevirtilip basılması sağlanmalıdır. Belirli aralıklarla dernek ve vakıflarla ortaklaşa siyasal bilim kongreleri düzenlenerek siyaset bilimcilerin birbiri ile tanışmaları sağlanmalı ve bildirilerin basılarak araştırmacıların eline ulaşacak biçimde düşük maliyetle çıkarılması sağlanmalıdır. Yabancı dilde çıkan alan yayınlarından kitaplar ekonomik bir değeri olması nedeniyle özel yayınevleri tarafından çevirisi yapılmakta, okuyucu ve araştırmacıların eline ulaşmaktadır. Oysa aynı şeyleri alan konusunda yayınlanmış bilimsel makaleler için söylemek oldukça güçtür. Bu makaleler gündemden düşmeden TÜBA aracılığı ile çevrilerek periyodik dergiler halinde yayınlanarak araştırmacılara ulaşması sağlanmalıdır.

13.3. Sonuç

Türkiye'de Siyaset Bilimi; gerek siyasi düşünceler açısından gerekse de çağdaş gelişmelere paralel gelişmeler bakımından belirli bir kaynak düzeyine sahiptir. Ancak bu kaynaklar yeterince derlenip yararlanılabilir bir konuma sokulmadığından dağınık vaziyettedir. Bu durum ise, yeni bilgi üretimine olumsuz etki yapmaktadır. Ayrıca siyaset bilimi ile ilgili yapıtlardan popüler bilim kitabı tarzında yazılmış olanlara pek rastlanmamaktadır. Bu durum, siyaset biliminin halka ulaşamayıp seçkinci bir durumda kalmasına neden olmaktadır. Türkiye Bilimler Akademisi gibi üst bağlayıcı bir niteliğe sahip bir akademik birim tarafından siyaset bilimciler ülke ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirilmeli ve teşvik edilmelidir.

Eksikliklerin giderilmesi halinde Siyaset Bilimi Türkiye'de daha çok gelişecek ve halka ulaşılması sağlanacaktır. Böyle bir durum ise halkın yönetime katılımını daha bilinçli yerine getirmesini sağlayacaktır. Daha bilinçli vatandaşlar karşısında yöneticileri iyi ve hesap verilebilir

bir yönetim sergilemesine yol açacaktır. Böylece toplumumuzda demokratik yönetim kültürü özümsenmiş ve benimsenmiş olacaktır. Yönetimden çözülmesini beklediği sorunlar karşısında demokrasi dışı tutum ve davranışlara itibar etmeyeceklerdir. Ülkenin yönetiminin iç huzur ve güvenliğin sağlanmış bir şekilde yapılması da iç ve dış yatırımlarda artmalara neden olacaktır. Böylece ülkemizde ki işsizlikten kaynaklanan çeşitli sorunlar da ortadan kalkacaktır.

Çalışmalarımız neticesinde, siyaset biliminin gelişmesine yapıtları ve uygulamaları ile değerli bilim insanı Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın yapmış olduğu katkının özgün ve önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür. Üretken bir ömür geçitmiş olan Tunaya hocanın gerek yaşamından gerek yapıtlarında belirttiği düşüncelerinden günümüz insanı da yararlanmalıdır. Bu amaçla Tunaya'nın gerek yaşayarak gerek yazarak ortaya koyduğu bizim saptadığımız bazı ilkeleri maddeler halinde belirtilmiştir. Bu ilkelerden yararlana bilmek için bunları bilmek kabullenmek ve bir yaşam tarzı haline dönüştürebilmek gerekir. Bu durum da Tunaya'nın yaşamında görüldüğü gibi pek de kolay bir şey değildir.

1- Tunaya'nın en önemli birinci ilkesi bize göre her soruna "***bilimsel yaklaşım yöntemi***"ni kullanmasıdır. Yapıtlarındaki kaynakça zenginliği, çalışmalarının çoğunun sonuna "müşahede ve tezler" başlığını koyarak, o konudaki bulgularını ve önerilerini belirtmiştir. Hatta bu konuda o kadar ileri gitmektedir ki yazmış olduğu gündelik gazete makalelerin bir kısmında bile dipnot kullanma özelliğini ortaya koymuştur.

2- Tunaya'nın ikinci ilkesi, "***laikliğe bakış açısı ve yorumu***"dur. Teokrasiden kurtulmak demek, din ve devlet ayrılığının gerçekleşmesi demektir. Laikliği biz sadece din ve devlet ayrılması olarak kabul edemeyiz. Ona ikinci bir unsur katıyoruz, oda şudur: Devletin dinci çevrelerin devlet işlerine karışmamasını sağlaması ve onu kesin ve güçlü bir şekilde kontrol etmesi. Eğer devlet bu kontrole sahip değilse asla laikliği yerine getiremiyor demektir. Laiklik sadece kanunlarla korunamaz. Çünkü laiklik bir sosyal yapı meselesidir. Az gelişmiş bir sosyal yapıdan kurtulduğumuz andan itibaren, belki de laiklik prensibine ihtiyaç bile kalmayacaktır.

3- Tunaya'nın üçüncü ilkesi, "***demokrasi anlayışı ve demokratlığı***"dır. Demokrasi biçim değildir, özdür ve bir yaşantıdır. Demokrasi insanların mutluluğu için bir araçtır. Türkiye'nin kalkınması sosyal bir demokrasi doğrultusunda gerçekleşecektir. Türk halkı ve milleti, demokrasiyi geliştirebilecek ve koruyabilecek bilinci kazanmıştır.

4- Tunaya'nın dördüncü ilkesi, "***bağımsızlık anlayışı***"dır. Türk tecrübesinin dünyaya kanıtladığı gerçek şudur: Siyasi bağımsızlık iktisadi bağımsızlıkla tamamlanmadıkça, yeterli değildir. İktisadi bağımlılık, siyasi bağımsızlığı sıfıra indirebilecek bir tehlikedir. Kurtuluş savaşı da bir ideolojik bağımsızlık örneğidir.

5- Tunaya'nın beşinci ilkesi, "***medeniyet anlayışı***"dır. Batılılara, "Şark Meselesi"ni en saldırgan biçimlerle Türkleri mahkum etmek için kullananlara Atatürk'ün yanıtı çok anlamlı olmuştur: Kapitülasyoncu Batı ile savaş, uygarlıkla dostluk ve kaynaşma. Türk Devrimine göre Batı uygarlığı yalnızca coğrafi bir terim değildi. Irkı, rengi, cinsi milliyeti ne olursa olsun O, her insanın hissesi bulunan ve her insandan yardım bekleyen "***müşterek medeniyet***"ti. Bu tutum ve anlayış "Şark Meselesi"ni tarih sahnesinden dışarı atmıştır.

6- Tunaya'nın altıncı ilkesi, "***planlı kalkınma***"dır. Planlı kalkınma kendi serbest irademizin ürünü olmalı, öz projelerimize dayanmalıdır. Kamu, özel'e hâkim olmalıdır. Dış baskıları cesaretle önleyecek gücü, Bağımsızlık Savaşı deneyinden ve kaynağından almalıyız.

7- Tunaya'nın yedinci ilkesi, "***doğru bildiklerine her zaman sahip çıkması, yönetimin yanlış uygulamalarını hangi yönetim olursa olsun çekinmeden sözlü ve yazılı olarak dile getirmesi***"dir. Tunaya yaşamı boyunca hangi görüşten yönetim olursa olsun yanlış bulduğu tutum ve davranışları açıkça dile getirmiştir. Hatta öğrenciler ile üniversite yönetimi arasındaki sorunlarla ilgili olarak yönetimin davranışını hatalı bulduğu için dekanlık görevinden bile ayrılmıştır.

8- Tunaya'nın sekizinci ilkesi olarak "***Atatürkçülüğünü***" sayabiliriz. Atatürk açılan bir devirle kapanan bir devir arasında tarihsel görevini başarır. Aşama aşama izlediği bir kurtuluş programını, ana çizgilerinde en ufak bir ödün vermeden, ısrarla, azimle yürütür ve uygular. Atatürkçülük, bu büyük eylemin felsefesidir. Atatürk, millet ruhu ve halkın yetenekleri gibi hazineyi keşfetmiş bir insandı. Michel Ange'ın bir şiirinde söylediği gibi, her mermer bloğunda bir Venüs heykeli saklıdır. Gerçek sanatçı bu heykeli, o kaya parçasından çıkarana derler. Atatürk de Türk milletinde bu ruhu, bu görkemli varlığı sezen ve ona şekil veren büyük insandır.

9- Dokuzuncu ilke olarak hocanın çok tekrar ettiği, "***az gelişmiş ülkeler, az gelişmiş kafalarla ileri götürülemez***" sözünü kabul edebiliriz.

Bu çalışma ile denenceler doğrultusunda, ülkemizde siyaset biliminin gelişimi incelenmiş, bulgular ortaya konmuş ve bu bulgular doğrultusunda öneriler üretilmiştir. Yine denenceler doğrultusunda değerli bilim insanı Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın ülkemizde siyaset bilimi gelişimine yaptığı katkılar yapıtları, uygulamaları ve uzmanlık alanı açısından ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmadan siyaset bilimci araştırmacılar, sosyal bilimlere ilgi duyanlar yararlanabilirler. Bu cümleden çalışmanın tamam olduğu, eksiği olmadığı anlamı çıkarılmamalıdır. Özellikle benzer konuda araştırma yapanlar, araştırmanın örneklemini çoğaltarak daha gelişmiş araştırmalar

yapabilirler. Siyaset biliminin gelişmesine katkı yapan resmi ve sivil kuruluşlar ayrı ayrı araştırma konusu yapılıp incelenebilirler. Siyaset biliminin gelişimine katkısı olmuş, ölmüş veya hayatta olan bilim insanlarının yaşam öyküleri ayrı ayrı araştırma konusu yapılarak incelenebilir.

Prof. Dr. T arık Zafer Tunaya'nın düşüncesine etki yapan kitaplar üzerinde araştırılma yapılabilir. Tunaya kitaplığında bulunan 3486 kitabını Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi'ne hediye etmiştir. Bu kitaplar Tunaya adına ayrılan bölümde durmaktadır. Ayrıca bu kitapların bir kısmının üzerinde Tunaya'nın araştırmaları sırasında yazdığı notlar ve işaretlediği paragraflar bulunmaktadır. Yayınlanmamış çalışmalarındaki notları eşi tarafından Maltepe Üniversitesi Kütüphanesine bağışlanmıştır. Tunaya'nın belirli konular üzerindeki görüşleri hakkında araştırmalar yapılabilir. Bu araştırmalarda yayınlanmış yapıtları yanında yayınlanmamış yapıtlarına da Maltepe Üniversitesi Kütüphanesinden ulaşılabilir.

BULGULAR- ÖNERİLER MATRİKSİ

ÖNERİLER / BULGULAR	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12	Ö13	Ö14	Ö15	Ö16	Ö17
B1	▒																
B2		▒															
B3			▒														
B4				▒													
B5					▒												
B6						▒											
B7							▒										
B8								▒									
B9									▒								
B10										▒							
B11											▒						
B12												▒					
B13													▒				
B14														▒			
B15															▒		
B16																▒	
B17																	▒

E K L E R

EK.1: TÜRK SİYASET BİLİMCİLERİ ARAŞTIRMA SORU KAĞIDI

Sayın ……

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Programı'nda yürütülen "TÜRK SİYASET BİLİMCİLER" başlıklı bu çalışmayla, Türkiye'de siyaset bilimine bilimsel yayınlarıyla ve eğitim faaliyetleriyle hizmet etmiş ilk beş siyaset bilimciyi yakından incelemek, siyaset bilimi alanına yapmış oldukları özgün katkıları ortaya çıkarmak ve bu alandaki bilim çalışanlarının yapıtlarını kapsayan bir "**Siyasetbilim Kaynakçası**" oluşturmak amaçlanmaktadır.

Siyasetbilime yapıtları, eğitim faaliyetleri ve özgün katkılarıyla hizmet etmiş ilk beş siyaset bilimci, sizin ekteki soru kağıdına vereceğiniz yanıtlarla saptanacaktır.

Vereceğiniz yanıtlar sadece araştırma amacıyla kullanılacaktır. Araştırmaya olan katkılarınızdan dolayı teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Ali KUYAKSİL
Doktora Öğrencisi

A D R E S :

Polis Akademisi Başkanlığı
Polis Meslek Yüksek Okulu Müdürlüğü
Eğitim Şube Müdür Vekili

GAZİANTEP

TÜRK SİYASET BİLİMCİLERİ ARAŞTIRMA SORU KAĞIDI

Ali KUYAKSİL

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

1. KİMLİK SORULARI

1.1. Siyaset Bilimi ile ilgi dereceniz nedir? (Öğretim üyesi, emekli öğretim üyesi, ikinci araştırma alanı, serbest akademik araştırma alanı v.s.)
..... ……..…..... ……..…..... ……
..... ….....…..

1.2. Kaç yıldır Siyaset Bilimi ile ilgilenmektesiniz? ....……

1.3. Siyaset Bilimi ile ilgi biçiminiz nasıl olmuştur? (Alan yazınına katkı, öğretici makale yazmak ve benzeri) ....……
.....……
……..... ....

1.4. Eğitim ve uzmanlık alanınızla ilgili olarak aşağıdaki soruları yanıtlayınız:

1.4.1. Lisans diplomanızı aldığınız kurum ve bölüm neresidir? ..... …….. …….. ... .. .
…….....……....
1.4.2. Yüksek Lisans derecenizi aldığınız kurum ve anabilim dalı neresidir?
……..... .....
..... …….……

1.4.3. Doktora derecenizi aldığınız kurum ve anabilim dalı neresidir?
....….....
..... …….……...

1.4.4. Doçentlik anabilim dalınız nedir? ……..... ……..... ....
..... …… ….....

1.4.5. Profesörlük anabilim dalınız nedir? ..... …….....
..... ……. ....

1.4.5.1. Kadro anabilim dalınız nedir? ..... …… ……..
..... …… ….

1.4.5.2. Yayın anabilim dallarınız nelerdir? ……. .....
…….....
.....

.....

2. ARAŞTIRMA KONUSUYLA İLGİLİ SORULAR

2.1. Türkiye'nin en iyi Siyaset Bilimcilerini seçmek için sizce hangi ölçütler kullanılmalıdır? ..... …… ….....
.....
..... ……
…….. ….. …….. …….. ……. ……. ……
..... …….....

2.2. Sizin değerlendirmenize göre 1920'den günümüze kadar Türk Siyaset Bilimcilerinden aşağıda verilen ölçütler açısından ilk beşe girenler kimlerdir? Lütfen yazınız.

2.2.1. "**Siyaset Bilimi alan eğitiminde öncü**" olan ilk beş kişi:

(1) .....
(2) .....
(3) .....
(4) .....
(5) .....

2.2.2. "**Kendi yaptığı araştırmalar"** ile Siyaset Bilimi alanına katkısı bakımından ilk beş kişi:

(1) .....
(2) .....
(3) .....
(4) .....
(5) .....

2.2.3. "**Başkalarına yaptırdığı araştırmalar"** (Bitirme, Yüksek Lisans, Doktora tezleri) ile Siyaset Bilimi alanına yaptığı katkıları bakımından ilk beş kişi:

(1) .....
(2) .....
(3) .....
(4) .....
(5) .....

2.2.4. "**Ortak imzalı araştırmalar"** ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından ilk beş kişi:

(1) .....
(2) .....
(3) .....
(4) .....
(5) .....

2.2.5. "**Editörlük, yayına hazırlama, derleme"** görevlisi olarak yönettiği araştırmalar ile Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından ilk beş kişi:

(1) .....
(2) .....
(3) .....
(4) .....

(5) .....

2.2.6. "**Siyaset Bilimi alanındaki toplam yayın sayısı"** bakımından ilk beş kişi:

(1) .....
(2) .....
(3) .....
(4) .....
(5) .....

2.2.7. "**Siyaset Biliminin temel bilgilerinin halka yayılması ve kamuoyu eğitimi"** (Popüler bilim kitabı, makalesi, gazete yazısı, radyo-Tv programı, seminer, açık oturumlar) bakımından ilk beş kişi:

(1) .....
(2) .....
(3) .....
(4) .....
(5) .....

2.2.8. "**Türkçe Siyaset Bilimi alan dili"** ne katkıları bakımından ilk beş kişi:

(1) .....
(2) .....
(3) .....
(4) .....
(5) .....

2.2.9. "**Farklı alan yazınları"** na (literatürüne) katkıları bakımından ilk beş kişi:

(1) .....
(2) .....
(3) .....
(4) .....
(5) .....

2.2.10. Siyaset Bilimi dışında "**Farklı alan yayınları"** na katkıları bakımından ilk beş kişi:

(1) .....
(2) .....
(3) .....
(4) .....
(5) .....

2.2.11. "**Çeviri yoluyla"** Siyaset Bilimi alanına katkıları bakımından ilk beş kişi:

(1) .....
(2) .....
(3) .....
(4) .....
(5) .....

2.2.12. Siyaset Bilimi konusuyla ilgili "**Özel veya kamu kurumlarında fiilen çalışma ve danışmanlık yapma"** bakımından ilk beş kişi:

(1) .....
(2) .....
(3) .....
(4) .....
(5) .....

EK.2: 2003 HAZIRAN AYI ITIBARIYLE ÜNIVERSITELERIMIZDE BULUNAN SIYASET BILIMI ILE ILGILI ÖĞRETIM ÜYELERI LISTESI

S.N	ÜNİVERSİTESİ	FAKÜLTE	BÖLÜM	ANABİLİM DALI	ADI VE SOYADI	AKADEMİK ÜNVANI
DEVLET ÜNİVERSİTELİRİ						
1.	A.İzzet Baysal	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Erken AKIN	Prof.Dr.
2.	A.İzzet Baysal	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Necat AKYILDIZ	Yrd.Doç.Dr.
3.	A.İzzet Baysal	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	M.Kemal ÖKE	Yrd.Doç.Dr.
4.	A. Menderes	Nazilli İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Halil MUTİOĞLU	Yrd.Doç.Dr.
5.	Afyon Kocatepe	Uşak İ.İ.B.F	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Osman TEKİR	Yrd.Doç.Dr.
6.	Afyon Kocatepe	Uşak İ.İ.B.F	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	H.Hüseyin AKKAŞ	Yrd.Doç.Dr.
7.	Akdeniz	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Meral SAĞIR	Doç.Dr.
8.	Akdeniz	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Bilgi KÜÇÜKCAN	Yrd.Doç.Dr.
9.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Yavuz SABUNCU	Prof.Dr.
10.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ömür SEZGİN	Prof.Dr.
11.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Sina AKŞİN	Prof.Dr.
12.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Cem EROĞUL	Prof.Dr.
13.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Coşkun SAN	Prof.Dr.
14.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Doğu ERGİL	Prof.Dr.
15.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	M.Ali AĞAOĞULLARI	Prof.Dr.
16.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Tülin ÖNGEN	Prof.Dr.
17.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Serpil SANCAR	Prof.Dr.
18.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Gencay ŞAYLAN	Prof.Dr.
19.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ö.Aykut ÇELEBİ	Doç.Dr.
20.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Mehmet YETİŞ	Yrd.Doç.Dr.
21.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Filiz Çülha ZAPÇI	Yrd.Doç.Dr.
22.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Zeliha ETÖZ	Yrd.Doç.Dr.
23.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Alev ÖZKAZANÇ	Yrd.Doç.Dr.
24.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ayhan YALÇINKAYA	Yrd.Doç.Dr.
25.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Fethi AÇIKEL	Yrd.Doç.Dr.
26.	Boğaziçi	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Nermin ABADAN UNAT	Prof.Dr.
27.	Boğaziçi	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Yeşim ARAT	Prof.Dr.
28.	Boğaziçi	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Yilmaz ESMER	Prof.Dr.
29.	Boğaziçi	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Suna KİLİ	Prof.Dr.
30.	Boğaziçi	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Taha PARLA	Prof.Dr.
31.	Boğaziçi	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	İlkay SUNAR	Prof.Dr.
32.	Boğaziçi	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Binnaz TOPRAK	Prof.Dr.
33.	Boğaziçi	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Hakan YILMAZ	Prof.Dr.
34.	Boğaziçi	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Mine EDER	Doç.Dr.
35.	Boğaziçi	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Gamze AVCI	Yrd.Doç.Dr.
36.	Boğaziçi	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Zeynep GAMBETTİ	Yrd.Doç.Dr.
37.	Cumhuriyet	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Fazıl YOZGAT	Yrd.Doç.Dr.
38.	Cumhuriyet	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ahmet Turan ALKAN	Yrd.Doç.Dr.
39.	Cumhuriyet	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Gülay ERCİNS	Yrd.Doç.Dr.
40.	Cumhuriyet	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Halis ÇETİN	Yrd.Doç.Dr.
41.	Cumhuriyet	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Hüseyin SAVAŞ	Yrd.Doç.Dr.
42.	Çanakkale Onsekiz Mart	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	İbrahim KAYA	Yrd.Doç.Dr.
43.	Dokuz Eylül	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Tülay ÖZÜERMAN	Prof.Dr.
44.	Dokuz Eylül	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Mehmet Emin KÖKTAŞ	Prof.Dr.
45.	Dokuz Eylül	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Nazmi ÜSTE	Yrd.Doç.Dr.
46.	Dumlupınar	Bilecik İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Sara ONUR	Yrd.Doç.Dr.
47.	Dumlupınar	Bilecik İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	İlyas SÖĞÜTLÜ	Yrd.Doç.Dr.
48.	Dumlupınar	Kütahya İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Sami DENKER	Prof.Dr.
49.	Dumlupınar	Kütahya İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Hasan DURAN	Yrd.Doç.Dr.
50.	Dumlupınar	Kütahya İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Muhittin DEMİRAY	Yrd.Doç.Dr.
51.	Galatasaray	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Artun ÜNSAL	Prof.Dr.
52.	Galatasaray	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Birol ÇAYMAZ	Yrd.Doç.Dr.
53.	Galatasaray	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ahmet KUYAŞ	Yrd.Doç.Dr.
54.	Galatasaray	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Yeşeren ELİTİN ARIKAN	Yrd.Doç.Dr.

55.	Gazi	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Kadir CANGIZBAY	Prof.Dr.
56.	Gazi	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Atilla YAYLA	Prof.Dr.
57.	Gazi	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ümit ÖZDAĞ	Prof.Dr.
58.	Gazi	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Mümtaz Er TÜRKÖNE	Prof.Dr.
59.	Gazi	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Gonca DURGUN	Yrd.Doç.Dr.
60.	Gaziosman Paşa	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Yusuf TEKİN	Yrd.Doç.Dr.
61.	Gaziosman Paşa	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Bekir Berat ÖZİPEK	Yrd.Doç.Dr.
62.	Gaziosman Paşa	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ahmet ÖZKİRAZ	Yrd.Doç.Dr.
63.	Gaziosman Paşa	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Nazan ARSLANEL	Yrd.Doç.Dr.
64.	Hacettepe	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ali ÇAĞLAR	Doç.Dr.
65.	Hacettepe	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Aylin ÖZMAN-ERKMAN	Doç.Dr.
66.	İnönü	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Selahattin BAKAN	Yrd.Doç.Dr.
67.	İnönü	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Hasan BURAN	Yrd.Doç.Dr.
68.	İstanbul	S. B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Nur VERGIN	Prof.Dr.
69.	İstanbul	S. B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Birsen ERSEL	Prof.Dr.
70.	İstanbul	S. B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Adalet ALADAĞ	Doç.Dr.
71.	İstanbul	S. B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Murat ÖZDERMAN	Yrd.Doç.Dr.
72.	İstanbul	S. B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Yücel KARLIKLI	Yrd.Doç.Dr.
73.	İstanbul	S. B.F.	U.A.İliş.ve Siy.Bil	Siyaset Bilimi	Cemil OKTAY	Prof.Dr.
74.	İstanbul	S. B.F.	U.A.İliş.ve Siy.Bil	Siyaset Bilimi	Fatmagül BERKTAY	Prof.Dr.
75.	İstanbul	S. B.F.	U.A.İliş.ve Siy.Bil	Siyaset Bilimi	Birsen ÖRS	Doç.Dr.
76.	İstanbul	S. B.F.	U.A.İliş.ve Siy.Bil	Siyaset Bilimi	Serpil ÇAKIR	Yrd.Doç.Dr.
77.	İstanbul	S. B.F.	U.A.İliş.ve Siy.Bil	Siyaset Bilimi	İnci KERESTECİOĞLU	Yrd.Doç.Dr.
78.	İstanbul	S. B.F.	U.A.İliş.ve Siy.Bil	Siyaset Bilimi	Mehmet Ö. ALKAN	Yrd.Doç.Dr.
79.	Kahramanmaraş Sütçü İmam	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Haluk ALKAN	Yrd.Doç.Dr.
80.	Karadeniz Teknik	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Mustafa Çağatay OKUTAN	Yrd.Doç.Dr.
81.	Kırıkkale	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Celalettin GÜNGÖR	Yrd.Doç.Dr.
82.	Kocaeli	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Hüseyin Emre BAHÇE	Yrd.Doç.Dr.
83.	Kocaeli	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Yılmaz BİNGÖL	Yrd.Doç.Dr.
84.	Marmara	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Jale CİVELEK	Prof.Dr.
85.	Marmara	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Füsun ÜSTEL	Prof.Dr.
86.	Marmara	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ali Vahit TURHAN	Prof.Dr.
87.	Marmara	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ayşegül YARAMAN	Doç.Dr.
88.	Marmara	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Deniz VARDAR	Doç.Dr.
89.	Marmara	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ümit Arat ATAMTÜRK	Yrd.Doç.Dr.
90.	Mersin	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Cemal ALTAN	Yrd.Doç.Dr.
91.	Muğla	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Namık Kemal ÖZTÜRK	Doç.Dr.
92.	Mustafa Kemal	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Atilla GÜNEY	Yrd.Doç.Dr.
93.	Orta Doğu Teknik	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Feride ACAR	Prof.Dr.
94.	Orta Doğu Teknik	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ayşe AYATA	Prof.Dr.
95.	Orta Doğu Teknik	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Raşit KAYA	Prof.Dr.
96.	Orta Doğu Teknik	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Mehmet OKYAYÜZ	Doç.Dr.
97.	Orta Doğu Teknik	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Pınar AKÇALI	Yrd.Doç.Dr.
98.	Orta Doğu Teknik	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Canan ASLAN	Yrd.Doç.Dr.
99.	Orta Doğu Teknik	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Cem DEVECİ	Yrd.Doç.Dr.
100.	Orta Doğu Teknik	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Necmi ERDOĞAN	Yrd.Doç.Dr.
101.	Orta Doğu Teknik	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Fahriye ÜSTÜNER	YrD.Doç.Dr.
102.	Orta Doğu Teknik	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Galip YALMAN	Yrd.Doç.Dr.
103.	Pamukkale	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	İnan ÖZER	Prof.Dr.
104.	Sakarya	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Davut DURSUN	Doç.Dr.
105.	Sakarya	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	İrfan HAŞLAK	Yrd.Doç.Dr.
106.	Sakarya	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Mahmut KARAMAN	Yrd.Doç.Dr.
107.	S.Demirel	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Şaban SİTEMBÖLÜKBAŞI	Doç.Dr.
108.	S.Demirel	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Metin İŞÇİ	Yrd.Doç.Dr.
109.	Selçuk	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Orhan GÖKÇE	Prof.Dr.
110.	Trakya	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ülkü VARLIK	Yrd.Doç.Dr.
111.	Uludağ	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ali Yaşar SARIBAY	Prof.Dr.
112.	Uludağ	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Süleyman Seyfi ÖĞÜN	Prof.Dr.
113.	Uludağ	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Sertaç SERDAR	Yrd.Doç.Dr.

114.	Uludağ	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Mert GÖKIRMAK	Yrd.Doç.Dr.
115.	Yıldız Teknik	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Kemali SAYBAŞILI	Prof.Dr.
116.	Yıldız Teknik	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Meryem KORAY	Prof.Dr.
117.	Yıldız Teknik	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Fazıl SAĞLAM	Prof.Dr.
118.	Yıldız Teknik	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Aykut POLATOĞLU	Prof.Dr.
119.	Yıldız Teknik	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Fuya ATACAN	Doç.Dr.
120.	Yıldız Teknik	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Esra DANACIOĞLU	Doç.Dr.
121.	Yıldız Teknik	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Elçin MACAR	Yrd.Doç.Dr.
122.	Yıldız Teknik	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Ozan ERÖZDEN	Yrd.Doç.Dr.
123.	Yıldız Teknik	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Cengiz ÇAĞLA	Yrd.Doç.Dr.
VAKIF ÜNİVERSİTELERİ						
124.	Bahçeşehir	İşletme F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	İlkay SUNAR	Prof.Dr.
125.	Bahçeşehir	İşletme F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Ahmet SÖZEN	Yrd.Doç.Dr.
126.	Başkent	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Nuran EROL IŞIK	Doç.Dr.
127.	Başkent	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Nalan SOYARIK ŞENTÜRK	Yrd.Doç.Dr.
128.	Başkent	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Simten COŞAR	Yrd.Doç.Dr.
129.	Başkent	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Menderes ÇINAR	Yrd.Doç.Dr.
130.	Bilkent	İ.İ.B.F.	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Siyaset Bilimi	Metin HEPER	Prof.Dr.
131.	Bilkent	İ.İ.B.F.	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Siyaset Bilimi	Ergun ÖZBUDUN	Prof.Dr.
132.	Bilkent	İ.İ.B.F.	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Siyaset Bilimi	Ahmet İÇDUYGUN	Doç.Dr.
133.	Bilkent	İ.İ.B.F.	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Siyaset Bilimi	Ömer Faruk GENÇKAYA	Doç.Dr.
134.	Bilkent	İ.İ.B.F.	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Siyaset Bilimi	Ümit CİZRE	Doç.Dr.
135.	Bilkent	İ.İ.B.F.	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Siyaset Bilimi	Alev ÇINAR	Yrd.Doç.Dr.
136.	Bilkent	İ.İ.B.F.	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Siyaset Bilimi	Aslı ÇIRAKMAN	Yrd.Doç.Dr.
137.	Çankaya	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Cemalettin TAŞKIRAN	Prof.Dr.
138.	Çankaya	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Taner DEMİREL	Yrd.Doç.Dr.
139.	Fatih	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ömer ÇAHA	Doç.Dr.
140.	Fatih	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ali Murat YEL	Yrd.Doç.Dr.
141.	İstanbul Bilgi	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	İlter TURAN	Prof.Dr.
142.	İstanbul Bilgi	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Nihal İNCEOĞLU	Prof.Dr.
143.	Kadir Has	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Metin KUTAL	Prof.Dr.
144.	Kadir Has	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Nuran AYÇAYLI	Prof.Dr.
145.	Kadir Has	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Serhan OKSAY	Yrd.Doç.Dr.
146.	Maltepe	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ayferi GÖZE	Prof.Dr.
147.	Sabancı	Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Ersin KALAYCIOĞLU	Prof.Dr.
148.	Sabancı	Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Ayşe KADIOĞLU	Doç.Dr.
149.	Sabancı	Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Ali ÇARKOĞLU	Doç.Dr.
150.	Sabancı	Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Hasan Bülent KAHRAMAN	Yrd.Doç.Dr.
151.	Yeditepe	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Ahmet YÜCEKÖK	Prof.Dr.
152.	Yeditepe	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Semra PAŞAZADE	Doç.Dr.
153.	Yeditepe	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Ali Fuat BOROVALI	Doç.Dr.
154.	Yeditepe	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Selahattin ERHAN	Yrd.Doç.Dr.
155.	Yeditepe	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Gamze KONA	Yrd.Doç.Dr.
156.	Yeditepe	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Cumhur MUMCU	Yrd.Doç.Dr.
157.	Yeditepe	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Dinç YAYLALIER	Yrd.Doç.Dr.

EK.3: 2003 HAZIRAN AYI ITIBARIYLE ÜNIVERSITELERIMIZDE BULUNAN SIYASET BILIMI ILE ILGILI ÖĞRETIM ÜYELERINDEN "TÜRK SIYASET BILIMCILERI ARAŞTIRMA SORU KAĞIDI"NA CEVAP VERENLERIN LISTESIDIR.

S.N	ÜNİVERSİTESİ	FAKÜLTE	BÖLÜM	ANABİLİM DALI	ADI VE SOYADI	AKADEMİK ÜNVANI
DEVLET ÜNİVERSİTELİRİ						
1.	Afyon Kocatepe	Uşak İ.İ.B.F	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Osman TEKİR	Yrd.Doç.Dr.
2.	Afyon Kocatepe	Uşak İ.İ.B.F	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	H.Hüseyin AKKAŞ	Yrd.Doç.Dr.
3.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ömür SEZGİN	Prof.Dr.
4.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	M.Ali AĞAOĞULLARI	Prof.Dr.
5.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Gencay ŞAYLAN	Prof.Dr.
6.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Filiz Çülha ZAPÇI	Yrd.Doç.Dr.
7.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Zeliha ETÖZ	Yrd.Doç.Dr.
8.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Alev ÖZKAZANÇ	Yrd.Doç.Dr.
9.	Ankara	S. B.F. F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ayhan YALÇINKAYA	Yrd.Doç.Dr.
10.	Boğaziçi	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Yeşim ARAT	Prof.Dr.
11.	Boğaziçi	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Binnaz TOPRAK	Prof.Dr.
12.	Cumhuriyet	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Fazıl YOZGAT	Yrd.Doç.Dr.
13.	Cumhuriyet	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Gülay ERCİNS	Yrd.Doç.Dr.
14.	Cumhuriyet	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Halis ÇETİN	Yrd.Doç.Dr.
15.	Gaziosman Paşa	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ahmet ÖZKİRAZ	Yrd.Doç.Dr.
16.	Gaziosman Paşa	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Nazan ARSLANEL	Yrd.Doç.Dr.
17.	Hacettepe	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Ali ÇAĞLAR	Doç.Dr.
18.	İstanbul	S. B.F.	U.A.İliş.ve Siy.Bil	Siyaset Bilimi	Cemil OKTAY	Prof.Dr.
19.	İstanbul	S. B.F.	U.A.İliş.ve Siy.Bil	Siyaset Bilimi	Serpil ÇAKIR	Yrd.Doç.Dr.
20.	İstanbul	S. B.F.	U.A.İliş.ve Siy.Bil	Siyaset Bilimi	İnci KERESTECİOĞLU	Yrd.Doç.Dr.
21.	Kahramanmaraş Sütçü İmam	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Haluk ALKAN	Yrd.Doç.Dr.
22.	Sakarya	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	İrfan HAŞLAK	Yrd.Doç.Dr.
23.	Uludağ	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Sertaç SERDAR	Yrd.Doç.Dr.
24.	Uludağ	İ.İ.B.F.	Kamu Yönetimi	Siy.ve Sos.Bil.	Mert GÖKIRMAK	Yrd.Doç.Dr.
25.	Yıldız Teknik	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Kemali SAYBAŞILI	Prof.Dr.
26.	Yıldız Teknik	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Fazıl SAĞLAM	Prof.Dr.
27.	Yıldız Teknik	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Ozan ERÖZDEN	Yrd.Doç.Dr.
28.	Yıldız Teknik	İ.İ.B.F.	Siy.Bil.ve U.A.İlş.	Siyaset Bilimi	Cengiz ÇAĞLA	Yrd.Doç.Dr.

EK.4: ANKARA SBF'DEN 1956-1968 YILLARI ARASINDA DOKTORA EĞİTİMİNİ TAMAMLAYANLAR

S.No	ADI VE SOYADI	DOKTORA BÖLÜMÜ	DR. OLMA TARİHİ	DOKTORA TEZ KONUSU
1	Mümtaz SOYSAL	İd.Siy.İlim.	1958	Demokratik İktisadi Planlama için Siyasi Mekanizma.
2	Metin KIRATLI	İd.Siy.İlim.	1960	Parlamenter Muafiyetler (Bizde ve Yabancı Memleketlerde)
3	Cevad GERAY	İd.Siy.İlim.	1960	Şehir Planlamasının Başlıca Tatbik Vasıtaları.
4	Baran TUNÇER	Mal.ve İkt.	1960	Milletlerarası İktisadi Yardımlar ve Kalkınma Mes'elesi.
5	Tunçer BULUTAY	Mal.ve İkt.	1960	Başlıca İktisadi Büyüme Nazariyeleri.
6	Gülgün GÖNENÇ	İd.Siy.İlim.	1960	Teknik Yardım Programları ve Türkiye'de Teknik Yardımın İdaresi
7	A.Haluk ÜLMAN	İd.Siy.İlim.	1961	İkinci Cihan Savaşının Başından Turuman Doktrinine kadar Türk Amerikan Münasebetleri 1939-1947
8	R.Yalçın KELEŞ	İd.Siy.İlim.	1961	Şehir ve Bölge Planlaması Bakımından Şehirleşme Hareketleri
9	Vahdet AYDIN	Mal ve İkt.	1961	Elektrik Enerjisinden Maliyet Tespiti ve İşletmelerimizdeki Tatbikat
10	H.Üren ARSAN	Mal.ve İkt.	1961	Türkiye'de Cumhuriyet Devrinde İç Devlet Borçları
11	Mete TUNCAY	İd.Siy.İlim.	1961	Erkinlik Kavramının İncelenmesi
12	Mualla ÖNCEL	Mal.ve İkt.	1961	Kurumlar Vergisinin İktisadi Bakımdan Tetkiki.
13	Orhan TÜRKAY	Mal.ve İkt.	1962	Nüfus Artışı ve İktisadi Gelişme.
14	Ahmed DEMİR	Mal.ve İkt.	1962	Türkiye İç Sularında Faydalanma Mes'eleri.
15	Taner TİMUR	İd.Siy.İlim.	1962	Modern Demokrasilerde ve Türkiye'de Kuvvetli İcra.
16	Necdet SERİN	Mal.ve İkt.	1963	Türkiye'nin Sanayileşmesi.
17	Uğur KORUM	Mal.ve İkt.	1963	İnput-Output Analizi.
18	Deniz BAYKAL	İd.Siy.İlim.	1963	Siyasi Elit Kuramı.
19	Korkut BOROTAV	Mal.ve İkt.	1964	Kamu Maliyesi ve Gelir Dagılımı.
20	Özhan ULUATAM	Mal.ve İkt.	1964	Tüketim Fonksiyonu ve İktisadi Kalkınma.
21	Erdem ÖNEY	Mal.ve İkt.	1965	Verimlilik Kavramları ve Ölçülmesi.
22	Nadir Latif İSLAM	İd.Siy.İlim.	1965	Türkiye'de Gensoru ve Meclis Tahkikatı.
23	Güney DEVREZ	Mal.ve İkt.	1966	Türkiye'de Stok Kontrolü
24	Özer OZONKAYA	İd.Siy.İlim.	1966	Ankara Ünüversitesi Öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri.
25	Oğuz ONARAN	İd.Siy.İlim.	1966	Genel İdare Kuruluşlarında Üst İdarecilerin Yetiştirilmesi.
26	Kaya WON-TAK-PAK	İd.Siy.İlim.	1966	Güney Kore İhtilalleri (1960-1963)
27	Turgut VAR	Mal.ve İkt.		İşletmelerde Sermaye Yatırımlarının Planlanması,Sermaye Maliyeti ve Belirsizlik.
28	C.Tayyar SALIKLAR	Mal.ve İkt.	1966	Kamu Sektöründe Yatırım Bütçeleri ve Türk Bütçe Sistemi.
29	Alpaslan IŞIKLI	Mal.ve İkt.	1967	Toplu İş Sözleşmeleri ve Türkiye Ekonomisi İçindeki yeri.
30	Yüksel KOÇ	Mal.ve İkt.	1967	İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri.
31	Dündar SAĞLAM	Mal.ve İkt.	1967	Türkiye'de Kamu İktisadi Teşebbüsleri.
32	Yalçın KÜÇÜK	Mal.ve İkt.	1967	Planlama (Eleştirici Bir Yaklaşım.)
33	Bilsay KURUÇ	Mal.ve İkt.	1967	Ricardo İktisadının Metod sorunları.
34	Ahmed BEYARSLAN	Mal.ve İkt.	1967	Türk Vergi Sisteminin İstikrar Gücü Üzerinde İstatiski Bir Çalışma.
35	T.Namık GÜNDÜZ	İd.Siy.İlim.	1967	Arap Devletleri Teşkilatı.
36	Gündüz SÜNNETÇİOĞLU	Mal.ve İkt.	1968	Dış Kaynaklı Yatırımların Sektörler arası optimal Dağılımı.
37	Latif ÇAKICI	Mal.ve İkt.	1968	Sanayi İşl.Kuruluş Yeri Seçimi.
38	Nuru UMAN	Mal.ve İkt.	1968	Fiyat Harek.İşl.Üzerine Etk.ve Ye.Deg.

EK.5: SİYASİ İLİMLER TÜRK DERNEĞİ TÜZÜĞÜ

Derneğin adı ve gayesi:

MADDE 1 - Siyasi ilimler sahasında çalışma ve araştırmalar yapmak, yapılan araştırmaları teşvik etmek ve yaymak gayesiyle "Siyasi İlimler Türk Derneği" adı altında ilmi bir dernek kurulmuştur. Derneğin adresi: İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnönü cad. No:28 80310 Kuştepe-Şişli-Türkiyedir.

Merkez ve şubeleri:

MADDE 2 - Derneğin merkezi İstanbulda'dır. Şubesi yoktur.

Derneğin faaliyeti:

MADDE 3 - Dernek, ilmi kongre, konferans, anket ve müsabakalar tertip etmek, vesikalar toplamak ve neşriyatta bulunmak gibi faaliyet gösterir. İcabında Bakanlar Kurulu kararıyla mümasil çalışmalarda bulunan yerli ve milletlerarası müessese, dernek, üniversite ve kütüphanelerle muhabere ve münasebete geçer, ilmi temas ve mübadelelerde bulunur.

Terekküp tarzı:

MADDE 4 - Dernek, kurucu üyelerle derneğe sonradan katılan gerçek kişilerden terekküp eder.

Derneğe giriş:

MADDE 5 - Derneğe girmek için, gerçek kişilerin 18 yaşını bitirmiş olmaları, medeni hakları kullanma ehliyetini haiz bulunmaları ve siyasi ilimler sahasında çalışmalar ve yayınlar yapmış olmaları lazımdır. Adaylar dernek üyelerinin ikisinin takdimi ve yönetim kurulunun kararıyla üyeliğe kabul edilirler.

Dernekten çıkış:

MADDE 6 - Üyeliğin sıfatı aşağıdaki hallerde sona erer:

a) Dernek üyeliğinden istifada,

b) Aidatın ödenmemesi ve başka muhik bir sebep dolayısıyla genel kurulun alacağı karar üzerine kaydın terkimi.

Aidat:

MADDE 7 - Her üye derneğe 12 liradan aşağı olmamak ve 120 lirayı geçmemek üzere yıllık bir aidat öder.

Derneğin idaresi ve temsili:

MADDE 8 - Derneğin, Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Denetleme Kurulu olmak üzere üç organı vardır. Yönetim Kurulu Başkanı aynı zamanda derneğin de başkanıdır.

Genel Kurul:

MADDE 9 - Genel Kurul, derneğe kayıtlı bütün üyelerden teşekkül eder. Genel Kurul her toplantısında, bir Genel Kurul Başkanı ile iki katip seçer.

Genel Kurulun başlıca vazifeleri:

MADDE 10 - Tüzüğü tadil etmek, fesih ve ihraç kararları almak, bütçeyi ve bilançoyu ve Yönetim Kurulunun raporunu tasdik ve kurulu ibra etmek ve tam üye sayısının yirmide birinin isteyeceği bütün hususları görüşmek yetkileri Genel Kurula aittir. Genel Kurul ihtisas çalışmaları yapmak üzere icabında komisyonlara ayrılır.

Toplanması:

MADDE 11 - Genel Kurul normal olarak yılda bir kere Kasım ve Aralık ayında olağan toplantısını yapar. Bunun dışında mevzu hükümler dahilinde olmak üzere, Yönetim ve Denetleme Kurulu kararı veya üyelerin beşte birinin yazılı isteği ile her zaman toplantıya çağrılabilir. Toplantı yeri ve zamanı ile gündem, toplantıdan en az on gün önce mahalli iki gazete ile ilan edilir. Tam üye adedinin yarısından bir fazlası bulunmadıkça toplantı yapılamaz. Bu takdirde, en az beş gün ara ile ikinci toplantı genel hükümlere göre yapılır. Ve bu defa üye sayısına bakılmaksızın Genel Kurul toplantısını yapar.

Oy verme ve usul:

MADDE 12 - Tüzüğün tadiline ve feshe müteallik kararlar, hazır bulunan üye adedinin üçte iki ekseriyeti ile alınır. Diğer bütün hususlarda mevcut üye sayısının ekseriyeti kafidir. Genel Kurul kararları ve zabıtları saklanır, bir deftere yazılır ve üyelerin tetkikine açık tutulur. Genel Kurul kararları ayrıca üyelere ve başkalarına mektupla bildirilir.

Yönetim Kurulu:

MADDE 13 - Yönetim Kurulu, Genel Kurulca iki yıl için seçilen beş asil, üç yedek üyeden oluşur. Yönetim Kurulu kendi arasında bir işbölümü yaparak bir başkan, bir başkan vekili, bir genel sekreter, bir muhasip üye seçer. Yönetim Kurulunda boşalan üyeliklere, aldıkları oy sırasına göre yedekler geçer.
Genel Kurul'u toplantıya çağırmak, toplantı gündemini, bütçeyi hazırlamak, Genel Kurul'ca onaylanan bütçeye göre harcamalarda bulunmak, çalışmaları düzenlemek, muhaberatı denetlemek ve Dernekler Kanununun 51. Maddesinde anılan defterleri tutmak, Genel Kurula Derneğin yıllık görevleri hakkında rapor ve bilanço vermek ve Genel Kurulca havale edilecek sair bütün işleri görmek görevleri Yönetim Kuruluna aittir.

Toplanması ve Kararları:

MADDE 14 - Yönetim Kurulu, ayda enaz bir defa toplanır. Toplantı nisabı, tam üye adedinin yarısından bir fazlasıdır. Kararlar, mevcudun ekseriyeti ile alınır. Oy eşitliği halinde başkanın oyunun bulunduğu tarafın görüşü muteber olur.

Sorumluluğu:

MADDE 15 - Yönetim Kurulu, bütün faaliyetlerinden Genel Kurula sorumludur.

Denetçiler:

MADDE 16 - Denetleme Kurulu, iki yılda bir Genel Kurul tarafından seçilen üç üyeden oluşur; ayrıca Genel Kurulca üç yedek üye seçilir. Denetleme Kurulu Yönetim Kurulunun mali faaliyetlerini, yılda iki defadan az olmamak üzere denetler. Gerek bu denetleme sonuçlarını, gerekse Yönetim Kurulunun bilanço ve kesin hesaplarını bir rapor halinde Genel Kurulun olağan yıllık toplantısına sunar.

Mali Hükümler gelirler:

MADDE 17 - Derneğin gelirleri:

a) Üyelerden alınacak aidat ve üyelerle diğer tüzel gerçek kişilerin yapacakları yardım ve bağışlardan,

b) Devletin ve diğer müesseselerin yapacağı yardımlardan,

c) Neşriyatının ve neşir hakkı kendisine verilmiş olan eserlerin ve ücretli konferansların gelirlerinden terekküp eder.

Giderler:

MADDE 18 - Masraflar, Genel Kurul tarafından kabul edilen bütçe dairesinde yapılır. Olağanüstü hallerde Yönetim Kurulu bütçe dışında masraf yapabileceği gibi fasıllar arasında münakale de yapabilir. Bu takdirde keyfiyet yıllık raporda belirtilir.

Fesih Kararları ve Dernek Mallarının Tasfiyesi:

MADDE 19 - Fesih kararı Genel Kurul üyelerinin en az üçte ikisinin bulunmasıyla alınır. Bu suretle çokluk edilmediği takdirde ikinci defa toplanmak üzere, Dernekler kanununun 19 uncu maddesine göre üyeler çağırılır. Toplanacak üyelerin sayısı ne olursa olsun fesih kararı görüşülür. Ancak bu takdirde fesih kararı mevcut üyelerin üçte iki çoğunluğu ile alınabilir.
Fesih kararı alındığı takdirde Dernek mallarının tasfiyesiyle meşgul olmak üzere gerekli sayıda üye görevlendirilir ve tasfiye neticesinde ortaya çıkacak aktif ile Derneğe ait her türlü eserler, anketler ve belgeler Siyasal Bilgiler Fakültesine devredilir.

Kurucular:

1. Fethi Çelikbaş, T.C. Profesör, Kennedy Cad. 36/9, Ankara
2. Fadıl Hakkı Sur, T.C. Profesör, Avrupa Konseyi Sosyal Ve Ekonomik İşler Dairesi Başkanı, Strassbourg, Fransa
3. Yavuz Abadan, T.C. Profesör, 30.06.1967 tarihinde vefat etmiştir.
4. Zeki M. Alsan, T.C. Emekli Profesör, İstanbul
5. Bedri Gürsoy, T.C. Profesör, Kızılırmak Cad. 22/8, Ankara
6. Ahmet S. Esmer, T.C. Emekli Profesör, Kızılırmak Cad. 18/6, Ankara
7. Sadun Aren, T.C. Profesör, Şehit Ersan Cad. 34/18, Ankara
8. Aziz Köklü, T.C. Profesör, Bahçelievler, 63. Sokak No:5, Ankara
9. Turhan Feyzioğlu, T.C. Profesör, Farabi Sokak 9/3, Ankara
10. Bahri Savcı, T.C. Profesör, Tunalı Hilmi Cad. 82/B, Ankara
11. Seha L. Meray, T.C. Profesör, Yeşilyurt Sokak 30/17, Ankara
12. Suat Bilge, T.C. Profesör, Bern Büyükelçisi, İsviçre

EK.6: TÜRK SOSYAL BİLİMLER DERNEĞİ'NİN 16.10.2004 TARİHLİ

OLAĞANÜSTÜ GENEL KURULU'NDA KABUL EDİLEN YENİ TÜZÜĞÜ

MADDE 1 – Derneğin Adı ve Amacı:

Sosyal Bilimler alanında çalışma ve araştırmalar yapmak, yapılan araştırmaları desteklemek ve yaymak amacıyla "Türk Sosyal Bilimler Derneği" adı altında kamu yararına çalışan bir bilimsel dernek kurulmuştur.

Dernek, 7.8.1987 gün ve 7/16195 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile "Türk" sıfatını kullanmaya hak kazanmış olup, 10.2.1992 gün ve 92/2725 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile de Kamu yararına çalışan dernek olarak kabul edilmiştir.

MADDE 2 – Merkez:

Derneğin merkezi Ankara'dadır. Dernek, Genel Kurulu kararı ile uygun koşulları bulunan illerde şubeler açabilir. Bu tüzükte kullanılan Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu ifadelerinden merkez organları anlaşılır.

MADDE 3 – Derneğin Etkinlikleri:

Dernek bilimsel araştırmalar yapmak, bilimsel kongre, konferans ve benzeri bilimsel toplantılar, anket ve yarışmalar düzenlemek, bilimsel çalışmalara yardımcı kaynaklar toplamak ve bunları sosyal bilimlerde araştırma yapanlar tarafından kullanılmasını sağlayacak araştırma ve dokümantasyon birimi ile kitaplık kurmak gibi etkinlikler gösterir. Dernek, bu amaçlar çerçevesinde, Bakanlar Kurulu kararı ile uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapabilir, uluslararası kuruluşlara üye olabilir.

MADDE 4 – Dernek Üyeliği:

Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip herkes 2908 sayılı Dernekler Yasası'nın 4. ve 16. Maddelerinde belirtilen hak sınırlamaları kapsamında kalmak koşulu ile Derneğe üye olabilir. Adayların bu genel koşullar yanında sosyal bilimler alanında araştırmalar yapmış olmaları, kişisel olarak başvurmaları ve başvurularının en az iki Dernek üyesi tarafından desteklenmesi gerekir. Üyeliğe kabul Yönetim Kurulu kararı ile gerçekleşir.

Şube üyeliği için yapılacak başvurular, şube yönetim kurulu tarafından kabul veya ret şeklinde karara bağlanır. Şube yönetim kurulu üyeliğe kabul edilenlerin listesini iki ay içinde merkez yönetim kuruluna gönderir.

MADDE 5 – Üyelikten Çıkma ve Çıkarılma:

a- Aşağıdaki koşullarda üyelik sıfatı sona erer:
   (1) Dernek üyeliğinden istifa.
   (2) Dernekler Yasası ile Dernek Tüzüğünün yasakladığı eylemlerin işlenmesi
   (3) Dernek üyeliğinden çıkma yazılı dilekçe ile yapılır.

b- Aşağıdaki koşulların gerçekleşmesiyle üye Dernekten çıkarılır:
2908 sayılı Dernekler Yasasına göre derneklere üye olma hakkını yitirenlerle Dernek amacına aykırı davrananlar, yazılı savunmaları alınarak Yönetim Kurulu kararı ile üyelikten çıkarılırlar. Şube üyeleri için de aynı usul ve işlemler
geçerlidir. Ancak Dernekten çıkarılan üyenin ilk Genel Kurul toplantısında Yönetim Kurulu kararına itiraz hakkı saklı tutulur.

MADDE 6 – Derneğin Yönetimi ve Temsili:

Derneğin Merkez ve Şube Yönetimlerinin, Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu olmak üzere ayrı, ayrı üçer organı vardır.Yönetim Kurulu Başkanı aynı zamanda Derneğin de başkanıdır. Şubelerin genel merkezi temsil edebilmeleri, merkez yönetim kurulunun vereceği yazılı yetki ile mümkündür.

MADDE 7 – Derneğin Organları:

Derneğin organları aşağıda gösterilmiştir:

(a)- Merkez Organları
   (1) Genel Kurul

(2) Yönetim Kurulu
(3) Denetim Kurulu

(b)- Şube Organları

(1) Şube Genel Kurulu
(2) Şube Yönetim Kurulu
(3) Şube Denetim Kurulu

MADDE 8 – Merkez Organları:

Genel Kurul:

Genel Kurul Dernek tüzüğüne göre Genel Kurula katılma hakkı bulunan merkez üyeleri ile ikisi Şube Yönetim Kurulundan, biri de şube Denetim Kurulundan olmak üzere, her bir şubenin göndereceği üçer üyeden oluşur. Üyelerin Genel Kurul'a katılabilmeleri için aidatlarını ödemiş olmaları gereklidir.

Genel Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

a- Dernek organlarının seçilmesi
b- Dernek tüzüğünün değiştirilmesi
c- Merkez ve Şube Yönetim Kurulları ile Denetim Kurulları raporlarının görüşülmesi ve Yönetim Kurullarının aklanması
d- Merkez ve Şube Yönetim Kurulları tarafından hazırlanan bütçe önerilerinin görüşülüp aynen ya da değiştirilerek kabul edilmesi
e- Dernek için gerekli taşınmaz malların satın alınması yada mevcut taşınmaz malların satılması konusunda yönetim kuruluna yetki verilmesi.
f- Derneğin bir federasyona katılması veya ayrılması.
g- Derneğin yasal hükümler çerçevesinde uluslararası etkinlikte bulunması, yurtdışındaki dernek ve kuruluşlara üye olması ya da üyelikten ayrılması.
h- Şubelerin kurulması veya kapatılması.
i- Derneğin feshedilmesi.
k- Yasalarda ve Dernek tüzüğünde genel kurulca yapılması belirtilen diğer görevlerin yerine getirilmesi.

MADDE 9 – Genel Kurul Toplantısı:

Genel Kurul olağan olarak iki yılda bir kez Nisan ayında toplanır. Bunun dışında Yönetim veya Denetim Kurulunun gerekli gördüğü hallerde veya Dernek üyelerinden beşte birinin yazılı isteği üzerine herhangi bir zaman olağanüstü toplanır.

Yönetim Kurulu Dernek Tüzüğüne göre Genel Kuruluna katılma hakkı bulunan üyelerin listesini düzenler. Genel Kurula katılacak üyeler en az on beş gün önceden günü, saati, yeri ve gündemi mahalli bir gazetede ilan edilmek suretiyle toplantıya çağrılır. Bu çağrıda çoğunluk sağlanamaması sebebiyle toplantı yapılamazsa ikinci toplantının hangi gün yapılacağı da belirtilir. İlk toplantı günü ile ikinci toplantı arasında bırakılacak zaman bir haftadan az olamaz.

Genel Kurul, Dernek Tüzüğüne göre Genel Kurula katılma hakkı bulunan üyelerin yarısından bir fazlasının katılmasıyla toplanır. İlk toplantıda yeter sayı sağlanamazsa, ikinci toplantının yapılabilmesi için toplantıya katılan üye sayısı Dernek Yönetim ve Denetleme Kurullarının tam üye sayıları toplamının iki katından az olamaz.

Toplantının yapılacağı gün, saat ve yer ile toplantı gündemi toplantı gününden en az on beş gün önce mahallin en büyük mülki amirliğine yazı ile bildirilir ve bu yazıya toplantıya katılacak üyeleri gösteren liste eklenir.

Toplantı başka bir sebeple geri bırakılırsa, bu durum, geri bırakma sebepleri de belirtilmek üzere, toplantı ilanının yapıldığı gazeteye ikinci bir ilan verilerek üyelere duyurulur.İkinci toplantının geri bırakma tarihinden itibaren en geç iki ay içinde yapılması zorunludur.

Üyeler ikinci toplantıya, yukarda belirtilen esaslara göre yeniden çağrılır ve toplantı yukarda belirtilen esaslara göre yeniden mahallin en büyük mülki amirliğine duyurulur.

Genel Kurul toplantısı bir defadan fazla geri bırakılamaz.

Genel Kurul tutanakları ve kararları bütün üyelere açık tutulur. Alınan kararlar, toplantının yapıldığı tarihten itibaren bir ay içinde Dernek üyelerine yazı ile bildirilir.

MADDE 10 – Oy Verme:

Genel Kurul, katılım üye sayısının yarıdan bir fazlasının oyu ile karar alır. Tüzük değişikliği Genel Kurula katılan üyelerin 2/3'ünün oyu ile yapılır. Yönetim Kurulu, toplam üye sayısının yarıdan bir fazlasının oyu ile karar alır. Üyeler oylarını bizzat kullanırlar.

MADDE 11 – Yönetim Kurulu:

Yönetim Kurulu Genel Kurulca iki yıl için seçilen yedi asıl ve yedi yedek üyeden kurulur. Seçim gizli oyla yapılır. Yönetim Kurulu kendi arasından bir başkan bir Başkan Vekili, bir Genel Sekreter ve bir muhasip üye seçer. Yönetim Kurulu bütün faaliyetlerinden Genel Kurul'a karşı sorumludur. Yönetim Kurulunda açılacak yerlere aldıkları oy sırasına göre yedekler geçer.

Genel Kurulun toplantı gündemini ve bütçeyi hazırlamak, Genel Kurulca tasdik edilen bütçe dahilinde harcamalarda bulunmak, çalışmaları düzenlemek, haberleşmeyi yönetmek ve 2908 sayılı Dernekler Kanununun 62.maddesinde zikredilen defterleri tutmak ve Genel Kurulda Derneğin etkinlikleri hakkında bir rapor ve bilanço vermek, şubelerin kurulması ve kapatılması ile ilgili görüşünü Genel Kurula sunmak ve Genel Kurulca havale edilen diğer bütün işlemleri yapmak, Yönetim Kurulunun görev ve yetkileridir.

MADDE 12 – Denetim Kurulu:

Denetim Kurulu iki yılda bir kez Genel Kurul tarafından gizli oyla seçilen üç asıl ve üç yedek üyeden oluşur.Denetim Kurulu yılda en az altı ayda birden az olmamak üzere Yönetim Kurulunun etkinliklerini denetler ve bu denetimin sonuçlarını Yönetim Kurulunun bilanço ve kesin hesapları ile birlikte bir rapor halinde Yönetim Kuruluna ve Genel Kurula sunar.

MADDE 13 – Şubeler:

Genel Kurul'un kararı ile yeterli koşulların bulunduğu illerde şubeler açılabilir. Şube açılacak yerde an az altı aydan beri ikamet eden beş üyeden oluşacak kurucular kurulu, genel merkez yönetim kurulunun yazılı yetki vermesiyle çalışmalarına başlar. Şubeler, ilk Genel Kurul toplantılarını yazılı yetkiyi aldıktan en geç altı ay içinde tamamlamak zorundadırlar. İlk toplantıdan sonraki Şube Genel Kurul toplantılarının, Merkez Genel Kurulu toplantısından en az iki ay önce tamamlanarak sonuçlarının ve delege adlarının Genel Merkeze bildirmeleri gerekir.

Şubeler Derneğin tüzüğünde belirtilen amaçlar doğrultusunda Genel Merkezin yönlendirmesi ve katkılarıyla çalışmalarını sürdürürler. Amaç dışına çıkan ya da yetersiz kalan Şubelerin kapatılmasına, Yönetim Kurulunun önerisi ile Genel Kurul karar verir.

Şubelerin kapatılmasına karar verilen Genel Kurullarda ilgili şubelerin delegeleri bu kararla ilgili olan oylamalara katılamazlar.

MADDE 14 – Şube Organları:

Şube Genel Kurulu:

Şube Genel Kurulu, şubeye kayıtlı tüm üyelerden oluşur. Üyelerin şube genel kuruluna katılabilmeleri için aidatlarını ödemiş olmaları koşulu aranır. Şube Genel Kurulu olağan Genel Kurul toplantılarını Merkez Genel Kurul toplantısından en az iki ay önce tamamlamak zorundadır.

Şube Genel Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

a- Şube organlarının seçilmesi
b- Şube Yönetim Kurulu ile Şube Denetim Kurulu raporlarının görüşülmesi ve Şube Yönetim Kurulunun aklanması.
c- Şube Yönetim Kurulunca hazırlanan bütçenin görüşülüp aynen ya da değiştirilerek kabulü.
d- Yasalarda ve Dernek Tüzüğünde Şube Genel Kurulunca yapılması belirtilen diğer görevlerin yerine getirilmesi.

MADDE 15 – Şube Yönetim Kurulu:

Şube Yönetim Kurulu, Şube Genel Kurulunca gizli oyla seçilen beş asıl ve beş yedek üyeden oluşur. Şube Yönetim Kurulu kendi üyeleri arasından bir başkan, bir başkan yardımcısı, bir sekreter ve bir sayman seçer. Asıl üyeliklerde boşalma olduğunda aldıkları oy sırasına göre yedek üyeler onların yerine geçerler.

Şube Genel Kurulu toplantı gündemini ve bütçeyi hazırlamak, Genel Kurulca onaylanan bütçe dahilinde harcamalarda bulunmak, etkinlikleri düzenlemek, haberleşmeyi yönetmek, 2908 sayılı Dernekler Yasasının 62. maddesinde belirtilen defterleri tutmak, Şube Genel Kurulu ile Merkez Genel Kuruluna etkinlikleri hakkında rapor ve bilanço vermek, ayrıca Şube Genel Kurulu ile Merkez Genel Kurulu tarafından havale edilen diğer işleri yapmak, Şube Yönetim Kurulunun görev ve yetkileridir.

MADDE 16 - Şube Denetim Kurulu:

Şube Denetim Kurulu, Şube Genel Kurulunca seçilen üç asıl ve üç yedek üyeden oluşur. Şube denetim kurulu yılda altı ayda birden az olmamak üzere Şube Yönetim Kurulunun etkinliklerini denetler ve bu denetim sonuçlarını Şube Yönetim Kurulunun bilanço ve kesin hesapları ile birlikte bir rapor halinde Şube ve Merkez Yönetim Kurulları ile Genel Kurullarına sunar.

MADDE 17 – Aidatlar:

Dernek üyeleri yılda 10.000.000.-(on milyon) TL. aidat öderler. Aidatlar değişen koşullara göre olağan ya da olağanüstü Genel Kurul Kararı ile azaltılabilir ya da arttırılabilir.

MADDE 18 – Derneğin Gelirleri:

Derneğin gelirleri:

a) Üyelerden alınacak aidat ve üyelerle diğer gerçek tüzel kişilerin yapacakları yardım ve bağışlardan,
b) Devletin ve diğer kamu kurumlarının yapacağı yardımlardan,
c) Dernek tarafından düzenlenen veya koordine edilen ulusal veya uluslararası etkinlikler karşılığı alınan Dernek gelir paylarından,
d) Yayınlardan veya yayın hakkı kendisine verilmiş olan eserlerin ve ücretli konferansların gelirlerinden meydana gelir.

Şubeler gelirlerinin üçte birini Genel Merkeze iletirler.

MADDE 19 – Derneğin Giderleri:

Giderler, Genel Kurul tarafından kabul edilen bütçe içinde yapılır. Olağanüstü hallerde Yönetim Kurulu bütçe dışında harcamalar yapabileceği gibi, bütçe fasılları arasında aktarmalar da yapabilir. Bu takdirde durum raporda belirtilir.

MADDE 20 – Tüzüğün Değiştirilmesi ve Feshi:

Dernek tüzüğünün değiştirilmesi veya fesih kararı 2908 sayılı Dernekler Kanununun 49 ve 50'inci maddelerine uygun olarak, Genel Kurul üyelerinin en az yarıdan bir fazlasının önerisi ve üçte ikisinin huzuru ile alınır. İlk toplantıda bu çoğunluğun elde edilememesi halinde Tüzüğün 9'uncu maddesi burada da uygulanır. Ancak bu takdirde fesih kararı toplantıda mevcut üyelerin üçte iki çoğunluğu ile alınabilir.

MADDE 21 – Derneğin Feshi Halinde Malların Durumu:

Genel Kurulca Derneğin feshine karar verilmesi halinde malların tasfiyesiyle ilgilenmek üzere gerekli sayıda üye görevlendirilir ve tasfiye sonunda ortaya çıkan aktif ve Derneğin bütün malları Siyasal Bilgiler Fakültesine tahsis edilmek üzere Ankara Üniversitesine intikal eder.

MADDE 22 – Bu Tüzükte yazılı olmayan konular hakkında 2908 sayılı Dernekler Yasası ile Medeni Yasanın ilgili hükümleri uygulanır.

MADDE 23 – **Derneğin Kurucu Üyeleri**:

1. Dr. Deniz Baykal, Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Yardımcısı. İkametgah Adresi: Bahçelievler Birinci Cad. 47/2 Ankara. Tabiiyeti: Türkiye Cumhuriyeti.
2. Faruk Logoğlu, Serbest meslek sahibi. İkametgah Adresi:Küçükesat, Nenehatun Cad. 19/13 Ankara. Tabiiyeti: Türkiye Cumhuriyeti.
3. Doç. Dr. Şerif Mardin, Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi. İkametgah Adresi: Gaziosmanpaşa Kırlangıç Sok. 35/2 Ankara. Tabiiyeti: Türkiye Cumhuriyeti.
4. Dr. Ergun Özbudun, Ankara Hukuk Fakültesi Öğretim Yardımcısı, İkametgah Adresi: Gaziosmanpaşa Attar Sokak 6/2 Ankara. Tabiiyeti: Türkiye Cumhuriyeti.

Geçici Madde 1: Dernek Genel Merkezinde üye olanlardan herhangi bir şubeye geçmek isteyenler, bu istemlerini en geç Şube Genel Kurulu toplantısına kadar Merkez Yönetim Kuruluna bildirdiklerinde, kendilerine bu konuda izin vermek Merkez Yönetim Kurulu'nun yetkisindedir. (2908 Sayılı Dernekler Kanununa uygunluğu Bakanlıkça onaylanmıştır 23.05.2002)

EK.7: KONULARINA VE TEZ TÜRÜNE GÖRE 1987-EKİM 2001 TARİHLER ARASI TEZLER

Sıra No	Konu Adı	Doktora	Sanatta Yeterlik	Tıpta Uzmanlık	Yüksek Lisans	Toplam
1.	Adli Tıp	27	0	65	177	269
2.	Ağaç İşleri	6	1	0	46	53
3.	Aile Hekimliği	0	0	42	2	44
4.	Aile Planlaması	3	0	1	12	16
5.	Allerji ve İmmünoloji	16	0	54	28	98
6.	Alman Dili ve Edebiyatı	83	0	0	281	364
7.	Amerikan Dili ve Edebiyatı	22	0	0	66	88
8.	Anestezi ve Reanimasyon	2	0	631	3	636
9.	Antropoloji	18	0	0	67	85
10.	Arkeoloji	86	0	0	309	395
11.	Arkeometri	0	0	0	11	11
12.	Arşiv	0	0	0	2	2
13.	Askerlik	2	0	0	13	15
14.	Astronomi ve Uzay Bilimleri	38	0	0	101	139
15.	Bale ve Dans	0	2	0	14	16
16.	Balıkçılık Teknolojisi	6	0	0	20	26
17.	Bankacılık	59	0	0	423	482
18.	Batı Dilleri ve Edebiyatı	14	0	0	37	51
19.	Besin Hijyeni ve Teknolojisi	18	0	0	17	35
20.	Bibliyografya	1	0	0	20	21
21.	Bilgisayar Mühendisliği Bilimleri-Bilgisayar ve Kontrol	104	0	0	1106	1210
22.	Bilim ve Teknoloji	10	0	0	77	87
23.	Biyofizik	33	0	0	52	85
24.	Biyografi	9	0	0	31	40
25.	Biyokimya	284	0	363	421	1068
26.	Biyoloji	396	0	2	1273	1671
27.	Biyomedikal	5	0	0	16	21
28.	Biyomühendislik	10	0	0	63	73
29.	Biyoteknoloji	7	0	0	20	27
30.	Botanik	54	0	0	174	228
31.	Coğrafya	118	0	0	453	571
32.	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	93	0	0	399	492
33.	Çevre Mühendisliği	125	1	2	790	918
34.	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	23	0	1416	170	1609
35.	Deniz Bilimleri ve Limnoloji	203	0	0	612	815
36.	Deniz ve Sualtı Hekimliği	0	0	3	0	3
37.	Denizcilik	1	0	0	4	5
38.	Deontoloji ve Tıp Tarihi	21	0	5	29	55
39.	Deri ve Kürk Teknolojisi	7	0	0	36	43
40.	Dermatoloji	1	0	392	3	396
41.	Dilbilim	96	0	0	275	371
42.	Din	429	0	0	1650	2079
43.	Diş Hekimliği	915	0	7	14	936
44.	Doğu Dilleri ve Edebiyatı	41	0	0	123	164

45.	Dokümantasyon ve Enformasyon	3	0	0	6	9
46.	Eczacılık ve Farmakoloji	315	0	106	764	1185
47.	Eğitim ve Öğretim	582	5	0	2451	3038
48.	Ekonometri	14	0	0	46	60
49.	Ekonomi	561	0	0	2927	3488
50.	El Sanatları	17	32	0	216	265
51.	Elektrik ve Elektronik Mühendisliği	321	0	0	2663	2984
52.	Endokrinoloji	21	0	768	34	823
53.	Endüstri ve Endüstri Mühendisliği	116	2	0	997	1115
54.	Enerji	26	0	0	119	145
55.	Eski Çağ Dilleri ve Kültürleri	12	0	0	36	48
56.	Ev Ekonomisi	80	0	5	245	330
57.	Felsefe	117	0	0	326	443
58.	Fizik ve Fizik Mühendisliği	435	0	0	1302	1737
59.	Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon	45	0	433	166	644
60.	Fizyoloji	113	0	93	111	317
61.	Folklor (Halk Bilimi)	23	1	0	138	162
62.	Fransız Dili ve Edebiyatı	54	0	0	147	201
63.	Gastroenteroloji	1	0	233	7	241
64.	Gazetecilik	56	0	0	219	275
65.	Gemi Mühendisliği	20	0	0	90	110
66.	Genel Cerrahi	5	0	868	6	879
67.	Gıda Mühendisliği	214	0	1	903	1118
68.	Giyim Endüstrisi	4	3	0	44	51
69.	Göğüs Hastalıkları	4	0	290	21	315
70.	Göğüs Kalp ve Damar Cerrahisi	0	0	230	7	237
71.	Göz Hastalıkları	5	1	673	5	684
72.	Güzel Sanatlar	43	190	0	1021	1254
73.	Halk Sağlığı	126	0	161	253	540
74.	Halkla İlişkiler	46	0	0	179	225
75.	Hastaneler	30	0	1	115	146
76.	Havacılık Mühendisliği	0	0	0	3	3
77.	Hematoloji	4	0	134	12	150
78.	Hemşirelik	130	0	3	460	593
79.	Hukuk	299	0	0	1006	1305
80.	İç Mimari ve Dekorasyon	6	7	0	120	133
81.	İletişim	31	0	0	97	128
82.	İlk ve Acil Yardım	0	0	24	1	25
83.	İngiliz Dili ve Edebiyatı	96	0	0	398	494
84.	İnşaat Mühendisliği	297	0	0	2138	2435
85.	İstatistik	77	0	0	343	420
86.	İşletme	771	0	0	4914	5685
87.	Jeodezi ve Fotogrametri	77	0	0	207	284
88.	Jeofizik	65	0	0	186	251
89.	Jeoloji Mühendisliği	300	0	0	959	1259
90.	Kadın Hastalıkları ve Doğum	9	0	820	34	863
91.	Kamu Yönetimi	148	0	0	882	1030
92.	Kardiyoloji	9	0	451	16	476
93.	Kimya	591	0	0	1725	2316
94.	Kimya Mühendisliği	256	0	0	1010	1266

95.	Klinik Bakteriyoloji ve İnfeksiyon Hastalıkları	8	0	253	15	276
96.	Kulak Burun ve Boğaz	11	0	481	39	531
97.	Kütüphanecilik	28	0	0	105	133
98.	Maden Mühendisliği ve Madencilik	134	0	0	586	720
99.	Makina Mühendisliği	513	0	0	2739	3252
100.	Matbaacılık	11	0	0	32	43
101.	Matematik	366	0	0	1079	1445
102.	Metalürji Mühendisliği	95	0	0	629	724
103.	Meteoroloji	16	0	0	68	84
104.	Mikrobiyoloji	235	0	316	298	849
105.	Mimarlık	241	0	0	1379	1620
106.	Morfoloji	190	0	114	97	401
107.	Mühendislik Bilimleri	36	0	0	250	286
108.	Mütercim-Tercümanlık	0	0	0	7	7
109.	Müzecilik	0	1	0	24	25
110.	Müzik	38	51	0	562	651
111.	Nefroloji	2	0	149	10	161
112.	Nöroloji	14	0	382	17	413
113.	Nöroşirürji	1	0	298	0	299
114.	Nüfus	4	0	0	24	28
115.	Nükleer Mühendislik	44	0	0	224	268
116.	Onkoloji	37	0	280	78	395
117.	Ormancılık ve Orman Mühendisliği	123	0	0	401	524
118.	Ortopedi ve Travmatoloji	6	0	486	13	505
119.	Patoloji	12	0	280	8	300
120.	Petrol Mühendisliği	10	0	0	85	95
121.	Peyzaj Mimarlığı	49	1	0	331	381
122.	Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi	0	0	174	0	174
123.	Polimer Bilim ve Teknolojisi	0	0	0	15	15
124.	Psikiyatri	19	0	320	67	406
125.	Psikoloji	147	1	15	639	802
126.	Radyoloji ve Nükleer Tıp	11	0	848	35	894
127.	Radyo-Televizyon	62	2	0	224	288
128.	Reklamcılık	16	0	0	75	91
129.	Romatoloji	0	0	41	4	45
130.	Sağlık Eğitimi	0	0	0	3	3
131.	Sağlık Hizmetleri Yönetimi	2	0	0	8	10
132.	Sağlık Yönetimi	0	0	0	4	4
133.	Sahne ve Görüntü Sanatları	72	38	0	298	408
134.	Sanat Tarihi	126	3	0	304	433
135.	Seramik Mühendisliği	0	0	0	21	21
136.	Sigortacılık	6	0	0	154	160
137.	Sivil Havacılık	3	0	0	1	4
138.	Sivil Savunma	0	0	0	2	2
139.	**Siyasal Bilimler**	**102**	**0**	**0**	**365**	467
140.	Sosyal Hizmetler	14	0	0	44	58
141.	Sosyoloji	205	0	0	726	931
142.	Spor	137	0	7	669	813
143.	Şehircilik ve Bölge Planlama	76	0	0	493	569
144.	Tarih	343	0	0	1238	1581

145.	Tekstil ve Tekstil Mühendisliği	57	1	0	306	364
146.	Tıbbi Biyoloji	128	0	31	249	408
147.	Tıbbi Ekoloji ve Klimatoloji	6	0	7	3	16
148.	Trafik ve Kazalar	3	0	0	59	62
149.	Turizm	96	0	0	414	510
150.	Türk Dili ve Edebiyatı	476	0	0	1359	1835
151.	Türk İnkılap Tarihi	209	0	1	443	653
152.	Uçak Mühendisliği	25	0	0	122	147
153.	Ulaşım	28	0	1	85	114
154.	Uluslararası İlişkiler	93	0	0	498	591
155.	Uyuşturucu Alışkanlığı ve Alkolizm	1	0	2	7	10
156.	Üroloji	2	0	420	2	424
157.	Veteriner Hekimliği	676	0	3	145	824
158.	Ziraat	1293	0	0	4260	5553
159.	Zooloji	61	0	0	145	206
	TOPLAM	**16680**	**343**	**13186**	**62101**	92310

EK.8: TÜBA'NIN KURULMASI HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

Karar Sayısı: KHK/497 Yıl:1993

Amaç

Madde 1. Türkiye'de tüm bilim alanlarındaki araştırmaları, bilimci kişiliğini ve araştırıcılığı özendirmek ve bu alanlarda emeği geçenleri onurlandırmak; gençleri bilim ve araştırma alanına yöneltmek; Türkiye'deki bilimcilerin ve araştırıcıların toplumsal statülerinin yükseltilmesi ve korunmasına çalışmak; bilim ve araştırma standardlarının uluslararası düzeye çıkarılmasına yardım etmek amacıyla, Başbakan'a bağlı tüzel kişiliği, bilimsel, idari ve mali özerkliğe sahip Türkiye Bilimler Akademisi (kısa adı TÜBA) kurulmuştur.

Başbakan bu Akademi'nin yönetimiyle ilgili yetkilerini gerekli gördüğünde bir bakan eliyle kullanabilir.

Akademi, bu Kanun Hükmünde Kararname'de belirtilmeyen hallerde özel hukuk hükümlerine tabidir.

Görevler

Madde 2. Türkiye Bilimler Akademisi'nin görevleri şunlardır:

a) Bilimsel konularda ve bilimsel önceliklerin saptanması amacıyla incelemeler ve danışmanlık yapmak,

b) Toplumda bilimsel yaklaşım ve düşüncenin yayılmasını sağlamak,

c) Hükümete, Türk bilimcileri ve araştırıcılarının toplumsal statüleri, yaşam düzeyleri, gelirleri ve bu tür faaliyetlerin gereği olan özel kolaylık ve ayrıcalıklara ilişkin mevzuat değişiklikleri önermek,

d) Bilimin öneminin ülke kamuoyunca takdir ve kabulünü sağlamak ve bilim adamlığını özendirmek için ödüller vermek,

e) Yukarıda belirtilen amaçların gerçekleşmesi ve görevlerin yerine getirilebilmesi ile ilgili her türlü faaliyette bulunmak.

Akademi Üyeliği

Madde 3. Akademi'de; Asli üye, Asosye üye ve Şeref üyesi olmak üzere üç tür üye bulunur. Asli üye sayısı üniversitelerde mevcut kadrolarda fiilen görev yapan T.C. uyruklu profesör sayısının yüzde ikisini, asosye üye sayısı ise asli üye sayısının üç katını geçemez. Şeref üyeliği sayısı herhangi bir sınırlamaya tabi değildir.

Asli ve asosye üyeler her yıl sonunda o yıl içinde yaptıkları çalışmalarla gelecek yıl yapmayı planladıkları araştırmaları birer rapor halinde Akademi Konseyi'ne sunarlar.

Üyeliğe Seçilme Şartları

Madde 4.

a) Asli Üye; Aşağıda belirlenen şartları taşıyan T.C. uyruklu seçkin bilim adamları arasından seçilir. Ulusal veya uluslararası saygın kuruluşlardan ödül veya madalya almış olmak; kendi adıyla anılan keşif, icat, teori ve modellere sahip olmak ve/veya adı klasik kitaplara veya derleme makalelerine geçmiş olmak; uluslararası bilim atıfları kataloglarında genel kabul görmüş yüksek sayıda atıf almış olmak,

b) Asosiye Üye; Asli üye olmaya aday T.C. uyruklu yetenekli genç bilim adamları arasından seçilir.

c) Şeref Üyesi; Asli üye olma şartlarına sahip, ancak yaş haddi sebebiyle asli üyeliğe seçilemeyen T.C. uyruklu bilim adamları, Türkiye ile ilgisi olan ve işbirliği yapan ve asli üyelerde aranan şartları taşıyan yabancı bilim adamları arasından seçilir.

Üyelik Seçimi

Madde 5. Asli, Asosye ve Şeref Üyesi olabilmek için diğer bir asli üye tarafından Akademi Konseyi'ne yazılı olarak başvurulmak suretiyle aday gösterilir. Bu adaylığın, diğer iki genel kurul üyesi tarafından yazılı olarak desteklenmesi gerekir. Adaylık, Akademi Konseyi tarafından kabul gördükten sonra Genel Kurul'un onayına sunulur.

Asil üyelik yetmiş yaşına kadar sürer. Yaş haddi nedeniyle asil üyelik statüsü sona eren üyeler, otomatik olarak Şeref üyesi olurlar. Asosye üyeler üç yıl için seçilirler. Asosye üyelik süresi toplam en çok dokuz yıldır.

Akademi'nin Organları

Madde 6. Akademinin organları şunlardır :

a) Akademi Genel Kurulu

b) Akademi Konseyi

c) Akademi Başkanı

Genel Kurul

Madde 7. Akademi Genel Kurul'u, Akademi üyelerinden oluşur. Genel Kurul yılda en az bir kez toplanır. Toplantıların yeri ve gündemi Akademi Konseyi tarafından tespit ve ilan edilir. Genel Kurul üye sayısının salt çoğunluğu ile toplanabilir.

Genel Kurulun Görevleri

Madde 8. Genel Kurul'un görevleri şunlardır :

a) Akademi Konseyi'nce hazırlanacak bilim politikasına ilişkin temel dokümanlarla faaliyet raporu, bilanço ve bütçe önerisini görüşerek onaylamak,

b) Yeni üyeleri seçmek,

c) Süresi dolan Akademi Konseyi üyeleri yerine çoğunluk esasıyla yeni üyeler seçmek.

Akademi Konseyi
Madde 9. Akademi Konseyi, Genel Kurul'ca 4 yıl için seçilen 10 asil ile Akademi Başkanı'ndan oluşur. Asli üyelerle birlikte aynı usul ve sayıda yedek üyeler de seçilir. Görev süreleri biten üyeler yeniden seçilebilir. Konsey üyeliğinin herhangi bir sebeple boşalması halinde; yerlerine, kalan süreyi tamamlamak üzere yedek üye davet edilir.
Akademi Konseyi'nin Görevleri
Madde 10. Akademi Konseyi'nin görevleri;
a) Akademiye ilişkin faaliyetleri düzenlemek ve yürütmek,
b) Boş üyeliklere atama yapmak,
c) Çeşitli danışmanlık veya etüd konuları için Akademi içinden veya dışından komisyonlar kurmak,
d) Bütçe teklifi hazırlamak.
Akademi Başkanı
Madde 11. Akademi Başkanı, 4 yıl için asli üyeler arasından Akademi Genel Kurulu'nca seçilir ve Başbakan'ın onayı ile atanır. Aynı kişi iki dönemden fazla Başkanlığa seçilemez. Akademi Başkanı, Akademi'nin amaçları doğrultusunda faaliyet göstermesinden sorumludur. Başkan, Akademi'nin ita amiridir.
Ödüller
Madde 12. Akademi tarafından bilimsel araştırmaları teşvik ve bilimin öneminin ülke kamuoyunca takdir ve kabulünü sağlamak için bilimsel araştırmalarıyla dünya çapında emsallerine nazaran üstün başarı gösteren bilim adamlarına ödül verilebilir. Ödülün tutarı ve dağıtım esasları Akademi Konseyi tarafından belirlenir.
Araştırma Desteği
Madde 13. Akademi üyelerine ulusal ve uluslararası araştırma ve geliştirme faaliyetlerini sürdürebilmeleri için, yılda, Devlet Memurları Kanununa göre en yüksek Devlet Memuru brüt aylığının yıllık tutarı kadar araştırma desteği sağlanabilir. Bu destek faaliyetinin uygulama usül ve esasları yönetmelikle düzenlenir.
Mali Hükümler
Madde 14. Akademi hizmetleriyle ilgili bütün giderler, mali yıl başında (Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu bütçesinde açılacak özel tertibe aktarılmak üzere) Başbakanlık bütçesine bu amaçla konulan ödenekle karşılanır.
Bütçe teklifi Akademi Konseyi tarafından hazırlanarak Temmuz ayı başında Başbakanlığa gönderilir.
Giderlerin yapılmasında, 278 sayılı Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Kanununda yeralan esas ve usuller uygulanır. Akademi'nin faaliyetlerinden dolayı sağlanan gelirler ve yapılan bağışlar, Akademi hizmetlerinde kullanılmak üzere (Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu bütçesinde) Akademi adına açılan özel tertibe gelir kaydedilir.
Akademi'nin hesapları, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu hesapları ile birlikte aynı usul ve esaslar dahilinde denetlenir. Akademi'nin sekreterya hizmetleri Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu tarafından yerine getirilir.
Geçici Görevlendirme
Madde 15. Türkiye Bilimler Akademisi kadro şartı aranmaksızın yerli veya yabancı geçici süreli anlaşmalı araştırıcı ve danışman çalıştırabilir.
Anlaşmalı araştırıcılar ve danışmanlar; üniversiteler, genel ve katma bütçeli dairelerle özel idare ve belediyeler ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi kurumların mensupları arasından da seçilebilir. Bunların asli görevlerine ait bütün hakları saklı kalır ve her türlü tazminatlarına halel gelmez. Çalışma şartları ve anlaşmalarına göre verilecek ücretler Konsey'ce tespit edilir.
Yönetmelik
Madde 16. Bu Kanun Hükmünde Kararname'nin uygulanmasına ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir.
Geçici Madde 1. Akademinin ilk Genel Kurulu; 4 üncü maddenin (a) bendindeki şartları taşıyan 10 asil üye bir defaya mahsus olmak üzere Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu'nun teklifi üzerine Başbakan tarafından atanır. Başbakan tarafından atanan üyelerin, bu Kanun Hükmünde Kararname'de öngörülen şartlara uygun olarak seçecekleri asil üyelerle birlikte üye sayısı 20'ye çıkartılır ve böylece Genel Kurul oluşmuş olur. Daha sonra 9 uncu maddeye uygun olarak Akademi Konseyi oluşturulur, 11 inci madde uyarınca da Genel Kurul Akademi Başkanı'nı seçer.
Geçici Madde 2. Akademi Konseyi'nin ilk kuruluşunu takip eden ikinci yıl bir defaya mahsus olmak üzere ad çekme yolu ile ayrılacak beş üye belirlenir, yerlerine yenileri Genel Kurul'ca seçilir.
Madde 17. Bu Kanun Hükmünde Kararname yayımı tarihinde yürürlüğe girer.
Madde 18. Bu Kanun Hükmünde Kararname hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.
(http://www.tuba.gov.tr/index.php?bolum=kanun Erişim:07.07.2005)

EK.9: PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'NIN KRONOLOJİK OLARAK YAŞAMI

25 Kânun-u Sâni 1331 (7 Şubat 1916): İstanbul'da doğdu.

1922-23 öğretim yılında Saint Benoit okuluna girdi.

1935-36 öğretim yılında mezun oldu. (18.06.1936)

1936-37 öğretim yılında İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ Hukuk Fakültesi'ne kaydoldu.

1939-40 öğretim yılında («iyi» derece ile) mezun oldu.

1940 Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsü'nde doktora programına kaydoldu. (22.11)

1942 Esas Teşkilât Hukuku Fahri Asistanlığına başladı. (05.02)

1942 Esas Teşkilât Hukuku Namzet Asistanlığına atandı. (27.03)

1943 Esas Teşkilât Hukuk Asistanlığında asaleti tasdik edildi. (29.04)

1946 Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsü'nde, Ord. Prof. Dr. Charles Crozat'nın yönetiminde yaptığı «Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri» başlıklı tezini, yine Ord. Prof. Dr. Charles Crozat'mn başkanlığında ve Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil ile Prof. Dr. Recai Galip Okandan'ın üyelikleriyle oluşan jüri önünde savunarak, 'Hukuk Doktoru' oldu. (25.11) Aynı zamanda kadrosu Umumî Âmme Hukuku Kürsüsü'ne nakledildi.

1948 Âmme Hukuku Kürsüsü'ne Doçentlik başvurusunda bulundu.

1949 «Âmme Hukukumuz, Bakımından İkinci Meşrutiyetin Fikir Cereyanları» başlıklı tezi kabul edilerek 'Doçent' unvanını aldı. (30.11)

1950 Umumî Âmme Hukuku Doçentliğine atandı. (02.01.1950)

1951-52 Yedek Subay olarak istihkâm okulunda askerlik görevini yaptı. (17.11. 1951 - 23.04.1952)

1953 İlk asistanlığa başladığı Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsü'ne nakledildi. (21.03)

1953-54 Fransa, İngiltere, F, Almanya ve İtalya'da bilimsel araştırmalar yaptı.

1955 Rockefeller Vakfı'nın davetiyle Amerika Birleşik Devletleri'ne, bilimsel araştırmalar yapmak amacıyla gitti. A.B.D.'nde California'da Stanford Üniversitesi'ne bağlı Hoover Enstitüsü'nde incelemeler yaptı. Harvard, Columbia, Princeton, New York Üniversitelerinde Türkiye'nin siyasal rejimi ve anayasaları üzerine konferanslar verdi.

1959 Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsü'nde 'Profesör' oldu. (20.07)

1960 Millî Birlik Komitesi'nce Anayasa Hazırlama Komlsyonu'na üye olarak atandı. (27.05)

1960 Millî Birlik Komitesi tarafından Anayasa Komisyonu Üyeliği görevine son verildi. (25.08)

1960 Millî Birlik Komitesi'nin 114 numara ile çıkardığı yasayla «147»lik oldu ve Üniversite'dekl görevinden .uzaklaştırıldı. (28.10)

1960 İstanbul İl Temsilcisi olarak Kurucu Meclis Üyeliğine seçildi. (27.12)

1961 Kendi isteğiyle Kuzey Atlantik Antlaşması nezdinde Türkiye daimî delegeliğine üçüncü derece ile 'Mütehassıs Delege' olarak atandı. (27.04)

1962 İstanbul Üniversitesi Senatosu'ndan Üniversite'deki görevine dönmesi kararı çıktı (24.04) ve Ekim 1962'de Üniversite'deki görevine döndü.

1963-65 Devrim Ocakları Genel Başkanlığı yaptı.

1965 Kimya Yüksek Mühendisi Melâhat Başoğlü ile evlendiler.

1968 İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanhğı'na seçildi.

1969 Öğrencilerle Üniversite yönetimi ilişkileri politikasında Rektörlük'ten farklı görüşleri savunduğundan Dekanlık görevinden istifa etti.

1971 «Balyoz» harekâtında beş gün süreyle tutuklandı. (18.05-22.05)

1972-73 Meslekî çalışmalarda bulunmak üzere Fransa'ya gitti.

1975 UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Sosyal-Beşerî Bilimler Dalı üyeliğine seçildi.

1977 İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsü Başkanlığına getirildi. (11.02)

1979 İstanbul Üniversitesi Senatosu'nun 13.10.1977 tarihinde aldığı, İstanbul Üniversitesi'ne bağlı olarak Siyasal Bilimler Fakültesi kurulması kararından sonra «Kuruluş Çalışmaları Komisyonu»nda da görev alarak, Fakülte'nin öğretim faaliyetine başlaması için çalıştı.

26 Nisan'da İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi «Kurucu Dekanı» oldu.

1980 Fransa Cumhuriyeti tarafından «La Legion d'Honneur» nişanı verildi. (30.12.1:980)

1983 Öğretim Üyeliği görevinden emekliye ayrıldı. (15.02)

Emekli-olduktan sonra, 1952 yılında basılan «Türkiye'de Siyasî Partiler» adlı temel başvuru yapıtını genişletme çalışmalarına başladı. Ancak ilk üç cildi yayınlanabildi. Bu serinin «İttihat ve Terakki» adındaki üçüncü cildi, 1989 yılında Sedat Simavi Vakfı Sosyal Bilimler Ödülü'nü kazandı. Ayrıca Türk siyasal yaşamı ile ilgili çok sayıda toplantıda oturum yöneticiliği yaptı, bildiriler sundu ve konferanslar verdi.

Bu arada, yurt dışında incelemelerde bulunmak, bildiri sunmak ve konferans vermek. üzere Bulgaristan'da (1981), Yugoslavya'da (1982), Yunanistan'da (1982-83), The British Acatiemy'nin davetlisi olarak İngiltere'de (1983), Arnavutluk'ta (1985), Hollanda'da (1988) ve F. Almanya'da (1989) bulundu.

1990 İstanbul Barosu tarafından «Hukuk Devleti»ne yaptığı katkılardan dolayı kendisine Onur Ödülü verildi. (28.9)

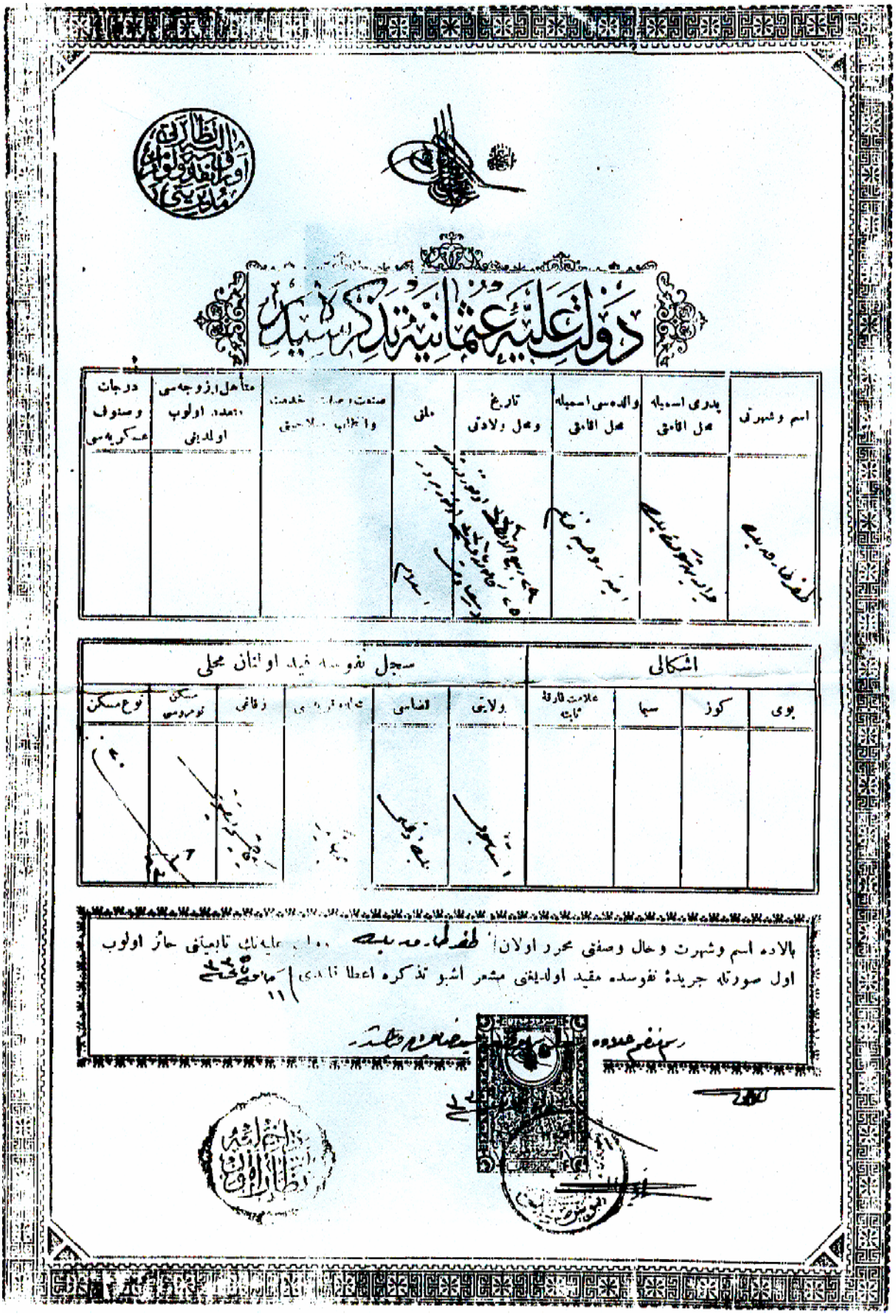
29 Ocak 1991 İstanbul'da vefat etti.

ÖZGEÇMİŞ YAZIMINDA YARARLANILAN KAYNAKLAR

Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan, İstanbul Barosu Yayını, İstanbul, 1992, s.1-2.

Tarih ve Demokrasi Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan, Cem Yayıevi, İstanbul, 1992, s.133-135.

EK.10: TARIK ZAFER TUNAYA HAKKINDA DEVLET-İ ALİYE-İ OSMANİYE TEZKİRESİ

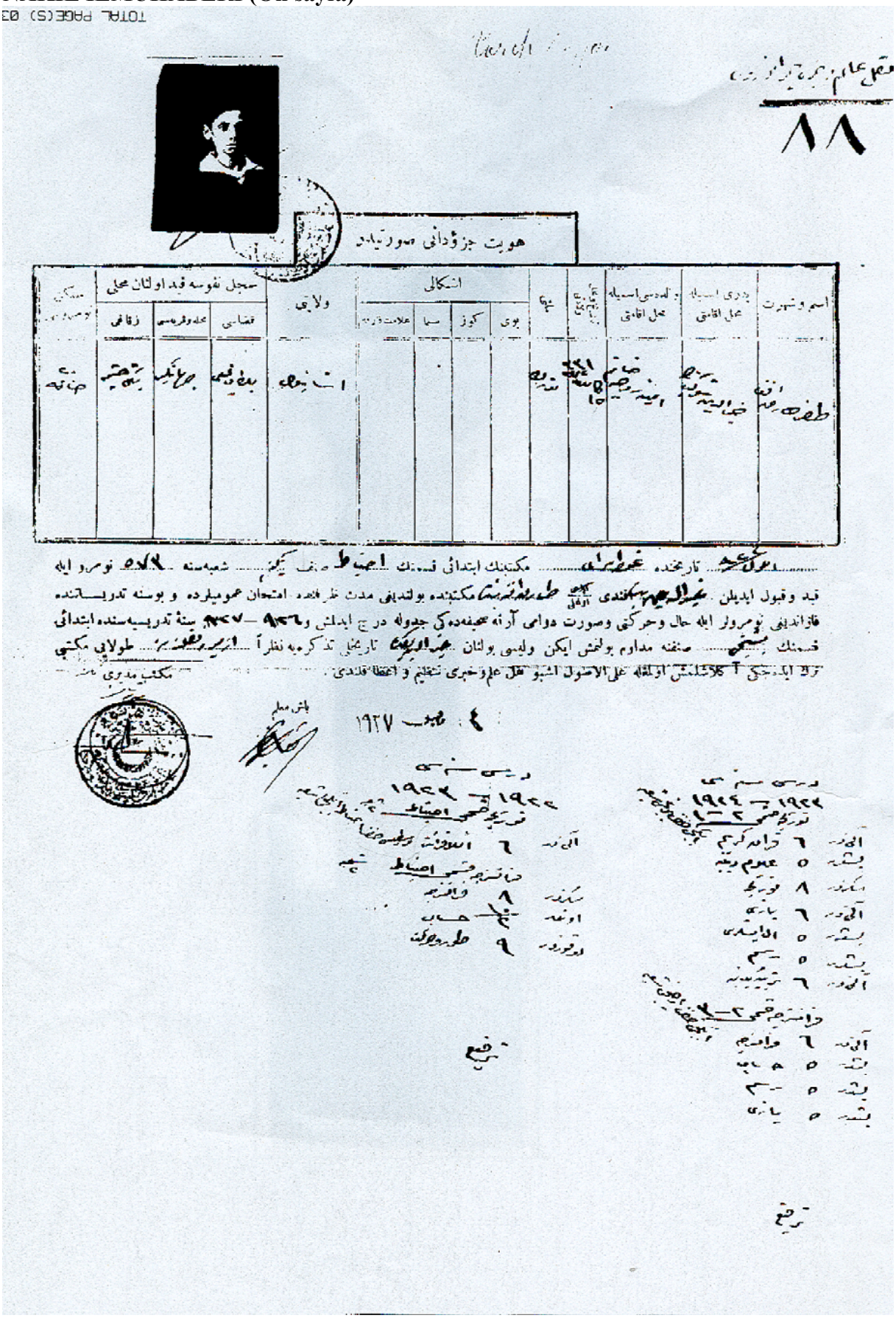
دولت علیه عثمانیه تذکره سیدر

اسم وشهرتی	پدری اسمیله محل اقامتی	والده‌سی اسمیله محل اقامتی	تاریخ ومحل ولادتی	ملتی	صنعت وحالت خدمت واقارب ملاحیتی	متأهل ایسه زوجه‌سی ومعه اولوب اولدیغی	درجات وصنوف عسکریه‌سی

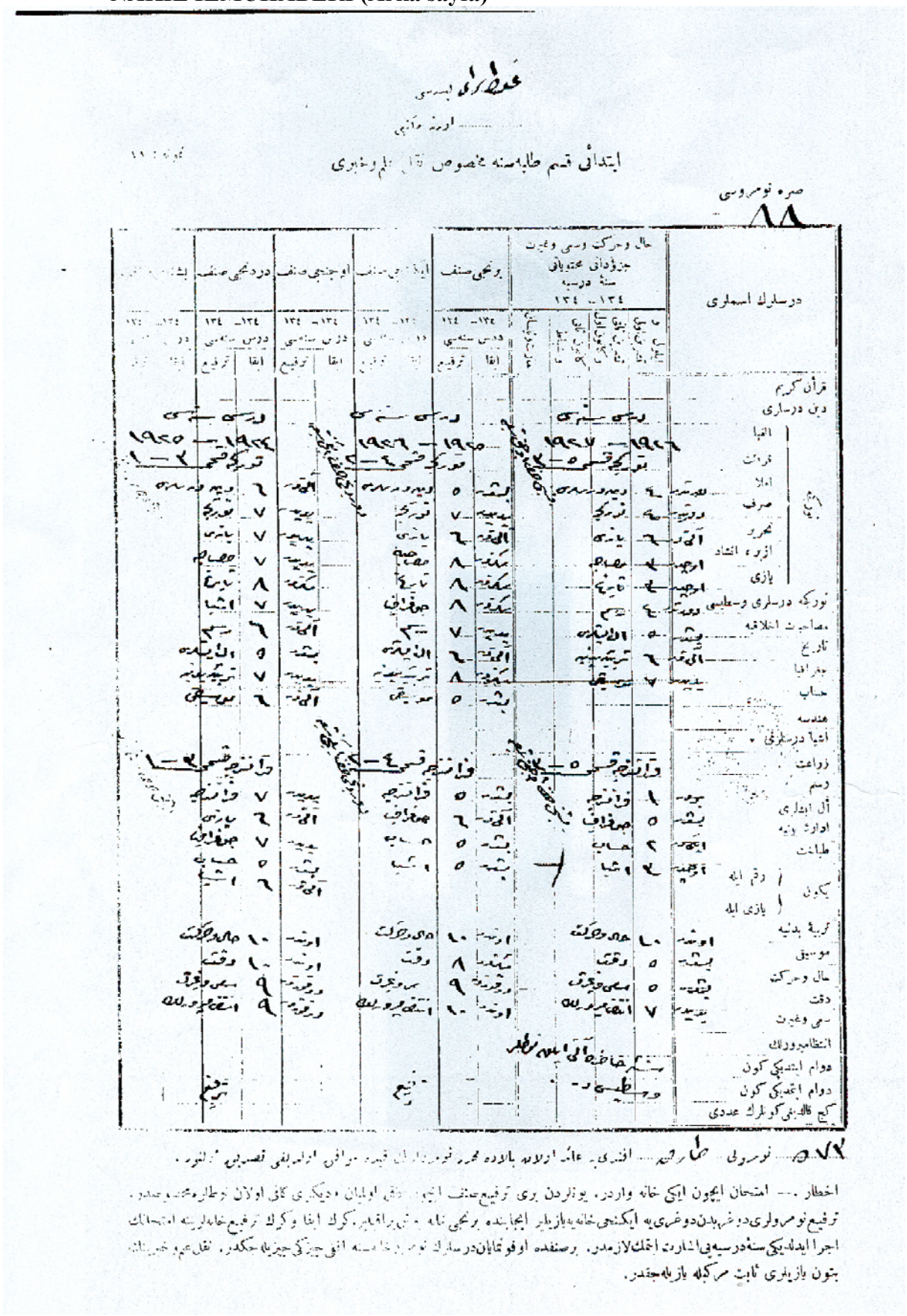
اشکالی				سجل نفوسه قید اولنان محلی				
بوی	کوز	سیما	علامت فارقه ثابته	ولایتی	قضاسی	ناحیه‌سی	زقاقی	سکن نمره‌سی	نوع مسکن

بالاده اسم وشهرت وحال وصفتی محرر اولان [illegible] عليه‌ناك تابعیتی حائز اولوب اول صورتله جریدهٔ نفوسده مقید اولدیغنی مشعر اشبو تذکره اعطا قلندی

EK.11 A: TARIK ZAFER TUNAYA'NIN GALATA SARAY LİSESİ İBTİDAİ KISIM NAKİL İLMUHABERİ (Ön sayfa)

EK.11 B: TARIK ZAFER TUNAYA'NIN GALATA SARAY LİSESİ İBTİDAİ KISIM NAKİL İLMUHABERİ (Arka sayfa)

عظمی لیسی

ابتدائی قسم طلبه‌سنه مخصوص نقل علم وخبری

صره نومروسی ۸۸

درسلرك اسملری	حال وحركت وسی وغیبت جزوداتی محتویاتی سنهٔ درسیه ۱۳۴ – ۱۳۴	برنجی صنف ۱۳۴ – ۱۳۴ درس سنه‌سی		اوچنجی صنف ۱۳۴ – ۱۳۴ درس سنه‌سی		درد نجی صنف ۱۳۴ – ۱۳۴ درس سنه‌سی		بشنجی صنف ۱۳۴ – ۱۳۴ درس سنه‌سی	
		ابقا	ترفیع	ابقا	ترفیع	ابقا	ترفیع	ابقا	ترفیع
قرآن کریم									
دین درسلری									
الفبا									
قرائت									
املا									
صرف									
تحریر									
انشاء									
یازی									
تورکچه درسلری وعثمانی									
معلومات اخلاقیه									
تاریخ									
جغرافیا									
حساب									
هندسه									
اشیا درسلری									
زراعت									
رسم									
آل ابتدائی									
ادارهٔ بدنیه									
طبابت									
تکون	رقم الیه								
	یازی الیه								
تربیهٔ بدنیه									
موسیقی									
حال وحرکت									
دقت									
سی وغیبت									
انتظام ورلك									
دوام ابتدائیکی کون									
دوام اجمدیکی کون									
کیج قالدیغی کونلرك عددی									

نومروسی ... اقتضا ... عائد اولدیغه بالاوده محرر نومرولرك قیدینه موافق اولمقله تصدیق اولنور.

اخطار ... امتحان ایکون ایکی خانه واردر. یوقاردن بری ترفیع صنف ایچون دقت اولیان دیگری کافی اولانلر توطار محسوب صدور. ترفیع نومرولری دوغریدن دوغریه ایکنجی خانه یه یازیلیر ایجابنده برنجی نامه دخی یازیلیر. کرك ابقا وکرك ترفیع خانه لرینه امتحانك اجرا ایدلدیکی سنهٔ درسیه‌یی اشارت ایتمك لازمدر. برصنفده اوقوتمایان درسلرك نومرو خانه سنه انق چیزگی چیزیله حکدر. نقل عم وخبرلرك بتون یازیلری ثابت مرکبله یازیلمه‌جقدر.

EK.12: DEVRİM OCAKLARI DERNEĞİ TÜZÜĞÜ

BAŞLANĞIÇ

ADI VE MERKEZİ:

Madde 1 : Derneğin adı: DEVRİM OCAKLARI DERNEĞİ'dir.
Madde 2 : Derneğin Genel Merkezi İstanbul'dadır.
Madde 3 : Devrim Ocakları Derneği'nin siyasi kuruluşlarla ilgisi yoktur.

I.BÖLÜM

AMAÇ:

Madde 4 : *Devrim ocakları derneği, halkımızın anti-emperyalist, anti-faşist gençliğinin demokratik Örgütüdür.
*Devrim ocakları derneği, halkımızın ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda anayasal - demokratik haklara kavuşması için uğraş verir.
*Devrim Ocakları Derneği Türk devrimleri ve Atatürk devrimleri doğrultusunda uğraş veren tüm devrimci kuruluşlarla eylem birliği ve ortak dayanışmada bulunur.
*Devrim ocakları derneği amaçlarına ulaşmak için illerde,ilçelerde şubeler kurar.

Madde 5 : Devrim Ocakları Derneği'nin Madde 4'de belirtilen amacını gerçekleştirmek için;
a) İnceleme ve araştırma yapmak.
b) Konferanslar ve seminerler düzenlemek.
c) Özel komisyonlar kurmak.
d) Yayınlar yapmak.
e) Tüm demokratik ve yasal eylemleri desteklemek, katılmak ve düzenlemek gibi uğraşlarda bulunur.

II.BÖLÜM

ÜYELİK :

I.Devrim Ocakları Derneği'ne Alınma:

Madde 6 : Devrim Ocakları Derneği'ne üye olmak isteyenlerde aşağıdaki koşullar aranır.
a) T.C. uyruğu olmak.
b) Kamu görevlerinden yasaklı bulunmamak.
c) Yüz kızartıcı suçlardan hüküm giymemiş olmak.
d) Derneğe girme istemini yazı ile bildirmek.
e) İki üyenin önerisini almak.
f) 18 yaşını bitirmiş olmak.
g) Derneğin amacını benimsemek.
h) Derneğin yıllık ödentisi olan 60-TL'yi kabul etmek.

Madde 7 : 6.Maddedeki nitelikleri taşıyan birey Devrim Ocakları Derneği'ne üye olmak isterse, üye giriş bildirgesi doldurur. Bu bildirge 1 aylık itiraz süresince şube merkezinde asılı durduktan sonra Yönetim Kurulu en geç bir ay içinde istem üstüne olumlu yada olumsuz karar verir.

Madde 8 : Yeni üyenin yazımına Yönetim Kurulu Kararının bildirildiği günden başlayarak 1 ay içinde Devrim Ocakları Derneği organ ve üyelerince Genel Yönetim Kurulu katında itiraz olunabilir. İtiraz sonucu verilen karar kesindir.

Madde 9 : Üyenin şube değiştirmesi sonunda uygulanacak yol:
Üyenin gireceği şubeye başvurması üzerine eski şubedeki tüm belgeleri yeni şubeye verilir. Başkaca bir işlem gerekmeksizin yazımı yapılır.

Madde 10: Genel Yönetim Kurulu, Türk devrimleri ile ilgili olarak yararlı çalışmalarda bulunmuş bireylere onursal üyelik verebilir.
Genel Yönetim Kurulu, onursal üyeler için özel bir defter tutar.ve yazımı yapıldıktan sonra Şubelere bildirir.

II. Devrim Ocaklarından Çıkarılma:

Madde 11 : a) Madde 42-43'e dayanılarak Devrim Ocakları Derneği üyeliğinden çıkarılmaya onur kurulunca karar verilir.
b) Ödentisini en az 1 ay ara ile yapılmış iki yazılı uyarıya rağmen vermeyen üye Yönetim Kurulu Kararın ile Devrim Ocakları Derneği'nden çıkarılır. Ödentisini vermemiş olan

üyeye ikinci uyarı Şube Genel Kurul toplantısından en az 1 ay önce yapılmış olmalıdır. Ödentisini vermeyen üye Şube Genel Kuruluna katılmaz, Kurultaya delege seçilemez.

III.Devrim Ocakları Derneğinden Çıkma :

Madde 12: Ayrıldığını bir yazı ile bağlı bulunduğu şubeye bildiren üye devrim ocakları derneği'nden ayrılmış sayılır.

III.BÖLÜM

ÖRGÜT :

I.Devrim Ocakları Derneği'nin Katları:

Madde 13 : Devrim Ocakları Derneği'nin genel merkez ve şube katları vardır.

Madde 14 : Devrim Ocakları Derneği'nin temel katı şube olup her üye bir şubeye yazılıdır. İllerinde şube bulunmayan üyeler, Genel Yönetim Kurulunun göstereceği şubeye yazılırlar.

Madde 15 : İl ve ilçelerde şube kurulabilmesi için en az 7 kişinin Genel Yönetim Kuruluna başvurması gerekir. Başvuranları şubenin açılacağı yerde en az 6 aydan beri ikamet etmeleri şarttır.

Madde 16 : Devrim ocakları derneği'nin organları şunlardır.

a) KURULTAY
b) GENEL YÖNETİM KURULU
c) MERKEZ DENETLEME KURULU
d) ONUR KURULU
e) ŞUBE GENEL KURULU
f) ŞUBE YÖNETİM KURULU
g) ŞUBE DENETLEME KURULU

A) KURULTAY

Madde 17 : Kurultayın yapısı;

a) Kurucular
b) Onursal üyeler
c) Genel Başkan ve Genel Yönetim Kurulu üyeleri
d) Merkez Denetim ve Onur Kurulu üyeleri
e) Şube Başkanları
f) Şube Genel Kurullarınca seçilen delegeler

Madde 18 : Şube Genel Kurullarınca seçilen delegeler Devrim Ocakları Derneği Genel Başkanlığınca kurultaya katılım belgesi verilir.

Madde 19 : Kurultayın işlevi:

a) Devrim Ocakları Derneği'nin en yetkili organıdır.
b) Örgütün Genel Başkanını seçmek.
c) Örgütün genel Yönetim, Merkez Denetim ve Onur Kurullarını seçmek.
d) Genel Yönetim Kurulu faaliyet ve saymanlık raporları ile merkez Denetleme Kurulu raporlarını incelemek ve karara bağlamak.
e) Örgütün bütçe tasarılarını onaylamak.
f) Örgütün amaçları doğrultusunda öneriler getirmek.
g) Örgütün tüzüğünü değiştirmek.
h) Örgütün feshine karar vermek.

Madde 20 : Kurultay'ın toplanması:

a) Kurultay iki yılda bir Mayıs ayının ilk yarısında toplanır.
b) Kurultay'ı üyelerin çokluğu ile Genel Başkan açar.
c) Kurultay 1 Başkan,1 yardımcı ve yeteri kadar yazman üye seçerek çalışmalarına başlar.
d) Toplantı yeri, tarihi, çağrı usulü, nisabı, yapılışı,1630 sayılı Dernekler Yasasının ilgili maddeleri uyarınca yapılır.

OLAĞANÜSTÜ KURULTAY:

Madde 21 : Kurultay şu durumlarda olağanüstü toplantıya çağrılır.

a) Son olağan kurultay tarihinde Devrim Ocakları Derneği'ne kayıtlı üyelerden 1/5'nin isteği.
b) Genel Yönetim Kurulu kararı.
c) Denetleme Kurulunun isteği.
d) Dernek Şubelerinin 2/3'nün isteği.

Madde 37 : Genel Yönetim Kurulunun Görevleri:

a) Devrim Ocakları Derneğinin amaçları doğrultusunda girişimlerde bulunmak.
b) Gerekli gördüğü yerlerde şubeler açmak ve örgütü güçlendirmek.
c) Bir dönemde dört defadan az olmamak kaydıyla şube yöneticileri ile örgüt toplantıları düzenlemek.
d) Çalışma dönemi sonunda, Kurultay'a sunacağı çalışma ve saymanlık raporlarını düzenlemek.
e) Şube Başkan ve Yönetim Kurullarını atamak.
f) Genel Başkan'ın görevinden her hangi bir nedenle ayrılması halinde yeni Genel Başkan'ı seçmek.
g)Derneğin amaçlarına aykırı eylemde bulunan şube yönetimlerine son vermek.

Madde 38 : Şube Başkanı'nın Görevleri:
a) Genel Kurul ve Genel Yönetim Kurulu kararlarını uygulamak.
b) Şube Yönetim Kuruluna başkanlık etmek.

Madde 39 : Şube Yönetim Kurulları'nın görevleri:
a)Genel Kurulda görüşülecek raporları hazırlamak.
b)Genel Kurul toplantısında alınan kararları uygulamak.
c)Genel Yönetim Kurulunun kararlarını uygulamak.
d)Derneğin kendi düzeyine ait işlemleri düzenlemek.
e)Çalışanlar hakkında her 3 ayda bir Genel Başkanlığa bilgi vermek.
f)Tüzük ve yasalarla yükümlü görevler yapmak.

Madde 40 : Merkez Denetleme Kurulunun görevleri
a) Devrim Ocakları Derneği'nin mali yapısını denetlemek.
b)Yılda en az 3 kez toplanmak.
c) Kurultaya derneğin mali ayrıntılarını belirten rapor sunmak.

Madde 41 : Şube Denetim Kurulu, Merkez Denetim Kurulu gibi çalışır. Çalışmaları hakkında Merkez Denetim Kuruluna bilgi verir.

Madde 42 : Onur Kurulu Görevleri
a)Devrim ocakları derneği organlarının şikayetleri üzerine üyeler hakkında gerekli soruşturmayı yapar.
b)Onur Kurulu Kararları kesindir.

Madde 43 : 1) Onur Kurulunun vereceği cezalar şunlardır:
a) Uyarma
b) İhtar
c) Geçici Çıkarma
d) Çıkarma
2) Çıkarma cezası ancak aşağıda belirtilen;
a) 6.Madde yazılı niteliklerden birinin yitirilmesi
b) Devrim Ocakları Derneği'nin amaçlarına aykırı işler yapmak
c) Devrim Ocakları Derneği'nin yapısı ve onurunu sarsan hareketlerde bulunmak.

Madde 44 : Genel Yönetim ve Şube Yönetim Kurulları yılda en az 12 kez toplanırlar.

IV.BÖLÜM

HÜKÜMLER :

I. Gelirler :

Madde 45 : Devrim Ocakları Derneğinin gelir kaynakları şunlardır:
a) Üyelerin yükümlenecekleri ödentiler
b) Devrim Ocakları Derneği yararına yapılacak konser, temsil, halk oyunları gösteri gelirleri.
c) Bağış ve yardımlar.

Madde 46 : Şubeler gelirlerini saklamakla yükümlüdürler. Ancak Genel Yönetim Kurulu Kurultay'ca kararlaştırılan bütçeye göre şubelere gerekli yardımlarda bulunabilir.

Madde 47 : Bankalardan para iki yetkili imza ile alınabilir. İmza yetkilileri başkan ve saymanlardır. Genel Başkan 500-TL Ocak Başkanları 200 TL'ye kadar harcama yapabilirler. Bir Harcama Hesabı kapatılmadan diğer bir harcama yapılmaz.

II. Devrim Ocakları Derneği'nin Hesapları ve Denetleme

Madde 48 : Her katın hesapları o kat kuruluşlarındaki sayman üyece tutulur.

Madde 49 : Yönetim Kurullarında görevli olanlar hiçbir katın deneticisi olamazlar.

Madde 50 : Deneticiler, raporlarını bağlı bulundukları kat Genel Kurulundan en az 15 gün önce o kat Yönetim Kuruluna verirler.

V. BÖLÜM

FESİH VE TASVİYE:

Madde 51 : Kurultay üyelerinden 4/5'inin bulunması ve bunların 2/3'ün isteği ile Devrim Ocakları Derneği kapatılabilir.

Madde 52 : Fesih komisyonunun sayısı ve kimlerden oluşacağı Kurultay'ca saptanır.

Madde 53 : Devrim Ocakları Derneği'nin dağılması sonunda artan para, mal ve haklar Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı'na kalır.
Ancak bu tarihte TMGT'nin de dağıtılmış olması halinde artan para, mal ve haklar Türk Dil Kurumu'na kalır.

VI. BÖLÜM

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER:

Madde 54 : Kurultay'da ve Şube Genel Kurullarında kararlar açık oyla verilir. Gizli oya başvurma bu yolda verilen önergenin çoğunlukla kabulüne bağlıdır.

Madde 55 : Seçimler gizli oyla yapılır. Genel Kurul toplantılarında Başkanlık Divanı seçimleri bu kuralın dışındadır.

Madde 56 : Devrim Ocakları Derneği'nde herhangi bir göreve seçilecek bireylerin delege olmaları yükümlülükleri yoktur.

Madde 57 : Genel Kurul toplantılarında kararlar çoğunlukla alınır. Tüzük değişiklikleri önerisinin görüşülmesi Genel Yönetim Kurulunun önerisi veya Kurultay üyelerinin 1/10'nin yazılı istemi ile yapılmalıdır.

Madde 58 : Tüzük tadiline karar verilecek Genel Kurul'un 2/3 çoğunlukla toplanması gereklidir. İlk toplantıda bu çoğunluk sağlanamazsa ikinci toplantıya gelenlerle yetinilir. Tadil konusunda karar mevcudun 2/3 çoğunluğu ile alınır.

Madde 59 : Genel Kurul toplantılarında Genel Başkanlıkça düzenlenen gündem lehte ve aleyhte birer kişi konuşmadan oylanamaz. Bu madde hükmünün uygulanması söz isteyenlerin bulunmasına bağlıdır.

Madde 60 : Devrim Ocakları Derneği'nin üye ve organları arasındaki anlaşmazlıklar yine kendi organları arasında çözümlenir. Çekişmeli olan organ veya üye oylamalara katılamaz.

Madde 61 : Tüzükte bir kayda rastlanmayan hallerde 1630 sayılı Dernekler Yasası hükümleri uygulanır.

Madde 62 : KURUCULAR:

1) Anlı Turan, T.C. Avukat,Ankara –Yenişehir Meşrutiyet C.Hatay Sok.DoğançayApt.D.4
2) Arıburnu Kemal, T.C. Memur-Cebeci Talatpaşa Bul.No.156
3) Arıman Orhan, T.C. Öğretmen,İstanbul-Kemerhatun Duranç S.17
4)Aşkun Necati,T.C.Memur,Ankara-Yenihayat Çay Sok.No.2
5)Atilla Osman,T.C. Gazeteci Altıntaş Mah.Boyacılar Sok.No.3
6) Aydın Orhan,T.C. Etnoloji Asistanı,Ankara-İçcebeci Köylüler Sok.No.20
7) Bahadır Osman,T.C. Avukat,Cebeci Öğrenci Yurdu
8) Benderlioğlu Bozkurt,T.C. öğrenci,Teknik Öğretmen Okulu.
9)Çağlar Behçet Kemal,T.C.Gazeteci,İstanbul,Beşiktaş Yıldız C.54/9
10)Çalış Orhan, T.C.Öğrenci,Ankara,Köprübaşı,M.Poyraz.S.15.
11)Çalikkan A.İhsan T.C. Öğrenci Ankara yeni evler.S.No.22
12)Çeliktin Kemal,T.C.Öğrenci,Ankara kurtuluş misafir S.No.22.
13)Dağtan Adnan,T.C.Gazeteci,İstanbul Fener Aşıkpaşa S.No.34
14)Dinç İsmail T.C.Avukat,Ankara Nallıhan Aliağa Mahallesi.
15)Ergin Yılmaz, T.C.Öğrenci Ankara Turgut Reis Mah.Uzunyol Sok.No.5.
16)Gencan Tahir Nejat,T.C.Öğretmen,İstanbul Beyazıt Soğanağa Demiröz No.21.
17)Gençosman Aydın, T.C.Öğrenci Ankara Turgut Reis Mah.Bostancılar Sok.No.33
18)Gökberk Macit,T.C. Profösör,İstanbul Büyükada Albayrak Sok.No.12
19)Kalkan Raşit,T.C.Memur,Ankara Cebeci Değirmenüstü No 220-Ç
20)Kınık İbrahim,T.C.Öğrenci,Ankara Cebeci öğrenci yurdu.
21)Konuk Erdoğan,T.C. Doktor,İstanbul Şişli Arp Suyu sok.No.10
22)Manizade Derviş,T.C.Doktor,İstanbul tarlabaşı Cad.No.99
23)Meto Erdoğan, T.C. Doktor,İstanbul Taksim Sürer Apt.No.14/10
24)Nisari Aydın,T.C. Gazeteci İstanbul Bostancı Altıntepe cinadiye yolu No.5.
25)Onay İbrahim Saffet,T.C.Avukat,Ankara Maltepe onur sokak No.5.
26)Orencik Kadri T.C. Memur, Ankara Aydınlık evler No 65.
27)Ozbay Aziz T.C.Memur,Ankara Aydınlık evler No.65.
28)Ozerdim Muaddere,T.C.Çince Doçenti, Ankara Anafartalar Nilüfer Sok.No.6/A

29)Özerdim Sami T.C. Memur Ankara Anafartalar Nilüfer sok.No.6/A
30)Ozsan Vedat T.C. Öğrenci İstanbul Meşrutiyet C.No.127
31)Öztürk Halil Nimetullah,T.C.Profösör İstanbul Beyazıt Ağaçeşme sok No.8
32)Öztürk Kazım T.C.Öğrenci,Ankara Cebeci öğrenci yurdu.
33)Posat Minir,T.C.Öğrenci,İstanbul Beyazıt Mithatpaşa Cad.Yenidevir sok.No.5
34)Serhatoğlu Rıza,T.C.Memur,Ankara Hacıbayram yayık sokak No.4
35)Sevi Vasfi Reşit,T.C.Ord.Profösör,Ankara Atatürk bulvarı No.242
36)Sinanoğlu Samim,T.C.Filojoloci Doçenti,Ankara cebeci Evren sok.No.5
37)Sinanoğlu Suat,T.C.Filojoloci Doçenti,Ankara…….sok.No.12/1
38)Sipahioğlu Mehmet Torun,T.C.Öğrenci,İstanbul Kadıköy Telefon C.No.141
39)Soyer Uygur,T.C.Doktor,Ankara Meşrutiyet Cad.Bayındır Sok.No.64/8
40)Sozmen Ahmet,T.C.Öğrenci,İstanbul Kadıköy,Ali Suavi Sok.No.23
41)Tualan Seniha,T.C.Antropoloji Doçenti,Ankara,Yenişehir Hanımeli Sok.No.5/6
42)Yalçınkaya Tayyar,T.C.Memur,Ankara İncesu tepesi No.124
43)Yaman Selehattin,T.C.Memur,Ankara serçe Sok.No.21/A Peker Apt.D.2.

EK.13: TÜRKİYE EKONOMİK VE SOSYAL ETÜDLER VAKFI SENEDİ

(http://www.tesev.org.tr/, Erişim T.: 10.06.)

Vakfın Adı

Madde 1- Vakfın adı, "Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı" dır. Vakfın kısaltılmış adı "TESEV" dir. Vakıf her türlü işlemlerinde kısaltılmış adını kullanabilir. Bu senette kısaca "vakıf" olarak anılacaktır.

Vakfın Merkezi

Madde 2- Vakfın merkezi İstanbul'dadır. Adresi Bankalar Caddesi no:2 Minerva Han Kat:3 Karaköy/İSTANBUL'dur. Yönetim Kurulu kararı ile ve yasal gerekler yerine getirilerek, yönetim merkezi başka bir yere taşınabilir; yurt içinde ve dışında şubeler, temsilcilikler, bürolar kurulabilir.

Vakfın Amacı ve Faaliyetleri

Madde 3- Vakfın amacı, Türkiye ve dünyadaki değişme ve gelişmeleri izleyerek, toplum yaşamının her alanını kapsayan konularda bilimsel araştırmalar yapmak, yaptırmak, bunları kamuoyuna ve ilgili kurum ve kuruluşlara sunarak çözüm seçeneklerinin oluşmasına katkıda bulunmak; bu araştırmalar ışığında eğitim çalışmaları yürütmektir.

Vakıf bu amaçlarına ulaşmak için bir araştırma ve eğitim merkezi kurarak başlıca şu çalışma ve etkinliklerde bulunur:

h) Ülke gündemini ve toplumsal yaşamı ilgilendiren her alanda bilimsel ve uygulamaya dönük araştırmalar yapmak ve yaptırmak;

i) Araştırmaların sonuçlarını tartışmaya açmak ve serbestçe tartışılmasını sağlamak;

j) Kamuoyunu aydınlatmak ve eğitim amacıyla toplantı, konferans, panel v.b. gibi platformlar oluşturmak;

k) Araştırmalarını yayınlamak, ilgili kurum ve kuruluşlara iletmek;

l) Araştırmalara dayalı çözüm seçeneklerini açıklayarak kamuoyu oluşmasına katkıda bulunmak;

m) Yurt dışındaki ve yurt içindeki benzeri kuruluşlarla işbirliği yapmak, ortak araştırma ve projeler oluşturmak ve bu yolla bilimsel araştırma –geliştirme ve genel eğitim düzeyinin yükseltilmesine katkıda bulunmak.

n) Yurt dışındaki ve yurt içindeki eğitim kurum ve kuruluşları ile işbirliği yaparak, bilimsel araştırma-geliştirme, eğitim ve öğretim birimleri kurmak.

h) Vakfın amacını gerçekleştirecek imkanları sağlamak için ortaklıklar kurmak, ortak girişimlerde bulunmak, ticari ve iktisadi işletmeler kurmak ve işletmektir.

Vakıf, bu faaliyetlerini tarafsız bir biçimde, çok sesliliğe ve çeşitli kesimlerin katılımına olanak sağlayarak yürütür ve çağdaşlaşmaya katkıda bulunmaya çalışır.

Vakfın Mal Varlığı

Madde 4- ***Vakfın ilk malvarlığı, adları ekli listede bulunan Kurucuların Vakfa yaptıkları nakti tahsislerin toplamı 1.000.000.000.-TL (Bir Milyar) Türk Lirası'dır.***

Vakfın malvarlığı, Kurucuların bağışları, vakfın faaliyetlerinden elde edilecek kazançlar ve ödüller, her tür bağışlar, vakfın çalışmalarına katkıda bulunmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin nakdi ve aynı yardımları ve bunların değerlendirilmesinden sağlanan gelirler ile sürekli artırılır.

Vakfın amacına uygun ve belli şekilde harcanmak veya kullanılmak amacıyla üçüncü kişiler tarafından şartlı olarak yapılan bağışlar ile diğer kazandırma ve tahsisler, bağış veya kazandırmanın şartlarına göre harcanır veya kullanılır.

Vakfın kira, faiz, temettü ve benzeri kaynaklardan oluşan geliri aşağıdaki 5. Maddenin son fıkrası uyarınca vakıf giderlerinin karşılanmasına tahsis edilir.

Vakfın Gelirleri

Madde 5- Vakfın gelir kaynakları şunlardır:

a- Vakfın amaçlarını gerçekleştirmesi için yapılan ve Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen her türlü nakit, menkul mal, değerli evrak ve benzeri ve gayrimenkul mal bağışı, yardım ve vasiyetler,

b- Yurtiçi ve dışı dernek, vakıf v.b. sivil toplum örgütleri, diğer benzeri uluslararası kuruluşlar ile, gerçek ve tüzel kişilerin tahsis edecekleri araştırma fonları ve benzeri gelirler,

c- Vakfın konusuyla ilgili araştırma, eğitim, yayın, konferans, panel v.b. faaliyetlerden elde edilecek gelirler,

d- Vakfın mal varlığından sağlanacak gelir ve faizler,

e- Vakfın sahibi bulunduğu iktisadi işletmelerden, ortaklıklardan ve ortak girişimlerden elde edilecek gelirler,

f- Diğer gelirlerdir.

Gelirin Harcanma Şekli

Vakfın yönetimi, yıl içinde elde edilen brüt gelirlerin üçte birini yönetim ve idame giderleri ile ihtiyata ve Vakfın mal varlığını arttırıcı yatırımlara, kalan üçte ikisini ise Vakfın amacına uygun eğitim, kültür ve bilimsel araştırma faaliyetlerine ayırır ve bu doğrultuda kullanır.

Vakfın Kurucuları

Madde 6- Vakıf kuruluş senedini imzalayarak Vakfı kuran gerçek ve tüzel kişiler vakfın kurucularıdır.

Vakfın Organları

Madde 7- *Vakfın organları şunlardır:*

a- Mütevelliler Kurulu
b- Yönetim Kurulu
c- Denetim Kurulu

Mütevelliler Kurulu

Madde 8- Mütevelliler Kurulu Vakfın en yüksek karar organı olup;

a) Vakıf Senedi'nin 6. maddesi gereğince kuruculardan,
b)Vakfın amaçlarıyla ilgili faaliyetleri ve Vakfa katkıları nedeniyle 01.01.2002 tarihine kadar Vakıf Senedinin eski 6/b maddesine göre,Yönetim Kurulu tarafından Genel Kurula seçilen kişilerden oluşur.
Herhangi bir nedenle boşalan mütevelliler kurulu üyelerinin yerine mütevelliler kurulu tarafından yeni üye seçilir. Mütevelliler Kurulu yılda bir kere Şubat ayında,Yönetim Kurulunun çağrısı ile olağan olarak Mütevelliler Kurulu üyelerinin salt çoğunluğu ile toplanır. İlk çağrıda çoğunluk sağlanamadığı takdirde, en geç onbeş gün içinde ikinci bir toplantı düzenlenir. İkinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Mütevelliler Kurulu gündemi, Yönetim Kurulu tarafından belirlenerek, toplantının tarihi, yeri ve saati ile birlikte, en az onbeş gün önceden Mütevelliler Kurulu üyelerine yazılı olarak bildirilir.
Olağanüstü Kurul, Yönetim Kurulu üye tam sayısının üçte ikisinin olumlu kararı ya da Mütevelliler Kurulu üyelerinin salt çoğunluğunun imzalarıyla toplantıya çağrılabilir.
Mütevelliler Kurulu toplantılarında, her üye bir oya sahiptir. Tüzel kişi olan mütevelliler adına temsil yetkisi olan gerçek kişi oy kullanır. Kararlar, hazır bulunanların çoğunluğu ile alınır. Ancak, Vakıf Senedinin değiştirilmesine ilişkin kararlarda, karar yeter sayısı, Mütevelliler Kuruluna katılan Mütevelliler Kurulu üye sayısının üçte ikisi, Vakfın sona ermesine ilişkin kararlarda ise üye tam sayısının üçte ikisisidir.

Mütevelliler Kurulunun Görev ve Yetkileri

Madde 9- Mütevelliler Kurulunun başlıca görevleri şunlardır:

a) Süresi biten yönetim ve denetim kurullarının asıl ve yedek üyelerini seçer;
b) Yönetim ve denetim kurulu raporlarını görüşür ve yönetimin aklanması konusunda karar verir;
c) Bilanço ile gelir gider hesaplarını inceler ve karara bağlar;
d) Yönetim Kurulunca hazırlanan yıllık bütçe tasarısını inceleyip karara bağlar;
e) Gelecek yıllar için çalışma programının esaslarını belirler;
f) Yönetim Kurulunca hazırlanan vakıf senedinde yapılacak değişiklik taslaklarını inceleyip karar verir.

Yönetim Kurulu
Madde 10- Vakfı Yönetim Kurulu temsil eder. Yönetim Kurulu, yetkilerinin bir bölümünü kullanmak üzere, kendi içinden bir yürütme kurulu oluşturabilir, Yönetim Kurulu veya yürütme kurulu üyelerinin hepsine veya bir kısmına en az iki imza ile vakfı temsil ve ilzam yetkisi verebilir.

Madde 11- Vakıf Yönetim Kurulu, Mütevelliler Kurulu tarafından seçilen dokuz asıl , üç yedek üyeden oluşur.

Kurul üyelerinin görev süresi iki yıldır. Süresi dolmadan Yönetim Kurulu üyeliği herhangi bir nedenle sona eren üyelerin yerine, mütevelliler kurulu tarafından seçilmiş olan yedek üyeler göreve çağrılır. Çağrılan üyeler, ayrılan üyelerin görev süresini tamamlar.

Yönetim Kurulu üç kişiden fazla eksilirse olağanüstü kurula gidilir.

Yönetim Kuruluna, Müteveliler Kurulu onayıyla, çoğunluğu oluşturmamak kaydıyla, dışarıdan üye seçimi yapılabilir

Madde 12- Yönetim Kurulu kendi üyeleri arasından iki yıl için bir başkan ve iki başkan yardımcısı seçer.
Yönetim Kurulu,Vakfın yönetimi için gerekli örgüt yapısını kurar.
Yönetim Kurulu, Vakfın işlerini yürütmek üzere Yönetim Kurulu dışından bir Genel Direktör atar. Genel Direktör, Yönetim Kurulu toplantılarına katılır, ancak oy kullanamaz.

Madde 13-Yönetim Kurulu toplantıları en az iki ayda bir yapılır. Ayrıca en az üç üyenin yazılı isteği üzerine veya Başkanın daveti ile olağanüstü toplanır.

Vakıf çalışanlarının koordinasyonundan, araştırma merkezinin yönetiminden ve vakfın idari işlerinin yürütülmesinden Genel Direktör sorumludur.

Madde 14- Toplantı yeter sayısı, Yönetim Kurulu üye sayısının yarıdan bir fazlası, karar yeter sayısı toplantıda bulunan üye sayısının yarıdan bir fazlasıdır.
Vakıf Senedinin değiştirilmesi ve vakfın sona ermesi önerisi için, üye tam sayısının üçte ikisinin olumlu oyu gerekir.

Yönetim Kurulunun Görev ve Yetkileri

Madde 15- Yönetim Kurulu, ilgili yasa, tüzük, vakıf senedi ve Mütevelliler Kurulu kararları ile kendisine verilen görevleri yapar.

Yönetim Kurulu aşağıdaki işleri yapar:

a) Vakfın amacına uygun bilimsel araştırma ve eğitim ile ilgili kurum ve tesisleri açmak, işletmek, binalar kiralamak, yapmak, yetkili makamın izniyle taşınmaz almak, satmak veya başka bir şekilde elden çıkarmak, vakfın taşınmaz malları üzerinde yasalara uygun her türlü tasarrufta bulunmak, şirket kurmak, ortak olmak, ortaklıktan ayrılmak.

b) Vakfın yıllık bütçe, araştırma ve faaliyet programını hazırlamak ve Mütevelliler Kuruluna onay için sunmak, yıl içinde değişen koşullara göre bunlarda gerekli değişiklikleri yapmak, uygulamak,

c) Vakfın kesin hesabını ve geçmiş yıl ile ilgili raporları inceleyip gereğini yapmak, ödeme usullerini belirlemek ve harcamaları yapmak,

d) Vakfın lehine dava açmak, leh ve aleyhte davaları takip etmek, sulh ve ibraya karar vermek,

e) Vakfın amacına uygun bağış ve yardımların kabulüne karar vermek, vakıf gelirlerinin artırılmasına ilişkin yatırım yapmak,

f) Vakıfta çalışacak personelin çalışma düzenini, ücretleri, işe alınması, işten çıkarılması ile ilgili kuralları belirlemek,

g) Vakfın çalışma ilke ve önceliklerini belirlemek, yönetmelikler hazırlamak ve değiştirmek,

h) Vakıfça yapılacak ve yaptırılacak araştırmaların konularını belirlemek, yayınlanmasını ve ilgililere iletilmesini sağlamak,

ı) Her yıl konusu, kapsamı ve koşulları belirlenecek bir araştırmaya "Dr.Nejat F. Eczacıbaşı Ödülü" vermek,

i) Kamuoyu oluşturmak için gerekli çalışmaları yapmak,

j) Vakfın kayıtlarının ve defterlerinin tutulmasını sağlamak,

k) Vakfın amacına ulaşması için her türlü girişimde bulunmak, yurt içinde ve yasalara uygun olarak yurt dışında benzeri vakıf, dernek ve kuruluşlar ile işbirliği yapmak,

l)Herhangi bir nedenle boşalan mütevelliler kurulu üyeliği yerine, Mütevelliler kuruluna yeni aday önermek,

m) Mütevelliler Kurulu toplantılarını düzenlemek, çağrı yapmak, gündem belirlemek; Yüksek Danışma Kurulu Başkanının isteği üzerine Yüksek Danışma Kurulu toplantılarını organize etmek.

n) Mütevelliler Kuruluna Yüksek Danışma Kurulu için üye önermek.
o) Vakıf bünyesinde icrai özelliği olmayan danışma kurulları oluşturmak.

Madde 16- Yönetim Kurulu üyeleri bu görevleri nedeniyle ücret almazlar. Genel Direktörün ücreti ve çalışma koşulları Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.

Yüksek Danışma Kurulu
Madde 17- Yüksek Danışma Kurulu, Vakfın kuruluş ve çalışmalarında, tanıtım ve gelişiminde üst düzeyde katkıları olan Vakıf kurucuları ile Vakfın amaç ve ilkelerini benimseyerek Vakfa maddi ve/veya manevi katkıda bulunan kişilerden oluşur. Yüksek Danışma Kurulu Yönetim Kurulu'nun önerisi üzerine Mütevelliler Kurulunca seçilir. Yüksek Danışma Kurulu Üyeleri üç yıl için seçilir.
Yüksek Danışma Kurulu bir karar organı olmayıp vakfın istişare organıdır.Yüksek Danışma Kurulu ilk toplantısında kendi üyeleri arasından bir başkan ile bir başkan yardımcısı seçer. Yönetim Kurulu Başkanı, Yüksek Danışma Kurulu Başkanı olamaz. Yüksek Danışma Kurulu, yılda en az iki kez Başkanın çağrısı üzerine toplanır. Toplantılarda nisap aranmaz. Yüksek Danışma Kurulunun görevleri şunlardır;
a) Vakfın akademik dünya ve yurt içinde/yurt dışında vakıf, dernek ve diğer sivil toplum kuruluşları ile İlişkilerin geliştirilmesinde ve Vakfın tüm kişi ve kuruluşlara tanıtılmasında katkıda bulunmak;
b) Vakıf tarafından yapılacak araştırmaların konularının belirlenmesinde, yeni projelerin üretilmesinde, Vakıf çalışmalarının yürütülmesinde, kamuoyu oluşturulmasında Vakfın çalışmalarını izleyerek, Yönetim Kurulu'na tavsiyelerde bulunmak;
c) Vakıf Yönetim Kurulu'nun tespit ettiği ve ihtiyaç duyduğu konularda Yönetim Kuruluna istişari nitelikte kararlar vererek danışmanlık yapmak;
d) Vakfın faaliyet ve çalışmalarının etkinliğini sürdürmek ve artırmak için bu faaliyet ve çalışmalara yön verici nitelikte tavsiye kararları oluşturarak önerilerde bulunmak.
e) Vakfın mali durumunu izlemek, bu konuda öneriler ve çözümler sunmak.

Denetim Kurulu
Madde 18- Denetim Kurulu, Mütevelliler arasından Mütevelliler Kurulu tarafından iki yıl için seçilir ve üç asıl iki yedek üyeden oluşur.

Denetim Kurulu, kendi arasından bir başkan ve bir başkan yardımcısı seçer. Görev süresi sona eren denetçiler tekrar seçilebilir.

Denetim Kurulu yılda en az bir defa Vakfın gelir ve giderleriyle kayıtlarını inceler, sonuçlarını Yönetim Kuruluna; dönem sonu raporlarını ise Yüksek Danışma Kurulu ve Mütevelliler Kuruluna sunar.

Danışma Kurulları
Madde 19- Vakfın çalışma alanlarında görüş oluşturmak, katkıda bulunmak, çalışma programları geliştirmek amacıyla, Yönetim Kurulu tarafından çeşitli konularda danışma kurulları oluşturulabilir.

Danışma kurulları, çalışmaların gerektirdiği zamanlarda toplanır. Danışma kurullarının çalışma biçimi Yönetim Kurulunca çıkarılacak yönetmenliklerle belirlenir. Danışma kurulları, çalışmalarının sonuçlarını Yönetim Kuruluna rapor ederler.

Vakfın Sona Ermesi
Madde 20- Vakfın sona ermesi 8. ve 14. maddeler uyarınca yönetim kurulunun önerisi ve Mütevelliler Kurulunun onayı ile olur.
Vakfın sona ermesine ilişkin karar, yönetim kurulu tarafından sicile tescil ettirilir. Vakfın sona ermesi ile kalan mal varlığı benzer amaçla kurulmuş bir başka vakfa veya kuruma, Mütevelliler kurulu onayı ile devredilir.

Diğer Hükümler
Madde 21- Bu senette hüküm bulunmayan durumlarda 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümleri ile ilgili Tüzük hükümleri uygulanır.

Madde 22- Vakfın hesap dönemi takvim yılıdır.

Madde 23- Vakfın mütevellileri aşağıda adları belirtilenlerdir:Aşağıda adları geçen üyeler arasında 01.01.2002 tarihinden sonra vakfa üye olmuş kişi bulunmamaktadır.

1	Ali Mahmut	Abra	37	Pekin	Baran
2	Eli	Acıman	38	Mehmet Levent	Başaran
3	Bülent	Akarcalı	39	Erdal	Batmaz
4	Asaf Savaş	Akat	40	Faruk	Bayır
5	Nuh Zekeriya	Akçalı	41	Yılmaz	Benadrete
6	Coşkun	Akdeniz	42	Hasan	Bengü
7	Mehmet Nazmi	Akduman	43	Mehmet Cem	Benli
8	Öner	Akgerman	44	Melih	Berk
9	Cezmi Atilla	Aksoy	45	Bülent	Berkarda
10	Rıza Ayber	Akşit	46	Feyyaz	Berker
11	Gündüz	Aktan	47	Emre	Berkin
12	Rint	Akyüz	48	Mahmut Esat	Berksan
13	Işıl	Alatlı	49	İbrahim	Betil
14	İshak	Alaton	50	Mehmet	Betil
15	Selim	Alguadiş	51	Alaittin	Beyli
16	Hayri Erdoğan	Alkin	52	Hasan Şükrü	Binay
17	Mehmet Sedat	Aloğlu	53	Mehmet Ali	Birand
18	Şahin	Alpay	54	M. Levent	Birdinç
19	Mustafa	Alper	55	Seyda Zeynap	Birsel - (Akdurak)
20	Atilla Tamer	Alptekin	56	Hasan Cem	Boyner
21	Tevfik	Altınok	57	Ünal	Bozkurt
22	Serhan	Altınordu	58	Mehmet Cemal	Boztepe
23	Ünsal	Anıl	59	İcen	Börtücene
24	Sudi	Apak	60	Mehmet	Buçukoğlu
25	Hasan	Arat	61	Yavuz	Canevi
26	Elmas Melih	Araz	62	Merih	Celasun
27	M.Bülent	Ardanıç	63	Hasan Kaya	Cemal
28	Recep Yılmaz	Argüden	64	Ali Nabi	Cerit
29	Ersin	Arıoğlu	65	Mustafa Fadlullah	Cerrahoğlu
30	Nilgün	Arısan	66	Altay	Coşkunoğlu
31	Şükrü	Aslanyürek	67	Hasan	Çağlayan
32	Atilla	Aşkar	68	Veysel	Çakır
33	Zeynep	Atikkan	69	Mehmet Gün	Çalıka
34	Ahmet Ateş	Aykut	70	B.Esra	Çayhan
35	A.Semiha	Baban	71	İsmet Rıza	Çebi
36	Oğuz Nuri	Babüroğlu	72	Ertuğrul	Çepni

73	İlhan	Çetinkaya	113	Ali Mesut	Erez
74	Erol	Çevikçe	114	Ömer	Erginsoy
75	Ö.Cavit	Çıtak	115	Ülkü	Ergun
76	Ali Nuri	Çolakoğlu	116	Üstün	Ergüder
77	Ayşe İffet (Akmen)	Çolakoğlu	117	Hüseyin	Ergün
78	Nuri Mehmet	Çolakoğlu	118	Tuğrul	Erkin
79	Bülent	Çorapçı	119	Hüseyin Özhan	Eroğuz
80	Ahmet	Çuhadaroğlu	120	Atila	Erten
81	Selahattin	Demirci	121	Refik	Erzan
82	Ahmet	Demirel	122	Numan Sabit	Esin
83	Varol Ziya	Dereli	123	Ahmet Kamil	Esirtgen
84	Ümmehan Koldaş	Dericioğlu	124	Hasan	Eskil
85	Kemal	Derviş	125	Rasim Yılmaz	Esmer
86	İsmet Abdülrezzak	Dinçer	126	Ahmet	Evin
87	Ömer	Dinçkök	127	Metin	Fadıllıoğlu
88	Necati	Doğru	128	Mehmet Bedii	Feyzioğlu
89	Ayşegül	Dora	129	İ.Şevki	Figen
90	Sulhi	Dönmezer	130	Üzeyir	Garih
91	Kerim Erhan	Dumanlı	131	Füsun	Gençsü
92	Ahmet Necdet	Durakbaşa	132	Fatma Nur	Ger
93	Haşim	Durusel	133	Nihat	Gökyiğit
94	Rahmi Faruk	Eczacıbaşı	134	Mehmet Rauf	Gönenç
95	Ferit Bülent	Eczacıbaşı	135	Atilla	Gönenli
96	Ahmet Şeci	Edin	136	Muvaffak İ.	Gözaydın
97	Akil Yavuz	Ege	137	F.Şadi	Gücüm
98	Hasan Şerif	Egeli	138	Mustafa	Güçlü
99	Nusret	Ekin	139	Hasan	Güleşçi
100	Faruk	Ekinci	140	Nihat Bülent	Gültekin
101	Uğur	Ekşioğlu	141	Mehmet Duru	Güneri
102	Nurettin	Ekşioğlu	142	Hurşit	Güneş
103	Cemal	Eldelek	143	Mustafa Sait	Güran
104	Ömer Alper	Eliçin	144	Mustafa Burak	Gürbüz
105	İsmail	Emen	145	Selami	Gürgüç
106	Süleyman Gazi	Erçel	146	Akile	Gürsoy
107	Yücel	Erdem	147	Mehmet Çetin	Hacaloğlu
108	Tarhan	Erdem	148	Avadis Simon	Hacınlıyan
109	Sabahnur	Erdemli	149	Cem	Hakko
110	Selçuk	Erden	150	İbrahim Servet	Harunoğlu
111	Yusuf Önder	Eren	151	Hatice Binnur	Hataylı
112	Şeref	Eren	152	Metin	Heper

153	Esma Ayfer	Hortaçsu	193	Ertuğrul	Kumcuoğlu
154	Hüseyin Cahit	İdil	194	M.Bilsay	Kuruç
155	Nihal	İncioğlu	195	Metin Necmettin	Mansur
156	Rüçhan	Işık	196	Hakkı	Matraş
157	M.Galip	Jabban	197	Haşim Melih	Mekik
158	Mehmet	Kabasakal	198	Ömer	Mustafaoğlu
159	Canan	Kadıoğlu	199	İbrahim	Müderrisoğlu
160	Ersin	Kalaycıoğlu	200	Ziya	Müezzinoğlu
161	Nedim	Kalpaklıoğlu	201	Mehmet Burhanettin	Oğuz
162	Cefi Jozef	Kamhi	202	Mehmet Okan	Oğuz
163	Jak V.	Kamhi	203	Ataman	Onar
164	Halit	Kara	204	M.Alp	Orçun
165	Ali İhsan	Karacan	205	Talat	Orhon
166	Hasan	Karacal	206	Simantov	Ortaeskinazi
167	Mehmet Burhan	Karaçam	207	Şükrü	Öksüz
168	Memduh	Karakullukçu	208	Erdem	Öktemus
169	Osman Erdal	Karamercan	209	İzzettin	Önder
170	Tahsin	Karan	210	M.Atilla	Öner
171	Ali Lütfi	Karaosmanoğlu	211	Akın	Öngör
172	Attila	Karaosmanoğlu	212	Ergün	Özakat
173	Sacit	Katlandur	213	İsmet	Özcan
174	Hüsamettin	Kavi	214	Birol	Özcan
175	Necmettin	Kavuşturan	215	Necmettin	Özdemir
176	Arslan	Kaya	216	H.Günay	Özdoğan
177	Ömer	Kaymakçalan	217	Soli	Özel
178	Mehmet Şerif	Kaynar	218	Şeref	Özgencil
179	Gülten	Kazgan	219	Ertuğrul İhsan	Özol
180	İlker	Keremoğlu	220	Ergun	Özsunay
181	Ahmet Güngör	Keşçi	221	Mehmet İsmail	Özsürücü
182	Hakkı Pınar	Kılıç	222	Bülent	Özükan
183	Kemal	Kılıçdaroğlu	223	Hatice Canan	Pak
184	Can	Kıraç	224	N. Can	Paker
185	Mehmet Deniz	Kirazcı	225	Mehmet Tanju	Polatkan
186	Asım	Kocabıyık	226	İzzet Reha	Poroy
187	A.Niyazi	Koç	227	Mustafa Yavuz	Sabuncu
188	Ömer	Koç	228	Timoçin	Sanalan
189	Fatma Meral	Korzay	229	Saim	Sanlı
190	Cem	Kozlu	230	Üstün	Sanver
191	Ahmet Cemil	Köksal	231	Süleyman Haluk	Sanver
192	Tavit	Köletavitoğlu	232	Kemali	Saybaşılı

233	Ali Uğur	Saydam
234	Yaşar Mete	Sayıcı
235	Rasim	Selçuk
236	M.Rıdvan	Selçuk
237	Arıl	Seren
238	A.Kamran	Sertel
239	Sezai Erdiler	Silahdaroğlu
240	Orhan Yılmaz	Silier
241	Hüseyin Semih	Sohtorik
242	Cengiz	Solakoğlu
243	İsmail	Sönmez
244	Sabir Günaltay	Şibay
245	Mehmet	Şuhubi
246	Aykut Ümit	Taftalı
247	Umur	Talu
248	Erkan	Tapan
249	Mehmet Sinan	Tara
250	Şarık	Tara
251	İlhan	Tekeli
252	Talat Serdar	Tektaş
253	Mehmet Uğur	Terzioğlu
254	İnci	Tezcan
255	Ahmet Rebii	Tınmaz
256	Hadiye Rengin (Ekşioğlu)	Tınmaz
257	Mehmet Fahim	Tobur
258	H. Feyyaz	Tokar
259	Fikret Nesip	Toksöz
260	Mahmut	Tolon
261	Nejat Altan	Tufan
262	Mustafa Baran	Tuncer
263	Gül Günver	Turan
264	Adil İlter	Turan
265	Kaya	Turgut
266	Eser	Tümen
267	İlter	Türkmen
268	Aydın	Uğur
269	Tayfun	Uğur
270	Tunç	Uluğ
271	Mustafa Aydın	Ulusan
272	Yılmaz	Ulusoy
273	Hasan Uğur	Ulusoy
274	Nermin Abadan	Unat
275	Oktay	Ural
276	Erol	User
277	Emel	Uygur
278	Ercan	Uygur
279	Tayfun	Uzunova
280	Fikret Nesip	Üçcan
281	Zeki Bülent	Yağlı
282	Mustafa Nadir	Yalçınalp
283	Ali	Yalman
284	Mehmet Yılmaz	Yaltır
285	Tezcan	Yaramancı
286	H.Kemal	Yardımcı
287	Selman	Yaşar
288	Yaşar	Yaşer
289	Mustafa Gündüz	Yemeniciler
290	Lütfi	Yenel
291	Erman	Yerdelen
292	Halil Yurdakul	Yiğitgüden
293	Zekeriya	Yıldırım
294	Faruk	Yöneyman
295	Erkut	Yücaoğlu
296	Uğur	Yüce
297	Erol	Yücel
298	Ahmet Nafi	Yürekli
299	Necla	Zarakol
300	Yavuz	Zeytinoğlu

TEMSİLCİLER

301	İtü Vakfı	Temsilci
302	Hak-İş	Temsilci
303	Bümed	Temsilci
304	Yased	Temsilci
305	TISK	Temsilci
306	Kalite Derneği	Temsilci

Geçici Maddeler
1) Yönetim Kurulu : İlk Yönetim Kurulu aşağıda sayılan kişilerden teşkil edilmiştir:

İshak Alaton
Dr.Yılmaz Argüden
Doç. Dr. Oğuz Nuri Babüroğlu
Feyyaz Berker
Bülent Eczacıbaşı
Tarhan Erdem
Prof. Dr. Üstün Ergüder
Dr. Mehmet Kabasakal
Hasan Karacal
Deniz M. Kirazcı
Tavit Köletavitoğlu
Ziya Müezzinoğlu
Dr. Can Paker
Mete Sayıcı
Fikret Toksöz

Denetim Kurulu: ilk Denetim Kurulu aşağıdaki üç asıl ve üç yedek üyeden oluşur:

Asıl :

Özhan Eroğuz
Prof. Dr. Erdoğan Alkin
Ali Mahmut Abra

Yedek :

Prof. Dr. Reha Poroy
Çetin Hacaloğlu
Prof. Dr. Atilla Gönenli

2) Vakfın ilk kuruluş işlemleri aşağıda isimleri yazılı kişilerce yürütülür. Bu kişiler kuruluş işlemlerinde münferiden veya müştereken yetkilidirler.

Bülent Eczacıbaşı
Mahmut Esat Berksan

3) Vakıf senedinin yetkili merciler tarafın onaylanıp yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde başvuran ve başvuruları Yönetim Kurulu'nca kabul edilen gerçek ve tüzel kişiler üyeliğe kabul edilir.

4) 15-10-2003 tarihinde yapılan Genel Kurul toplantısında alınan karar gereğince, Vakıf Senedi'ndeki değişikliklerin mahkemece tesciline karar verilip tescilin gerçekleştirilmesinden itibaren aşağıda kimlikleri belirtilen Yönetim ve Denetim Kurulu üyeleri iki yıl, Yüksek Danışma Kurulu üyeleri ise üç yıl süreyle görev yaparlar.

Yönetim Kurulu: (Asıl)

Vural Akışık
İshak Alaton
Selim Alguadiş
Yılmaz Argüden
Hasan Karacal
Osman Kavala
Oğuz Özerden
N. Can Paker
Y. Mete Sayıcı

Yönetim Kurulu (Yedek)

Ayfer Hortaçsu
Ömer Kaymakçalan
Mustafa Alper

Denetim Kurulu(Asıl)

Bülent Çorapçı
Çetin Hacaloğlu
Tavit Köletavitoğlu

Denetim Kurulu(Yedek)

Fikret Toksöz
Levent Başaran

Yüksek Danışma Kurulu:

Vural Akışık
Oğuz Özerden
Hüsnü M. Özyeğin
N. Can Paker
Ali Sabancı
Ethem Sancak
Ali Uğur Saydam
Faruk Erol Süren
Murat Vargı
Cüneyd Zapsu

Erdal Aksoy
İshak Alaton
Ünal Aysal
Feyyaz Berker
Nuri Çolakoğlu
Kemal Derviş
Bülent Eczacıbaşı
Tarhan Erdem
Üstün Ergüder
Osman Kavala

EK.14: PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'NIN YAPITLARININ SINIFLANDIRILARAK LİSTELENMESİ

1. Öğretme Amaçlı Ders Notları, Tezleri ve Kitapları

1.1. ***(****1943, Prof. Dr. Yavuz ABADAN, Gözden Geçiren: Asistan Tarık Zafer TUNAYA,* ***Hukuk Başlangıcı ve Tarihi,*** *(İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Yayınları No:15, İstanbul:Kenan Matbaası)*

1.2. (1944, Ord. Prof. Charles CROZAT, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, ***Âmme Hukuku Dersleri: XIV. ve XV. Asırlar****, İstanbul: Talebe Yayınları)*

1.3. (1944, Ord. Prof. Charles CROZAT, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, ***Âmme Hukuku Dersleri: XX. Asır,*** *İstanbul: Talebe Yayınları)*

1.4. (1944, Ord. Prof. Charles CROZAT, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, ***Âmme Hukuku Dersleri****: Muassır İngiliz Âmme Hukuku,* *İstanbul: Talebe Yayınları)*

1.5. (1946, Ord. Prof. Charles CROZAT, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, ***Âmme Hukuku Dersleri: Cilt II, Kısım II, Orta Zamanlar,*** *İstanbul: Kenan Matbaası)*

— Sekizinci Fasıl: Dokuzuncu Asra Kadar Devlet Teorisi, s. 403-455

- Onbirlnci Fasıl: Curalistes'lerin Teorisi: Papalığın Üstünlüğü ve Ruhanî Tefevvuk, s. 515-560
- Onikinci Fasıl Imperialistes'lerin Teorisi: 1. Dante'ye Kadar İlk Formüller, s. 561-567 ve Lupold von Bebenburg, s. 685-688
- Onüçüncü Fasıl: Millî Muhtariyet Teorisi: Fransız Kralcı Hukukçular,s. 730-744
- Ondördüncü Fasıl: Onbeşinci Asırda Concillaire Hareketlerinin Teşklâtlanması ve Selâhiyetlerinin Tahdidi, s. 745-764
- Onyedinci Fasıl: Netice: Orta Çağın Devlet Doktrinine Yardımı, s. 814-841,

Başlıklı bölümler Tarık Zafer Tunaya tarafından çevrilmiştir.

1.6. (1946, Tarık Z. TUNAYA, **Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri**, İstanbul: Teksir, Basılmamış Doktora Tezi)

1.7. (1946-1947, Ord. Prof. Charles CROZAT, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, ***Büyük Fransız İhtilâli'nin Âmme Hukuku****, İstanbul: Teksir,Basılmamış Ders Notu)*

1.8. (1948, Tarık Z. TUNAYA, ***Âmme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Fikir Cereyanları,*** *İstanbul: Teksir, Basılmamış Doçentlik Tezi)*

1.9. (1949, Ord. Prof. Charles CROZAT, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, ***Amme Hukuku Dersleri XVIII. Asrın Sonunda Avrupa ve Amerika Siyasi Müesseselerinin Karakteristik Vasıfları - Büyük Fransız İhtilâli' ve Devlet Mefhumu Üzerindeki Tesirleri, (1948-1949 Ders Yılı Takrirleridir),*** *İstanbul: Talat Altın Matbaası)*

1.10. (1952, Tarık Z. TUNAYA, ***Türkiye'de Siyasi Partiler 1859-1952****,İstanbul: Doğan Kardeş Matbaası)*

1.11. (1954, Tarık Z .TUNAYA-Reşit ÜLKER, ***Mufassal, Fihristti, Özetli Milletvekilleri Seçimi Kanunu ve İlgili Mevzuat,*** *İstanbul: İsmail Akgün Matbaası)*

1.12. (1959, Tarık Z. TUNAYA, ***Hürriyetin İlânı, İkinci Meşrutiyetin Siyasi Hayatına Bakışlar,*** *İstanbul:Baha Matbaası)*

1.13. (1960, Tarık Z .TUNAYA, ***Türkiye'nin Siyasî Hayatında Batılılaşma Hareketleri,*** *İstanbul: Yedigün Matbaası)*

1.14. (1962, Tarık Z .TUNAYA, ***İslamcılık Cereyanı, İkinci Meşrutiyetin Siyası Hayatı Boyunca Gelişmesi ve Bugüne Bıraktığı Meseleler****, İstanbul: Baha Matbaası)*

1.15. (1964, Tarık Z .TUNAYA, ***Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük****, İstanbul: Baha Matbaası)*

1.16. (1966, Tarık Z. TUNAYA, ***Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku,*** *İstanbul: Sulhi Garan Matbaası)*

1.17. (1969, Tarık Z. TUNAYA, ***Siyasî Müesseseler ve Anayasa Hukuku,*** *İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, Genişletilmiş İkinci Baskı)*

1.18. (1970, Tarık Z .TUNAYA, ***Türkiye'nin Siyasî Gelişmeleri, Eski Türkler, İslâm Devleti, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu,*** *İstanbul: Baha Matbaası)*

*1.19. (1972, **Devrim Tarihi,** Basılmamış Teksir Notu, 1972, Bulunduğu yer: Milli Kütüphane, SYSN:0420809, Dewey:956.0807, Yer:1972 BD 469)*

*1.20. (1975, Tarık Z. TUNAYA, **Siyasî Müesseseler ve Anayasa Hukuku**, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, Genişletilmiş Üçüncü Baskı)*

*1.21. (1979, Tarık Z .TUNAYA, **İnsan Derisiyle Kaplı Anayasa, Görüşler-Denemeler,** İstanbul: Çağdaş Yayınları)*

*1.22. (1980, Tarık Z. TUNAYA, **Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku**, İstanbul: Fakülteler Matbaası, Genişletilmiş Dördüncü Baskı)*

*1.23. (1981, Tarık Z .TUNAYA, **Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**, Ankara: Turhan Kitabevi, Genişletilmiş İkinci Baskı)*

*1.24. (1982, Tarık Z. TUNAYA, **Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku**, İstanbul: Ekin Matbaası, Genişletilmiş Beşinci Baskı)*

*1.25. (1984, Tarık Z. TUNAYA, **Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt l, İkinci Meşrutiyet Dönemi 1908-1918,** İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, Genişletilmiş 2. Baskı, 3.Baskısı 1988 aynı yayınevi tarafından yapılmıştır.)*

*1.26. (1986, Tarık Z. TUNAYA, **Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt 2, Mütareke Dönemi 1918-1922,** İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, Genişletilmiş İkinci Baskı)*

*1.27. (1988, Tarık Z .TUNAYA, **İnsan Derisiyle Kaplı Anayasa,** İstanbul: Ar-ba Yayınları, İkinci Baskı)*

*1.28. (1989, Tarık Z. TUNAYA, **Medeniyetin Bekleme Odasında,** İstanbul: Bağlam Yayınları)*

*1.29. (1989, Tarık Z. TUNAYA, **Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt 3, İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi,** İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, Genişletilmiş 2. Baskı)*

*1.30. (1991, Tarık Z .TUNAYA, **İslamcılık Akımı**, İstanbul: Simavi Yayınları, İkinci Baskı)*

*1.31. (1994, Tarık Z .TUNAYA, **Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**, İstanbul: Arba Yayınları, 3.Baskı, Tıbkı basım)*

*1.32. (1995, Tarık Z. TUNAYA, **Türkiye'de Siyasi Partiler 1859-1952**,İstanbul: Arba Yayınları, 2.Baskı, Tıbkı basım)*

*1.33. (1996, Tarık Z. TUNAYA, **Hürriyetin İlâm, İkinci Meşrutiyetin Siyasi Hayatına Bakışlar,** İstanbul: Arba Yayınları, 2.Baskı, Tıbkı basım)*

*1.34. (1996, Tarık Z .TUNAYA, **Türkiye'nin Siyasî Hayatında Batılılaşma Hareketleri,** İstanbul: Arba Yayınları, 2.Baskı, Tıbkı basım)*

*1.35. (1997, Tarık Z .TUNAYA, **Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**, İstanbul: Cumhuriyet Gazetesi Yayını, 4.Baskı, 1.Baskı yinelenmiş)*

*1.36. (1998, Tarık Z. TUNAYA, **Hürriyetin İlâm, İkinci Meşrutiyetin Siyasi Hayatına Bakışlar,** İstanbul: Cumhuriyet Gazetesi Yayını, Üçüncü Baskı)*

*1.37. (1998, Tarık Z .TUNAYA, **İslamcılık Cereyanı I-II-III**, İstanbul:Cumhuriyet Gazetesi Yayını, Üçüncü Baskı)*

*1.38. (1998, Tarık Z. TUNAYA, **Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt l, İkinci Meşrutiyet Dönemi 1908-1918,** İstanbul: İletişim Yayınları, Genişletilmiş 4. Baskı.)*

*1.39. (1999, Tarık Z .TUNAYA, **Türkiye'nin Siyasî Hayatında Batılılaşma Hareketleri I-II,** İstanbul: Cumhuriyet Gazetesi Yayını, 3. Baskı)*

*1.40. (1999, Tarık Z. TUNAYA, **Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt 2, Mütareke Dönemi 1918-1922,** İstanbul: İletişim Yayınları, Genişletilmiş 3. Baskı, 4.Baskı 2003 yılında aynı yayınevi tarafından yapılmıştır.)*

*1.41. (2000, Tarık Z. TUNAYA, **Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt 3, İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi,** İstanbul: İletişim Yayınları, Genişletilmiş 3. Baskı, 4. Baskı da aynı yıl aynı yayınevi tarafından 500 adet yapılmıştır.)*

*1.42. (2001, Tarık Z .TUNAYA, **Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) Kanun-ı Esasî ve Meşrutiyet Dönemi,** Editör:Erol Şadi ERDİNÇ, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını, 2. Baskısı:2003)*

*1.43. (2002, Tarık Z .TUNAYA, **Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını, 5. Baskı)*

*1.44. (2002, Tarık Z .TUNAYA, **Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) Mütareke, Cumhuriyet ve Atatürk,** Editör:Erol Şadi ERDİNÇ, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını)*
*1.45. (2003, Tarık Z .TUNAYA, **İslamcılık Akımı**, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını, 4. Baskı)*
*1.46. (2004, Tarık Z .TUNAYA, **Türkiye'nin Siyasî Hayatında Batılılaşma Hareketleri,** İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, 4. Baskı)*

2. Toplantı, Konferans ve Seminer Bildirileri

2.1. (1959, Tarık Z .TUNAYA, **"**1924 Anayasasının İdeolojik Karakteri", **Sosyal ve İktisadî Etütler (Kilyos) Semineri**, İstanbul)

2.2. (1970, Tarık Z .TUNAYA, **"**Atatürkçü Laiklik Politikası", **Atatürk Konferansları, Seri III, 969**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları)
*2.3. (1977, Tarık Z. TUNAYA, "İkinci Meşrutiyetin Siyasî Hayatımızdaki Yeri", **Kanun-ı Esasî'nin 100. Yılı Sempozyumu (9-11 Nisan 1976), Türk Parlamentoculuğunun İlk Yüzyılı, 1876-1976,** Ankara: Siyasî İlimler Türk Derneği, s.75-131)*
2.4. (1980, Tarık Z .TUNAYA, **"**Trablusgarp ve Balkan Savaşlarından Birinci Dünya Savaşına Kadar İttihad ve Terakki Fırkası", **Atti Del Simposio di Ricerche E di Studi Per Uno Svluppo Scientifico Dei RapportiİtaloTurchi, Ankara-İstanbul, 9-14 Ottobre 1980,** Universita' di Cagliari, İstuto di Studi Africani e Orientalli 1981, s.35-41)
2.5. (1981, Tarık Z .TUNAYA, **"**La France Et Le Françols Dans La Vie Politigue Et Universitaire Turque", **Collection Turcica l La Turquie Et La France Al'Epoque d'Atatürk,** Paris: Association Pour Le Developpement Dej Etudes Turques)
2.6. (1981, Tarık Z .TUNAYA, **"**Atatürkçülük-Dün, Bugün, Yarın", **Boğaziçi Üniversitesi Uluslararası Atatürk Konferansı Tebliğleri II, 10-11, Kasım 1981**, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları)
2.7. (1986, Tarık Z .TUNAYA, **"**Mithat Paşa'nın Anayasacılık Anlayış", **Uluslararası Mithat Pasa Semineri, Bildiriler-Tartışmalar**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları)

3. Bilimsel Dergilerde Yayımlanmış Makaleleri

3.1. (1939, Gaetano MOSCA, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, "Siyasî İdareci Sınıf Nazariyesi", **Yeni Türk**, No: 82, İstanbul)
3.2. (1940, Tarık Z. TUNAYA, "Duguit Bakımından Âmme Hizmeti", **Yurd Mecmuası**, No: l, İstanbul)
3.3. (1940, Leon DUGUİT, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, "Âmme Hukukunun Tahavvülleri", **Yeni Türk**, No: 84, İstanbul)
3.4. (1940, A.M. HUSAİN, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, "Delhi Saltanatı Zamanında Siyasî Telâkkiler", **Yeni Türk**, No: 86, İstanbul)
3.5. (1940, Henri HOUSSAGE, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, "1815 Viyana Kongresi", **Yeni Türk**, No: 87, İstanbul)
3.6. (1940, Gaetano MOSCA, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, "Eski Yunanın Son Siyasî Nazariyelerine Bir Bakış", **Yeni Türk**, No: 92, İstanbul)
3.7. (1941, Tarık Z. TUNAYA, "Milletçe Birlik", **Yeni Türk**, No: 102, İstanbul)
3.8. (1941, Tarık Z. TUNAYA, "Sezar Hükümeti", **Yeni Türk**, No: 105-106-107, İstanbul)
3.9. (1943, Ord, Prof. Dr. Charles CROZAT, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, "14 Eylül 1941 Yeni Fransız Memurin Kanununa Göre Devlet Memurları", **Ord. Prof. Dr. Ebul'ulâ Mardin'e Armağan,** İstanbul: Talebe Yayınları)
*3.10. (1944, Maurice HAURİOU, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, "Müessese ve Tesis Teorisi", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası [İ.Ü.H.F.M.],** Cilt IX, Sayı: 3-4.)*
*3.11. (1945, Ord.. Prof. Dr. Charles CROZAT, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, "XIX. Asırdan Zamanımıza Değin İngiliz Âmme Hukukunda Egemenlik Kavramı", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası [İ.Ü.H.F.M.])***

*3.12. (1946, Tarık Z. TUNAYA, "Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası [İ.Ü.H.F.M.],** Cilt XII, Sayı: 2-3.)*

*3.13. (1947, Tarık Z. TUNAYA, "Müessese Teorisinde Fikir, Şahıs, Kuvvet Unsurları Arasındaki Münasebetler ve İçleşme Ameliyesi", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası [İ.Ü.H.F.M.],** Cilt XIII, Sayı: 1.)*

*3.14. (1947, Tarık Z. TUNAYA, "Müessese Teorisinde Fikir Unsurunun Âmme ve Devletler Hukuku Sahalarındaki Değeri", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası [İ.Ü.H.F.M.],** Cilt XIII, Sayı: 2-3)*

*3.15. (1947, François de MENTHON, Çev.: Tarık Z. TUNAYA, "IV. Cumhuriyetin Anayasasına Doğru", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası [İ.Ü.H.F.M.],** Cilt XIII, Sayı: 2-3)*

*3.16. (1948, Tarık Z. TUNAYA, "Âmme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Siyasî Tefekküründe 'Garpçılık' Cereyanı", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası [İ.Ü.H.F.M.],** Cilt XIV, Sayı: 3-4)*

*3.17. (1948, Tarık Z. TUNAYA, "Âmme Hukuku ve Jeopolitik", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası [İ.Ü.H.F.M.],** Cilt XIV, Sayı: 3-4)*

*3.18. (1948, Tarık Z. TUNAYA, "Jön Türk ve Sosyal İnkılâp Lideri Prens Sabahattin", **Sosyal Hukuk ve İktisat Mecmuası,** Sayı:I\3, Kasım)*

*3.19. (1949, Tarık Z. TUNAYA, "Fransız Radikal-Sosyalist Partisinin Programı", **Sosyal Hukuk ve İktisat Mecmuası,** Sayı:6, Şubat)*

*3.20. (1949, Tarık Z. TUNAYA, "Türkiye'de îlk 'Demokrat Parti' Osmanlı Demokrat Fırkası (Fırka-i İbad)", **Sosyal Hukuk ve İktisat Mecmuası,** Cilt:2, Sayı:15, Aralık, İstanbul)*

*3.21. (1952, Tarık Z. TUNAYA, "Mülkiyeliler Partisi", **Siyasî İlimler Mecmuası,** Aralık)*

*3.22. (1954, Tarık Z. TUNAYA, "Elections in Turkish History", **Middle Eastern Affairs**, Vol:V, No: 4, April, Nev York:)*

*3.23. (1954, Tarık Z. TUNAYA, "Âmme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Siyasî Tefekküründe 'İslamcılık' Cereyanı", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası [İ.Ü.H.F.M.],** Cilt XIX, Sayı: 3-4, İstanbul: İ.Ü.Hukuk Fakültesi Yayınları)*

*3.24. (1955, Tarık Z. TUNAYA, **Turkish Political Parties and The Role of Politics in Public Life Today**, Londra, Basılmamış Çalışma] .*

*3.25. (1955, Tarık Z. TUNAYA, "Mebuslar ve Partisi", **Siyasî İlimler Mecmuası,** No:296 Kasım)*

*3.26. (1955, Tarık Z. TUNAYA, "Atatürkü Anış", **Siyasî İlimler Mecmuası,** No:296, Kasım)*

*3.27. (1956, Tarık Z. TUNAYA, "Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Rejimine Geçiş", **Ord. Prof. Dr. Muammer Reşit Seviğ'e Armağan,** İstanbul: İ.Ü.H.F.Yayınları)*

*3.28. (1956, Tarık Z. TUNAYA, "Türkiye'nin Siyasî Gelişme Seyri İçinde İkinci 'Jön Türk' Hareketinin Fikrî Esasları", **Tahir Taner'e Armağan,** İstanbul: İ.Ü.H.F.Yayınları)*

*3.29. (1957, Tarık Z. TUNAYA, "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Kuruluşu ve Siyasî Karakteri", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası [İ.Ü.H.F.M.],** Cilt XXIII, Sayı: 3-4)*

*3.30. (1960, Tarık Z. TUNAYA, "Ideologic Character The 1924 Constitution", **Annales de La Faculte de Droit d'istanbul**, No:15)*

*3.31. (1963, Tarık Z. TUNAYA, "The Establishment of The Government of The Turkish Grand National Assembly And Its Political Character", **Annales de La Faculte de Droit d'istanbul**, No:19)*

*3.32. (1963, Tarık Z. TUNAYA, "İdeolojik İstiklal", **Atatürkçülük Nedir?** İstanbul:Varlık Yayınları, s.212-220)*

3.33. (1970, Tarık Z. TUNAYA, "Bağımsız Türkiye Kurucusu: Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin 50. Yıldönümünde", **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, Cilt VI, Sayı:31, Nisan)

*3.34. (1976, Tarık Z. TUNAYA, "İkinci Meşrutiyetin Siyasî Hayatımızdaki Yeri", **Türk Parlamentoculuğunun İlk Yüzyılı**, Ankara: A.Ü.S.B.F.Yayınları)*

*3.35. (1976, Tarık Z. TUNAYA, "Osmanlı Anayasacılık Hareketi ve Hükümet-i Meşruta", **Boğaziçi Üniversitesi Dergisi, Beşeri Bilimler VI**, İstanbul:Boğaziçi Üniversitesi Yayınları)*

3.36. (1980, Tarık Z. TUNAYA, "Trablusgarb ve Balkan Savaşlarından Birinci Dünya Savaşi'na

*Kadar İttihat ve Terakki Fırkası", **Attı Del Simpusio Di Ricerche E Di Studi Per Uno Sviloppo Scientifico Del Rapporti İtalo-Turchi,** Ankara-İstanbul 9-4 Oktobre 1980 Üniversite di Cogliari Instituto Di Studi Africani E Orientali)*

*3.37. (1981, Tarık Z. TUNAYA, "İkinci Meşrutiyet Rejimi ve Atatürk", **İstanbul Üniversitesi İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi [İ.Ü.İ.H.İ.D.],,** Sayı: 3, İstanbul)*

*3.38. (1981, Tarık Z. TUNAYA, "İkinci Meşrutiyet Rejimi ve Atatürk", **İstanbul Üniversitesi İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi [İ.Ü.İ.H.İ.D.],,** Sayı: 3, İstanbul)*

*3.39. (1981, Tarık Z. TUNAYA, "Atatürk And The 'Eastern Question", **Revue Internationale d'Histoire Militaire,** No:50, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi)*

*3.40. (1982, Tarık Z. TUNAYA, "Mütareke Döneminin Özellikleri (1918-1922)", **Prof. Dr. Ümit Yasar Doğanay'ın Anısına Armağan -2-,** İstanbul: İ.Ü.S.B.F.Yayınları)*

*3.41. (1982, Tarık Z. TUNAYA, "Atatürk ve 'Şark Meselesi'", **Revue Internationale d'Histoire Militaire[Uluslar arası Askeri Tarih Dergisi] Atatürk Özel Sayısı,** No:50, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi)*

*3.42. (1983, Tarık Z. TUNAYA, "Tarih Yolu Nasıl Keşfedilir? Atatürk ve Osmanlı Mirası", **Çağdaş Düşüncenin Işığında Atatürk,** İstanbul: Dr. -Nejat Eczacıbaşı Vakfı Yayınları)*

*3.43. (1984, Tarık Z. TUNAYA, "Türk Devrimine Karşı İdeolojik, Bir Muhalefet Girişimi; Tarikât-ı Selâhiye Cemiyeti ve Eylemleri", **Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil'in Anısına Armağan,** İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası Özel Sayı II, İstanbul, İÜ.İ.F.Yayınları)*

3.44. 1984, Tarık Z. TUNAYA, "İttihat ve Terakki", **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, No: 74-75, Haziran)

3.45. (1984, Tarık Z. TUNAYA, "İstanbul Üniversitesi Komisyonu'nun 28 Mayıs Bildirisi: Bir Belgenin Öyküsü", **Tarih ve Toplum,** No:6, Haziran)

*3.46. (1988, Tarık Z. TUNAYA, "Osmanlı Parlamentosunda Harbi Umumi Tartışmaları ", **Bahri Savcı'ya Armağan**, Ankara: Mülkiyeliler Vakfı Yayınları, No:7)*

*3.47. (1988, Tarık Z. TUNAYA, "Trablusgarb Savaşı ve Batı Kamuoyu", **Murat Sarıca Armağanı**, İstanbul: Aybay Vakfı Yayınları)*

*3.48. (2005, Tarık Z. TUNAYA, "Maliye Nazırı Cavit Bey Parlamentoda", **Bilgi ve Bellek,** Yıl:2, Sayı:4, İstanbul Bilgi Üniversitesi Türk Devrim Tarihi Çalışmaları Dergisi.*

4. Gazete Haber Bülteni ve Benzeri Yerlerde Yayımlanan Yazıları Yapıtları

4.1. Cumhuriyet Gazetesinde Yer Alan Makaleler

*4.1.1. (Türkiye Tarihinde Seçimler, **Cumhuriyet,** 18 Şubat 1952)*

*4.1.2. (Muhalefetin Birleşmesi, **Cumhuriyet**, 26 Mart 1954)*

*4.1.3. (Türkiye Tarihinde Seçimler, **Cumhuriyet**, l Nisan 1954)*

*4.1.4. (Türkiye Tarihinde İktidarlar, **Cumhuriyet,** 7 Nisan 1954)*

*4.1.5. (Parti Grubu Hâkimiyeti, **Cumhuriyet**, 21 Aralık 1955)*

*4.1.6. (Parti Grubu hakimiyeti, **Cumhuriyet,** 21 Ocak 1956)*

*4.1.7. (Millet Meclisinin Yetkileri, **Cumhuriyet** 5 Şubat 1956)*

*4.1.8. (Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesinin Aksaklıkları, **Cumhuriyet**, 13 Şubat 1956)*

*4.1.9. (Meclis Çalışmalarında Çoğunluğun Kuvveti, **Cumhuriyet,** 23 Şubat 1956)*

*4.1.10. (Devlet Biziz, **Cumhuriyet**, 2 Mart 1956)*

*4.1.11. (Anayasamız ve iktidar Partisi, **Cumhuriyet,** 13 Nisan 1956)*

*4.1.12. (İdeolojik İstiklâl, **Cumhuriyet,** 10 Kasım 1959)*

*4.1.13. (İnsan Derisiyle Kaplı Anayasa **Cumhuriyet**, 23 Aralık 1959)*

*4.1.14. (Süleymancılar ve Beyaz Put, **Cumhuriyet**, 11 Mayıs 1965)*

*4.1.15. (Batman Meydan Savaşı, **Cumhuriyet**, 19 Eylül 1965)*

*4.1.16. (Çelişmeler Komedyası, **Cumhuriyet,** 3 Ekim 1965)*

*4.1.17. (Genç Cumhuriyet ve Eski Muhalefet, **Cumhuriyet,** 29 Ekim 1965)*

*4.1.18. (Atatürk ve Medeniyetçilik, **Cumhuriyet,** 10 Kasım1965)*

*4.1.19. (Atatürk ve Milliyetçilik, **Cumhuriyet,** 11 Kasım1965)*

*4.1.20. (Atatürk, Devrim ve Halk, **Cumhuriyet,** 12 Kasım1965)*

*4.1.21. (Biz, Cumhuriyetçiler, **Cumhuriyet,** 30 Ekim 1966)*
*4.1.22. (Tek Kişi Kalsa da…, **Cumhuriyet,** 10 Kasım1966)*
*4.1.23. (Volkan'ın Lavları, **Cumhuriyet**, 1 Nisan 1967)*
*4.1.24. (Emperyalizmler Arasında, **Cumhuriyet**, 25 Mayıs 1967)*
*4.1.25. (Bağımsız Ölebilmek, **Cumhuriyet** 7 Ocak 1971)*
*4.1.26. (Tabandaki Deprem, **Cumhuriyet** 21 Şubat1971)*
*4.1.27. (Demokrasi ve Azgelişmişlik, **Cumhuriyet** 30-31 Mart 1971)*
*4.1.28. (Suçlanan Anayasa, **Cumhuriyet** 27-28-29 Haziran 1971)*
*4.1.29. (Türk Devrimi'nin Yarattığı Rejim , **Cumhuriyet 50.Yıl Eki**, 29 Ekim 1973)*
*4.1.30. (Birleşmemiş Milletler: NONU, **Cumhuriyet**, 24 Ağustos 1974)*
*4.1.31. (Adem Yavuz'dan Karamanlis'e, **Cumhuriyet**, 31 Ağustos 1974)*
*4.1.32. (Bir İdeolojinin Yargılanması Olayı, **Cumhuriyet Ziya Gökalp Özel Eki**, 27 Ekim 1974)*
*4.1.33. (Cumhuriyet'in Yeni Boyutlan, **Cumhuriyet,** 29 Ekim 1974)*
*4.1.34. (Callud'un Düşündürdükleri, **Cumhuriyet**, 21 Ocak 1975)*
*4.1.35. (Mr. Kissinger, Tarih Önünde, **Cumhuriyet**, 6 Mart 1975)*
*4.1.36. (Dostluk ve Bilim Anıtı : Öker, **Cumhuriyet**, 21 Eylül 1976)*
*4.1.37. (Kanun-u Esasî Yüz Yaşında, **Cumhuriyet**, 23 Aralık 1976)*
*4.1.38. (Meray'ın Son Dersi, **Cumhuriyet**, 1 Ekim 1977)*
*4.1.39. (Siyasal Belge Olarak 'Nutuk', **Cumhuriyet**, 15 Ekim 1977)*
*4.1.40. (Refet Paşa İstanbul'da, **Cumhuriyet**, 19 Ekim 1977)*
*4.1.41. (Meclissiz Cumhuriyet, **Cumhuriyet,** 25 Ekim 1977)*
*4.1.42. (Kana Kan Katmak, **Cumhuriyet**, 21 Aralık 1977)*
*4.1.43. (İsveç Sosyalizmi, **Cumhuriyet**, 20 Şubat 1978)*
*4.1.44. (Borçlanma ve Bağımsızlık, **Cumhuriyet Ekonomi Eki**, 2 Ekim 1978)*
*4.1.45. (Atatürk'ten Bugüne, **Cumhuriyet**, 14 Kasım 1979)*
*4.1.46. (Hocaların Hocası, **Cumhuriyet**, 28 Ocak 1982)*
*4.1.47. (Irak Çölünden Dumlupınar'a, **Cumhuriyet**, 30 Ağustos 1983)*
*4.1.48. (Heykel'in Düşündürdükleri, **Cumhuriyet**, 15 Eylül 1983)*
*4.1.49. (Hakimiyet-i Siyasiye ve Ulusal Egemenlik, **Cumhuriyet**, 23 Nisan 1985)*
*4.1.50. (Medeniyetin Bekleme Odası, **Cumhuriyet**, 23 Temmuz 1988)*
*4.1.51 (Berkes'in Acı Gülüşü, **Cumhuriyet**, 29 Aralık 1988)*

4.2. Milliyet Gazetesinde Yer Alan Makaleler

*4.2.1. **(**Kıbrıs Meselesi mi Meseleleri mi?, **Milliyet,** 22 Şubat 1964)*
*4.2.2. (Demokratik Siyasi Hayat, **Milliyet**, 3 Mart 1964)*
*4.2.3. (Tedbirlerin Hürriyeti, **Milliyet**, 26 Şubat 1967)*
*4.2.4. (Siyasi Hayatımızın Yılan Hikâyesi, **Milliyet,** 29 Nisan 1967)*
*4.2.5. (Devlet Adamı ve Siyaset Adamı İnönü, **Milliyet**, 25 Ocak 1968)*
*4.2.6. (Genç insanların Dünyası, **Milliyet,** 7 Temmuz 1968)*
*4.2.7. (Çekoslovakya Dosyası, **Milliyet,** 28 Ağustos 1968)*
*4.2.8. (Atatürkçü Üniversite Anlayışı, **Milliyet,** 11 Ekim 1969)*
*4.2.9. (Atatürksüz Cumhuriyet, **Milliyet,** 29 Ekim 1969)*
*4.2.10. (Orman Suçları Demokrasisi, **Milliyet**, 4 Kasım 1969)*
*4.2.11. (Eğitim Mahkumları, **Milliyet,** 4 Aralık 1969)*
*4.2.12. (Sosyal Yapı Hasta, **Milliyet**, 25 Mayıs 1970)*
*4.2.13. (Filadelfiya'dan Kamboçya'ya, **Milliyet,** 2 Haziran 1970)*
*4.2.14. (Ellinci Yıl, **Milliyet**, 23 Nisan 1973)*
*4.2.15. (Yapıdaki İsyan, **Milliyet**, 12 Ocak 1979)*

4.3. Vatan Gazetesinde Yer Alan Makaleler

4.3.1. (Rençber ve Memur, ***Vatan,*** *5 Mayıs 1944)*
4.3.2. (Romantik Milletler, ***Vatan,*** *10 Haziran 1948)*
4.3.3. (İkinci Meşrutiyet, ***Vatan,*** *23 Temmuz 1948)*
4.3.4. (Birlenmiş Avrupa Davası ve Türkiye, ***Vatan****, 9 Eylül 1948)*
4.3.5. (31 Mart Vak'ası, ***Vatan****, 10 Mart 1949)*
4.3.6. (Türkiye'de İlk İrtica Partisi: Ittihad-ı Muhammedi Fırkası, ***Vatan****, 16 Mart 1949)*
4.3.7. («Müdafaa-i Hukuk» Ruhu, ***Vatan,*** *23 Mart 1949)*
4.3.8. (Yeniden Doğuş, ***Vatan****, 30 Mart 1949)*
4.3.9. (Halkın Seviyesi, ***Vatan,*** *11 Nisan 1949)*
4.3.10. (Memurculuk, ***Vatan****, 26 Nisan 1949)*
4.3.11. (Doğuran Partiler, ***Vatan*** *15 Mayıs 1949)*
4.3.12. (İkinci Meşrutiyet, ***Vatan*** *23 Temmuz 1949)*
4.3.13. (Hürriyetin İlânı, ***Vatan****, 23 Temmuz1949)*
4.3.14. (Muhalefetin Lüzumu, ***Vatan,*** *11 Eylül 1949)*
4.3.15. (Muhalefetin Teşekkülü, ***Vatan****, 6 Ocak 1950)*
4.3.16. (Muhalefetin Zayıf Tarafı, ***Vatan****, 23 Şubat 1950)*
4.3.17. (Yakın Tarihin Kâbusu: Fırkacılık, ***Vatan,*** *3 Mart 1950)*
4.3.18. (Zulmetten Nura, ***Vatan,*** *7 Nisan 1950)*
4.3.19. (Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi, ***Vatan****, 23 Nisan 1950)*
4.3.20. (Büyük Devlet ve Küçük Kafalar, ***Vatan,*** *1 Mayıs 1950)*
4.3.21. (Siyasi Parti Nedir?, ***Vatan,*** *6 Mayıs 1950)*
4.3.22. (İktidarın Terki, ***Vatan****, 26 Mayıs 1950)*
4.3.23. (Siyasi Parti Nedir?, ***Vatan****, 2 Haziran 1950)*
4.3.24. (Milli Haklan Muhafaza, ***Vatan,*** *10 Haziran 1950)*
4.3.25. (Muhalefet Tarihinin Heyecanlı Siması:Lûtfi Fikri Bey, ***Vatan,*** *18 Haziran 1950)*
4.3.26. (Reddi İlhak Zihniyeti, ***Vatan****, 28 Haziran 1950)*
4.3.27. (Ölümünün İkinci Yıldönümünde: Prens Sabahattin, ***Vatan,*** *5 Temmuz 1950)*
4.3.28. (İkinci Meşrutiyet, ***Vatan,*** *23 Temmuz 1950)*
*4.3.29. (Muhalefetin Lüzumu****, Vatan****, 11 Ağustos 1950)*
4.3.30. (Siyaset Yapmak, ***Vatan****, 22 Ağustos 1950)*
4.3.31. (Vatandaşın Saltanatı, ***Vatan,*** *22 Ekim 1950)*
4.3.32. (Hürriyet ve İtilâf Fırkası, ***Vatan****, 16 Ocak 1951)*
4.3.33. (Meşrutiyette Kavgalı Meclis Müzakereleri, ***Vatan****, 16 Ocak 1951)*
4.3.34. (Meşrutiyette Muhalefetler, ***Vatan****, 21 Ocak 1951)*
4.3.35. (Meşrutiyette Kavgalı Meclis Müzakereleri, ***Vatan,*** *16 Ocak 1953)*
4.3.36. (Muhalefetin Teşekkülü, ***Vatan,*** *6 Ocak 1959)*

4.4. Ulus Gazetesinde Yer Alan Makaleler

4.4.1. (Garplılaşmak ve Taklit, ***Ulus,*** *2 Haziran 1948)*

5. Ansiklopedi Maddesi

5.1. (1983, Tarık Z. TUNAYA, "Atatürkçülük", **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi,** Cilt l, İstanbul: İletişim Yayınları)
5.2. (1985, Tarık Z. TUNAYA, "1876 Kanun-ı Esasi'si ve Türkiye'de Anayasa Geleneği", ***Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi,*** *Cilt l, İstanbul: İletişim Yayınları)*
5.3. (1985, Tarık Z. TUNAYA, "Mithat Paşa'nın Anayasa Tasarısı: Kanun-ı Cedid", ***Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi,*** *Cilt l, İstanbul: İletişim Yayınları)*
5.4. (1985, Tarık Z. TUNAYA, "İlk Osmanlı Anayasa Kitabı: Hükümet-i Meşruta",

Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, *Cilt l, İstanbul: İletişim Yayınları)*

5.5. (1985, Tarık Z. TUNAYA, "Osmanlı Basını ve Kanun-ı Esasi", ***Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi,*** *Cilt l, İstanbul: İletişim Yayınları)*

5.6. (1985, Tarık Z. TUNAYA, "Osmanlı-Batı Diyalogu", ***Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi,*** *Cilt l, İstanbul:İletişim Yayınları)*

EK.15: PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'NIN SEÇİLMİŞ ÇALIŞMA ARKADAŞLARI VE YAKIN ÇEVRESİNDEKİ KİŞİLERE UYGULANAN GÖRÜŞME KAĞIDI

(İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ABD Doktora Programı'nda Yürütülen **"TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİNİN GELİŞİMİ VE BİR TÜRK SİYASET BİLİMCİSİ OLARAK PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA"** Başlıklı Doktora Tezi Çalışması Kapsamında, T.Z. TUNAYA''nın Seçilmiş Çalışma Arkadaşları ve Yakın Çevresindeki Kişilerle 2004 Yılı Temmuz ve Eylül Aylarında Yapılması Planlanan Sözlü/Yazılı Görüşmelerde Kullanılacak Olan **GÖRÜŞME KAĞIDI)**

Ali KUYAKSİL
İn.Ünv.SBE.Dok.Öğr

I. KİMLİK SORULARI

1. Adı-Soyadı:
2. Mesleği :

II. PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'İLE İLGİLİ ÖZEL SORULAR

3. T.Z. TUNAYA ile ilk tanışmanızın öyküsünü yazar/anlatır mısınız?
4. T.Z. TUNAYA ile ilişkinizin niteliği nedir? (Öğretmen-Öğrenci, Yönetici-Yönetilen, Meslektaşlık, İş İlişkisi ve Ötekiler)
5. Bu ilişki türünüz (türleriniz) açısından T.Z. TUNAYA'yı nasıl tanımlarsınız veya değerlendirebilirsiniz?
6. T.Z. TUNAYA sizin yaşantınıza, ilgi alanlarınızla, öğrenim ve meslek yaşantınızla ilgili olarak farklı bir yön kazandırdı mı?
7. T.Z. TUNAYA'nın, 'yöneticiliği', '1961 Anayasası Danışma Kurulu Üyeliği', Sivil Toplum Örgütçülüğü' ve 'yazarlığı' hakkındaki değerlendirmelerinizi yaza/söyleye bilirmisiniz?

III. T.Z. TUNAYA'NIN UZMANLIK ALANLARIYLA İLGİLİ SORULAR

8. Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'yı hangi anabilim dalında görüyorsunuz? Verdiği bilimsel ürünler açısından hangi anabilim dalı içerisinde değerlendirmek daha doğru olur?
9. Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'nın "aydın" kişiliği hakkında neler söyleyebilirsiniz?
10. Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'nın yaşamında "Çarşamba sohbetlerinin" ayrı bir yeri vardır. Sizin bu sohbetler hakkında bildikleriniz nelerdir? Katılma fırsatınız odlumu?
11. Türkiye'nin önemli değişim yaşadığı yıllara, dolayısıyla en bunalımlı dönemlerine ve bu gelişmelerden her yönüyle etkilenen üniversitelerdeki gelişmelere tanıklık eden Prof.Dr. T.Z.TUNAYA gibi aydın ve akademisyenler, anılarını ve özyaşamöykülerini yazma konusunda neden yavaş davranıyorlar?
12. **Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'nın ve onun gibi bilim insanlarının, aydınların yaşamöykülerini yazmakta yavaş davrandıkları, diğer yandan da bu insanlar ve çalışmaları hakkında yapılmış edebi ve bilimsel çalışmaların yok denecek kadar az olduğu bir gerçektir. Bu insanların yaşamlarına ve çalışmalarına değişik biçimlerde girmiş ve tanıklık etmiş kişilerden biri olarak siz, Prof. Dr. T.Z. TUNAYA' ile ilgili olarak anılarınızı, değerlendirmelerinizi yazdınız mı, yazacak mısınız? Aydın sorumluluğu bunu gerektiriyor mu?**

EK.15.1: PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'NIN SEÇİLMİŞ ÇALIŞMA ARKADAŞLARI VE YAKIN ÇEVRESİNDEKİ KİŞİLERE UYGULANAN GÖRÜŞME KAĞIDI'NA PROF.DR. AYDIN AYBAY'IN CEVABI

(İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ABD Doktora Programı'nda Yürütülen **"TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİNİN GELİŞİMİ VE BİR TÜRK SİYASET BİLİMCİSİ OLARAK PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA"** Başlıklı Doktora Tezi Çalışması Kapsamında, T.Z. TUNAYA''nın Seçilmiş Çalışma Arkadaşları ve Yakın Çevresindeki Kişilerle 2004 Yılı Temmuz ve Eylül Aylarında Yapılması Planlanan Sözlü/Yazılı Görüşmelerde Kullanılacak Olan **GÖRÜŞME KAĞIDI)**

Ali KUYAKSİL
İn.Ünv.SBE.Dok.Öğr

I. KİMLİK SORULARI

1. Adı-Soyadı: **Prof.Dr. Aydın AYBAY**
2. Mesleği : **Hukuk Profesörü, T.C. Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı**

II. PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'İLE İLGİLİ ÖZEL SORULAR

3. T.Z. TUNAYA ile ilk tanışmanızın öyküsünü yazar/anlatır mısınız?

TZT'yi 1950 yılında tanıdım.İHF.2.sınıfında okutulan Türk Anayasası dersini veren Prof. Ali Fuat Başgil'in derslerinin bir kısmını veriyordu. O zamanki unvanı Doçent'ti. O yıllarda doçent olmuştu. Dersin sınavını da ondan geçirmiştim.

4. T.Z. TUNAYA ile ilişkinizin niteliği nedir? (Öğretmen-Öğrenci, Yönetici-Yönetilen, Meslektaşlık, İş İlişkisi ve Ötekiler)

Daha sonra 1953'te mezun olup, İHF'de asistan olunca, kendisiyle yakın ilişkimiz oldu. Arada sırada Mukayeseli Hukuk Enstitüsüne gelerek, orada başta İ.Sungurbey olmak üzere bizimle sohbet ederdi. Yine o tarihlerde, özel hukuk'tan ayrılıp, Anayasa kürsüsüne geçmek istediğimde, kendisi bu konuda bana yardımcı olacağını söylemişti. Bu isteğimden sonra vazgeçtim.

Kendisi ile meslektaşlık ilişkisi yönünden pek çok anım var: Özellikle 1968 Olayları sırasında ve sonrasında, çok yakın çalışmalarımız oldu. O telaşlı ve yoğun olaylarla dolu günlerde hemen her gün beraberdik. Rahmetli Ümit Doğanay'la birlikte, pek çok konuda, TZT'nın başlıca yakınları ve destekçileri konumunda idik.

5. Bu ilişki türünüz (türleriniz) açısından T.Z. TUNAYA'yı nasıl tanımlarsınız veya değerlendirebilirsiniz?

TZT. İnsan olarak olgun, çevresine değer veren, özellikle genç insanları çalışmaya ve yükselmeye teşvik eden bir kişiydi. Bilimsel çalışmaları genç yaşlarından, yaşamının sonuna kadar aralıksız sürdürmüştür.

8. T.Z. TUNAYA sizin yaşantınıza, ilgi alanlarınızla, öğrenim ve meslek yaşantınızla ilgili olarak farklı bir yön kazandırdı mı?

Bana her zaman destek olmuştur. Ayrıca 1983'te, 1402 sayılı yasa uyarınca sıkıyönetim tarafından üniversiteden bir daha kamu hizmetinde çalışamaz kaydıyla kovulduğumda en yakın desteği bana sağlayan; bu gibi tasarrufların gelecekte ortadan kaldırılacağını – bir tarihçi görüşü ile – söyleyerek beni teselli eden TZT'dır.

9. T.Z. TUNAYA'nın, 'yöneticiliği', '1961 Anayasası Danışma Kurulu Üyeliği', Sivil Toplum Örgütçülüğü' ve 'yazarlığı' hakkındaki değerlendirmelerinizi yaza/söyleye bilirmisiniz?

1961 Anayasasını hazırlayan Kurucu Meclis'te çok yararlı çalışmaları olmuştur. Yazarlığı konusunda hem kitapları, hem de zaman zaman gazete ve dergilerde yayımlanan makaleleri ile, Türkçeyi hem çok iyi, hem de sanatkarane kullanan az sayıdaki yazarlar arasında sayılır. Şunu da ekleyeyim: Tunaya daha hukuk öğrenciliğinden başlayarak, çeşitli gazete ve dergilerde tefrika edilen takma adla yazılmış yüzlerce roman tercüme etmiştir. (Hukuk öğrenciliği sırasında Beykoz Ortaokulunda Fransızca hocalığı yapmıştır)

III. T.Z. TUNAYA'NIN UZMANLIK ALANLARIYLA İLGİLİ SORULAR

8. Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'yı hangi anabilim dalında görüyorsunuz? Verdiği bilimsel ürünler açısından hangi anabilim dalı içerisinde değerlendirmek daha doğru olur?

   TZT. Anayasa Hukuku bilim dalında çalışan bir akademisyen olarak bilinir. Ama onun asıl özelliği Türk Anayasa hukukuna "Siyaset Bilimi" aşısını yapmış olmasıdır. Bugünkü siyaset bilimcilerinin bir çoğunun yetişmesinde TZT.nın payı vardır.

9. Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'nın "aydın" kişiliği hakkında neler söyleyebilirsiniz?

   TZT., ülkemizde aydın kimliğinin ne demek olduğunu temsil eden bir kişiliktir.

10. Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'nın yaşamında "Çarşamba sohbetlerinin" ayrı bir yeri vardır. Sizin bu sohbetler hakkında bildikleriniz nelerdir? Katılma fırsatınız odlumu?

    Çarşamba toplantıları evinde olurdu. Benim katıldığım toplantılar çok azdır. Vefatından sonra eşi Melahat Tunaya, aylık aralıklarla, bu toplantıları kamuya açık konferanslar şeklinde Tünel'deki TZT. Kültür Merkezi Salonunda sürdürmüştür.

11. Türkiye'nin önemli değişim yaşadığı yıllara, dolayısıyla en bunalımlı dönemlerine ve bu gelişmelerden her yönüyle etkilenen üniversitelerdeki gelişmelere tanıklık eden Prof.Dr. T.Z.TUNAYA gibi aydın ve akademisyenler, anılarını ve özyaşamöykülerini yazma konusunda neden yavaş davranıyorlar?

    Bu Türk kültür yaşamının en büyük zaafıdır. Ben, TZT. ile en bunalımlı dönemde hep bir arada olduğum halde; özellikle 1979'da İstanbul Siyasal Bilimler Fakültesinin kuruluşuna katılıp, 3 yıl süreyle onun yardımcısı (Dekan yardımcısı) olarak çalışmama karşın, maalesef, ciddi bir anı yazısı yazamamış durumdayım. 1965'ten itibaren İstanbul Üniversitesinde cerayan etmiş bütün olayların yakın tanığı olarak, gücüm yeterse (şimdi 77 yaşındayım) bunları yazmak istiyorum.

12. **Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'nın ve onun gibi bilim insanlarının, aydınların yaşamöykülerini yazmakta yavaş davrandıkları, diğer yandan da bu insanlar ve çalışmaları hakkında yapılmış edebi ve bilimsel çalışmaların yok denecek kadar az olduğu bir gerçektir. Bu insanların yaşamlarına ve çalışmalarına değişik biçimlerde girmiş ve tanıklık etmiş kişilerden biri olarak siz, Prof. Dr. T.Z. TUNAYA' ile ilgili olarak anılarınızı, değerlendirmelerinizi yazdınız mı, yazacak mısınız? Aydın sorumluluğu bunu gerektiriyor mu?**

    Bu sorunuzun yanıtını yukarda verdim.

EK.15.2: PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'NIN SEÇİLMİŞ ÇALIŞMA

ARKADAŞLARI VE YAKIN ÇEVRESİNDEKİ KİŞİLERE UYGULANAN GÖRÜŞME KAĞIDI'NA PROF.DR. İLTER TURAN'IN CEVABI

(İstanbul Bilgi Ünivesitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü)

Tarık Zafer Bey'i ilk olarak Columbia Üniversitesi'nde 1963-1964 yılında Yüksek Lisans tezimi hazırlarken kitaplarından tanıdım. 1964 ilkbaharında Türkiye'ye dönüp, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Siyaset İlmi Kürsüsüne asistan olunca, kısa bir süre sonra kendisini ziyarete gittim. Zaten gıyaben tanışmış bulunuyorduk. 1956-57 yıllarında annem bir yıl için Stanford Üniversitesi, Hoover Enstitüsünde bulunduğu sırada Tarık Hoca da orada araştırma yapmakta olduğundan annem ve kızkardeşimle tanışmışlardı. Ayrıca rahmetli babam İstanbul Üniversitesi Genel Sekreteri olduğundan Tarık Bey'le tanışıyordu ve ona benden bahsetmişti. Odasına gittiğimde beni dostça karşıladı. Neler yaptığımı merak etti. Kendisini her zaman ziyaret edebileceğimi söyledi. O yıllarda öğretim üyelerinin astları ile ilişkileri genelde mesafeli idi. Tarık Hoca ise gençlere daha sıcak ve arkadaşça yaklaşan bir tabiata sahipti. Böyle bir dostlukla karşılanmam beni çok sevindirdi. Daha sonraki yıllarda da Tarık Hoca her zaman bu sıcaklığını, ben dahil, gençlere cömertçe verdi.

Tarık Hoca ile aramızdaki sıcaklığa katkıda bulunan unsurlardan biri de yeğeni Ersin Kalaycıoğlu'nun İktisat Fakültesi'nde benim öğrencim oluşuydu. Ersin akıllı, zeki, çalışkan ve öğrenmeye hevesli bir gençti. Böyle bir öğrenciye sahip olmak bir keyifti. Tarık Hoca ile aynı apartmanda oturdukları için, okulda edindiklerini Tarık Hoca ile de paylaşır ve tartışırdı. Bu suretle Tarık Hoca benim derslerde nelerden söz ettiğimi, konuları nasıl ele aldığımı öğreniyor, kah iltifat ederek, kah takılarak beni teşvik ediyordu. Ben ise yazdığı bütün kitapları okumuştum. Onun ortaya çıkardığı ve derlediği belgelerden ve kitaplarından kendi doktora tezimde de yararlandım. Fakat kendisiyle sürekli ve düzenli fikir alışverişi içinde olduğumu söylersem bu doğru olmaz çünkü siyaset olgusuna ve onun incelenmesine çok farklı yaklaşıyorduk. Hatta, kendisi bunu bildiği için bana ve daha sonra meslekdaşım olan Ersin Kalaycıoğlu'na takılır ve bizlerin yaptığı işin ilginç olduğunu ama siyaset bilimi ile bir ilgisi olmadığını söylerdi.

Tarık Hoca ile farklı entellektüel geleneklerden geliyorduk. İlkin, o bir Kamu hukukçusu idi. Fransız kamu hukuk geleneğini iyi bilen ve izleyen bir düşünürdü. İngilizce bilmesine rağmen Anglo-Sakson siyaset bilimi literatürüne ilgi göstermezdi. Ersin'in ve benim yöneldiğim daha çok siyaset sosyolojisi denilebilecek türden araştırmalar ona hitap etmiyordu. Yetişmesi icabı, kantitatif araştırmalardan çok uzaktı ve onları yadırgıyordu. Kamu hukuku uzmanlığını tarihçilikle de güçlendiriyordu. Eyleminde ise mesleki bilgisi ile toplumu düzene koyma özlemini birleşitiriyordu. Siyasi felsefeden arındırılmış görgül yaklaşımlar ona göre değildi. Bu bizi Hoca'nın ikinci özelliğine götürüyor. Tarık Hoca, mensup olduğu kuşağın yetişme tarzına uygun olarak, kendini toplumu doğru yönde dönüştürmekle yükümlü bir aydın olarak görüyordu. Mesleki faaliyetine ve bunun dışındaki toplumsal-siyasal faaliyetine bakıldığı zaman bu açıklıkla görülür. Ben ise, akademik görevin normatif değil analitik unsurların yönlendirdiği bir alan olduğunu düşünüyordum. Profesyonel tavrı ön plana alıyordum. Bu farklar, akademik işbirliği yapmamızı teşvik etmedi ama karşılıklı saygı ve sevgimize de engel teşkil etmedi.

Hissettiğim kadarıyla, Tarık Hoca daha çok özel hukuk ağırlıklı olan Hukuk Fakültesi'nde mutlu değildi. Kendi yerinin kurmak istediği bir Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde olacağını düşünüyordu. Biz İktisat Fakültesi'ndeki Siyaset İlmi Kürsüsü mensupları ise böyle bir ihtiyaç hissetmiyor, sosyal bilimlerin ve onlara özgü yaklaşımların egemen olduğu bir fakültede çalışmanın mutluluğunu yaşıyorduk. Dolayısıyla, Tarık Hoca bir Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin kurulması için büyük bir özveriyle çalıştı, biz ise konuya fazla ilgi göstermedik, hatta direndik. Rüyasını gerçekleştirdi, büyük emek verdi. Bunu her zaman takdirle anmamız gerekiyor. 12 Eylül yönetiminin üniversiteye sert müdahalesini, bir dizi meslekdaşın uzaklaştırılmasını kabul edemedi, pek de uzak olmaayn emekliliğini hemen istedi.

.....

Ali Kuyaksil Kardeşim,

11 ve 12 numaralı sorularınızla ilgili genel birşeyler söylemek isterim. Akademisyenlerin anı yazması pek gelenek değildir. Yaşamları siyasetçiler, diplomatlar, bazı yüksek bürokratlar kadar olaylarla yüklü ve renkli olmadığından yazacaklarının fazla ilgi uyandırmayabilir.

Başkalarının bir fikir adamı hakkında yazması ise entellektüel tarihçilerin işidir. Bu bir uzmanlık alanıdır. Başkalarının böyle bir "aydın" sorumluluğu altında olduğu kanısında değilim. Kaldı ki, bir fikir adamının hayatı ve eserlerinin entellektüel tarihçilerin araştırma konusu olması için belirli bir zaman sonrasında fikri etkilerin devam etmesi ve başkalarının düşüncesini şekillendirdiğinin anlaşılması gerekmektedir. Siz Hocamızı araştırma konusu yaptığınıza göre, herhalde bu şartın yerine geldiğini düşünüyorsunuz. Böylece bir sorumluluk yerine getirlmiş olacak.

Başarılar dilerim.

EK.15.3:PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'NIN SEÇİLMİŞ ÇALIŞMA ARKADAŞLARI VE YAKIN ÇEVRESİNDEKİ KİŞİLERE UYGULANAN GÖRÜŞME KAĞIDI'NA POF.DR ALİ YAŞAR SARIBAY'IN CEVABI

(İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ABD Doktora Programı'nda Yürütülen **"TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİNİN GELİŞİMİ VE BİR TÜRK SİYASET BİLİMCİSİ OLARAK PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA"** Başlıklı Doktora Tezi Çalışması Kapsamında, T.Z. TUNAYA''nın Seçilmiş Çalışma Arkadaşları ve Yakın Çevresindeki Kişilerle 2004 Yılı Temmuz ve Eylül Aylarında Yapılması Planlanan Sözlü/Yazılı Görüşmelerde Kullanılacak Olan **GÖRÜŞME KAĞIDI)**

Ali KUYAKSİL
İn.Ünv.SBE.Dok.Öğr

I. KİMLİK SORULARI

1. Adı-Soyadı: **Ali Yaşar Sarıbay**
2. Mesleği : **Öğretim üyesi (Prof.Dr.)**

II. PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'İLE İLGİLİ ÖZEL SORULAR

3. T.Z. TUNAYA ile ilk tanışmanızın öyküsünü yazar/anlatır mısınız? **Hocam oldu.Şişli Siyasal Bilimler Yüksekokuluna asistan almak istedi.Bu minval üzere akademik temasımız yoğunlaştı.**
4. T.Z. TUNAYA ile ilişkinizin niteliği nedir? (Öğretmen-Öğrenci, Yönetici-Yönetilen, Meslektaşlık, İş İlişkisi ve Ötekiler) **Öğretmen-öğrenci, usta-çırak ilişkisi**
5. Bu ilişki türünüz (türleriniz) açısından T.Z. TUNAYA'yı nasıl tanımlarsınız veya değerlendirebilirsiniz? **Metodik, sevecen, yardımsever.**
10. T.Z. TUNAYA sizin yaşantınıza, ilgi alanlarınızla, öğrenim ve meslek yaşantınızla ilgili olarak farklı bir yön kazandırdı mı? **Evet.**
11. T.Z. TUNAYA'nın, 'yöneticiliği', '1961 Anayasası Danışma Kurulu Üyeliği', Sivil Toplum Örgütçülüğü' ve 'yazarlığı' hakkındaki değerlendirmelerinizi yaza/söyleye bilirmisiniz? **Eleştirel bir kafa yapısına sahip ve açık sözlü bir yönetici ve düşünür olarak davranmıştır.**

III. T.Z. TUNAYA'NIN UZMANLIK ALANLARIYLA İLGİLİ SORULAR

8. Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'yı hangi anabilim dalında görüyorsunuz? Verdiği bilimsel ürünler açısından hangi anabilim dalı içerisinde değerlendirmek daha doğru olur? **Siyaset Bilimi.**
9. Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'nın "aydın" kişiliği hakkında neler söyleyebilirsiniz? **Cumhuriyetçi ve demokrattı.**
10. Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'nın yaşamında "Çarşamba sohbetlerinin" ayrı bir yeri vardır. Sizin bu sohbetler hakkında bildikleriniz nelerdir? Katılma fırsatınız odlumu? **Evet.**
11. Türkiye'nin önemli değişim yaşadığı yıllara, dolayısıyla en bunalımlı dönemlerine ve bu gelişmelerden her yönüyle etkilenen üniversitelerdeki gelişmelere tanıklık eden Prof.Dr. T.Z.TUNAYA gibi aydın ve akademisyenler, anılarını ve özyaşamöykülerini yazma konusunda neden yavaş davranıyorlar? **Tembel ve sorumsuz olduklarından**
12. **Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'nın ve onun gibi bilim insanlarının, aydınların yaşamöykülerini yazmakta yavaş davrandıkları, diğer yandan da bu insanlar ve çalışmaları hakkında yapılmış edebi ve bilimsel çalışmaların yok denecek kadar az olduğu bir gerçektir. Bu insanların yaşamlarına ve çalışmalarına değişik biçimlerde girmiş ve tanıklık etmiş kişilerden biri olarak siz, Prof. Dr. T.Z. TUNAYA' ile ilgili olarak anılarınızı, değerlendirmelerinizi yazdınız mı, yazacak mısınız? Aydın sorumluluğu bunu gerektiriyor mu?** Yazmak isterim, evet.

EK.15.4: PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'NIN SEÇİLMİŞ ÇALIŞMA ARKADAŞLARI VE YAKIN ÇEVRESİNDEKİ KİŞİLERE UYGULANAN GÖRÜŞME KÂĞIDI'NA YRD. DOÇ. DR. MEHMET Ö. ALKAN'IN CEVABI

(İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ABD Doktora Programı'nda Yürütülen **"TÜRKİYE'DE SİYASET BİLİMİNİN GELİŞİMİ VE BİR TÜRK SİYASET BİLİMCİSİ OLARAK PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA"** Başlıklı Doktora Tezi Çalışması Kapsamında, T.Z. TUNAYA'nın Seçilmiş Çalışma Arkadaşları ve Yakın Çevresindeki Kişilerle 2004 Yılı Temmuz ve Eylül Aylarında Yapılması Planlanan Sözlü/Yazılı Görüşmelerde Kullanılacak Olan **GÖRÜŞME KÂĞIDI)**

Ali KUYAKSİL
İn. Ünv. SBE. Dok.Öğr

Sayın Kuyaksil,

Öncelikle Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya üzerine yaptığınız çalışmadan dolayı sizi kutlarım. Aşağıda sorulara genelde kısa yanıtlar verilmiştir. Bu konularda yazdığım bazı makaleleri size daha önce iletmiştim. Şimdi de iki tanesini iletiyorum. Dolayısıyla bu yanıtlara onları da dâhil etmek gerekir. İyi çalışmalar dilerim.

Y. Doç. Dr. Mehmet Ö. Alkan
İstanbul Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi
Siyasi Tarih Anabilim Dalı Başkanı

I. KİMLİK SORULARI

1.Adı-Soyadı: MEHMET Ö. ALKAN
2.Mesleği: Öğretim Üyesi

II. PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'İLE İLGİLİ ÖZEL SORULAR

3.T.Z. TUNAYA ile ilk tanışmanızın öyküsünü yazar/anlatır mısınız?

Tarık Hoca ile 1989 yılında Prof. Dr. Mete Tunçay'ın beni ünlü "Çarşamba Toplantıları"na götürmesi ile tanıştım.

4.T.Z. TUNAYA ile ilişkinizin niteliği nedir? (Öğretmen-Öğrenci, Yönetici-Yönetilen, Meslektaşlık, İş İlişkisi ve Ötekiler)

Tarık Hoca ile öğrenci-öğretmenliğe dayanan bir meslektaşlık ilişkimiz vardı.

5.Bu ilişki türünüz (türleriniz) açısından T.Z. TUNAYA'yı nasıl tanımlarsınız veya değerlendirebilirsiniz?

Tarık Hoca, varlığıyla bir otoriteydi. Onunla her karşılaşmamızda yeni bir şeyler öğrenirdik. Asla küçümseyici davranmazdı. Kendinden yaşça çok küçüklere bile saygıyla ve onları bilimsel çalışmalara, araştırmalara teşvik edici, yüreklendirici bir şekilde yaklaşırdı.

6. T.Z. TUNAYA sizin yaşantınıza, ilgi alanlarınızla, öğrenim ve meslek yaşantınızla ilgili olarak farklı bir yön kazandırdı mı?

Her şeyden önce titiz ve dikkatli bir araştırmacı olmak, hemen kesin hüküm vermemek, sabırla geniş bir kaynak taraması yapmak, yazılan her cümlenin üzerinde düşünmek, elde edilen bilgileri bilimsel bir disiplin içinde değerlendirmek gibi etkileri oldu. Öte yandan meslektaşları ve öğrencileri ile kurduğu yapıcı ve yüreklendirici ilişki de etkisinin ikinci yönüdür.

7. T.Z. TUNAYA'nın, 'yöneticiliği', '1961 Anayasası Danışma Kurulu Üyeliği', Sivil Toplum Örgütçülüğü' ve 'yazarlığı' hakkındaki değerlendirmelerinizi yaza/söyleye bilir misiniz?

Tarık Hoca, yalnızca bir biliminsanı değil aynı zamanda inandığı gerçekleri yüreklice savunan, bu uğurda örgütlü mücadele eden bir insandı. En çok rahatsızlık duyduğu konulardan biri Atatürk'ün ve Atatürkçülüğün çarpıtılması, törensel bir şekilde kullanılması ve yozlaştırılmasıydı.

1930'ların sonundan itibaren yazıları yayınlanmaya başlamıştır. Türkiye tarihinin geçmişi ile barışmasında, köprü kurulmasında gazetelerde yazdığı yazıları çok önemli bir işlev görmüştür. Bir anayasa hukukçusu olarak 1961 Anayasasının hazırlanmasına katkıda bulunmuş, katkısını bu anayasayı savunarak sürdürmüştü.

Sivil toplum kurumlarında yöneticiliğinden başka, İ.Ü. Hukuk fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi dekanlıklarını yapmıştır.

III. T.Z. TUNAYA'NIN UZMANLIK ALANLARIYLA İLGİLİ SORULAR

8.Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'yı hangi anabilim dalında görüyorsunuz? Verdiği bilimsel ürünler açısından hangi anabilim dalı içerisinde değerlendirmek daha doğru olur?

Tek bir anabilim dalı içinde değerlendirmek doğru değildir. Siyaset Bilimi, Anayasa Hukuku ve Türk Siyasal Hayatı anabilim dalları içinde değerlendirilmelidir.

9.Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'nın "aydın" kişiliği hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Tarık Hoca, siyasal ve toplumsal konularda hep duyarlı olmuştur. Laik, çağdaş ve güçlü bir Türkiye özlemini hiç yitirmemiştir. Atatürk ve Atatürkçülüğün bilimsel savunuculuğunu yapmıştır. Siyasal iktidarları ve kurumları uyarmaktan, eleştirmekten asla geri durmamıştır.

10. Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'nın yaşamında "Çarşamba sohbetlerinin" ayrı bir yeri vardır. Sizin bu sohbetler hakkında bildikleriniz nelerdir? Katılma fırsatınız oldu mu?

Bu toplantılara ilkin 1989 yılında katıldım. Başta Türkiye tarih olmak üzere birçok konuya değinilir, konuşulur tartışılırdı. Tarık Hocanın Fakültelerdeki derslerinde yetiştirdiği "mektepli" öğrencilerinin yanı sıra birçok "alaylı" öğrencisi bu toplantılarda yetişmiş ve katılmışlardır. Tartışılan konularla ilgili Tarık Hocanın kütüphanesinden kitaplar getirilir, bilgiler kontrol edilirdi. Toplantılara dönemin değerli tarihçileri, politikacıları sanatçıları… da katılırdı. Ölümünden sonra da Gülsevil Erdem ve Melahat Tunaya'nın çabalarıyla bu Çarşamba Toplantıları 10 yılı aşkın bir zaman devam etti. Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nde (Beyoğlu) har ayın son Çarşamba günü, konusunda uzman kişiler konuşma yaparlar, ardından tartışmalara geçilirdi. Bu toplantılar çok ilgi gördü.

Bu konuda hazırladığım yazılarda ayrıntılı bilgiler vardır.

11. Türkiye'nin önemli değişim yaşadığı yıllara, dolayısıyla en bunalımlı dönemlerine ve bu gelişmelerden her yönüyle etkilenen üniversitelerdeki gelişmelere tanıklık eden Prof. Dr. T.Z.TUNAYA gibi aydın ve akademisyenler, anılarını ve özyaşamöykülerini yazma konusunda neden yavaş davranıyorlar?

Türkiye'de anı yazma geleneğinin olduğunu söylenemez. Türkiye'nin yönetimine, siyasetine, kültürüne, sivil toplum yaşamına katkıda bulunmuş kişilerin anılarını yazması, deneyimlerini aktarması, geçmişi sonradan bir kez daha değerlendirmesi çok önemlidir.

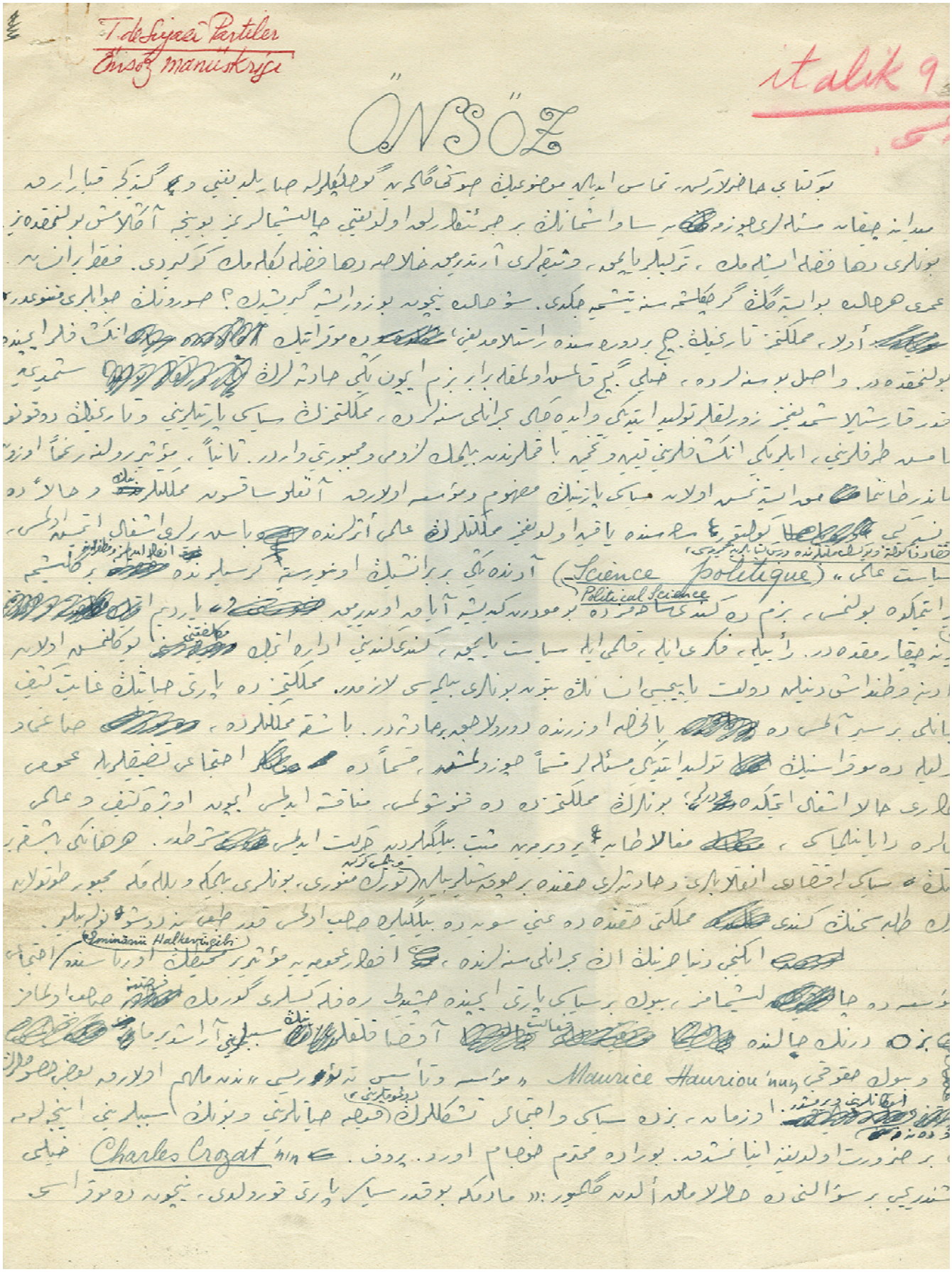
Ancak gün gelip insanların anılarından dolayı da gereksiz bir şekilde yargılanmalarını ihtimal dâhilinde olduğunu anımsamak gerekir!

Aslında yalnızca ünlü kişilerin, önemli siyasal ve toplumsal roller oynamış kişilerin değil, sıradan ve ünsüz kişilerin de kendi yaşamöykülerini yazacağı teşvik edici bir kültürel ortam çok yararlı olurdu.

12. Prof. Dr. T.Z. TUNAYA'nın ve onun gibi bilim insanlarının, aydınların yaşamöykülerini yazmakta yavaş davrandıkları, diğer yandan da bu insanlar ve çalışmaları hakkında yapılmış edebi ve bilimsel çalışmaların yok denecek kadar az olduğu bir gerçektir. Bu insanların yaşamlarına ve çalışmalarına değişik biçimlerde girmiş ve tanıklık etmiş kişilerden biri olarak siz, Prof. Dr. T.Z. TUNAYA' ile ilgili olarak anılarınızı, değerlendirmelerinizi yazdınız mı, yazacak mısınız? Aydın sorumluluğu bunu gerektiriyor mu?

Tarık Hoca daha ölmeden Fakülte'den bir armağan çıkartılması için girişimde bulunmuştum. O zamanki yönetim tarafından sıcak bakılmadı. Tarık Hoca öldüğü zaman da ne yazık ki Fakülte'de ona bir armağan çıkarılmadı. Bu işi İstanbul Barosu üstlendi. Mete Tunçay ile birlikte bu armağanın çıkarılmasında birlikte çalıştık. Tarık Hocaya borcumuz ne kadar ödeyebiliriz bilmiyorum. Kendi payıma ben, yaşam öyküsü ve yayınlarının bir listesini hazırlamak dâhil birçok çabaya giriştim. Bu konularda birçok yazım yayınlandı veya çeşitli toplantılarda konuşalar yaptım. Bu konularda çalışmaya da devam ediyorum…

EK.16. PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'NIN EL YAZISI İLE SİYASİ PARTİLER ÖNSÖZÜ

T. de Siyasi Partiler
Önsöz manüskrişi

italik 9

ÖNSÖZ

وقتیله تخصص ایتدی ؟ "

بو کتاب بو دوشنجه لرك محصولیدر.

اشاریت ایتدیگز کیبی، بو دوره یاکز بولشیفك نه قدر مساعدلی اولدیغی آخلاه مقده گچیکه رك. بونلار بر سیاح نقطه نظریله گله، بولشه لیك آیاقلانه و بیرچاغی واسطه ایله کندیسی اعمال اتمك مجبور بیرده قالا مقدر. زور لقلر اوقدر آرتمشدر، اعصابلرنقلر اودرجه خوفیا لمشدیکه بونلار قایسینده متعاقباً بولشه یاکز عس ادبیه بیرده. 1922 سنه سی باشنده آلمیزده کی محدود واسطه لرله بولشه یاقه تولیمشدیر.

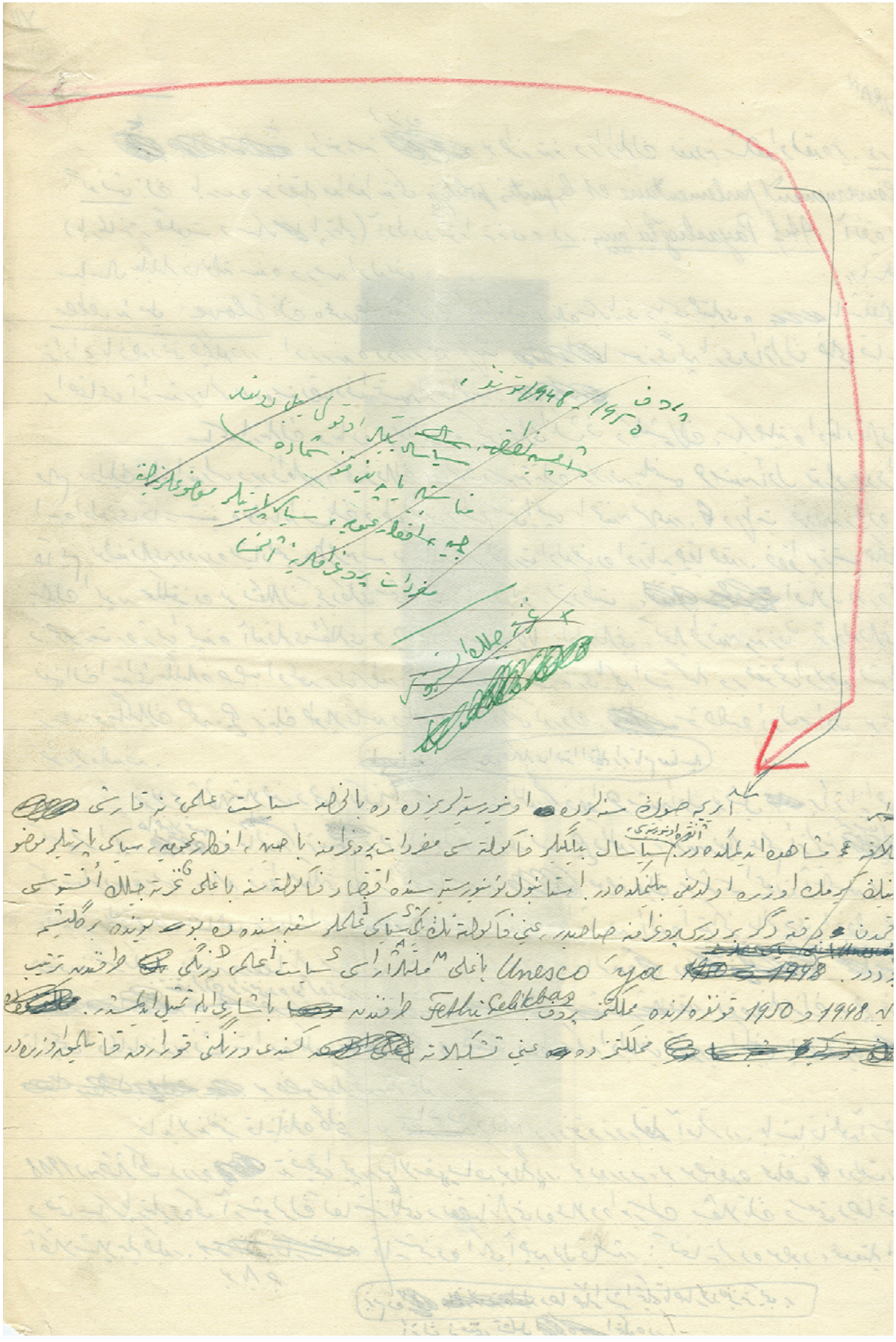
مملکتزده، بو موضوعده اك زیاده فکری فعالیت گوستره جك اولان صحیفه نوعه العاده نافله اولمغله برابر اکثریتی مزدحمت سنه لرنده کوستره مشدر. بو سایه ده بازیلره مقاله لر، رسالر، قزه لر، اسمالر، حادثه لر، سنك ارضا ایتمه ده، گونلك پولتیقه خلط ایتمه ده صیه لایه جك فکری نشریات، ایلری بر آدیم صایه لایه بیلرلر، فقط هرحالده و هرشرائطده سعیه یاریلرلی گوردیکمز و گورمه کده اولدیغمز یاریلر معنا لاندیرمه ده باشلامیشدر. حسین جاهد، لطفی فکری کیبی باسه محررلرك مقاله لری بوك یازیلرنده ذکر ایدیلمیدر. [illegible]ت، نادر، ك، "بدالعمال اضمحلال فزه لری"، شهبندرزاده احمد حلمی، نك "مخالفتك فلاکتی"، رضا نور، نك "مجلس مبعوثانده فزه لر مسئله سی"، باشقه بوشوریکی موضوعه دوغریدن دوغریه گریشن عد ایدیلمیدر. بونلرك یانده ضیاگوك آلپ، پرنس صباح الدینه کی دوشه بر آیاریلرك گوردیکمز بیلدیریه رسالر مقاله لره استفاضه لندیریجی گوره رك (تورکچولوك اساسلری ره رلی گیده)، ضیاگوك آلپ، ك 1923 ده استانبولده اساسلری قوره رق گیده)، هاکیت بیله غزته سنده نشر ایتدیکی مقاله لر، [illegible] آمیسه قوره رك مسلکی گسمشدر. عموم افکار [illegible] ته و مجموعه لره چاپه سیاکی تفرقه لره مختلف یاریلرك موجودیتی اوگرنسه، عاطل قالمشدر. بو موضوعده ایلك [illegible] ندیریجی (لطفی آق اوغلی (آریجی) نك) تورکیك برمقاله کوه افاده مسئی اولمشدر. محرر، ك، "محوله سنده کی مقاله مسئی [illegible] سیاکی حیات و یاریلرك تاریخچه سی" آدی آلتنده آعلك ادبك، "آیلده آنسیکلوپدی" ره یازیلمشدر. [illegible]، برباری تعمیم خوشنوده قوره رك بولشه یاقه لرینی N. C. Nkerman "کوه بوه ای دوشونجه ره سیاکی [illegible] عقیده قیمه نظر" ك یاشلغیله برده شور حالنده نشر ایتمشدر. رضا اول "سیاکی یاریلر" یازیسنی Niyazi Berkes یاردیده کی بوشلغی قسماً دولدورمه چالیشمشدر. بو آثرلرك انتشار ندن سیاکی یاریلرك خوفیاسی قطعی [illegible] ال اولمشدر.

[illegible] بوگونکی یاریلرك یوقاریده خلاصه یاقه لدیغمز تورلی آزمیانا میله

[illegible] امیت گونلرنده یاشنه ایلان و 1910 گونلرنده یاپیلان "تورکوه سیاکی" نك [illegible] آدلی آثرلرك اهمیتی جلبی. [illegible] بعض نقصانلریله برابر، زمانیمزك یاریلری عقیده برماخذ و قیاده کتابی اولمشدر.

(1076 . 27 defa tadil görmüş

1) 9. 7. 1927
2) 9. 2. 1930
3) 19. 3. 1932
4) 22. 3. 1932
5) 30. 3. 1932
6) 28. 5 1932
7) 28. 5. 1932
8) . 8 . 6. 1935
17. 6 . 1935
22. 5. 1936
22. 6. 1936
27. 6. 1937
29. 12. 1937
21. 12. 1938
13. 7. 1939
8. 4. 1940
19. 9. 1940
11. 4. 1941
2. 7. 1941
16. 8. 1941
30. 7. 1942
23. 9. 1944
9. 6. 1944
30. 12. 1944
25. 6. 1947
29. 6. 1948.
— ? hi

EK.17. PROF. DR. TARIK ZAFER TUNAYA'NIN PROFOSÖRLÜK RAPORU

Hukuk Fakültesi Dekanlığına

Doçent Dr. Tarık Tunaya'nın Profesörlüğü
hakkında Komisyon Raporudur.

8 Mayıs 1959 tarihinde toplanan Profesörler Meclisi gündeminde 1Numaralı Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsünde münhal bulunan profesörlüğe namzet gösterilmesi maddesi yer almış bulunuyordu.Gündemin bu maddesi müzakereye geçildiği sırada, Dekan Profesör Dr. Hıfzı Timur tarafından,aynı kürsüde Doçent olarak bulunan Dr. Tarık Zafer Tunaya namzet gösterilmiş ve başka bir namzet bulunmadığı ilâve edilmiştir.Tunaya'nın namzetliği,Meclis âzasının ittifakı ile kabul olunmuş ve kendisinin Doçentlik çalışmaları ile ilmî ve meslekî hayatı hakkında tetkiklerde bulunup bu hususları bir rapor ile Meclise bildirmesi için alelusul bir komisyon seçilmesine karar verilmiştir.

Yapılan seçimde,Ord.Prof.Ali Fuat Başgilden maada,Ord.Prof. Charles Crozat,Ord.Prof.Necai Galip Okandan,Prof.Hüseyin Hail Kubalı,Prof.Ragıp Sarıca'dan mürekkep Komisyonumuz seçilmiştir.

Komisyonca 14 Mayıs 1959 günü yapılan ilk toplantıda Başkanlığa ve Raportörlüğe Ord.Prof.Dr. Ali Fuad Başgil seçilmiştir.Müteakiben Tunaya'nın dosyası getirtilerek,Üniversiteler Kanunu gereğince ikinci lisan yoklaması hakkındaki rapor gözden geçirilmiş ve namzedin bu yoklamada muvaffak olduğu görülmüştür.Neticede raporun tanzimine karar verilerek tekrar toplanmak üzere Komisyonumuz dağılmıştır.

23 Mayıs 1959 tarihinde ikinci toplantısını yapan Komisyonumuz,Tunaya'nın meslekî hayatı ile eserleri hakkında fikir teatisinde bulunmuş ve Raportör tarafından hazırlanan aşağıdaki raporu incelemiştir:

1-Doçent Dr.Tunaya'nın kısa hal tercümesi

Fakültedeki dosyasının tetkikinden anlaşıldığına göre,1331 İstanbul doğumlu Tunaya 1936 da Saint-Benoît Lisesinden mezun

olarak Hukuk Fakültemize girmiş ve 1939-1940 senesi Fakülteden iyi derece ile Lisans diploması almıştır.1941 de Doktora çalışmalarına başlamış,17/2/1942 de Esas Teşkilât Kürsüsüne Asistan olmuştur.Aynı zamanda Doktoraya devam eden Tunaya,Doktora sözlü imtihanlarını vermiş ve"Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri" başlıklı tezini 29/10/1946 tarihinde müdafaa ederek iyi derece ile Hukuk Doktoru unvanını almıştır. Umumî Amme Hukuku Kürsüsüne nakledilen Tunaya Doçentlik çalışmalarını bu Kürsüde ikmal etmiş,"Amme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Fikir Cereyanları" başlıklı tezi ile Doçentlik imtihanlarının bütün safhalarında muvaffak olmuş ve 21/10/1949 tarihinde Umumî Amme Hukuku Doçentliğine tayin edilmiştir. 21/3/1953 tarihinde Kürsü Profesörlerinin muvafakati ile,Tunaya ilk Asistanlığa başladığı Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsüne nakledilmiştir.

2-Tunaya'nın meslekî çalışmaları

a) Üniversitemizde:

Tunaya,Doçentliğe tayininden beri gerek Umumî Amme hukuku ve gerek Esas Teşkilât Hukuku sahalarında Kürsü Profesörlerinin kendisine verdikleri vazifeleri dikkat ve itina ile yerine getirmiştir.Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsünde Profesörleri tarafından kendisine ayrılan dersleri muvaffakıyetle vermiştir. Hatta Kürsü Ordinaryüsünün mezunen Avrupada bulunduğu 1957 ders yılında,bütün sene bu Kürsü derslerini bizzat ve müstakillen okutmuştur. Bu arada Pratik Çalışmaları ve Seminer mesaisini Kürsü Profesörleri adına tanzim ve idare etmiştir.Ayrıca İktisat Fakültesinde Devlet Doktrinleri ve Esas Teşkilât Hukuku;Gazetecilik Enstitüsünde,kurulduğu tarihtenberi-yalnız bir yıl fasıla ile-"Esas Teşkilât Hukuku-Siyasî ve İdarî Bilgiler" derslerini vermiştir.

b)Avrupada:

Doçent Tunaya,Üniversiteler Kanununun 62.maddesi uyarınca,Eylûl 1953-1954 arasında bir yıl müddetle meslekî tetkiklerde bulunmak üzere Fakülte Meclisi kararı ile Avrupaya gönderilmiş ve Fransa,İngiltere,Almanya,İtalyada tetkik ve temaslarda bulunmuştur.Bu seyahat esnasında,temasta bulunduğu müesseselerin talebi üzerine,Paris Hukuk Fakültesine bağlı Mukayeseli Hukuk Enstitüsünde,Bordeaux,Grenoble ve Lyon Üni-

versitelerine bağlı "Siyasî İlimler" Enstitülerinde Esas Teşkilât Hukukunu ilgilendiren mevzularda konferanslar vermiştir.

Bundan sonra,Tunaya,Rockefeller Vakfı'nın daveti üzerine,Fakülte Meclisinin kararı ile,bir sene için Amerikada meslekî araştırma yapmaya gitmiştir.Bu seyahatin büyük bir kısmını Kaliforniyada Stanford Üniversitesine bağlı Hoover Müessesesinde incelemler yapmakla geçirmiş;daha sonra Amerikanın Harvard,Columbia,New York ve Princeton Üniversitelerinde çalışmıştır.Tunaya Amerikada müteaddit meslekî toplantılara katılmış,Türkiye siyasî rejimi ile ilgili iki konferans vermiş ve bir seminer tertip etmiştir.

Hulâsa,bu tafsilâttan da anlaşılacağı üzere Doçent Tunaya,Esasiye Hukuku mevzularında bilgisini arttırmak ve olgunlaşmak için lâzımgelen gayreti sarfetmiştir.Tunaya, meslekî gayretlerini bilhassa Esas Teşkilât Hukukunun dokümantasyon sahasında teksif etmeyi,bunun için de çok kere bulunması ve toplanması çok güç olan vesikalar üzerinde çalışmayı ve vâkıalardan hareket eden sosyolojik metot üzerinden yürümeyi tercih etmektedir.

3-Eser ve Neşriyatı

a)Eser:

Tunaya'nın eser ve neşriyatı ilişik listede gösterilmiştir.Bunlardan burada,bilhassa,1952 de telif ve neşrettiği"Türkiyede Siyasî Partiler" unvanlı eseri üzerinde duracağız Büyük kıt'ada 782 sayfa tutan bu eser,Türkiye siyasî rejimi ve Esas Teşkilât Hukuku bakımından yüksek bir tahlil ve dokümantasyon kıymeti taşımaktadır.Uzun ve yorucu bir araştırma ve emek mahsulü olan "Türkiyede Siyasî Partiler" geniş bir Giriş ile dört Kitap ihtiva etmektedir.

Eserin Giriş kısmı "İçtimaî ve hukukî inkişaf seyri içinde siyasî parti" başlığını taşımakta ve üç kısma ayrılmış bulunmaktadır.Birinci Kısımda,siyasî partinin tarîfi ve bir cemiyet olarak hususiyetleri gösterilmiştir.Bu kısımda siyasî partilerin inkişafında rol oynayan tarihî ve siyasî faktörlerin ehemmiyeti ve bunların Devlet rejimleri ile olan münasebetleri derinliğine incelenmiştir.

Giriş'in ikinci kısmında,çok partili rejimler ele alınmıştır.Siyasî partiler tasnif edilmiş,nevileri gösterilmiş, her birinin Devlet hayatındaki rolü tayin edilmiştir.Çok partili rejimlerde siyasî partilerin sayılarına göre ortaya çıkan

sistem farkları,partilerin doktrin ~~farkların~~ ve program farkları ve hususiyetleri,bunların gerçekleştirilme yolları,partilerin demokratik müesseseler üzerindeki tesirleri,parti bünyelerinde vukua gelen değişmeler,parti faaliyetlerinden doğacak mahzurları gidermek için alınması gereken tedbirler tetkik edilmiştir.

Giriş bir ek kısımla sona erdirilmiş ve bu kısımda yakın tarihimizde siyasî parti ve teşekküllerin inkişafının anahatları ile eserin umumî plânı gösterilmiştir.

Birinci Kitap,1908 "İlânı Hürriyet Fermanı"na kadar Türkiyede İmparatorluk bünyesi içinde beliren milliyet hareketleri ile bunları desteklemek üzere kurulan siyasî teşekküllere tahsis edilmiş ve Kitap üç kısma ayrılmıştır:Birinci Kısımda,Osmanlı İmparatorluğundaki Hıristiyan ekalliyet zümrelerinde beliren milliyet hareketleri ve bu hareketlerin merkezi olan Etniki Eteriya,Ermenî ve Bulgar ihtilâl teşkilâtı ve siyasî Komiteleri tetkik edilmiştir.İkinci Kısımda, 1876 Kanunu Esasî'sini hazırlayan hareketlerle bilhassa Fedaîler Cemiyeti ve Yeni Osmanlılar Cemiyeti gibi teşekküller ile beraber V.Murad'ı iltizam eden Ali Suavî Komitesi yer almıştır.Üçüncü Kısım,II.Abdülhamit devrindeki siyasî mücadele tarihine ve bu yolda kurulan siyasî parti ve teşekküllere tahsis edilmiş ve bilhassa İttihat ve Terakki Fırkası üzerinde durulmuştur.

İkinci Kitap'ta İkinci Meşrutiyet senelerinin siyasî cereyanları ile parti ve teşekkülleri yer almış ve bu Kitap iki büyük kısma ayrılmıştır.Birinci Kısımda,1908-1918 senelerinin,İkinci Kısımda da 1919 Mütareke devri siyasî cereyanları ve parti hareketleri mütalâa edilmiştir.

Üçüncü Kitap Türkiyede ilk mukavemet hareketlerine ve Müdafaai Hukuk cemiyetlerinin faaliyetlerine tahsis edilmiş ve bu faaliyetler iki safhada mütalâa edilmiştir.Birinci safha, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kurulmasına,İkinci safhada da Cumhuriyetin ilânına kadar cereyan eden siyasî hareketleri ihtiva etmiş ve Büyük Millet Meclisi içindeki ilk gruplaşmalar izah olunmuştur.Bulûsa,Üçüncü Kitap,Mütareke yılları ile Büyük Millet Meclisi Hükümeti zamanına ait siyasî cereyan ve teşekküllerin izahlı ve vesikalı bir tablosunu ihtiva etmektedir.

Eserin Dördüncü Kitabı, Cumhuriyet devrinin siyasî hareket ve partilerine tahsis olunmuş ve iki büyük safhaya ayrılmıştır: Birinci Safhada, Türkiye Cumhuriyetinin siyasî ve hukukî bünyesi tahlil edilmiş; İkinci Safhada da 1923-1952 senelerinde kurulan siyasî partiler yer almıştır. Bu safhada bilhassa Cumhuriyet Halk Partisi, kuruluşu ve programı ile Demokrat Parti, Millet Partisi, Köylü Partisi gibi büyük siyasî teşekküllere geniş yer verilmiş ve tahliller yapılmıştır.

Eserin "Bazı müşahede ve Tezler" başlığı altında umumî bir netice ile sona ermektedir. Bu son kısımda müellif Türkiyemizin son yüz yıllık siyasî hayat ve cereyanlarına dair sentetik bir özet vermekte ve netice olarak Türkiyede siyasî partileri şahıs ve zümre istibdadına karşı birer tampon hizmeti görecek kuvvet telâkki ettiğini açıklamaktadır.

Yukarıdaki şematik izahlardan da anlaşılacağı üzere, Tunaya'nın "Türkiyede Siyasî Partiler" eseri, Esas Teşkilât Hukukunun bilhassa siyasî partiler faslı için değerli bir mehaz mahiyeti taşımaktadır.

b) Etütler:

Tunaya'nın, Doçent tayin edildikten sonra neşrettiği etüt ve makalelere gelince, Komisyonumuz bunları da sırası ile gözden geçirmiştir:

1) Bunların başında "Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Rejimine Geçiş" başlığını taşıyan 18 sayfalık etüt gelir ki, Ord. Prof. Muammer Raşit Sevig Armağanında neşredilmiştir (1956). Etüdün mihverini Osmanlı İmparatorluğunun son 1919 umumî seçimleri ve İmparatorluk Parlâmentosunun son toplantısı teşkil etmektedir. Etütte 1919 seçimlerinin yapılış tarzı ile bilhassa İzmir ve Adana seçimlerinin taşıdığı hususiyetler belirtilmiş ve son Osmanlı Parlâmentosunun çalışmaları üzerinde durulmuştur. Bundan başka "Misakı Millî" Beyannamesi" hukukî bir görüşle tahlil edilmiş, Âyan ve Mebusanın, iki ayrı zihniyete sahip iki meclisin çarpışmaları ve her birinin dayandığı tez izaha çalışılmıştır. Etüde ek olarak "Misakı Millî Beyannamesi", "Meclisi Mebusanın inikatlarının tehiri hakkındaki takrir", "Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti namına intihap hakkındaki tebliğ", dördüncü Damat Ferit Paşa kabinesinin kurulmasına dair Hattı Hümayun, Meclisi Mebusanın feshi hakkındaki İradei Seniyye suretleri

metin halinde ilâve olunmuştur.

Mevzuun ehemmiyeti ve ek vesikaların tarihî kıymeti bakımından Tunaya'nın bu etüdü Türk Esas Teşkilâtx Hukuku sahasındaki bir boşluğu doldurmuştur.

2)"Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Kuruluşu ve hukukî karakteri"

Fakültemiz Mecmuasının 1957 tarih,23.cildinin 14.sayısında neşredilen bu etüt yukarıdaki etüdün bir devamı sayılabilir. Metinden anlaşıldığına göre,bu etütde de "Meclis Hükümetinin memleketimizdeki tatbikatı" hakkında diğer bir etüt takip edecektir.

Tunaya bu etüdünde 1920 de Ankarada kurulan Büyük Millet Meclisinin taşıdığı hususiyetleri tebarüz ettirmiş,iki seçimle teşekkül eden bu Meclis üzalarının meslekleri ve siyasî temayülleri belirtilmiştir.Ayrıca ilk İcra Heyetinin kuruluşu izah edilmiş,bilhassa bizdeki meclis hükümetinin dünyayı ikiye ayıran Şark ve Garp ideolojileri arasındaki ehemmiyetli yeri gösterilmiştir.

3)"Mufassal Fihristli Milletvekilleri Seçimi kanunu ve ilgili mevzuat"

Müşterek bir çalışma ile telif edilen bu küçük eser Tunaya tarafından kaleme alınmış bir giriş maklesi ile başlamaktadır."Türkiye tarihinde Seçimler" başlığı altındaki bu makalede Tunaya,1876 danberi yapılmış seçimleri,tarihlerini ve hususiyetlerini belirtmiştir.Seçim Kanunu metni notasyon yolu ile izah edilmiş,seçim kurulları vazife ve salâhiyetleri ile çalışma usulleri kısa hulâsalarla gösterilmiştir.Eser seçimle ilgili diğer mevzuat ile birlikte mufassal ve alfabetik bir fihrist te ihtiva etmektedir.

c)Makaleleri:

Tunaya,Esas Teşkilât mevzuunda ve Türkiye siyasî hayatı ile ilgili olarak "Siyasî İlimler","Siyasî İlimlerde Fikir Dünyası" dergilerinde ve Cumhuriyet gazetesinde çeşitli makaleler neşretmiştir.

Bunlardan bilhassa "Mebus ve Partisi" başlıklı makal üstünde durulmaya değer kıymettedir.Bu makalede partisinden isti eden bir mebusun milletvekilliği sıfatı üzerindeki tesiri incele miş,buna ait örnekler verilmiştir.(Siyasî İlimler,Kasım 1955 say

"Resicumhurun Hukukî ve Siyasî Durumu".Bu makalede İcra organı başı olarak Reisicumhurun hukukî vaziyeti ele alınm

vazifeleri gösterilmiştir.Reisicumhurun hukukî vaziyeti ile fiilî yani siyasî durumu arasındaki farklara işaret ad edilmiş ve netice olarak Türkiye Reisicumhurunun partiler üstü bir merci kalması,siyasî kuvvetler arası bir hakem vaziyetini alması ve Devleti temsil etmesi lüzumu belirtilmiştir.(Siyasî İlimlerde Fikir Dünyası, Mart 1956 sayısı)

"Devlet Bizim":Bu makalede,Bertrand De Jouvenel'in "Du Pouvoir" adlı eserindeki bazı fikirleri ile,bu eseri tahlil eden Profesör J.J.Chevallier'nin bir makalesindeki fikirleri karşılaştırılmış ve demokrasinin eski hükümdar-tab'a ayrılığını ortadan kaldırmış olmasına rağmen kendi bünyesi içinde başka türlü farklılaşmaların ortaya çıktığı gösterilmiştir(Siyasî İlimlerde Fikir Dünyası,Nisan 1956 sayısı).

"Seçim sistemimizin Aksaklıkları":Tunaya bu makalesinde,Seçim Kanunun kabul ettiği sistemin fiiliyatta ne gibi değişmelere maruz kaldığı ve seçime hâkim prensiplerin siyasî partilerin tesiri altında,fiiliyatta nasıl işlediğini belirtmiştir(Siyasî İlimlerde Fikir Dünyası,Temmuz 1956 sayısı).

Netice

Yukarıda ilmî hüviyeti ve meslekî hayat ve mesaisini hulâsa olarak kaydettiğimiz Doçent Tunaya akademik karyeri severek kucaklamış ve bu karyeri kendisine müteaddit defalar yapılan cazip tekliflere tercih etmiştir. Talebece sevilen Tunaya,kendisini aynı zamanda bütün arkadaşlarına ve hocalarına da sevdirmiş emekdar bir Fakülte mensubudur.Üniversiteler Kanununda Profesörlüğe terfi için gösterilen beş yıllık kıdem şartını yerine getirmiş,hatta sekiz sene bilfiil Doçent olarak çalışmıştır.Kürsü Profesörlerinin nezareti altında,kâh müstakil şekilde beş seneden

Doçent Tunaya'yı Esas Teşkilât Hukuku Kürsüsünde münhal bulunan Profesörlüğe ehil ve lâyık gördüğünü ittifakla beyan eyler ve keyfiyetin Profesörler Meclisine arzını reca ederek saygılarını sunar.

Komisyon Başkanı ve Raportör — Âza

Ali Fuad Başgil

Ord.Prof.Dr.Ali Fuad Başgil — Ord.Prof.Dr.Charles Crozat

Âza — Âza

Ord.Prof.Dr.Recai G.Okandan — Prof.Dr.Hüseyin Nail Kubalı

Âza

Ragıp Sarıca

Prof.Ragıp Sarıca

KAYNAKÇA

ABADAN Yavuz (1942), **Hukuk Başlangıcı ve Tarihi**, İstanbul: Arkadaş Kitabevi.

ABADAN Yavuz (1943), (Gözden Geçiren: Asistan Tarık Zafer TUNAYA),**Hukuk Başlangıcı ve Tarihi**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Yayınları no:15, İstanbul: Kenan Matbaası

ABADAN Yavuz (1951), **Türk İnkılâbı Tarihi Notları**, Ankara: Ulus Basımevi.

ABADAN Yavuz (1954), **Hukuk Felsefesi**, Ankara: AÜHF Yayını.

ABADAN Yavuz (1959), **Devlet Felsefesi Seçilmiş Okuma Parçaları**, (Çevirenler: N.Abadan, B. Daver, M. Tuncay, Giriş ve Metin Açıklamaları: Y. Abadan), Ankara: AÜSBF Yayını.

ABADAN Yavuz (1959), **Türkiye'de Anayasa Gelişmelerine Bir Bakış**, (Bahri Savcı ile), Ankara: AÜSBF Yayını.

ABADAN Yavuz (1960), **İnkılâp Tarihine Giriş**, Ankara: Ajans Türk Matbaası.

ABADAN Yavuz (1964), **Mustafa Kemal ve Çetecilik**, İstanbul: Varlık Yayınevi.

ABADAN-UNAT Nermin (1956), **Halk Efkârı, Mefhumu ve Tesir Sahaları***,* Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları,

ABADAN-UNAT Nermin (1959), **Bürokrasi***,* Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları,

ABADAN-UNAT Nermin (1961), **Türk Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyeti***,* Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları,

ABADAN-UNAT Nermin (1962), **Federal Almanya'nın Siyasi Partileri***,* Ankara: T.O.D.A.İ.E. Yayınları,

ABADAN-UNAT Nermin (1964), **Batı Almanya'daki Türk İşçilerinin Sorunları***,*Ankara: D.P.T. Yayınları,

ABADAN – UNAT Nermin (1965), **"**Ankara Şehir Nüfusunun Siyasi Eğilimlerinden Bazı Örnekler**"** **Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,** Sayı:2

ABADAN-UNAT Nermin (1966), **Anayasa ve Siyaset Bilimi Açısından 1965 Seçimlerinin Tahlili***,* Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları,

ABADAN-UNAT Nermin (1972), **Batı Avrupa'da ve Türkiye'de Basın Yayın Öğretimi***,* Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları,

ABADAN-UNAT Nermin (1976), **Göç ve Gelişme** (Ruşen Keleş ve Diğerleri ile Birlikte), Ankara: Ajanstürk Matbaası,

ABADAN – UNAT Nermin (Derleyen) **(**1979), **Türk Toplumunda Kadın,** Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını

ABADAN UNAT, Nermin ve A. Yaşar SARIBAY (1986) , "Siyaset Sosyolojisi: Geçmişi, Kapsamı,

Türkiye'deki Gelişim Çizgisi ve İlgi Alanına Bir Bakış", s.61-95, **Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi,** Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayını.

ABADAN-UNAT Nermin (1986), (Neşe Kemiksiz ile Birlikte) **Türk Dış Göçü: 1960-1965, Yorumlu Bibliyografya**, Ankara: A.Ü.S.B.F. ve Türkiye Araştırmalar Merkezi Yayını,

ABADAN-UNAT Nermin (1998), **Kum Saatini İzlerken**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2.Baskı,

AKŞİT Bahattin (1976) **: "**Türkiye'de Siyasal ve İdeolojik Görüşlerin Toplumsal ve Sınıfsal Belirleyicileri: İller ve Mahalleler Düzeyinde bir İnceleme**" Gelişme Dergisi,** Sayı: 13

ALKAN Mehmet Ö. (1995), **Prof. Bahri Savcı Kaynakçası**, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları:15

ALKAN Türker (1979), **Siyasal Toplumsallaşma,** Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

ALON İlai (1995), "Farabi'nin Garip Bitkisi: 'Muhalefet' Olarak en- Nevâbit", **İslâm'da Siyaset Düşüncesi,** (Ter. ve Der: Kâzım GÜLEÇYÜZ), İstanbul: İnsan Yayınları.

ALPER Ö. Mahir (1999) : "İbn Sînâ", s.319-322, **TDV İslam Ansiklobedisi,** Cilt:20, İstanbul.

ALPER Ö. Mahir (1999) , "(İbn Sînâ) Eserleri", s.337-345, **TDV İslam Ansiklobedisi,** Cilt:20, İstanbul.

ANGIN Ahmet (Derleyen), (1967), **Dünya Politika Ansiklopedisi**, İstanbul: Kitapçılık Ticaret Limited Şirketi Yayınlar.

ARİSTOTELES (1983) , **Politika,** (Çeviren: Mete TUNCAY), İstanbul: Remzi Kitabevi,2.Basım.

ARMAĞAN Servet (2003), **Bir Zamanlar Rektördüm (İlme Adanmış Bir Ömür)**, İstanbul: Bilge Yayınları.

AŞUKİN N. S. vd. (1979), **Politika Sözlüğü,** (Rusça Aslından Çeviren:Mazlum BEYHAN), İstanbul: Sosyal Yayınları.

AYBAY Aydın (1992), "Tunaya'yı Anarken…", **Tarih ve Demokrasi Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan,** (Hazırlayan: Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği, İstanbul: Cem yayınevi, 1992)

BAĞDATLI Selahaddin (1997), **Hukuk Sözlüğü**, İstanbul: Der Yayınları,

Bahri Savcı'ya Armağan, (Hazırlayan: Mülkiyeliler Birliği Vakfı, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları:7, 1991)

BENLİ Hasan Tahsin (1993), Mülkiyeliler Birliği Dergisi Makaleler Bibliyografyası (1966-1992), Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları:13.

BERKES Niyazi (1946), **Siyasi Partiler,** Ankara.

BOZKURT Ömer (1998), "Bürokrasi", **Kamu Yönetimi Sözlüğü,** (Editör: Ömer

BOZKURT, Turgay ERGUN ve Seriye SEZEN), Ankara: TODAİE Yayınları, No:283.

ÇAHA Ömer (2003), "Feminizm", **Siyaset,** (Editör:Mümtaz'er TÜRKÖNE), Ankara: Lotus Yayınevi:7.

ÇAM Esat (1966), **Batı Demokrasisinde Siyasi İktidar İle İktisadi İktidar,** İstanbul: İÜİF Yay.

ÇAM Esat (1982), **Devlet Sistemleri,** İstanbul: İÜİF yayınları.

ÇAM Esat (1989), Türk **Dış Politikasında Sorunlar,** İstanbul: Der Yayınları.

ÇAM Esat (1998) , **Siyaset Bilimine Giriş,** İstanbul: Der Yay. 5.Baskı

ÇANKAYA Ali (1968/1969), **Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler,** (Hazırlayan), Cilt:1-8, Ankara: Mars Matbaası,

ÇAYLAK Adem (1998), **Osmanlı'da Yöneten ve Yönetilen Bir Şerif Mardin İncelemesi,** Ankara: Vadi Yayınları:107.

ÇUBUKÇU İ. Agâh (1989) , **Türk-İslâm Düşünürleri**, Ankara: TTK Basımevi

DAHL A.Robetr (1993) , **Demokrasi ve Eleştirileri**, (Çev: Levent KÖKER), Ankara: Türk Siyasî İlimler-Türk Demokrasi Vakfı Yay.

DAVER Bülent (1955), **Türkiye Cumhuriyeti'nde Laiklik**, Ankara: AÜSBF Yay.

DÂVER Bülent (1965), **Siyaset Biliminde Temel Referanslar Bibliyografyası,** Ankara: SBF yayını.

DAVER Bülent (1969), **Çağdaş Siyasal Doktrinler; Devletin Rolü,** Ankara: Doğan Yayınevi.

DÂVER Bülent, KIRARLI Metin, ŞENEL Alâattin, SUNAR İlkay (1973), **Siyaset Biliminde Seçilmiş Eserler Bibliyografyası,** Ankara: SBF Yayınları.

DAVER Bülent (1983), **Atatürk ve Sosyo-Politik Sistem Görüşü,**. İstanbul: Eczacıbaşı Vakfı Yay.

DÂVER Bülent (1993), **Siyaset Bilimine Giriş**, Ankara: Siyasal Kitabevi, 5.Baskı.

DEFTERDAR Sarı Mehmet Paşa (1990), **Devlet Adamlarına Öğütler**, (Der. ve Çev.:H. Ragıp UĞURAL), İzmir, Kültür Bak. Yay.No:710.

DENKEL Arda – KAĞITÇIBAŞI-Çiğdem- PAK Namık Kemal ve PAMUK Şevket (2002), **Türkiyed'de SosyalBilimlerin Uluslar arası Yayın Performansı,** Ankara:TÜBA Yayınları, TÜBİTAK Matbaası.

DULKADRİR Serkan (Nisan 2005), **Varoluş Projesi**, Konya: Nüve Kültür Merkezi Yay

DURSUN Davut (1996), **Devlet Siyaset ve Toplum**, İstanbul: Emre Yayınları.

DURSUN Davut- AL Hamza (1998), **Türkiye'de Yönetim Geleneği,** İstanbul: İlke Yayınları.

DURSUN Davut (2002), **Siyaset Bilimi,** İstanbul: Beta Yayınları.

EGE Nezahet Nurettin **(**1977), **Prens Sabahattin Hayatı ve İlmî Müdafaaları,** İstanbul: Fakülteler Matbaası,

ERDOĞAN Mustafa (1995), **Demokrasi Laiklik ve Resmi İdeoloji,** Liberal Düşünce

Topluluğu Yayınları.

ERDOĞAN Mustafa (Yayına Hazırlayan), (1997), **Türkiye II: Uluslararası Liberal Düşünce Sempozyumu,** Ankara.

ERDOĞAN Mustafa (1997), **Anayasal Demokrasi,** Ankara: Siyasal Kitabevi.

EREN Hasan v.d. (1988), **Türkçe Sözlük Cilt.1**, Ankara:Türk Tarih Kurumu Basım Evi.

EROĞUL Cem (1970**): Demokrat Parti: Tarihi ve İdeolojisi,** Ankara,

GENÇ Nurullah ve DEMİRDÖĞEN Osman (1994), **Yönetim El Kitabı,** Erzurum: Birey Yayıncılık.

GİBB S. Hamilton (1986) , **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi,** Cilt:15, İstanbul: Milliyet Gazetecilik.

GÖRGÜN Tahsin (1999) , "(İbn Sînâ) Literatür", s.353-358, **TDV İslam Ansiklobedisi,** Cilt:20, İstanbul.

GÖZE Ayferi (1986), **Siyasal Düşünceler ve Yönetimler**, İstanbul: Beta Basım Yayım, 3. Bası.

GÜLMEN Yüksel(1979), **Türk Seçmen Davranışında Ekonomik ve Sosyal Faktörlerin Rolü,** İstanbul.

HANİOĞLU M. Şükrü (T.Y.), **Bir Siyasal Düşünür Olarak Doktor Abdullah Cevdet ve Dönemi** İstanbul: Üçdal Neşriyat.

HAS HACİP Yusuf (1996), **Kutadgu Bilig**, (Uyarlayan:Fikri SİLAHTAROĞLU), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

HEPER Metin (1974), **Bürokratik Yönetim Geleneği,** Ankara**,**

HEPER Metin (1976): "The Recalcitrance of the Turkish Public Bureucracy to 'Bourgeois Politics İn Turkey: A multi – Factor Political Stratification Analiysis"**, The Middle East Journal,** Autumn

HEPER M. (1980): "Osmanlı Siyasal Hayatında Merkez – Kenar İlişkisi" Toplum ve Bilim, 9/10

IŞIK İhsan **(**1990), **Yazarlar Sözlüğü,** İstanbul: Risale Yayınları,

İÇDUYGU Ahmet (2001) , "Türk Moderleşmesi İçinde Bir 'Rönesans' İnsanı ve(ya) 'Tecessüskar' Bir Biliminsanı: Nermin Abadan-Unat", s.185-197, **Doğu Batı Düşünce Dergisi,**Yıl:4, Sayı:16, Ankara.

(İstanbu Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1989 Yıllığı:7).

KAĞITÇI BAŞI Çiğdem (1986), "Türkiye'de Sosyal Psikoloji: Eleştiri ve Öneriler", **Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi,** Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yay.

KAHVECİ Niyazi (1996), **İslâm Siyaset Düşüncesi (XV. Asra Kadar)**, Ankara: TDV Yayınları.

KALAYCIOĞLU Ersin (1983) , **Karşılaştırmalı Siyasal Katılma Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme,** İstanbul: İÜSBF Yayın No:10.

KALAYCIOĞLU Ersin (1984) , **Çağdaş Siyasal Bilim,** İstanbul: Beta Yayınları.

KALAYCIOĞLU Ersin – SARIBAY Yaşar (Derleme) (1986) , **Türk Siyasal Hayatının Gelişimi,** İstanbul: Beta Yay.

KALAYCIOĞLU Ersin – SARIBAY Yaşar (Derleme) (2000) , **Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme,** İstanbul, Alfa Yay.

KALAYCIOĞLU Ersin (2000) , "Tarık Zafer Tunaya: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Siyasal Kurumlar ve Çağdaşlaşma", s.111-119, **Doğu Batı Düşünce Dergisi,** Yıl:3, Sayı:12, Ankara.

KAPANİ Münci (1983) , **Politika Bilimine Giriş,** Ankara: AÜHF Yayınları No:468.

KAPANİ Münci (1981), **Kamu Hürriyetleri,** Ankara: AÜHF Yayınları No:453, Yenilenmiş 6. Baskı.

KAPANİ Münci (1979), **Siyasal Partiler**, Ankara: Sevinç Matbaası, Üçüncü Bası.

KAPANİ Münci (1991), **İnsan Haklarının Uluslararası Boyutları**, İstanbul: Bilgi Yayınevi, Yenilenmiş 2. Baskı..

KAPLAN Yaşar (1997) , **Siyaset Bilinci,** İstanbul: Denge Yayınları.

KARAKOYUNLU İlhan (2000), **Prof.Dr.Mümtaz Soysal'ın Yaşamı, Yapıtları Fikirleri Uygulamaları ve Türk Toplumsal Yaşamına Katkıları: Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Açısından Bir Araştırma,** Malatya: İn.Ü.S.B.E. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi,

KARLIĞA H. Bekir (1999): "İbn Rüşd" **TDV İslam Ansiklobedisi,** Cilt:20, İstanbul.

KARPAT Kemal H. (1962), **Türk Edebiyatında Sosyal Konular**, İstanbul: Varlık Yayınları,.

KARPAT Kemal (1971), "Siyasi İlimler Araştırmaları",s.67- , **Türkiye'de Sosyal Araştırmaların Gelişmesi**, Ankara.

KARPAT Kemal H. (1985), **Ottoman Population 1830-1914. Demographic and Social Characteristics,** Wisconsin: Wisconsin University Press,.

KARPAT Kemal H.(1991), **The Turks of Bulgaria: the history, culture and political fate of a minority**; İstanbul: Isis Press,

KARPAT Kemal H. , Richard L. Chambers, William R. Polk, (1995), **Ortadoğu'da Modernleşme**, İstanbul: İnsan Yayınları.

KARPAT Kemal H. (1996) : **Türk Demokrasi Tarihi,** İstanbul, AFA Yay.

KARPAT Kemal H. (Hazırlayan); Yazı: Albert Hourani, Arnold Toynbee, Charles Issawi, Halil İnalcık, Stanford J. Shaw, William McNeil (2000), **Osmanlı ve Dünya / Osmanlı Devleti ve Dünya Tarihindeki Yeri,** İstanbul: Ufuk Kitapları,.

KARPAT Kemal H. (2001), **Ortadoğu'da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk**;Yayına Hazırlayan: Oktay Özel; Tercüme: Recep Boztemur, İstanbul: İmge Kitabevi.

KARPAT Kemal H. (2002), **Osmanlı Modernleşmesi (Toplumsal, Kurumsal Değişim ve Nüfus)**, Tercüme: Kaan Durukan, Ankara: İmge Kitabevi,

KARPAT Kemal H. (2003), **Osmanlı Nüfusu (1830-1914) Demografik ve Sosyal Özellikleri**, Çeviren: Bahar Tırnakçı, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

KARPAT Kemal H. (2003), **Türkiye ve Orta Asya**, Ankara : İmge Kitabevi.

KARPAT Kemal H. (2003), **Türkiye'de Toplumsal Dönüşüm**, Tercüme: Abdülkerim Sönmez, Ankara: İmge Kitabevi.

KARPAT Kemal H. (2004), **Balkanlarda Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk**, Tercüme: Recep Boztemur, Ankara: İmge Kitabevi.

KARPAT Kemal H. (2004), **İslam'ın Siyasallaşması**; İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

KARPAT Kemal H.(Derleyen),(2004), **Osmanlı Geçmişi ve Bugünün Türkiye'si**, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınlar.

KARTAL Kemal (1986) , "Yorum: Türkiye'de Kent Araştırmaları", **Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi,** Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yay.

KARTAL Kemal (1999) , "1999'luları Uğurlama Yazısı",s.191-199, Malatya: **İ.Ü.İİBF.Yıllık,**

KAYA Mahmut (1995) : "Fârâbî" **TDV İslam Ansiklobedisi,** Cilt:12, İstanbul.

KELEŞ Ruşen (1993) , **Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992)**, İstanbul: IULA Yerel Yönetim Dünyası Yayını.

KEZER Aydın (1987) : **Türk ve Batı Kültüründe Siyaset Kavramı,** Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:784.

KETTLER Davit, (1994), "İdeoloji", **Blackwell'in Siyasal Düşünce Tarihi-I,** (Editör: Davit MİLLER vd.), Türkçesi:Bülent PEKER-Nevzat KIRAÇ), Ankara: Ümit Yayıncılık.

KEYMAN E. Fuat (2001) , "Şerif Mardin, Toplumsal Kuram ve Türk Modernitesi", s.9-29, **Doğu Batı Düşünce Dergisi,**Yıl:4, Sayı:16, Ankara.

KIŞLALI A. Taner (1974), Kamu Yönetimi **Öğrenci Ayaklanmaları** Bilgi Yayınevi, Ankara,

KIŞLALI A. Taner (1987), **Siyaset Bilimi** A.Ü.Bas.Yay.Yük.Ok.Yay.,Ankara,

KIŞLALI A. Taner (1991), **Siyasal Sistemler** İmge Kitabevi Yay.,Ankara,

KIŞLALI A. Taner (1992) , **Siyaset Bilimi,** Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 3.Baskı.

KIŞLALI A. Taner (1993), **Siyasal Çatışma ve Uzlaşma,** Ankara: İmge Kitabevi.

KIŞLALI A. Taner (1993), **Atatürk'e Saldırmanın Dayanılmaz Hafifliği** İmge Kitabevi Yay., Ankara,

KIŞLALI A. Taner (1995), **Seçimsiz Demokrasi** Çağdaş Yay., İstanbul,

KIŞLALI Ahmet Taner (1998), **Siyaset Bilimi,** (Editör:Nüvit GEREK), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları No:534.

KIZILÇELİK Sezgin ve Yaşar ERJEM (1996), **Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü,** İzmir: Saray Medikal Yayıncılık san ve tiç

KİLİ Suna – GÖZÜBÜYÜK A. Şeref (2000) , **Türk Anayasa Metinleri (Sened-i İttifaktan Günümüze),** İstanbul: İş Bankası Yayınlar, Yenilenmiş 2. Baskı.

KİLİ Suna (1976), **1960-1975 Döneminde Cumhuriyet Halk Partisinde Gelişmeler,** İstanbul**,**

KİLİ Suna (2002) , **Cumhuriyet ve Küreselleşme,** Ankara: Kültür Bakanlığı Yay: 2940.

KOÇİ BEY (1985) , **Koçi Bey Risâlesi,** (Sadeleştiren:Zuhuri DANIŞMAN), Ankara: Kültür ve Turizm Bak. Yay. No:609.

KONGAR Emre (1996), **Türk Toplum Bilimciler,** Cilt:1-2, İstanbul: Remzi Kitabevi.

KÖKER Levent (1992), **Demokrasi Üzerine Yazılar,** Ankara, İmge Kitabevi.

MARDİN Şerif (1973): "*Center-Periphery Relations:A key to Turkish Politics?*"**,Daedalus Winter**

MARDİN Şerif (1967): "*Historical Determinants of Social Stratification: Class and Class Conscious ness in Turkey* **" Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 4

MARDİN Şerif (1969a):**"***Power,Civil Society and Culture in the Ottoman Empire***", Comparative Stu Dies in Society and History,1**

MARDİN Şerif (1969 b): **Din ve İdeoloji,** Ankara.

MARDİN Şerif (1982), **İdeoloji,** Ankara: Turhan Kitabevi.

MARDİN Şerif (1994) , **Türkiye'de Toplum ve Siyaset,** İstanbul: İletişim Yayınları.

MARDİN Şerif (1994) , **Siyasal ve Sosyal Bilimler,** İstanbul: İletişim Yayınları.

MARDİN Şerif (1992) , **Türkiye'de Din ve Siyaset,** İstanbul: İletişim Yayınları.

MARDİN Şerif (1992) : **Jön Türklerin Siyasî Fikirleri 1895-1908,** İstanbul, İletişim Yayınları.

MARDİN Şerif (1986) , **Din ve İdeoloji,** İstanbul: İletişim Yayınları.

MARDİN Şerif (1992) , **Bediüzzaman Said Nursi Olayı Modern Türkiye'de Din ve Toplumsal Değişim,** İstanbul: İletişim Yayınları.

MÂVERDÎ Ebû'l Hasan (1976): **El- Ahkâmu's-Sultâniyye,** (Ter: Ali ŞAFAK), İstanbul, Bedir Yayınevi.

MIHÇIOĞLU Cemal (1988), **Türkiye'de Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları,** Ankara: AÜSBF Yayınları:568.

NECCAR- Fevzi en (1995), "Siyaset Biliminde Farabi", **İslâm'da Siyaset Düşüncesi,** (Ter. ve Der: Kâzım GÜLEÇYÜZ), İstanbul: İnsan Yayınları.

Nermin ABADAN – UNAT'A ARMAĞAN, AÜBYYO YILLIK, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1989/1990.

NİZAMÜLMÜLK (1987): **Siyasetnâme,** (Nurettin BAYBUTLUGİL), İstanbul, Dergah Yayınları.

OKTAY Cemil (1983) , **Yükselen İstemler Karşısında Türk Siyasal Sistemi ve Kamu Brokrasisi**, İstanbul: İÜSBF Yayını No:13. İstanbul.

OKTAY Cemil (1991) , **"Hum" Zamirinin Serencamı**, İstanbul: Bağlam Yayınları.

OKTAY Cemil (2003) , **Siyaset Bilimi İncelemeleri: Siyaset Bilimi İncelemeleri: Meşruiyet Sınıflandırma Kültür Modernleşme**, İstanbul, Alfa Yayınları.

ONARAN Oğuz (1992), **Ankara Üniversitesi SBF Dizini (Cilt 1-46),** Ankara: AÜSBF Yayınları No:577.

ORWELL George (1989) , **Animal Farm,** Penguın Books, England.

ORWELL George (1984) , **1984 Bin Dokuzyüz Seksen Dört,** (Çeviren: Behzat Tanç), İstanbul: Yağmur Yayınevi,2. Baskı.

OZANKAYA Özer (2002), **Cumhuriyet ya da Demokrasi,** Ankara: Kültür Bakanlığı Yay: 2915.

ÖĞÜN S.Seyfi (1992), **Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik ve Nurettin Topçu** (İstanbul,)

ÖĞÜN S.Seyfi (1995), **Modernite, Milliyetçilik ve Türkiye** (İstanbul)

ÖĞÜN S.Seyfi (1997), **99 Soruda Milliyetçilik** (İstanbul,)

ÖĞÜN S.Seyfi- SARIBAY A.Yaşar (1999), **Politikbilim** 2.Baskı, İstanbul,

ÖĞÜN S.Seyfi (2000), **Türk Politik Kültürü** İstanbul,

ÖNDER Tuncay (2003), "Seçim Sistemleri", **Siyaset,** (Editör:Mümtaz'er TÜRKÖNE), Ankara: Lotus Yayınevi:7.

ÖZBUDUN Ergun (1968), **Parti Disiplini: Batı Demokrasilerinde ve Türkiye'de**, Ankara: AÜHF Yay.

ÖZBUDUN E.(1974): "Sosyal Değişme ve Oy Verme Davranışları:1973 Seçimleri**" Özgür İnsan,** Sayı: 15

ÖZBUDUN Ergun (1974), **Siyasal Partiler**, Ankara: Sosyal Bilim.Der.Yay

ÖZBUDUN Ergun (1979), **Siyasal Partiler,** Ankara: AÜHF Yay. No:440, Üçüncü Baskı.

ÖZBUDUN Ergun (1975), **Türkiye'de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma**, Ankara: AÜHF Yay.

ÖZBUDUN Ergun (1984), **Totaliter ve Otoriter Rejimler**, Ankara: Siyasal Bil.Türk Der.Yay.

ÖZBUDUN Ergun (T.Y.), **Çağdaş Demokrasiler**, (Çeviri), Ankara: Türk Demokrasi Vakfı.Yay.

ÖZBUDUN Ergun (1992), **1921 Anayasası**, Ankara: Atatürk.Kültür .Dil ve Tarih.Yüksek Kurulu.Yay.,

ÖZBUDUN Ergun (1993), **Demokrasiye Geçiş Sürecinde Anayasa Yapımı**, Ankara: Bilgi Yayınevi.

ÖZBUDUN Ergun (1995), **Türkiye'de Demokratik Siyasal Kültür**, Ankara: Türk Demokrasi Vakfı.Yay.

ÖZBUDUN Ergun (1996), **Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi: Yeni Değerlendirmeler** (Çeviri), Ankara: Türk Demokrasi Vakfı.Yay.

ÖZBUDUN Ergun (1994), **Türkiye'de Özelleştirme: Araştırma Raporu**, Ankara: Türk Demokrasi Vakfı.Yay

ÖZBUDUN Ergun (1997), **Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği,** (Çeviri), Ankara: Yetkin Yayınları.

ÖZBUDUN Ergun (2000), **Contemporary Turkish Politics: Challenges to Democratic Consolidation**, Lynne Riener Press, Boulder and London.

ÖZBUDUN Ergun (2002), **2001 Anayasa Değişiklikleri ve Siyasal Reform Önerileri**, TESEV Yayınları, İstanbul.

ÖZBUDUN Ergun Yazıcı, S. (2004), **Democratization Reforms in Turkey**, TESEV Publications, İstanbul.

ÖZBUDUN Ergun 2004), **Türk Anayasa Hukuku** (gözden geçirilmiş 8. Baskı) Ankara:Yetkin Yayınları,

ÖZMEN Aylin - COŞAR Simta (2001); "Siyasal Tehayyülde Devletin BelirleyiciMetin Heper Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme",s.81-95, **Doğu Batı Düşünce Dergisi,**Yıl:4, Sayı:16, Ankara.

ÖZŞEN Tayfur (1988), **Türk İdare Gergisi (1928-1988),** Ankara: İçişleri Bak. APKK YAY. No:24.

ÖZTEKİN Ali (1993), **Siyaset Bilimine Giriş,** Malatya.

PAYASLIOĞLU Arif (1976) : "Seçimler ve Oy Verme Üzerinde Yapılan Araştırmalarda Kullanılan Yöntemler", (Der: Ruşen KELEŞ), **Toplum Bilimlerinde Araştırma ve Yöntem**, Ankara, TODAİE Yay.No:152.

SAN Coşkun (1998), "Egemenlik", **Kamu Yönetimi Sözlüğü,** (Editör: Ömer BOZKURT, Turgay ERGUN ve Seriye SEZEN), Ankara: TODAİE Yayınları, No:283.

SAN Coşkun (1998), "Anayasa", **Kamu Yönetimi Sözlüğü,** (Editör: Ömer BOZKURT, Turgay ERGUN ve Seriye SEZEN), Ankara: TODAİE Yayınları, No:283.

SAN Coşkun (1998), "Meşruluk", **Kamu Yönetimi Sözlüğü,** (Editör: Ömer BOZKURT, Turgay ERGUN ve Seriye SEZEN), Ankara: TODAİE Yayınları, No:283.

SANKARİ A. Faruk (1995), "Eflatun ve Farabi: Siyasî Felsefelerinin Bazı Yönlerinin Mukayesesi", **İslâm'da Siyaset Düşüncesi,** (Ter. ve Der: Kâzım GÜLEÇYÜZ), İstanbul: İnsan Yayınları.

SARIBAY Ali Yaşar (1985), **Türkiye'de Modernleşme Din ve Parti Politikası: Milli Selamet Partisi Örnekolayı,** İstanbul: Alfa.

SARIBAY Ali Yaşar (2003), **Postmodernite, Sivil Toplum ve İslam**, İstanbul: Alfa Yayınları, 4.b.

SARIBAY Ali Yaşar (2001) **Global Bir Bakışla Politik Sosyoloji**, Alfa: İstanbul, 3.b.

SARIBAY Ali Yaşar (Ersin Kalaycıoğlu ile) (2000), **Türkiye'de Politik Değişme ve Modernleşme,** İstanbul: Alfa.

SARIBAY Ali Yaşar (Fuat Keyman ile) (2000), **Global/Yerel Eksende Türkiye**, İstanbul:Alfa.

SARIBAY Ali Yaşar (2000), **Kamusal Alan,Diyalojik Demokrasi,Sivil İtiraz,** İstanbul:Alfa.

SARIBAY Ali Yaşar (Süleyman Seyfi Öğün ile) (1999), **Politikbilim,** İstanbul: Alfa.

SARIBAY Ali Yaşar (1999), **Demokrasi ve Politik Partiler,** İstanbul: Alfa.

SARIBAY A. Yaşar (1996) , **Siyasal Sosyoloji,** Bursa: Uludağ Ünv. Güç. Vakfı Yay.

SAVCI Bahri (1981), **Atatürk ve Çağdaş Türkiye**, İstanbul: VarlıkYayınları,

SAVCI Bahri (1963), **Demokrasimiz Üzerine Düşünceler**, Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları,

SAVCI Bahri (1968), **Hürriyetler Üzerine Düşünceler**, Ankara: Yargıçoğlu Matbaası,

SAVCI Bahri (1958), **Laik Düşünce ve Hareketin Gerilemesindeki Tehlikeler**, Ankara:Türk Hukuk Kurumu Yayınları,

SAVCI Bahri (1960), İncelemeler: **Türkiye'de Meclis – Hükümet Münasebetlerine Bir Bakış,** Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları,

SAVCI Bahri (1953), **İnsan Hakları (Kanunilik Yolu İle Korunması),** Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları,

SAVCI Bahri (1959), **Türkiye'de Anayasa Gelişmelerine Bir Bakış** (Prof. Dr. Yavuz Abadan ile beraber): Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları,

SAVCI Bahri (1959), **Türkiye'de İnsan Haklarının Gelişimi,** Ankara: B.M. İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Sağlama Koruma Türk Kurumu,

SAVCI Bahri (1980), **Yaşam Hakkı ve Boyutları**, Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları,

SAVCI Bahri (1960), **Yeni Fransız Anayasası Üzerine Bir Seminer** (Doç. Dr. Fahir Armaoğlu ve Dr. Bülent Daver ile beraber), Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları.

SAYBAŞLI Kemâli (1985) , **Siyaset Biliminde Temel Yaklaşımlar,** Ankara, Birey ve Toplum Yayınları.

SAYBAŞILI Kemali (1986), **Devletin Ekonomiye Müdahalesi** (1963-1995), Ankara: Birey ve Toplum Yayınları,

SAYBAŞILI Kemali (1989), **Political Theory: Historical Foundations**, V.1, İstanbul: University of Marmara,

SAYBAŞILI Kemali (1992), **İktisat, Siyaset, Devlet ve Türkiye,** İstanbul: Bağlam Yayınları,

SAYBAŞILI Kemali (1993), **Liberalizm, Refah Devleti, Eleştiriler** (der + Giriş), İstanbul: Bağlam Yayınları,

SAYBAŞILI Kemali (1995), **"**Münevver, Entelektüel, Aydın**",** içinde, Sabahattin Şen (der) **Türk Aydını ve Kimlik Sorunu,** (İstanbul:Bağlam Yayınları,)

SAYBAŞILI Kemali (1995), **Balkans: A.Mirror of the New International Order**:(der + Giriş; Günay Göksu Özdoğan ile birlikte; İstanbul: Eren Yayıncılık

SAYBAŞILI Kemali (1995), **DYP-SHP Koalisyonu'nun Üç yılı**, İstanbul: Bağlam Yayınları,

SAYBAŞILI Kemali (1997), **Yeni Balkanlar, Eski Sorunlar** (der.+Giriş; Gencer Özcan ile birlikte, İstanbul: Bağlam Yayınları

SAYBAŞILI Kemali (1998), **"**Refahyol Dönemi'nde Siyasal Yaşam", içinde, Gencer Özcan (der), **Onbir Aylık Saltanat: Siyaset, Ekonomi ve Dış Politikada Refahyol Dönemi,** İstanbul:Boyut Kitapları,

SAYBAŞILI Kemali (1999), **Siyaset Biliminde Temel Yaklaşımlar** (der + Giriş), Ankara: Doruk Yayınları, 2. Baskı

SENCER Muzaffer (1974), **Türkiye'de Sınıfsal Yapı ve Siyasal Davranışlar**, İstanbul,

Suna Kili'ye Armağan Cumhuriyete Adanmış Bir Yaşam, (Hazırlayan:Boğaziçi Üniversitesi), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 1998.

ŞAYLAN Gencay (1974), **Türkiye'de Kapitalizm, Bürokrasi ve Siyasal İdeoloji,** Ankara**,**

ŞİRVANİ Harun Han (1965): **İslâmda Siyasî Düşünce ve İdare,** (Ter:Kemal KUŞCU), Ankara, Nur Yayınları.

TEKELİ İlhan (1999), **Modernite Aşılırken Siyaset**, Ankara:: İmge Kitabevi Yayınları.

TİMUR Taner (1994), **Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş,** İstanbul: İletişim Yayınları.

TİMUR Taner (2000), **Türk Devrimi ve Sonrası,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

TİMUR Taner (2000), **Osmanlı Toplumsal Düzeni,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

TİMUR Taner (2000), **Osmanlı Kimliği,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

TİMUR Taner (1998), **Osmanlı Çalışmaları-İlkel Feodalizmden Yarı Sömürge Ekonomisine,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

TİMUR Taner (2003), **Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

TİMUR Taner (2002), **Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

TİMUR Taner (2000), **Küreselleşme ve Demokrasi Krizi,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

TİMUR Taner (2000), **Toplumsal Değişme ve Üniversiteler ,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

TİMUR Taner (2000), **Sürüden Ayrılanlar,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

TİMUR Taner (2001), **Türkler ve Ermeniler,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

TİMUR Taner (2004), **Türkiye Nasıl Küreselleşti,** Ankara**:** İmge Kitabevi Yayınları.

TOCQUEVILLE Alexıs De (1994) , **Amerika'da Demokrasi,** (Çevirenler: İhsan SEZAL – Fatoş DİLBER), Ankara: Yetkin Yayınları.

TOKGÖZ Oya (1979), **Siyasal Haberleşme ve Kadın,** Ankara: AÜSBF Yayın No:429.

TOKLUOĞLU Ceylan ARICI Bülent (2000), **Türklerde Yönetim Kültürü,** Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları / 2432.

TOPRAK Zafer (1992), "Tark Zafer Tunaya'nın Ardında", **Tarih ve Demokrasi Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan,** (Hazırlayan: Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği, İstanbul: Cem yayınevi, 1992)

TUNAYA T. Zafer: Gözden Geçiren (1943), ABADAN Yavuz , **Hukuk Başlangıcı ve Tarihi**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti Yayınları no:15, İstanbul: Kenan Matbaası.

TUNAYA T. Zafer (1946), **Müessese Teorisinde Fikir Unsuru ve Bazı Hususiyetleri**, İstanbul: Teksir, Basılmamış Doktora Tezi.

TUNAYA T. Zafer (1946-1947), Ord. Prof. Charles CROZAT, Çeviri: **Büyük Fransız İhtilâli'nin Âmme Hukuku**, İstanbul: Teksir, Basılmamış Ders Notu.

TUNAYA T. Zafer (1948), **Âmme Hukukumuz Bakımından İkinci Meşrutiyetin Fikir Cereyanları,** İstanbul: Teksir, Basılmamış Doçentlik Tezi.

TUNAYA T. Zafer (1952), **Türkiye'de Siyasi Partiler 1859-1952**, İstanbul: Doğan Kardeş M Matbaası.

TUNAYA T. Zafer (1954), Reşit ÜLKER ile: **Mufassal, Fihristti, Özetli Milletvekilleri Seçimi Kanunu ve İlgili Mevzuat,** İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.

TUNAYA T. Zafer (1959), **Hürriyetin İlânı, İkinci Meşrutiyetin Siyasi Hayatına Bakışlar,** İstanbul:Baha Matbaası.

TUNAYA T. Zafer (1960), **Türkiye'nin Siyasî Hayatında Batılılaşma Hareketleri,** İstanbul: Yedigün Matbaası.

TUNAYA T. Zafer (1962), **İslamcılık Cereyanı, İkinci Meşrutiyetin Siyası Hayatı Boyunca Gelişmesi ve Bugüne Bıraktığı Meseleler**, İstanbul: Baha Matbaası.

TUNAYA T. Zafer (1964), **Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**, İstanbul: Baha Matbaası.

TUNAYA T. Zafer (1966), **Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku,** İstanbul: Sulhi Garan Matbaası.

TUNAYA T. Zafer (1970), **Türkiye'nin Siyasî Gelişmeleri, Eski Türkler, İslâm Devleti, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu,** İstanbul: Baha Matbaası.

TUNAYA T. Zafer (1975), **Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku,** İstanbul: İÜHF Yayınları.

TUNAYA T. Zafer (1979), **İnsan Derisiyle Kaplı Anayasa, Görüşlcr-Denemeler,** İstanbul: Çağdaş Yayınları.

TUNAYA T. Zafer (1981), **Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**, Ankara: Turhan Kitabevi, Genişletilmiş İkinci Baskı.

TUNAYA T. Zafer (1984), **Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt l, İkinci Meşrutiyet Dönemi 1908-1918,** İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

TUNAYA T. Zafer (1986), **Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt 2, Mütareke Dönemi 1918-1922,** İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

TUNAYA T. Zafer (1988), **İnsan Derisiyle Kaplı Anayasa,** İstanbul: Ar-ba Yayınları, İkinci Baskı.

TUNAYA T. Zafer (1989), **Medeniyetin Bekleme Odasında,** İstanbul: Bağlam Yayınları.

TUNAYA T. Zafer (1989), **Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt 3, İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi,** İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

TUNAYA T. Zafer(1998) , **Türkiye'de Siyasal Partiler Cilt:1 İkinci Meşrutiyet Dönemi,** İstanbul: İletişim Yayınları.

TUNAYA T. Zafer (2001), **Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) Kanun-ı Esasî ve Meşrutiyet Dönemi,** Editör:Erol Şadi ERDİNÇ, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını, 2. Baskısı:2003.

TUNAYA T. Zafer (2002), **Türkiye'de Siyasal Gelişmeler (1876-1938) Mütareke, Cumhuriyet ve Atatürk,** Editör:Erol Şadi ERDİNÇ, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını.

TUNCAY Mete (1993), **Marksist Düşünce Sözlüğü** (Çeviri), İstanbul: İletişim Yay.

TUNCAY Mete (1982) **Dünya Tarihi ve Çağdaş Uygarlık; 1453'ten Bugüne** (Çeviri), İstanbul: Cem Yayınevi,

TUNCAY Mete (1964), **Siyasi İnsan**, (Çeviri),Türk Siyasi İlimler Derneği Yay., Ankara,

TUNCAY Mete (1976), **Sosyalist Siyasal Düşünüş Tarihi**, Bilgi Yayınevi, Ankara,

TUNCAY Mete (1972), **Bir Bunalım Çağında Toplum Felsefesi** (Çeviri), Ankara: Bilgi Yay.

TUNCAY Mete (1974), **Tarihte Neler Oldu?,** Odak Yay., Ankara.

TUNCAY Mete (1967), **Türkiye'de Sol Akımlar (1908-1925)**, Ankara: A.Ü.SBF Yay.

TUNCAY Mete (1959) **Devlet Felsefesi; Seçilmiş Okuma Parçaları** (Çeviri), Ankara: A.Ü.SBF Yay.

TUNCAY Mete (1967), **Açık Toplum ve Düşmanları** (Çeviri), Ankara: Türk Siyasi İlimler Derneği Yay.

TUNCAY Mete (1980) **Bizans Siyasal Düşüncesi**, Ankara: A.Ü.SBF Yay.

TUNCAY Mete (1979), **Din Üstüne** (Çeviri), Ankara: Kült.Bak.Yay.

TUNCAY Mete (1979), **Yeni Düşün Adamları**, İstanbul: MEB Yay.

TUNCAY Mete (1982) **Eski Sol Üstüne Yeni Bilgiler**, İstanbul: Belge Yay.

TUNCAY Mete (1983), **Politika** (Çeviri), İstanbul: Remzi Kitabevi.

TUNCAY Mete (1983), **Bilineceği Bilmek,** İstanbul: Alan Yay.

TUNCAY Mete (1985) **Batıda Siyasal Düşünceler Tarihi; Seçilmiş Yazılar** (Çeviri), Ankara: Teori Yay.

TUNCAY Mete (1986), **İslam Dünyası; 1500'den Bu Yana** (Çeviri), İstanbul: İletişim Yay.

TUNCAY Mete (1991), **Sol Kemalizme Bakıyor**, İstanbul: Metis Yay.

TUNCAY Mete (1992), **Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931),** İstanbul: Cem Yayınevi.

TUNCAY Mete (1994), **Çağdaş Siyaset Felsefecileri** (Çeviri), İstanbul: Remzi Kitabevi.

TUNCAY Mete (1994), **Tarih ve Toplumsal Kuram** (Çeviri), İstanbul: Tarih Vakfı Yay.

TUNCAY Mete (1995) **Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyalizm ve Milliyetçilik 1876-1923**, İstanbul: İletişim Yay., ,

TUNCAY Mete (1995), **Mustafa Suphi'nin Yeni Dünyası**, İstanbul: BDS Yay.

TURAN İlter (1976) , "Siyasal Bilimde Yöntem", (Der: Ruşen KELEŞ), **Toplum Bilimlerinde Araştırma ve Yöntem**, Ankara, TODAİE Yay.No:152.

TURAN İlter (1976) , **Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış,** İstanbul: Der Yayınları.

TURAN İlter (1984), **The Legıslatıve Connectıon: The Polıtıcs Of Representatıon In Kenya, Korea And Turkey** with Joel D. Barkan, C. L. Kim and Malcolm Jewell. Durham: Duke University Press,

TURAN İlter (1964), **Students As A Polıtıcal Force In Turkey: 1853-1962**. Unpublished Master's Essay, Columbia University,

TURAN İlter (2000), **TBMM'nin Etkinliği** (Editor) İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı, (The Effectiveness of the Turkish Parliament)

TURAN İlter (1997),**İstanbul'da Sivil Toplum Örgütleri Tarihi**, with Ahmet N. Yücekök and Mehmet Alkan. İstanbul: Tarih Vakfı, (A History of Associational Life in stanbul).

TURAN İlter (1996), **Finansal Piyasaların Derinleşmesi Uluslararası Sempozyumu Bildirileri** (Co-editor with Gül G. Turan) İstanbul: Koç Üniversitesi, Proceedings of the International Symposium on the Deepening of Financial Markets.

TURAN İlter (1996), **Mevduat Toplayan Kurumların Kamu Tarafından Düzenlenmesi**

Uluslarası Sempozyumu Bildirileri (Co-editor with Gül G. Turan) İstanbul: Koç Üniversitesi, Proceedings of the International Symposium on Public Regulation of Depository Institutions).

TURAN İlter (1995), **Özelleştirme Uluslarası Sempozyumu Bildirileri** (Editor.) İstanbul : Koç Üniversitesi, (Proceedings of the International Symposium on Privatization)

TURAN İlter (1988), **Kırsal Gelişmede Köyler, Köy Örgütleri Ve Devlet**. İstanbul: İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi,) (Villages, Village Organizations and the State in Rural Development)

TURAN İlter (1986), **Siyasal Demokrasi, Siyasal Katılma, Baskı Grupları Ve Sendikalar,** İstanbul: Türkiye Denizciler Sendikası, (Political Democracy, Political Participation, Pressure Groups and Labor Unions)

TURAN İlter (1983), **Siyasal Sistem Ve Siyasal Davranış,** İstanbul: Der Yayınları, (The Political System and Political Behavior)

TURAN İlter (T.Y.), **NATO İttifakının Stratejik Ve Politik Sorunları,** İstanbul: İ. Ü. İktisat Fakültesi, (The Strategic and Political Problems of NATO)

TURAN İlter (1969), **Cumhuriyet Tarihimiz,** İstanbul: Çağlayan, (A History of the Turkish Republic)

TURAN İlter (1984), "Contnuity and Chage in Turkısh Bureucracy:The Kemalist Period and After**",** **Atatürk and the Modernization of Turkey,** Ed. J. M. Landau, Colorado,

TURHAN Mehmet (1995), **Siyaset ve Anayasa,** Ankara: Gündoğan Yayınları.

TURNA Burak (2005), **Üçüncü Dünya Savaşı**, Ankara: Timaş Yayınları.

TÜRK DEMOKRASİ VAKFI (1999) , **Demokrasi ve İnsan Hakları El Kitabı** (Derleme), Ankara TDV Yayınları.

TÜRK DEMOKRASİ VAKFI (1999) , **Türkiye'de Demokratik Siyasal Kültür** (Derleme), Ankara TDV Yayınları.

TÜRK H.Bahadır (2003), "İdeolojiler/Özet", **Siyaset,** (Editör:Mümtaz'er TÜRKÖNE), Ankara: Lotus Yayınevi:7.

TÜRK H.Bahadır (2003), "Resmi İdeoloji ve Kemalim", **Siyaset,** (Editör:Mümtaz'er TÜRKÖNE), Ankara: Lotus Yayınevi:7.

TÜRK H.Bahadır (2003), "Liberalizm", **Siyaset,** (Editör:Mümtaz'er TÜRKÖNE), Ankara: Lotus Yayınevi:7.

TÜRK H.Bahadır (2003), "Faşizm", **Siyaset,** (Editör:Mümtaz'er TÜRKÖNE), Ankara: Lotus Yayınevi:7.

TÜRÖNE Mümtaz'er (2003), "Seçkinler ve Aydınlar", **Siyaset,** (Editör:Mümtaz'er TÜRKÖNE), Ankara: Lotus Yayınevi:7.

TÜRÖNE Mümtaz'er (2003), **Siyaset,** (Editör), Ankara: Lotus Yayınevi:7.

TÜRK SOSYAL BİLİMLER DERNEĞİ (1986),**Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi**, (Der:Sevil ATAUZ), Ankara, Tsosyal Bilimler Der.Yayını.

TÜRK SOSYAL BİLİMLER DERNEĞİ (1995), **4. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi 1-3 Kasım 1995,** Ankara: Türk Sosyal Bilimler Der.Yayını.

TÜRK SOSYAL BİLİMLER DERNEĞİ (1997), **5. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi 12-14 Kasım 1997,** Ankara: Türk Sosyal Bilimler Der.Yayını.

TÜRK SOSYAL BİLİMLER DERNEĞİ (1999), **6. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi 17-19 Kasım 1999,** Ankara: Türk Sosyal Bilimler Der.Yayını.

TÜRK SOSYAL BİLİMLER DERNEĞİ 1967-1996, (1996), (Broşür), Ankara.

UÇAR Orkun - TURNA Burak (2004), "**Metal Fırtına,** İstanbul: Timaş Yayınları.

ULUÇ Sıtkı (2001), **İki Türk'ün Ölümü Nilgün – Ahmet Taner Kışlalı'nın Yaşamöyküsü**, Ankara: Ümit Yayıncılık.

ÜNLÜ Barış **(**2002), **Bir Siyasal Düşünür Olarak Mehmet Ali Aybar,** İstanbul: İletişim Yayınları,

ÜNSAL Artun (1980), **Siyaset ve Anayasa Mahkemesi,** Ankara,

VERGİN Nur (2000), **Din, Toplum ve Siyasal Sistem**, İstanbul:Bağlam Yayınları.

VERGİN Nur (1988), **Türkiye'ye Tanık Olmak** İstanbul: Sabah Kitapçılık.

VERGİN Nur (2003), **Siyasetin Sosyolojisi Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar**, İstanbul:Bağlam Yayınları.

YAYLA Atilla (1990), **Terörizm Üzerine**, Ankara.

YAYLA Atilla (1993), **Liberal Bakışlar**, Ankara: Siyasal Kitabevi.

YAYLA Atilla (1994), **Kanun ve Düzen,** (F.A. Hayek'ten çeviri), Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.

YAYLA Atilla (1998), **Liberalizm,** Ankara: Liberte Yayınları.

YAYLA Atilla (Ed.) (1999), **Sosyal ve Siyasal Teori Seçme Yazılar,** Ankara: Siyasal Kitabevi.

YAYLA Atilla (2000), **Sosyal ve Siyasal Teori**, Ankara: Siyasal Kitabevi.

YAYLA Atilla (2000), **Özgürlük Yolu: Hayek'in Sosyal ve İktisadi Felsefesi**, Ankara: Liberte Yayınları.

YAYLA Atilla (2001), **Demokrasiyi Koruma Kılavuzu**, Ankara: Liberte Yayınları.

YAYLA Atilla (2001), **Devletçi Zihniyet ve Piyasa Ekonomisi**, Ankara: Liberte Yayınları.

YAYLA Atilla (2001), **Islam, Civil Society and Market Economy,** (Derleyen) İngilizce, Ankara:

Liberte Yayınları.

YAYLA Atilla (2003), **Siyaset Teorisine Giriş,** Ankara: Liberte Yayınları.

YAYLA Atilla (2003), **Siyasi Düşünce Sözlüğü**, Ankara: Liberte Yayınları.

YAYLA Atilla (2004), **Piyasa Medeniyeti**, Ankara: Liberte Yayınları.

YILDIRIM Mustafa (2005): **"Procect democracy" Sivi Örümceğn Ağında,** Ankara: Ulus Dağı Yayınları, 7. Basım

YILDIZ Zekeriya (2003), **Politika Sözlüğü**, İstanbul: Timaş Yayınları.

Yazarı Belirsiz Genel Yapıtlar

Akademik Araştırmalar Dergisi, Kasım 2001-Ocak 2002 , Yıl: 3, Sayı:11, İstanbul.

Bahri Savcı'ya Armağan, (Hazırlayan: Mülkiyeliler Birliği Vakfı, Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları:7, 1991)

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (TY), İstanbul: Milliyet Gazetecilik.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, (TY) :"Siyasal Bilgiler Fakültesi", s. 10608, Cilt:15, İstanbul, Milliyet Gazetecilik.

Cumhuriyet Gazetesi Kitap Ekleri

Grolier Internatıonal Americana (1993) : "Farabi", Cilt:6, Sabah Yayınları, İstanbul.

Nermin ABADAN – UNAT'A ARMAĞAN, AÜBYYO YILLIK, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1989/1990.

Prof. Dr. Yavuz ABADAN'a ARMAĞAN, AÜSBF Yayınları No:280, Ankara: Sevinç matbaası, 1969.

Radikal Gazetesi Kitap Ekleri

Suna Kili'ye Armağan Cumhuriyete Adanmış Bir Yaşam, (Hazırlayan:Boğaziçi Üniversitesi), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 1998.

İstanbu Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1989 Yıllığı:7.

Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan, (Hazırlayan: İstanbu Barosu, İstanbul: İstanbul Barosu Yayını, 1992)

Tarih ve Demokrasi Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan, (Hazırlayan: Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği, İstanbul: Cem yayınevi, 1992)

TODAİE (T.Y.), **Amme İdaresi Dergisi, Konu ve Yazar Adları Dizini** (Cilt 1 Mart 1968 - Cilt 13 Aralık 1980, Ankara.

Türk İdare Dergisi 1987 – 2002 Yayımının 75. Yılına Armağan (2003), (Hazırlayan: Yayın ve Dokümantasyon Dairesi), Ankara: İçişleri Bakanlığı Yayın Genel:567,APK:44.

YENİ TÜRK ANSİKLOBEDİSİ (1985), "Fârâbî", s.879-883, Cilt:6, İstanbul.

YENİ TÜRK ANSİKLOBEDİSİ (1985), "İbnü Rüşd", s.1365, Cilt:4, İstanbul.

YENİ TÜRK ANSİKLOBEDİSİ (1985), "Yûsuf Has Hâcib", s.4831, Cilt:12, İstanbul.

YENİ TÜRKİYE (1996), **Türk Siyaseti Özel Sayısı,** Yıl: 2, Sayı: 9, Ankara.

YENİ TÜRKİYE (1996), Siyasette Yozlaşma Özel Sayısı I-II, Yıl: 3, Sayı: 12-14, Ankara.

YENİ TÜRKİYE (1998), "Cumhuriyet 1923-1998 Dönemi Değerlendirmesi II Siyasal Değerlendirme", Yıl:4, Sayı: 23-24, Ankara.

YENİ TÜRKİYE (1997), **Türk Demokrasisi Özel Sayısı,** Sayı: 17, Ankara.

YENİ TÜRKİYE (1997), **Sivil Toplum Özel Sayısı**, Sayı: 18, Ankara.

YENİ TÜRKİYE (1997), **Demokratikleşme ve Yeni Anayasa Özel Sayısı I-II**, Sayı: 30, Ankara.

ELEKTRONİK KAYNAKÇA

(http://www.bilgiyay.com/authordetails.asp?id=49&r=7%2F19%2F2005+10%3A00%3A24+AM**,** Erişim T.: 10.06.2005)

(http://www.bilgiyay.com/authordetails.asp?id=9&r=7%2F19%2F2005+9%3A53%3A52+AM, Erişim T.: 10.06.2005).

(http://www.bilkent.edu.tr/~pols/ranking.html, Erişim T.: 10.06.2005).

(http://www.birikimdergisi.com/birikim/kisi.aspx?kisi_id=76&gorev_id=141003095230, Erişim T.: 18.07.2005).

(http://www.birikimdergisi.com/birikim/kisi.aspx?kisi_id=76&gorev_id=141003095230, Erişim T.: 18.07.2005)

(http://www.biyografi.net/ kisiayrinti.asp?kisiid=1335, Erişim T.: 18.07.2005).

(http://www.biyografi.net/ kisiayrinti.asp?kisiid=2736**,** Erişim T.: 18.07.2005).

(http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=11, Erişim T.:24.06.2004).

(http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=1235, Erişim T.:28.06.2004).

(http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=1335, Erişim T.: 18.07.2005)

(http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2689**, Erişim T.: 17.07.2005)**

(http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2736, Erişim T.: 18.07.2005)

(http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2768, Erişim:28.06.2004).

(http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2813, Erişim T.:15.07.2005).

(http://www.iletisim.com.tr/, Erişim T.: 10.06.2005).

(http://www.imge. com.tr/yayinevi/person.php?person_id=4264, Erişim T.: 04.07.2005)

(http://www.imge.com.tr/ yayinevi/person.php?person_id=4264, Erişim T.: 04.07.2005)
(http://www.ipsa.ca/en/about/profile.turan.asp, Erişim Tarihi:18.07.2005).
(http://www.isikun.edu.tr/cv/e_ kalaycioglu.htm Erişim: 06.06.2005).
(http://www.isikun.edu.tr/cv/e_kalaycioglu.htm Erişim: 06.06.2005)
(http://www.radikal.com.tr/veriler/2003/02/18/haber_66374.php, Erişim T.: 04.01.2005).
(http://www.sabanciuniv.edu/?OgretimUyesiVeCalisanlar/BirimlerCV.php?sicil=140,ErişimT.: 8.07.2005)
(http://www.sbu.yildiz.edu.tr/kemali.htm,Erişim T.:10.06.2005).
(http://www.tarihvakfi.org.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID =360,Erişim T.:10.06.2005).
(http://www.tuba.gov.tr/ uyegoster.php?uye=ergunozbudun, Erişim T.: 10.06.2005)
(http://www.tuba.gov.tr/files_tr/yayinlar/yayin_data/tumyayinlar.doc Erişim T.:07.07.2005).
(http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim: 07.07.2005):
(http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim:07.07.2005):
(http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim:07.07.2005):
(www.tusiad.org/turkish/rapor/secimler/ dsy2.pdf, Erişim T.: 18.07.2005).
(http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim T.: 20.04.2004).
(http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim:07.07.2005)
(http://www.yok.gov.tr/YokTezSrv, Erişim: 07.07.2005).
(http://kitap.antoloji.com/kisi.asp?CAS=33050, Erişim T.: 10.06.2005)
(http://www.bilkent.edu.tr/~pols/ranking.html, Erişim T.: 10.06.2005).
(http://www.konrad.org.tr/index.php?id=13; Erişim T.: 08.08.2005)
(http://www.liberal-dt.org.tr/index.php?lang=tr&message=about, Erişim T.:10.06.2005)
(http://www.konrad.org.tr/index.php?id=3, Erişim T.: 10.06.2005).
(http://www.tesev.org.tr/, Erişim T.: 10.06.2005).